

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA FILOLÒGICA, LVIII

MONTSERRAT ADAM AULINAS

**El català septentrional de transició:
nova visió des de la morfologia**

BARCELONA
2006

**El català septentrional de transició:
nova visió des de la morfologia**

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA FILOLÒGICA, LVIII

MONTSERRAT ADAM AULINAS

**El català septentrional de transició:
nova visió des de la morfologia**

BARCELONA
2006

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Adam i Aulinas, Montserrat

El Català septentrional de transició : nova visió des de la morfologia. — (Biblioteca filològica ; 58)

Bibliografia

ISBN 84-7283-888-9

I. Veny, Joan, ed. II. Institut d'Estudis Catalans III. Títol

IV. Col·lecció: Biblioteca filològica (Institut d'Estudis Catalans) ; 58

1. Català central — Girona (Província) 2. Català — Dialectologia 3. Enquestes lingüístiques — Girona (Província)
804.99-087(467.13)

L'edició d'aquesta obra
ha estat a cura de Joan Veny,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

© Montserrat Adam Aulinas

© 2006, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre de 2006

Tiratge: 450 exemplars

Text revisat lingüísticament per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics de l'IEC

Compost per Víctor Igual, SL

Carrer del Peu de la Creu, 5. 08001 Barcelona

Imprès a Limpergraf, SL

Polígon industrial Can Salvatella. Carrer de Mogoda, 29-31. 08210 Barberà del Vallès

ISBN: 84-7283-888-9

Dipòsit Legal: B. 49089-2006

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Als meus pares Josep i M. Teresa

Taula

PRÒLEG	9
PREFACI	11
AGRAÏMENTS	13
ABREVIACIONS	19
1. INTRODUCCIÓ	21
1.1. Objectius	21
1.2. El concepte de «català septentrional de transició» dins de la història de la classificació dialectal catalana	22
1.3. Zona objecte d'estudi	38
1.4. Estructura de la investigació	39
1.5. Treball bibliogràfic	39
1.6. Treball experimental	39
1.7. Aproximació qualitativa i quantitativa. Presentació dels resultats	50
1.8. Implementació computacional	54
2. ESTUDI DESCRIPTIU	55
2.1. Aspectes generals i metodològics	55
2.2. Estudi particular de cadascuna de les característiques	87
3. RECAPITULACIÓ I INTERPRETACIÓ CONJUNTA	345
3.1. Agrupació tipològica de les diferents característiques	345
3.2. Descripció conjunta de les característiques de cada tipologia	347
3.3. Àrees lingüístiques	356
3.4. Zones del rossellonès frontereres	361
3.5. Documentació cartogràfica del capítol 3	361
4. CONCLUSIONS GENERALS	421
4.1. Diferenciació lingüística. Àrees dialectals	421
4.2. Aspectes de descripció lingüística del català	423
5. BIBLIOGRAFIA	425

ANNEXOS	433
I. Taules amb els valors numèrics dels mapes globals i dels mapes totalitzadors	434
II. Formes verbals o nominals estudiades per a cada característica	473
III. Dades de filiació dels informants (1999-2000)	483
ÍNDIX DE CARACTERÍSTIQUES	499
ÍNDIX GENERAL	501

Pròleg

El que hem anomenat «català septentrional de transició», partint d'una delimitació geogràfica de Coromines (1954), comprèn «grosso modo» la Cerdanya, el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany. Es basa en una isoglossa de principis del s. xx, la desinència *-i* de la primera persona del present d'indicatiu (*canti*), però que s'ha anat retirant cap a la frontera política amb França. Els dialectes han canviat la seva estructura, a ritme accelerat o a ritme lent, sobretot en el darrer mig segle, per la creixent mobilitat de les persones, el progrés de l'escolarització, la pressió mediàtica, l'atracció dels centres de prestigi, etc. El traçat lineal d'aquella frontera, a partir de les recerques d'A. M. Alcover, tenia un caràcter més aviat pràctic i pedagògic. A mesura que proliferaven els treballs de dialectologia, creixia la informació sobre aquella àrea i hi afegíem més trets distintius, de distribució —tot s'ha de dir— un xic irregular. El que confereix color, fesomia pròpia a un dialecte, com deia Ascoli, és la «simultanea presenza» i la «particular combinazione» de trets que s'hi troben, encara que les isoglosses no se superposin.

Aquestes característiques, recollides generalment en estudis locals duts a terme en èpoques diverses i a voltes amb coratge de diletant, necessitaven un estudi global realitzat en un lapse breu i amb orientació geolingüística, que sempre s'ha revelat enormement útil per a la dialectologia i la història de la llengua. És per això que hem de donar la benvinguda al llibre que tinc el gust de presentar, *El català septentrional de transició: nova visió des de la morfologia*, de Montserrat Adam, que s'ocupa d'una manera exhaustiva i innovadora, d'analitzar les característiques d'aquesta franja, la seva areologia i la seva evolució en els darrers cent anys.

Montserrat Adam, per la seva preparació lingüística i dialectològica, pel seu amor a les varietats naturals, pel seu zel investigador, reunia les condicions necessàries per a portar a terme un treball d'aquesta índole. Successivament professora de català a l'ensenyament primari, tècnica de Normalització lingüística a l'ajuntament de Torelló, el seu poble nadiu, professora d'ensenyament secundari, becària i professora del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, durant i després d'un brillant Doctorat ha prestat la seva col·laboració en diversos projectes de recerca, entre els quals l'*Atlas Lingüístic del Domini Català* en les tasques del qual va participar activament (transcripció fonètica d'enquestes i còpia en casset, salvant així veus del silenci). Imparteix, des de 1995, cursos a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona sobre matèries diverses, ha presentat comunicacions a congressos nacionals i internacionals (Girona, Múrcia, Cambridge, Tubinga, Tolosa de Llenguadoc, Budapest) i ha fet cursos de formació a l'estranger (a Grenoble per a ampliar estu-

dis de fonètica i entonació; a Cambridge, per a familiaritzar-se amb les tècniques de la cartografia digital). Els resultats de les seves inquietuds es fan ostensibles en un esplet d'articles i ressenyes acollits en revistes d'especialitat. Però sobretot en el llibre que presentem, que recull la seva tesi doctoral llegida a la Universitat de Barcelona (2002) i qualificada amb la nota màxima, per la qualitat del seu treball. Per a estudiar un dialecte s'ha de partir d'un qüestionari ben elaborat i que permeti, sobre el terreny, una col·lecta acurada de les dades. En efecte, Montserrat Adam ha posat a prova el qüestionari en enquestes prèvies i ha seleccionat 98 informadors (tres per localitat, d'entre 50 i 60 anys) pel mètode de l'atzar estadístic, heretat de la sociolingüística però que no s'ha aplicat generalment a les recerques dialectològiques; ha enquestat a 31 localitats de l'àrea, 16 de les quals coincideixen amb les estudiades per A. M. Alcover (1906), la qual cosa li permet de fer un estudi diacrònic per conèixer el dinamisme de la llengua. Una seixantena d'intermediaris han fet possible el contacte amb els informadors, tot generant la confiança d'aquests, necessària en aital tipus de treball. A més de fer la transcripció fonètica, ha enregistrat simultàniament l'enquesta, seguida d'una conversa dirigida i d'una conversa espontània, de tanta utilitat per a contrastar els resultats d'aquesta amb les respostes del mètode pregunta-resposta, mediatitzat sovint pel seu caràcter formal.

Les característiques seleccionades (del qüestionari s'han eliminat els trets més generals), és a dir, *canti*, *càntot/-c*, *soms* 'som', (tu) *bates* 'bats', *crega* 'cregui', *cantesses*, *fúger*, *creguem* 'creiem', *dormiguem* 'dormim', *faic* 'faig', *som* 'sóc', *dire* 'dir', *conèix(e)re* i *crevia* 'creia', són objecte d'anàlisi i interpretació segons la bibliografia pertinent, la freqüència i la distribució areal que és objecte de la representació cartogràfica corresponent elaborada per l'autora, que es mostra ben competent en aquesta tècnica. Diverses taules de síntesi completen la informació.

No hi manquen aportacions originals, que rectifiquen anteriors interpretacions, com el caràcter epitètic de la [-k] de *càntoc* i no de marca de nombre-persona o la valuosa interpretació de l'imperfet de verbs en *-wre* (representat en la frase que l'autora ha utilitzat en un article: *Quan caviem, tu rivies*) a partir de l'extensió de les persones del present d'indicatiu *cauem/cavem*, *caueu/caveu* (*caviem*, *cavíeu*).

En suma, un estudi modèlic sobre els trets morfològics característics d'uns parlars de transició, amb les seves relacions amb el rossellonès, el català nord-occidental i el català central. Un estudi que l'autora reuneix ara excel·lents condicions d'estendre'l a la fonètica i al lèxic, ampliació que saludaríem amb goig. La dialectologia en rebria un benèfic impuls.

L'autora tanca el prefaci al·ludint a l'estreta relació entre el seu treball i el territori i fa vots perquè els trets estudiats hi perdurin. També jo em sumo al seu desig: malgrat el corrent anivellador imposat per la societat moderna, no hem d'oblidar que la llengua estàndard, tendent a la unificació, conviu en els parlants amb la llengua col·loquial (dues cares d'una mateixa moneda), que, com a registre informal, manté la vigència per l'adhesió que els parlants manifesten a la seva varietat. A més, usant-la, com diu el poeta, parlem del nostre país parlant d'una altra cosa.

Joan VENY

Prefaci

Aquest llibre és el resultat d'una tesi de doctorat. La idea d'investigar què s'esdevenia a la part nord del català central, aquesta zona que la dialectologia de les últimes dècades ha anomenat «català septentrional de transició», es va fer present tot d'una quan vaig pensar d'iniciar-la.

La curiositat per saber l'entrellat d'aquest espai lingüístic el nom del qual ens evoca l'altre vessant de la serralada i sembla diluir l'efecte del Tractat dels Pirineus de 1659 va ser, potser, el motor principal al llarg del treball: em va atreure, inicialment i ja amb tota la força, poder conèixer els topants de tenre o divenres; descobrir si, efectivament, hi havia encara persones en aquestes comarques que et responien amb un «Ja t'obri», o bé desxifrar el misteri del ball incessant d'es i os obertes i tancades.

La naturalesa dels materials que em fornien els investigadors que m'havien precedit —persones amb qui, des de la distància temporal, compartia el mateix interès i les mateixes sensacions— i les broques del rellotge van actuar implacables. Tot aquell desig de saber coses ha pogut tenir acompliment, pretesament científic, només en la morfologia verbal i la nominal: sé ara qui diu canti; les es i les os, però, encara em guarden secrets.*

Durant el trajecte, vaig tenir l'ajuda de moltes persones, les quals vull regraciar:

De manera primordial, faig constar l'agraïment als noranta-vuit informants que es van avenir a la realització de les entrevistes lingüístiques. I també als trenta ajuntaments —i a les persones que hi estan vinculades— que em van facilitar la labor de selecció dels informants segons les condicions del mètode d'atzar estadístic que l'estudi requeria i van actuar com a intermediaris a l'hora d'establir-hi el primer contacte. En addenda, en dono la llista completa; hi afegeixo també el nom d'altres persones que em proporcionaren informacions puntuals sobre aquestes comarques.

Faig esment, així mateix, de la concessió d'una beca predoctoral 1991-1995 per part de la Direcció General d'Universitats de la Generalitat de Catalunya —dins del programa «Formació de doctors i de professorat universitari en determinades àrees de coneixement deficitàries», DOGC, núm. 1432—, la qual va suposar accedir al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona i entrar en contacte amb els seus projectes d'investigació dialectal: l'Atles Lingüístic del Domini Català i els que integren el Grup d'Estudi de la Variació.

Em plau expressar la gratitud envers el doctor Joan Veny, director de la tesi, el qual des de l'inici es va mostrar interessat en el tema. Igualment, li estic reconeguda per haver aportat sempre ajuda i compren-

* Sensacions que, de fet, moltes vegades només deuen haver estat meves. Recordo quan, enduta per somieigs, en trepitjar Mieres, en la primera enquesta pilot que feia, m'anava imaginant Antoni Alcover contemplant des dels diferents angles aquell bell racó garrotxí. Força temps després, en fullejar el Bolletí del Diccionari, vaig descobrir que l'entrevista de Mieres l'havia realitzat a Amer.

sió al desenvolupament de la tesi. He conegut a través seu el mètode de la geografia lingüística i, això, de la manera més directa, com és mitjançant l'audició de les gravacions de les llargues jornades d'entrevista que ell mateix i la resta d'investigadors de l'ALDC efectuaren. A tots ells agraeixo també haver pogut realitzar algunes consultes puntuals als materials inèdits.

Mercès, encara, als meus companys del Departament de Filologia Catalana que, en els darrers temps de la seva elaboració, van procurar encomanar-me un cert sentit pràctic a l'hora d'afrontar l'últim tram.

D'una manera especial, manifesto l'agraïment als meus pares, l'ajut i el suport dels quals van ser d'una importància fonamental per poder dur a terme el treball.

* * *

La tesi fou llegida a la Universitat de Barcelona el setembre del 2002 davant d'un tribunal format pels doctors Antoni M. Badia i Margarit, Jordi Costa Costa, M. Rosa Lloret Romañach, Xavier Luna Batlle i Lúcia Pons i Griera, als quals agraeixo els seus comentaris i observacions.

Pel que fa a l'edició present, cal dir que no inclou els annexos iv i v, corresponents respectivament als «mapes simples dades actuals 1999-2000» i als «mapes morfològics simples dades Alcover 1906-1928», en què hi havia el detall de les solucions donades a les diverses localitats per a cadascuna de les formes verbals investigades; a les pàgines d'aquest llibre es troben només els mapes de tipus global o més general, que sintetitzen els resultats d'aquells i que ja constituïen, de fet, el nucli bàsic del treball. Els mapes no inclosos poden consultar-se als volums 2 i 3 de la tesi original, que es troba dipositada a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona. Quant als que apareixen al llibre, alguns s'han mantingut en color i d'altres els he adaptat a blanc i negre.

També he d'indicar que, atès que des de la lectura de la tesi fins al moment d'escriure aquestes ratlles he publicat alguns articles en què es pot haver tractat amb més deteniment aspectes puntuals d'aquella, he cregut adequat incloure a la llista bibliogràfica final les referències d'aquests i incorporar al text alguns comentaris o informacions de la procedència esmentada —així com bibliografia externa quan s'hi feia al·lusió.

Finalment —perquè es relaciona amb l'últim pas que una obra ha de fer per acostar-se als lectors— faig constar el meu reconeixement sincer a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans per haver-la acollit dins de les seves publicacions. Faré aquí esment particular de Joan Veny, curador d'aquesta edició, del Servei de Producció Editorial —en la persona d'Antoni Escolà— i de Lluïsa Castellon.

La concepció i la realització d'aquest treball estan lligades a la terra: a les persones que parlen la llengua catalana i a les que habiten el seu espai. Desitjo que els trets lingüístics que aquí es descriuen puguin perdurar dins del seu àmbit territorial.

Agraïments

A. INFORMANTS

M. Àngels Adam Prat	Bellver de Cerdanya
Francesca Aluju Roca	Guils de Cerdanya
Esteve Aluju Tuset	Guils de Cerdanya
Joaquim Bach Bosch	Llers
Jaume Barneda Cufí	Figueres
Pilar Barnola Navinés	Puigcerdà
Mercè Benazet Naudí	Guils de Cerdanya
Pilar Boix Fàbrega	la Vall d'en Bas
Octàvia Borrell Ballesta	Cadaqués
Marcel·lí Bosch Font	Montagut i Oix (Oix)
Maria Rosa Bosch Font	Montagut i Oix (Oix)
Francesc Busquets Bosch	Crespià
Núria Callol Casagran	l'Escala
Dolors Campistol Ros	Saus (Camallera)
Agnès Camps Sala	Sant Joan de les Abadesses
Carme Capdevila Serra	Gombrèn
Jordi Cargol Roca	Olot
Rosa Casals Palol	Camprodon
Maria Collboni Pastoret	Camprodon
Montserrat Coma Valls	Ripoll
Pere Corominas Viñas	Gombrèn
Albert Cuevas Ros	Besalú
Josep Deulofeu Piguillem	Bellver de Cerdanya
Caterina Dorca Forn	Montagut i Oix (Oix)
Assumpció Duñach Surroca	Camprodon (Beget)
Francesc Fàbrega Ventura	Mieres
Ramon Falguera Sacrest	Olot
Montserrat Farrés Fajula	Ribes de Freser
Lluís Fita Alegre	Figueres

Isabel Frigola Roca	Crespità
Miquel Garcia Gelis	la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas)
Maria Garreta Baqué	Fontanals de Cerdanya (Queixans)
Josep Garriga Tressents	Llançà
M. Assumpció Gatius Ponset	Camprodon
Florentina Gelis Blanch	la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas)
Josep Gifreu Massó	Saus (Llampaies)
Josep Gironès Presas	Saus
Rosa Gosa Imbern	Llívia
Rosa-Agustina Guardiola Collsamata	Capmany
Martí Guardiola Soler	Camprodon (Rocabruna)
Isabel Gutiérrez Bosch	Llançà
Jaume Irla Masfarné	Meranges
Joan Jordi Ginesta	Montellà i Martinet (Martinet)
Joan Juanola Nogué	Llers (els Hostalets)
Dolors Juanola Trias	Besalú
Jaume Llach Llorens	Cadaqués
Núria Lladó Pastoret	Besalú
M. Teresa Lladó Torres	Sant Joan les Fonts
Dolors Magret Blanch	Tortellà
Josep Martí Comas	Meranges (Girul)
Montserrat Mascarella Font	Ripoll
Maria Mayà Barceló	Montagut i Oix (Oix)
Rafael Mentrut Ribot	Puigcerdà (Age)
Josep Meya Delcort	Llívia
Miquel Mir Ricart	Capmany
Joan Munt Tor	Montellà i Martinet (Martinet)
Maria Naudeilló Cosp	Fontanals de Cerdanya (el Vilar d'Urtx)
Anna Nicolau Casadesús	Puigcerdà
Miquel Noguera Codony	Mieres
Joan Oriol Pujol	Figueres
Josep Pairó Nogué	Molló (Espinavell)
Ricard Pallarès Andorrà	Montellà i Martinet (Martinet)
M. Mercè Planellas Berga	Olot
Miquel Plujà Torrent	Camprodon (Rocabruna)
Núria Pons Font	Figueres
Simó Pons Massanella	Sant Joan les Fonts
Montserrat Pons Nicolau	Bellver de Cerdanya
Magdalena Pous Conill	Gombrèn
M. Rosa Pujol Bosch	Sant Joan de les Abadesses (la Colònia Llaudet)
Rosa Punset Agustí	Tortellà
Margarida Quintana Sau	Molló (Espinavell)
Martí Ramió Mateu	l'Escala
Francesca Respecte Agustí	Llívia

Lluís Riuró Tarrés	Maçanet de Cabrenys
Elvira Roqué Font	Llançà
Joan Roure Torrent	Crespià
M. Rosa Rovira Llorens	Banyoles
Carme Sadurní Aldabas	Ribes de Freser
Lluís Sagner Martí	Maçanet de Cabrenys
Pepita Sala Pumpidó	Llers (el Poblenou)
Gaspar Sala Robirola	Banyoles
Lluís Salart Juan	l'Escala
Joan Sau Gardell	Molló (Espinavell)
Joan Serrat Oliveras	Tortellà
Josep Serret Mills	Fontanals de Cerdanya (Escadarcs)
Joaquim Soler Cruañas	Cadaqués
Julià Soler Igual	Ripoll
M. Carme Soler Serrat	Banyoles - Porqueres (Mata)
Jordi Surina Orri	Sant Joan les Fonts
Esteve Tallaferro Llaudó	Guils de Cerdanya
Joan Tresfi Visa	Meranges (Girul)
Francesc Vidal Puigmal	Camprodon (Rocabruna)
Isidre Vila Soler	Mieres
M. Teresa Vilallonga Caball	Maçanet de Cabrenys
Loreto Vilanova Cervera	Capmany
Enriqueta Vilanova Soy	Mieres
Miquel Vilarrasa Mach	Sant Joan de les Abadesses
Pilar Zanuy Mimó	Ribes de Freser

B. AJUNTAMENTS

Ajuntament d'Olot
 Ajuntament de Banyoles
 Ajuntament de Bellver de Cerdanya
 Ajuntament de Besalú
 Ajuntament de Cadaqués
 Ajuntament de Camprodon
 Ajuntament de Capmany
 Ajuntament de Crespià
 Ajuntament de Figueres
 Ajuntament de Fontanals de Cerdanya
 Ajuntament de Gombren
 Ajuntament de Guils de Cerdanya
 Ajuntament de l'Escala
 Ajuntament de la Vall d'en Bas
 Ajuntament de Llançà
 Ajuntament de Llers

Ajuntament de Llívia
 Ajuntament de Maçanet de Cabrenys
 Ajuntament de Meranges
 Ajuntament de Mieres
 Ajuntament de Molló
 Ajuntament de Montagut i Oix
 Ajuntament de Montellà i Martinet
 Ajuntament de Puigcerdà
 Ajuntament de Ribes de Freser
 Ajuntament de Ripoll
 Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses
 Ajuntament de Sant Joan les Fonts
 Ajuntament de Saus
 Ajuntament de Tortellà

C. PERSONES VINCULADES A LES POBLACIONS O ALS AJUNTAMENTS ESMENTATS

EN EL PERÍODE EN QUÈ REALITZÀREM LES ENTREVISTES**

Miquel Albalate Martín	Capmany (t)
Esteve Avellanet Tarrés	Meranges (a)
Joan Balada Ventura	Figueres (r)
Montserrat Batallé Bancells	Ribes de Freser (t)
Lídia Batlle Blanch	Llers (t)
Àngela Blanch Bagó	Llers (a)
Montserrat Bohigas Pujol	Olot (t)
Lurdes Boix Llonch	l'Escala (t)
Gil Bombardó Salvador	Guils de Cerdanya (c)
Miquel Calm Puig	la Vall d'en Bas (a)
Rita Carol Meya	Bellver de Cerdanya (t)
Emma Casademunt Parra	Sant Joan de les Abadesses (t)
Sònia Causadias Costojà	Maçanet de Cabrenys (t)
Amadeu Clausó Mas	Montellà i Martinet (a)
Ramon Colomer Cabana	Ripoll (t)
Joan Colomer Vilalta	Ripoll (t)
Joan Domènech Moner	Lloret de Mar (m)
Anna M. Estrada Faig	Maçanet de Cabrenys (r)
Josep M. Fargues Valero	Olot (r)
Manel Figuera Abadal	Bellver de Cerdanya (r)
Isidre Forga Rufiandis	Fontanals de Cerdanya (a)
Agustí García Andrés	l'Escala (s)
Emili Giménez García	Puigcerdà (r)

** (a) alcalde /-essa; (r) regidor/-a de cultura; (s) secretari; (t) tècnic /-a municipal; (m) autor d'una monografia sobre Beget; (e) estudiant; (c) col·laborador/-a del municipi.

Mercè Granat Oliva	Llívia (t)
Carme Lamarca Claramonte	Crespià (t)
Patricia Linares López	Cadaqués (t)
Cati Mallarach Barberí	Olot (t)
Dolors Martí Trilla	Maçanet de Cabrenys (t)
Josep Mendo Mir	Guils de Cerdanya (a)
Albert Miravet Massip	Meranges (s)
Jesús Montón Catalán	Ribes de Freser (r)
Jordi Munell Garcia	Ripoll (r)
Marc Navarro Moya	Camprodon (r)
Josep Maria Ortuño Bremont	Sant Joan les Fonts (r)
Jordi Pairó Santaló	Capmany (a)
Montserrat Pastoret Fontdecaba	Molló (t)
Eudald Picas Mitjavila	Gombrèn (a)
Dolors Pich Ginesta	Montellà i Martinet (t)
Miquel Planas Roig	Figueres (t)
Albert Planella Casasayas	Fontanals de Cerdanya (t)
Anna Planella Masó	Mieres (r)
M. Àngels Pomés Comas	Cadaqués (r)
Anna Puigvert Bonet	Mieres (t)
Esteve Pujol Badà	Camprodon (a)
Rosa Pujol Molas	la Vall d'en Bas (t)
Francesc Xavier Quer Bosch	Crespià (a)
Iolanda Quintana Ricart	Tortellà (t)
Consol Rabadan Queraltó	Capmany (c)
Elisabet Regué Pujol	Sant Joan de les Abadesses (r)
Joaquima Reixach Corominas	Tortellà (r)
Narcís Ribes Besalú	Montagut i Oix (a)
Pere Roldan Rojas	Besalú (r)
Emili Salavedra Casamitjana	la Vall d'en Bas (t)
Lluís Solà Verdaguer	Llançà (r)
Lluïsa Subirana Sadurní	Gombrèn (t)
Narcís Teixidor Vilar	Saus (t)
Núria Terradas Busquets	Besalú (t)
Pep Torner Malé	Figueres (t)
Àngel Torrent Franquesa	l'Escala (t)
Dolors Tosas Vidal	Puigcerdà (t)
Laura Trias Ferri	Banyoles (e)
Eulàlia Turró Ventura	Banyoles (r)
Miquel Xaudiera Surribas	Montagut i Oix (t)

Abreviacions

adj.	adjectiu
ap.	<i>apud</i> 'la informació s'ha extret de'
aux.	auxiliar
cap.	capítol
car.	característica
car-	encapçala el nom de les taules corresponents a cadascuna de les característiques. Va seguit del número de la característica i, després de dos punts, del número que té la taula dins del capítol destinat a aquella característica
cat.	català
Co.	condicional
col.	columna
com.	comarca
cont.	continuació
dir.	director
DOGC	<i>Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya</i>
ed.	edició, editor
ex.	per exemple
ext.	extensió
fem.	femení
FI	futur (dins del mode indicatiu)
fig.	figura
G	a l'annex i significa 'nombre de verbs —o de lexemes en relació amb la morfologia nominal— per als quals hi hagué resposta en aquella població'
GA	encapçala el nom dels mapes globals corresponents a les dades d'Alcover (1906-1928) —vg. cap. 1.7
GB	encapçala el nom dels mapes globals corresponents a les dades actuals (1999-2000) —vg. cap. 1.7
GCA	encapçala el nom dels mapes globals relatius a la zona contigua (corresponen a les dades d'Alcover 1906-1928) —vg. cap. 1.7
GEC	<i>Gran enciclopèdia catalana</i>
Ger.	gerundi
GMA	encapçala el nom dels mapes globals multivariable corresponents a les dades d'Alcover (1906-1928) —vg. cap. 1.7
GMB	encapçala el nom dels mapes globals multivariable corresponents a les dades actuals (1999-2000) —vg. cap. 1.7
GMCA	encapçala el nom dels mapes globals multivariable relatius a la zona contigua i corresponents a les dades d'Alcover (1906-1928) —vg. cap. 1.7
GRAU	encapçala el nom dels mapes de grau —vg. cap. 1.7

IGI	índex general d'identitat
IGIMP	índex general d'impermeabilitat
Imp. Ind.	imperfet d'indicatiu (A la taula II —en què hi ha un espai reduït— s'indica com a Imp. I.)
Imper.	imperatiu
inf.	informant
Infin.	infinitiu
<i>infra</i>	més avall en el text
IS	imperfet de subjuntiu
ISO	encapçala el nom dels mapes amb el traçat de les isoglosses corresponents a una característica determinada —vg. cap. 1.7
ISOT	encapçala el nom dels mapes de grups d'isoglosses —vg. cap. 1.7
m. nom.	morfologia nominal
m. verb.	morfologia verbal
masc.	masculí
MI	encapçala el nom dels mapes on hi ha el marc interdialectal d'una característica determinada —vg. cap. 1.7
m-t	mode-temps
N	a l'annex I significa 'nombre de verbs —o de lexemes en relació amb la morfologia nominal— examinats'
NCAR	encapçala el nom dels mapes corresponents al nombre de característiques —vg. cap. 1.7
núm.	número
p.	pàgina
Part.	participi
pers.	persona
PI	present d'indicatiu
plu.	plural
p-n	persona-nombre
pob.	població
pond.	ponderat
PS	present de subjuntiu
RE	encapçala el nom dels mapes elaborats com a resum o conclusions
s.	segle
sing.	singular
<i>sic</i>	'així' (Per remarcar que la transcripció és fidel a l'original)
<i>supra</i>	més amunt en el text
s. v.	<i>sub voce</i> 'sota l'entrada (del diccionari)'
TOT	encapçala el nom dels mapes totalitzadors —vg. cap. 1.7
vg.	vegeu
vol.	volum
vs.	<i>versus</i> 'contra, en oposició a'
§	paràgraf, epígraf
*	precedint el mot, pot significar: 1. forma no documentada però que hom creu que podia haver existit 2. forma no gramatical o bé no correcta —en aquest segon cas, alguns autors assenyalen l'asterisc després del mot. D'altra banda, cal dir que l'asterisc també s'empra al llibre com a marca de les notes no numerades del prefaci, de les taules, dels mapes i de l'annex III
>	en la línia evolutiva del canvi lingüístic, la forma lingüística que precedeix el signe és anterior a la que el segueix. Dins del context de la matemàtica, significa 'major que'
<	en la línia evolutiva del canvi lingüístic, la forma lingüística que precedeix el signe és posterior a la que el segueix. Dins del context de la matemàtica, significa 'menor que'
>>	en de la línia evolutiva del canvi lingüístic, la forma lingüística que segueix el signe ha aparegut a partir de l'anterior però no per evolució fonètica sinó com a conseqüència de l'analogia amb altres formes

1. Introducció

1.1. OBJECTIUS

La dialectologia actual coneix amb el nom de «català septentrional de transició» la franja nord del català central.

Es constata, però, una certa indefinició a l'hora de qualificar lingüísticament la zona, fruit de la manca d'estudis de conjunt de l'àrea i del fet que el concepte del subdialecte va sorgir a l'entorn d'una sola isoglossa (vg. cap. 1.2).

Dins d'aquest marc, els objectius del nostre estudi han estat:

a) Analitzar si, efectivament, aquesta zona nord presenta particularitats lingüístiques respecte a la resta del català central i assenyalar el traçat territorial de cadascuna.

b) Saber si la zona es mostra homogènia o bé estem davant de més d'una àrea lingüística. En la mesura possible, establir els límits de l'àrea o àrees.

c) Avaluar l'adequació del nom «català septentrional de transició» a la realitat lingüística de la zona.

Un estudi l'objectiu del qual estigui relacionat amb la divisió dialectal és bo que intenti abraçar els diversos components de la llengua.

Aquest fou el motiu d'iniciar la nostra investigació abordant tant l'estudi de la fonologia (fenòmens d'índole diversa i vocalisme tònic *e/o*) com el de les tres branques de la morfologia (nominal, verbal i clítics).

Així, el treball que ens havia de conduir a la selecció de les característiques distintives (vg. cap. 1.5) fou dut a terme tant per a la fonologia com per a la morfologia.

No obstant això, raons temporals van determinar que el treball experimental sobre la realitat actual (vg. cap. 1.6) hagués de circumscriure's. La tria de la morfologia es va imposar d'una manera natural, segurament perquè, a causa de la riquesa de dades que sobre morfologia verbal aportava la bibliografia anterior —és a dir, de manera destacada Alcover (1906-1928)—, era aquesta la parcel·la que havia pres un cos i una coherència més grans. S'hi afegí, per completar la disciplina, l'estudi de la morfologia nominal i dels clítics, de manera que el qüestionari va incloure tots aquests aspectes.

El que presentem aquí, però, se cenyeix a la morfologia verbal i a la nominal; la informació de què disposem sobre els clítics de la zona —articles i clítics pronominals bàsicament— requereix un estudi detingut d'un abast més o menys considerable, que esperem poder dur a terme més endavant.

d) Arran de la utilització de les dades d'Alcover per a la selecció de les característiques distintives, ens vam trobar amb un quart objectiu, en un principi no previst —i, si es vol, secundari—: descriure el canvi lingüístic esdevingut a la nostra zona al llarg del segle xx pel que fa als trets de morfologia verbal examinats. Aquest coneixement ens ha ajudat, bàsicament, per a l'objectiu *b*. També, en algun cas, ens ha estat útil per al que es detalla al punt *e*.

e) Tot i que no era cap objectiu inicial, el nostre treball creiem que fa alguna aportació sobre descripció lingüística: a vegades, a la llum de les dades, ens hem definit sobre el caràcter morfològic, fonològic o lèxic del fenomen que teníem al davant o sobre la separació de formes aparentment homòlogues en característiques diferents —i a la inversa. També, en algun cas, proposem l'origen d'un determinat tret lingüístic.

1.2. EL CONCEPTE DE «CATALÀ SEPTENTRIONAL DE TRANSICIÓ» DINS DE LA HISTÒRIA DE LA CLASSIFICACIÓ DIALECTAL CATALANA

1.2.1. L'adscripció de la zona al rossellonès (Alcover, 1919)

La tria que fa Alcover el 1919 de la desinència de la primera persona del singular del present d'indicatiu de la classe verbal *i* per a la classificació dialectal catalana és el que determinarà que una franja horitzontal situada al sud de la frontera política amb França s'inclogui dins del dialecte rossellonès.¹ Divideix en tres parts el que actualment anomenem català central (p. 520):

a) una part —a la qual dóna el nom precisament de «català central»— caracteritzada per la desinència [u]. Pel que fa al nord, hi inclou un sector de la Selva (Lloret de Mar, Blanes i Caldes de Malavella).

b) una altra part —el «català oriental»— amb desinències [uk], [ut]. Aquesta zona «abriga l'Empurdà de Figueres en avall fins a Palamós i St. Feliu de Guíxols, regió d'Amer i de Girona fins a Tossa». Hi afegeix que, en algunes localitats, les solucions coexisteixen amb [u] «per invasió del dialecte veí, lo *català central*».

c) i una tercera part, que quedarà compresa dins del rossellonès —que Alcover anomena «català pireneic-oriental». Dialecte, aquest, que «abriga lo Capcir, la Cerdanya (espanyola i francesa), lo Conflent, lo Vallespir, lo Rosselló, l'alt-Empurdà, ès a dir, les regions de Cadequès i Campmany, les de Massanet de Cabrenys, Olot, Camprodon, Rocabruna, Ripoll i Vall de Ribes». La desinència serà [i], tot i que, segons que ell comenta, en algunes contrades coexisteix amb [ik], [uk], [u] «per invasió dels dialectes veïns [*sic*]».

No és casual que triï un tret de morfologia verbal per establir la seva classificació dialectal. Des de l'any 1906 realitza les excursions filològiques encaminades a obtenir dades sobre la flexió verbal de tot l'àmbit territorial català. I, tot i que duraran fins al 1928, en el moment en què publica l'article a què aquí ens referim ja té la feina molt enllestida.

Pel que fa a la realització /i/ del morf p-n de la primera persona del singular del present d'indicatiu, ja el 1906 —any en què van ser visitades les poblacions relacionades amb aquesta característica—²

1. Sobre les diferents classificacions dialectals per a tot el domini lingüístic, es pot acudir a Veny (1986, p. 31-38).

2. Amb l'excepció de Sant Joan de les Abadesses, que visità el 1921; això, però, no havia de canviar l'abast geogràfic del fenomen, per tal com aquesta població es troba més al nord de Ripoll, on ja hi havia /i/ consignada.

s'havia adonat del seu abast territorial. Examinant el dietari de l'excursió filològica realitzada el 1906, es poden veure diferents anotacions que ens indiquen l'interès que va desvetllar-li descobrir que, al sud del Pirineu, hi havia una àmplia zona amb /i/. S'esperava aquesta /i/ a la Cerdanya, però el sorprèn trobar-la a altres comarques. Així, a Gombrèn (Ripollès), comenta:

Resulta qu'assí encara conserven, els vells y la gent analfabeta, la I.^a pers. sing. de l'indic. pres. en -i en lloch de -o o -u, y per lo metex, en lloch de *jo parlu, jo callu*, diuen *jo parli, jo calli* (Alcover, 1907, p. 353).

I també, a Ripoll, ho constata per a la gent vella de la comarca. Tot i que indica que, en aquesta contrada, la forma /i/ conviu amb la més comuna del català central:

Lo que succeex que'l dialecte barceloní ho ha invadit tot, especialment la gent una mica il·lustrada y correguda. Els vells, els infants y els *analfabets*, no están de ple encara bax d'aquexa influència barcelonina (p. 357).

És, però, a Olot on ja traça mentalment la isoglossa /i/, sense haver començat encara les enquestes de l'Empordà. A fer-se una idea de l'abast del fenomen des de la Garrotxa fins al mar —abans de realitzar-ne el trajecte—, l'hi devien ajudar converses amb alguns amics o col·laboradors de l'*Obra del Diccionari* que l'acullen en aquella població: Jeroni Gelada, Josep Saderra, Josep Berga, Eugeni Aulet. Escriu:

Axí resulta que'l domini de la desinència verbal del pres. d'indic. en -i, no es exclusivament el Rosselló, Vallespir, Conflent y Cerdanya, sinó la Vall de Ribes, el Ripollès y tota l'alta muntanya (Camprodón, Olot, Massanet de Cabrenys, Agullana, Campmany, Cantallops, Cadequès) (p. 361-362).

La justificació teòrica que dona Alcover en la seva classificació dialectal de 1919 per prendre en consideració només un sol tret es basa en el fet que les línies que delimiten diferents fenòmens lingüístics no coincideixen en l'espai:

No és gens bo de fer senyalar la partió territorial entre dialecte i dialecte perquè les notes característiques que los distingeixen no tenen la mateixa extensió territorial i les parts s'entrecualquen i s'invadeixen desigualment i per això a certs endrets resulta confusió de parts (Alcover 1919: 519).

Cal afegir que, pròpiament, no la fa tenint en compte un sol tret perquè, sota el concepte de «desinència», en realitat hi conflueixen dues particularitats: el morf en si (és a dir, en la seva representació fonològica) i el procés de reducció vocàlica.³

1.2.2. *Comparació de la proposta de divisió dialectal d'Alcover (1919) amb les anteriors i les coetànies*

De totes les propostes de divisió dialectal que havien estat formulades fins al 1919, la que aquell any presenta Alcover era la més sòlida i àmplia lingüísticament parlant.

Abans de l'any indicat, el panorama català n'havia conegut tres d'altres; i en tenim una quarta, contemporània a l'esmentada d'Alcover:

3. La suma d'aquests dos trets permet a Alcover (1919) distingir, per exemple, entre el dialecte «català occidental» (realització fonètica [o] corresponent al morf /o/) i el dialecte «català central» (realització fonètica [u] corresponent al morf /o/).

a) Les dues primeres, de la segona meitat del segle XIX, provenien de Milà i Fontanals (1861, p. 462; 1875 [1890], p. 511) i representaven una subdivisió genèrica de la llengua que tenia en compte només la particularitat del vocalisme en síl·laba àtona; no tenen conseqüències per a la zona que aquí ens ocupa.⁴

b) Acabat d'estrenar el segle XX, Alcover (1902, p. 150) havia donat a conèixer el que seria la seva primera divisió, la qual va més enllà de la macrodivisió de Milà i Fontanals —hi assenyala cinc varietats dialectals— sense aportar, però, cap explicació o fonament teòric.

Pel que fa a la zona que aquí ens interessa, hi assenyala, d'una banda, «el català de la província de Girona, Barcelona y Tarragona fins a la conca y ribera de l'Ebre» i, de l'altra, «el català del Rosselló, Vallespir y Conflent». Veiem, doncs, que en aquesta primera proposta d'Alcover la línia divisòria dialectal s'havia col·locat a la frontera estatal amb França —tot i que, com es pot comprovar, el text és ambigu quant a l'assignació de l'Alta Cerdanya (no es troba dins dels límits de la província de Girona i, d'altra banda, no s'esmenta quan s'enumeren les comarques del dialecte que actualment anomenem rossellonès).

c) La quarta de les propostes esmentades és coetània a la d'Alcover (1919) i és la que Barnils presenta aquell mateix any; no estava basada en criteris lingüístics, sinó que considerava «els diferents parlars com a dialectes diferents pel sol fet de respondre a una denominació regional o comarcal» (Barnils, 1919, p. 2).

Dins del que ara coneixem com a català central (i que ell anomena «català oriental»), hi inclouia només dos subdialectes diferenciats de la resta: «l'*empordanès* i el *tarragoní* que, com ja es desprèn del nom, viuen en l'àrea comarcal de tots coneguda» (p. 4-5).

No sembla conferir, però, a l'*empordanès* una clara especificitat lingüística:⁵

Del parlar empordanès, inclòs dins del grup català oriental, no hauríem de fer-ne un especial esment, per obeir més aviat a una designació geogràfica que lingüística. Havem d'aduir-lo, no obstant, per la importància que en el darrer aspecte s'ha guanyat la contrada amb la figura viril de la notable prosadora Víctor Català, que amb les seves creacions ha incorporat al català literari una part notable del seu lèxic dialectal (p. 6).

Dins dels comentaris relatius a l'«empordanès», hi afegia també una referència al *parlar salat*, que s'estenia «a bona part de la Costa de Llevant» i que es caracteritza «per la conservació de l'article *es, sa* en compte [*sic* de *el, la*]» (p. 6). Altres estudiosos faran posteriorment referència també a aquest *parlar salat*.⁶

d) Un any després de la proposta d'Alcover de 1919, veiem que Griera no la segueix; així, dins de la descripció del «català oriental» (equivalent al nostre *català central*) que fa a les pàgines del BDC, hi

4. El 1861 divideix el territori lingüístic en una part «occidental-meridional» i en una part «oriental». El 1875 hi assenyala tres varietats: «catalán oriental», «catalán occidental» i «catalán baleàric».

5. L'al·lusió a l'*empordanès* per a la classificació de la parla catalana té un referent antic. A finals del segle XV, a les *Regles de esquivar vocables*, s'hi escriu «no res menys, entre persones de bon ingeni e experiència, fàcilment se coneix dits vocables ésser de Empurdà, o de Urgell, o de Mallorques, o de Xàtiva, o de les muntanyes o pagesívols, dels quals no acostumen usar los cortesans ne elegants parladors e trobadors» [regla núm. 173] (Badia, 1999, p. 120).

6. Griera (1930, p. 429) en dóna una localització detallada. Badia (1951, § 22 (II.B)) el presentarà com a subdialecte del català central. Moll (1952, § 4) i Sanchis Guarnier (1956, p. 182) hi faran referència. Veny (1978, p. 20 i 33) l'inclourà també com a subdialecte del central, per bé que afirma que «més que d'un subdialecte, es tracta d'una àrea delimitada per una isoglossa corresponent a l'article *es, s'*, pl. *es, ses*»; i n'assenyala els límits geogràfics, que en les edicions posteriors de la mateixa obra anirà detallant més i completarà amb comentaris relatius al seu nivell d'ús: «Es troba amb plena vitalitat a Cadaqués mentre que és restringit el seu ús a una estreta zona costanera que va del Ter al Tordera i comprèn pobles com Begur, Palafrugell, Llofríu, Mont-ras, Els Masos de Pals, Palamós, Castell d'Aro, Vall-llobrega, Sant Feliu de Guíxols, Tossa, Lloret de Mar» (Veny, 1998, p. 37).

inclou poblacions com Puigcerdà, Llanars, Ripoll, la vall de Ribes, Sant Joan de les Abadesses, Olot, la Jonquera, Capmany, Maçanet de Cabrenys, Darnius i Cadaqués. És a dir, aquestes poblacions situades al nord de la isoglossa /i/ d'Alcover no són adscrites al rossellonès.

A vegades, en comptes de seguir la pauta d'enumerar algunes poblacions en què es troba la característica que descriu, les assigna a un territori determinat. Pel que fa a la nostra zona, tenim concretament que, en parlar del tancament de la *o* davant *n* o *m*, indica que «és una característica del parlar de la diòcesi de Girona» (Griera, 1920, p. 12); o bé, en referir-se a *nʳ* (ex. *venre* 'vendre'), comenta que es troba «en la part pirenenca del català oriental» (p. 23).

Més endavant (Griera, 1930) caracteritzarà el que ell anomenarà «català de Girona». Els límits, per a ell, són els de la província de Girona. Així ho expressa directament quan escriu «la prov. de Girona» (p. 428-429) —a voltes «pobles de Girona» (p. 427) o «contrades de Girona» (p. 428)— i també es pot confirmar per les poblacions que hi inclou (entre d'altres, Puigcerdà, Cadaqués, la Jonquera o Girona).

Dins d'aquest marc, l'autor va donant un seguit de trets lingüístics, i els va localitzant ara en unes poblacions, ara en unes altres.

Com a exemple d'aquest tractament, mostrem com l'autor soluciona el tema de la desinència de la primera persona del singular del present d'indicatiu:

La desinència de la primera persona del present d'indicatiu és característica a la prov. de Girona; compareix unes vegades *i* i altres *uc*: *parli, canti, porti, mengi* (Ripoll, Ribes, Llanàs, Plana d'Olot, La Jonquera, Cadaqués); *pàrluc, càntuc, mènjuc [sic]* (Olot, Girona, Banyoles, etc.) (p. 429).

1.2.3. *Els retocs que el mateix Alcover fa el 1926 a la seva proposta de 1919.* *Pervivència d'aquest model després de la guerra*

Alcover en la «Introducció» del primer fascicle del DCVB de l'any 1926 mantindrà la seva proposta de divisió dialectal de 1919 —basada en la primera persona del singular del present d'indicatiu de la classe *1*—, tot i que hi fa algunes petites modificacions. Respecte a la nostra zona i àrees contigües, la variació serà l'eliminació de la distinció entre dialecte «català oriental» (amb desinències [uk] i [ut] bàsicament) i dialecte «català central» (amb desinència [u]); ara, el 1926, ambdues zones s'ajunten en una sola unitat dialectal: «català [*sic*] oriental». Manté, però, dins del rossellonès («pirenench-oriental»), la franja horitzontal sud-fronterera a què ens hem anat referint.

Al fascicle esmentat, s'hi inclou també un mapa on es pot resseguir de forma molt detallada el traçat de la isoglossa /i/ (vg. fig. 1, en què reproduïm el mapa).⁷

La proposta que presenta Alcover el 1926 pel que fa a la nostra zona —adscripció de la franja horitzontal sud-pirinenca al rossellonès i manca de límit dialectal entre l'àrea amb /o+k/, /o+t/ i l'àrea amb /o/ per a *1* PI— va ser recuperada després de la guerra per Badia (1951, § 21 i mapa p. 73), Moll (1952, mapes p. 22-23) i Sanchis Guarner (1956, p. 155-156 —i, encara, el 1980, p. 7 i mapes p. 5 i 43).⁸

7. Aquest traç tan precís —que depassa àmpliament les possibilitats que li permetia el nombre, més reduït, de poblacions que Alcover enquestà per a la flexió verbal— es podria explicar per l'existència d'una anotació en una de les seves «llibretes de camp»; efectivament, s'hi esmenten trenta-dues poblacions que resseguirien la línia de la isoglossa /i/ (vg. *infra* cap. 2.2.1.1.1 i taula car-1:1 [anys 1909-1917]).

8. S'hi pot afegir que, dins del mapa «Espanya dialectal» que inclou Menéndez Pidal (1941, p. x-x1), es troba marcada aquesta línia corresponent a la isoglossa /i/, per bé que sense fer cap referència al tret i amb l'única indicació de «límite del catalán pirenaico».

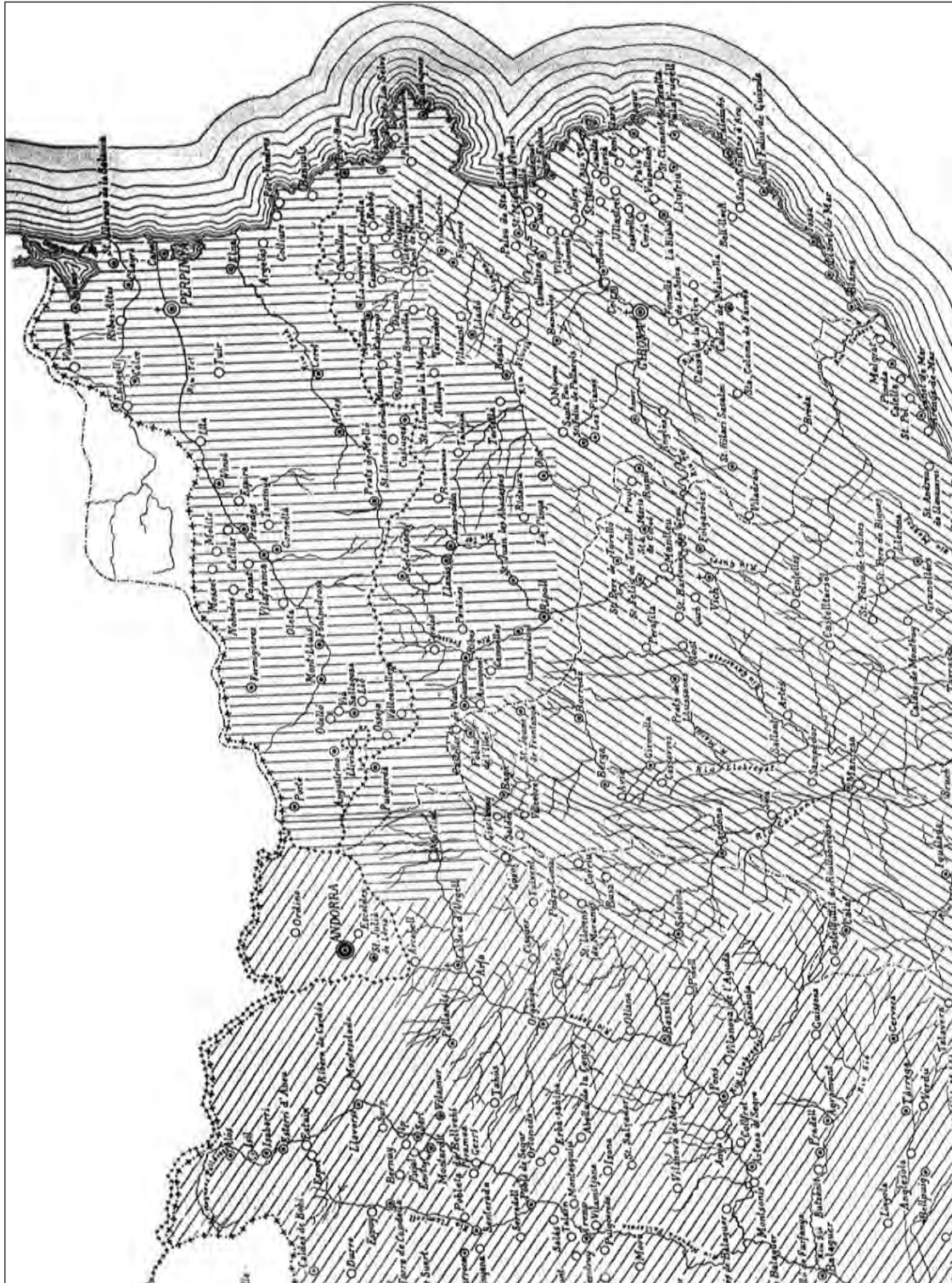

FIGURA 1. DCVB (1926, 1r fascicle)

Ara bé, per poc que hom s'acostés una mica a la realitat de la zona —i limitant-nos ara a la franja horitzontal sud-fronterera—, la proposta d'Alcover plantejava el problema que el que es parlava en aquella llenca no era exactament rossellonès.

Sanchis Guarner ho solucionarà afirmant que «en el área del subdialecto pirenaico-oriental [...] no hay realmente una unidad de fenómenos» (1956, p. 155); i esmenta, en aquest sentit, l'especificitat de l'àrea sud-fronterera. De fet, a l'extrem, considerava que els dialectes que ara anomenem rossellonès i català central formaven una sola unitat dialectal (p. 157-158). S'explica aquesta aproximació de Sanchis Guarner al tema per la visió històrica que pretén donar a la seva presentació de les varietats dialectals (l'àrea del català central i del rossellonès havien anat paral·leles en el moment de formació de la llengua i, segons el que l'autor afirmava, també hauria estat així en època preromana) (p. 154-155 i 163).

1.2.4. L'àrea rep el nom de «català septentrional de transició» i se n'inicia la descripció

Una altra solució a la qüestió plantejada de l'aparent poca homogeneïtat de la franja horitzontal esmentada respecte a la resta del rossellonès serà proposada per Coromines (1954, p. 56-57, mapa p. 87); tot i que no ho argumenta de manera explícita, el fet d'introduir el concepte de «zona de transició» permet eludir aquell problema. Ho fa amb aquests mots: «cal advertir que la Cerdanya francesa i espanyola, les valls de Ribes i de Camprodon, la conca del Llierca i l'extrem Nord de l'Alt Empordà formen una zona de transició entre el rossellonès i el català oriental». Veiem, també, com inclou l'Alta Cerdanya dins d'aquesta àrea, amb la qual cosa s'aconsegueix una certa representació del fet que el parlar de l'Alta Cerdanya s'acosta en diverses ocasions al de la Baixa Cerdanya i es distancia del rossellonès més general.

El mapa que hi trobem és ampliat, amb més detall, a Coromines (1958, p. 637). A la «zona de transició» esmentada, ara s'hi afegeix a més a més una part de l'Alt Vallespir.

Una vintena d'anys després, en el seu article sobre el català central inclòs a la GEC, Veny (1973, p. 636, s. v. *català*) seguirà el camí que tot just havia apuntat Coromines i, igualment, considerarà que es tracta d'una «zona de transició cap al català septentrional». Concretarà que la frontera entre català central i rossellonès «varia segons els criteris aplicats»: si ens fixem en la isoglossa /i/, aquesta fa de partió entre els dos dialectes, però, per a altres trets, la divisió entre català central i rossellonès «s'acosta o coincideix amb la frontera política entre els estats espanyol i francès». El mapa dels «dominis dialectals del català» que s'incorpora en aquesta entrada de la GEC (p. 635) afegeix a aquesta zona la part sud-est del Rosselló —ultra l'Alta Cerdanya i part de l'Alt Vallespir, ja presents a Coromines (1958)—⁹ (vg. fig. 2).

El mateix autor, a *Els parlars* (1978, p. 22), batejarà aquesta franja amb el nom amb què encara avui és coneguda: «català septentrional de transició». I farà el pas següent, és a dir, intentar caracteritzar-la lingüísticament més enllà de l'heretada isoglossa /i/.

En vista d'aquesta caracterització lingüística, des de la primera edició d'*Els parlars* es fa referència a trets de la zona, enmig de les explicacions relatives ja sigui al català central ja sigui al rossellonès (Veny, 1978, p. 22, 25, 35 i 45-47).¹⁰ A la dotzena edició (Veny, 1998, p. 26, 29, 39-40 i 49-51), a més

9. També es pot fer l'observació que, sota el ratllat corresponent al distintiu de «transició», el color de fons que apareix a la franja esmentada del sud de la frontera estatal i també a l'Alta Cerdanya és el mateix que el que s'assigna al català central.

10. En concret, s'hi indica: 1) *ou > eu* (*jeu* 'jou', *teu* 'tou') —tot i que també es trobaria a la zona contigua del català central—; 2) *fonei* 'fonoll', *jonei* 'genoll', *rostei* 'rostoll'; 3) [o] procedent d'O tancada del llatí vulgar, per a diversos mots: *nom*, *flor*, *sol*, *hora*, *moll*, *roig* (Alt Empordà, Ripollès, Garrotxa); 4) infinitius del tipus *néixere* 'néixer', *vèncere* 'vèncer'; 5) *meu*, *teu*, *seu* davant un mot femení; 6) PI 'ser': *som* (o *sóc*), *ets*, *ès*, *soms*, *sous*, *són*; 7) futur *iré*, *iràs*, etc. i condicional *iria*, *iries*, etc. per al verb *anar*, i 8) *ser* com a auxiliar per a algunes persones verbals del perfet d'indicatiu.

a més d'aquests esments puntuals, es dedica un apartat específic al «català septentrional de transició» i s'hi afegeixen més trets.¹¹

Entre els uns i els altres, es tenen unes pinzellades de la fonologia, la morfologia, la sintaxi i el lèxic que es poden trobar a l'àrea. No s'entra, però, a concretar si aquestes particularitats es localitzen arreu o bé només en alguna subzona, més enllà de l'afirmació «Els parlars occidentals d'aquesta llengua mostren certes diferències respecte als orientals; la presència francesa a l'alta Cerdanya no és estranya a aquestes discrepàncies» (Veny, 1978, p. 35, i 1998, p. 40).¹²

S'esdevé també que, a voltes, cal moure's enmig d'una certa contradicció, imposada per l'evidència dels fets. Ens referim a haver de donar com a característica de l'àrea les desinències [uk], [ut] d'1 PI (Veny, 1998, p. 39) quan el que l'havia perfilada era, precisament, la desinència [i]. L'autor és conscient del terreny poc fressat per on cal transitar en intentar parlar de la zona:

Delimitada convencionalment per la isoglossa *-i* de la desinència de la persona 1 del present d'indicatiu (*canti*), reuneix trets diversos no compartits per tots els parlars de l'àrea i a voltes no cenyits als límits d'aquella isoglossa (p. 39).

També, a l'inici, va sorgir el dilema de si el subdialecte s'havia de considerar comprès dins del rossellonès o bé dins del català central.¹³

Considerem que els problemes relatius a aquesta certa indefinició de l'àrea provenen del fet que va ser pensada inicialment a partir d'una sola isoglossa. Per posicionar-se sobre l'existència d'una àrea lingüística, es fa necessari tenir en compte un conjunt més important de trets lingüístics.

1.2.5. *Necessitat d'aprofundiment en la delimitació de l'àrea i en la seva distribució interna*

La conveniència de clarificar la situació d'aquest espai lingüístic ha estat assenyalada en algunes de les monografies que s'han realitzat per a poblacions puntuals o per a alguna comarca.

Prats (1983, p. 12-13) posa en evidència el problema de la falta de concreció que hi ha quan es parla d'aquesta zona de transició: «tinc la impressió que no ha provocat, en canvi, massa interès l'estudi d'aquesta “faixa de transició” entre el català septentrional i el central. Això fa que ens hi hàgim de referir sempre amb una notable vaguetat i que els seus mateixos límits s'indiquin amb molta imprecisió. I he pogut comprovar que les peculiaritats dialectals amb què se l'ha volgut caracteritzar són

11. Els trets afegits són: 1) tancament d'[o] tònica en [u]: *uncle* 'oncle', *singlut* 'singlot'; 2) vocalisme [é] / [é] específic per a alguns mots: *Jos[é]p*, *paci[é]ncia*, *esp[é]ra*, *ll[é]nya*, *[é]ll*; 3) [ó] abans de nasal: *ff[ó]nt*, *p[ó]nt*; 4) manteniment de n' r, l' r: *divenres* 'divendres', *molre* 'moldre'; 5) geminacions de nasal: *ennartar* 'enartar', *ennamorar* 'enamorar'; 6) t[é]nca (3 PI del verb 'tancar'); 7) iodització (excepte a l'Alt Empordà); 8) *siguem*, *sigueu* (4, 5 PI 'ser') per a la Cerdanya; 9) imperfets del tipus *crevia* 'creia', *sevia* 'seia'; 10) reforç oclusiu (dental o velar) per a 1 PI: *càntut*, *càntuc* 'canto'; 11) lèxic: sufixos diminutius *-ic*, *-ot*; *al cim de* 'sobre', *tabé* 'també', *auserdà* 'alfals', *jaupar* 'lladrar', *tampis*, *carrota* 'pastanaga', *frixà* 'freixura', *piulots* 'dolors als dits pel fred intens', *cap-rodo* 'rodament de cap', *tòria* 'sarment', *fressa* 'soroll', i 12) sintaxi: reforç afirmatiu amb *pla* («Ell pla s'ha espavilat»), que es transforma en negatiu quan el verb està en futur («Jo pla que vindré»).

12. L'alusió al pes de la presència francesa a l'Alta Cerdanya creiem que s'ha d'entendre referida al lèxic. Efectivament, els gallicismes havien estat força importants a la Baixa Cerdanya (vg. Viladomat, 1959). Pel que fa a la fonologia i a la morfologia, el tema és més complex: sovint és l'Alta Cerdanya la que s'acosta a les solucions del sud i es desmarca del rossellonès estricte (vg. cap. 3.4).

13. Si resseguim els quadres classificatoris de les diferents edicions d'*Els parlars*, veiem que, mentre que a la primera edició s'incloua el «català septentrional de transició» dins del rossellonès (Veny, 1978, p. 20), a la segona edició (Veny, 1980, p. 20) es presenta de manera independent —és a dir, no inclòs ni al rossellonès ni al català central— i a la tercera edició (1982, p. 28) i successives ja es presenta dins del català central.

encara més vagues i imprecises». I hi afegeix: «També em preocupa que es pugui considerar homogèniament una “faixa de transició” en el sentit de fer creure que es registren els mateixos fenòmens a Colera que a Arànsers».

En aquest mateix sentit, Godoy i Comas (1989, p. 5) comenten en descriure la parla de Tapis (Maçanet de Cabrenys): «Cal admetre que el pas d'un dialecte a l'altre es fa d'una manera gradual i Tapis n'és un bon exemple, però no creiem adequat unificar sota la denominació de “català septentrional de transició” una àmplia zona amb múltiples diferències; és evident que no es parla igual a la zona més oriental de l'Alt Empordà que a la Garrotxa o a la Cerdanya. Aquesta solució ens sembla una simplificació excessiva que palesa la manca d'estudis dialectològics de tota aquesta zona del Pirineu que, si bé planteja dificultats per al seu estudi per la seva variació, també ofereix a l'estudiós grans possibilitats de conèixer la complexa realitat lingüística d'una de les zones on el català té més vitalitat».

Figuera (1998, p. 203), en referir-se a «les diverses parles que integren el català septentrional de transició», assenyalava que «es caracteritzen per tenir alguns trets gramaticals comuns i un lèxic que de vegades coincideix; però sovint aquestes coincidències són inexistents i cada parla, difícil de definir en el seu territori, gaudeix de peculiaritat pròpia».

Fixem-nos que els mots emprats denoten un terreny insegur: «alguns trets [...] comuns», «de vegades coincideix», «sovint aquestes coincidències són inexistents», «cada parla [...] gaudeix de peculiaritat pròpia», «cada parla, difícil de definir en el seu territori».

Sala (1983, p. 25) raona per què, malgrat l'heterogeneïtat de l'àrea, dóna suport a la idea d'un català septentrional de transició. Comenta que el cadaquesenc «algunes vegades ha estat inclòs dins els parlars de la zona de transició del central al septentrional, i nosaltres creiem que s'hi ha d'incloure». Hi afegeix que «tot i ésser zona de pas entre els mateixos dialectes, els parlars de cada lloc van canviant de trets». Justifica que aquests parlars s'apleguin junts perquè «el que tenen en comú és el fet de presentar trets —no necessàriament els mateixos, i d'aquí que divergeixin— centrals i rossellonesos».

Són aquests mots de Sala el que ens acosta al cor del problema. Un dialecte (o un subdialecte) és un ens només nocional o és un ens real? És a dir, es poden agrupar diferents contrades perquè tenen uns trets d'unes propietats determinades (en aquest cas la propietat seria «ser comuns amb el rossellonès») o bé un dialecte (o un subdialecte) ha de ser un espai amb trets lingüístics altament coincidents?

Un altre problema que se suma als anteriors —i s'hi interrelaciona, com tindrem ocasió de veure en el treball present— és el fet que, com ja ha estat indicat (vg. cap. 1.2.3), amb la divisió dialectal que presentà Alcover el 1926 s'elimina com a entitat subdialectal autònoma l'àrea de [uk], [ut] de la divisió de 1919. Així, han quedat sense marc dialectal específic aquelles comarques gironines situades al sud de la isoglossa /i/ històrica i que presentaven per a 1 PI una solució no plenament coincident amb la de la varietat més general del català central.

Diversos autors han reivindicat l'existència d'un parlar gironí:

Luna (1982), en constatar la reculada actual de la isoglossa /i/ d'1 PI, assegura que «el parlar de la zona alt empordanesa s'acosta cada dia més al parlar central més proper i s'allunya del tipus rossellonès» (p. 10 i 12). Assenyalava que té una «sèrie de trets comuns amb els parlars de la regió gironina que no comparteix, en general, amb la resta del central» (hi detalla, en concret, el vocalisme tònic de les *ee* i de les *oo*) (p. 158). I encara: «aquesta colla de trets fonètics, sens dubte amb altres, configuren un subdialecte de la regió gironina que té una entitat que no s'ha remarcat prou en la dialectologia ca-

talana». Tot i que reconeix que, en alguns trets, la parla de l'Alt Empordà coincideix amb el rossellonès,¹⁴ afirma: «observant la situació d'avui dia, doncs, no podem pensar en l'existència actual a l'Alt Empordà d'un subdialecte septentrional de transició» (p. 159).

Sala (1983, p. 21) també fa referència a aquesta entitat lingüística gironina: «Hem partit del dialecte oriental i posat en relleu especialment tots els trets que distingeixen el cadaquesenc, però també hem tingut en compte els altres termes que hi són usats i no són específics, sinó que formen part, sovint, dels mots emprats pel subdialecte de les comarques gironines».

Julia (1986, p. 130) s'admira que, en la classificació dialectal usual, no es faci «esment especial a la parla prou diferenciada d'algunes comarques gironines, de manera que el parlar de Sabadell i el del Pla de Banyoles queden atribuïts al mateix subdialecte (!)».

Al darrer dels treballs que afecta una part de l'àrea que hem investigat —Monturiol i Domínguez (2001, p. 25-26)—, podem veure com encara persisteixen avui dia les dificultats a l'hora d'intentar classificar dialectalment aquest espai lingüístic, les quals havia apuntat ja Prats el 1983. Comenten: «si bé és cert que hi ha una franja de transició cap al *rossellonès* que abraça la part alta de la Garrotxa, també constatem que alguns dels trets que havien servit per delimitar aquesta franja s'han anat perdent al llarg dels darrers decennis» (esmenten, precisament, /i/ de p-n 1 PI).

També vénen a retreure «l'extensió massa genèrica que comporta la definició de *català central* ja que inclou una gran zona dins la qual es constaten diferències lingüístiques». Com a exemple, posen les comarques de Girona, les quals «queden emmarcades sota la denominació genèrica de *català central*, a excepció del nord de les comarques de l'Alt Empordà, Garrotxa, Ripollès i Cerdanya, que queden incloses al subdialecte *septentrional de transició*».

Pel que fa a la zona gironina, Coromines a vegades havia fet esment de la diòcesi de Girona a l'hora de localitzar algunes característiques (vg., per exemple, cap. 2.2.1.1.5 (§ 0) *infra*). Podem afegir-hi també la precisió que en un altre lloc de la seva obra fa en el sentit que «per comarques gironines no hem d'entendre precisament la província de Girona, sinó la diòcesi» —amb la intenció, en aquest cas, d'assenyalar que la pronúncia [ó] dels mots que allà examina abraçava algunes poblacions costaneres del bisbat esmentat però ja pertanyents a la província de Barcelona (Coromines, 1953, p. 209).

El bisbat de Girona comprèn les comarques del Gironès, la Garrotxa, el nord-est del Ripollès —concretament part de la vall de Camprodon—,¹⁵ l'Alt Empordà, el Baix Empordà, el Pla de l'Estany, la Selva (excepte Sant Hilari Sacalm i Osor) i l'extrem nord del Maresme (vg. també GEC, vol. 8, p. 121, s. v. *Girona, bisbat de*).

Altres autors han utilitzat noms genèrics per referir-se a part de l'espai nord del català central. Seria aquest el cas, per exemple, de Mascaró (1986, p. 95), el qual, en parlar de la zona en què és possible la combinació pronominal «te s'ho creu» 'se t'ho creu', s'hi refereix amb el nom de «central nord-oriental». Recasens (1991, p. 200) coincideix en aquesta denominació: quan parla de les formes verbals *rivia*, *crevia*, etc. les atribueix a un «català central nord-oriental».

14. Pel que fa a coincidències amb el rossellonès, i limitant-se al vocalisme, Luna (1982, p. 158) esmenta la tendència d' [ə] a elidir-se en contacte amb [r] (ex. *frigola* 'farigola') i davant d'una [i] en hiat (ex. *rim* 'raïm') o bé a fer-se [i] per assimilació a una altra [i] o a una consonant palatal (ex. *baldilló* 'baldelló').

15. La major part de la vall de Camprodon pertanyia abans de 1957 al bisbat de Girona —se n'exceptuava Sant Pau de Segúries. Actualment resten només dins d'aquest bisbat Beget i Rocabrúna (nuclis que, d'altra banda, s'escau que ara formen part del municipi de Camprodon —vg. la nota 30).

1.2.6. *La dialectometria*

La dialectometria, per principi lliure de la tradició de les isoglosses i de la nomenclatura dialectal heretada, ha intentat també conèixer com es podia agrupar el territori segons la parla. S'han dedicat alguns treballs a la nostra zona —en general dins d'estudis d'abast geogràfic més ampli.

Els estudis dialectomètrics busquen el nivell de diferenciació entre dos punts —i, doncs, per extensió, entre tota la xarxa d'aquests— comptabilitzant les seves no-coincidències. Prenen com a corpus un nombre determinat de mapes d'atles ja existents: en el nostre cas, han estat l'ALPO, l'ALPI i l'ALC.

Els cinc treballs principals que inclouen informació sobre la zona que aquí ens ocupa es troben inserits en tres articles: Guiter (1972, on hi ha un primer estudi basat en les dades de l'ALPO i, un segon, que parteix de l'ALPI i de l'ALC), Sardà i Guiter (1975, fonamentat en dades de l'ALC) i Polanco (1992 —basat en les dades de l'ALPI—, on es presenta, d'una banda, un estudi que utilitza el mètode de triangulació de Guiter i, d'altra banda, un segon estudi en què s'empra el mètode IGIMP de Goebel).

Guiter (1972), basant-se en el seu mètode de triangulació, a partir de dos-cents mapes de l'ALPO certifica un límit subdialectal¹⁶ entre rossellonès i català central, el qual ressegueix la frontera política amb França —per bé que, a la Cerdanya, aquest límit subdialectal apareix entre l'Alta Cerdanya i el Conflent (i, encara, amb una línia no completament closa, de manera que l'Alta Cerdanya i el Conflent tampoc no es diferencien tant)¹⁷ (p. 31-33 i fig. IX i IX bis).

No es constata cap partió, en canvi, en el traçat de l'antiga isoglossa /i/.

Al sud del límit subdialectal esmentat, la zona es trobaria segmentada en un seguit de parles: «una parla del planell cerdà, una parla de la Solana, una de la Baga, una de la Vall de Querol, una de la Cerdanya meridional, una del Baridà»; i també «una parla marítima fins a Espolla i Cabanes; una parla de les Alberes, estretament associada a l'Alt-Vallespir, de Massanet de Cabrenys a Agullana; una parla de Besalú, entre Castellfullit i Figueres; una parla centrada sobre Ripoll, que s'estén de Bagà a Olot, i no es separa ben bé de la Vall de Ribes».

Dins del mateix article, partint dels setanta mapes publicats de l'ALPI en combinació amb dos-cents de l'ALC, assaja després l'agrupació dialectal de la mateixa zona que abans havia examinat a partir de l'ALPO. El resultat és similar a l'anterior en l'essencial: una delimitació subdialectal al llarg de la frontera política —llevat d'entre les dues Cerdanyes.

Ara bé, les parles diferenciades que es troben en el territori que aquí ens ocupa no coincideixen completament amb les que apareixien a partir de l'ALPO. Ara n'hi haurà menys: la Cerdanya queda segmentada en només dues zones de parla (una corresponent a l'Alta Cerdanya i, l'altra, a la Baixa Cerdanya); un altre límit de parla separa la Baixa Cerdanya respecte a la resta del català central; el Berguedà i l'oest i centre del Ripollès es troben dins d'una mateixa zona de parla; el nord-est del Ripollès, la Garrotxa i bona part de l'Alt Empordà (fins a Figueres) comparteixen també zona de parla; i entre

16. Segons el mètode de Guiter (1972, p. 27) i en mots seus, més d'un vint per cent de diferències entre dos punts significa dues parles diferents; més d'un trenta per cent, subdialectes diferents; més del cinquanta per cent, dialectes diferents; i més del vuitanta per cent, llengües diferents.

17. Es pot encara especificar que les diferències no arriben a ser «subdialectals» entre les dues bandes de la frontera a l'alçada del Pertús o bé al sector de Costoja; i, al contrari, són una mica superiors a les de subdialecte al sector del Puigmal (entre Mentet i Setcases). A més a més, les poblacions del Pertús i de l'Albera queden separades de la resta de poblacions del rossellonès per una delimitació qualificada de subdialectal.

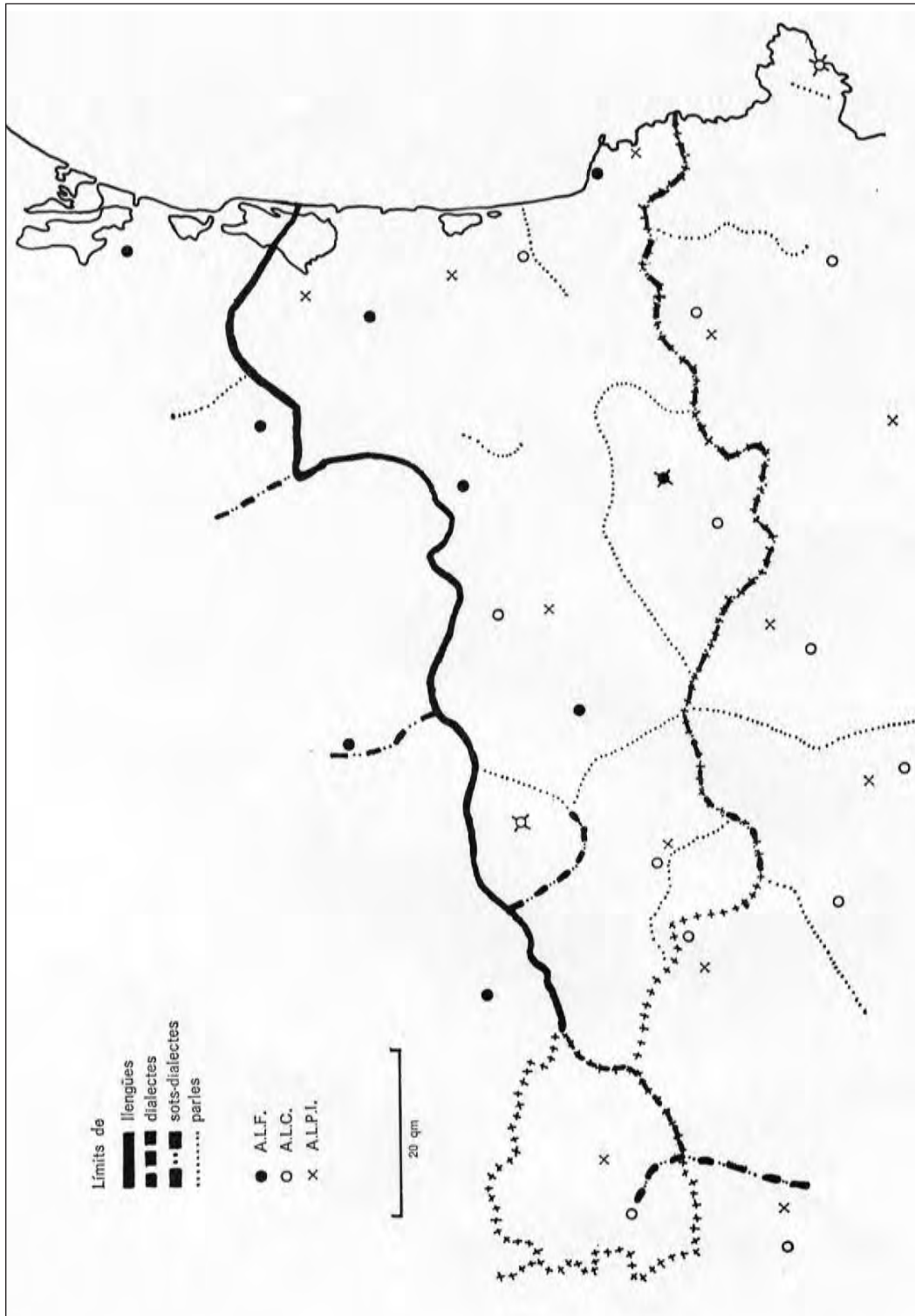

FIGURA 3. Guiter (1972 [ALPI-ALC])

Figueres i Cadaqués hi haurà dues zones de parla més —una de les quals entorn d'aquesta darrera població (p. 40 i fig. XII —aquesta última aquí reproduïda a la fig. 3).

Tres anys més tard, Sardà i Guiter (1975) apliquen a l'ALC —concretament a quatre-cents dels seus mapes— el mateix mètode de triangulació de Guiter; i, ara, per a tot el domini lingüístic. Els resultats són un xic sorprenents¹⁸ perquè només troben tres dialectes: «català oriental», «català occidental» i «alguerès». Subdialectes del «català oriental» serien el «central», el «balear» i l'«ur-gellès».

Pel que fa al tema que aquí ens ocupa, la conclusió a què arriben els autors és que pràcticament desapareix la distinció entre rossellonès i català central: «una frontera política establerta des de fa tres segles, ens ha valgut trossets de límits subdialectals d'alçària migrada» (p. 108).¹⁹

Al sud d'aquests esbossos subdialectals, hi haurà una homogeneïtat completa, de manera que no apareix cap delimitació dialectal o subdialectal allà on hi havia la isoglossa /i/ històrica ni tampoc en cap altre lloc dins del català central —l'estudi no baixa al nivell de «parles» perquè, en tractar-se d'un sol atlas de xarxa ampla, es comenta que no es podria detallar amb precisió el perímetre d'aquestes (p. 105). Tot i això, s'especifica que no es detecta límit de parla al lloc de la isoglossa /i/ esmentada (p. 108).²⁰

Polanco (1992) analitzarà tot el domini lingüístic a partir de cent vuit mapes de l'ALPI.²¹ Explícita que aprofita aquests materials des del punt de vista lèxic i fonològic. Hi aplica el mateix mètode de triangulació de Guiter i un dels mètodes de Goebel: l'Índex General d'Impermeabilitat (IGIMP). (Per a aquest índex, vg. Goebel, 1981.)

Quant al mètode de triangulació, ja hem vist que havia estat emprat abans a la nostra zona per Guiter partint també de l'ALPI (per bé que, aleshores, en combinació amb l'ALC). Podem comprovar com els resultats que n'han obtingut l'un i l'altre lingüista concorden força pel que fa a la zona que aquí ens ocupa: hi ha un límit «subdialectal» al llarg de la frontera política, excepció feta de quan travessa la Cerdanya, on només hi hauria límit de «parlar».²²

Altres coincidències són que la Baixa Cerdanya queda separada de la resta del català central per límit de «parlar» i que el Ripollès, la Garrotxa (representada per Besalú) i l'Alt Empordà comparteixen una mateixa zona de «parla». Les diferències són que, per a Polanco (mètode de triangulació), ara tot el Ripollès (representat per Molló i Campdevàrol) es decanta cap a les comarques de l'est (i no únicament la part nord-est del Ripollès com a Guiter, 1972 [ALPI-ALC]) i que l'Alt Empordà no queda subdividit per límits de «parlar» —recordem que a Guiter (1972 [ALPI-ALC]) entre Figueres i el mar hi havia dues zones de parla, una de les quals entorn de Cadaqués.

A més a més, gràcies a la particularitat que Polanco (1992 [ALPI: mètode de triangulació]) pren en consideració tot el domini lingüístic català, podem veure com la zona de parla comuna que s'ha concedit al Ripollès, la Garrotxa i l'Alt Empordà s'allarga també cap a la Selva (Blanes, Anglès), el Baix

18. Sobre aquest treball, n'han fet comentaris Veny (1986, p. 26-28, i 1992, p. 207) i Clua (2000, p. 14, nota 14).

19. Vegeu, però, *infra* —dins aquest mateix § 1.2—, la valoració que fa Polanco (1992) del que el mètode de triangulació de Guiter qualifica de «límit subdialectal». La major importància que Polanco concedeix a aquest tipus de límit per al cas del català faria variar una mica, pel que fa a la nostra zona, la interpretació que fan Sardà i Guiter (1975) dels seus propis resultats.

20. Només s'indica un «límit de parla» entre la Pobla de Lillet i Puigcerdà.

21. Es tracta del conjunt format pels setanta mapes publicats, cinquanta-sis d'altres que elabora per primera vegada Polanco a partir dels materials de l'ALPI i uns quants obtinguts mitjançant el desdoblament d'alguns dels anteriors; a tots aquests, s'hi han de restar els que presentaven massa caselles buides (vg. Polanco, 1992, p. 19-20).

22. Es pot fer l'observació, d'altra banda, que Banyuls de la Marenda queda separat tant del sud com del nord per un límit de «parlar».

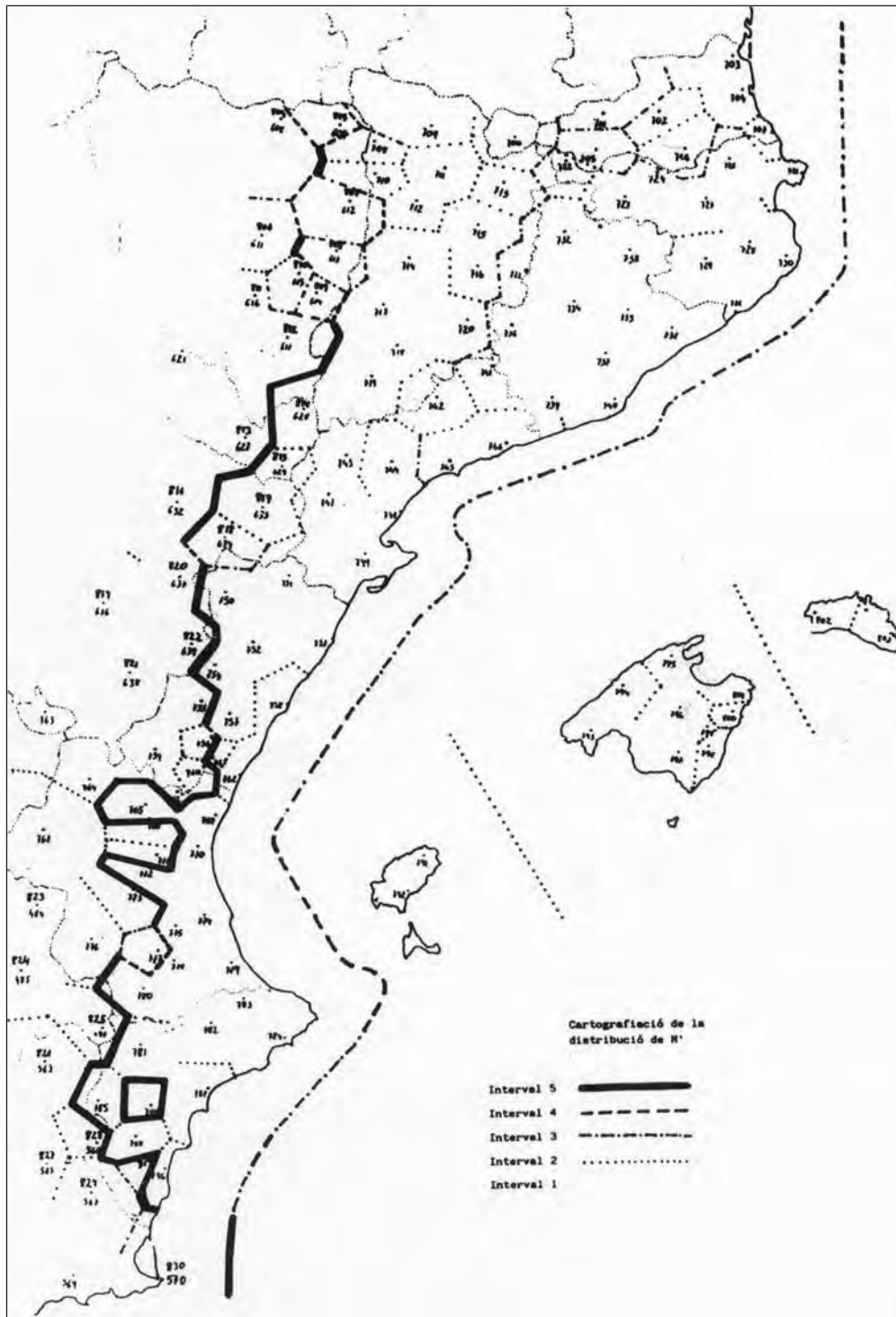

FIGURA 4. Polanco (1992 [ALPI: mètode de triangulació])

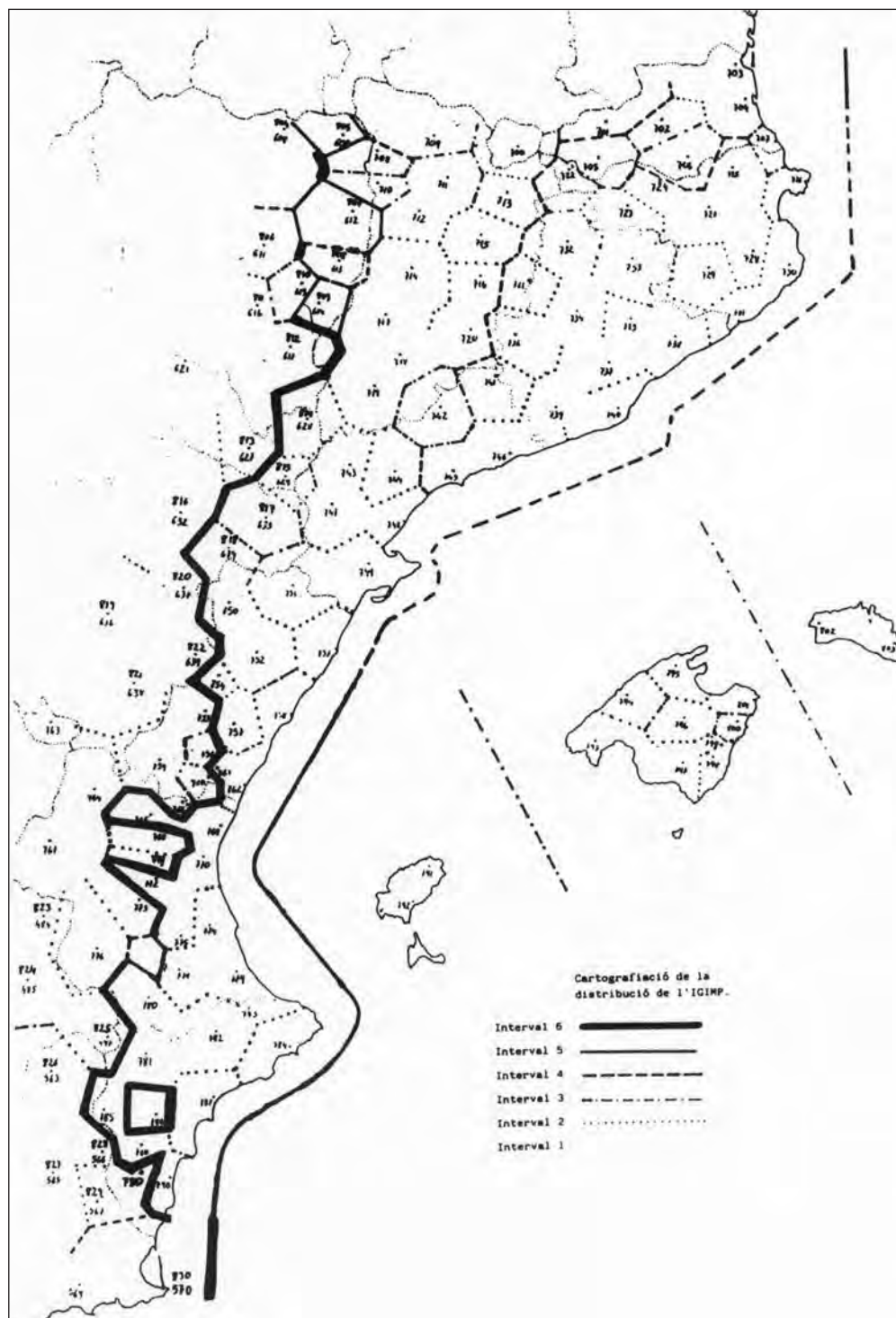

FIGURA 5. Polanco (1992 [ALPI: mètode IGIMP])

Empordà (Mont-ras), el Gironès (Bordils) i el Pla de l'Estany —només hi ha algun esbós de límit de parlar que no arriba, però, a tancar-se (vg. fig. 4, en què reproduïm aquest mapa).²³

Remarquem que Polanco (1992, p. 23) considera que els límits que ell obté qualificats de «sub-dialectals» segons el mètode Guiter (1972) corresponen en realitat, en el cas de la llengua catalana, a fronteres «dialectals».

A partir del mètode IGIMP de Goebel, Polanco obté per a la zona aquí examinada uns resultats afins als que acabem d'indicar excepte en alguns aspectes —i deixant de banda que els termes emprats per caracteritzar les àrees són uns altres.²⁴ Ens limitarem a assenyalar aquests aspectes diferents. Concretament, veiem com s'assignen al Ripollès dues zones (de nivell 2): l'una, que inclou Campdevàrol; i, l'altra (incloent Molló), comuna amb les comarques de l'est. A la Selva hi haurà també dues zones definides de nivell 2: l'una incloent Anglès, i l'altra —que conté Blanes—, compartida amb el Baix Empordà. Cadaqués pertanyerà a una zona independent, de nivell 2. (Vg. fig. 5.)

Podem apreciar, doncs, com la major part d'aquests estudis donen com a límit dialectal la frontera estatal (amb excepció de quan aquesta travessa la Cerdanya) i en cap no ens apareix un límit a la línia de la isoglossa /i/. Pel que fa a les àrees o subàrees al sud de la línia fronterera, constatem més divergència entre els resultats dels diferents estudis dialectomètrics.

Hi ha hagut tres investigacions dialectomètriques més relacionades amb la zona de què aquí tracem, les quals s'efectuaren prenent com a centre les poblacions següents: Besalú (Guiter, 1979), Puigcerdà (Costa, 1983) i Câldegues (Costa, 1984) —aquesta darrera localitat situada a l'Alta Cerdanya, ran de la ratlla fronterera.²⁵

23. En aquest mapa, la indicació interval 5 equival a límit de «llengua» en la nomenclatura de Guiter (1972); l'interval 4, a límit «dialectal»; l'interval 3, a límit «subdialectal», i l'interval 2, a límit de «parla».

24. El mètode de Goebel (IGIMP) dóna només valor numèric als diferents intervals de diferenciació. Per tal de qualificar nominalment aquests intervals, Polanco (1992, p. 24-27) proposa les equivalències següents: 6, llengua; 5, gran zona dialectal; 4, zona de transició; 3 i 2, zona dialectal.

25. Guiter, el 1979, prenent com a centre la població de Besalú aplica el mètode d'IGI (Índex General d'Identitat) de Goebel (1976, p. 173-174) a dos-cents mapes de l'ALPO i especifica que es limita als trets de tipus lexical (i, encara, només compten com a diferenciats els lexemes si provenen d'ètims distints). El mètode IGI permet dibuixar cercles concèntrics a l'entorn de la població triada, cadascun dels quals va acollint les poblacions amb un índex similar de coincidència respecte a aquella població. El resultat és que Besalú tindria més semblances amb les zones del català central situades al sud de la frontera política (es tracti de la mateixa Garrotxa, de la Baixa Cerdanya, del Ripollès o de l'Alt Empordà —tot i que amb nivells diferents de coincidència—) que no pas amb les situades al seu nord en línia recta a l'altra banda de la frontera. I, pel que fa al conjunt de poblacions del vessant nord de la frontera política, tindria un percentatge de similituds major amb la part de l'Alta Cerdanya més central i propera a la ratlla fronterera, o bé amb Cervera i Banyuls de la Marenda (al sud-est del Rosselló), o bé, encara, amb Serrallonga, Sant Llorenç de Cerdans i Costoja (Vallespir) que amb altres sectors del rossellonès (respecte als quals, d'altra banda, hi haurà també diferents nivells de coincidència).

Costa (1983) ha examinat Puigcerdà sota l'òptica del mateix mètode IGI de Goebel. S'ha basat en els cinc-cents quaranta-quatre mapes de l'ALPO. Es pot veure com Puigcerdà té similituds, en un primer nivell, amb les poblacions més properes de la Baixa Cerdanya; en un segon nivell, hi ha un cercle que abraça tant algunes altres poblacions de l'Alta Cerdanya com de la Baixa Cerdanya (amb inclusió de Bellver i Tallendre a la seva part sud); en un tercer nivell, trobem la resta de poblacions de la Baixa Cerdanya (que Costa adscriu al Baridà) i de l'Alta Cerdanya i també les localitats del Berguedà i del Ripollès examinades; el nivell quart de diferenciació inclou les poblacions que es troben en la confluència entre l'Alta Cerdanya i el Conflent; el cinquè, queda constituït per la comarca del Conflent; el sisè aplega el Capcir, Andorra i l'Alt Urgell; i, en darrer lloc pel que fa a similitud, hi ha les poblacions de l'occità examinades.

(A la primera part de l'article, a més a més, l'autor reproduïx Guiter (1972 [ALPO]), però limitant-se a la Cerdanya.)

Costa (1984) emprà també l'esmentat IGI per a un punt de l'Alta Cerdanya ran de frontera (Câldegues). A partir de les dades de dos-cents seixanta-nou mapes de l'ALPO i comptant les semblances de tipus lexical o morfosintàctic —en mots de l'autor—, el resultat és que Alta i Baixa Cerdanya presenten un nivell de cohesió lingüística important. Pel que fa a la resta de zones, hi ha un segon cercle concèntric de similituds respecte a Câldegues, integrat per l'extrem sud-oest de la Baixa Cerdanya,

D'altra banda, podem fer esment dels treballs de Costa (1976, 1977 i 1978) sobre el tema de l'acostament de l'Alta Cerdanya, l'Alt Vallespir i l'Albera al català sud-fronterer; concretament, pel que fa al no-tancament de la [o] tònica en [u].²⁶

1.3. ZONA OBJECTE D'ESTUDI

La zona objecte pròpiament del nostre estudi ha estat les comarques del nord del català central: Baixa Cerdanya, Ripollès, Garrotxa, Alt Empordà i Pla de l'Estany. Aquesta tria fou feta per poder analitzar de manera completa les comarques del català central frontereres; l'addició del Pla de l'Estany es deu al fet que ocupa una posició en part intermèdia entre dues d'aquelles.²⁷ Atès que un dels objectius del treball era intentar arribar a conclusions sobre la configuració de l'espai dialectal del nord del català central a partir de l'anàlisi de les dades que aquest aportés (vg. cap. 1.1), ens referirem al llarg del treball a les comarques que acabem d'indicar amb la denominació «zona objecte d'estudi». No serà fins als cap. 3 i 4 que s'abordarà el tema de la caracterització espacial i dialectal del nord del català central.

Tot i que acabem de veure que l'Alta Cerdanya, l'Alt Vallespir i el sud-est del Rosselló a voltes s'havien inclòs dins de l'àrea del «català septentrional de transició», el nostre estudi és bàsicament per a les comarques sud-pirinenques perquè, segons el mètode de selecció de característiques que aquí s'emprarà (vg. cap. 1.5), el punt de vista per a les comarques frontereres nord-pirinenques hauria hagut de ser l'oposat al que regeix per a les comarques sud-pirinenques: és a dir, hauria calgut res-

l'est de l'Alt Urgell, el Berguedà, el Ripollès, l'extrem est de l'Alta Cerdanya, el nord de la Garrotxa, el nord-oest de l'Alt Empordà —i també Portbou, a la mateixa comarca— i part del Vallespir; una anella de tercer nivell relaciona Câldegues amb Andorra, part del Conflent, la resta de l'Alt Urgell, la zona nord del Vallespir, la localitat de Cervera de la Marenda (al sud-est del Rosselló) i la resta de la Garrotxa i de l'Alt Empordà (exceptuant-ne Vilanova de la Muga, on les similituds serien de l'ordre immediatament inferior); la comarca del Rosselló, la resta del Conflent i el sector esmentat de Vilanova de la Muga ocupen el quart nivell de semblança respecte a Câldegues; segueix, en ordre decreixent, el Capcir; i, en el nivell inferior de coincidències amb Câldegues, es troben les localitats de l'occità enquestades.

26. A partir de les dades de l'ALPO (1966), Costa (1977, p. 294-295) precisa que, en aquella data, hi havia [ó] a l'Alta Cerdanya, al Vallespir, al sud-est del Rosselló (es tracta de la zona costanera, des de la frontera fins a Cotlliure), en pobles conflentins propers a la Cerdanya i en algun punt aïllat pertanyent a la plana rossellonesa (Vilanova de la Raó) en comptes de la solució [ó] > [ú], que el rossellonès comparteix amb l'occità. La característica, però, apareixia en grau variable segons la zona i el mot (quant a les diferències entre zones, podem assenyalar que a l'Alta Cerdanya [o] apareixia en grau superior que al Vallespir; i, en aquesta darrera comarca, en major mesura que al sud-est del Rosselló).

D'altra banda, [ú] havia penetrat lleument al sud de la frontera (a la Jonquera i a Agullana).

A l'article esmentat i també a Costa (1976 i 1978) es compara els resultats de l'enquesta «Sacaze» (que conté dades de 1887) amb la informació que aporten atles de diferents períodes del segle xx. Confrontant les dades de l'ALPO (1966) i les de «Sacaze», es pot observar com, durant l'epai de temps que separa ambdues fonts, en algunes localitats de les comarques frontereres esmentades hi hauria hagut un augment manifest de la solució [ó] —no tant a l'Alta Cerdanya, on aquesta darrera solució era ja important a finals del segle xix. L'autor considera que el canvi esmentat (ex. *past[ú]r* > *past[ó]r*) manté relació directa amb els moviments de població sud-catalana cap al nord dels Pirineus esdevinguts a partir de les dècades segona i tercera del segle xx.

Respecte al tema de les particularitats lingüístiques al nord de la frontera —fora ja, però, de l'anàlisi dialectomètrica—, s'hi pot afegir que DeCesaris (1986, p. 680) assenyala que a Ceret es manté la distinció entre /é/ i /ê/.

27. Als mapes que realitzarem de tot el domini lingüístic basats en Alcover (1906-1928) destinats a valorar quines característiques podien tenir significació per a la zona (vg. cap. 1.7 b), s'incloué també el Berguedà dins de l'àrea destacada, per tal que la franja tingués una amplitud similar tant a l'est com a l'oest. El fet, però, que el Berguedà rarament compartia els trets diferencials que podien aparèixer a la resta de l'àrea va fer que, a partir d'aleshores, ja no el consideréssim dins de la zona objecte d'estudi.

senyar per a aquelles comarques les característiques no coincidents amb el rossellonès i no pas les no coincidents amb el català central —aquesta és la seva particularitat «transicional». Com ja comentarem, el procés selectiu esmentat es troba a la base del mètode emprat.²⁸ No obstant això, es fan referències a aquests sectors geogràfics sempre que escau, dins dels capítols destinats a cada característica i, al capítol 3.4, es presenta un resum de les similituds més destacades que hauran anat apareixent al llarg de l'estudi entre aquestes comarques i el sud de la frontera. (D'altra banda, ja al capítol 1.2.6 hem tingut ocasió de referir-nos a aquests sectors geogràfics en examinar els estudis dialectomètrics.)

Malgrat que el treball present no pugui aprofundir en la zona del nord de la frontera estatal que es troba més propera a aquesta, és evident que seria bo realitzar un estudi detallat sobre aquells sectors geogràfics i, especialment, de la relació entre l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya.

Ens hem de referir, encara, al sector situat al sud-est de la zona objecte d'estudi, constituït per les comarques del Baix Empordà, el Gironès, la Selva i el nord del Maresme, del qual haurem de fer esment al llarg del treball en diverses ocasions.

1.4. ESTRUCTURA DE LA INVESTIGACIÓ

La investigació ha constatat de dues fases clarament definides:

Fase 1: Determinar quines característiques podien diferenciar la zona objecte d'estudi respecte al català central. És el que anomenem «treball bibliogràfic».

Fase 2: Investigar la vigència actual a la zona esmentada de les característiques seleccionades a la fase 1. És el que anomenem «treball experimental».

Els capítols 1.5 i 1.6 estan dedicats a exposar les línies generals de les esmentades fases 1 i 2.

1.5. TREBALL BIBLIOGRÀFIC

La primera tasca va ser fixar el conjunt de característiques que calia estudiar; és a dir, aquelles amb possibilitat de ser distintives de l'àrea (característiques que es trobessin a la zona i no a la resta del català central —sí que es podien localitzar, però, a la zona immediatament contigua a la nostra). Això comprenia dues operacions: primer, assenyalar totes les característiques que la bibliografia havia posat en relleu per a la zona i, després, indagar si eren presents a la resta del català central. No es prenia en consideració les comunes a bona part del català central —malgrat que no fossin les solucions estàndard.

El treball bibliogràfic previ va resultar, en part, de naturalesa diferent segons la parcel·la lingüística presa en consideració. Les particularitats per a la morfologia verbal s'especificaven al capítol 2.1.1.4 i, per a la morfologia nominal, al capítol 2.1.2.2.

28. En la selecció de característiques distintives de la zona objecte d'estudi (és a dir, les comarques situades al sud de la frontera estatal) —selecció que constituïa la fase inicial i bàsica del treball present— el punt de vista comparatiu s'ha establert amb el català central (vg. cap. 1.5); en canvi, al nord de la frontera, la possible peculiaritat d'aquells sectors —el que permet qualificar-los de «transicionals»— és precisament la seva distinció respecte al rossellonès més general; i, doncs, el punt de vista comparatiu per a aquests darrers sectors s'hauria hagut d'establir amb aquell altre dialecte. Com que la quantificació de les característiques és una de les bases de l'estudi, no s'haurien pogut sintetitzar ambdues informacions, per tal com s'hauria tractat de particularitats necessàriament oposades.

1.6. TREBALL EXPERIMENTAL

1.6.1. Localitats investigades

Amb la finalitat de determinar quines de les característiques presumiblement distintives de la zona ho són efectivament avui dia —almenys per al segment de població escollit—, s’ha dut a terme l’estudi d’aquelles característiques a trenta-una localitats. Setze són coincidents amb les d’Alcover (1906-1928) de manera que les poblacions pertanyents a la nostra zona en què Alcover féu enquesta han quedat totes cobertes; aquesta previsió fou feta per poder donar compte del quart objectiu (vg. cap. 1.1). Pel que fa a les altres quinze poblacions, s’escolliren tenint en compte bàsicament criteris de distribució a l’espai i procurant que a cada comarca es pogués disposar tant de localitats grans com petites.

Donem seguidament la relació de les poblacions estudiades.²⁹ La numeració es correspon amb la continguda als mapes específics de la zona que s’han elaborat —els nombres entre parèntesis indiquen la numeració que la localitat tenia a Alcover (1906-1928).

Per a la situació geogràfica d’aquestes poblacions i comarques, vegeu les figures 6 a 8.

Baixa Cerdanya:

- 1 (14) Puigcerdà
- 2 (18) Martinet (Montellà i Martinet)
- 3 Bellver de Cerdanya
- 4 Meranges
- 5 Guils de Cerdanya
- 6 Fontanals de Cerdanya
- 7 Llivia

Ripollès:

- 8 (24) Ripoll
- 9 Gombrèn
- 10 (22) Ribes de Freser
- 11 (23) Sant Joan de les Abadesses

29. Per als municipis amb més d’un nucli, se seleccionà el nucli central, sempre que hi hagués prou informants. Com a excepcions ja planificades amb anterioritat, hi hagué la particularitat que s’elegiren els nuclis d’Oix (Montagut i Oix) i d’Espinavell (Molló) perquè es trobaven més propers a la frontera. Per al municipi de Camprodon, se seleccionà el nucli de Camprodon pròpiament dit i, de manera independent, el de Rocabrúna (la raó fou que ambdós llocs havien estat entrevistats per Alcover; en aquella època es tractava, però, de dos municipis independents —vg. nota 30); a Rocabrúna els informants van haver de ser de més edat (dos havien nascut el 1934 i un el 1929) perquè ja no hi havia habitants de l’edat requerida que complissin les condicions de filiació. A Maçanet de Cabrenys hi havia la possibilitat d’afegir-hi Tapis, nucli de Maçanet de Cabrenys molt proper a la frontera; s’escaigué, però, que ja no hi havia informants de l’edat que el nostre estudi demanava —i a recollir dades a Tapis no ens hi obligava la comparació amb les dades d’Alcover. S’ha d’indicar també que, per a Fontanals de Cerdanya i per a Llers, es partí dels diversos nuclis. I que, per raons relacionades amb el nombre i la distribució dels informants de l’edat sol·licitada, al municipi de Saus es féu la selecció tenint en compte tots tres nuclis (Saus, Camallera i Llampaiques) —cal afegir aquí que Alcover (1906-1928) fa referència explícita a Camallera; no obstant això, potser es podria tractar també de tots tres nuclis.

Respecte a les excepcions no planificades, cal assenyalar que un dels informants de Puigcerdà vivia al nucli d’Age i un dels informants de Figueres havia nascut al nucli de Vilatenim. Per a Banyoles, un dels informants havia nascut al municipi de Porqueres i un altre hi vivia (en ambdós casos a Mata, en la zona estrictament contigua a Banyoles).

- 12 (21) Camprodon
- 13 (19) Rocabruna (Camprodon)³⁰
- 14 Espinavell (Molló)

Garrotxa:

- 15 (25) Olot
- 16 Sant Joan les Fonts
- 17 Oix (Montagut i Oix)
- 18 Tortellà
- 19 Besalú
- 20 Sant Esteve d'en Bas (la Vall d'en Bas)
- 21 (31) Mieres

Alt Empordà:

- 22 (27) Figueres
- 23 Llers
- 24 (16) Maçanet de Cabrenys
- 25 (17) Capmany
- 26 Llançà
- 27 (20) Cadaqués
- 28 (32) l'Escala
- 29 (30) Saus, Camallera i Llampaias (Saus) —vg. nota 29.

Pla de l'Estany:

- 30 Banyoles
- 31 (29) Crespià

30. Rocabruna pertany des del 1969 al municipi de Camprodon. Fins en aquell moment, la vall de Beget —constituïda per Rocabruna, Beget, Salarsa i Bestracà— era un municipi independent. Per a la decisió d'adscriure tots aquests nuclis a Camprodon devia ser determinant el fet que l'any 1963 s'hagués construït una carretera que els hi unia. L'assignació que aquí fem de Rocabruna a la comarca del Ripollès correspon a la seva pertinença actual al municipi de Camprodon. El tema, però, és motiu de discussió. Geogràficament aquests nuclis de la vall de Beget sembla que s'han de considerar de l'Alta Garrotxa (potser d'una manera més clara Beget que Rocabruna). S'ha escaigut, però, que l'obertura de la carretera era més fàcil pel flanc que els uneix a Camprodon (no obstant el fet que Beget i Oix havien estat units des d'antic per camins de bast o de carro; aquesta via a partir de 1983 ha estat eixamplada i el seu traçat obert de nou en alguns trams). Pel que fa a informació relativa a aquests punts, vg. Domènech (1987, especialment p. 15-40).

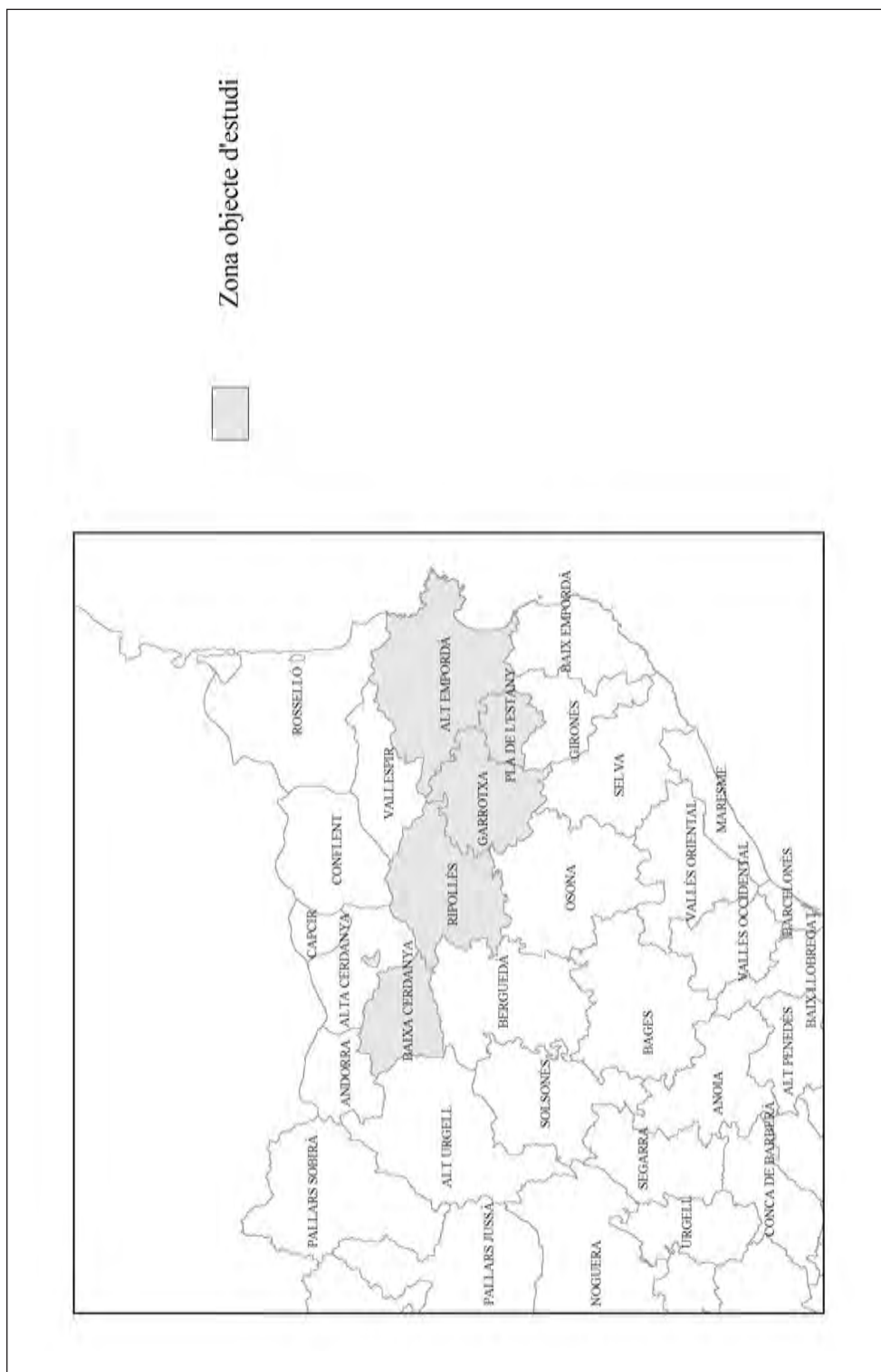

FIGURA 6

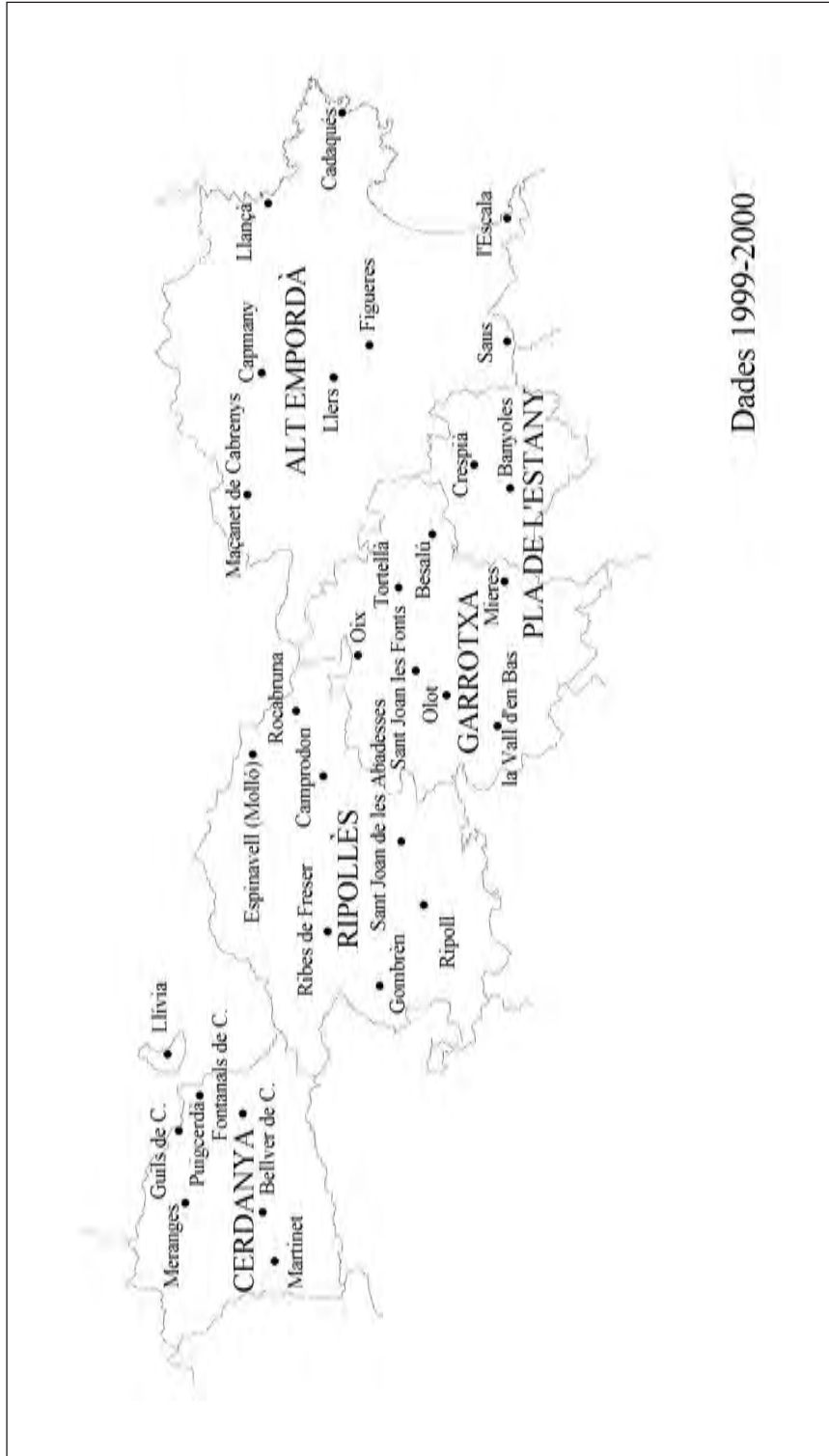
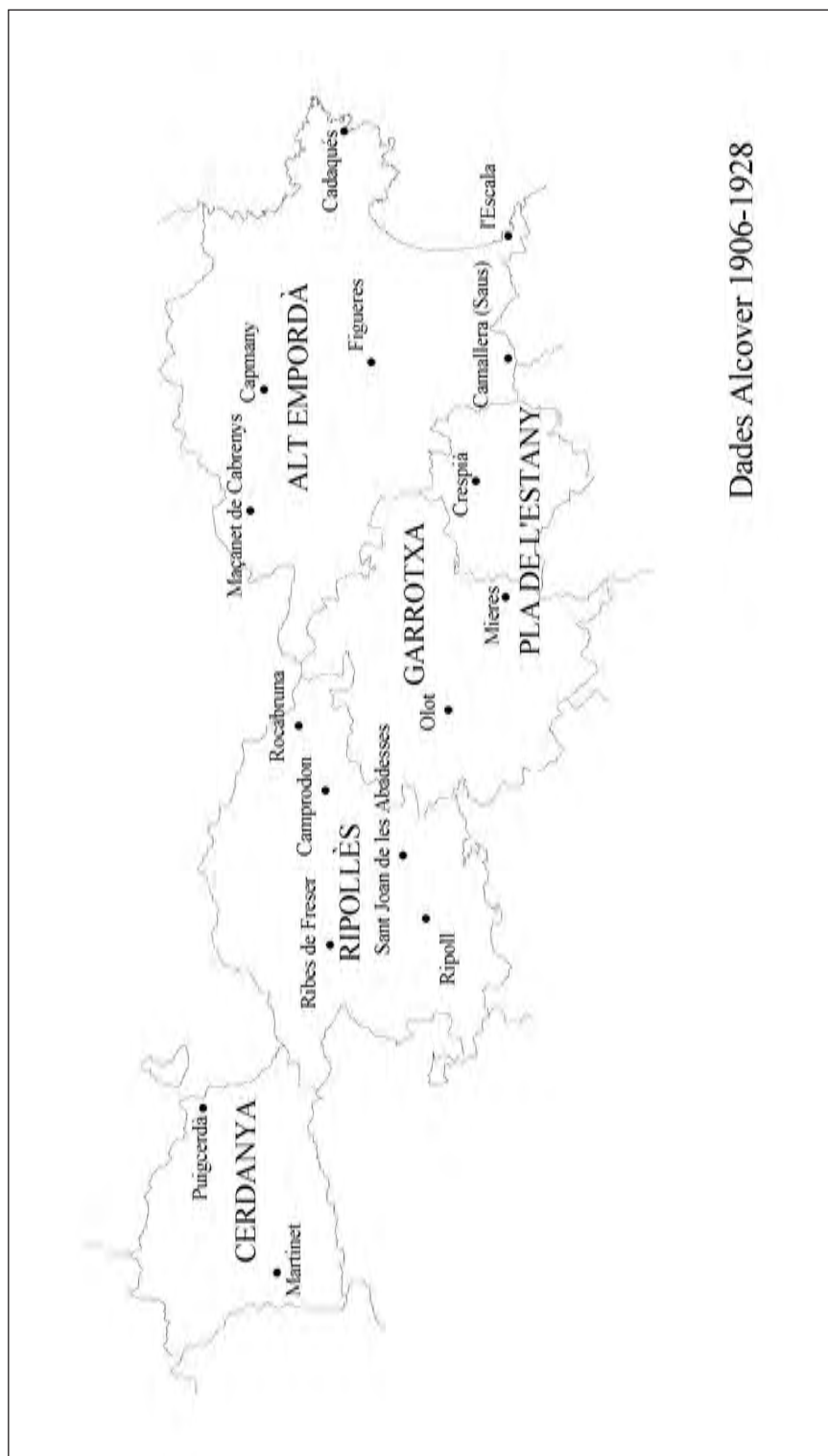

FIGURA 7

Dades Alcover 1906-1928

FIGURA 8

TAULA 1

Dades de població en el moment de realitzar les entrevistes (1999-2000)

	A	B	C	D	E	F	G	H
1(14)	6680	—	175	5/6	1,71	0	sd	sd
2(18)	517	384	14	4/14	21,43	1	sd	sd
3	1572	1100	38	7/10	7,89	1	sd	sd
4	73	—	3	sd	*66,67	1	9	33,33
5	325	110	9	9/9	33,33	1	sd	sd
6	407	—	11	sd	27,27	1	44	25,00
7	1020	—	27	8/8	11,11	0	147	18,37
8(24)	10980	—	422	3/3	0,71	0	1325	31,85
9	244	—	14	3/3	21,43	0	38	36,84
10(22)	2156	1984	94	6/9	3,19	1	sd	sd
11(23)	3745	—	180	3/3	1,67	0	480	37,50
12(21)	2344	1955	98	sd	3,06	0	sd	sd
13(19)	60	—	1	3/4	*100,00	0	9	11,11
14	343	49	5	3/3	60,00	0	sd	sd
15(25)	27945	27745	931	sd	0,32	0	sd	sd
16	2760	2000	55	sd	5,45	2	sd	sd
17	800	78	1	sd	*100,00	0	11	9,09
18	718	—	43	4/4	6,98	1	82	52,44
19	2000	—	59	sd	5,08	0	sd	sd
20	2553	1023	55	3/3	5,45	0	108	50,93
21(31)	340	190	10	3/3	30,00	0	39	25,64
22(27)	34047	—	801	4/8	0,37	2	3799	21,08
23	960	—	41	3/3	7,32	0	sd	sd
24(16)	673	660	44	3/3	6,82	0	87	50,57
25(17)	404	—	22	5/8	13,64	1	68	32,35
26	3930	—	152	4/6	1,97	1	sd	sd
27(20)	2025	—	68	sd	4,41	2	248	27,42
28(32)	6613	—	181	sd	1,66	2	781	23,18
29(30)	704	—	31	4/4	9,68	1	sd	sd
30	15240	—	437	sd	0,69	9	sd	sd
31(29)	228	190	4	sd	75,00	0	sd	sd

A = habitants del municipi.
 B = habitants del nucli seleccionat (quan s'escollí només algun dels nuclis constituents del municipi).
 C = habitants de l'edat requerida i que havien nascut a la localitat (o al nucli seleccionat).
 D = proporció de les persones seleccionades amb qui es va establir inicialment contacte i que complien el requisit de tenir ambdós pares de la comarca o de poblacions properes a la comarca.
 E = (El producte C x D seria, propiament, la població estadística).
 F = 3 informants / C) x 100 [% enquestat sobre C]
 (*) Per a les localitats 4,13 i 17 va caldre ampliar el període de naixement dels informants (vg. notes 29 i 32 del cap. 1.6.1).
 G = nombre d'enquestes denegades.
 H = nombre de persones de l'edat requerida, independentment que haguessin nascut o no a la localitat.
 I = (C/G) x 100 (% d'habitants de l'edat requerida nascuts a la població —o al nucli seleccionat— respecte al total d'habitants d'aquella edat).
 sd = sense dades.

1.6.2. Població estudiada

De cadascuna d'aquestes localitats, se seleccionaren mitjançant el mètode d'atzar estadístic³¹ tres informants que l'any 1999 tinguessin una edat compresa dins l'interval de cinquanta a seixanta anys (és a dir, nascuts de l'1 de gener de 1939 al 31 de desembre de 1949), fills d'aquella població i que hi residissin, i amb pares també nats a la comarca o en poblacions properes a la comarca.³² La raó de l'elecció d'aquest segment de població va ser que, tractant-se d'informants que encara es podien considerar d'edat mitjana (o, si es prefereix, que no pertanyien a la generació més gran), ens podien servir d'indicador per la banda alta de l'estat de diferenciació dialectal actual de la zona respecte al català central més general.

Ja hem assenyalat que els objectius principals de la nostra investigació tenien relació amb l'aprofundiment de la divisió dialectal, i només de manera secundària amb el canvi lingüístic (vg. cap. 1.1). És per això que aquest tipus d'informants —que, d'altra banda, com apuntem més avall, han resultat estar plenament integrats a les noves formes de vida de la societat actual— ens convenia més que no pas informants més joves.

No es tractava tant de veure com desapareixien unes formes tradicionals, sinó com aquestes formes ens podien servir per clarificar la classificació de l'àrea lingüística. Estudis futurs —propis o d'altri— poden anar encaminats cap a la generació més jove.

Igualment, queda oberta la porta a estudis sobre el nivell de manifestació de les peculiaritats dialectals en individus amb unes dades de filiació no tan selectives pel que fa a lloc de naixement dels pares. Es podria estudiar fins a quin punt les persones amb pares no nascuts a la zona comparteixen els trets lingüístics peculiars d'aquestes contrades.

Com a característiques principals del grup investigat, s'ha escaigut que es tractava de persones que: no havien rebut ensenyament escolar de llengua catalana; tenien estudis primaris o mitjans (i, en menor mesura, superiors); per raó de feina o d'estudis, en diversos casos s'havien hagut de desplaçar a altres zones (o bé en viatges diaris o bé en estades temporals); a diverses de les poblacions investigades, havien entrat en contacte amb el turisme d'estiu o de segona residència provinent sobretot de Barcelona; i, des de fa una vintena d'anys, tenen accés quotidià als mitjans de comunicació en català, entre els quals els de la metròpolis barcelonina.

A la taula 1 presentem diverses dades relatives als habitants de cada localitat i al grup de persones objecte de l'estudi; corresponen a la data en què hi realitzàrem les entrevistes.

S'hi pot observar (columna E) com la mostra de tres informants per localitat ha representat enquestar en diverses d'aquestes més del seixanta per cent d'habitants de l'edat requerida nascuts en aquell nucli; el percentatge ha estat inferior a l'u per cent només a Ripoll, Olot, Figueres i Banyoles.

31. Quant a la selecció mitjançant atzar estadístic, no fou possible per a un informant de Fontanals de Cerdanya i per a dos de Banyoles.

32. Respecte a l'edat dels informants, ultra el cas comentat de Rocabrúna (vg. nota 29), hi ha el fet que, per raons relacionades amb el baix nombre de persones de l'edat i condicions requerides, a Meranges, un dels enquestats havia nascut el 1950 i, a Oix, un dels informants era del 1938 i un altre del 1937. Concretament, havia succeït que a Meranges un dels tres únics informants que complien les condicions va denegar la realització de l'enquesta, i que a Oix només hi havia un informant de l'edat requerida.

La condició que els pares havien de ser nascuts a la comarca o en poblacions properes a la comarca no es va poder complir sols per a dos informants (un de Figueres —amb mare del Ripollès— i un de Sant Joan les Fonts —amb pare de Mallorca). Aquests informants no presentaven, però —almenys d'una manera manifesta—, trets lingüístics atribuïbles a aquest fet; un altre informant (de Figueres) sí que els havia presentat —hi ajudava la particularitat que ell mateix havia viscut fora de la població— i, en aquest cas, es va procedir a la selecció d'un nou informant.

(Si tinguéssim en compte la població estadística real —és a dir, la proporció de les persones de C els pares de les quals havien nascut a la comarca o en poblacions properes a la comarca—, els percentatges serien encara superiors.)

També es pot apreciar (columna H) com, a les localitats per a les quals disposem de dades relatives a aquest punt, el grup nascut al mateix municipi —que és el que investigàvem— és minoritari respecte al grup d'aquella mateixa edat nascut en d'altres indrets (se n'exceptuen Tortellà, Sant Esteve d'en Bas —que era el nucli central i escollit de la Vall d'en Bas— i Maçanet de Cabrenys, amb percentatges igualats d'habitants nats a la població i nats a fora). Cal dir, però, que generalment ens manca la informació que especifiqui si el lloc de naixement d'aquests altres habitants era proper o distant.

Per efectuar la selecció mitjançant atzar estadístic al·ludida, es partí de les dades contingudes als padrons municipals; el fet que la pràctica totalitat dels ajuntaments visitats tinguin aquestes dades informatitzades facilità molt la tasca. A partir d'una llista numerada de les persones que complien els requisits establerts —la qual a vegades ni tan sols calia generar per raó de les possibilitats que comporta l'emmagatzematge informàtic— s'obtenia el nom dels informants el número dels quals coincidia amb el que ens indicava una taula de nombres aleatoris de què disposàvem.

El nombre d'informants enquestats va ser de noranta-quatre: trenta-una poblacions amb tres informants per cada localitat —més un informant que, posteriorment, es veié que no complia els requisits (vg. nota 32). A aquests, s'hi han de sumar quatre informants més que havíem enquestat anteriorment en sengles entrevistes pilot.

1.6.3. *Nivell d'acceptació de l'entrevista*

El nivell d'acceptació de l'entrevista va ser alt, cosa que permet una bona aproximació a la realitat: cent per cent a setze localitats, setanta-cinc per cent a deu localitats i seixanta per cent a quatre localitats. Només s'ha d'esmentar el cas d'una població en què el nivell fou atípicament baix (deu per cent).³³ No cal dir que els intermediaris van ser clau per a aquests nivells d'acceptació; eren ells qui es posaven primer en contacte amb les persones que havien estat seleccionades mitjançant atzar estadístic i els demanaven el seu assentiment perquè em pogués posar en comunicació amb ells i explicar-los l'estudi lingüístic que estava duent a terme i la possibilitat que hi participessin. Al pròleg es detalla les persones dels diferents ajuntaments que van col·laborar en aquesta tasca i en la selecció al·ludida; el nombre d'aquests intermediaris, certament important —més de seixanta—, és una prova alhora de la laboriositat del mètode triat i de la bona disponibilitat que hi ha a les comarques investigades per a un estudi d'aquest tipus.

1.6.4. *Desenvolupament de l'entrevista. Situacions comunicatives*

Les situacions comunicatives destinades a obtenir dades giraven a l'entorn d'una entrevista concertada amb l'informant, d'una durada d'una hora i mitja o dues, que tenia lloc o bé al seu domicili o bé en algun local municipal (segons les seves preferències).

L'objectiu bàsic de l'entrevista era elicitar respostes mitjançant un qüestionari, però també preveia la recollida de dades d'altres tipus de discurs.

33. Concretament, hi hagué els nivells d'acceptació següents: 100 % a les poblacions núm. 1, 7-9, 11-15, 17, 19-21, 23-24 i 31; 75 % a les poblacions núm. 2-6, 10, 18, 25-26 i 29; 60 % a les poblacions 16, 22 i 27-28; i 10 % a la població núm. 30.

Concretament disposem de les dades corresponents al que a continuació s'indica.

a) Un qüestionari, el qual constava de set-cents deu preguntes i abraçava diversos aspectes de morfologia.

De totes aquestes preguntes, les relatives als temes que constitueixen el treball present són: tres-cents vint-i-quatre per a morfologia verbal (les quals servien, en realitat, per analitzar cinc-cents vint ítems verbals, ja que hi havia formes verbals que valien per a l'estudi de més d'una característica) i trenta-quatre per a la morfologia nominal.

(La resta de preguntes es referien a clítics (dues-cents setanta-tres) —vg. cap. 1.1— o bé eren de tipus complementari.)

A l'hora de determinar els ítems que el qüestionari havia d'incloure per a cada característica que volíem examinar, vam establir un seguit de pautes diferenciades segons el tipus de característica de què es tractava. L'explicació sobre aquestes pautes es concreta al capítol 2.1.1.7 per a la morfologia verbal i al capítol 2.1.2.5 per a la morfologia nominal.

Les preguntes per a una mateixa característica es trobaven separades, repartides en diferents punts d'aquest qüestionari. Es procurà col·locar les preguntes en un ordre tal que en els enunciats no apareguessin mots que s'havien de demanar més endavant.

L'elicitació es produïa començant una frase que l'informant havia de completar. Exemples d'aquestes frases són: «Quan fem broma ell sempre riu i nosaltres també sempre _____», «Aquest vespre llegiré un llibre perquè normalment al vespre _____».

Tant les respostes al qüestionari com la conversa dirigida (vg. *b infra*) van ser enregistrades en cinta magnetofònica mitjançant un aparell UHER 4000.

Teníem un qüestionari imprès per a cada informant, el qual incloïa també un seguit de possibles respostes per a cadascuna de les preguntes —vg., en aquest mateix sentit, Pons (1992, p. 47). En el moment de realització de l'entrevista, ja encerclàvem la resposta donada; només en pocs casos calia afegir-hi una nova solució. Aquesta particularitat ens va facilitar la labor a l'hora de l'entrada de les respostes a la base de dades informatitzada, de manera que només va caldre acudir a les gravacions en casos de dubte.

b) Una *conversa dirigida* al final del qüestionari, que havíem preparat específicament per tal d'obtenir emissions del morf de primera persona del singular del present d'indicatiu, ja que no sabíem si el qüestionari aconseguiria elicitar el morf /i/ —la informació sobre l'ús d'aquest morf era d'una importància primordial per a les nostres conclusions.

En aquesta conversa, es demanava a l'informant què feia habitualment un dia qualsevol o bé un diumenge; a vegades s'hi afegia que expliqués com realitzava algun plat de cuina. En ambdós casos, es tractava d'un context lingüístic idoni per a l'aparició de la primera persona del singular del present d'indicatiu.

c) Les anotacions de totes les peculiaritats lingüístiques obtingudes de la *parla espontània* de l'informant.

Aquest apartat el fem correspondre a allò que en terminologia de Labov (1966, p. 90-135) seria *casual speech*.³⁴

34. Tot i que per a Labov *spontaneous speech* té un caire lleugerament diferent —es dona en situacions formals, però quan hi entra en joc l'emotivitat—, ell mateix reconeix que, a la pràctica, *casual speech* i *spontaneous speech* s'analitzen juntes. La nostra tria del terme *espontani* ha estat per evitar la traducció un xic forçada de *casual*.

En contraposició a l'estil més controlat (*careful speech*) propi de tota entrevista lingüística, la *casual speech* seria un estil d'una formalitat més baixa, més acostat a la parla de cada dia, quan no es presta atenció al llenguatge.

En la nostra investigació —i en la línia que descriu Labov—, les situacions idònies per recollir parla espontània (*casual speech*) van ser: durant les converses telefòniques prèvies a l'entrevista; en el moment inicial de la trobada o mentre instal·lavem l'aparell de gravació; en fragments ocasionals, enmig del qüestionari, en què l'informant se sortia del marc estricte *pregunta-resposta* i explicava, a iniciativa pròpia, coses diverses; després de la conversa dirigida, o bé ja drets a la porta acomiadant-nos.

Si comparem, des del punt de vista de la variació funcional, la conversa dirigida que vam planificar —constrets pel fet que ens calia elicitat formes verbals de primera persona del singular del present d'indicatiu— i la parla espontània, podem dir que la primera va condicionar un discurs de l'informant que es pot distingir de la parla espontània pel tenor funcional (estrictament informatiu i en cas interactiu, malgrat haver-hi una situació potencial de conversa: durant l'explicació de l'informant, l'enquestador pràcticament no hi intervenia) i, en un cert sentit, pel mode (un major grau de preparació en el cas de la nostra conversa dirigida, ja que l'informant sabia en el moment de començar a parlar què havia d'explicar en el transcurs de tota la seva intervenció). Pel que fa al tenor interpersonal, tot i que vam procurar que aquest fos informal, és evident que es tractava d'una interacció entre desconeguts, en la qual, a més a més, una de les persones feia el paper d'entrevistat i l'altra d'entrevistador.³⁵ Aquestes precisions creiem que poden ajudar a delimitar aquests dos tipus de discurs recollits en la nostra entrevista. Els resultats d'aquests dos tipus de discurs s'analitzen separatament en el cas de dues característiques corresponents al morf de p-n d'1 PI (vg. cap. 2.2.1.1.1 i cap. 2.2.2.1.3) —és aquesta precisament la forma verbal per a la qual havia estat dissenyada la *conversa dirigida*, com hem indicat— i, a més a més, es confronten aquestes dades amb els resultats obtinguts mitjançant el qüestionari. Pel que fa a la resta de característiques, es comenten les realitzacions provinents de la *parla espontània* o bé de la *conversa dirigida* que denoten l'existència del tret lingüístic examinat, i es remarquen les formes que no havia aconseguit elicitat el qüestionari i sí, en canvi, algun d'aquests dos altres tipus de discurs; les dades aportades són, en el cas d'aquestes altres característiques, un complement als resultats del qüestionari, però no s'estableix cap comparació sistemàtica entre els tres tipus de discurs.

Indicarem també que, al final de l'entrevista —és a dir, un cop finalitzades les preguntes del qüestionari i la conversa dirigida—, es demanava l'opinió de l'informant sobre l'ús que ell creia que feia del morf d'1 PI —/i/, /o/ (i epítesi [k], [t])—; un dels sistemes per obtenir aquestes respostes era enunciar frases que contenien formes verbals amb aquestes característiques i preguntar si aquestes formes eren pròpies de la localitat. Col·locada la pregunta en la posició esmentada, no podia interferir en la informació que havia estat ja recollida i ens permetia disposar d'una informació addicional. Aquí es farà només alguna referència puntual a la informació obtinguda en aquesta pregunta.

Podem assenyalar que, amb anterioritat a les enquestes del treball pròpiament dit, havíem realitzat enquestes pilot a quatre informants —a les quals hem fet ja al·lusió al cap. 1.6.2—, que ens van servir per concretar algunes qüestions metodològiques sobre la selecció dels informants i sobre la pròpia entrevista lingüística.

35. Sobre els factors que intervenen en la variació funcional de la llengua (camp [o *tema*], mode [o *canal*], tenor funcional [o *propòsit*] i tenor interpersonal [o *formalitat* o bé *to*]), vg. Payrató (1998).

1.7. APROXIMACIÓ QUALITATIVA I QUANTITATIVA. PRESENTACIÓ DELS RESULTATS

L'estudi que es presenta beu del mètode de la geografia lingüística en el sentit que infereix les seves conclusions de la distribució espacial de les dades obtingudes.

Dins d'aquest marc, ha partit d'una aproximació qualitativa, ja que descriu el traçat de totes les característiques estudiades. Sobre aquesta base, s'hi ha aplicat la quantificació, de manera que s'obté, per a un conjunt determinat d'ítems, el nivell de realització de la característica a cadascuna de les poblacions estudiades; és aquesta l'aproximació quantitativa. D'altra banda, pertany també a l'àmbit qualitatiu la distinció tipològica que es fa de les característiques segons la seva distribució geogràfica en els dialectes veïns (vg. cap. 3.1).

Així, doncs, les nostres conclusions s'elaboren a partir de la disposició de les dades en un seguit de mapes, diversos dels quals quantificats.

Mentre que els mapes *globals* s'utilitzen per a les conclusions particulars de cada característica, els mapes de *grups d'isoglosses*, de *nombre de característiques*, de *grau* i *totalitzadors* són a la base de les conclusions generals. Pel que fa a la tipologia espacial de la característica, s'ha fet palesa en els mapes destinats al *marc interdialectal*.

Detallem seguidament el conjunt de mapes elaborats. Pertanyen a l'aproximació qualitativa els que es descriuen als punts *a, b, f, g, h*. I, al vessant quantitatiu, els dels punts *c, d, e* —i les taules que hi corresponen (vg. annex 1). Alguns mapes fan referència a ambdós aspectes —qualitatiu i quantitatiu—: són els que s'indiquen a *i, j, k* —també es troba a l'annex 1 les taules amb els valors dels mapes del punt *k*.

Creiem que la unió d'aquestes dues aproximacions —qualitativa i quantitativa— ens dóna una visió que, a l'hora de les conclusions, permet generalitzar, però mantenint la transparència d'una anàlisi explícita pas a pas.

Com a norma vàlida per a tots aquests mapes, assenyalem que, quan la característica es trobava a totes les persones verbals —o bé a les persones 1, 2, 3, 6—, hem mapat, en general, únicament la persona 2 com a representativa de totes; quan la característica es manifestava sols a les persones 4, 5, sovint hem mapat només la persona 4 com a representativa d'ambdues. (Podem indicar que, exceptuat el cas de característiques limitades a una sola persona, se solien manifestar ja fos de manera general a totes les persones, o bé només a les persones 1, 2, 3, 6, o bé exclusivament a les persones 4 i 5.)³⁶

a) Mapes simples dades actuals (1999-2000).

Corresponen a les dades obtingudes mitjançant el qüestionari en el nostre «treball experimental» (vg. cap. 1.6) a les comarques objecte d'estudi (la Baixa Cerdanya, el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà, el Pla de l'Estany). Cada mapa es refereix a una sola forma del paradigma d'un verb concret. Els diferents símbols representen variants morfològiques de realització. (Ja ha estat exposat al prefaç que aquest llibre no inclou els mapes descrits en aquest apartat, els quals poden consultar-se a Adam (2002b: annex iv).)

b) Mapes morfemàtics simples dades Alcover (1906-1928).

Fan referència a la part de mapatge de les dades d'Alcover que vam realitzar dins del «treball bibliogràfic» previ que ens havia de dur a la selecció de les característiques que havíem d'examinar (vg. cap. 1.5); van ser elaborats en el període 1992-1994 en la seva pràctica totalitat.

36. Una excepció del comportament paral·lel de les persones 4, 5 es troba a l'imperatiu d'alguns verbs en català estàndard. El nostre estudi, però, només es referirà a l'imperatiu de manera ocasional (vg. cap. 2.1.1.1).

Els qualifiquem de «morfemàtics simples» (o «morfemàtics monoverbals») perquè cada mapa està dedicat a una característica morfològica per a una sola persona, temps i verb (tot i que, com hem comentat, aquella persona sovint és representativa d'altres persones o de tot el temps verbal).

Igualment com s'acaba d'indicar per als mapes d'*a*, els «mapes morfemàtics simples dades Alcover (1906-1928)» que aquí ens ocupen no s'han incorporat al llibre present. Poden consultar-se a Adam (2002b: annex v) —s'hi pot afegir que no hi vam incloure els mapes que havíem elaborat, però que va resultar que corresponien a trets lingüístics desestimats per la seva no-potencialitat distintiva (és a dir, aquells que tant podien trobar-se a la nostra zona com a la resta del català central: vg. cap. 2.1.1.5).

c) Mapes globals.

Es troben dins del capítol 2.2, als subcapítols destinats a cada característica. La denominació «globals» fa referència al fet que s'hi han comptabilitzat les dades corresponents a diversos lexemes verbals (o bé lexemes relacionats amb la morfologia nominal), els quals s'indiquen a la llegenda inferior. La unitat lingüística base de cada mapa és morfemàtica.

En general, per obtenir la suma relativa a cada localitat, s'han utilitzat els mapes simples corresponents —és a dir, els descrits a *a* i *b supra*, els quals reflectien les dades corresponents a un sol lexema.

La numeració dels mapes globals va precedida de la lletra G. Quan fan referència a les dades de la nostra investigació actual —concretament es tracta de les dades proporcionades pel qüestionari—, inclouen la lletra B davant del guionet intermedi; quan corresponen a les dades d'Alcover (1906-1928) —cosa que s'esdevé només per a la morfologia verbal—, hi inclouen la lletra A. Després del guionet hi ha el número que pertoca a la característica que s'està analitzant. (Aquesta doble possibilitat —lletra A o B precedint el guionet— i el significat consegüent té també aplicació per als mapes globals de *d* i *e infra*.)

S'han elaborat diversos mapes globals per a cada característica quan aquesta es manifestava a diferents temps verbals o bé es percebién diferències segons els grups verbals o, per a la morfologia nominal, segons els grups de lexemes o la seva posició sintàctica.

A cada població en què apareixia la característica, s'hi veu dibuixat un cercle, l'àrea del qual indica el grau amb què la característica es manifesta en aquella localitat (concretament, el percentatge dels verbs examinats en què apareixia la característica almenys per a un dels tres informants de la localitat). Quan aquella forma verbal convivia en aquella localitat amb una altra alternant que indicava absència de la característica, el verb puntuava la meitat; en aquests casos, el cercle exterior fa referència al percentatge dels verbs en què apareixia la característica —independentment de l'existència o no de formes alternants— i el cercle interior (és a dir, l'àrea en gris) es refereix al percentatge ponderat segons el factor coexistència.

A la llegenda de la part inferior esquerra, hi ha tres cercles que indiquen respectivament:

1) Valor màxim de manifestació possible de la característica a les diferents localitats; és a dir, quan s'hi troba per al 100 % de lexemes verbals examinats —o de lexemes relacionats amb la morfologia nominal— i sense coexistència amb formes alternants en el cas d'aquells mateixos lexemes.

2) Valor quan la característica aparegué per al 50 % de lexemes verbals —o de lexemes relacionats amb la morfologia nominal— i sense coexistència amb formes alternants per als mateixos verbs.

3) Valor d'un 100 % per als resultats sense ponderar (cercle exterior) i d'un 50 % per als resultats ponderats segons el factor coexistència (cercle interior). És a dir, quan apareix la característica per a tots els lexemes examinats, però, per a aquells mateixos lexemes, hi han aparegut també formes alternants amb absència de la característica.

Cal tenir present que la diferència de percentatge es tradueix en el valor de l'àrea del cercle i no, linealment, en el valor del diàmetre.

d) Mapes globals multivariable.

Són mapes que s'han elaborat quan una forma verbal o nominal podia presentar formes alternants corresponents a més d'una de les característiques que aquí s'examinen; en aquests casos és interessant presentar una visió comparada del pes de les diverses formes alternants. Es troben en alguns subcapítols del capítol 2.2.

A cada localitat hi ha un seguit de barres cadascuna de les quals indica el percentatge de verbs —o, per a la morfologia nominal, de lexemes d'altre tipus— en què apareixia en aquella població la solució que el color o tram de la barra representa. El fet que hi pugui haver formes alternants per a un mateix verb —o altre lexema, en el cas de la morfologia nominal— és la raó que la suma dels percentatges del conjunt de les barres de cada localitat pugui ser superior a cent.

La numeració d'aquests mapes globals multivariable està encapçalada per les lletres GM.

e) Mapes globals zona contigua.

Per a les característiques que ha resultat que també abracen l'extrem contigu sud-est (el Baix Empordà, el Gironès, la Selva, el nord del Maresme), en alguns casos s'han elaborat mapes globals per a aquesta zona. Es troben, dins del capítol 2, als subcapítols corresponents a les característiques esmentades. Els mapes fan referència només a les dades provinents d'Alcover (1906-1928), per tal com a la nostra investigació (1999-2000) —base d'aquest llibre pel que fa a l'estudi de la situació actual— no s'hi van incloure aquestes comarques contigües.

La numeració d'aquests mapes va precedida per les lletres GC o bé GMC (en aquest darrer cas, es tracta de mapes multivariable).

f) Mapes de la zona amb el traçat de la isoglossa.

S'hi assenjala la isoglossa actual de la característica en el seu pas per la nostra zona. Per al cas de la morfologia verbal, també s'hi indica la isoglossa que es desprèn de les dades d'Alcover (1906-1928). La numeració d'aquests mapes està encapçalada per les lletres ISO. Es localitzen als diversos subcapítols del capítol 2.

Alguns d'aquests mapes inclouen informació sobre el tipus de discurs avaluat. De manera sistemàtica, això és per a les característiques 1 i 12 (ja que, en aquest cas, s'ha disposat per a tots els informants de dades de tres tipus de discurs: *resposta al qüestionari*, *conversa dirigida* i *parla espontània* —com ja s'ha assenyalat al cap. 1.6.4). Per a la resta de característiques, aquests mapes es limiten a indicar, mitjançant un símbol específic, quan en alguna població no s'havia obtingut la característica com a *resposta al qüestionari* i, en canvi, sí que s'ha aconseguit captar dins de la *parla espontània* o de la *conversa dirigida*.

g) Mapes marc interdialectal.

Es localitzen al capítol 2.2, dins els subcapítols relatius a cada característica. Donen compte de la presència d'aquell tret a les altres àrees dialectals del català.

La informació corresponent a aquestes zones contigües fa referència estrictament al que obtindrem a partir del nostre treball bibliogràfic previ (vg. cap. 1.4), per tal com les zones circumdants no foren incloses a la nostra investigació de 1999-2000.

Encapçalen la numeració d'aquests mapes les lletres MI.

h) Mapes de grups d'isoglosses.

Es localitzen al capítol 3, destinat a la recapitulació i a la interpretació conjunta. Cada mapa recull el traçat de totes les isoglosses que s'apleguen en cadascuna de les tipologies que establirem; alguns dels

mapes es refereixen a morfologia verbal i d'altres a morfologia nominal. Van precedits de les lletres ISOT. En el cas dels mapes elaborats a partir de la informació bibliogràfica —Alcover (1906-1928) per a la morfologia verbal, i altra bibliografia per a la nominal—, el traç de les isoglosses pot ultrapassar la zona objecte d'estudi. Quan es tracta dels mapes basats en les dades obtingudes en el nostre treball de camp (1999-2000), només s'indica el traç de la isoglossa en el seu pas per la zona objecte d'estudi.

i) Mapes de nombre de característiques.

Es localitzen al capítol 3. Les lletres que encapçalen aquests mapes són NCAR. Donen, bàsicament, la mateixa informació que els «mapes de grups d'isoglosses» (*h*), però ara referida a cada població en particular. Concretament, indiquen el nombre que hi ha a cada localitat de les característiques que la llegenda detalla —es troben agrupades en mapes diferents segons la seva tipologia, el període de les dades i el fet de tractar-se de morfologia verbal o nominal.

Aquest nombre de les característiques s'ha determinat fent atenció a les respostes donades al qüestionari.

Hem d'indicar també que, quan es comparen en un mateix mapa les dades d'Alcover (1906-1928) i les actuals, a les poblacions en què aleshores no es féu enquesta però sí que se n'ha fet ara, hi veiem aparèixer només un nombre al peu de la localitat (en canvi, a les altres poblacions, hi ha dos nombres).

j) Mapes de grau.

Formen part del capítol 3. Les lletres que precedeixen el número del mapa són GRAU. Aquests mapes mostren la mitjana dels percentatges de realització que hi ha a cada localitat del conjunt de característiques que la llegenda assenyala —que són aquelles del tipus que s'indica que es poden trobar en alguna de les localitats de l'àrea en la data indicada— (cal remarcar que el càlcul per a cada localitat pren com a divisor el nombre total de característiques de la llegenda i no únicament el d'aquelles que es troben a la localitat en concret examinada). Vénen a integrar els percentatges que indicaven els mapes globals relatius a cada característica. Quan aquesta es manifestava en diferent grau segons els temps verbals, grups de verbs o grups de lexemes, s'han triat, per a la suma corresponent, els valors que ens mostraven la característica en la seva cara més afermada —amb l'excepció de la característica 8, per a la qual s'ha realitzat la mitjana dels dos mapes que hi feien referència. (Vegeu el capítol 3.1 per al detall de la selecció efectuada.)

Cada mapa inclou també els percentatges ponderats quan en aquella població hi havia realitzacions alternants per a la mateixa forma verbal o nominal en què es manifestava la característica (com en les dades ponderades dels mapes globals, en aquests casos cada forma verbal o nominal sumava la meitat).

k) Mapes totalitzadors.

Es troben al capítol 3. Van encapçalats amb les lletres TOT. Són mapes pastís que permeten tenir una visió comparada del pes de les diferents tipologies a cada població; uns corresponen als inicis del segle xx i d'altres a l'actualitat. El pes de cada tipologia s'ha d'entendre com la suma dels percentatges de realització de les característiques de cada grup tipològic (s'obté sumant els percentatges dels mateixos mapes globals que s'havien seleccionat per a l'elaboració dels «mapes de grau»; o, el que és el mateix, multiplicant la mitjana percentual indicada als mapes GRAU de cada tipologia i data que s'assenyala pel nombre de característiques pertanyents a aquella que es podien trobar en algun punt de la zona objecte d'estudi). S'han confegit tant els relatius a les dades sense ponderar com els que fan referència a les dades ponderades (tenint en compte —com hem vist per a la resta de mapes—

si la característica presenta o no solucions alternants per a una mateixa forma verbal (o nominal); en aquest darrer cas, el verb —o altre lexema en el cas de la morfologia nominal— sumava la meitat).

A diferència de tots els mapes anteriors, la variació del valor del percentatge no queda reflectida en l'àrea dels cercles seguint una progressió de superfície, sinó seguint la progressió lineal del diàmetre. (Això fa que siguin bàsicament adequats per comparar el pes de les diferents tipologies en una localitat concreta o bé el pes total de les diferents localitats —per comparar el pes d'una tipologia concreta en una localitat respecte al de les altres localitats, és preferible acudir a les taules relatives a aquest tipus de mapes (annex 1) o als mapes de grau. També cal tenir en compte que els valors màxims possibles en aquests mapes totalitzadors corresponen al nombre màxim de característiques existent en el moment a què el mapa fa referència; el fet que, per a la morfologia verbal, hi hagi un nombre diferent de característiques per als inicis del segle xx i per a l'actualitat, fa que, per a una anàlisi més precisa del canvi lingüístic, pugui resultar útil també acudir a les taules de l'annex 1.)

1.8. IMPLEMENTACIÓ COMPUTACIONAL

La confecció dels «mapes simples» (*a*) i dels «mapes morfemàtics simples» (*b*) va ser automatitzada —es tracta dels mapes monoverbals que es troben als apèndixs iv i v d'Adam (2002*b*). L'esquema bàsic d'aquesta automatització és el següent :

Pel que fa als «mapes simples» (*a*), el nombre relatiu a la resposta donada per l'informant —que, com hem apuntat, preveia el qüestionari imprès: vg. cap. 1.6.4— s'entrava directament en una base de dades, la qual contenia ja les indicacions corresponents a l'informant i a la pregunta de què es tractava.

Mitjançant programació en DBase4 —realitzada per mi mateixa— i disposant d'un seguit de bases de dades complementàries, s'obtenia una matriu o taula, cada fila de la qual corresponia ja a una població. A cada fila, la successió d'elements —majorment es tractava dels dígitos 0 i 1— determinava els símbols o altra informació que havien d'aparèixer a les diferents capes del mapa.

Per als «mapes morfemàtics simples» (*b*), la diferència és que no s'entrava a la base de dades la informació corresponent a cada individu de manera independent, sinó ja la relativa a la localitat —la naturalesa dels materials de la font d'aquests darrers (Alcover, 1906-1928) així ho determinava.

Aleshores, dins d'un programa estàndard de confecció de mapes, es partia d'un mapa base que contenia el traçat de l'àrea requerida.³⁷ A continuació, es definien cartogràficament els punts i les particularitats dels mapes que es volien elaborar. En el moment de la realització d'un mapa concret, es captava la matriu o taula corresponent que prèviament havíem generat; i, de manera simple, apareixia ja tot el mapatge amb els diferents símbols al lloc corresponent.

Per als mapes globals, de nombre de característiques, de grau i totalitzadors, s'han efectuat les operacions fent ús d'un programa de càlcul estàndard.

37. Aquests mapes base es van elaborar mitjançant procediments diversos, segons el tipus de mapa font que calia tenir en compte. Pel que fa als mapes base confeccionats seguint el model del mapa comarcal de Catalunya 1:500.000 (any 1990), agraïm a l'Institut Cartogràfic de Catalunya haver-nos-el facilitat gratuïtament en suport digital.

2. Estudi descriptiu

2.1. ASPECTES GENERALS I METODOLÒGICS

2.1.1. *Morfologia verbal*

2.1.1.1. Abast lingüístic

L'estudi abraça tota la morfologia verbal, tant la regular com la irregular.

El fet que en el treball bibliogràfic previ conduent a la selecció de les característiques distintives de la zona ens baséssim en la totalitat del corpus d'Alcover (1906-1928) —corpus altament representatiu de tota la morfologia verbal— confereix exhaustivitat al nostre estudi.

TEMPS NO ANALITZATS

Només han estat objecte d'investigació els temps simples.

D'aquests darrers, se n'ha exclòs el passat simple —a causa del seu ús estrictament literari a la major part del domini lingüístic, inclosa la zona que aquí examinarem. També s'han deixat de banda les formes de l'imperatiu, ja que, en general, són coincidents amb les del present d'indicatiu o del present de subjuntiu —no obstant això, ens hi haurem de referir en alguna ocasió.³⁸

PARTICULARITAT DEL PARTICIPI

El participi ha estat qualificat com a «forma típicament irregular i menys verbal, en un cert sentit (flexió nominal de gènere i nombre, funció adjectival, etc.)» (Mascaró, 1983, p. 151). Potser és aquest caràcter el que explica que, a l'hora d'establir la relació de les formes del participi que es distanciaven del català estàndard, ens trobéssim amb unes variacions que més aviat afectaven verbs particulars que no pas eren testimoni de característiques morfològiques amb possibilitat de generalització a altres verbs i grups verbals.

38. Per a la desestimació d'aquests temps, vg. Roca Pons (1968, p. 238, 241), Mascaró (1983, p. 130), Viaplana (1984, p. 391) i Viaplana (1996a, p. 315, nota 3).

Això s'esdevenia tant per a les formes de la nostra zona que, malgrat ser diferents del català estàndard, es podien trobar també a la resta del català central (*aparescut, capigut, clogut, molgut, omplit, sapigut, sigut*) com per als participis que es trobaven d'una manera més o menys diferencial en algunes poblacions de la nostra zona (*coneixut, corregut, duit, esset, fuit, planyegut*) —en algun cas, prolongant-se cap a localitats del sector contigu del sud.

Aquest caràcter poc sistemàtic i no generalitzable de les variacions que acabem de detallar va fer que no les incloguéssim dins del nostre esquema de treball.³⁹

TIPUS DE DIFERÈNCIES NO ANALITZADES

Durant el treball bibliogràfic previ, ens vam trobar que les diferències que en alguns casos podien presentar les formes verbals de la nostra zona respecte a les formes del català estàndard eren estrictament fonològiques o fonètiques;⁴⁰ no les hem pres en consideració en aquest treball de punt de mira morfològic (tot i que sí que examinarem algunes característiques de tipus fonològic que mantenen una certa relació amb la morfologia: vg. cap. 2.1.1.6).

També n'han quedat fora les diferències localitzades a l'arrel, ja sigui per raó d'allomorfa pròpiament dita o d'allomorfa fonètica. En el primer cas, estudis anteriors han assenyalat la idoneïtat de considerar-les meres atipicitats i sense relació, doncs, amb les nocions de regularitat i irregularitat consubstancials a la flexió verbal (vg. Viaplana, 1996b, p. 335). No obstant això, examinarem alguns finals d'arrel que mantenen una certa relació amb la morfologia (vg. cap. 2.1.1.6).

2.1.1.2. Segmentació morfemàtica

La segmentació morfemàtica adoptada és:⁴¹

Forma finita: Arrel, extensió, tema, mode-temps, nombre-persona.

Forma infinita: Arrel, extensió, tema, mode.

2.1.1.3. Classes i subclasses verbals

La classificació verbal que presentem aquí pren la via més comuna pel que fa a les classes verbals I (*cantar*) i III —la qual subdividim en [III, -ext.] (*dormir*) i [III, +ext.] (*partir*).

39. Amb l'excepció de la forma *corregut*, la qual era convenient d'aplegar juntament amb altres formes amb vocal temàtica /i/ del verb *córrer* que s'examinen al cap. 2.2.1.1.3.

40. Concretament ens referim a:

a) realitzacions vocàliques en substitució de [ə] que, segons els signes de l'ALPI emprats per Moll (1929-1932), serien [e], «e sorda tancada» i «e sorda oberta». S'havien indicat en algunes poblacions per a: 2, 3, 6 PI; 1, 2, 3, 6 Imp. Ind; 1, 2, 3, 6 Co.; infinitiu.

b) epèntesi entre l'arrel i el morf /r/ d'infinitiu a FI i Co. dels verbs: *batre, perdre, poder, prometre, rebre, rompre i saber*.

c) la forma *é* (o *è*) 3 PI 'ser' (que sembla atribuïble a fonètica sintàctica). I la forma *érets* (2 Imp. Ind. 'ser').

d) palatalització del segment [s] de 2 PI *plànyer* ['planj].

e) la forma *corr*, 3 PI i 2 Imper. 'córrer', en què no trobem l'epèntesi final [ə].

Tampoc no vam considerar característica objecte d'estudi la realització [i] en comptes de [ə] de les formes d'1, 2, 3, 6 PS dels verbs *cabre i saber*. Pel que fa a la nostra àrea, vam trobar només ['kepiyis] a Ribes. Tant es podria explicar per assimilació a la [i] anterior com per analogia amb els subjuntius en /i/.

41. Vg. Viaplana (1984, p. 402) —tot i que cal precisar que aquí hem inclòs dins del morfema de mode-temps la /r/ que apareix al futur i al condicional, la qual, a l'obra esmentada, es presenta com a morfema independent amb el nom de «futur».

Quant a la classe verbal II, es fa la bipartició [II, -ext.] i [II, +ext.], de manera que es concedeix un lloc destacat a l'estudi dels verbs amb extensió velar.⁴²

Hem considerat verbs de la subclasse [II, +ext.] aquells de la classe verbal II que presenten extensió velar /g/ a 1 PI (realitzada [k] per la posició final de mot), PS, IS, 4 Imper. —com a deutor que és de 4 PS—, participi regular i passat simple —allà on l'ús d'aquest temps és viu (ex. *bec, begui, begués, beguem, begut, beguí*). (Sobre les raons de l'existència d'extensió velar en aquests verbs, independentment que aquest element els pertocqués o no segons l'evolució fonètica del llatí al català, vg. la primera part de la nota 212.)

La resta de verbs de la classe II ha quedat inclosa, doncs, dins de la subclasse [II, -ext.] (ex. *batre, perdre*).

Convé indicar que el que aquí anomenarem subclasse [II, +ext.] es refereix a verbs de la classe verbal II amb extensió velar, però no necessàriament regits pel paradigma complet d'un verb com *beure*.

És a dir, malgrat que, per exemple, verbs com *conèixer, valer* i *beure* es diferenciïn en la constitució de la seva forma infinitiva, els hem aplegat en la mateixa subclasse.

És aquest tipus de subdivisió bàsica de la classe verbal II en què pren relleu el fet d'exhibir o no extensió velar el que més s'adeia als requeriments del nostre estudi: el fet de pertànyer o no a aquesta subclasse amb extensió velar ha tingut significació per a l'estudi d'algunes característiques (car. 1, car. 2, car. 16, car. 21).

Dins d'aquesta subclasse [II, +ext.], hi hem definit un subgrup format pels verbs que, a més de pertànyer a la classe II i presentar l'extensió velar en els temps descrits, tenen actualment /w/ al final del radical en diversos temps: 2, 3, 6 PI —també a 1 PI en el cas del rossellonès—, infinitiu, futur i condicional (ex. *beure* o *creure*). Aquest conjunt de verbs —que anomenarem subgrup [-w]— ha pres relleu descriptiu per a diverses característiques: car. 1, car. 2, car. 6, car. 10, car. 14 i car. 16.

I, encara, hi ha hagut la particularitat que, per a les car. 14 i 16, ha calgut distingir, dins del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] indicat, entre els verbs que al català estàndard tenen l'arrel acabada en /b/ a 4, 5 PI i a l'Imp. Ind. (ex. *beure*) i els que no la hi tenen (ex. *creure*).

Al primer subconjunt pertanyen: *beure, deure, moure, ploure*.⁴³ I, en el segon, hi trobem verbs com: *caure, cloure, complaure, coure, creure, jeure, plaure, riure, seure, treure*. Els primers provenen de verbs llatins amb -b-, -v- final d'arrel i, els segons, de verbs amb -D-, -C^{e,i} en aquesta posició⁴⁴ (al cap. 2.2.2.1.5 (§ 0) s'exposa amb més detall la raó que aquests dos subgrups tinguin actualment semblances estructurals en alguns temps verbals i diferències en d'altres).

Una altra conseqüència de la subdivisió bàsica de la classe II tenint en compte la presència o no d'extensió velar —i, més particularment, de la manera com aquí aquesta ha estat interpretada— és que els verbs en *-er* se'ns han escaigut repartits entre les subclasses verbals [II, -ext] (ex. *néixer, plànyer*) i [II, +ext] (ex. *conèixer*). I, amb una certa contradicció amb aquesta bipartició, a l'estudi de la car. 13 ha calgut tractar aquests verbs de forma conjunta.

Creiem que aquests desajustaments són la manifestació del caràcter en part miscellani de la classe verbal II. Constatem que sovint hi ha possibilitat d'agrupacions diferents segons la característica que es vol examinar.

42. Sobre la possibilitat de subdividir la classe verbal II tenint en compte la presència d'extensió velar /g/, vg. Viaplana (1984, p. 398). En el seu cas, el verb que es pren com a model és *beure*. Respecte al tractament teòric divers que ha rebut aquest segment /g/, vg. Pérez Saldanya (1996, p. 281, i 1998, p. 73).

43. Per a aquest darrer verb i en relació amb el que aquí es comenta, ens referim necessàriament només a la tercera persona de l'imperfet d'indicatiu.

44. Per a *treure*, es parteix de *TRACERE < TRAHERE (DECat, vol. VIII, p. 797b58-798a6, s. v. *treure*).

Els verbs no classificables en les classes verbals anteriors i que calia distribuir per tal com es trobaven al corpus d'Alcover (1906-1928) han quedat aplegats en un grup genèric de verbs irregulars, tenint en compte, però, que en realitat responen a dues tipologies diferents (vg. nota 46).

Així, segons el que hem convingut, tindrem per als verbs de la taula 2 la classificació següent:

classe verbal I:	<i>cantar</i>
classe verbal II	
subclasse [II, -ext.]:	<i>batre, merèixer, néixer, péixer, perdre, plànyer, pro/re(metre), rebre, rompre, témer.</i>
subclasse [II, +ext.]:	<i>(a)parèixer, caldre, conèixer, defendre, dir, doldre, dur, entendre, fondre, moldre, poder, pondre, prendre, romandre, soler, valer.</i>
subgrup [-w]:	<i>beure, caure, cloure, coure, creure, deure, jeure, moure, plaure, ploure, riure, seure, treure.</i>
classe verbal III	
subclasse [III, -ext.]:	<i>ajupir, bullir, collir, consentir, cosir, cruixir, dormir, eixir, fugir, morir, munyir, obrir, omplir, pudir, sentir, sortir.</i>
subclasse [III, +ext.]:	<i>llegir, lluir,⁴⁵ mentir, oir, partir.</i>
verbs «irregulars»: ⁴⁶	<i>anar, cabre, córrer, ésser, estar, fer, haver, saber, tenir, vaig (auxiliar), venir, veure, viure, voler.</i>

2.1.1.4. Treball bibliogràfic previ. Possibilitat d'estudi diacrònic

L'obra en què ens vam basar de forma exclusiva per a la determinació de les característiques potencialment distintives de la zona va ser Alcover (1906-1928), a causa de la seva amplitud i completesa.

Les monografies sobre alguna població o subzona específica de la nostra àrea o bé les obres lingüístiques de tipus més general que s'hi referien no aportaven informació reveladora de noves característiques.⁴⁷

És conegut aquest treball d'Alcover sobre la flexió verbal del català basat en les enquestes que va realitzar sobre la conjugació de setanta-cinc verbs⁴⁸ a cent quaranta-nou poblacions de tot el domini lingüístic català.⁴⁹

El procediment que seguirem per a la selecció de les característiques potencialment distintives de la zona fou:

a) Ressenya de totes les formes d'Alcover (1906-1928) que es trobaven a la zona objecte d'estudi i que eren diferents respecte al català estàndard, i agrupació d'aquestes formes en característiques morfemàtiques. El punt de referència per a la comparació amb el català estàndard va ser el corpus que es presenta a Xuriguera (1989).

45. En el seu ús intransitiu, el verb *lluir* pot ser de la subclasse [III, -ext].

46. Dins del grup de verbs irregulars, es podria fer la distinció entre «irregularitat relativa» —quan el verb té característiques de diverses classes verbals (ex. *tenir, venir*)— i «irregularitat absoluta» —quan el verb s'aparta del model d'una classe verbal sense, però, seguir el d'una altra (ex. *anar, ser*)— (vg. Viaplana, 1996b, p. 340-343, i Perea, 1997).

47. S'ha d'indicar, però, que al recent estudi de Monturiol i Domínguez (2001, p. 42) hi ha una informació que representa ampliar cap a altres verbs l'abast del que aquí hem considerat car. 11 (*soms* 4 PI 'ser'). Tot i que, en aquesta data, el nostre treball de camp ja estava realitzat, hi havia hagut la coincidència que havíem incorporat al qüestionari preguntes sobre aquest punt per a diverses de les localitats investigades gràcies al fet que, durant les entrevistes, havíem detectat aquesta difusió cap als altres verbs (vg. annex II (car. 11) i cap. 2.2.2.1.2 (§ II)).

48. Malgrat que, al pròleg, Moll dona el nombre de setanta-quatre verbs, en realitat han de ser setanta-cinc perquè, a la llista, oblidat el verb *dormir* —la conjugació del qual es troba inclosa a les pàgines que ell mateix publica.

49. Sobre aquesta magna obra d'Alcover es pot consultar Perea (1999a, 1999b i 2001).

b) Elaboració de «mapes morfemàtics simples» (vg. cap. 1.7 (b)) que abraçaven tot el domini lingüístic català i que reflectien la informació d'Alcover (1906-1928) per a diverses de les formes verbals en què es presentava cadascuna de les característiques obtingudes a *a*. La finalitat d'aquesta representació visual era conèixer el relleu que el tret tenia a la nostra zona intrínsecament i també respecte a la resta del català central.

c) A partir de la comparació al·ludida a *b*, determinació de quines característiques eren als inicis de segle distintives de la nostra àrea o d'una part d'aquesta i quines calia desestimar per al nostre estudi perquè, o bé eren presents també a la resta del català central, o bé es trobaven en molt poques poblacions de l'àrea i en distribució dispersa. (Vegeu el cap. 2.1.1.5 per al detall de les característiques desestimades i el cap. 2.1.1.6 per a les seleccionades.)

En el moment en què realitzàrem les tasques corresponents a aquesta fase bibliogràfica, l'única edició dels materials d'Alcover era la de Moll (1929-1932). Més endavant, l'edició de Perea (1999b) ha aportat informació sobre vuit verbs anunciats per Moll però que, o bé no havien estat inclosos a les llistes (*pondre, romandre, vaig* (auxiliar), *venir, veure, viure, voler*), o bé ho havien estat parcialment (*tenir*). La informació corresponent a aquests verbs va ser incorporada al nostre treball en la fase final de redacció. Hem gaudit de l'avantatge que no evidenciaven cap nova característica que hagués calgut analitzar.⁵⁰

COMPARACIÓ DIACRÒNICA

El fet d'haver partit d'aquelles dades verbals dels inicis del segle xx provinents d'Alcover amb la finalitat de seleccionar les característiques que calia investigar ens ha obert, de retop, les portes a la comparació diacrònica (vg. cap. 1.1). Considerem aquesta comparació especialment benvinguda perquè, com ha estat indicat, el nostre treball experimental s'ha limitat a una sola franja d'edat (vg. cap. 1.6.2). D'aquesta manera, doncs —i encara que només sigui per a la part de la morfologia verbal—, podem disposar de dos punts de l'eix temporal (els inicis i el final del segle xx respectivament), cosa que ens permetrà veure la direcció i el ritme del canvi lingüístic a la nostra zona durant el segle esmentat.

Amb la finalitat de contextualitzar adequadament la comparació entre els resultats que ens aportaran les dades d'Alcover (1906-1928) i els del nostre treball de camp, cal que concretem el marc temporal i sociolingüístic d'aquell.⁵¹

Per a la nostra àrea, les entrevistes es van realitzar majoritàriament el 1906; només se n'exceptua Mieres, Camallera i l'Escala, on es feren el 1918, i Sant Joan de les Abadesses, on l'entrevista s'efectuà el 1921.

En referència al mètode de recollida de dades emprat i al tipus d'informants, cal comentar que Alcover es desplaçava generalment a les diverses localitats per realitzar aquestes entrevistes. A la nostra zona, hi va haver cinc excepcions al desplaçament a la població concreta: Rocabruna, Capmany, Maça-

50. Concretament, la informació incorporada ha estat la simple addició d'alguns d'aquests verbs en alguna de les característiques desestimades (vg. cap. 2.1.1.5) o bé seleccionades (vg. taula 2).

51. Per al detall de les excursions filològiques que afecten la nostra zona, vg. les pàgines corresponents del dietari d'aquestes sortides que inclou el BDLC (Alcover, 1907, 1918 i 1922.) També s'hi fa referència a Alcover (*Introducció*); però cal assenyalar que, per a dues poblacions (Cadaqués i Sant Joan de les Abadesses), hi ha una certa diferència entre el que s'exposa sobre el tipus d'informants a cadascuna de les fonts. Aquí ens hem basat, per a la descripció dels informants de les diverses localitats, en el que s'afirma al BDLC.

net de Cabrenys, Mieres i Crespià. (El rector de Rocabrúna es desplaçà a Camprodon per realitzar allà l'enquesta de forma conjunta amb els informants d'aquesta darrera població. Els informants de Capmany són entrevistats a Figueres —una persona de seixanta anys que s'hi desplaça i un noi que treballa en aquesta ciutat—; i, igualment, els informants de Maçanet de Cabrenys —un masover i el seu fill— es desplacen a Figueres. D'altra banda, quan es troba a Amer per realitzar-hi l'enquesta, entrevista un eclesiàstic fill de Mieres. I el mateix s'esdevé a Manresa, on entrevista un jesuïta fill de Crespià.)

Per a les poblacions que aquí ens ocupen, Alcover va estar acompanyat per Schädel el 1906, mentre que el viatge del 1918 va fer-lo sol i el del 1921 va realitzar-lo juntament amb Francesc de Borja Moll i mossèn Benajam.

Les dades sobre morfologia verbal que aplega Alcover durant el període 1906-1928 a tot el domini lingüístic van ser obtingudes majoritàriament de grups de nens o nenes d'uns deu a catorze anys d'edat, que ell reunia per fer-los conjugar en veu alta la setantena llarga de verbs a què ens hem referit (vg. Perea, 2001, p. 108). Una de les raons que dóna per a aquesta tria d'informants és que, com que estaven habituats a conjugar verbs a l'escola —en castellà, això sí—, entenien fàcilment què se'ls demanava;⁵² a més a més, una altra raó és que considera que els nens conserven el parlar genuí.⁵³ En l'excursió del 1906 —durant la qual, com hem indicat, va investigar diverses localitats pertanyents a la nostra zona— no hi va haver un criteri tan definit. Concretament aquí el tipus d'informants de què es disposà per a la nostra zona:

De les setze localitats situades a la zona objecte del nostre estudi en les quals Alcover realitza l'enquesta sobre morfologia verbal, en quatre es fa referència expressa al fet que es tracta d'alumnes de les escoles de la localitat (Camprodon, Cadaqués, Camallera, l'Escala); en quatre d'altres, no es fa referència a cap grup escolar i els seus informants són infants o joves —algun d'aquests pot arribar a tenir divuit anys— que persones de la localitat properes al cercle de relacions d'Alcover aconseguen de reunir (Puigcerdà, Ripoll, Ribes de Freser, Figueres); tenim, encara, unes altres poblacions en què hi ha tant informadors infants —o joves— com informadors adults (Maçanet de Cabrenys, Capmany, Olot, Martinet —encara que, en aquesta darrera localitat, la participació infantil sembla ser molt limitada). I, finalment, en les quatre localitats que resten, no hi ha en cap cas participació infantil o juvenil per a la recollida de la flexió verbal (Crespià, Mieres, Rocabrúna i Sant Joan de les Abadesses).⁵⁴

D'altra banda, s'ha d'indicar que, a les sessions amb els infants, sembla que també eren presents a l'entrevista els prohoms de la localitat que acullen Alcover en la seva visita a la població —alguns dels quals coneguts seus arran de l'*Obra del Diccionari*—, i, en tres localitats, sengles seminaristes interessats en el tema de la llengua. Sembla que alguns d'aquests devien intervenir durant la sessió o després d'aquesta fent observacions o donant dades.

52. De la dificultat de la gent gran, sense estudis, per conjugar, ens en parla quan es troba a Ripoll. A la sessió hi ha acudit en Llorenç, de seixanta anys, un masover de la marquesa de Dou —que és qui l'hostatja a casa seva. S'hi constata: «A tot contesta ben rabent, fora en lo de la conjugació. Axò de *jo miru, tu mires, ell mira*, el desorienta y l'embuya. —Y qu'es que *miri jo?* demana ell [...]. El Dr. Schädel el pren per conte seu, y en lo de la fonètica sí qu'es un eczemplar preciós». Per això Alcover es dirigeix al grup, que també s'ha aplegat allà, de «quatre o cinch noyes que mena D.ª Montserrat, y aqueixes sí que pronte hi son dins la conjugació, y me despleguen els verbs sense trampoletjar ni returarse jens» (Alcover, 1907, p. 355-356).

53. Fent referència encara a la seva estada a Ripoll (vg. nota 52) escriu: «Lo que succeex que'l dialecte barceloní ho ha invadit tot, especialment la gent una mica iilustrada y correguda. Els vells, els infants y els *analfabets*, no están de ple encara bax d'aquexa influència barcelonina» (Alcover, 1907, p. 357). Sobre la seva preferència per informadors infants per a la morfologia verbal, vg. també Perea (1999b, p. XXI-XXII i 2001, p. 113-117).

54. En el cas de Mieres entrevistà un eclesiàstic; per a Crespià, un jesuïta; per a Rocabrúna, el rector de la parròquia; i, a Sant Joan de les Abadesses, dos eclesiàstics.

Per tot el que acabem d'assenyalar, nosaltres entenem que, per a la comparació diacrònica que el nostre treball permetrà abordar, no es confronta estrictament la parla dels infants que l'any 1906 tenien una edat a l'entorn de deu a catorze anys i la dels adults que el 1999 tenien una edat inclosa dins l'interval de cinquanta a seixanta anys, sinó entre aquests darrers i un cert estat de llengua —comprenent sovint diverses edats— dels inicis del segle xx.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

No obstant la posició central concedida a l'obra d'Alcover (1906-1928), per a les característiques finalment seleccionades s'afegeix amb caràcter complementari la informació extreta d'altres obres (monografies dialectals o bé obres de tipus general) que al llarg del segle xx —o, en algun cas, a final del segle xix— han donat notícia de l'ús oral d'aquella característica a la zona (sigui per a una població en concret o per a una àrea més àmplia).

MARC INTERDIALECTAL

Es presenta també el marc interdialectal de les característiques verbals seleccionades —és a dir, la seva presència en altres dialectes. Aquesta informació s'ha elaborat a partir de les mateixes dades d'Alcover (1906-1928).

2.1.1.5. Característiques examinades desestimades

Abans hem comentat que, de les característiques que inicialment havíem pres en consideració perquè es diferenciaven del català estàndard, se'n van desestimar algunes. Aquí les presentem agrupades sota les dues raons en què vam basar la desestimació.

A) La característica es localitzava també a altres punts del català central

El fet que la característica es trobés a d'altres punts del català central significava que aquesta no podia ser una característica distintiva de la nostra zona. És per això que no s'inclouïa a l'estudi. Cal precisar que no es desestimava la característica si aquests altres punts del català central se situaven dins del sector sud estrictament contigu a la zona objecte d'estudi, ja que es considerava que, en aquest cas, es tractava d'una simple prolongació del tret lingüístic.⁵⁵

a) Presència d'extensió velar:

- 1) A 4, 5 PS del verb *haver* (*haguem, haguet*).
- 2) A l'IS dels verbs *cabre, saber* i *ser*.
- 3) A l'infinitiu dels verbs *cabre, poder, saber, valer* i *voler*.

55. Hem d'especificar, però, que per a algun dels verbs que es detallen als subapartats d'A següents es va escaure que, dins del català central, s'havia localitzat la característica només a punts de la nostra zona (amb la possible projecció contigua del sud). La circumstància que, per a la resta de verbs del mateix subapartat, la distribució del tret lingüístic fos també a punts de la resta del català central ha fet que desestiméssim igualment l'estudi de la característica. Indiquem aquí els verbs concrets inclosos als subapartats d'A per als quals la característica va resultar que, dins del català central, només es manifestava a la nostra zona: a4 [gerundi amb extensió velar]: *aparèixer, haver, tenir, veure*; b1 [PS sense extensió velar]: *ésser, moldre, saber* (hi podem afegir que hi apareixien només en comptades poblacions i en distribució dispersa); b4 [1 PI sense extensió velar]: *moldre, valer, d* [realització com a [III, +ext.]]: *cosir, obrir*.

- 4) Al gerundi de diversos verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] ((a)parèixer, *beure, caure, cloure, conèixer, creure, deure, dir, doldre, dur, entendre, estar, jeure, moldre, moure, ploure, poder, prendre, riure, seure, treure, valer*) i d'altres verbs com *cabre, córrer, haver, saber, ser, tenir, venir, veure, voler*.
- b) Absència d'extensió velar:
- 1) Al PS dels verbs (a)parèixer, *cabre, conèixer, ésser, moldre, saber*.
 - 2) A 4, 5 PS dels verbs *beure, cabre, conèixer, coure, creure, deure, dir, dur, estar, jeure, moldre, moure, saber, seure, treure, veure*.
 - 3) A tot l'IS dels verbs (a)parèixer, *beure, cloure, conèixer, córrer, coure, creure, deure, estar, moldre, moure, seure, veure*. I per a 1, 2, 6 IS del verb *haver*.
 - 4) 1 PI (de manera que els verbs presenten el mateix morf p-n que els verbs de la subclasse [II, -ext.]): *conèixer, doldre, entendre, moldre, prendre, soler, valer*. (Per al subgrup [-w] d'aquesta subclasse, però, es va seleccionar la característica, ja que aquesta apareixia a la nostra zona, però no a la resta del català central —vg. cap. 2.2.2.1.1.)
- c) Presència d'una [j] antihiàtica entre l'arrel i la vocal temàtica a 4, 5 PI dels verbs *cloure* i *dur*, i a Ger. de *dur*.
- d) Adscripció de diversos verbs de la classe verbal III (*ajupir, bullir, collir, consentir, cosir, cruixir, munyir, obrir, omplir, pudir*) dins de la subclasse [III, +ext.].
- e) Les formes infinitives rizotòniques: *soldre* 'soler', *valdre* 'valer', *vindre* 'venir'.
- f) Per al verb *viure*: 1 PI, amb morf de p-n = /o/ (i arrel *visc-*); gerundi *visquent*.
- B) La característica es localitzava a molt poques poblacions de la nostra zona i en distribució dispersa (no es trobava a la resta del català central —excepció feta de la possible presència al sector sud contigu a la nostra zona)
- a) Segment final [ə] a 3 PI: *bata*.
 - b) Morf /ba/ (Imp. Ind.) per a *témer*: *temava, temaves*, etc. Pel que fa al català central, Alcover ressenyava aquestes formes només per a Puigcerdà (i, encara, en coexistència amb *temia, temies*, etc.).⁵⁶
 - c) La forma infinitiva rizotònica *sebre* 'saber'.⁵⁷
 - d) La presència de vocal temàtica /á/ a les formes de 4, 5 PI dels verbs de la classe I.
 - e) Extensió velar a l'IS per al verb *plànyer*.
 - f) Per al verb *viure*: les formes *visquem, visqueu* a 4,5 PI.

56. Tot i que havíem desestimat l'estudi d'aquesta característica, mentre intentàvem elicitar a Martinet altres formes verbals del verb *témer*, un informant ens va dir *temaves*. A partir d'aquell moment vam incorporar la pregunta al nostre qüestionari, de manera que l'única població on no fou demanada va ser Llúvia. El resultat és que, ultra aquell informant de Martinet, a Meranges hi va haver un dels informants que va respondre la forma esmentada. No en tenim constància provinent de cap més informant ni de cap més població pel que fa a la nostra investigació actual (1999-2000). Quant a l'infinitiu, l'informant de Meranges va respondre *temar* i el de Martinet *témer*. S'hi pot afegir que es dona la circumstància que, al nord del català nord-occidental —incloses algunes poblacions contigües a la Cerdanya—, hi havia també, segons Alcover (1906-1928), formes d'imperfet d'indicatiu amb el morf /ba/ per al verb esmentat (*temiva, temeiva*); però cal tenir present que, en aquella zona, aquest morfema /ba/ era també propi dels diversos verbs de les classes II i III. Es pot assenyalar, encara, que en algunes poblacions del sector nord esmentat del català nord-occidental hi havia, en coexistència amb les anteriors o bé de manera única, precisament *temava* i l'infinitiu *temar* —realitzacions que potser podrien haver partit de les primeres i haver-se vist afavorides per la inusualitat del verb i la tendència a afavorir els paradigmes de les classes verbals més productives.

57. Pel que fa al català central, només present a Cadaqués.

2.1.1.6. Característiques seleccionades per la seva potencialitat distintiva

Les característiques que finalment van ser seleccionades per al nostre estudi perquè, als inicis del segle xx, permetien diferenciar la nostra zona o una part d'aquesta respecte a la resta del català central van ser les que detallem a continuació.⁵⁸ S'indica entre parèntesis el número que es dóna a les diferents característiques en aquesta obra, el qual coincideix amb l'ordre en què aquestes aniran apareixent al capítol 2.2 —que és la part del llibre destinada a l'anàlisi particular de cadascuna de les característiques.

A) Característiques morfològiques (pròpiament dites)

a) En relació amb el morfema de persona-nombre:

i. Morf p-n = /i/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *canti*) (car. 1 —vg. cap. 2.2.1.1.1).

ii. Morf p-n = /o/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]) (ex. *cou + o, cau + o*) (car. 10 —vg. cap. 2.2.2.1.1).

iii. Addició de /z/ al morf /m/ de la primera persona del plural del present d'indicatiu del verb *ser* (i difusió a altres persones, temps i verbs) (ex. *soms*) (car. 11 —vg. cap. 2.2.2.1.2).

b) En relació amb el morfema de mode-temps:

iv. Morf m-t = /a/ a la segona persona del singular del present d'indicatiu de les classes verbals II i III (ex. *bates, dormes*) (car. 2 —vg. cap. 2.2.1.1.2).

v. Morf m-t = /a/ al present de subjuntiu (en verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] i alguns altres) (ex. *bega*) (car. 21 —vg. cap. 2.2.6.1).

vi. Morf m-t = /sa/ a l'imperfet de subjuntiu (ex. *cantesses*) (car. 18 —vg. cap. 2.2.5.1).

c) En relació amb la vocal temàtica:

vii. Manca de vocal temàtica a l'infinitiu i vocal temàtica /i/ a la resta de temps verbals (ex. *fúger ~ fugim*) (car. 3 —vg. cap. 2.2.1.1.3).

d) En relació amb l'extensió velar:

viii. Extensió velar a la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu dels verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. *creguem*) (car. 16 —vg. cap. 2.2.3.1).

ix. Extensió velar a l'imperfet de subjuntiu i a la primera i la segona persona del plural del present de subjuntiu dels verbs de la classe verbal III (ex. *dormiguessis, dormiguem*) (car. 19 —vg. cap. 2.2.5.2).

x. Extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar, fer, haver* i *veure* (ex. *faic*) (car. 17 —vg. cap. 2.2.4.1).

xi. Extensió velar a les persones 1, 2, 3, 6 del present de subjuntiu dels verbs *anar, fer, haver* i *veure* (ex. *faiguis*) (car. 22 —vg. cap. 2.2.6.2).

xii. Manca d'extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *ser* (= *som*) (car. 4 —vg. cap. 2.2.1.1.4).

58. Podem assenyalar que algunes de les formes verbals indicades al cap. 2.1.1.1 i al cap. 2.1.1.5 que vam considerar d'interès van ser incloses al qüestionari —amb caràcter merament addicional i desvinculat de l'estudi present.

B) Característiques pròpiament fonològiques o fonètiques, l'estudi de les quals pot quedar justificat per la relació estreta que mantenen amb els morfemes (amb el de p-n 1 PI en el cas de la car. 12, i amb el d'infinitiu en el cas de les car. 5 i 13). Es tracta d'epèntesi pròpiament dita o bé d'epítesi.

xiii. Epítesi [k]/[t] a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *càntoc, càntot*) (car. 12 —vg. cap. 2.2.2.1.3).

xiv. Epítesi [ə] a l'infinitiu de verbs monosíl·labs (ex. *dire*) (car. 5 —vg. cap. 2.2.1.1.5).

xv. Epèntesi posterior al morf /r/ d'infinitiu (en comptes d'epèntesi anterior) (ex. *conèix(e)re, plàny(e)re*) (car. 13 —vg. cap. 2.2.2.1.4).

C) Característiques pròpiament lèxiques —per tal com el segment analitzat pertany al final de l'arrel—, l'estudi de les quals pot quedar justificat o bé perquè aquest segment hi realitza, de fet, una funció d'enllaç fonològic amb els morfemes de mode-temps similar a la que hi exerciria l'extensió velar o el segment [j] d'algunes formes verbals⁵⁹ (en tots els casos l'element fa d'obertura sil·làbica) —són aquestes les car. 6 i 14—, o bé perquè permet completar l'estudi d'alguna característica morfològica seleccionada —ens referim al fet que l'estudi de la car. 20 pot completar la visió necessària per a l'estudi de la car. 17 (sobre aquesta darrera, vg. *x supra*).

xvi. Final d'arrel lèxica en /w/ per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. *cauem, seüies*) (car. 6 —vg. cap. 2.2.1.1.6).

xvii. Final d'arrel lèxica en /b/ no etimològica per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. *crevem, crevies*) (car. 14 —vg. cap. 2.2.2.1.5).

xviii. Final d'arrel lèxica en /j/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar, fer, haver* i *veure* (ex. *fai*) (car. 20 —vg. cap. 2.2.5.3).

La taula 2 correspon a les característiques seleccionades que acabem d'indicar. S'hi detallen els diferents verbs, temps i persones en què la característica es manifestava almenys en alguna població de la nostra zona. S'hi presenten les característiques amb el número que els acabem d'assignar i que, com hem indicat, es correspon amb l'ordre en què aquestes aniran apareixent al capítol 2.2. Quant a la numeració de les característiques, es pot consultar també l'«Índex de característiques» del final del llibre.⁶⁰

59. Pel que fa a l'extensió velar, fem al·lusió a formes com *creguem*. Quant al segment [j], ens referim al que inclouen formes com *creia* Imp. Ind. —en què aquest element pot fer-se derivar d'una vocal /i/ temàtica si convenim que, en la realització fonètica de l'aplec morfemàtic de la forma verbal, només es manifesta l'accent de l'arrel [*creia* < *creia* < CREDĒBAT]—, o bé com *creiem* 4 PI —en què l'aparició de la [j] es justifica perquè evita el hiat: *creiem* < *creem* < CREDIMUS.

60. En algunes ocasions a la taula 2 es pot trobar la característica indicada per a més temps verbals o persones que els que l'enunciat que acabem de fixar assenyalava. Es tracta de projeccions d'aquella que han resultat ser d'ordre secundari (vg. l'explicació corresponent als capítols relatius a cada característica).

TAULA 2 (continuació)						
		21	22	22	22	22
		PS	PS	PS	PS	PS
		1	1	2	3	6
I	Cantar					
[II, -ext.]	Batre					
	Merèixer	♦				
	Néixer					
	Péixer					
	Perdre					
	Plànyer					
	Prometre (o re-)					
	Rebre					
	Rompre					
	Témer					
[II, +ext.]	(A)parèixer	♦				
	Caldre					
	Conèixer	♦				
	Defendre					
	Dir					
	Doldre					
	Dur					
	Entendre	♦				
	Fondre					
	Moldre					
	Poder	♦				
	Pondre					
	Prendre	♦				
	Romandre					
	Soler					
	Valer					
subgrup [-w]	Beure	♦				
	Caure	♦				
	Cloure					
	Coure					
	Creure					
	Deure	♦				
	Jeure	♦				
	Moure	♦				
	Plaure					
	Ploure					
	Riure					

TAULA 2 (continuació)						
		21	22	22	22	22
		PS	PS	PS	PS	PS
		1	1	2	3	6
	Seure	♦				
	Treure					
[III, -ext.]	Ajupir					
	Bullir					
	Collir					
	Consentir					
	Cosir					
	Cruixir					
	Dormir					
	Eixir	♦				
	Fugir					
	Morir					
	Munyir					
	Obrir					
	Omplir					
	Pudir					
	Sentir					
	Sortir					
[III, +ext.]	Llegir					
	Lluir					
	Mentir					
	Oir					
	Partir					
irregulars	Anar	♦	♦	♦	♦	♦
	Cabre					
	Córrer					
	Ésser	♦				
	Estar	♦				
	Fer	♦	♦	♦	♦	♦
	Haver	♦	♦	♦	♦	♦
	Saber					
	Tenir	♦				
	Vaig (aux.)					
	Venir					
	Veure	♦	♦	♦	♦	♦
	Viure	♦				
	Voler	♦				

2.1.1.7. Pautes de planificació del qüestionari

A l'hora d'elaborar el qüestionari que havia de donar compte de l'estat actual de les divuit característiques seleccionades, vam examinar l'abast gramatical i lexical de cadascuna segons les dades del corpus d'Alcover (1906-1928) exposades a la taula 2. Ens adonàrem que hi havia d'haver cinc pautes o patrons a seguir per elegir els verbs que calia demanar en cada cas. Quant als verbs concrets escollits dins de cada pauta, es pot indicar que es va procurar triar els que ja figuraven al corpus d'Alcover (1906-1928) per tal de facilitar la tasca de comparació diacrònica que ens havíem proposat. A voltes, però, va caldre incorporar-hi nous verbs per tal de poder analitzar d'una manera més completa alguna classe o subclasse verbal —assenyalem al text principal o en nota quan algun dels verbs inclosos al qüestionari 1999-2000 no apareixia a Alcover (1906-1928).

Pauta 1

Quan la característica es trobava a diferents classes verbals i afectava tots els verbs dins de la classe. En aquest supòsit, els verbs que inclogué el qüestionari foren els següents:

a) Verbs model: *cantar, batre / perdre, beure, dormir, partir*.

b) Altres verbs (per a les classes verbals II i III es tractava de verbs ja presents a Alcover (1906-1928); no així per als de la classe verbal I per tal com, en aquella obra, només s'hi havia inclòs *cantar*):

Classe verbal I: *menjar, pensar*.

Subclasse verbal [II, -ext.]: *rebre*.

Subclasse verbal [II, +ext.]: *coure, entendre*.

Subclasse verbal [III, -ext.]: *morir*.

Subclasse verbal [III, +ext.]: *llegir*.⁶¹

Pauta 2

Quan la característica requeria un estudi específic d'algun subgrup verbal caracteritzat per contenir un nombre finit i relativament reduït de verbs.

La pauta, en aquest cas, ha consistit a incloure en el qüestionari tots els verbs d'aquest conjunt. S'ha escaigut seguir aquesta pauta per a característiques que demanaven estudiar amb detall el que hem anomenat subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (vg. cap. 2.1.1.3), o bé el conjunt de verbs que fan l'infinitiu en *-er*, també de la classe verbal II.

La relació de verbs que s'inclogueren al qüestionari fou, per a cadascun dels subgrups esmentats:

a) Subgrup [-w] (de la subclasse [II, +ext.]):⁶² *caure, cloure, complaure* —aquest verb substitueix *plaire* d'Alcover (1906-1928) perquè aquest darrer era difícilment elicitable—, *coure, creure, jeure, riure, seure, treure; beure, deure, moure*.

61. Tot i que, en el cas de *llegir*, a Alcover (1906-1928) només hi havia dades a la nostra zona per a Sant Joan de les Abadesses, s'escollí aquest verb perquè *oir* i *mentir* eren inusuals i *lluir* feia de mal elicitar.

62. Com es pot veure a partir d'aquesta relació de verbs, es fa un estudi exhaustiu del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] en el cas de les característiques que l'afectaven d'una manera específica. En aquest sentit, podem adonar-nos com, deixant de banda els verbs derivats dels anteriors —sigui aquest procés derivatiu realitzat en català o ja en llatí (ex. *decaure, recaure, desplaure, distreure*)—, els únics verbs del subgrup [-w] localitzats a Mascaró i Rafel (1990) que no s'examinen són *heure, lleure, noure, raure* (verbs que són clarament no elicitable) i *ploure* (el qual, a causa de la limitació de formes personals que presenta per motius semàntics, no es va escaure d'haver d'incloure al qüestionari). Alcover (1906-1928) tractà també de manera exhaustiva aquest subgrup verbal (en el seu cas hi incloïa a més a més *heure* —o *haure*— 'haver' així com les formes de tercera persona del singular i les no finites de *ploure*).

b) Subgrup de verbs de la classe II, amb l'infinitiu en *-er*.⁶³ Aquí els presentem segons que l'arrel de l'infinitiu acabi en:

b1. /ʃ/: *aparèixer, conèixer, créixer, merèixer, néixer, péixer*.

b2. /ɲ/: *empènyer, estrènyer, plànyer*.

b3. /m/: *esprémer, témer*.

b4. /s/: *ésser, tòrcer, vèncer*.

b5. /r/:⁶⁴ *córrer, socórrer*.

Dins d'aquest mateix punt *b*, s'hi van afegir els verbs de la classe III que, segons Alcover (1906-1928), presentaven també en algun punt de la nostra zona la forma infinitiva en *-er* (vg. l'explicació d'aquesta particularitat al cap. 2.2.1.1.3 (§ 0)).

b6. /ʃ/, /z/: *eixir (= ixer), fugir (= fúger)*.

b7. /z/: *cosir (= cúser)*.

Pauta 3

Quan l'àmbit depassava el d'un subgrup amb un nombre reduït de verbs i no hi havia homogeneïtat en l'aparició de la característica en tots els verbs de la classe o la subclasse verbal.

Aquesta pauta s'ha utilitzat per estudiar algunes característiques relacionades amb la subclasse verbal [II, +ext.] en conjunt; efectivament, aquests verbs no presentaven sempre un comportament homogeni. També s'ha utilitzat per a l'estudi de la car. 19 (la qual s'havia manifestat només per a alguns verbs de la classe verbal III).

Dins d'aquesta pauta, ens vam proposar, pel que fa a la subclasse [II, +ext.]:

a) Estudiar amb detall el comportament del subgrup [-w] d'aquesta subclasse verbal [II, +ext.]; això comportava demanar tots els verbs que hi corresponien (vg. la pauta 2).

b) Tenir una certa visió de si, a la resta de verbs pertanyents a la subclasse verbal [II, +ext.], encara hi havia variabilitat en l'aparició de la característica. Amb aquesta finalitat, es preveïé incloure al qüestionari sis verbs de la resta de la subclasse verbal [II, +ext.]: *conèixer, dir, dur, entendre, poder, valer*. (Aquests verbs estaven també inclosos a Alcover (1906-1928).)

Pel que fa referència a l'estudi de la car. 19 —que només afectava la classe verbal III—, vam incloure al qüestionari diversos verbs pertanyents a la classe esmentada: vg. l'annex II (car. 19).

Pauta 4

Quan ens trobàvem amb una característica molt puntual, per a pocs verbs (i sense que al rosellonès hi haguessin altres verbs amb aquella característica).

63. Dels setze verbs de la classe II amb infinitius en *-er* que vam incloure al qüestionari, nou figuraven a Alcover (1906-1928) (per a la relació dels verbs d'aquest darrer corpus, vg. taula 2 —al cap. 2.1.1.6— i cap. 2.1.1.3). Podem considerar el tractament d'aquest subgrup dins del nostre qüestionari (1999-2000) pràcticament exhaustiu, ja que, si prenem com a punt de referència Mascaró i Rafel (1990), veiem que, a més dels setze verbs indicats, només resten: a) verbs obtinguts mitjançant derivació dels seleccionats —sigui en català o en llatí—: per exemple, per a *néixer* (*renéixer, sobrenéixer*), per a *córrer* (entre d'altres, *escórrer, recórrer*), per a *estrènyer* (*destrènyer, restrènyer, constrènyer*), etc.; b) verbs rars o difícils d'elicitar: *atènyer, fènyer, irèixer-se, júnyer, pertànyer, trémer*; c) *prémer*, que hem preferit incloure al qüestionari en la forma *esprémer*, més fàcil d'elicitar; d) *fúmer* (eufèmic de 'fotre'), del qual, no obstant això, s'ha escaigut de prendre alguna nota dins de la parla espontània. D'altra banda, indiquem que, pel que fa al verb *córrer*, es va afegir al qüestionari un dels seus derivats (*socórrer*) per tal de tenir més d'un ítem per al context /r/ final d'arrel.

64. Vg. Mascaró (1983, p. 94-96, i 1986, p. 112, nota 50) per a la transcripció fonològica de l'arrel de *córrer* com a /kórr/ i la reducció consegüent /rr/ > [r].

En aquest cas, el qüestionari va incloure només els verbs que havien presentat la característica. Es va escaure, en general, que es tractava dels verbs considerats més irregulars.

Pauta 5

Quan es tractava d'una característica que a la zona d'estudi era molt puntual, per a pocs verbs, però que al rossellonès es trobava per a diversos verbs.

En aquest cas, es van incloure al qüestionari:

- a) Els verbs que presentaven la característica a la zona objecte d'estudi.
- b) Alguns dels verbs que presentaven la característica al rossellonès i no a la zona objecte d'estudi.

A l'annex II s'especifica la pauta —o pautes— que es va seguir per a cadascuna de les característiques estudiades, i s'hi detallen els verbs que en cada cas es van incloure al qüestionari.

2.1.2. Morfologia nominal

2.1.2.1. Abast lingüístic

L'àmbit d'estudi és el de la flexió de gènere i nombre. Concretament de noms, adjectius i especificadors nominals no clítics.⁶⁵

2.1.2.2. Treball bibliogràfic previ

En no poder disposar per a la morfologia nominal d'una obra de l'envergadura d'Alcover (1906-1928), el pes per a la selecció de les característiques de la zona va recaure en un conjunt de monografies i d'obres dialectals de tipus general.

L'estratègia bibliogràfica seguida va consistir en el que a continuació detallem.

a) Aplegar el conjunt de trets que la bibliografia anterior havia localitzat o posat en relleu per a localitats o sectors de la nostra zona.

1. Monografies amb informació sobre aquest punt: Gelada (1906), Xandri (1917), Griera (1930), Juanola (1958-1959), Viladomat (1959), Comas (1970), Sala (1983), Julià (1986), Domènech (1987), Godoy i Comas (1989), Figuera (1998). (La informació continguda a Monturiol i Domínguez (2001) hi va ser incorporada un cop ja realitzat el treball de camp; no s'hi manifestava, però, cap nova característica de morfologia nominal que hagués calgut prendre en consideració.)

2. Obres de tipus dialectològic general: Alcover (1909), Griera (1920), ALPO (1966), Veny (1978), Veny i Pons (1998).

b) Comparar l'estat que aquelles característiques hi presentaven respecte al que es trobava a la resta del català central per tal d'avaluar si eren efectivament distintives de la zona. Es va desestimar l'estudi d'aquelles característiques diferents del català estàndard, però que eren compartides amb la resta del català central.

Pel que fa a aquesta comparació amb el català central, vam utilitzar:

65. No s'han inclòs en l'anàlisi els casos de substantius que, a la nostra àrea, presenten un gènere diferent del de la resta del català central. El gènere es considera inherent al substantiu i, per tant, ha quedat fora de l'anàlisi morfològica estricta.

1. Per a l'àrea contigua a la nostra zona: Ruyra (1949), ALDC, Fàbregas i Rebollo (1989), Vilà (1989).
2. Per al català central en general: Fabra (1891), Fabra (1898), Alcover (1909), Fabra (1912), ALDC.

Abans hem assenyalat que, en el cas de la morfologia verbal, Alcover (1906-1928) no solament ens serví per a la selecció de les característiques distintives respecte al català central, sinó que també ens informava sobre la presència o no de la característica als altres dialectes (vg. cap. 2.1.1.4). Per a la morfologia nominal, ens han ajudat a establir aquest marc interdialectal: Fouché (1924*a* i 1924*b*), ALPO (1966), ALDC i Viaplana (1999). També en alguna ocasió s'escaurà de fer al·lusió a l'atles «Sacaze» —dades de 1887, ed. Costa (1986).

2.1.2.3. Característiques examinades desestimades

De les característiques de morfologia nominal que la bibliografia havia posat en relleu per a alguna part de la nostra zona, dues van ser desestimades. La raó era que també es podien trobar a la resta del català central. Es tractava de les que indiquem seguidament.

a) Segregació de iod en la formació del plural.

Ens referim a la segregació de iod en els plurals de substantius o adjectius acabats en la fricativa prepalatal /ʒ/ (realitzada [tʃ] en singular masculí davant pausa). Per exemple, *boits* 'boigs', *raits* 'raigs', *goits* 'goigs'.

Aquesta característica havia estat assenyalada per a l'Alt Empordà i la Garrotxa: Comas (1970, p. 2), Sala (1983, p. 35-36), Monturiol i Domínguez (2001, p. 36). Generalment, però, en coexistència amb la solució amb epèntesi [u] + morf /z/ de plural. (En canvi, per a la Baixa Cerdanya, als inicis del segle xx s'havia indicat com a solució única l'addició de -s (ex. *boig-boigs*); és a dir, no hi havia ni la possibilitat de segregació de iod ni d'introduir una epèntesi [u] entre el final d'arrel i el morf de plural —vg. Xandri 1917, p. 199.)

Si s'examina la resta del català central, es veu com també s'hi podia localitzar la segregació de iod indicada.

Així, tenim que Alcover (1909, p. 264) apuntava la característica per a poblacions del Vallès Oriental i de la Selva. Feia constar també que creia que es trobava «dins bona part de Catalunya».

I a Fabra (1891, § 14), obra que explícita que tracta del «català de Barcelona»,⁶⁶ es dona com a normal tant la pronúncia amb segregació de iod a què aquí ens referim, com la que hem considerat simple addició de /z/ de plural (i assimilació consegüent d'aquesta a la prepalatal anterior), o bé la que inclou epèntesi [u] entre el final d'arrel i el morf de plural. Concretament, s'hi indica que «los nombres terminados en *ig* tienen dos formas de plural: toman *s*, pronunciándose *igs* como *ig* ó *yts* [...], ó cambian la terminación *ig* en *jos*». I, com a exemple, «de *boig* loco, *boigs* (pron. *bòch* ó *bòits*) ó *bojos*».⁶⁷ (Convé tenir present que en aquesta obra s'assigna la grafia -*tj* final als mots amb *i* tònica precedent (ex. *desitj*) i que per als plurals corresponents només s'hi indica la possibilitat del final en -*os* —vg. § 13 de l'obra esmentada.)

Si ara fem atenció a Fabra (1898, § 10, p. 44-45), veiem que es considera que el plural dels substantius i adjectius de què aquí tractem es forma afegint -*s* al singular i que la pronúncia corresponent és aquella en què hi ha segregació de iod; no es fa cap referència, en canvi, a la pronúncia que ha resultat ser fonèticament indistinta per a singular i plural, i que s'havia assenyalat a Fabra (1891). D'altra ban-

66. Per a aquest «català de Barcelona», s'hi puntualitza «qu'és el parlat, am petites modificacions, en tot Catalunya, excepte en algunas comarcas de las Provincias de Lleyda y Tarragona» (vg. pròleg «An els qu'escruien en català»).

67. Per a *puig* específica que no s'utilitza la forma en -*os*.

da, es deixa constància per a aquests mots dels plurals amb final *-os*, però es considera que són només propis de la «llengua parlada».⁶⁸ (Un cas diferent és el de mots com *desig*, en què el nucli de la síl·laba final és *i*; tot i que ara —i a diferència de Fabra (1891)— ja se'ls assigna la mateixa grafia *-ig* final que als mots anteriors, es manté la indicació que la seva forma de plural és únicament la de la solució en *-os*.)

A l'ALDC (*boigs, roigs, raigs*) i pel que fa al català central, la característica es localitzava a totes les comarques al nord del Barcelonès (amb l'excepció de la Baixa Cerdanya) i, en algunes d'aquestes, amb més intensitat que a la zona objecte d'estudi; no apareix, en canvi, a cap de les comarques situades al sud de la línia esmentada.

En aquest mateix sentit, Vilà (1989, p. 60) comentava que, a Osona, n'havia observat algun cas, tot i que d'una manera esporàdica.

Per tant, veiem que no és aquesta una característica que calgués seleccionar per la seva potencialitat distintiva.

b) Epèntesi [u] per als possessius *nostre* i *vostre*.

Es va avaluar si podien ser distintives de la zona les formes *nostro, vostro* dels possessius masculins (enfront de les formes estàndard *nostre, vostre*).

Tot i que aquests segments vocàlics finals poden ser considerats epèntesis, el fet que [u] aparegui només en contextos morfològics [+masc.] justifica que examinem aquí la característica (es tractaria d'una epèntesi morfològicament condicionada).⁶⁹

Dins de la nostra zona, la característica havia estat indicada per a Cadaqués (Sala, 1983, p. 36). Viladomat (1959, p. 27), dins del seu estudi sobre la parla de la Cerdanya, transcriu la frase «Vai al nostru hort» —tot i que el tret no queda reflectit en el paradigma que dona per als possessius.

Les dades de l'ALPO (mapa 378), centrades en el rossellonès i en una franja de poblacions al sud del Pirineu, indicaven arreu la solució *nostre* excepte per a la Baixa Cerdanya i l'Alta Cerdanya, on la solució era *nostru*.⁷⁰

Adoptarem ara el punt de vista comparatiu i ens referirem a les dades aportades per a la resta del català central.

Podem observar com Fabra (1891, § 33 i nota 1, p. 29) assenyalava que *nostro* i *vostro* eren més usats que *nostre* i *vostre*. És per això que dona, com a formes del que ell anomena «català de Barcelonà»,⁷¹ en primer terme *nostro(s), vostro(s)* i, en segon lloc, *nostre(s), vostre(s)*.⁷²

Griera (1920, p. 29) indicava *nostro/vostro* per al que ara anomenem català central. I també Vilà (1989, p. 62), per a Osona, explica que alguns informants utilitzen *nostro(s), vostro(s)* —tot i que els considera minoritaris.

68. Concretament s'hi indica: «aquells [mots] en que l sò *tx* s'escriu *ig* (*boig, lleig*), prenen la terminació *s* (*boigs, lleigs*), pronunciant-se *igs* com si fos escrit *its* (*bòits, lléits*). Existeixen, no obstant, *bojos**, *rojos**, *batejos**, *passejos** [...]. En general, en la llengua parlada, els noms terminats en el sò *tx* admeten totes dugues formes de plural, en *s* i en *os*». Podem afegir-hi que hi ha coincidència amb Fabra (1891) en la consideració que, per a *puig*, no es troba el plural en *-os* (vg. nota 67). (Per al significat que Fabra dona als asteriscs aquí transcrits, vg. nota 72.)

69. Roca-Pons (1976, p. 190) parla ja de l'aprofitament morfològic de l'epèntesi (concretament, en els plurals masculins en *-os*). També Viaplana (1980, p. 466-467, i 1991, p. 245-249 i 255) fa ús d'aquest concepte.

70. Quant a l'àrea sud-est contigua, Ruyra (1949, p. 816) constata tant *nostro(s) / vostro(s)* com *nostre(s) / vostre(s)* per a Blanes (hi especifica que poden alternar en un mateix parlant); i Fabregas i Rebollo (1989, p. 244) assenyalen *nostro, vostro* a Lloret de Mar.

71. Per a aquesta denominació, vg. nota 66.

72. A Fabra (1898, § 8, p. 36) s'invertiran els termes: les formes que la seva gramàtica proposarà són *nostre, vostre* —i a *nostro, vostro* se'ls assigna un asterisc que, segons el que l'autor havia assenyalat a l'inici de l'obra, significaria que considera aquestes formes inacceptables.

Igualment, segons les dades de l'ALDC, les solucions *nostro, vostro* es trobaven àmpliament esteses al català central. A més a més, coincideix amb l'ALPO en el sentit que, a les poblacions situades a la franja nord del català central, el que s'hi troba és, precisament, les formes *nostre, vostre* (amb l'excepció de l'Alta i la Baixa Cerdanya, on sovint van localitzar *nostro, vostro*).

Així, doncs, la característica comentada no es prendrà en consideració en l'estudi present; no es podria considerar distintiva de la nostra zona per la raó de trobar-se també a d'altres contrades del català central.⁷³

2.1.2.4. Característiques seleccionades per la seva potencialitat distintiva

A partir de la comparació entre la situació de la nostra zona i la de la resta del català central, van resultar ser quatre les característiques relatives a morfologia nominal que podien ser distintives (per al detall bibliogràfic base de la comparació esmentada i la selecció consegüent, vegeu els capítols corresponents a cadascuna d'aquestes):

xix. Pèrdua de /n/ final dels lexemes nominals o adjectivals oxítons en la flexió de plural (ex. *cançons*) (car. 7 —vg. cap. 2.2.1.2.1).

xx. Final de lexema en /w/ per als possessius *meu/a, teu/a, seu/a* (car. 8 —vg. cap. 2.2.1.2.2).

xxi. No addició del morf /a/_[+fem.] per als possessius *meu, teu, seu* en posició d'especificadors de noms femenins (ex. la *meu* camisa) (car. 9 —vg. cap. 2.2.1.2.3).

xxii. Final de lexema en /w/ als diversos adjectius oxítons amb masculins fonètics acabats en [w] (ex. *blau/a*) (car. 15 —vg. cap. 2.2.2.2.1).

Com es pot veure, en el cas de les car. 7, 8 i 15 la diferència respecte a la variant més estesa del català central es localitza en el final del lexema i no en els morfms gramaticals. Malgrat això, creiem que pot quedar justificat l'estudi d'aquestes característiques dins del nostre marc morfològic perquè es fan evidents en flexionar els mots.

2.1.2.5. Pautes de planificació del qüestionari

Exposem seguidament com vam determinar les formes relatives a morfologia nominal que havia d'incloure el qüestionari destinat a obtenir dades de la situació actual a la nostra zona dels trets lingüístics seleccionats.

a) Car. 7: Pèrdua de /n/ final dels lexemes nominals o adjectivals oxítons en la flexió de plural.

La bibliografia de la zona objecte d'estudi havia exemplificat el tret en els mots *bons, camins, cançons, raons, rovellons*.

Vam incloure al qüestionari vuit mots: quatre d'entre els que havia assenyalat la bibliografia (*bons, camins, cançons, raons*) i quatre de nous (*cosins, pans, plens* —adj.—, *sabons*).⁷⁴

73. Igual com hem indicat per a algunes característiques verbals (vg. nota 58), potser és adient assenyalar que, no obstant considerar que els dos trets nominals que acabem de descriure no eren objecte de l'estudi que ens havíem proposat, les preguntes corresponents es van incloure al qüestionari, amb caràcter estrictament complementari i sense vinculació amb el treball que aquí es presenta.

74. En català hi ha molts mots oxítons amb plural en *-ans, -ens, -ins, -ons* (sobretot en *-ons*); en *-uns* n'hi ha pocs (vg. Mascaró i Rafel, 1990). S'hi troben tant mots patrimonials com cultismes. I, al mateix temps, n'hi ha d'ús corrent i d'altres menys usuals. Per a la tria dels mots que vam incloure al qüestionari com a addició als que havia assenyalat la bibliografia, vam tenir en compte que aquells fossin d'ús corrent i de bon elicitar, així com la diversitat de timbre de la vocal que precedia /n/.

b) Car. 8: Final de lexema en /w/ per als possessius *meu/a*, *teu/a*, *seu/a*.

Es tractava de la flexió femenina dels possessius: *meu*, *teu*, *seu*. Per tal de poder avaluar aquesta característica, es van incorporar al qüestionari frases en què aquests possessius femenins havien d'ocupar les posicions següents:

- 1) d'especificador nominal.
- 2) d'atribut nominal.

Els enunciats de les preguntes van ser: «Aquest jersei és (meu / teu / seu) i aquesta camisa també és _____», «M'has de donar el (meu / teu) jersei i també m'has de donar la _____ camisa» i «Porta'm el seu jersei i porta'm també la _____ camisa».

Quant a sintagmes més o menys fixats relacionats amb noms de parentiu (ex. *la meva mare*), vegeu els comentaris que en fem al punt c següent, ja que, en el cas d'aquest tipus de sintagmes, allà on apareixien els femenins amb /w/ final d'arrel ho feien exclusivament en la modalitat que assenyalava la característica 9 (ex. *la meu mare*).

c) Car. 9: No addició del morf /a/_[+fem.] per als possessius *meu*, *teu*, *seu* en posició d'especificadors de noms femenins.

Es van incloure al qüestionari els possessius en el context d'especificadors nominals i tenint en compte que no es tractés de sintagmes més o menys fixats relatius a noms de parentiu del tipus *la meva mare* perquè, en aquest cas, les formes femenines amb /w/ final tenien una distribució territorial més àmplia (vg. cap. 2.2.1.2.3). Les frases indicades a l'apartat b anterior que corresponen al context d'especificador han estat les utilitzades per a l'anàlisi d'aquesta característica 9.

d) Car. 15: Final de lexema en /w/ als diversos adjectius oxítons amb masculins fonètics acabats en [w] (ex. *blau/a*).

1) El qüestionari va encabir les formes femenines de:

1a) Adjectius que havia assenyalat la bibliografia: *blava*, *nova*, *viva*, *tova*. (De fet, a partir de Mascaró i Rafel (1990), ens vam adonar que els quatre adjectius que la bibliografia havia indicat eren —d'entre els que presentaven final [w] per al masculí i [βə] per al femení al català estàndard— els que probablement es podien considerar més genuïnament patrimonials i d'ús més habitual; la resta eren menys usuals i, sovint, es tractava de cultismes.)⁷⁵

1b) Altres adjectius seleccionats d'entre els que es trobaven a Mascaró i Rafel (1990). Entre aquests, se'n van triar tres dels que eren més usuals i de bon elicitar; concretament: *esclau*, *imaginatiu*, *negatiu*.

2) Es va preveure també demanar un seguit de mots sense relació amb la morfologia dels adjectius, per als quals la bibliografia havia assenyalat el pas [β] > [w]. Es tractava de saber si el que aquí havíem relacionat, en un cert sentit, amb la flexió obeïa o no a un fenomen de tipus fonològic més general. Així, es va seleccionar també per al qüestionari:

75. Al corpus de Mascaró i Rafel (1990) hi havia els següents adjectius oxítons que en català estàndard presenten final masculí -u i final femení -va (cal especificar que, en algun cas, la categoria sintàctica que es feia constar per a aquell mot era la del substantiu corresponent):

-au: *moldau*, *blau*, *ullblau*, *esclau*, *eslau*, *sud-eslau*, *iugoslau*, *escandinau*, *brau*, *octau*, *dotzau*.

-eu: *hereu* (i el seu derivat *cohereu*), *romeu*, *jueu*, *sueu*.

-iu: *viu* (i el seu derivat *rediviu*). I també molts adjectius —la major part dels quals cultismes— formats amb el sufix -IVUS (> iu) (ex. *imaginatiu*, *dubitatiu*, *positiu*).

-ou: *nou*, *tou*.

2a) Mots que la bibliografia havia assenyalat amb el pas [β] (o [v]) > [w]: *cova*, *cavall*, *-ava* (Imp. Ind.: *portava*, primera persona del singular), *anxova*.

2b) Altres mots en què /b/ es trobava en un context similar. De fet, vam restringir una mica aquest context i ens vam cenyir a aquells mots paroxítons amb final V₁.CV₂ en què C era /b/ i V₂ era /a/. D'entre aquests, vam incloure al qüestionari: *-ava* (Imp. Ind. —concretament, les persones 1a, 2a i 3a del singular del verb *cantar*), *bava*, *fava*, *geniva*, *oliva*, *prova* i *saliva*.⁷⁶

2.2. ESTUDI PARTICULAR DE CADASCUNA DE LES CARACTERÍSTIQUES

Presentem en aquesta part l'anàlisi detallada de les característiques que als capítols 2.1.1.6 i 2.1.2.4 hem seleccionat perquè eren les que podien ser distintives de la nostra zona respecte a la resta del català central. Les hem agrupat segons una tipologia espacial que té en compte la seva presència o no en els dialectes circumdants i en quins d'aquests es troba; i, quan el tret no és present en els dialectes veïns, la seva distribució dins de la zona. Al capítol 3.1 es descriu d'una manera detallada aquesta tipologia.

L'exposició sobre cadascuna de les característiques que es fa en els capítols següents s'ha dividit en tres apartats bàsics: I. Estudi bibliogràfic, II. Estudi de la situació actual, III. Conclusions. En aquests apartats s'examina la característica fonamentalment des del punt de vista de la distribució geogràfica i de la seva realització lingüística concreta, i també s'estableix una comparació diacrònica entre el seu estat als inicis del segle xx i el que presenta actualment.

Per a algunes característiques, hi hem afegit un apartat 0, que hem anomenat *comentari lingüístic*; això s'ha esdevingut quan les dades obtingudes en el nostre estudi permeten fer algun comentari o aportació sobre temes relacionats amb el que podríem anomenar descripció lingüística del tret o bé sobre el seu origen. A la resta de característiques, no s'hi ha inclòs aquest apartat 0 i, simplement, en uns mots introductoris a l'encapçalament del capítol, es defineix i s'emmarca el tret i, si és el cas, es remet a bibliografia específica.

2.2.1. Tipus r: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès

2.2.1.1. Morfologia verbal

2.2.1.1.1. MORF P-N = /i/ A LA PRIMERA PERSONA DEL SINGULAR DEL PRESENT D'INDICATIU (car. 1) (ex. *canti*)

En aquest capítol tractem del morf de persona-nombre /i/ corresponent a la primera persona del singular del present d'indicatiu. Aquesta ha estat la característica bàsica —i a voltes única (vg. cap. 1.2)—

76. Segons el corpus de Mascaró i Rafel (1990), hi havia un conjunt relativament petit de lexemes paroxítons acabats en *-ava*, *-eva*, *-iva*, *-ova* —s'hi podrien sumar, d'altra banda, alguns femenins dels lexemes adjectius indicats a la nota 75, els quals poden emprar-se a voltes com a substantius (ex. *octava*). El conjunt esmentat és:

-ava: *bava*, *rebava*, *cava*, *fava*, *aljava*, *lava*, *clava*, *almadrava*, *grava*, *trava*.

-eva: *bleva*, *gleva*, *lleva*, *breva*, *treva*, *esteva*; *-iva*: *iva*, *diva*, *ogiva*, *baliva*, *saliva*, *oliva*, *geniva*, *briva*, *deriva*, *griva*. I alguns altres substantius formats amb el sufix *-IVA* [femení de *-IVUS*] (> *iva*) (ex. *iniciativa*, *comitiva*, *perspectiva*).

-ova: *bova*, *cova*, *alcova*, *jova*, *clova*, *esclova*, *minova*, *rova* (o *arrova*), *prova* (i derivats *contraprova* i *semiprova*), *emprova*, *garrova*, *antova*, *anxova*. Si deixem de banda *cova* i *anxova* —ja assenyalats a l'apartat 3 perquè la bibliografia els havia assignat el tret— i els derivats a partir del sufix *-IVA* —que tenen un nivell d'ús variable segons el mot—, podem adonar-nos com, en aquest apartat, es van seleccionar per al qüestionari tots els mots de la llista anterior que eren usuals i de bon elicitar (la resta de lexemes eren poc emprats o d'elicitació difícil).

per a la delimitació del «català septentrional de transició». Per a l'origen històric d'aquest morf /i/, vg. Gulsoy (1993, p. 449-480).

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Segons les dades d'Alcover (1906-1928), aquesta /i/ abraçava la Baixa Cerdanya, el Ripollès, la Garrotxa (no, però, més al sud d'Olot) i la part nord de l'Alt Empordà. Al Ripollès, a la Garrotxa i a Capmany (Alt Empordà) aquesta solució coexistia en un grau important amb /o/ (o bé /o+k/). Hi afegirem que, a les poblacions en què, a més a més de /i/, s'hi trobava /o+k/, el morf /i/ podia també manifestar-se amb l'addició de l'epítesi [k] (vg. mapa GMA-1 i cap. 2.2.2.1.3).

Particularitats per a algunes subclasses o temps verbals

Aquest tret podia localitzar-se a la nostra zona per a totes les classes verbals (vg. taula 2 (col. 1) al cap. 2.1.1.6) —encara que alguns verbs de la subclasse [II, +ext.] la presentaven i altres no perquè hi adoptaven la forma amb extensió velar. Per al subgrup [-w] d'aquesta subclasse (ex. *coui, seui*), la solució /i/ es trobava limitada al nord-est del Ripollès i al nord-oest de l'Alt Empordà.

A les comarques objecte del nostre estudi, aquesta /i/ apareixia només al present d'indicatiu —excepció feta d'un aïllat *éric* a Olot (1 Imp. Ind. 'ser').

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres autors han donat també notícia de l'ús oral d'aquest tret a la nostra zona; han fet referència a la Garrotxa (des de 1906) i a la resta de comarques (des de 1907) (vg. taula car-1:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

La característica de presentar el morf /i/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu apareixia només al rossellonès i a la nostra àrea.

Particularitats per a algunes subclasses o temps verbals

Centrant-nos en el rossellonès, s'aprecia també allà com el nombre de formes verbals amb /i/ en el present d'indicatiu dels verbs de la subclasse [II, +ext.] era inferior al de la resta de classes verbals perquè sovint hi adoptaven la forma amb extensió velar (igual com el que ja hem comentat per a la nostra zona). A més a més, per a l'Alta Cerdanya i el sud-est del Rosselló (Argelers) es pot concretar que no hi havia en cap cas /i/ en els verbs del subgrup [-w] de la subclasse esmentada.

D'altra banda, en aquest dialecte rossellonès podia aparèixer el tret per a altres temps verbals (bàsicament a l'Imp. Ind. de la classe verbal I i a l'IS de totes tres classes verbals —en algun cas, també a l'Imp. Ind. de les altres classes verbals i al Co.). Quant a l'Imp. Ind. del verb *ser*, la forma *eri* s'hi trobava habitualment —excepció feta de l'Alta Cerdanya i de Prats de Molló (al Vallespir, en la zona de la frontera amb el Ripollès).

TAULA CAR-1:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906 Gelada (p. 93) assenyala que es podia trobar /i/ a Olot (a voltes amb epitesi [k]). Com a exemples dóna *òbri(c)*, *pòrti(c)*, *pòsi(c)*, *tórni(c)*.
- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1907 Alcover (p. 353, 357 i 361-362) comenta que tant entorn de Ripoll com a la vall de Ribes la gent vella encara conserva el 1906 aquesta /i/; però hi afegeix que el «dialecte barceloní» ho havia envaït tot; especialment quan es tractava de la gent amb estudis. En trobar-se a Olot, indica que allà hi ha *parli* (ja molt poc usat), *pàrllic*, *parlo*, *pàrlloc*. I dóna la primera notícia de l'abast de la /i/: el Rosselló, el Vallespir, el Conflent, la Cerdanya, el Ripollès (hi especifica també la vall de Ribes) i el que ell anomena «tota l'alta muntanya» (Camprodon, Olot, Maçanet de Cabrenys, Agullana, Capmany, Cantallops i Cadaqués). (Sobre aquesta informació, vg. cap. 1.2.1.)
- 1909 Alcover (p. 302) constata per a Olot i comarca la forma verbal *pàrllic* (al costat de *pàrlloc*).
- 1909-1917 En una de les «llibretes de camp» d'Alcover —ed. Perea (1999a)—, atribuïda al període indicat (p. 21), s'esmenten trenta-dues poblacions que es trobarien en el límit sud de la zona del morf /i/, però encara incloses dins d'aquesta: Campdevàrol, Camprodon, Sant Joan de les Abadesses, Vallfogona de Ripollès, Ripoll, Aranyonet, Espinavell, Fornells de la Muntanya, Molló, Toses, Nevà, les Llosses (pla de), Queralbs, la vall de Ribes, Ribes de Freser, Gombrèn, Mollet de Peralada, Cadaqués, Darnius, la Jonquera, Sant Climent Sescebes, Cantallops, Capmany, Espolla, Masarac, Pont de Molins, Rabós, Agullana, Prullans, Bellver de Cerdanya, la Selva de Mar (p. 264). S'hi comet el lapsus d'atribuir també /i/ a la Pobla de Lillet, informació, però, que no transcendirà al mapa del primer fascicle del DVCB (1926) (vg. *infra*). (La llibreta ha estat numerada en l'edició esmentada amb el x (p. 21); d'altra banda, s'ha assenyalat que més que llibretes de camp pròpiament dites, els quaderns conservats devien ser escrits amb posterioritat amb la finalitat de refondre-hi la informació d'aquelles (p. 6).)
- 1917 Xandri (p. 202), per a la Cerdanya, assenyala «ai cabi» per 'hi cabo' i l'expressió «m'en [sic] recagui», traduït amb un polít «no me importa».
- 1920 Griera (p. 30-31) dóna *canti* per a Ripoll, Llanars, la plana d'Olot i Capmany. Hi afegeix també *culli*, *dormi*, *perdi*, *trobi*.
- 1926 DCVB (primer fascicle). En el mapa que s'hi inclou sobre la divisió dialectal del català, s'indiquen amb molt detall les poblacions que quedarien al nord de la isoglossa de la /i/. Sembla elaborat a partir d'Alcover (1909-1917) (per a aquest mapa, vg. cap. 1.2.3, fig. 1 i nota 7)).
- 1930 Griera (p. 429) indica la característica per a Ripoll, Ribes de Freser, Llanars, la plana d'Olot, la Jonquera i Cadaqués. I l'exemplifica per a *cantar*, *menjar*, *parlar* i *portar*.
- 1959 Segons Viladomat (p. 28), s'utilitza /i/ a tota la Cerdanya: *cabi*, *doni*, *dormi*, *mingi* [sic] 1 PI 'menjar', *parli*.
- 1964-1978 Els materials de l'ALDC*—les enquestes del qual foren fetes a informants d'edat avançada— presentaven, pel que fa a la nostra zona, /i/ per a Llúvia, Meranges i Maçanet de Cabrenys.
- 1983 Sala (p. 38 i 41-63) considera aquest morf /i/ característic del cadaquesenc; com a exemples trobem *bulli* o *bulleixi*, *canti*, *coneixi*, *corri*, *cusi*, *debatí*, *dormi*, *fugi*, *moli*, *neixi*, *perdi*, *prometi*, *pudi* (1 PI 'pudir'), *quebi* (= 1 PI 'cabre'), *rompi*, *serveixi*.
- 1987 Domènech (p. 276) assenyala *parli*, *renti* per a Beget (nord-est del Ripollès). Comenta que també es troba en cançons, igual que *-ic*: «Vos en portic [sic] unes joies» (de la cançó *La Margarideta*). (Nogensmenys, també hi hauria *-oc* (*els deix[uk]*)).
- 1998 Figuera (p. 209) en dóna fe per a la Cerdanya i aporta els exemples *canti*, *dormi*, *estimi*, *mingi* [sic] 1 PI 'menjar', *parli*, *pensi*, *porti*, *regui*.

TAULA CAR-1:1 (continuació)

1998	Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 17, Maçanet de Cabrenys, any 1968): hi ha la forma <i>cantavi</i> dins del poema <i>Les nines de Capcir</i> , la qual, ja que es tracta de l'Imp. Ind., atribuïm al caràcter fix i presumiblement rossellonès del text.
2000	Escudero (p. 201-203) aporta dades del període 1991-2000 relatives a l'Alt Empordà i comenta que ja no s'ha trobat el tret a Llançà, Vilamaniscle, Darnius i la Jonquera; però sí a Cantallops, Albanyà, Agullana i Maçanet de Cabrenys. Només conservarien /i/, però, les persones nascudes a l'inici del segle xx; no s'observa la característica en les altres generacions. Hi afegeix que la /o/ ja ha fet acte de presència al nord de la frontera, prop de Maçanet de Cabrenys: es tracta de Costoja i Sant Llorenç de Cerdans. Per a aquestes constatacions, l'autor es basa en dades pròpies i en les d'un treball de Joan Iglésias.**
2001	Monturiol i Domínguez (p. 25 i 37) ens indiquen que a la Garrotxa el tret s'ha perdut completament entre la població jove i de mitjana edat. Comenten que, per la seva part, poden documentar aquest tret en aquella comarca només per a tres persones grans de l'Alta Garrotxa (especifiquen, d'altra banda, que fa pocs anys van poder sentir aquesta /i/ de dues persones grans d'un petit nucli rural de l'Alta Garrotxa).

* De manera excepcional —per a la morfologia verbal— i donada la importància d'aquesta característica dins del nostre estudi, oferim les dades que sobre aquest punt inclouen els materials inèdits de l'ALDC.

** Es tracta de Joan Iglésias: «Aproximació al parlar de quatre municipis: Sant Llorenç de Cerdans, Albanyà, Custoja [sic], Maçanet de Cabrenys», Universitat de Perpinyà, Departament d'Estudis Catalans, 1992, inèdit.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Actualment es troba la característica a la Cerdanya, a Cadaqués (Alt Empordà) i a Espinavell (Molló, al nord-est del Ripollès). Tot i que en graus no coincidents arreu: limitant-nos al marc del qüestionari, no s'obtingué /i/ a Fontanals de Cerdanya (i a Bellver de Cerdanya i a Espinavell només en un sol verb i per a un sol informant); al pol contrari trobaríem Cadaqués seguit de Meranges, on, a més d'obtenir-hi un nombre important de respostes amb /i/, la coexistència d'aquestes amb formes amb /o/ va ser poc important.⁷⁷

Particularitats per a algunes subclasses o temps verbals

La subclasse [II, +ext.] té un comportament diferenciat. Actualment, com a l'inici del segle xx, s'han trobat algunes formes com *coneixi* i *vali/valgui* (concretament en alguna població de la Cerdanya). Pel que fa al subgrup [-w] d'aquesta subclasse verbal, mentre que aleshores s'havia detectat la característica per a cinc verbs al nord-est del Ripollès i al nord-oest de l'Alt Empordà, actualment

77. Tot i que l'objectiu fonamental de l'estudi era la caracterització del nucli poblacional, podria ser útil referir-nos aquí a dades individuals per poder tenir una visió una mica més fina d'aquesta característica —atès que la característica és bàsica en l'estudi que ens ocupa. Així, tenim que hi va haver quatre informants que van respondre /i/ per a totes les preguntes del qüestionari relatives a les classes verbals que no són la [II, +ext.] (un informant de Martinet, un de Meranges, un de Llúvia i un de Cadaqués); van respondre /i/ excepte per a un sol verb, un informant de Guils de Cerdanya i un de Cadaqués; excepte per a dos verbs, un informant de Meranges; i excepte per a tres verbs, un informant de Cadaqués. La resta d'informants de les poblacions amb presència de /i/ respongueren les preguntes del qüestionari amb nivells superiors —per a nou informants àdhuc totals— de /o/ (vg. taula car-1:2).

s'ha obtingut només la forma *complaui*: concretament, a Rocabrúna i a Espinavell (Molló, al nord-est del Ripollès). El fet sorprenent és que *complaui* ha estat l'única forma verbal amb /i/ obtinguda en aquests nuclis poblacionals, és a dir, comptant-hi també els altres tipus de discurs (vg. *infra*) i les altres classes verbals. A més a més, a Rocabrúna afirmaren que no feien servir mai aquesta /i/. La raresa del verb podria explicar l'aparició de la forma antiga, sense l'extensió velar —a diferència del que s'esdevenia per a la resta de verbs del subgrup [-w]. En forçar-los el qüestionari a dir la forma verbal corresponent, a un informant de Rocabrúna i a un d'Espinavell els va sortir l'única que els resultava familiar —o podríem dir històricament familiar.

Respecte a la primera persona del singular de l'Imp. Ind. del verb *ser*, l'estudi actual no hi ha trobat cap realització /i/.

Incidència lèxica

La incidència lèxica de la característica en els diversos verbs analitzats (deixant de banda ara la subclasse verbal [II, +ext.]) es pot considerar homogènia: *dormir* (7 poblacions); *batre*, *morir*, *pensar*, *rebre* (6 pob.); *cantar*, *llegir*, *menjar*, *partir*, *perdre* (5 pob.).⁷⁸

Dades aportades per la conversa dirigida, la parla espontània i l'opinió dels informants

Fins aquí els comentaris s'han referit al context «resposta al qüestionari». El mapa ISO-1 aporta les dades dels altres tipus de discurs avaluat —conversa dirigida i parla espontània. I, també, de l'opinió dels informants sobre si la característica es trobava en aquella localitat (vg. cap. 1.6.4 per als tipus de discurs).

Analitzades les dades globalment per població —tal com aquí es presenten—, veiem que la investigació obtingué emissions d'aquest morf /i/ arreu on els informants van afirmar al final de l'entrevista que l'utilitzaven. I, en general, es va obtenir aquesta /i/ en tots tres tipus de discurs; com a excepcions hi ha Fontanals de Cerdanya, on només s'aconseguien emissions del morf /i/ dins de la parla espontània, i Espinavell, on —com hem indicat— s'emeté aquesta /i/ només en el context «resposta al qüestionari».

Cal advertir que aquests resultats força homogenis pel que fa a l'aparició de /i/ en els diferents tipus de discurs no ho serien tant si, en comptes de prendre com a punt de mira la població, hi prenguéssim l'informant. La particularitat que per a cada població s'hagi disposat de dades de tres informants ha fet disminuir notablement les conseqüències de l'artificiositat que tota entrevista lingüística comporta.

Si analitzéssim les dades informant per informant trobaríem que la conversa dirigida —preparada *ad hoc* per a la primera persona singular del present d'indicatiu i tal com havia estat planificada (vg. cap. 1.6.4)— aconseguia elicitar /i/ en menys informants que no pas el qüestionari. La parla espontània aportava novetats a les dades del qüestionari (si no s'hi manifestava un ús major de /i/ és a causa del temps limitat d'emissió d'aquest tipus de discurs durant el nostre contacte amb l'entrevistat). També es pot observar com, per a diversos informants que afirmaren que feien servir el morf /i/, no vam aconseguir obtenir-ne cap emissió en cap tipus de discurs (vg. taula car-1:2).

78. La situació de les preguntes al qüestionari va ser: [1 PI] 148, *batre*; 169, *cantar*; 323, *dormir*; 413, *llegir*; 422, *menjar*; 460, *partir*; 464, *pensar*; 473, *perdre*; 638, *morir*; 653, *rebre*.

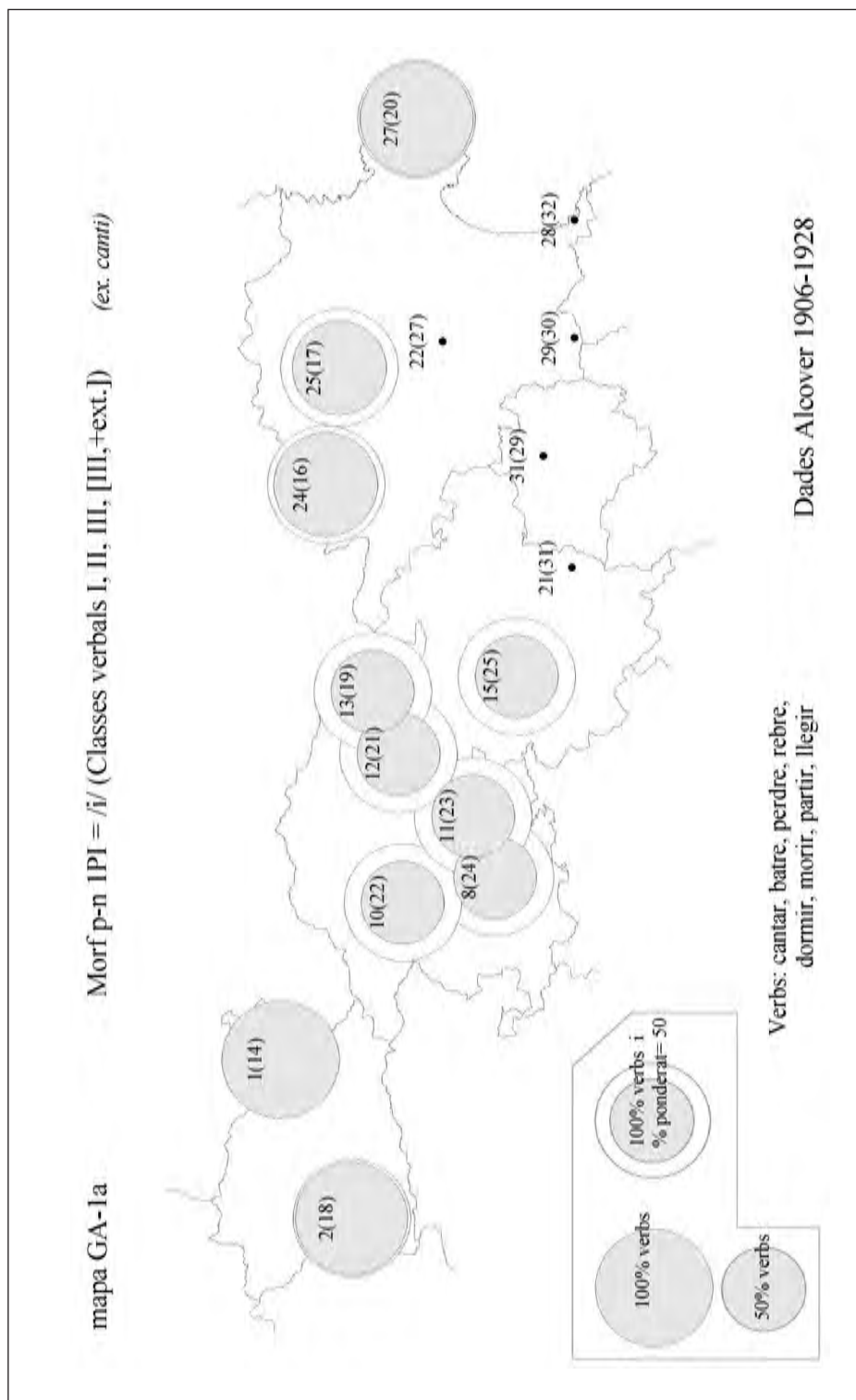
III. *Conclusions*

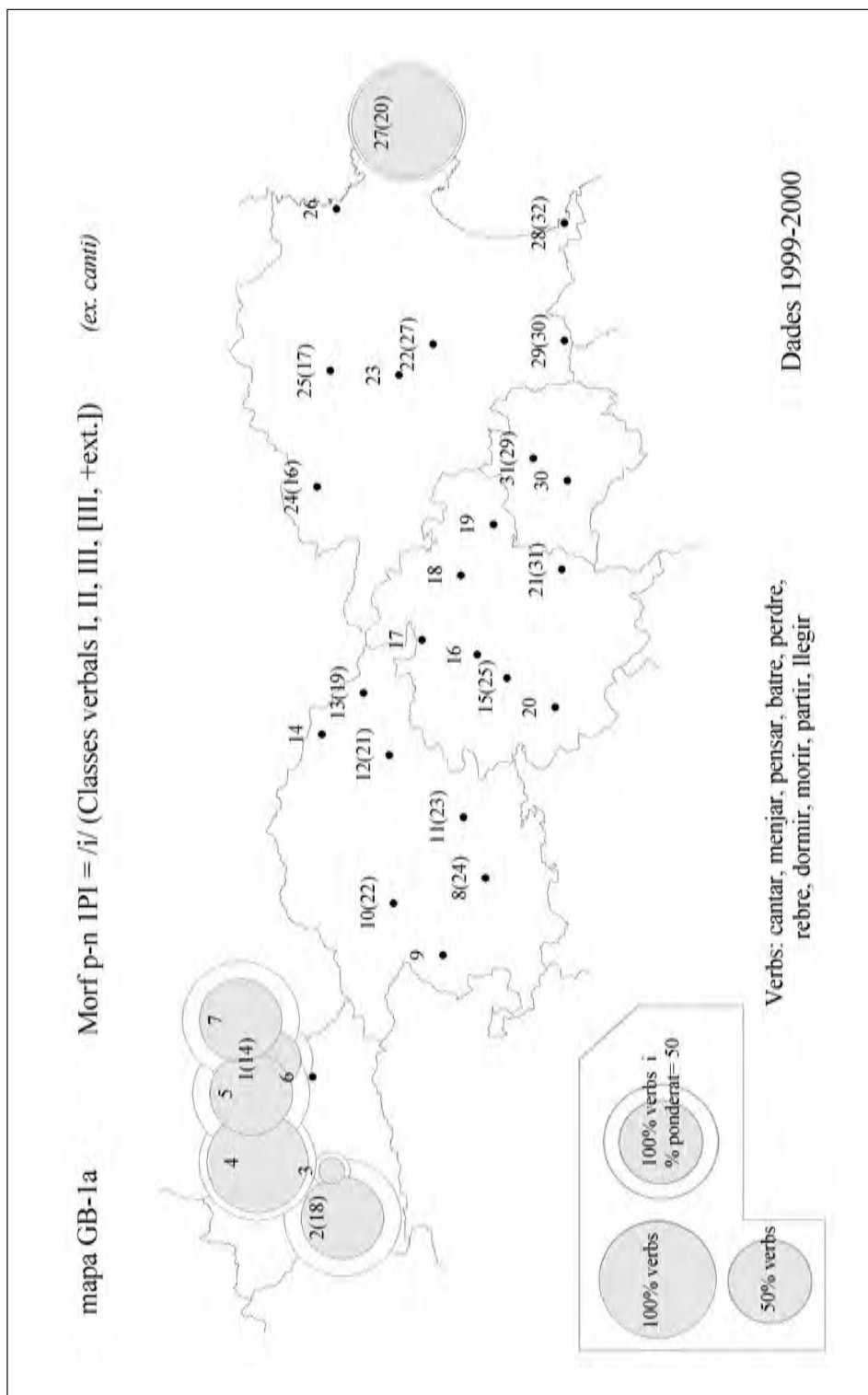
Al llarg del segle xx hi ha hagut una reculada important de la isoglossa /i/ del morf de la primera persona del singular del present d'indicatiu, de manera que, al sud de la frontera pirinenca, en la nostra investigació actual només hem trobat la característica a la Baixa Cerdanya, a Cadaqués (Alt Empordà) i a Espinavell (municipi de Molló, al nord-est del Ripollès). Les poblacions amb un nivell major de /i/ han estat Cadaqués i, seguidament, Meranges. Les poblacions que ja l'any 1906 presentaven coexistència de solucions en un nivell apreciable, actualment no presenten la característica. Avui dia, a cap de les poblacions en què hem trobat aquest morf /i/, no hi ha aparegut com a forma única, sinó convivint-hi amb /o/ (per a Espinavell també /o+k/). El procés de canvi, doncs, continua.

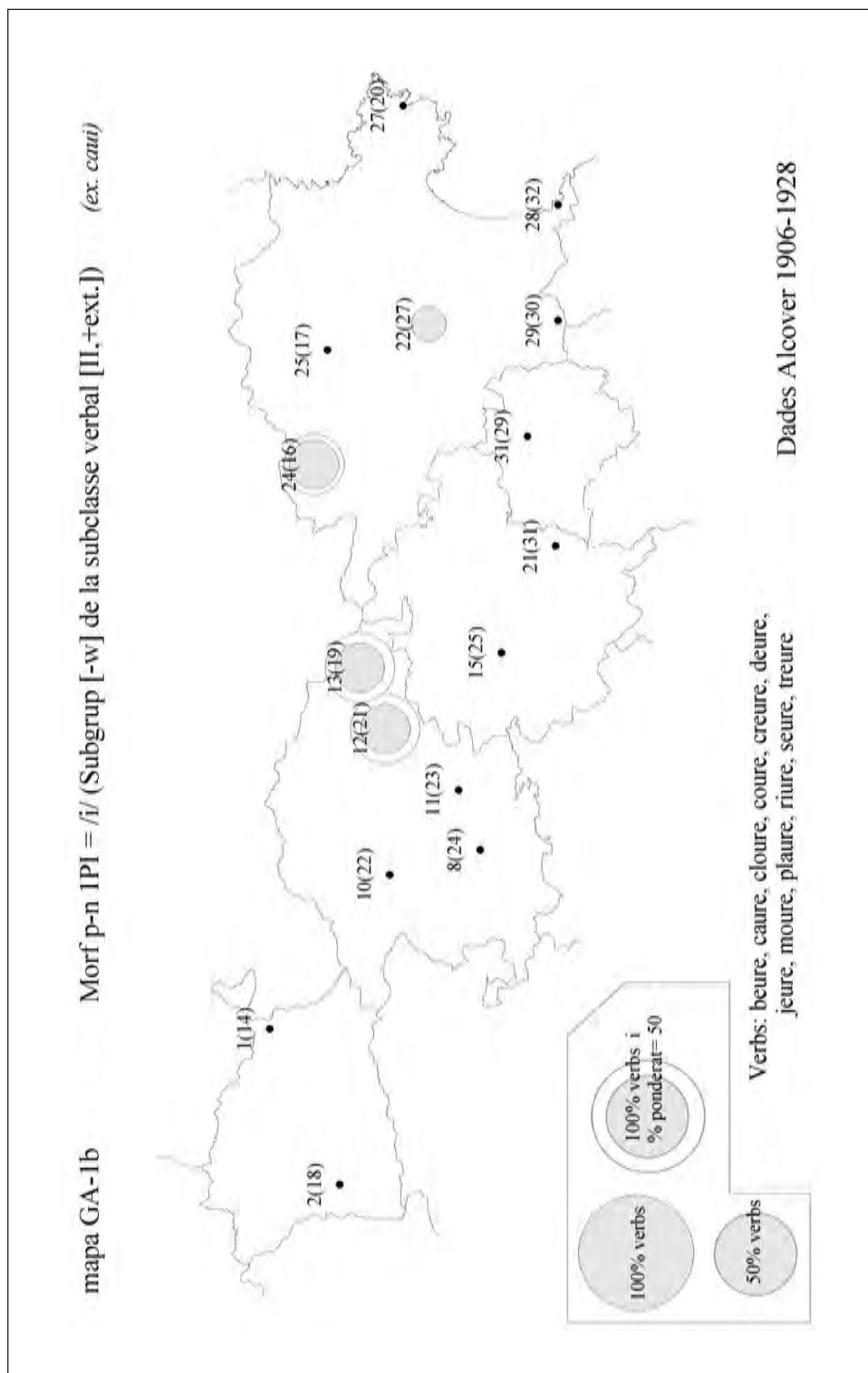
La característica ha desaparegut de la zona per al subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (només s'obtingueren dues emissions d'un aïllat *complaui*). Deixant de banda aquest subgrup, per a la resta de la subclasse verbal [II, +ext] se'n troba algun exemple a la Baixa Cerdanya.

La investigació va aconseguir emissions de /i/ a totes les localitats en què afirmaren que s'utilitzava i, en general, per als tres tipus de discurs avaluat (resposta al qüestionari, conversa dirigida, parla espontània). Per a les excepcions, en una població fou clau la parla espontània i en dues el qüestionari (efectivament, aquest aconseguí elicitar l'esmentat *complaui* —la raresa del verb pot explicar-ne el manteniment, i més si es té en compte que en una d'aquestes poblacions afirmaren que no feien servir el morf /i/).

Analitzant les dades informant per informant, ens adonaríem que la conversa dirigida preparada *ad hoc* aconseguia menys l'elicitació d'aquesta característica que no pas el conjunt de preguntes del qüestionari.

TAULA CAR-1:2

*Realitzacions del morf de primera persona del singular del present d'indicatiu
(amb la possible addició d'èptesi quan s'indica) per als informants de les poblacions amb presència de /i/
(Dades 1999-2000)*

Informant	A	B	C	D
1a	/o/	/o/		
1b	/i/, /o/	/i/, /o/	♦	♦
1c	/o/	/o/		♦
2a	/o/	/o/		♦
2b	/o/	/o/		♦
2c	/i/	/i/	♦	♦
3a	/o/	/o/	♦	♦
3b	/o/	/o/		♦
3c	/i/, /o/	/i/, /o/	♦	♦
4a	/i/, /o/	/i/	♦	♦
4b	/i/, /o/	/i/, /o/	♦	♦
4c	/i/	/i/	♦	♦
5a	/i/, /o/	/i/	♦	♦
5b	/i/, /o/	/o/		♦
5c	/i/, /o/	/i/, /o/	♦	♦
6a	/o/	/o/		♦
6b	/o/	/o/	♦	♦
6c	/o/	/o/		♦
7a	/o/	/o/	♦	♦
7b	/i/	/i/	♦	♦
7c	/i/, /o/	/o/		♦
13a	/o/	/o/		
13b	/o/	/o/		
13c	/i/, /o/, /o+k/	/o/, /o+k/		
14a	/i/, /o/	/o/, /o+k/		♦
14b	/o/	/o/		♦
14c	/o/	/o/		♦
27a	/i/	/i/, /o/	♦	♦
27b	/i/, /o/	/o/		♦
27c	/i/	/i/, /o/	♦	♦

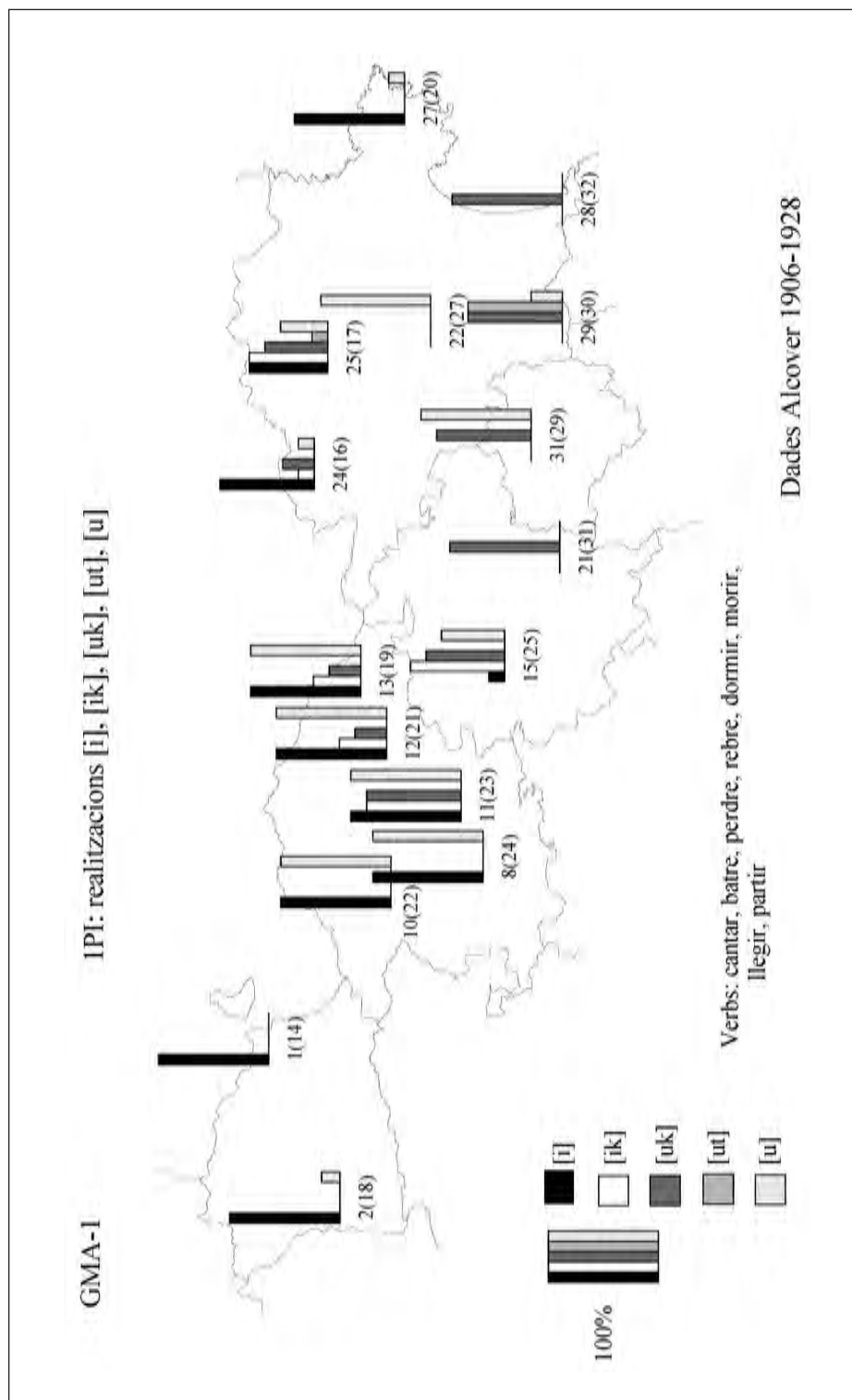
Situacions comunicatives

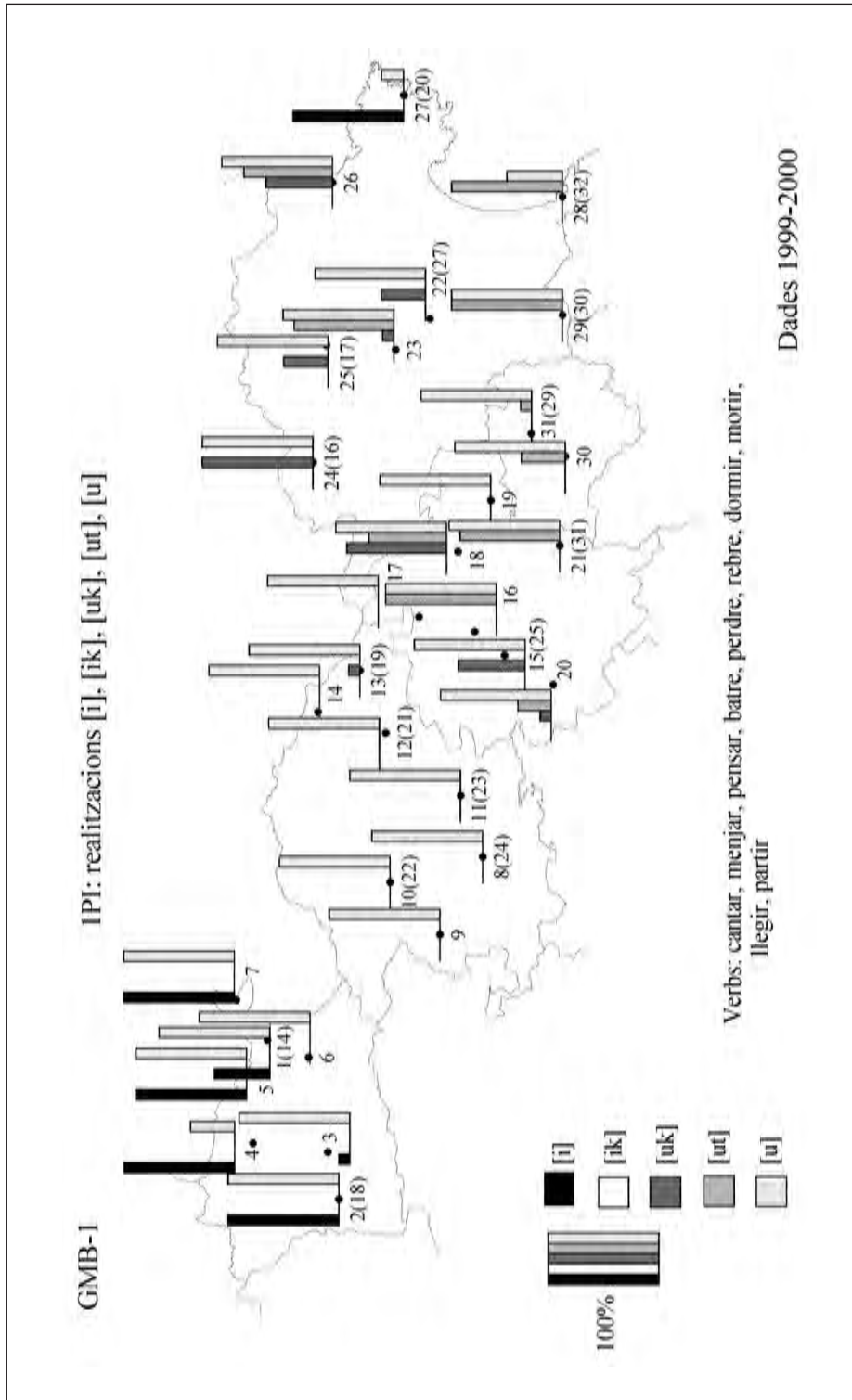
A resposta al qüestionari

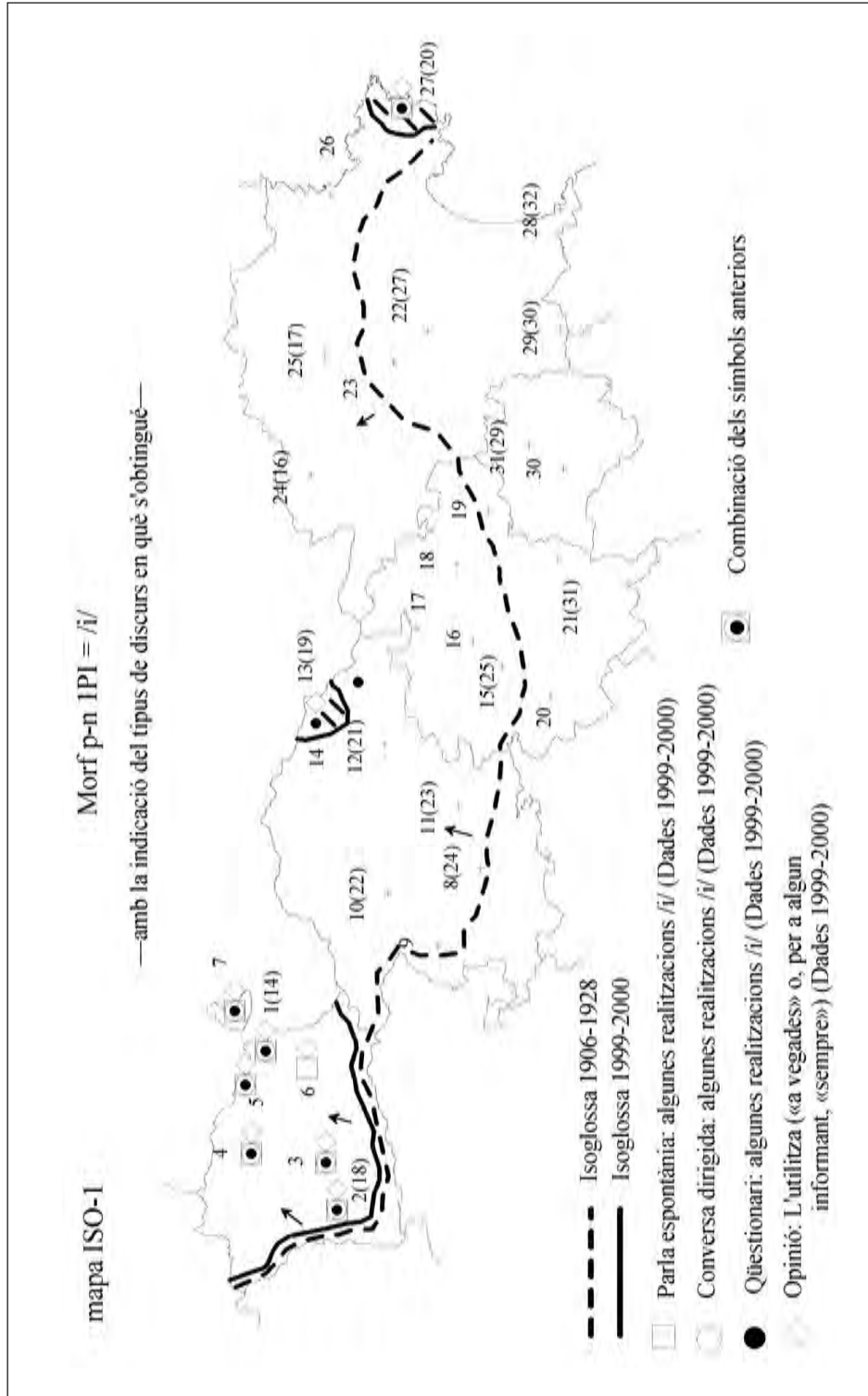
B conversa dirigida

C parla espontània: es registra alguna /i/

D opinió: considera que utilitza /i/ («a vegades» o, per a algun informant, «sempre»)

2.2.1.1.2. MORF M-T = /a/ A LA SEGONA PERSONA DEL SINGULAR DEL PRESENT D'INDICATIU DE LES CLASSES VERBALS II I III (car. 2) (ex. *bates, dormes*)

Per a la segona persona del singular del present d'indicatiu, el català presenta el morf m-t = /a/ a la classe verbal I (*cantes*) i el morf = Ø a les classes verbals II i III (*bats, dorms*). És aquest el resultat a què l'han conduït les lleis de l'evolució fonològica que han actuat en el pas del llatí a la nostra llengua.⁷⁹ Aquí tractem, però, del fet que, en algunes zones, el morf /a/ es troba també a les classes verbals II i III (ens referim a formes com *bates, dormes*).

Aquesta aparició de /a/ a la segona persona del singular del present d'indicatiu de les classes verbals II i III ha estat atribuïda per Fouché (1924a, p. 106-107) a l'analogia amb la dels verbs de la classe I (ex. *cantes*) i amb la d'aquells de les classes II i III que presentaven epèntesi (ex. *cuses, floreixes*).⁸⁰

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

El morf de m-t = /a/ per a 2 PI de les classes verbals principals II i III es trobava a tota la zona objecte de la nostra investigació, encara que en algunes poblacions en menor mesura; sovint per a un mateix verb coexistien les formes amb aquest morf i la solució de la varietat més general del català central. Cadaqués, en canvi, presentava la característica de manera única.

Particularitats per a algunes subclasses o temps verbals

Aquest tret lingüístic es manifestava pràcticament a tots els verbs de les classes II i III.

Pel que fa a la subclasse [II, +ext.], per a alguns verbs la localització era en essència la mateixa, amb la particularitat que es trobava en menys poblacions; per al subgrup [-w] d'aquesta subclasse i per al verb *dir*, apareixia bàsicament al nord-est del Ripollès i al nord-oest de l'Alt Empordà (precisament on, en aquest subgrup, hi havia el morf /i/ a la primera persona del singular) —només se n'escapa una forma *coues* que es feia correspondre a Martinet. Això ens fa pensar que l'aparició de l'extensió velar a 1 PI podia haver dificultat la permanència de /a/ a 2 PI —d'aquesta manera, s'hauria conservat la igualtat en el nombre de síl·labes entre ambdues persones.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Alguns altres estudis han donat testimoniatge d'aquesta característica per a la nostra zona. El primer és de 1891 (per bé que sense assenyalar localitzacions precises); la resta fa referència a comarques o poblacions en concret: la Garrotxa (1958-1959), la Cerdanya (des de 1959), l'Alt Empordà (des de 1966) i Beget (1987) —del municipi actual de Camprodon— (vg. taula car-2:1).

79. Com és sabut, les vocals llatines en posició final àtona van desaparèixer en el pas del llatí al català, amb l'excepció d'a —la qual, en posició travada, es realitzarà en català *e* (més endavant esdevinguda [ə] en els dialectes orientals). Així, *BATTIS* > *bats*, *DORMIS* > *dorms*, però *CANTAS* > *cantes*.

80. Pérez Saldanya (1998, p. 121, nota 6), per la seva part, considera que al rossellonès —en què, com veurem, hi ha aquesta característica— la vocal esmentada constitueix actualment una «marca de segona persona juntament amb la consonant *s*: *caues, dormes, tenes*».

TAULA CAR-2:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1891	Fabra (§ 71, nota 1, p. 54) ja havia indicat «En algunos puntos (provincia de Gerona) se dice <i>tenes, vénes, voles, podes, perdes</i> , etc., por <i>tens, véns, vols, pots, perts</i> , etc.».
1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1912	Fabra (§ 54 β, p. 75) assenyala aquesta característica per a «otros dialectos»; i, com a exemples, dóna <i>empenyes, diues, perdes</i> .
1958-1959	Juanola (p. 119) consigna, per a Olot, l'ús de <i>sabes</i> (ex. «Sabes com se diu el mestre nou?», «Ja ho sabes?»).
1959	Viladomat (p. 17) comenta que, a la Cerdanya, es troba aquest tret «a veces» i «en algunos verbos» i, sobretot, en el llenguatge infantil: <i>sabes, diues</i> . Més endavant (p. 28) indica que s'utilitzen amb freqüència <i>sabes</i> i <i>tenes</i> .
1966	L'ALPO (mapa 489 'sents') dóna, en general, <i>sents</i> al sud de la frontera; però <i>sentés</i> a Agullana, la Jonquera, Biure, Mollet de Peralada, Llança, la Vall de Santa Creu (al municipi del Port de la Selva), Maçanet de Cabrenys, Talltendre, Age, Toses, Vilallonga de Ter, Oix i Castellfollit.
1983	Sala (p. 39 i 42-65) ho constata per a Cadaqués i comenta que hi apareix amb freqüència; l'exemplifica per als verbs <i>bullir</i> (<i>bulles</i> —al costat de <i>bulleixes</i>), <i>cabre</i> , <i>debatre</i> , <i>dormir</i> , <i>oldre</i> , <i>perdre</i> , <i>podre</i> , <i>prometre</i> , <i>puir</i> , <i>rompre</i> , <i>saber</i> (<i>sabes</i> o <i>sats</i>), <i>sortir</i> .
1987	Domènech (p. 276) indica l'existència d'aquesta característica a Beget (ex. <i>dormes, perdes</i> i <i>tenes</i>).
1989	Godoy i Comas (p. 5) assenyalen <i>sentés</i> 'sents' per a Tapis (Maçanet de Cabrenys).
1998	Figuera (p. 209) aporta els exemples següents de la Cerdanya: <i>cabes, dormes, perdes, rebes, sabes, surtes, temes, tenes</i> .
2001	Monturiol i Domínguez (p. 42) comenten que, a la Garrotxa, esporàdicament es poden trobar les formes <i>sabes, sentés, veues</i> .

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Era el rossellonès la zona del domini lingüístic on aquesta característica es trobava en plenitud: a les classes verbals principals, hi apareixia com a solució única.

Pel que pertoca als altres dialectes, es localitzava en algun punt aïllat i dispers del català nord-occidental (d'una manera més evident al seu extrem nord-oest). Si ens referim a la resta del català central —deixant de banda ara la zona objecte d'estudi—, apareixia especialment a la meitat nord del Baix Empordà i al Berguedà. També en algun cas es podia trobar a la Selva, Osona, el Bages, sud del Baix Empordà i nord del Maresme.⁸¹

Particularitats per a algunes subclasses o temps verbals

A l'Alta Cerdanya i al sud-est del Rosselló (Argelers), quan es tractava d'un verb del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] no hi havia pràcticament en cap cas aquest morf /a/. S'hi esdevenia també, doncs, el que ja hem comentat per a la nostra zona (vg. § I.A.1 *supra*).

81. I també ocasionalment a l'Alt Penedès. Podem afegir-hi que, dels verbs examinats, per a *morir* es va localitzar el tret també a Valls i a Tarragona. Sobre aquest verb, vg. també la nota 82.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Actualment i per a les classes verbals principals, aquest tret continua trobant-se pràcticament arreu de la zona examinada —no l'hem detectat, però, a Martinet. La presència més sòlida és al nord de la Garrotxa, al nord-est del Ripollès i a Cadaqués.

Particularitats per a algunes subclasses verbals

Pel que fa a la subclasse verbal [II, +ext.], s'han localitzat només: *diues* a Espinavell (Molló) i a Capmany; *podes* a Oix, i *vales* a Oix i a Rocabruna.

Incidència lèxica

La incidència lèxica de la característica ha estat desigual. Si ens limitem a les classes verbals principals, tenim: *batre* (29 poblacions), *morir* (21 pob.), *rebre* (13 pob.), *perdre* (11 pob.), *prometre* (10 pob.), *dormir* (9 pob.).⁸²

Dades aportades per la conversa dirigida i la parla espontània

Tenim també diverses formes corresponents a emissions de la parla espontània o de la conversa dirigida dels nostres informants: *ajupes* (Meranges, Fontanals de Cerdanya, Gombrèn), *culles* (Rocabruna), *fotes* (Cadaqués), *planyes* (Guils de Cerdanya, Espinavell), *podes* (Cadaqués), *sabes* (Mieres, Cadaqués), *sentes* (Mieres, Sant Esteve d'en Bas), *surtes* (Cadaqués).

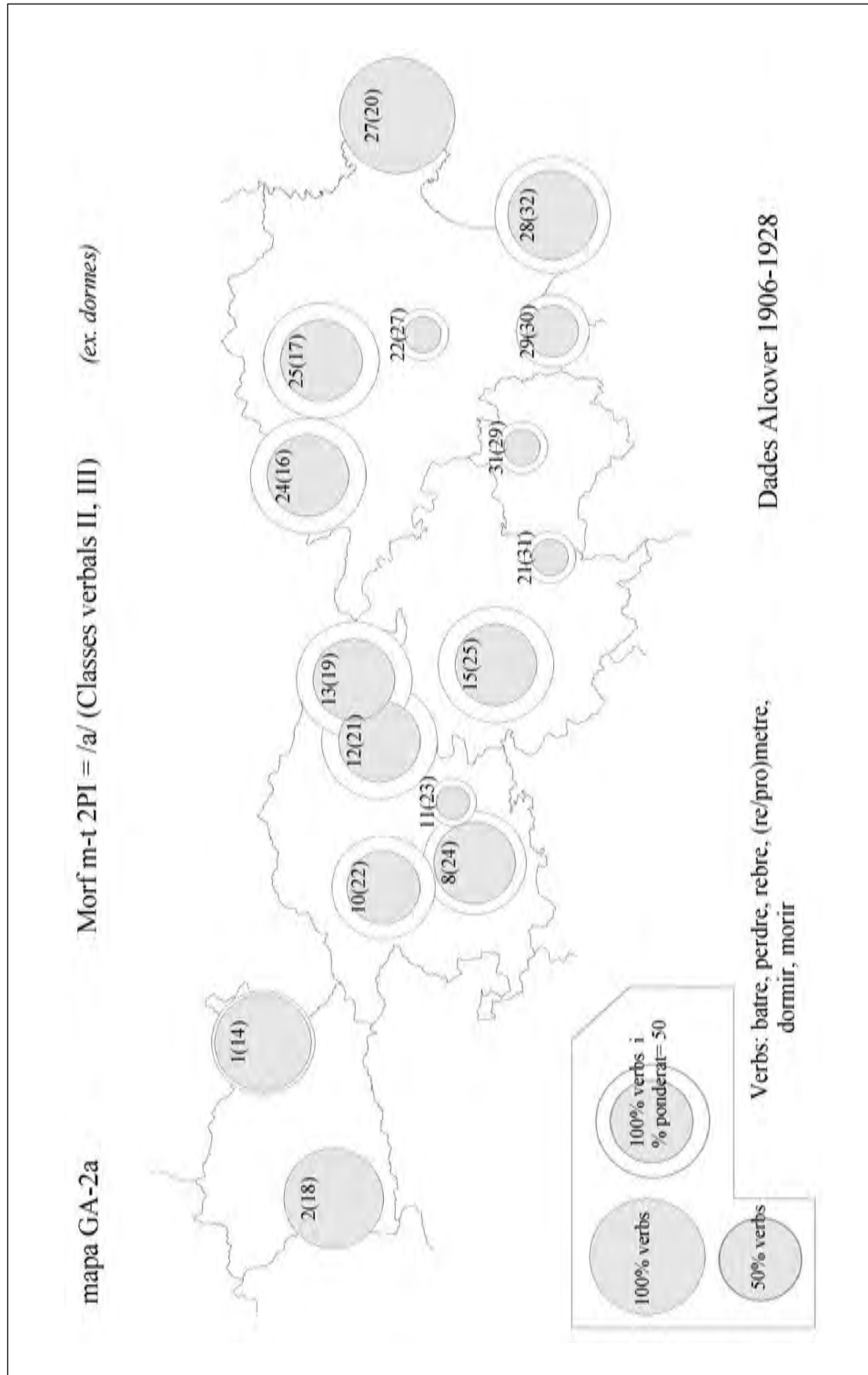
III. *Conclusions*

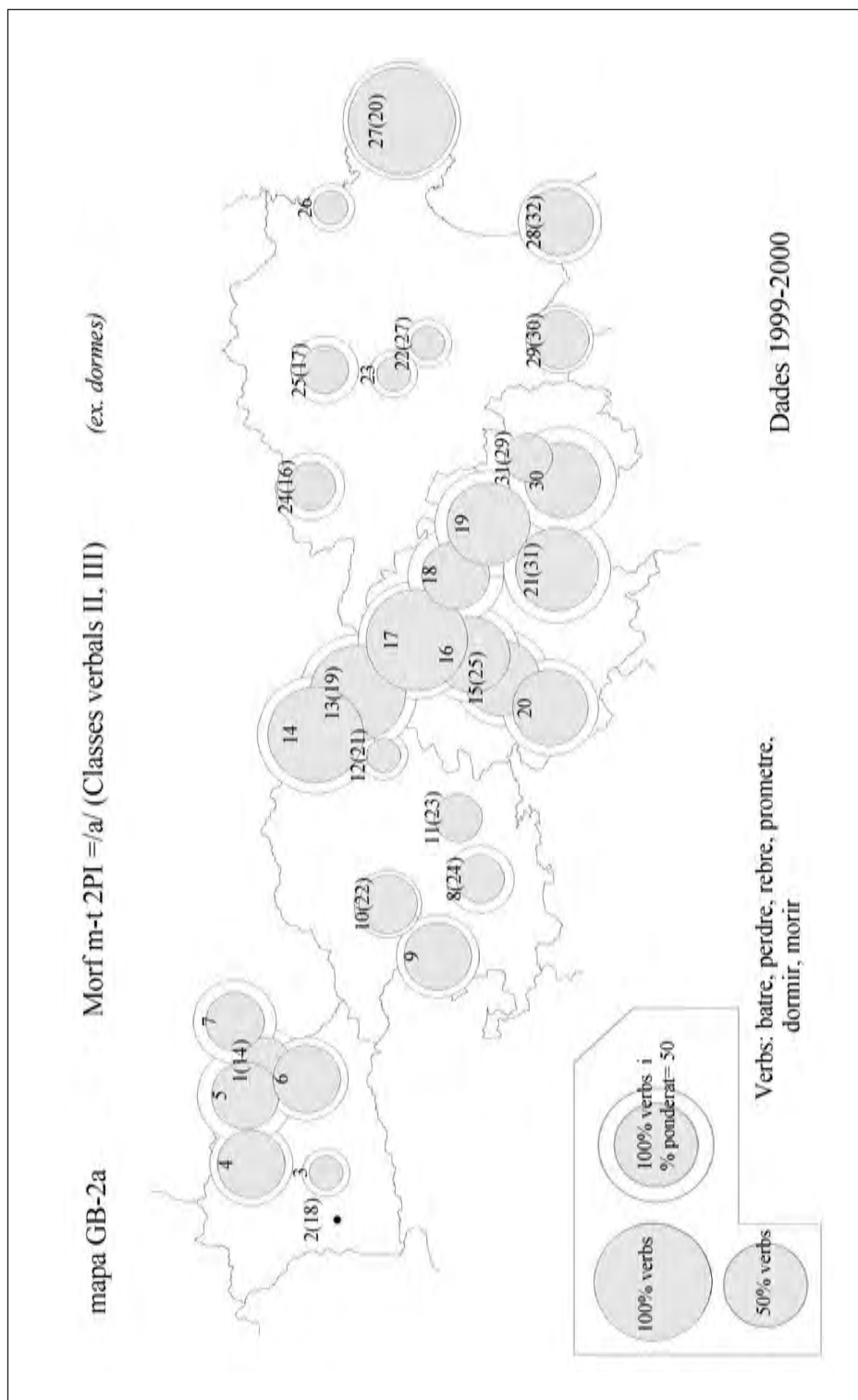
Es tracta d'una característica compartida amb el rossellonès (dialecte en què, a diferència de la nostra zona, per a les classes verbals principals s'hi presentava al començament del segle xx sense coexistència amb altres formes); es pot trobar encara actualment arreu de la zona objecte d'estudi —tot i que l'ús més important avui dia ha estat a la Garrotxa, al nord-est del Ripollès i a Cadaqués.

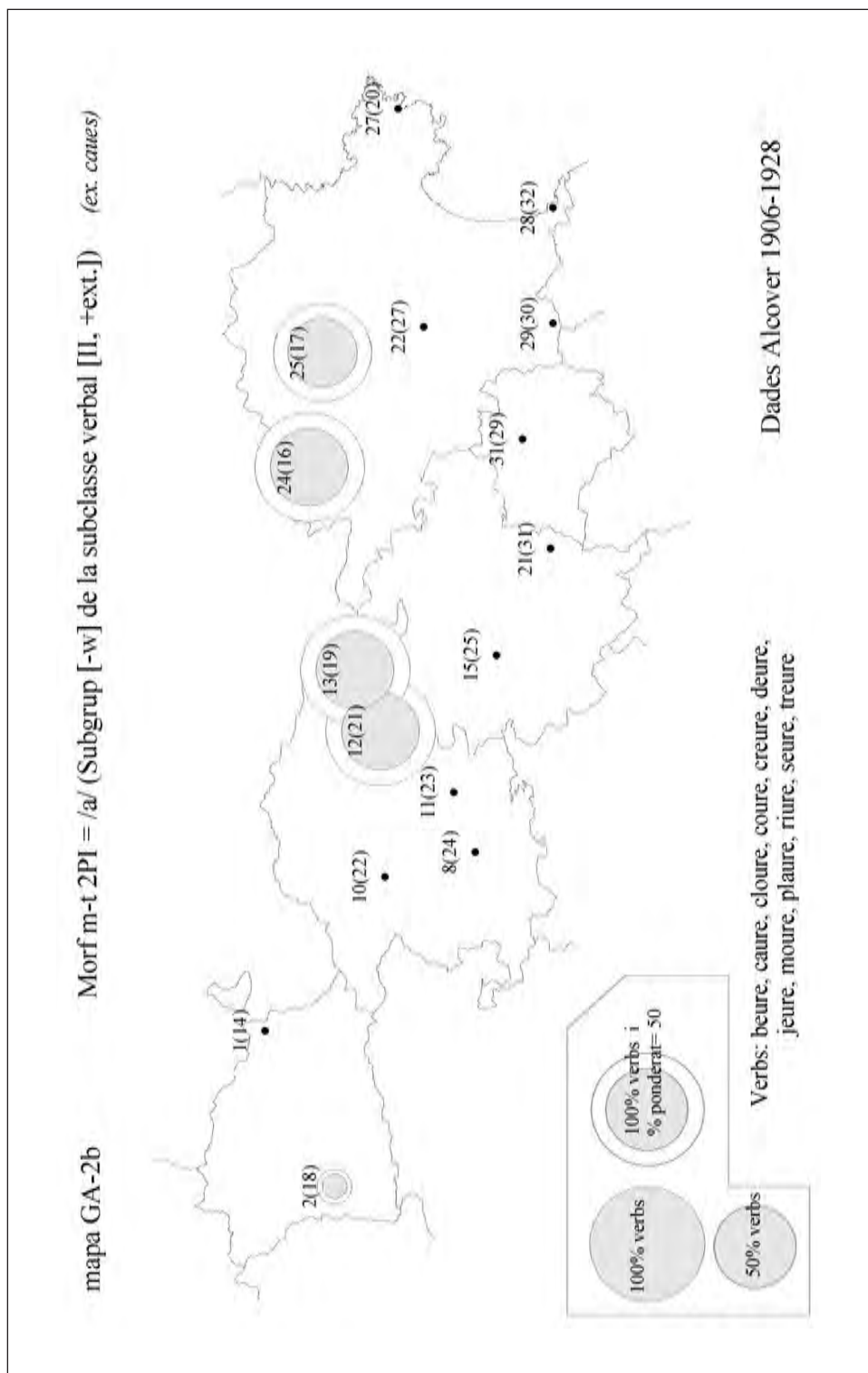
Als inicis del segle xx la isoglossa es localitzava més al sud de la corresponent al morf /i/ de persona-nombre d'1 PI (car. 1); observem que, a diferència d'aquesta darrera, la que aquí ens ha ocupat pràcticament no hauria perdut terreny geogràfic a l'àrea examinada.

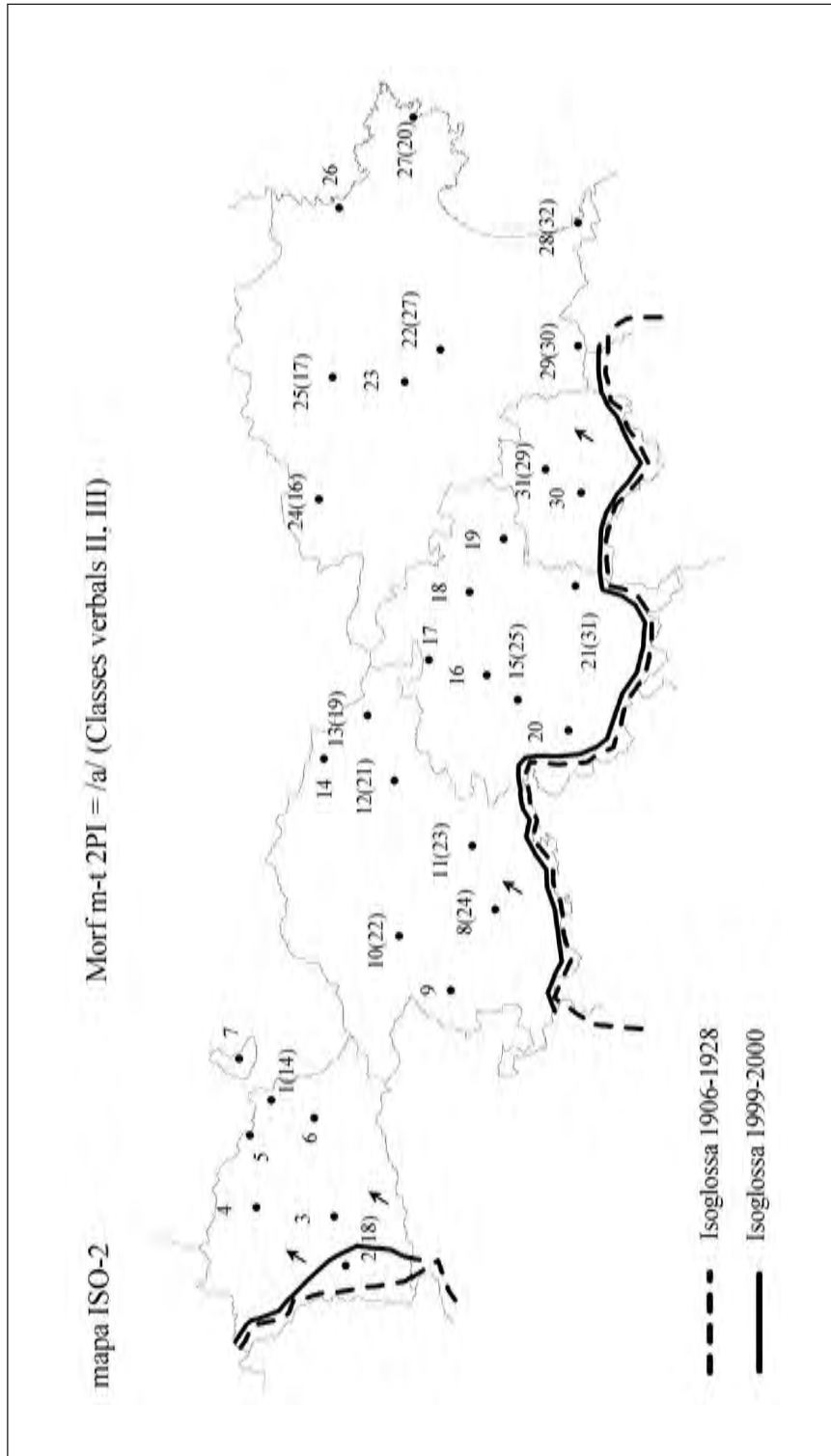
82. La posició primera que ocupa *batre* pel que fa a manifestació del tret potser es podria justificar per la seva poca freqüència d'ús actual (l'enunciat de la pregunta remetia a les feines del camp). Pel que fa a *morir*, que ocupa la segona posició, només podem apuntar que és l'únic dels verbs indicats que presenta final d'arrel en ròtica bategant —en els altres casos tenim oclusives (orals o nasals).

D'altra banda, assenyallem que la situació de les preguntes al qüestionari era: [2 PI] 149, *batre*; 311, *dir*; 322, *dormir*; 472, *perdre*; 480, *prometre*; 639, *morir*; 644, *poder*; 654, *rebre*; 676, *valer*.

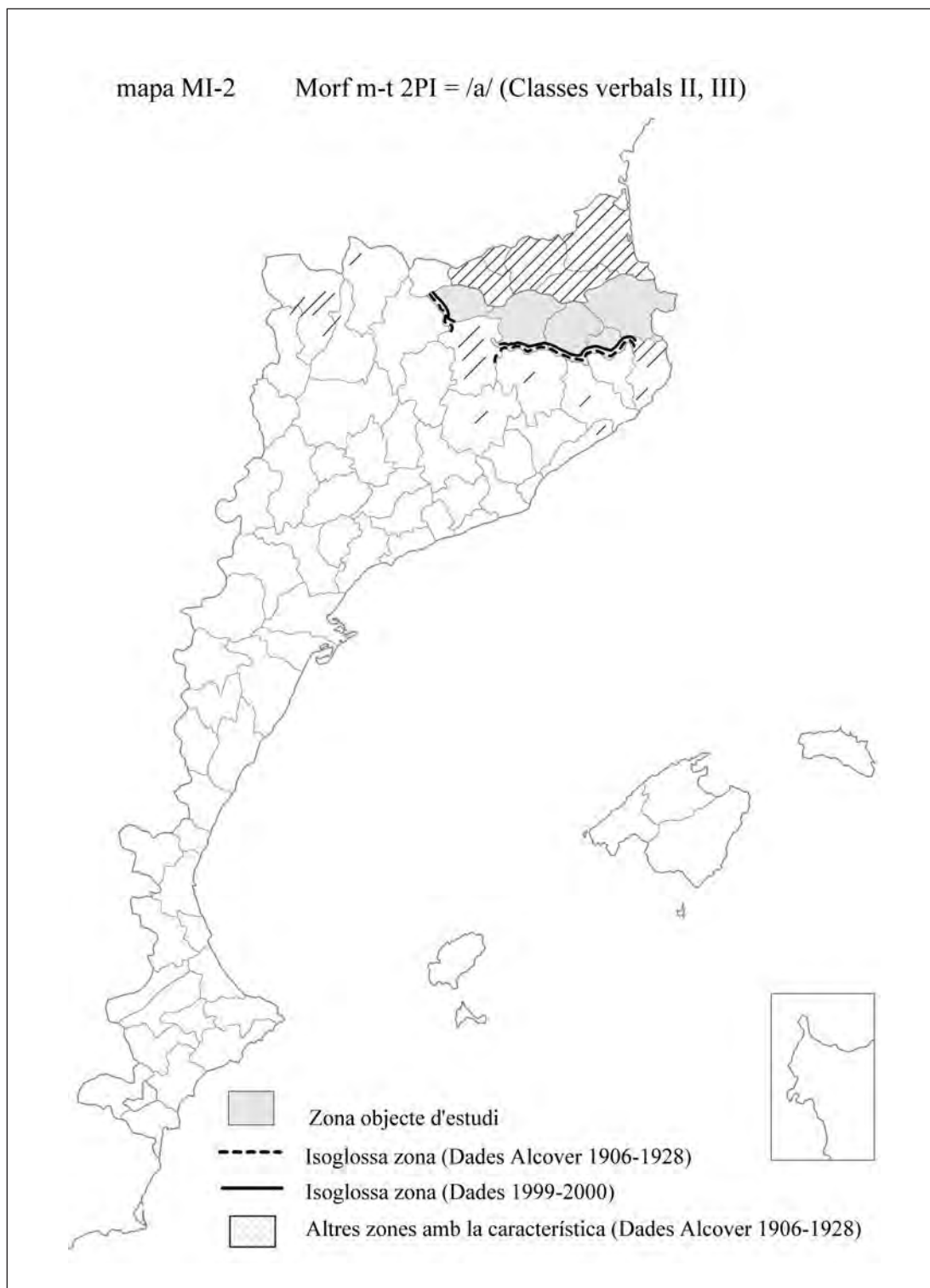

mapa MI-2 Morf m-t 2PI = /a/ (Classes verbals II, III)

**2.2.1.1.3. MANCA DE VOCAL TEMÀTICA A L'INFINITIU I VOCAL TEMÀTICA /í/
A LA RESTA DE TEMPS VERBALS (car. 3) (ex. *fúger* ~ *fugim*)**

0. *Comentari lingüístic*

a) És la classe verbal II del català la que ha acollit els verbs que en llatí presentaven infinitius en -ĒRE (ex. *batre*, *perdre*, *beure*). N'hi ha diversos, però, que van passar a la classe verbal III —entre d'altres *collir*, *cosir*, *fugir*, *junyer*; amb el benentès que aquest pas es va esdevenir tant pel que fa a l'infinitiu com per a la resta de formes verbals. Al rossellonès, hi ha la particularitat que, mentre que als diversos temps d'aquests darrers verbs hi apareix la vocal temàtica /í/ pròpia de la classe III, hi trobem mantingut -er àton a l'infinitiu: *cúller*, *cúser*, *fúger*, *júnyer* (hi ha també una documentació antiga de *tényer* 'tenyir' [< TINGERE] (Fouché, 1924a, p. 120)).

Cal precisar que, a diferència de l'assignació que fa Fouché d'aquesta colla de verbs a la classe II del català⁸³ —per tal com l'autor, implícitament, es regeix per la forma de l'infinitiu per a l'atribució a una determinada classe verbal—, creiem descriptivament més adequat tractar aquests verbs del rossellonès com a pertanyents a la classe verbal III; per justificar que aquestes formes presentin simplement morf d'infinitiu /r/ i epèntesi [ə], es podria estendre a la classe III la possibilitat de realitzar l'infinitiu sense vocal temàtica (a la manera del que s'esdevé a la classe verbal II en què, per exemple, podem trobar *valer* —amb vocal temàtica— i *creure* —sense vocal temàtica).

Aquestes formes infinitives en -er podrien ser continuació directa de les llatines en -RE; partint del que hem indicat —és a dir, possibilitat de manca de vocal temàtica a l'infinitiu i vocal temàtica /í/ a la resta del paradigma—, no calia l'aparició de vocal temàtica /í/ a l'infinitiu per al canvi de classe verbal. Coromines considera que es tracta d'estricta continuïtat etimològica (vegeu, per exemple, les seves explicacions per als infinitius *fúger*, *júnyer* o *cúller* que inclou a DECat).⁸⁴

Altres autors, en canvi, opinen que aquests infinitius van evolucionar primer cap a -ir i que, en un estadi posterior, van efectuar una regressió cap a -er moguts per l'analogia amb els infinitius d'aquest darrer tipus (viatge, però, en què ja no els va acompanyar la resta del paradigma, que havia adquirit també la vocal temàtica /í/). Seria aquest el plantejament de Moll (1952, § 300) i de Lloret (2002, p. 350, nota 5).⁸⁵ Fins i tot s'ha proposat que l'infinitiu hauria estat el temps clau per al canvi de classe verbal —Lloret (2002, p. 347-351) i Lloret-Viaplana (1997, p. 109). (Vg. la nota 86 *infra*.)

No és objectiu d'aquest capítol entrar en el tema del canvi de classe d'aquests verbs; indiquem simplement aquí en nota explicacions diferents amb què alguns investigadors han intentat abordar el problema.⁸⁶ No obstant això, en tractar de *córrer* (vg. apartat e) haurem de tornar a fer-hi al·lusió. Cal

83. Assignació que també fa Pérez Saldanya (1998, p. 50).

84. Coromines, en tractar de *fúger* (DECat, vol. IV, 221a16-33), assenyala: «[...] en la major part del territori romànic la forma FŪGĒRE del llatí clàssic [...] fou reemplaçada per FŪGĪRE, que ja està documentada en el llatí imperial, des del S. III [...]; però no pertot [...]: una variant *fuire* es troba en parlars i textos francesos i occitans des del S. XIV, i la coherència geogràfica indica que el cat. septentr. *fúger*, junt amb aquells, constitueix una zona de prolongament del ll. clàssic FŪGĒRE (per més que en la vocal inicial s'hagin produït igualacions analògiques). El cas és que, en la nostra llengua, *fúger* està documentat des de tan antic com *fugir*, no sols en Desclot sinó en les *VidesR* (on les dues formes es troben en freqüències equilibrades [...])» (vg. també *júnyer* (vol. IV, 922a16-31) i *cúller* (vol. II, 831b41-53)).

85. Així, per exemple, Moll (1952, § 300) considera que, per a un verb com *fugir*, hi hauria hagut ll. cl. FUGĒRE > ll. vg. FUGĪRE > *fugir* (i *fugim*, etc.) >> *fúger* (i *fugim*, etc.).

86. Els autors que han abordat el tema del canvi de classe d'aquests verbs ho han fet des de perspectives diferents.

Si ens referim en primer lloc a Coromines, assenyalarem que per explicar l'infinitiu *fugir* remet a un FUGĪRE aparegut en llatí des del segle III a partir de FŪGĒRE (vg. nota 84 *supra*) i indica que les formes *fugio*, *fugiunt*, *fugiam*, etc. devien ser decisives

també assenyalar que la subdivisió d'aquest § 0 en els seus diferents apartats (*a-g*) pren com a base la possibilitat esmentada que els infinitius en *-er* del tipus *fúger* —de què hem tractat en aquest apartat *a*— siguin continuació directa dels llatins en *-ĒRE*, de manera que no hi hagué solució de continuïtat.

A partir d'aquest pressupòsit, es pot indicar que al rossellonès hauria aparegut per a la classe verbal III un patró verbal alternatiu caracteritzat per no presentar vocal temàtica a l'infinitiu i sí, en canvi, a la resta de temps verbals. Als apartats següents (*b-g*) d'aquest § 0 s'examina la relació de diversos grups verbals amb el paradigma esmentat.

(Cal precisar també que, en una part de la zona objecte d'estudi, quan apareixen els infinitius rizotònics objecte del capítol present, ho fan amb l'epèntesi [ə] posposada al morf /r/ d'infinitiu (ex. *fúg(e)re*) —de manera similar al que s'esdevé per als verbs de la classe II en *-er* (ex. *néix(e)re*) (vg. cap. 2.2.2.1.4 (car. 13)). En altres localitats, la solució és simplement *-er* com en rossellonès.)

b) Verbs als quals corresponia etimològicament la classe verbal III.

Hi ha un grup de verbs provinents etimològicament de la classe verbal III que també presenten el paradigma descrit —és a dir, infinitius en *-er* i la resta del paradigma amb /í/ temàtica. Ens referim a casos com *búller* (BULLIRE), *íxer* (EXIRE), *grúnyer* (GRUNNIRE), *retrúnyer* (*RETRUNNIRE), *sàller* 'sortir' (<SALIRE) (vg. Fouché, 1924a, p. 120-121).

Aquests verbs, doncs, haurien aprofitat la possibilitat oferta pel paradigma del grup de verbs descrits a l'apartat *a*.

Cal indicar que les formes rosselloneses infinitives en *-er* que acabem de descriure per als verbs dels apartats *a* i *b* a vegades coexisteixen amb les formes corresponents en *-ir*: *búller* ~ *bullir*, *cúller* ~ *collir*, *íxer* ~ *eixir* (vg. Fouché, 1924a, p. 121).

c) Verbs formats per derivació dins del català.

Dins del grup de verbs formats per derivació dins del català, tenim, per exemple, *embrúter* 'embrutir',⁸⁷ format a partir de *brut* (vg. Fouché, 1924a, p. 121).

Es tractaria d'un cas similar al del grup de verbs de *b*.

en aquest canvi de classe verbal (DECat, vol. iv, p. 221a16-23). Pel que fa a verbs com *péixer*, *tòrcer* o *prémer* —entre d'altres com *torrar*, en aquest cas desplaçat cap a la classe I—, el mateix autor considera que el temps clau a partir del qual es pot explicar el canvi de classe verbal és el participi (es tracta de verbs que en llatí tenien participis forts). Així, en referir-se a *prémer*, indica «com passa amb altres verbs semblants, on hi havia hagut arcaicament participis forts, o els regulars en *-ut* causen escrípol (*péixer* → *paixit*, *tòrcer* → *torcit* o *torçat*), s'hi admeté un participi en *-it* [...] *premit* [...]»; d'on resultà en definitiva que aparegués *premir* àdhuc a l'infinitiu» (vol. vi, p. 787a16-29, s. v. *prémer*) (vg. també vol. vi, p. 379b35-42 i 380a10-13, s. v. *péixer*; vol. viii, p. 582b2-13, s. v. *tòrcer*, i 621b40-52, s. v. *torrar*).

Un altre autor que ha tractat el tema del canvi de conjugació d'aquests verbs és Pérez Saldanya (1998, p. 50-51 i 91-92); assenyala que aquest «es degué produir en català primitiu (potser en algun cas en llatí tardà) i, sens dubte, es veié afavorit per dos factors: per la tendència al tancament de les vocals precedides de consonant palatal, i per la tendència a associar a la quarta conjugació [llatina] els verbs que tenien vocals altes en les formes rizotòniques del sistema de present: p. ex. *cull*, *fuig*, *llog*, etc.».

Exposem també la visió de Lloret (2002, p. 347-348) segons la qual «evitar contactes problemàtics entre l'arrel verbal i la marca *r* de l'infinitiu [...] pot haver estat el desencadenant dels canvis d'alguns verbs de la segona conjugació cap a la tercera [...], com per exemple els canvis que potser ja van tenir lloc en un estadi més primitiu a FUGERE > *FUGIRE > *fugir*, a LEGERE > *LEGIRE > *llegir* i a TEXERE > *TEXIRE > *teixir*; noteu que en aquestes formes serien problemàtics els grups consonàntics que crearia l'elisió de la vocal È medial original: **fugre* [fúʒ.rə], **llegre* [lɛʒ.rə], **teixre* [tɛʃ.rə]». (Observem que, segons aquesta darrera proposta, que basa el canvi de classe verbal esmentat en dificultats fonològiques en el procés de constitució de l'infinitiu, necessàriament les formes infinitives actuals en *-er* del rossellonès del tipus *fúger* (*fugim*, *fugiré*, etc.) (<FÜGĒRE) haurien de ser posteriors a les formes infinitives corresponents en *-ir*; d'altra banda, seria un cop obtinguts els infinitius en *-ir* quan la /í/ s'hauria estès a la resta dels temps verbals i, doncs, hauria tingut lloc el canvi de classe verbal.)

87. Coromines (DECat, vol. ii, p. 307b12) situa *embrutir*, amb el significat d'«embrutar», a «ross.-gironí».

d) Verbs als quals corresponia etimològicament la classe verbal II i l'han mantinguda al català central més general.

Ens referim aquí a verbs com (*a*)*parèixer*, *conèixer*, *créixer*, *merèixer*, *néixer*, per als quals el rossellonès, mentre que conservava les formes infinitives en *-er*, podia presentar vocal temàtica /í/ als temps verbals següents: 4, 5 PI, 4, 5 PS, gerundi i participi; també exhibien segment [i] a FI i a Co. (Fouché, 1924a, p. 109, 113, 123, 130 i 171-172).⁸⁸

Aquests verbs haurien aprofitat també la possibilitat que els oferia el model descrit a l'apartat *a*. El canvi, però, no s'hauria produït en el seu cas a l'infinitiu —com en els verbs de l'apartat *b*—, sinó en els altres temps verbals: en aquests infinitius no hi hauria *-ir* al rossellonès ni a la nostra zona i, no obstant això, hi pot haver /í/ a la resta del paradigma. Les raons d'aquest canvi creiem que, a l'inici, tant podrien haver estat analògiques (és a dir, un canvi motivat per l'adaptació al patró descrit) com fonètiques.⁸⁹

Finalment, la particularitat que, en aquests casos, les formes alternatives corresponents a la classe II es trobin igualment coexistent amb aquelles en un grau important (vg. § I.B *infra*) fa que no hàgim cregut convenient, per a aquest grup, parlar pròpiament de canvi de classe verbal.

e) Tenim també el cas del verb *córrer* que, pel que fa al rossellonès i a un sector de la nostra zona, creiem assimilable als verbs descrits a l'apartat *a*. Es tracta d'un infinitiu provinent d'un ètim en -ĔRE (CŪRRĔRE). I, a més a més, segons les dades d'Alcover (1906-1928), tant per al rossellonès com per a la zona objecte del nostre estudi tindriem només la forma infinitiva *córrer*; per als altres temps verbals, la vocal temàtica era /í/ al rossellonès i en un sector de la nostra zona (vg. § I.A.1 (*d*) *infra*). Aquestes dades coincideixen amb els nostres resultats sobre la situació actual (1999-2000) a la zona objecte d'estudi (vg. § II *infra*) i també amb el que assenyala Sala (1983, p. 45) i el que sembla desprendre's de Comas (1970, p. 36 i 138) (vg. taula car-3:1).

No obstant aquest ús generalitzat de la forma d'infinitiu *córrer*, hi poden haver algunes realitzacions *corrir*. Fouché (1924a, p. 109, 122 i 130) comenta que al rossellonès es pot trobar també *corrir* al costat de *córrer*. Sala (1983, p. 45) —que, com acabem d'esmentar, indica que és *córrer* la forma pròpia de Cadaqués (i, en canvi, *corrim*, etc. als altres temps verbals)— assenyala que només alguna vegada se sent *corrir* (vg. taula car-3:1). Lloret i Viaplana (1997, p. 109) donen la forma *corrir* per al «septentrional de transició».⁹⁰

No concedim una significació especial a aquesta duplictat de formes *-er* i *-ir* a l'infinitiu perquè, com ja hem comentat, podia existir també per als grups descrits (vg. l'apartat *b supra*).

D'altra banda, cal assenyalar que, com ja hem indicat al final de l'apartat *a*, a bona part de la zona objecte d'estudi les formes rizotòniques de la classe II es realitzen *-(e)re* en comptes de *-er* (ex. *conèix(e)re* [ku'nɛʃ(ə)rə] (i no *conèixer* [ku'nɛʃə])); i, doncs, també *fúg(e)re* [ˈfuʒ(ə)rə] (i no *fúger* [ˈfuʒə]). En el cas de *córrer* —i referint-nos a les dades obtingudes en el nostre estudi— es realitza *-er* [ˈkorə] en el mateix

88. El segment [ə] que apareix després de l'arrel a FI i a Co. dels verbs del tipus *conèixer* al català més general és considerat epètesi (vg. Mascaró 1986, p. 112). En el cas de les formes amb [i] corresponents aquí assenyalades, sembla més adequat considerar vocal temàtica aquest segment (per comparació amb el verb model de la classe III, al qual les formes amb [i] del seu paradigma remetien).

89. Fouché (1924a, p. 130) justifica les formes amb [i] del futur i del condicional de verbs com *conèixer* per la naturalesa palatal de la consonant anterior. Partint d'aquest supòsit de tipus fonètic, es podria considerar que, un cop [i] en els dos temps verbals esmentats, aquest element vocàlic s'hauria pogut estendre a altres temps; el fet que ja existia per a altres verbs el paradigma consistent en /í/ temàtica als diversos temps verbals excepte a l'infinitiu podia haver facilitat aquest canvi.

90. Per a la mateixa forma, a Lloret (2002, p. 350-351) s'indica «gironí septentrional» i a Lloret i Viaplana (1996, p. 299) s'assenyala «empordanès».

sector com a conseqüència d'un procés gradual d'emudiment de /r/ d'infinitiu quan l'arrel verbal conté ròtica, l'expressió màxima del qual es produeix quan aquesta és final d'arrel (vg. cap. 2.2.2.1.4). No s'observen, doncs, actualment problemes per a la realització d'aquest darrer infinitiu. I, no obstant això, la vocal temàtica a la resta del paradigma d'aquest verb és /í/, com pertoca a un verb de la classe III; de manera que ens trobem amb un paradigma similar al que abans ha estat descrit per als verbs de l'apartat *a*.

Des d'aquesta òptica, raons d'analogia amb el grup de verbs de l'apartat *a* podrien explicar l'aparició de /í/ temàtica als temps del verb *córrer* altres que l'infinitiu.

Alguns autors han fet altres propostes sobre aquest punt. Així, Lloret (2002, p. 350-351) es refereix a «la zona septentrional de Girona» i considera que l'infinitiu *corrir* s'hauria originat perquè **co.rr* + *re* era inadmissible fonèticament —seguint la línia del que s'ha exposat a la nota 86. Per la seva part, Fouché (1924a, p. 109 i 122), que tracta del rossellonès, atribueix *corrir* a un ètim CURRĪRE i *córrer* a un ètim CURRĚRE.

f) Mereixen un comentari a part els verbs *peixer*, *plànyer* i *tòrcer*. Pel que fa a *peixer* i a *plànyer*, segons les dades de Fouché (1924a, p. 109, 120, 130, 113 i 172) per al rossellonès ens trobaríem també amb verbs amb *-er* a l'infinitiu i una /í/ temàtica als altres temps verbals.

Comentem a part aquests dos verbs perquè, en alguna població de la nostra zona, hem trobat en la nostra investigació actual l'infinitiu amb /í/: *peixir*;⁹¹ i algun cas —més suspecte— de *planyir*.⁹² En les ocasions en què això s'esdevé —i seguint amb l'argumentació exposada en aquest § 0— el cicle del pas a la classe verbal III prototípica —és a dir, amb /í/ també a l'infinitiu— s'hauria clos.

Respecte a *tòrcer*, tant al rossellonès (Fouché, 1924b, p. 184) com a part de la nostra zona la /í/ temàtica abraça sempre l'infinitiu —a més de la resta de temps verbals—, de manera que la forma que s'hi troba bàsicament és *torcir* (vg. cap. 2.2.2.1.4 (§ II d)). Creiem que el pas d'aquest verb a la classe III també podria haver seguit el camí que acabem d'apuntar en aquest apartat *f*. S'ha de dir, però, que Fouché l'atribueix a un llatí vulgar *TORCIRE.

g) Hi ha un altre grup de verbs que en rossellonès pot presentar vocal temàtica /í/ a 4, 5 PI i no la inclou a l'infinitiu. Es tracta dels verbs amb arrel acabada en *-n(d)*: *defendre*, *dependre*, *entendre*, *prendre*, *vendre* (Fouché, 1924a, p. 84, 109).

Són formes verbals amb una distribució geogràfica diferent de la de les formes que hem vist fins ara. Mentre que aquelles es trobaven de manera central al rossellonès, en aquest altre cas apareixen també en altres dialectes (antigament i en època actual —vg. a Alcover (1906-1928) els verbs *prendre* i *entendre*; i a DECat (vol. VI, p. 413b16-29) realitzacions de *prenint* i *preniu*).

91. En cas de respondre *peixir*, es demanava 4 PI o participi, formes per a les quals aquests informants també han presentat vocal temàtica /í/. Coromines (DECat, vol. VI, p. 379b54-380a30), pel que fa a la nostra àrea, assenyala que, en el català central, «la forma en *-ir* fou més afavorida de la banda NE., no sense paral·lisme, per cert, amb el cas de *torcir/torçar*». D'altra banda, dóna la forma *apeixia* (provinent de l'obra de Marià Vayreda —tot i que també *apeixats* en el mateix autor).

92. Hi ha hagut només vuit informants que han respost/ í/ per al verb *plànyer* en algun dels temps següents inclosos al qüestionari: 4 PI, participi i infinitiu. I pràcticament en tots els casos aquests informants han estat els únics de la seva localitat que han donat aquesta resposta; a més a més, trobem que en cap cas ha aparegut /í/ a 4 PI i al participi allhora (quan hi ha /í/ a 4 PI, hi ha /ú/ al participi; o bé quan hi ha /í/ al participi, hi ha /é/ a 4 PI; tenim, encara, que, a les dues realitzacions de formes infinitives amb /í/, els han correspost participis amb /ú/ i, en un cas, 4 PI amb /é/). Aquesta variació tant pot denotar interferències entre les classes verbals II i III, com indicar que es tracta de respostes més aviat atzaroses i producte d'una certa inseguretats en l'ús del verb. Hi podem afegir que Coromines adopta un punt de vista crític respecte al fet que hi pugui haver al català central la forma *planyir* (DECat, vol. VI, p. 592a34-35).

Es poden considerar analògiques de les corresponents dels verbs *tenir* i *venir* (vg. Fouché, 1924a, p. 109, i DECat, vol. VI, p. 413b29-30). Pérez Saldanya (1998, p. 196) justifica l'analogia pel fet que els verbs *tenir* i *venir* tenen una conjugació mixta i presenten també un radical acabat en nasal.

És aquesta, doncs, una hipòtesi plausible, que desvincularia l'origen d'aquestes formes del de la característica central de què tracta aquest capítol; cosa que, d'altra banda, queda corroborada per la diferent distribució espacial que hem vist per a ambdós fenòmens. A més a més, s'ha d'assenyalar que a la nostra zona no s'han trobat exemples d'aquest tipus, ni a Alcover (1906-1928) ni avui dia (dades 1999-2000). No s'estudiarà, doncs, en el capítol present el grup de verbs d'aquest apartat g.

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Si ens fixem en la taula 2 (cap. 2.1.1.6), corresponent a Alcover (1906-1928), veiem que la característica es podia trobar en algun lloc de la zona objecte d'estudi, però només per als verbs *cosir*, *eixir*, *fugir* i *córrer*. La distribució, d'altra banda, no era coincident:

a) *Fugir*: la característica es trobava, en la forma *fúger*, a Puigcerdà i a Cadaqués. I, en la forma *fúgere*, a la resta de l'Alt Empordà, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i el nord-est del Ripollès (en aquest sector del Ripollès i en algunes poblacions de la Garrotxa i de l'Alt Empordà, hi coexistia amb *fugir*). D'altra banda, aquesta darrera forma (*fugir*) és l'única que es va trobar a la resta del Ripollès, a Camallera (Saus) i a Martinet.

b) *Cosir*: se'ns indicava *cúser* a Maçanet de Cabrenys (juntament amb *cúsere*) i a Cadaqués.

c) *Eixir*: la forma *íxer* es localitzava a la Baixa Cerdanya. Hi era com a solució única.

d) *Córrer*: a l'Alt Empordà⁹³ hi havia vocal temàtica /i/ a 4, 5 PI; 4, 5 PS; FI; Co.; IS; Ger.; Part.

S'ha de dir, però, que, mentre que al rossellonès la forma de 4 PI era *corrim* (amb l'excepció d'alguna població de l'Alta Cerdanya, en què hi havia *correm*), a l'Alt Empordà, a més a més de *corrim*, en algun cas es podia trobar *correvem* [Capmany], *corrivem* [Maçanet de Cabrenys] i *correm* [Capmany]. Altres de les persones i temps indicats podien tenir també variacions d'aquest tipus (ex. *corriuessis*, *corrigut*). Són realitzacions que, o bé el mateix verb presenta a diverses comarques del català central que termenegen amb l'Empordà (i que són coincidents amb les dels verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] —vg. cap. 2.2.2.1.5), o bé són producte de la interferència entre aquest paradigma i el comú amb el rossellonès, o bé —finalment— es tracta de realitzacions pròpies de la varietat més general del català central.

La forma de l'infinitiu va ser *córrer* arreu. El fet que aquesta forma sigui tan universal —tant a la nostra zona com, convé remarcar-ho, al rossellonès (on la /i/ temàtica es pot considerar pràcticament sistemàtica a la resta de temps d'aquest verb)—⁹⁴ i la particularitat que el paradigma amb infinitiu en *-er* i vocal temàtica /i/ a la resta de temps verbals s'adigui amb el dels verbs que examinem en

93. Només per a 4, 5 PS hi havia una realització amb /i/ temàtica fora de l'Alt Empordà (concretament, a Sant Joan de les Abadesses).

94. Pel que fa al rossellonès, cal només precisar que per al participi, a més a més de la forma més general *corrit*, en alguna població es localitzava *corrigut* —i, a dues localitats de l'Alta Cerdanya i a Prats de Molló, *corregut*— (per a algunes excepcions en el participi de verbs similars en altres zones del domini lingüístic, vg. nota 95); i també cal indicar que, per als altres temps verbals, hi havia algun cas concret de vocal temàtica *e* en alguna població de l'Alta Cerdanya i a Canet del Vilatge (Rosselló).

aquest capítol són les raons en què ens basem per no considerar aquesta forma infinitiva *córrer* deutora de la varietat més general del català central.

Cal assenyalar que no es va trobar la característica per als verbs del tipus *conèixer* descrits a § 0 (*d*).

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres autors s'han referit a algunes d'aquestes formes: per a la Garrotxa, des de 1906; per a la Cerdanya, des de 1917, i per a l'Alt Empordà, des de 1966.

S'ha fet referència, en especial, a *fúger* i a *córrer* —tot i que també s'ha donat notícia de *cús(e)re* i *júnyer* (vg. taula car-3:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

A partir d'Alcover (1906-1928) es pot reafirmar el que ja ha estat exposat basant-nos en Fouché (1924a): és al rossellonès on la característica es presenta en plenitud. Alcover hi ressenya les formes

TAULA CAR-3:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906	Gelada (p. 93) indica, per a la parla d'Olot, les formes següents a 4, 5 PS: <i>corrim</i> , <i>corriu</i> ; <i>correvim</i> , <i>correviu</i> (però també <i>correm</i> , <i>correu</i> ; <i>correguem</i> , <i>corregueu</i> ; <i>correvem</i> , <i>correveu</i>).
1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1917	Xandri (p. 203) assenyala <i>fúger</i> per a la Cerdanya.
1966	L'ALPO (mapa 262 'fugir') constata, al sud de la frontera estatal ['fuʒə] (Guils de Cerdanya, Urtx, Maçanet de Cabrenys, la Jonquera, Capmany), ['fuʒrə] (Setcases, Olot i moltes de les poblacions enquestades a l'Alt Empordà). La solució majoritària del Ripollès i la Garrotxa va ser, però, <i>fugir</i> —forma que es va donar també com a resposta a les poblacions següents de l'Alt Empordà: Cadaqués, Roses, Pau, la Vall de Santa Creu (municipi del Port de la Selva), la Vajol, Albanyà, Lladó, Darnius, Biure i Agullana).
1980-1991	Coromines (DECat) certifica ['kuzəɾə] 'cosir' «en els pobles empordanesos limítrofs» amb el rossellonès (vol. II, 992a30) i ['fuʒəɾə] 'fugir' a l'Empordà (i el Gironès) (vol. IV, p. 221a37); comenta que <i>júnyer</i> «avui encara se sent algun cop en l'ús rústic de l'Alt Empordà [...]» (vol. IV, p. 922a23-24).
1983	Sala (p. 63) constata, a Cadaqués, <i>fúger</i> per a l'infinitiu; en canvi, per a la resta de temps verbals, dóna formes que denoten /i/ temàtica: ex. <i>fugim</i> , <i>fugint</i> , <i>fugiré</i> , <i>fugiria</i> .
Pel que fa a <i>córrer</i> (p. 39-40 i 45), indica /i/ com a vocal temàtica per a <i>corrim</i> , <i>corriu</i> (PI, PS, Imper.), <i>corrissis</i> , etc. (IS), <i>corrint</i> o <i>corrignent</i> (gerundi), <i>corrigit</i> (participi). També [i] a <i>corriré</i> (FI) i <i>corriria</i> (Co.); es manifesta disconforme amb les dades d'Alcover (1906-1928) que assignen <i>correré</i> i <i>correria</i> a aquesta població. Per a l'infinitiu, però, dóna <i>córrer</i> , i hi afegeix que alguna vegada se sent <i>corrir</i> , però que hi és poc freqüent. (També Comas (1970, p. 36 i 138) —tot i que no es refereix d'una manera específica a aquest verb— havia assenyalat per a Pau (Alt Empordà) l'expressió «A més a córrer [sic]» 'molt de pressa', amb l'infinitiu, doncs, amb <i>-er</i> .)
1998	Figuera (p. 219) fa esment de <i>fúger</i> per a la Cerdanya.
1998	Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 16, Maçanet de Cabrenys, any 1968): <i>fúger</i> (dues vegades).

búller 'bullir', *cúller* 'collir', *cúser* 'cosir', *crúixer* 'cruixir', *fúger* 'fugir', *íxer* 'eixir', *múnyer* 'munyir'. I també *córrer* (amb vocal temàtica /í/ als temps verbals altres que l'infinitiu; aquest darrer temps sempre sense /í/ —com ja hem avançat a § I.A.1 (d)).

Pel que fa a la resta de zones del domini lingüístic, tenim:

a) Fugir: es constata *fúgere* al Baix Empordà, el Gironès i la Selva (tot i que, al sector centre i costaner d'aquesta darrera comarca, el que s'hi localitza és *fugir* —a Tossa de Mar i a Lloret de Mar juntament amb *fúger*).

b) Cruixir: apareixia *crúixere* al Baix Empordà.

c) Córrer: amb vocal temàtica /í/ en temps altres que l'infinitiu al Baix Empordà i a poblacions costaneres de la Selva i del nord del Maresme (però, igual com hem assenyalat per a l'Alt Empordà, en aquests temps verbals hi apareixien també les formes d'aquest verb amb solucions similars a les del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] —com s'esdevenia en algunes comarques veïnes— o bé formes de la varietat més general del català central). A la ciutat de Girona només es va localitzar el tret en algun temps verbal (concretament, en aquells en què [i] ocupa la posició àtona).

També es localitzaven verbs amb aquest comportament a l'extrem oest del català nord-occidental (*fuire*, *bulldre*, *culldre*) i a punts del Pallars Sobirà o del Pallars Jussà (*fuire*). En tots aquests casos, es tracta d'infinitius rizotònics i amb vocal temàtica /í/ als temps verbals altres que l'infinitiu.⁹⁵

D'altra banda, a l'alguerès el verb *córrer* presentava vocal temàtica /í/ tant a l'infinitiu com a la resta de temps verbals. A Solsona, es trobava també en algun cas formes amb [í] (a l'IS i a les persones 4, 5 del PS i de l'Imper.: ex. *corrissis*, *corrim*, *corriu*).⁹⁶

Pel que fa al grup de verbs descrits a § 0 (d) —representats al corpus d'Alcover (1906-1928) per *conèixer*, *merèixer*, *néixer*, *parèixer*—, es pot indicar que es troben per al rossellonès formes amb /í/ temàtica a diversos temps verbals (4, 5 PI; 4, 5 PS; FI; Co.; participi —no hi ha dades per al gerundi). Coexisteixen, però, en un grau important amb les formes pròpies de la classe II.

II. Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona

A la nostra zona, hem trobat actualment la característica per a *fugir*, *munyir* i *córrer* (i no per a *cosir*, *eixir*,⁹⁷ *bullir*, *collir* i *tenyir*).

a) Fugir: a la Baixa Cerdanya han estat les poblacions més properes a la frontera estatal amb França on s'ha trobat *fúger*. També ha aparegut la característica —en la forma *fúg(e)re*— a Espinavell (Molló, situat al nord-est del Ripollès). Igualment a tot l'Alt Empordà i al nord del Pla de l'Estany —ja sigui en la forma *fúg(e)re* (generalment) o en la forma *fúger* (Cadaqués).⁹⁸ En la major part de les localitats assenyalades hi havia *fugir* coexistent-hi.

95. Amb algunes excepcions molt puntuals, les quals fan referència al participi; concretament, tenim [fuj'ɣut] a Bonansa i al Pont de Suert, [koʎ'ɣut] a Tamarit de Llitera i [kuʎ'ɣut] a Benavarri.

96. Caldria determinar l'origen de la [i] de Solsona (que només ha aparegut al subjuntiu i a l'imperatiu) i si podria tenir alguna relació amb la posició fronterera entre català central i català nord-occidental de la localitat esmentada. (Al llarg de la llenca de la frontera indicada es produeixen alguns canvis de [e] cap a [i], per bé que cal dir que el fenomen s'ha descrit per a la posició de síl·laba àtona final —vg. Recasens, 1991, p. 71-73.)

97. De fet, no hi ha hagut cap informant que fes servir el lexema *eixir* (en qualsevol de les seves formes); tothom utilitzava *sortir*.

98. A Figueres i a Llers també vam prendre nota de *fúger* —a més a més de *fúg(e)re*. Sobre aquesta transcripció, vg. nota 146.

A diferència del que s'esdevenia als inicis del segle xx, a l'actualitat no ha aparegut *fúg(e)re* a la Garrotxa, sinó *fugir*. És també aquesta darrera forma la que vam trobar de manera única al Ripollès (amb l'excepció del nord-est, on hi havia coexistència amb la forma abans esmentada), al sud del Pla de l'Estany i en algunes poblacions de la Baixa Cerdanya.

b) Munyir: s'ha localitzat *múny(e)re* només a Espinavell (en coexistència amb *munyir*).

c) Córrer: la presència de /í/ temàtica en temps altres que l'infinitiu es desplega àmpliament a l'Alt Empordà. Per a aquests temps verbals, en algun cas hi ha coexistència amb formes similars a les que adopten allà els verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] (similitud que també es pot trobar a diverses comarques veïnes de l'Empordà —vg. cap. 2.2.2.1.5 i cap. 2.2.3.1); algunes formes denoten interferència entre aquest darrer paradigma i el provinent del rossellonès; hi ha també alguna forma corresponent a la varietat més general del català central (vg. també § I.A.1 *supra*). El paradigma més usual, però, és el que comparteix amb el rossellonès.⁹⁹

En algun cas s'ha trobat a Espinavell (Molló), per a aquest mateix verb *córrer*, la característica que s'examina en aquest capítol; i també en algun punt aïllat de la Garrotxa —però, en aquesta darrera comarca, amb uns nivells molt baixos i secundaris.

Com ja hem comentat, arreu la forma de l'infinitiu ha estat *córrer*.

Podem afegir que la característica no ha aparegut per als verbs de tipus *conèixer*, descrits a § 0 (*d*).

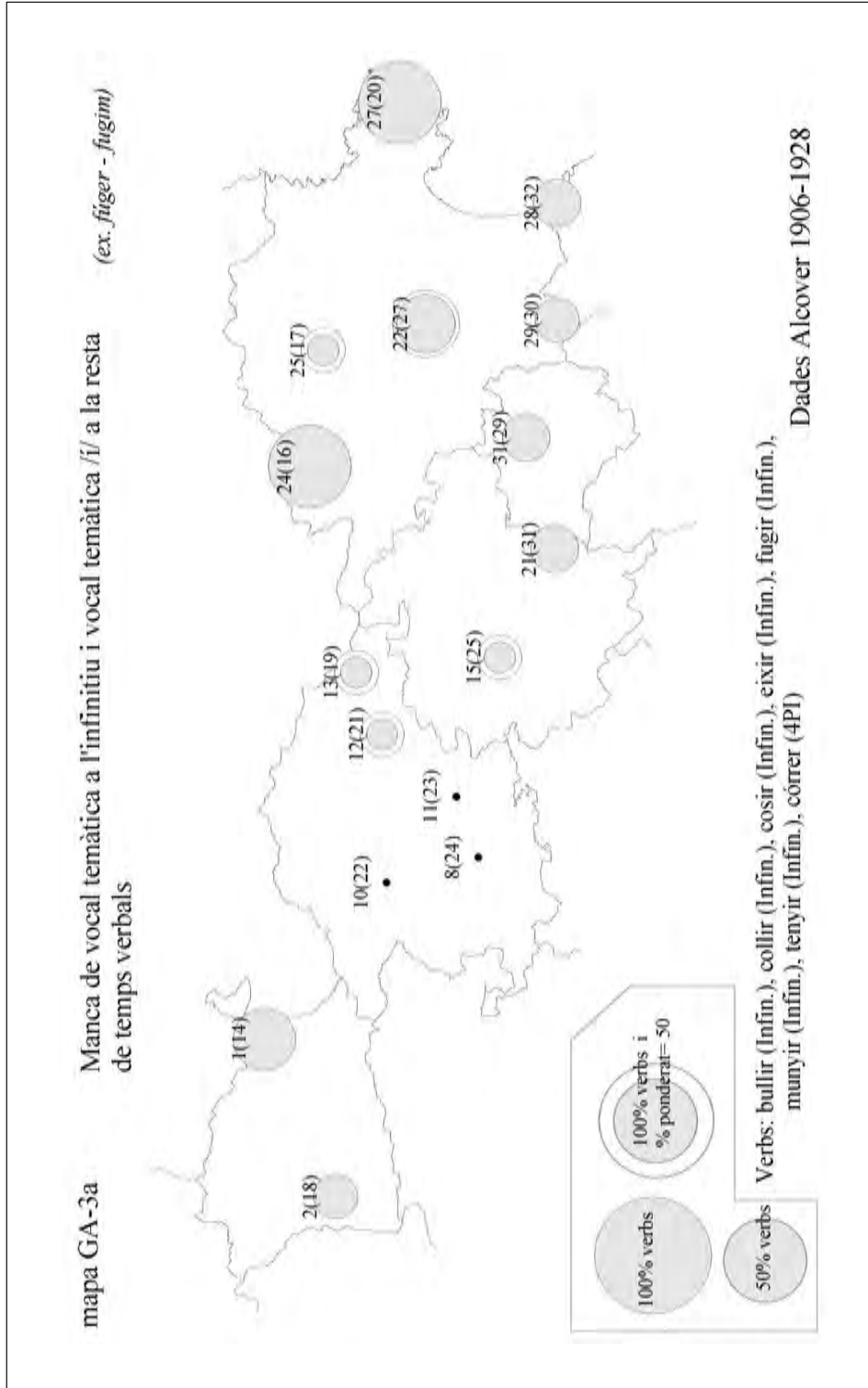
III. *Conclusions*

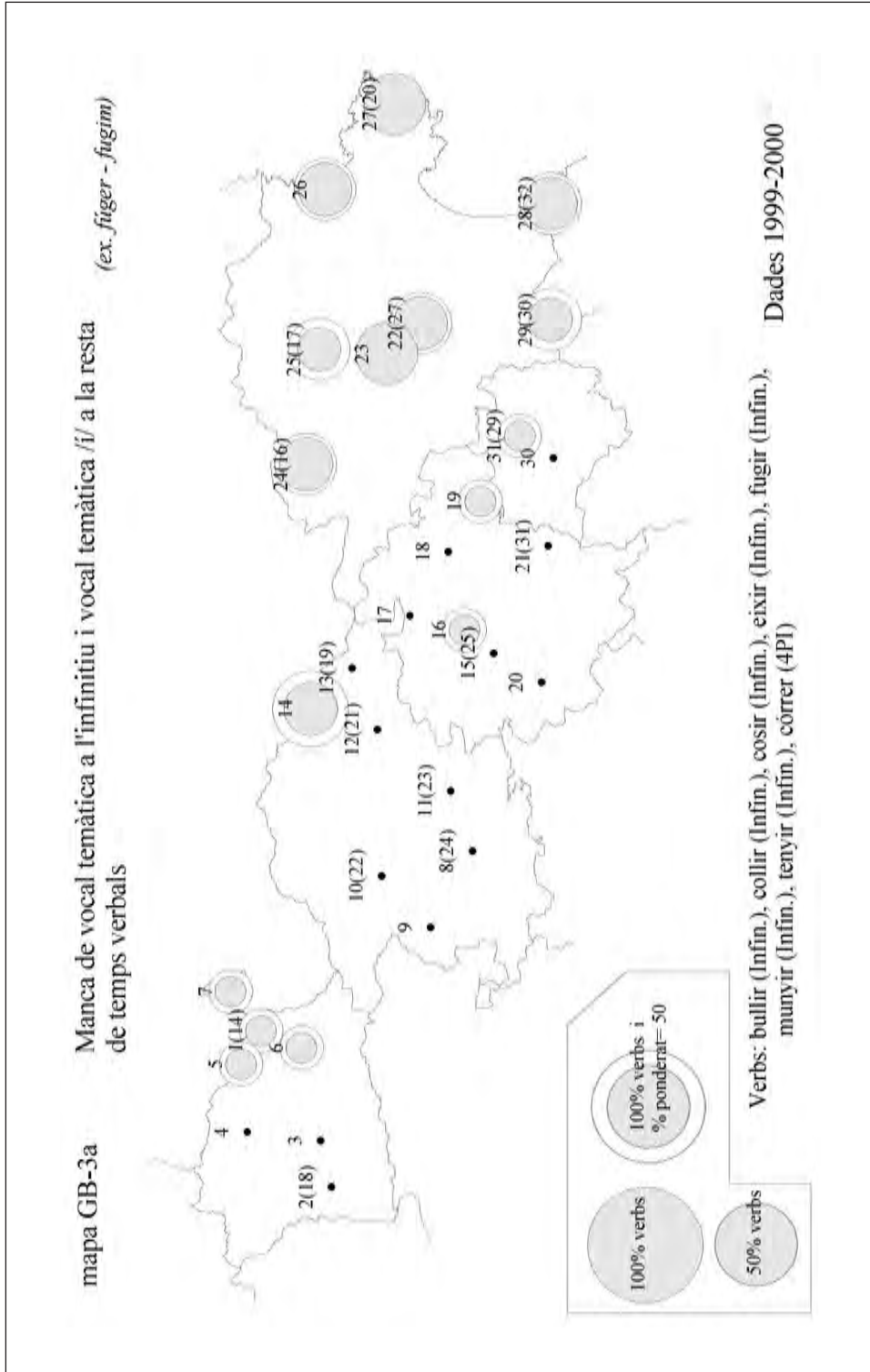
És una característica pròpia del rossellonès que travessa d'una manera dèbil la frontera pirinenca. Això sembla que s'esdevé avui dia pràcticament només per als verbs *fugir* i *córrer*. A aquests verbs, s'hi ha d'afegir un cas aïllat per al verb *munyir* (*múny(e)re*), localitzat en una sola població, ran de frontera, al nord-est del Ripollès (Espinavell (Molló)).

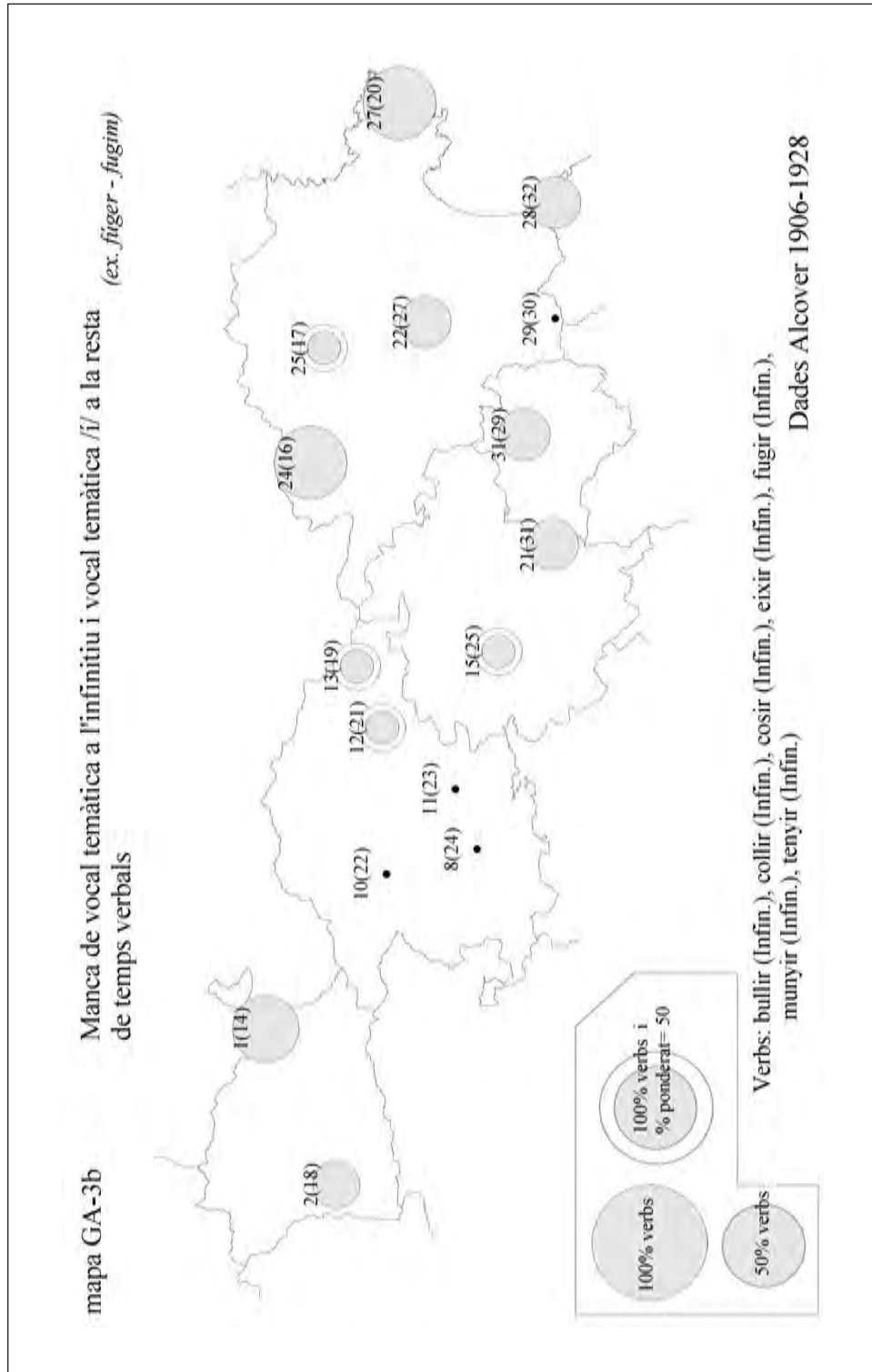
A l'inici del segle xx, hi havia també infinitius rizotònics d'aquest tipus —i vocal temàtica /í/ a la resta del paradigma— per a *eixir* (*íxer*, a la Baixa Cerdanya) i per a *cosir* (*cúser*, al nord-oest de l'Alt Empordà), formes infinitives que actualment no han aparegut.

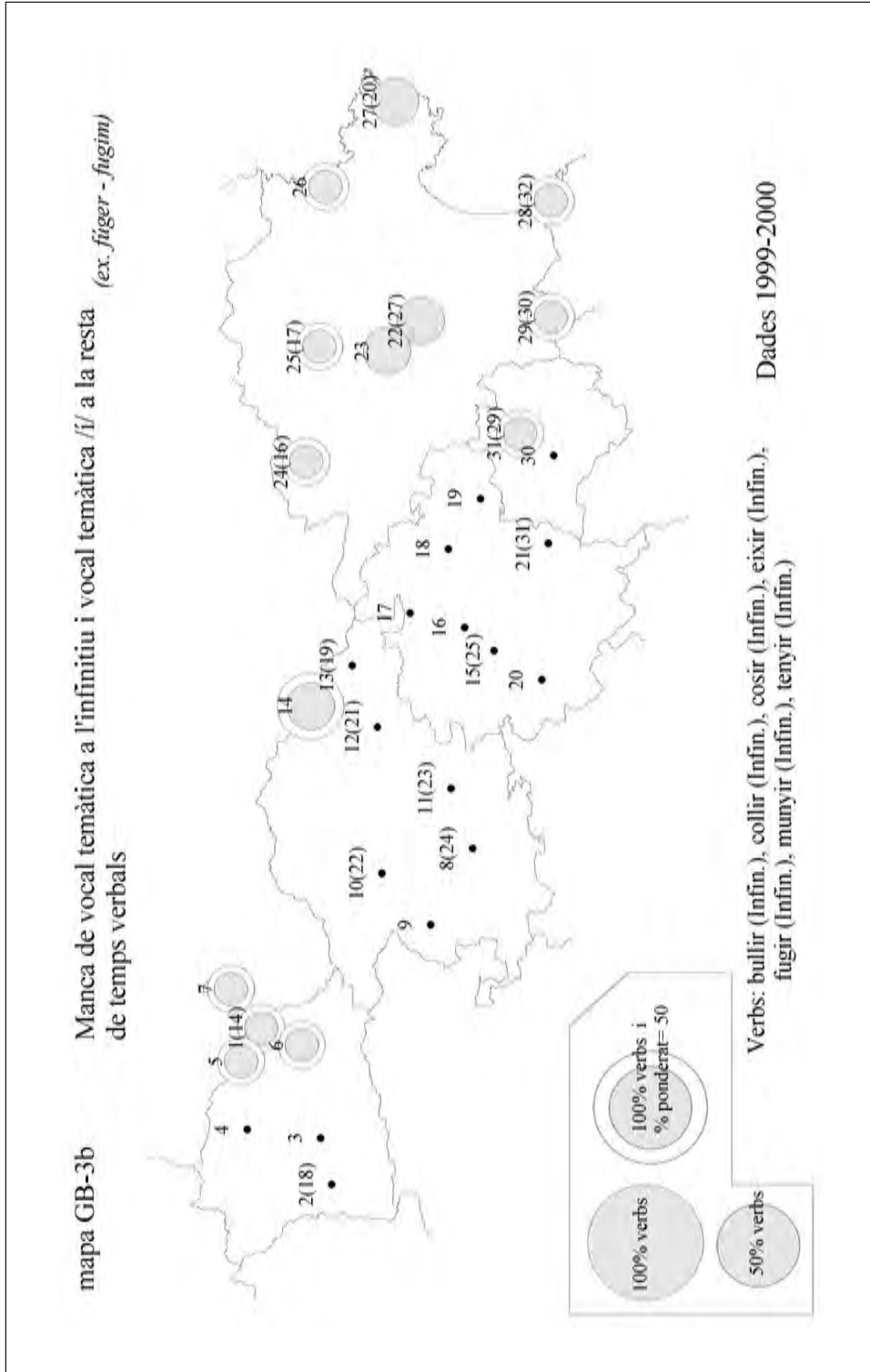
Cal indicar, d'altra banda, que les isoglosses d'aquestes formes verbals no són coincidents.

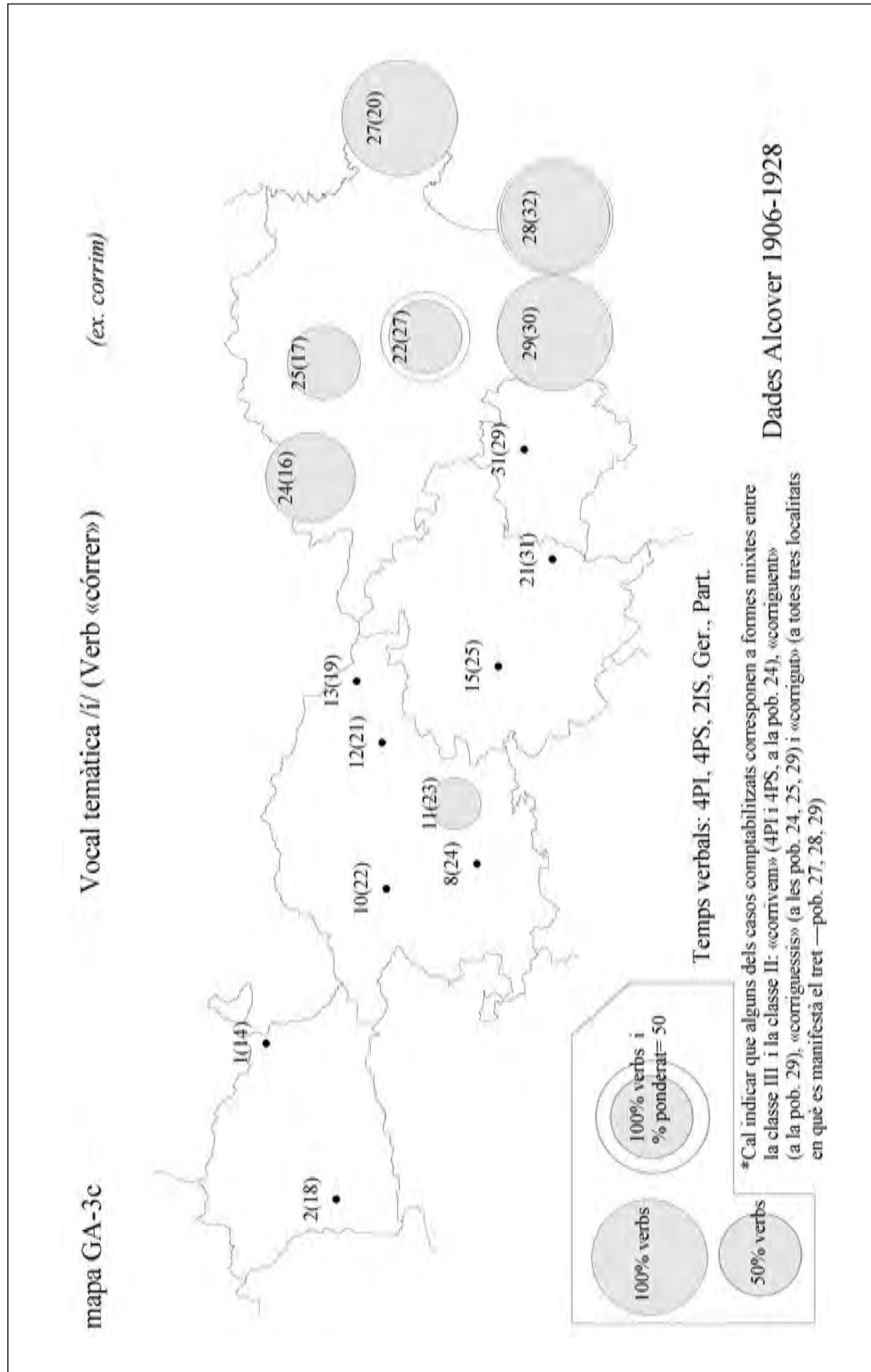
99. Indiquem aquí les formes corresponents al verb *córrer* —altres que l'infinitiu— trobades actualment a l'Alt Empordà. Per a 4 PI, a més a més de *corrim* a totes les poblacions, hi vam recollir *corriguem* (dues poblacions), *correguem* (una població), *correm* (tres poblacions); per a 5 PI, a més a més de *corriu* a totes les poblacions, hi vam recollir *correveu* (una població), *correu* (una població); per a l'Imp. Ind., a totes les localitats hi havia *corries* (en una d'aquestes, en coexistència amb *correvies*); per a futur i condicional, arreu vam recollir només formes amb [i]: *corriràs*, *corriries*, etc.; per a 4 PS, a totes les poblacions hi vam recollir *corrim*, però també *corriguem* (cinc poblacions), *correm* (dues poblacions), *correguem* (una població); també arreu *corriu* per a 5 PS, però en coexistència hi havia *corrigueu* (quatre poblacions), *correu* (dues poblacions), *corregueu* (una població); per a l'IS, arreu *corrissis*, però a cinc poblacions també *corriguessis* i, a dues poblacions, *corressis*; per al gerundi, *corrint* a tres poblacions, *corrigent* a set poblacions, *corrent* a dues poblacions i *correguent* a una població; per al participi, arreu *corrigit* i a quatre poblacions també *corregut*.

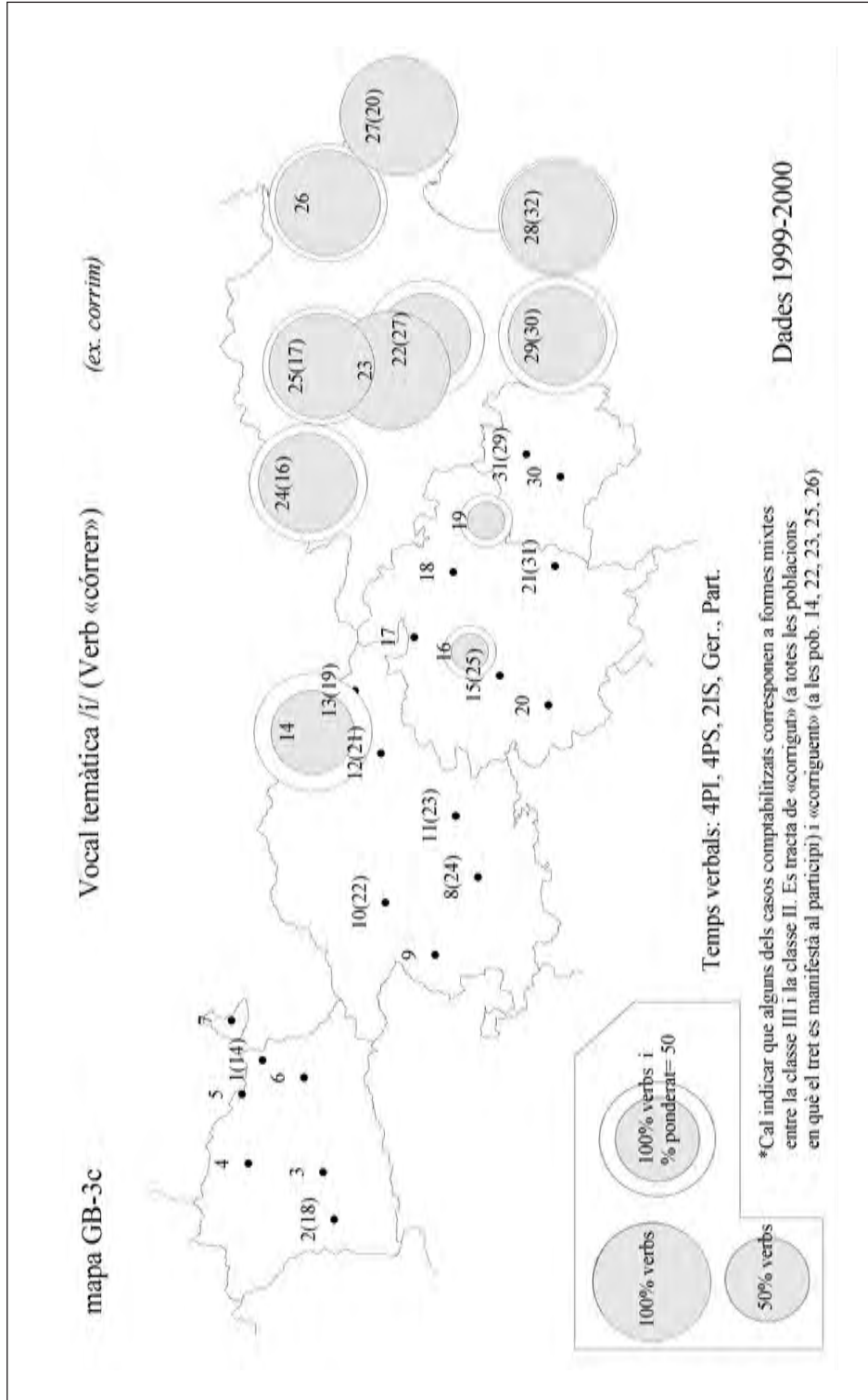

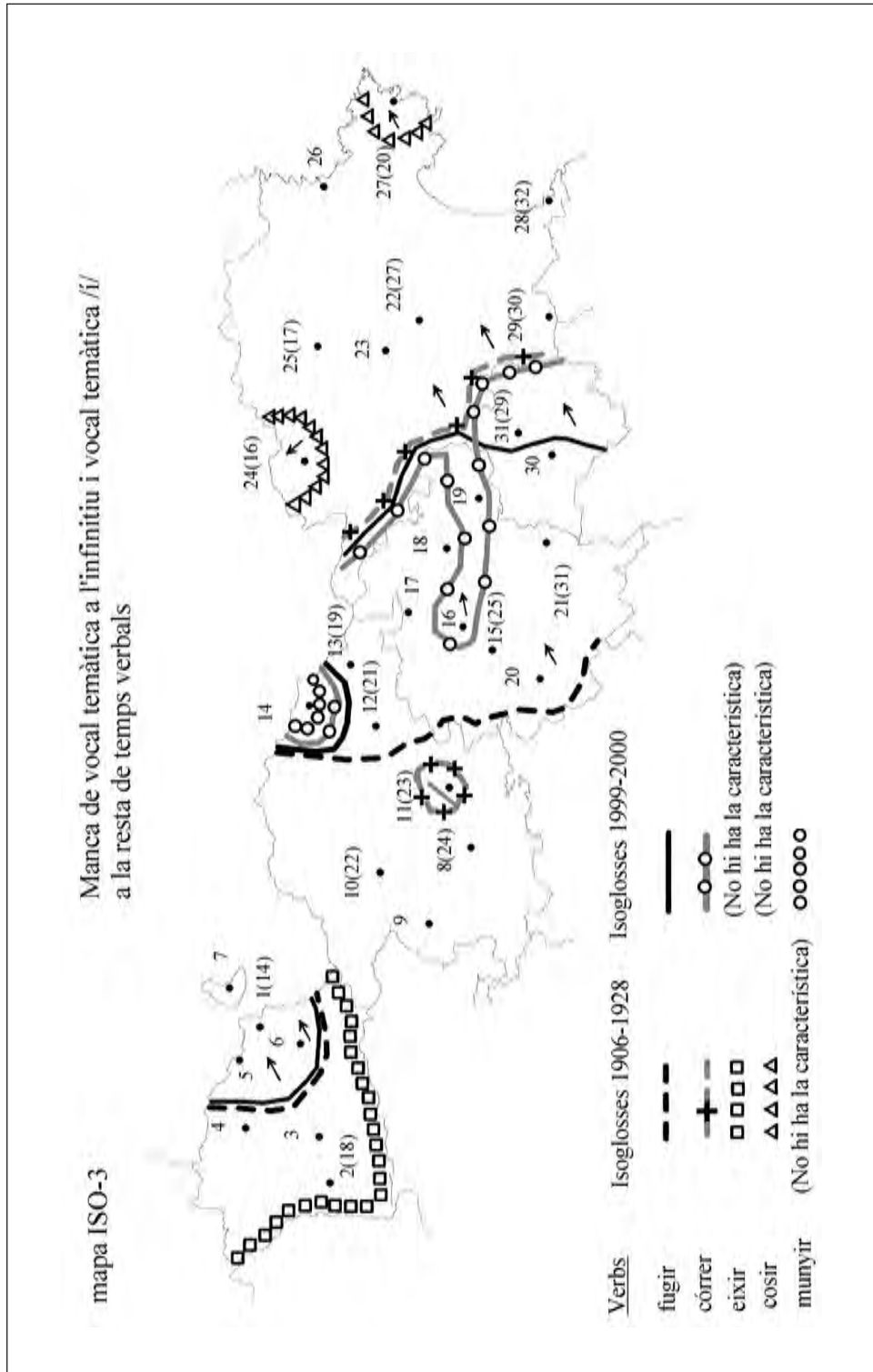

2.2.1.1.4. MANCA D'EXTENSIÓ VELAR A LA PRIMERA PERSONA DEL SINGULAR DEL PRESENT D'INDICATIU DEL VERB *SER* (car. 4) (*som*)

La característica que aquí ens ocuparà es refereix al fet que la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *ser* no hagi adoptat l'extensió velar i es realitzi *som* enfront de *sóc* —és aquella primera més acostada a la llatina *SUM*.

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1006-1928)

Segons les dades d'Alcover (1906-1928), /som/ per a 1 PI es trobava d'una manera molt general a la zona objecte d'estudi. Sovint, en coexistència amb *sóc* —i, a vegades, a més a més amb *so*.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres estudis han comentat aquest tret per a la nostra zona. Han fet referència a la Cerdanya (des de 1917), la Garrotxa (des de 1958-59), l'Alt Empordà (des de 1970) i el Pla de l'Estany (1986). També s'ha atribuït al «català septentrional de transició» (1978) i a un «català oriental» (1920) —equivalent aquest darrer al que actualment anomenem «català central» (vg. taula car-4:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

La característica es trobava al rossellonès, en la forma [ˈsun] (en general); amb final /m/ apareixia prop de la frontera ([ˈsum]: Ceret, Arles (Alt Vallespir); [ˈsom]: l'Alta Cerdanya i Prats de Molló (Vallespir, ran de frontera amb el Ripollès).

Pel que fa a la resta de dialectes, era *som* la forma pròpia del balear.

Respecte al català central, a més de localitzar-se a la zona objecte d'estudi, *som* ocupava una àmplia àrea al seu sector sud contigu (concretament a la part est i centre): el Baix Empordà, la Selva, el Gironès, Osona i el nord del Maresme. S'hi trobava pràcticament sempre en coexistència amb *sóc*.

Hi havia també realitzacions *só* (a l'alguerès i en algunes poblacions del català nord-occidental —en aquest darrer cas en coexistència amb *sóc*), les quals, però, no hem representat al mapa corresponent al marc interdialectal (MI-4) perquè hem limitat la característica a la seva realització com a *som*.¹⁰⁰

(Podem afegir-hi que en català antic es troben també documentades formes del tipus *son* i *só* (vg. DCVB, vol v, p. 487, s. v. *esser* i DECat, vol III, 713b, 34-40, s. v. *ésser*.)

100. Raons de fonètica sintàctica poden justificar *so*. Caldria prendre en consideració si aquesta forma tant es pot originar a partir de *som* com de *sóc*.

TAULA CAR-4:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1917 Xandri (p. 202) assenyala que, a la Cerdanya, hi ha per a 1 PI la forma *som*, en comptes de *sóc* o *só*.
- 1920 Griera (p. 32) indica *som* i *sóc* a 1 PI per al seu «català oriental» —és a dir, el nostre «català central»— sense concretar-ne la localització.
- 1958-1959 Juanola (p. 67, 73 i 89), en descriure la parla d'Olot i comarca, reporta realitzacions de *som* (1 PI) (ex. «—Veu? —ensenyant son devantal [*sic*] blanc— som una germana enfermera» [Bosch de la Trinxeria, *Lena*, p. 188]).
- 1959 Viladomat (p. 29) constata, per a la Cerdanya, la forma d'1 PI *som*. Segons l'autora, la utilitzarien les persones velles i pràcticament ja no se sentiria entre els joves. Considera encara normals, però, expressions com «som vell», «som malalt», «som espantat» —per a dues de les quals, d'altra banda, es pot apreciar l'ús de *ser* i no d'*estar*.
- 1970 Comas (p. 32) comenta que a Pau (Alt Empordà) hi havia ambdues formes, *som* i *sóc* (1 PI); i que la forma *som* es trobava en camí de ser substituïda per *sóc*.
- 1978 Veny (p. 46) atribueix *som* (juntament amb *sóc*) al «català septentrional de transició».
- 1983 Sala (p. 64) dóna ambdues formes —*som* i *sóc*— per a Cadaqués.
- 1986 Julià (p. 135) indica que a Cornellà del Terri (Pla de l'Estany) es pot sentir «ja hi *sóc* (o *som*) anat». Però rarament entre els joves, que prefereixen: «Ja hi he (a)nat».
- 1989 Godoy i Comas (p. 3) presenten les formes d'1 PI *som* (i *sóc*) per a Tapis (Maçanet de Cabrenys).
- 1997 Casals i Estany (p. 67) assenyalen *som* (1 PI) per al parlar d'Olot.
- 1998 Figuera (p. 211) dóna les formes *som* i *sóc* per a 1 PI 'ser' a la Cerdanya.
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 43) localitzen la forma d'1 PI *som* (i també *sóc*) a la Garrotxa.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Pel que fa a la nostra investigació actual, en cap cas hem localitzat la forma *som* dins del context «resposta al qüestionari».

Dades aportades per la conversa dirigida i la parla espontània

En canvi, hem obtingut la realització *som* a través de la parla espontània; tot i que només per a un informant de Rocabruna (nord-est del Ripollès) i una informant de Tortellà (Garrotxa).

Del primer d'aquests informants, tenim: «*Som set eixorit*» 'He estat eixerit', «*Som agafat les ulleres*», «*Som fet trenta-cinc anys de Camprodon a Beget*». Però també: «Jo *sóc* parlat amb molta gent».

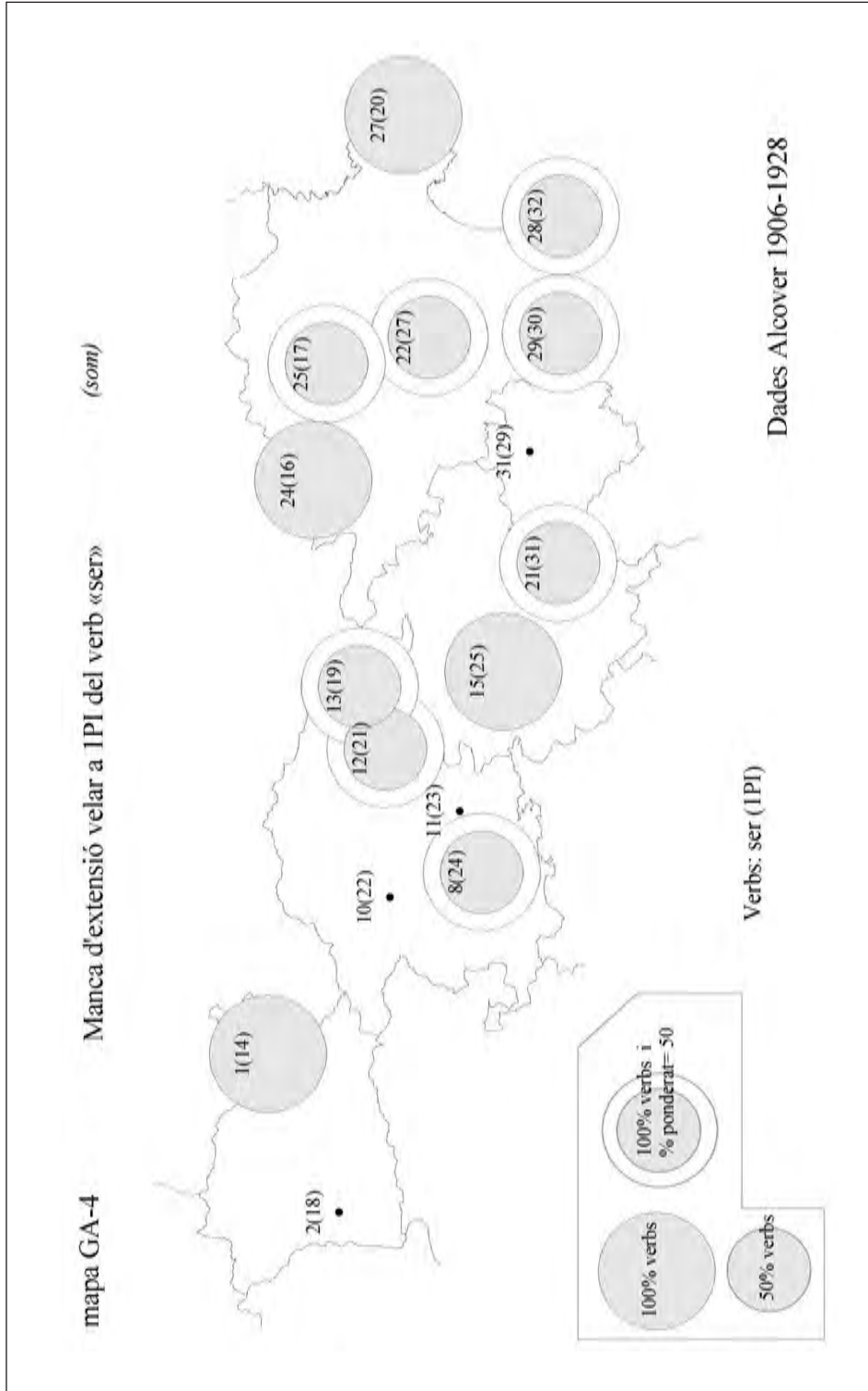
De la segona, vam recollir: «Jo no *som* fumad ni *som* begut mai». Però també: «*Sóc* vist que passava una persona», «El meu pare no el *sóc* pas conegut».

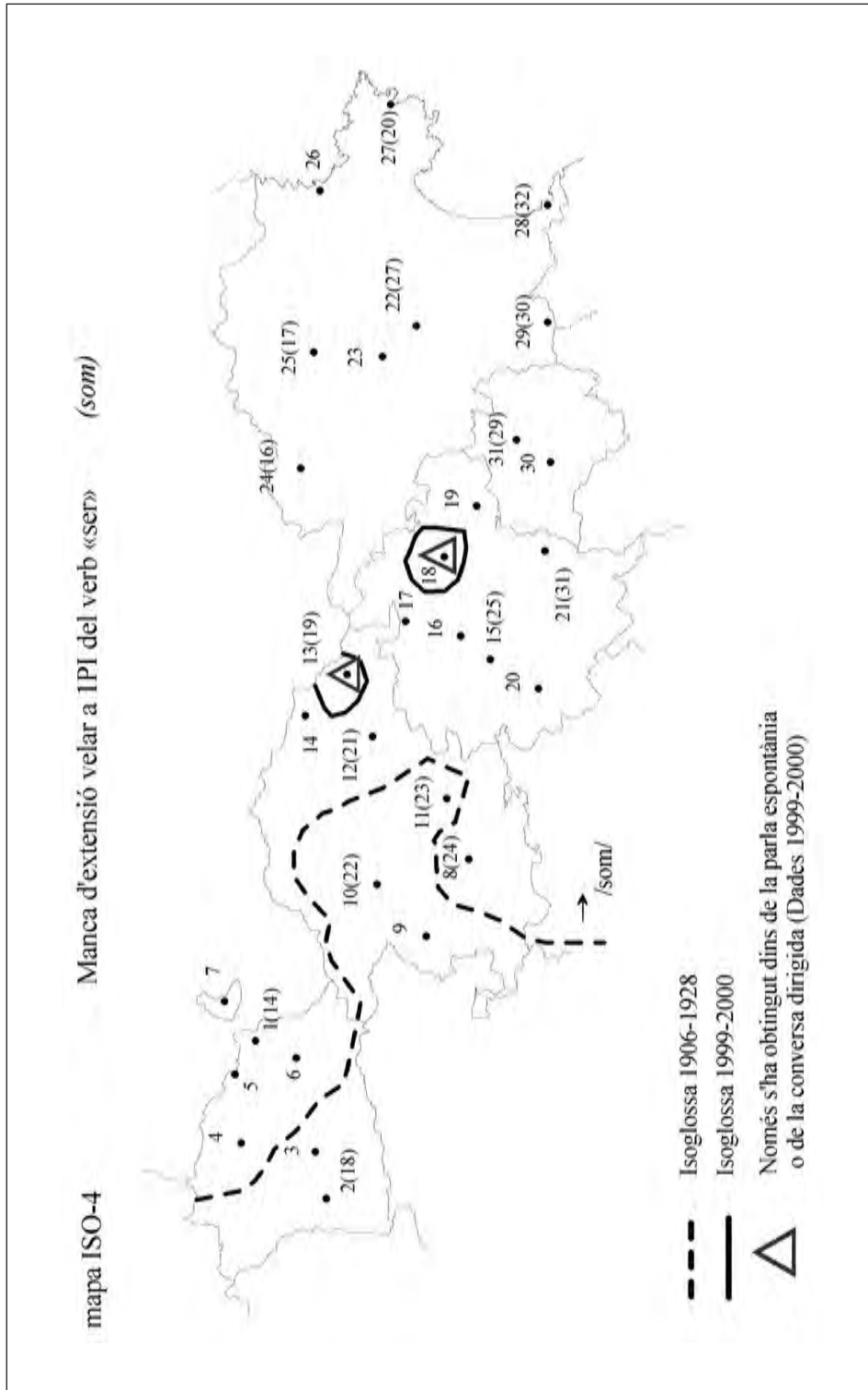
Es pot apreciar, d'altra banda, com en tots aquests casos el verb *ser* hi actua d'auxiliar en comptes del verb *haver*.

III. *Conclusions*

La forma *som* per a la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *ser* actualment és pròpia del rossellonès i del balear; en català antic, la forma sense extensió velar devia abraçar més territori (com correspon a la seva proximitat a l'ètim llatí). Als inicis del segle xx, es manifestava clarament a la nostra zona (per bé que, en general, en coexistència amb la forma *sóc*); igualment apareixia a les comarques contigües del sud, siguin aquestes les de l'est o bé Osona, situada al centre.

Actualment, el procés de substitució de la forma *som* per la forma *sóc* del català central més comú sembla pràcticament acomplert a les comarques investigades. Només hem detectat *som* en boca de dos informants: un de Rocabruna i una de Tortellà —i, encara, només dins de la parla espontània.

mapa MI-4 Manca d'extensió velar a IPI del verb «ser»
(som)

2.2.1.1.5. EPÍTESI [ə] A L'INFINITIU DE VERBS MONOSÍLLABS (car. 5) (ex. *dire*)0. *Comentari lingüístic*

Aquí tractem de les formes d'infinitiu *dire, dure, fere, sere*; és a dir, del fet que infinitius monosíl·labs han adoptat una [ə] final.

Alcover (1909) té una posició ambigua respecte a l'origen d'aquesta [ə] per als verbs esmentats, ja que, en el mateix article, indica que «pot esser molt bé la que tenien en llatí» (p. 253) i, més enllà (p. 302), dóna la [ə] de *dire* 'dir' —juntament amb la d'*ore* 'or'— com a exemple d'«epítesis o afitx de la paraula per derrera».

Fouché (1924b, p. 208) considera que *dire, dure* i *sere* provenen de **dīre* < DIC(E)RE, **dūire* < DUC(E)RE i **sēire* < *SEDĒRE. D'altra banda, no deixa constància de *fere*, sinó que dóna per al rossellonès la forma *fer*.

Coromines (DECat, vol. III, p. 142a20-37, s. v. *dir*) avalua la hipòtesi de Fouché: descarta la possibilitat que *dire* sigui un occitanisme —i, doncs, provinent de DICERE (i no del *DIRE català)— perquè, d'una banda, a la prosa medieval del Rosselló el que hi apareix és *dir* i, d'altra banda, hi ha el fet que, malgrat que Fouché testimonia molts infinitius en *-ire* per als verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (i les formes corresponents de futurs i condicionals), avui dia ja no es troba en rossellonès aquell conjunt d'infinitius en *-ire* i seria, doncs, estrany que només hagués quedat *dire* com a romanalla. Cal indicar també que considera *ser* provinent de l'ètim *ESSĒRE tant en català com en occità; només provindria de SEDERE 'seure' —més concretament SEDĒRE— en el cas del castellà i del portuguès (vg. DECat vol. III, p. 712b54-713b15, s. v. *ésser*).

En contrapartida, presenta dues propostes (vg. DECat, vol. III, p. 142a38-50, s. v. *dir*; p. 221a7-11, s. v. *dur*, i p. 954b49-53, s. v. *fer*).

La primera ens duu altra volta a l'epítesi: aquesta seria al rossellonès o a l'Alt Empordà per a mots com *core* 'cor', *pure* 'pur', *llure* 'llur'. Hi assenyala també els verbs *dure* 'dur' i *fere* 'fer'.

La segona de les propostes consistiria a atribuir aquestes formes a «la tendència comuna a tota l'àrea dels bisbats de Girona i Elna a propagar els infinitius en *-rə* a despeses dels en *-ér, -ir, -ér: fúgere* (o *fuire*), *créixere, conèixere, plànyere*, i en fi també *èssere, estre* o bé *sere*, així com *fere* en lloc de *fer*» (DECat, vol. III, p. 142a42-47).

Respecte a aquesta darrera aportació de Coromines, hem de fer l'observació que, per bé que són aparentment semblants, les formes que indica responen en realitat a dos tipus diferents i, alhora, tenen també dues distribucions territorials diferents:

— El primer tipus (ex. *conèix(e)re, plàny(e)re*) constitueix la nostra car. 13; com s'exposa al cap. 2.2.2.1.4, es tracta d'infinitius de la classe verbal II que han resultat acabar en *-re* per la raó que el contacte entre l'arrel i el morf /r/ d'infinitiu necessitava una epètesi [ə]; d'aquells casos, el rossellonès en quedava al marge,¹⁰¹ mentre que abraçaven de ple la nostra àrea i s'expandien també cap a les comarques contigües del sud-est.

— El segon tipus —el d'aquesta car. 5 (ex. *dire, dure*)— correspondria als infinitius que, pel fet que les seves arrels acaben en vocal, no tenen necessitat de cap epètesi fonètica quan s'hi ajunta el morf /r/ d'infinitiu. I, per tant, [ə] final s'hi ha d'explicar per una altra via. Aquest segon tipus, a diferència de l'anterior, té la seva expansió màxima i gairebé única al rossellonès.

101. Excepció feta de dues transcripcions que donava Coromines, les quals no hem trobat confirmades en cap altra obra (vg. cap. 2.2.2.1.4, § I.B (car. 13)).

Així, doncs, descartada la possibilitat d'aparellar aquests darrers infinitius amb els del tipus *conèix(e)re* i desestimada, també, la seva procedència occitana, ens hem inclinat a considerar epítesi el segment [ə] de *dire*, *dure*, *fer* i *sere*.

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Es pot assenyalar, a partir d'Alcover (1906-1928), que la forma *dire* es localitzava al nord de l'Alt Empordà (poblacions de Maçanet de Cabrenys i de Figueres). S'hi presentava sense coexistir-hi amb *dir*.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres informacions d'Alcover (1909, p. 253) i de DECat (vol. III, p. 954b49-53) permeten afegir un altre verb a l'únic que, segons Alcover (1906-1928), ultrapassava la frontera pirinenca en direcció sud. Així, al verb *dir*, s'hi suma el verb *fer*, el qual ha estat localitzat al nord de l'Alt Empordà —igual com s'esdevenia per a *dir* (vg. taula car-5:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Segons Alcover (1906-1928), la característica apareixia al rossellonès en les formes *dire* 'dir' i *sere*, *essere* 'ser'; amb l'excepció, en ambdós casos, de l'Alta Cerdanya —tot i que hi havia *dire* a Montlluís; per al Capcir s'indica *dire* però no disposem de dades de la resta de verbs. (Per al verb *ser*, vg. també Costa (1986), ed. «Sacaze», mapa 107.) No s'hi va demanar el verb *dur* i no es va trobar la característica per al verb *fer*.

Vam intentar completar aquesta informació exigua amb altra bibliografia per mirar d'obtenir més dades sobre els verbs *fer* i *dur*.

Tant Alcover (1909, p. 253) com DECat (vol. III, p. 954b49-51) assenyalen *ferre* com a forma del rossellonès; el primer la localitza al Vallespir, el Rosselló i el Conflent, i DECat la indica per a Sant Cebrià de Rosselló (1960). Fouché (1924b, p. 208), en canvi, coincideix en aquest punt amb les dades d'Alcover (1906-1928), ja que constata només *fer* al rossellonès —tal com ja hem avançat a § 0 *supra*.

TAULA CAR-5:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1909	Alcover (p. 253) presenta els infinitius <i>dire</i> i <i>ferre</i> per a l'Alt Empordà.
1980-1991	Coromines (DECat, vol. III, p. 142a17-19) comenta que <i>dire</i> «s'extravassa una mica pel més Alt Empordà (Maçanet i fins a la ratlla de Figueres) —per a aquesta afirmació es basa en les dades d'Alcover (1906-1928). Pel que fa a <i>ferre</i> , assenjala que «és també de l'Emp. extrem Nord» (DECat, vol. III, p. 954b51).

Pel que fa al verb *dur*, hi ha coincidència entre Alcover (1909: 253), DECat (vol. III, p. 221a7-8) i Fouché (1924b, p. 208) en el sentit de considerar *dure* la forma pròpia d'aquell dialecte.¹⁰²

Podem afegir-hi que Alcover (1906-1928) assenyala a l'alguerès les formes *diure* i *dire*; però no apareixia *-re* per als altres verbs esmentats.

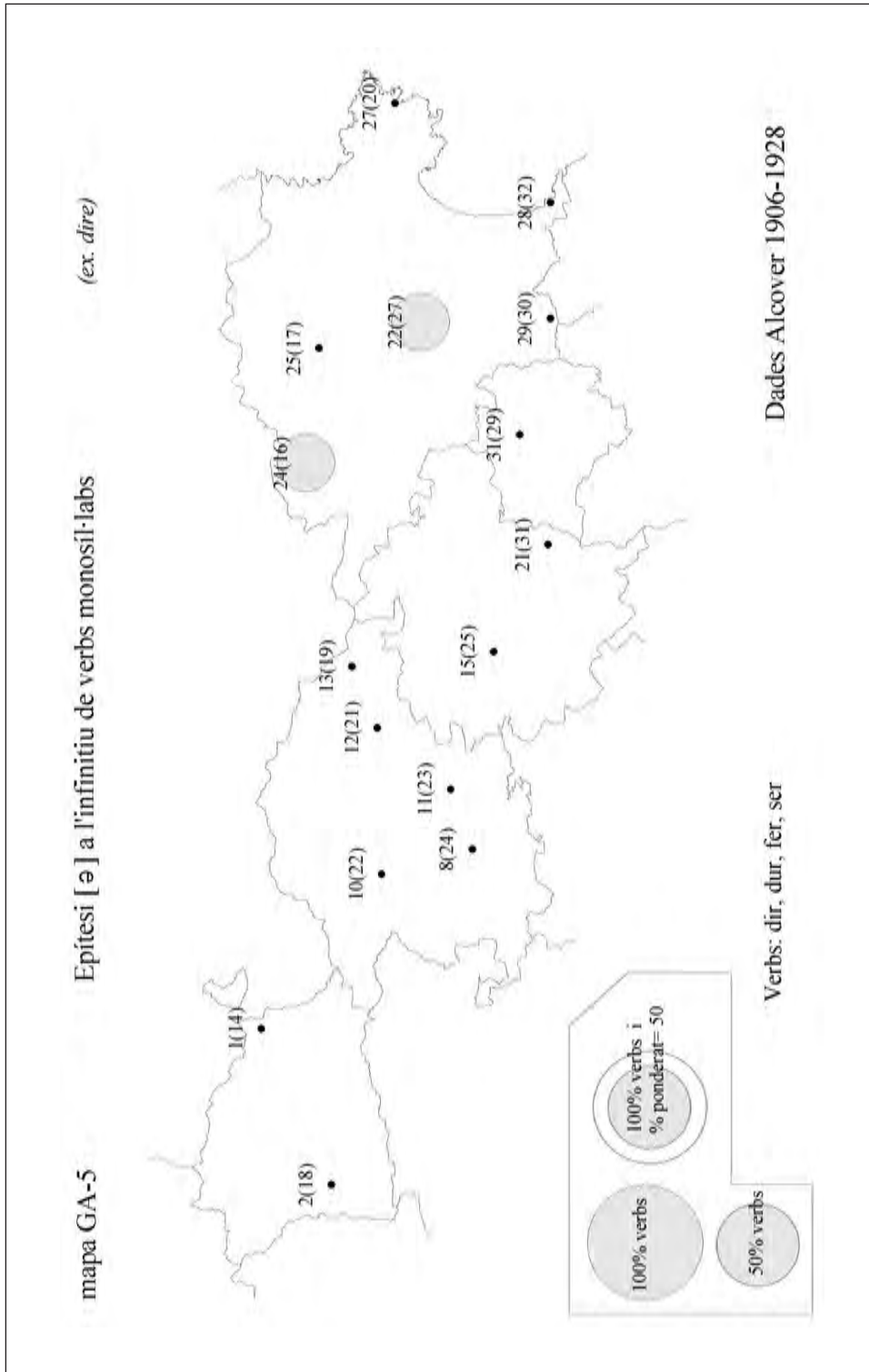
II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

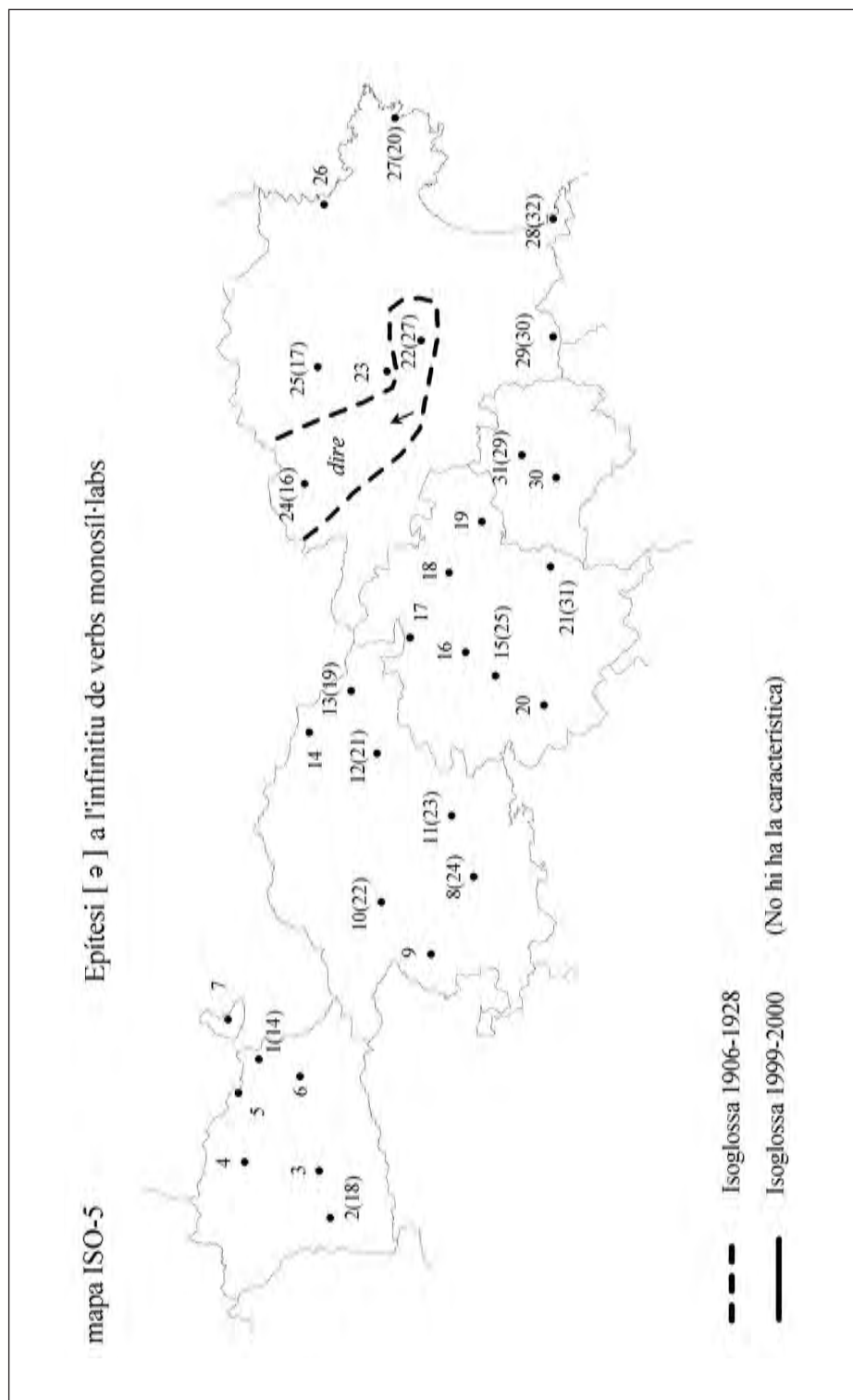
Actualment, a la zona investigada no hem localitzat aquest tret per a cap verb, ni tampoc ha aparegut en situació de conversa dirigida o de parla espontània.

III. *Conclusions*

Es tracta d'una característica del rossellonès que, als inicis del segle xx, s'endinsava una mica al nord de l'Alt Empordà. La nostra investigació actual ja no n'ha trobat cap realització.

102. Es pot concretar, també, que la forma que assenyala Alcover (1909, p. 253) és un *endure* a Calce (Rosselló).

mapa MI-5 Epítesi [ə] a l'infinitiu de verbs monosíl·labs

2.2.1.1.6. FINAL D'ARREL LÈXICA EN /w/ PER A VERBS DEL SUBGRUP [-w] DE LA SUBCLASSE VERBAL [II, +EXT.] (car. 6) (ex. *cauem*, *seuïes*)

La característica afecta els verbs del que hem anomenat subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext] (vg. cap. 2.1.1.3), els quals, a més a més de les particularitats de la subclasse esmentada, presenten en el català general /w/ final d'arrel a l'infinitiu, a 2, 3, 6 PI, al FI i al Co. A la nostra zona, en algun cas es podia trobar aquesta /w/ per a altres temps i persones.

Aquesta /w/ final d'arrel del català és el resultat de l'evolució etimològica en uns casos (2, 3 PI; infinitiu dels verbs en -ÈRE —i els seus corresponents futur i condicional) i és analògica en els altres casos (bàsicament a 6 PI, infinitiu d'alguns verbs en -ÈRE i els seus corresponents futur i condicional).¹⁰³

A més de les formes amb /w/ que es troben al català més general actual —a què ens hem referit—, segons les dades d'Alcover (1906-1928) a la nostra zona apareixia /w/ final d'arrel en els temps i persones següents:

a) 1 PI: tipus etimològic o, en algun cas, analògic.¹⁰⁴

Ens referim aquí a les formes del tipus *caui*, *coui* i les ocasionals *cau*, *cou*, que hem interpretat com a *cau* + *o*, *cou* + *o*. Aquestes formes s'analitzen en tractar la car. 1 i la car. 10 (vg. cap. 2.2.1.1.1 i cap. 2.2.2.1.1, respectivament). (A voltes la /w/ final d'arrel a 1 PI es podia localitzar també per al verb irregular *viure*.)

b) 4, 5 PI; 1, 2, 3, 6 PS; Imp. Ind.; Ger.¹⁰⁵: tipus analògic.

Es tracta de realitzacions com ara *cauem* (4 PI), *seuïes* (2 Imp. Ind.), *seuent* (Ger.); són aquestes les formes a les quals es dedica aquest capítol.

Indiquem que Pérez Saldanya (1998, p. 193-194) ha considerat igualment analògiques les formes d'Imp. Ind. del tipus *creuia*, *couia* del Camp de Llíria.

103. Per als verbs amb -D- o -C^{e.i} final d'arrel, la solució primera a 6 PI va ser el hiat (ex. *caen*, *plaen*) i més tard aparegueren les formes amb /w/ analògica (ex. *cauen*, *plauen*). Quant als verbs amb -B-, -V- final d'arrel, la solució inicial fou -V- (ex. *beven*, *moven*); i més endavant sorgiren les analògiques en /w/ (ex. *beuen*, *mouen*) —vg. Coromines (1971, p. 317-318) i Pérez Saldanya (1998, p. 65 i 68). Pel que fa a la possibilitat de formes amb /w/ etimològica o bé analògica a l'infinitiu, tenim, per exemple, *CADÈRE* > *caure* —amb /w/ etimològica—, però *SEDÈRE* > *seer* >> *seure* —amb /w/ analògica (vg. Gulsoy, 1993, p. 154 i 156).

104. És etimològica la /w/ d'1 PI quan prové de final d'arrel llatina en -B-, -V-, -D- i C^{e.i}. Aquestes consonants, en la forma verbal esmentada, es van escaure en català en situació implosiva i, doncs, van donar com a resultat /w/. És, en canvi, analògica la /w/ final d'arrel d'1 PI per al verb *coure* (*CŌQUO* > *coc* >> *cou*) —que disposava d'una consonant final d'arrel llatina diferent de les anteriors— o per a verbs com *deure* (*DEBEO* > *deig* >> *deu*) o *jaure* (*IACEO* > *jaç* >> *jau*), en els quals el final d'arrel va ser modificat per la iod en el pas del llatí al català. Per a aquests darrers verbs, vg. Pérez Saldanya (1998, p. 60).

105. Comentari a part mereixen les formes de gerundi del tipus *jauren(t)*, *pl Lauren(t)*, *riuren(t)*, etc. que, segons Alcover (1906-1928), es podien trobar en algun cas a l'Alta Cerdanya (Angostrina, Sallagosa, Montlluís), al Capcir (Formigueres), Martinet (Baixa Cerdanya) o la Torre de Cabdella (Pallars Jussà). També a l'atles «Sacaze» (ed. Costa 1986, mapa 32 'bevent'), amb dades de 1887, trobem [ˈbewrən] per a punts de l'Alta Cerdanya, el Capcir i el Conflent (comarques en què, al mateix temps, hi havia *bevent* o *beguent*) —cal precisar, d'altra banda, que l'atles «Sacaze» no fa distincions de timbre (obert vs. tancat) per a les vocals *e* i *o*. Ronjat (1930-1941, § 591, II) i Alibèrt (1976, p. 137-194) donen també formes del tipus *dirent*, *beurent*, *creirent*, *veirent* per a l'occità. Sobre un possible origen de les formes esmentades relacionat amb el gascó, vg. Allières (1971, fascicle 2, p. 275-277); s'hi assenyalava que es podrien haver format per analogia amb gerundis rizotònics de la classe II que es troben en aquell dialecte.

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Centrant-nos, doncs, en les realitzacions de tipus analògic indicades a *b*, cal constatar que, segons les dades d'Alcover (1906-1928), només apareixia la característica a la nostra zona d'una manera molt esporàdica: per a *seure* (4, 5 PI; Imp. Ind.; 1, 2, 3, 6 PS; Ger.), *caure* (4, 5 PI) i *deure* (4, 5 PI), i exclusivament a les poblacions de Camprodon i Rocabrana (nord-est del Ripollès). Es pot observar també com, en aquestes poblacions, hi havia les alternances *cauem* ~ *cavem* ~ *caiem*, *seuem* ~ *sevem* ~ *seiem* ~ *seguem*, *deuem* ~ *devem*, cosa que permet més d'una interpretació sobre l'origen d'aquesta /w/ —tot i que, en tots els casos, hi hauria actuat l'analogia amb les formes del propi paradigma. (Si prenem en consideració el que s'exposarà al cap. 2.2.3.1 sobre el presumible canvi lingüístic que hauria conduït a l'aparició de formes del tipus *creguem* (4 PI), les realitzacions *cauem* i *seuem* de les poblacions anteriors tant podrien deure's exclusivament a la pressió del propi paradigma —més important per la presència de formes amb /w/ a 1 PI— com ser realitzacions ocasionals sorgides en l'intent de substituir les formes del tipus *cavem* 'caiem', *sevem* 'seiem' —no existents al català central, varietat amb la qual el sector geogràfic en què aquelles apareixen ja s'havia posat en contacte.)

I. A. 2. Altres aportacions bibliogràfiques

No hem trobat cap autor que hagi fet referència a aquest tret per a la nostra zona —a part del que es desprèn de les dades que acabem de comentar del corpus d'Alcover.

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Formes analògiques d'aquest tipus es localitzaven també d'una manera més o menys ocasional al rossellonès (Rosselló, Conflent, Vallespir) (4, 5 PI; Imp. Ind.; 1, 2, 3, 6 PS) i a poblacions del centre valencià (Imp. Ind. —o, per a 4, 5 PI del verb *riure*, en una població situada més al sud). D'una manera més regular, apareixia aquest tret a Benavarri (4, 5 PI; Imp. Ind.; Ger.).

II. Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona

Igual com als inicis del segle xx, l'aparició de la característica a la nostra zona ha estat totalment esporàdica: un informant de Rocabrana va respondre *complauem*, *complaueu* (4, 5 PI) i un informant de Meranges, *creueu* i *riuem*.

Per a Rocabrana, les solucions analògiques *complauem*, *complaueu* semblen haver estat afavorides per *complauí* (totes tres formes van coincidir en el mateix informant i asseguraven /w/ a totes les persones del PI) i per la raresa del verb. En el cas de Meranges, no hi hauria hagut aquesta pressió analògica d'1 PI i les formes podrien haver sorgit, simplement, en l'intent d'evitar les formes de 4, 5 PI amb extensió velar dels verbs del subgrup [-w], pròpies de la Cerdanya.

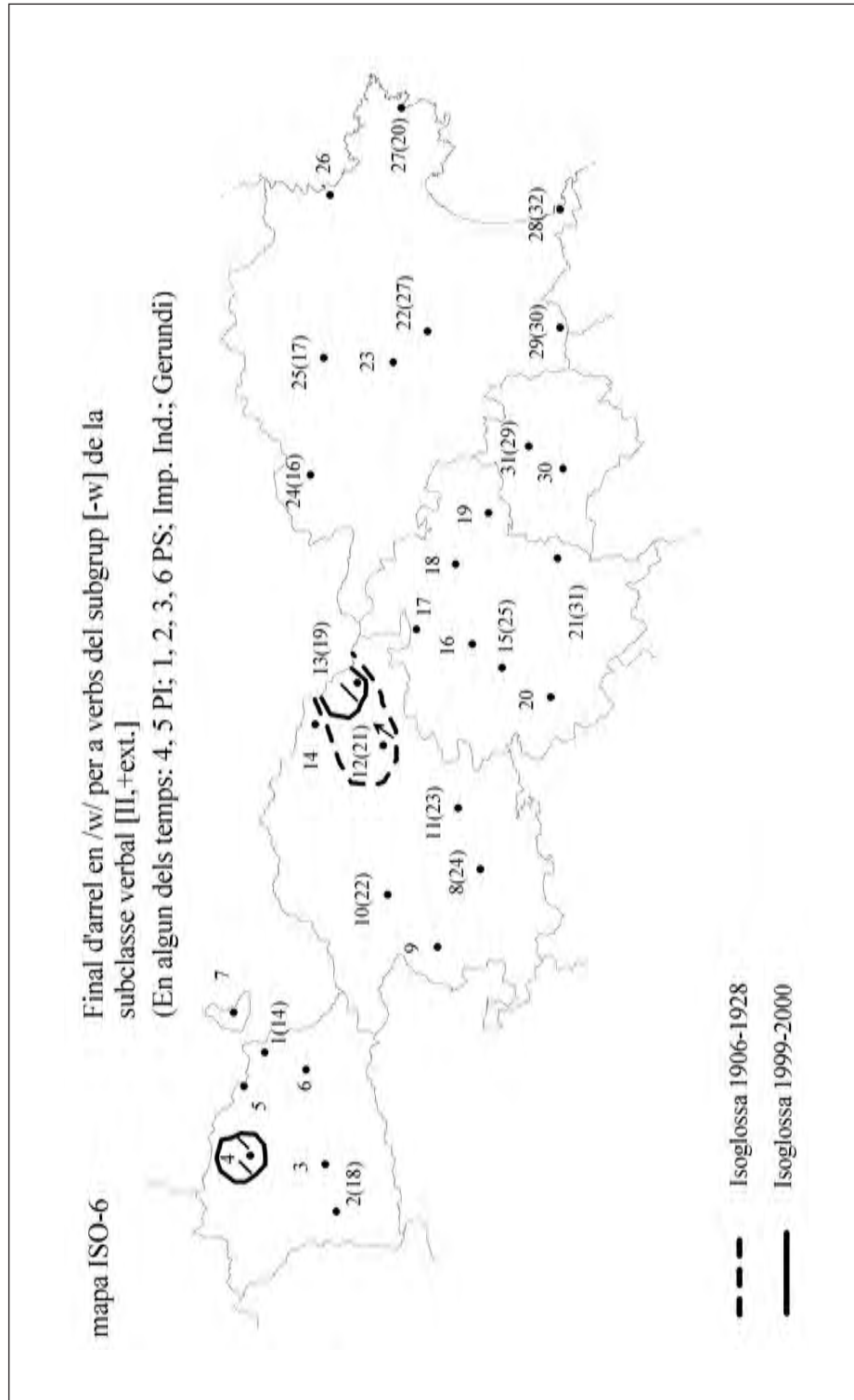
III. *Conclusions*

Les formes verbals amb /w/ final d'arrel no etimològica que aquí hem examinat han resultat ser completament esporàdiques tant als inicis del segle xx com actualment; la manifestació del tret al rossellonès al començament del segle xx té també aquest perfil. Aquestes formes s'expliquen per l'analogia amb les formes amb /w/ existents al paradigma del mateix verb.

Pel que fa al seu origen, aquestes formes podrien deure's exclusivament a la pressió del paradigma del propi verb —més important per la realització amb /w/ final d'arrel de les formes d'1 PI, la qual es localitzava encara en un sector de la nostra zona a l'inici del segle xx— o bé estar relacionades també amb l'intent d'evitar les formes usuals a l'àrea (sigui les del seu sector centre i est, o bé les del sector oest), donada la divergència d'aquestes amb les de la varietat més general del català central.

Durant el segle xx i limitant-nos a la nostra zona i al rossellonès, ens trobem, més que amb una característica en el sentit clar del terme, amb una tendència analògica que no ha aconseguit anar més enllà d'usos eventuais.

(Potser convé afegir que, en algun moment històric reculat de l'evolució del català, sí que es podria haver tractat a les nostres comarques d'una característica pròpiament dita; vegeu al cap. 2.2.2.1.5 l'origen que atribuïm a les formes del tipus *cavem*, *caveu*, *cavies*, etc.)

mapa MI-6

Final d'arrel en /w/ per al subgrup [w] de la
subclasse verbal [II,+ext.]

(En algun del temps: 4, 5/PI; 1, 2, 3, 6 PS;
Imp. Ind.; Gerundi)

2.2.1.2. Morfologia nominal

2.2.1.2.1. PÈRDUA DE /n/ FINAL DELS LEXEMES NOMINALS O ADJECTIVALS OXÍTONS EN LA FLEXIÓ DE PLURAL (car. 7) (ex. *cançons*)

Tractem aquí del fet que, en la flexió de plural dels substantius o adjectius oxítons acabats en /n/, s'hi afegeix el morf /z/ de plural, però aquella /n/ final de lexema no es realitza fonèticament.

Així, si prenem com a exemple el mot *cançó*, tenim: /kansón/ + /z/ → [kən'sos]

És un tret de relleu al rossellonès. Veny (1978, p. 45) indica que ja en tenim mostres des del segle XIII (en alternança amb les solucions amb /n/).¹⁰⁶

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

Si ens referim a la nostra zona, aquest tret ha estat assenyalat: per a la Jonquera (1920); per a la Cerdanya (1959) —tot i que s'hi indicava que no es feia sistemàticament (vg. també, en aquest sentit, § I.B *infra*)—; i, per a un mot (*rovelló*), a Beget (1987) (vg. taula car-7:1).

I.B. Marc interdialectal

És una característica pròpia del rossellonès. Fou posada en relleu per Alcover (1909, p. 280-281), el qual la localitza «a n-el Conflent, Capzir i Rosselló, axò es, la part plana, de bax de les Alberes fins a les Corberes». Com a exemples, dóna *germàs* 'germans', *vís* 'vins', *capellàs* 'capellans', *ocasiús* 'ocasions'.

Fouché (1924a, p. 6, i 1924b, p. 167 i 252) ens aporta les realitzacions *mas* 'mans', *sus* 'sons', *pas* 'pans', *cas* 'cans', *sac plés* 'sacs plens', *bus* 'bons', i hi afegeix un etcètera.

Veny (1978, p. 45) assenjala que la característica es troba «a una part del rossellonès» i dóna com a exemples: *mas* 'mans', *pas* 'pans', *camís* 'camins'.

L'atles «Sacaze» (ed. Costa, 1986), amb dades corresponents al 1887, ens permet veure com a l'Alta Cerdanya es mantenia la /n/ al plural d'aquests mots (amb l'excepció d'algun poble de l'extrem est); d'altra banda, al Vallespir i al sud del Rosselló, hi predominaven també les realitzacions d'aquesta /n/ —tot i que se n'hi assenyalen algunes sense. En canvi, al nord del dialecte les formes sense [n] eren les que més abundaven. (Vg. els mapes 29 'bons', 45 'cans', i 267 'veïns'.)

TAULA CAR-7:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1920	Griera (p. 23, 27) assenjala per a la Jonquera les formes <i>cançons</i> 'cançons', <i>raós</i> 'raons', <i>b[ó]s</i> 'bons' i <i>camís</i> 'camins'. (Es repeteix la mateixa informació a Griera (1930, p. 428), però aquí es corregeix el timbre de la <i>o</i> de <i>bons</i> , de manera que queda [ó].)
1959	Viladomat (p. 21) comenta per a la Cerdanya que aquesta <i>n</i> a vegades desapareix, però no tan freqüentment com s'esdevé en rossellonès. Ho exemplifica per al mot <i>cançó</i> .
1987	Domènech (p. 275) assenjala per a Beget <i>rovellós</i> 'rovellons'.

106. L'autor remarca també la coincidència amb el llenguadocià pel que fa a aquesta característica.

Per a la localització del tret dins del rossellonès, poden ser útils també les apreciacions de Guiter (1984, p. 156): «La substitució de *ns* final per *s* en els plurals dels noms acabats amb vocal tònica al singular (*catalàs, veís, bastós* per *catalans, veïns, bastons*) es produeix al Capcir, Conflent i a la part del Rosselló al nord del Tec. Aquest canvi és analògic dels altres plurals, i no afecta les [*sic*] altres finals *ns*: *dilluns, gens, fons* [...]».

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Dels vuit mots inclosos al qüestionari per avaluar aquesta característica (*bo, camí, cançó, cosí, pa, ple* (adj.), *raó, sabó*), només s'han trobat realitzacions sense [n] per a *sabons* i, encara, únicament per a cinc informants. A més, aquests informants pertanyen a poblacions diferents —cosa que significa que els altres dos informants de cadascuna d'aquestes van respondre *sabons*. I, encara, aquestes poblacions es troben en alguns casos força apartades de la línia fronterera amb el rossellonès (Gombrèn, Crespià, Saus); més acostades són Meranges i Camprodon.

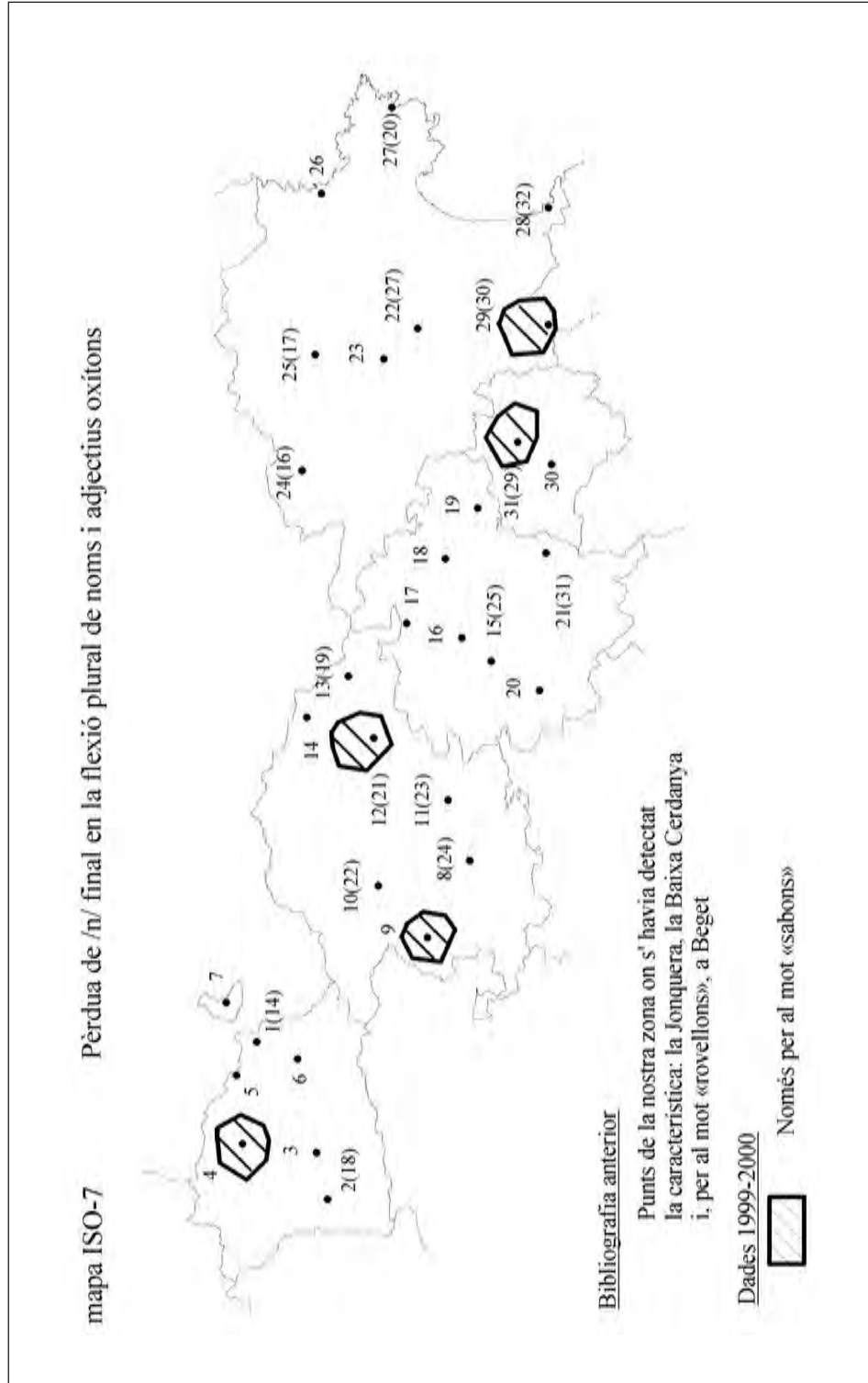
Tampoc no en tenim cap anotació presa de la parla espontània o de la conversa dirigida.

Per tot això creiem que les realitzacions eventuais *sabós* que la nostra investigació ha captat indiquen, no pas presència de la característica de què aquí tractem, sinó inseguretat en la realització del plural d'aquest mot. La utilització del mot *sabó* en plural deu ser més aviat escassa —una certa estranyesa es feia palesa per part de l'informant quan intentàvem elicitat la resposta.

III. *Conclusions*

És una característica pròpia del rossellonès, l'aparició de la qual havia estat assenyalada per a la Jonquera (Alt Empordà, a la ratlla fronterera amb la Catalunya Nord) a la primera meitat del segle xx i que, pel que fa a la Baixa Cerdanya, s'havia considerat a l'inici de la segona meitat del segle que s'hi podia localitzar, tot i que d'una manera poc important.

Actualment no hem trobat cap senyal que ens permeti afirmar que perviu la característica a la nostra zona. Tenim constància només d'algunes realitzacions *sabós* [sə'βos], en distribució dispersa, que hem atribuït al poc ús del mot en plural.

2.2.1.2.2. FINAL DE LEXEMA EN /w/ PER ALS POSSESIUS *MEU/A*, *TEU/A*, *SEU/A* (car. 8)

Les alternances fem. *meva* [ˈmeβə] ~ masc. *meu* [ˈmew] s'expliquen, des d'un punt de vista sincrònic, considerant que el lexema té una forma fonològica /méb/. El fonema /b/ en posició de final de mot se semiconsonantitza en [w] i, en posició intervocàlica, pren la forma de l'al·lomorfe [β] —vg. Mascaró (1986, p. 93).

En aquest capítol, en canvi, tractem del fet que, tant per al masculí com per al femení, el mot acaba en [w]; en aquest parlar, serà la representació fonològica /méw/ la que ens servirà de base per a ambdós gèneres.

Assenyalem que en aquest capítol, corresponent a la característica 8, ens referim tant a les realitzacions d'aquests possessius femenins que porten /a/ final com a les que no la inclouen i s'hi avalua estrictament la contraposició entre final d'arrel /w/ i /b/ (vg. cap. 2.2.1.2.3 (car. 9) per a l'anàlisi específica de les formes sense /a/ final).

Igualment cal indicar que la informació de què disposem sobre els sintagmes semitravats en què el possessiu precedeix noms de parentiu (ex. *mare*) s'ha inclòs al cap. 2.2.1.2.3 perquè eren formes del tipus *meu* (i no *meua*) les que hi apareixien. Avancem, però, que s'haurà de considerar una aportació només de caràcter complementari perquè —com ja hem anunciat (vg. cap. 2.1.2.5)— per a aquest tipus de construccions la característica presentava una distribució geogràfica una mica més àmplia. No obstant això, aquí haurem de referir-nos-hi en una ocasió (vg. § II *infra*).

I. Estudi bibliogràfic**I.A. Zona objecte d'estudi**

A partir de la informació que aporta la bibliografia prèvia i pel que fa a l'àrea objecte del nostre estudi, la característica es trobaria des del Ripollès cap a l'est. La tenim documentada per a la Garrotxa (des de 1906), per a l'Empordà (des de 1920), per al nord-est del Ripollès (des de 1966) i per al Pla de l'Estany (des de 1986) (vg. taula car-8:1).

També cal dir que sovint no s'hi assenyala com a forma única, sinó en coexistència amb les formes corresponents amb [β].

A la Cerdanya, en canvi, la solució que s'hi ha indicat correspon a la de les realitzacions amb [β] (ja des de 1909).

I.B. Marc interdialectal

La característica és pròpia de diversos dialectes:

a) Rossellonès. L'excepció era l'Alta Cerdanya, de manera que aquesta formava un tot amb la Baixa Cerdanya. També a vegades s'indicaven formes amb [β] per a Prats de Molló (ran de frontera amb el Ripollès).

b) Català nord-occidental (menys usual, però, en les zones frontereres amb el català central).

c) Valencià.

d) Balear (amb l'excepció —generalment— del mallorquí).

(Per a aquesta visió interdialectal, vg. ALPO (mapa 314 (la *leur*) 'llur/la seva'; mapa 477 (*sa voix*) 'la seva veu'), Fouché (1924a, p. 59-60), ALDC, Veny (1978) i Viaplana (1999).)

Pel que fa al català central, es podia trobar el tret lingüístic també a la zona contigua sud-est (el Baix Empordà, el Gironès i la Selva (Lloret de Mar, Blanes)).

Deixant de banda aquest sector, a la resta del català central només es localitzava en algunes comarques del sud del dialecte.

(Vg. Griera (1920, p. 29, i 1930, p. 429), Ruyra (1949, p. 809-810), ALDC, Recasens (1985, p. 168-169) i Fàbregas i Rebollo (1989, p. 244).)

TAULA CAR-8:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906 Gelada (p. 93) assenyalava per a Olot tant les formes *meva*, *teva*, *seva* com *meua*, *teua*, *seua*.
- 1909 Alcover (p. 243), deixa constància de l'existència de realitzacions amb /b/ per a *meva* i *teva* a la Cerdanya, així com a les Planes d'Olot, Olot, Besalú, Capmany i Figueres (no fa cap comentari, però, sobre la presència o no en aquestes mateixes localitats de les realitzacions corresponents amb /w/).
- 1920 Griera (p. 29) assenyalava *meua*, *teua* per a l'Empordà.
- 1926-1962 El DCVB (vol 7, p. 407, s. v. *meu*) indica *meua* per a l'Empordà.
- 1930 Griera (p. 429) considera que és una característica del que ell anomena «català de Girona» (que l'autor entén en el sentit de província); no en dóna localitzacions exactes.
- 1966 ALPO:
 — Mapa 314 (*la leur*) 'llur/la seva': Al sud de la frontera, la solució amb /w/ s'assenyalava per a l'Alt Empordà i part de la Garrotxa (Oix, Tortellà, Besalú, Beuda); a Olot, però, *seva*. Pel que fa al Ripollès, només per a Molló i Beget hi ha *seua* (a la resta, *seva*).
 — Mapa 477 (*sa voix*) 'la seva veu': Aquest mapa dóna una extensió de les formes amb /w/ no gaire diferent de la del mapa 314 abans descrit. En aquesta ocasió, però, el tret es troba a tota la Garrotxa; pel que fa al Ripollès, a més a més de Molló i Beget, trobem /w/ a Vilallonga de Ter i al nucli de Camprodon; i, a l'Alt Empordà, ara no es recollí /w/ arreu, sinó que a Cadaqués i a Roses es respongué *seva*. (Cal afegir-hi que la forma consignada en algunes poblacions fou *seu* i no *seua*.) (Vg. cap. 2.2.1.2.3 —taula car-9:1— per a la localització de la primera d'aquestes formes.)
- 1970 Comas (p. 23-24) indica aquest tret lingüístic per a Pau (Alt Empordà).
- 1983 Sala (p. 36) assenyalava la característica per a Cadaqués (*sa meua*, *sa teua*, *sa seua*, *ses meues*, *ses teues*, *ses seues*). En posició posposada al nom, dóna els exemples: *sa nena teua*, *sa barca teua*
- 1986 Julià (p. 135) també troba realitzacions amb /w/ per a aquests possessius a Cornellà del Terri (Pla de l'Estany). Tot i que assegura que les formes «de més prestigi "meva, seva" van substituint 'meua' i 'seua', que només conserven les generacions grans».
- 1989 Godoy i Comas (p. 3) (vg. taula car-9:1 —cap. 2.2.1.2.3).
- 1998 Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 48, Banyoles, any 1968): «cada qual heu fa a la seua manera; jo, a la meua manera, [...]».
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 35-36) comenten que, a la Garrotxa, les formes amb /w/ (*meua*, *teua*, *seua*) alternen amb les que presenten /b/ (*meva*, *teva*, *seva*), tot i que consideren més corrents les primeres.

TAULA CAR-8:1 (continuació)

Baixa Cerdanya

En canvi, la característica no es trobava a la Cerdanya (l'especificitat de la Cerdanya, pel que fa als possessius, és la seva anteposició sintàctica al nom i la no-presència d'article):

1909	Alcover (p. 243) assenyalava <i>meva</i> tant per a l'Alta Cerdanya com per a la Baixa Cerdanya.
1917	Xandri (p. 201) remarca l'anteposició i la no-presència d'article: <i>vai a seva casa, va a nostre hostel</i> .
1959	Viladomat (p. 27 i 53) fa referència també a l'anteposició del possessiu i comenta que, a vegades, no porta article. Ens ofereix, com a exemple, «vai a meva casa» (hi afegeix, però, «vai al nostru [sic] hort» —en què podem observar la presència de l'article). Pel que fa a <i>meva</i> , es pot apreciar que la solució és amb /b/.
1966	Els mapes de l'ALPO (314 (la <i>leur</i>) 'llur/la seva' i 477 (sa <i>voix</i>) 'la seva veu') són també concloents en aquest sentit: la solució /b/ és la pròpia tant de la Baixa Cerdanya com de l'Alta Cerdanya.
1998	Figuera (p. 214) dóna els exemples: «Irem amb tu a teva casa», «Aqueixa que ausvires ('albiures') és meva casa». I comenta que, quan acompanya el mot <i>casa</i> , el possessiu sempre es col·loca al davant.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Actualment ha aparegut la característica a l'Alt Empordà, el Pla de l'Estany, el nord de la Garrotxa i el nord-est del Ripollès (Rocabruna) (tot i que cal dir que el qüestionari no aconseguí elicitar-la ni a Maçanet de Cabrenys ni a l'Escala; sobre la realització del tret en aquestes darreres poblacions, vg. *infra*).

Hi ha la particularitat que, al nord-oest de la Garrotxa i a Rocabruna (nord-est del Ripollès), només s'ha manifestat la característica quan el possessiu es trobava en posició d'especificador nominal (anteposat, doncs, al nom); i, en aquest cas, les formes han estat *meu/teu/seu*, sense morf /a/ de femení (vg. cap. 2.2.1.2.3 (car. 9)).

També es pot observar com les formes de possessiu femení amb /w/ final d'arrel de què tracta aquest capítol conviuen en una mateixa població amb les corresponents amb /b/ pròpies de la varietat més comuna del català central (només a Cadaqués s'han registrat exclusivament formes amb /w/).

Dades aportades per la parla espontània o la conversa dirigida

La parla espontània ha estat clau per a la manifestació de la característica a Maçanet de Cabrenys.

A l'Escala —on tampoc el qüestionari no havia aconseguit elicitar formes amb /w/— només se n'ha pogut prendre nota en el sintagma semitratat *la meu mare* (per a aquest tipus de sintagmes, vg. cap. 2.2.1.2.3).

Quant a la resta de poblacions amb anotacions de /w/ en aquests tipus de discurs, assenyalarem que el qüestionari ja havia aconseguit fer sorgir la característica.

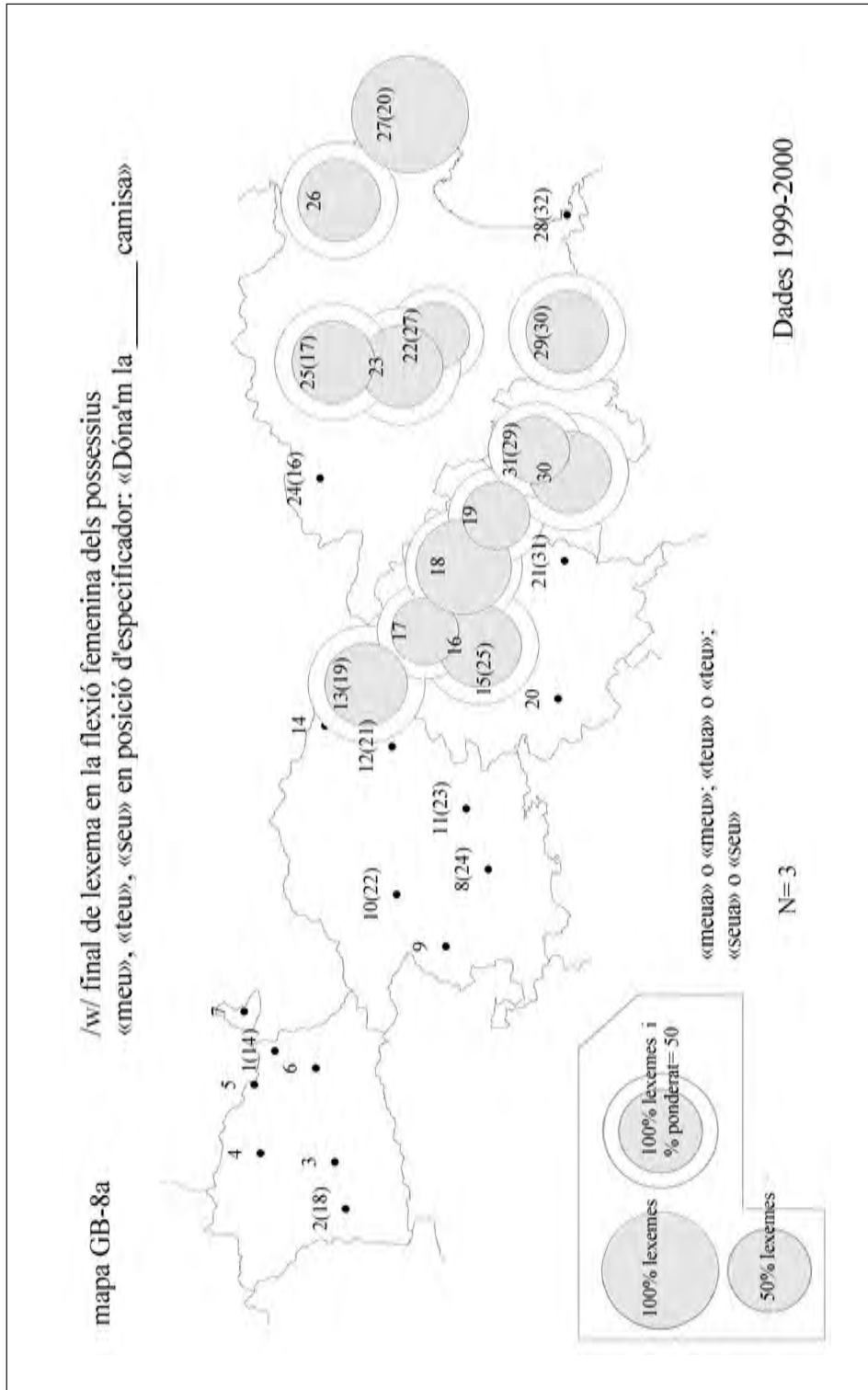
Les realitzacions concretes obtingudes —a més a més de l'esmentada corresponent a l'Escala— van ser: [Maçanet de Cabrenys] «l'època *meua* [...]»; [Llançà] «responsabilitat *seua*»; [Cadaqués] «amiga *meua*»; [Banyoles] «A l'esquena *meua*», «Van a la *seua*».

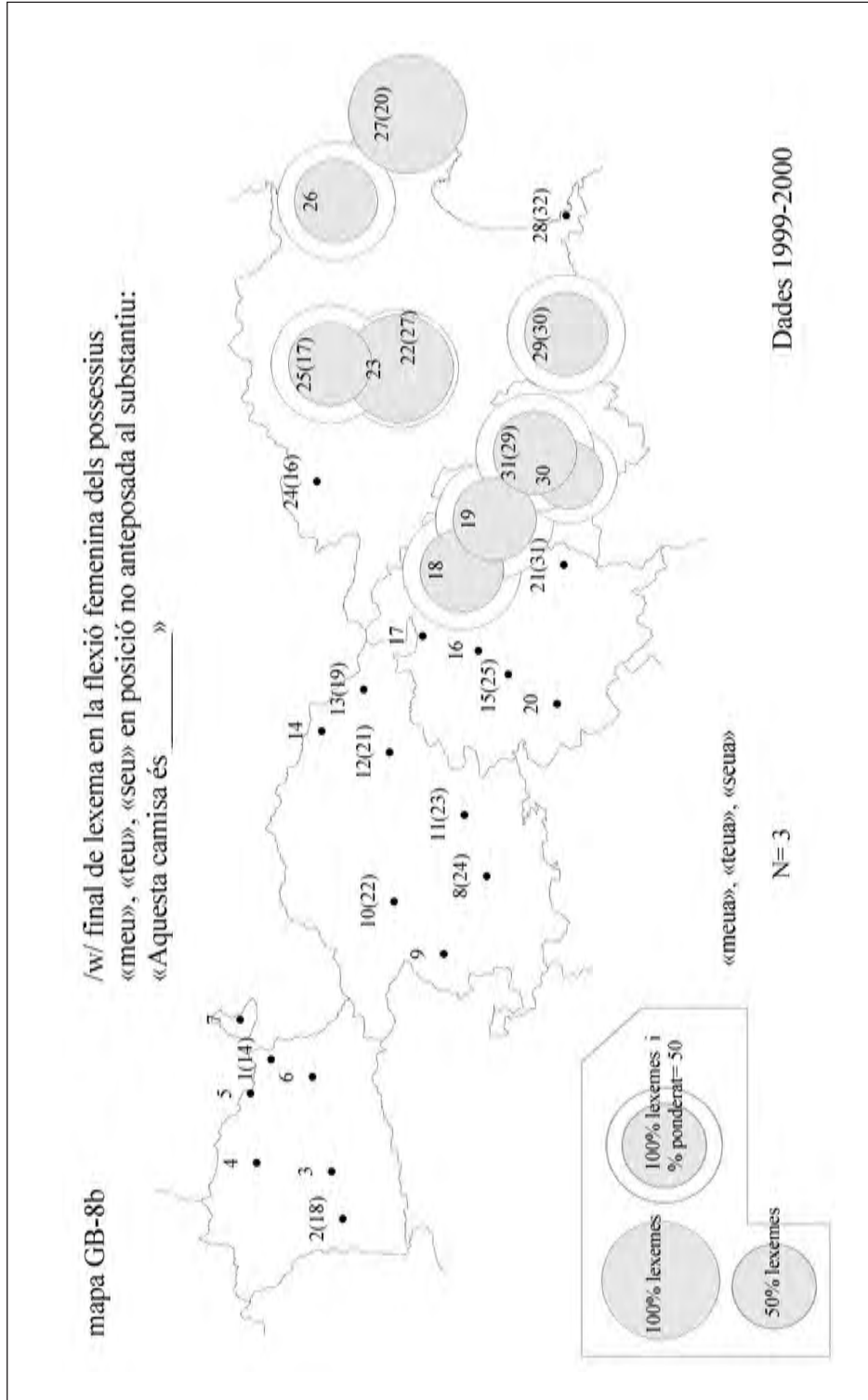
En el cas de la Cerdanya, no s'ha fet palesa la característica tampoc en aquests altres tipus de discurs, cosa que s'avé amb el que havia indicat la bibliografia precedent sobre l'absència del tret a la comarca. Sí que hem pogut prendre nota, en canvi, d'un exemple d'anteposició del possessiu —coincidint també en aquest punt amb el que havien assenyalat autors anteriors—; tenim, concretament, la realització «a davant de *seva casa*» (Meranges).

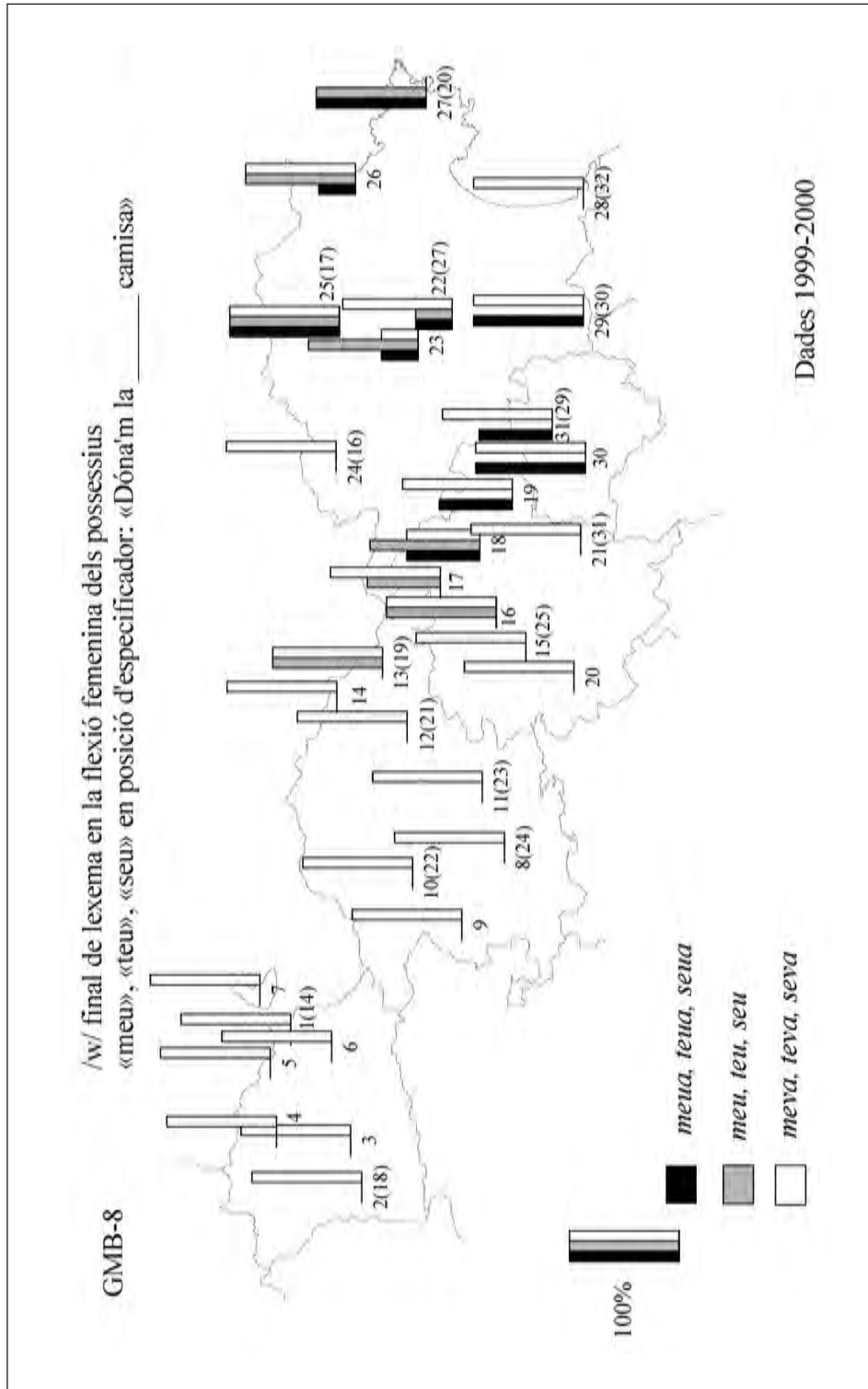
III. *Conclusions*

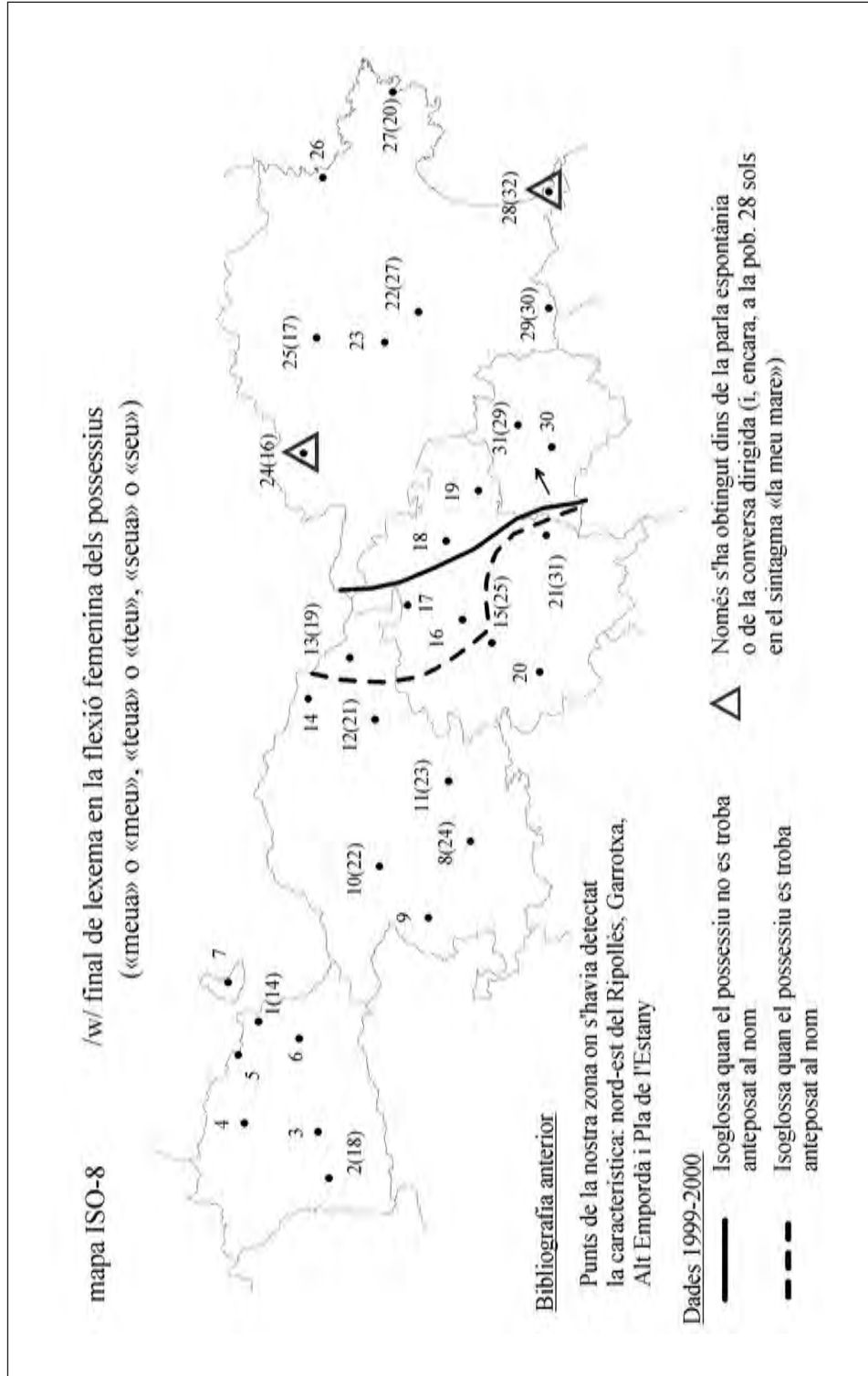
Pel que fa a aquesta característica, la nostra zona i el rossellonès formen àrea de continuïtat. També es troba a bona part dels altres dialectes catalans; no, però, a la varietat més comuna del català central.

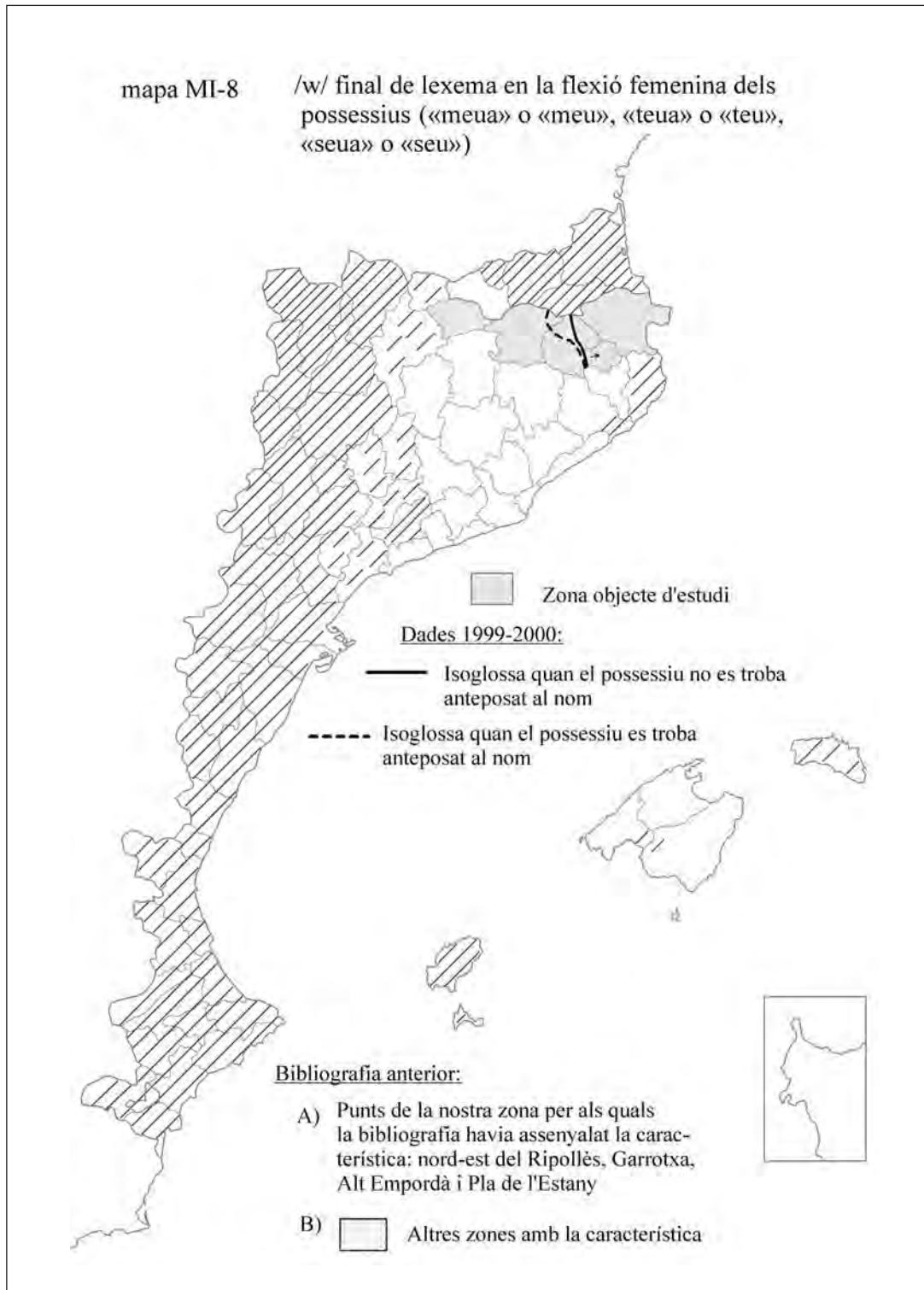
Respecte a l'àrea que hem investigat actualment, aquest tret lingüístic es localitza al nord-est del Ripollès (Rocabruna), al nord de la Garrotxa, a l'Alt Empordà i al Pla de l'Estany. Al nord-est del Ripollès i al nord-oest de la Garrotxa, només s'hi manifesta en posició d'especificador nominal i, en aquest cas, sense morf /a/ de femení (ex. la *meu* camisa) (vg. cap. 2.2.1.2.3 (car. 9) per a un examen més específic d'aquestes formes sense morf /a/_[+fem]).

2.2.1.2.3. NO ADDICIÓ DEL MORF /a/ [+fem] PER ALS POSSESIUS *MEU*, *TEU*, *SEU* EN POSICIÓ D'ESPECIFICADORS DE NOMS FEMENINS (car. 9) (ex. *la meu* camisa)

Al rossellonès i a part de la nostra zona, quan els possessius *meu*, *teu*, *seu* es troben en posició d'especificador d'un substantiu femení, no prenen el morf /a/ (ex. *la meu* camisa, *la seu* revista).

Fouché (1924a, p. 60) creu que l'origen de la característica s'explica a partir de seqüències com *la meu(a) amiga*, en què la vocal del mot següent origina una segmentació del tipus *la / meu / amiga*. D'aquí, s'hauria generalitzat la forma *meu* als contextos en què el nom començava en consonant o en una altra vocal.

Pel que fa al plural, no obstant el fet que s'afegiria el morf /z/ a aquestes formes *meu*, *teu*, *seu* del femení, en conversa ràpida el so corresponent pot quedar elidit (ex. [lə sew 'nɛnəs] (Comas, 1970, p. 24)), seguint en això el que s'esdevé en masculí plural (ex. [əl sew 'nɛns]). És la manifestació d'un fenomen de fonètica sintàctica d'abast més general que afecta la fricativa alveolar en posició final de mots proclítics quan precedeixen un mot començat en consonant, de manera que /z/ deixa de realitzar-se fonèticament.¹⁰⁷ No és objecte del nostre treball ocupar-nos d'aquestes realitzacions de fonètica sintàctica —només s'hi fa alguna referència marginal.¹⁰⁸

Ja hem avançat (vg. cap. 2.1.2.5 i 2.2.1.2.2) que l'aparició d'aquestes formes de possessiu en /w/ precedint noms de parentiu —en el que es pot considerar sintagmes semitravats— té una distribució territorial més àmplia i, doncs, la informació que n'obtinguem serà considerada aquí de tipus complementari.

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

La bibliografia anterior ha situat al nord de l'Alt Empordà i al nord-est del Ripollès la realització sense morf /a/ [+fem.] per als possessius *meu*, *teu*, *seu* quan aquests precedeixen substantius femenins (vg. taula car-9:1).

Per a sintagmes més o menys travats del tipus *la meu mare* o similars relatius a noms de parentiu, s'hi han d'afegir la Garrotxa i el Pla de l'Estany.

107. Sobre aquest fenomen en general, vg. Fouché (1924b, p. 252), Cardús (1983) i Recasens (1991, p. 280). Per a la pèrdua de /z/ en aquests possessius, vg. Fouché (1924a, p. 60).

108. Deixem també aquí de banda l'expressió «*casa meu (teu/seu)*». Domènech (1987, p. 275) la comenta per a Beget: «*casa seu*»; Vilà (1989, p. 62) la localitza a Osona, en coexistència amb *casa meva (teva/seva)*. En tenim, igualment, anotacions procedents de la parla espontània de la nostra investigació actual: «*a casa meu*» (Llançà); «*a casa seu*» (Figueres, Sant Joan les Fonts).

TAULA CAR-9:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1966 L'ALPO (mapa 477 (*sa voix*) 'la seva veu') assenyala la característica per al nord de l'Alt Empordà i el nord-est del Ripollès (Molló, Camprodon, Vilallonga de Ter).
- 1970 Comas (p. 23-24) ho indica per a Pau. En posició d'especificador, és la forma única que dona. Ho exemplifica: *la meu amiga, la teu llibreta, la seu nena, les meus amigues, les teus amigues, les seus nenes* (a més a més deixa constància de realitzacions com [ə] sew 'nens] o bé [lə sew 'nənəs], que poden justificar-se per fonètica sintàctica —vegeu-ne l'explicació a l'inici del capítol present).
- 1978 Veny (p. 45) comenta que, davant de mots femenins, s'empren sovint les formes *meu, teu, seu* al «català septentrional de transició».
- 1983 Sala (p. 36) assenyala aquesta característica per a Cadaqués (ex. *sa seu casa*).
- 1989 Godoy i Comas (p. 3) indiquen *teu vida, la meu gent* per a Tapis (Maçanet de Cabrenys).
- 1998 Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 18, Maçanet de Cabrenys, any 1968): «la seu roba».
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 49) assenyalen per a la Garrotxa realitzacions com *la teu bicicleta*, però consideren que s'hi troben de manera excepcional.

Per a sintagmes semitravats referits a noms de parentiu:

- 1906 Gelada (p. 93) indica que a Olot les formes *meua, teua, seua* esdevenen *meu, teu, seu* davant del mot *mare* (*la meu mare, la seu mare*).
- 1926-1962 El DCVB (vol. 7, p. 407, s. v. *meu*) constata *la meu dona, la meu casa, la meu mare* a l'Alt Empordà.
- 1966 ALPO, mapa 334 (*ma bru*) 'la meva jove': s'indica la característica per al nord-est de l'Alt Empordà i per a Molló (nord-est del Ripollès). A la resta de l'Alt Empordà hi havia *meua* —exceptuant-ne Maçanet de Cabrenys i Albanyà, on es va respondre *meva*.
- 1983 A Sala (p. 36) trobem, per a Cadaqués, *sa meu mare, sa meu nena*.
- 1986 Julià (p. 135) apunta *la meu mare* per al Pla de l'Estany.
- 1987 Domènech (p. 275) certifica per a Beget (nord-est del Ripollès) *la seu mare*.
- 1989 Godoy i Comas (p. 3) assenyalen, per a Tapis, *la meu mare, la meu nena*.
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 36 i 49) comenten que, a la Garrotxa, aquest tret es troba sobretot davant del mot *mare*. De manera excepcional per a altres mots com *la teu germana, la seu tia*.

I.B. Marc interdialectal

La característica ha estat assenyada per al rossellonès —vg. Fouché (1924a, p. 60), ALPO (mapa 477 (*sa voix*) 'la seva veu') i Veny (1978, p. 45).

Si ens centrem en les dades de l'ALPO, veurem com aquesta solució es trobava, en general, a la meitat sud del dialecte esmentat —enfront de les formes *meua, teua, seua*, que es localitzaven a la meitat nord del dialecte. (El mateix es pot observar en el mapa 334 ((*ma bru*) 'la meva jove'), corresponent a un sintagma amb nom de parentiu.)¹⁰⁹

109. En aquest punt, es pot indicar que disposem de dades procedents de les enquestes «Sacaze», relatives al rossellonès i corresponents al 1887 (ed. Costa (1986), mapes 217 'la seva dona' i 218 'la seva mare'), les quals no permetrien fer una distinció tan nítida entre nord i sud d'aquell dialecte —tot i que sí que s'hi aprecia la tendència esmentada. Cal fer l'observació que els sintagmes de Costa (1986) a què acabem de fer referència corresponen en ambdós casos a noms de parentiu. Sobre la metodologia de l'enquesta «Sacaze», vg. nota 230.

A l'Alta Cerdanya no hi havia possibilitat que hi hagués aquesta característica perquè les seves formes pròpies eren amb /b/ (*meva, teva, seva*) (vg. cap. 2.2.1.2.2).

Pel que fa a la resta del català central, només apareixia en els sintagmes semitravats en què el substantiu és un nom de parentiu; concretament, al Gironès, el Berguedà i l'Alt Camp (vg. ALDC —materials que, d'altra banda, informen també de la presència del tret per a aquest tipus de sintagmes a dos sectors de la zona objecte del nostre estudi que no havia detallat la bibliografia específica de l'àrea (vg. § I.A.1): el Ripollès i el sud de l'Alt Empordà). (Per a la costa de la Selva, s'ha fet esment dels possessius àtons *ma, ta, sa* (i el plural *ses*) en aquest tipus de sintagmes —és el cas de Lloret de Mar—; quant a Blanes, s'ha fet referència en concret a l'expressió *sa mare* (amb la pronúncia [sé])¹¹⁰ —vg. Fàbregas i Rebollo (1989, p. 244) i Ruyra (1949, p. 810).)

II. Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona

El qüestionari es va centrar en els substantius que no fossin noms de parentiu. Ja hem vist com, per a aquests darrers, l'àrea era més àmplia (vg. § I.A i I.B *supra*).

Cenyint-nos, doncs, als noms altres que els de parentiu, hem trobat la característica al nord de l'Alt Empordà, el nord de la Garrotxa i el nord-est del Ripollès (Rocabruna).

Quant a les poblacions de l'Alt Empordà i del nord-est de la Garrotxa, allà on han aparegut *meu, teu, seu* precedint el substantiu hi coexistien també les formes *meua/teua/seua* en la mateixa posició. En canvi, al nord-est del Ripollès i al nord-oest de la Garrotxa, precedint el substantiu femení hi apareixien *meu/teu/seu*, però no *meua/teua/seua*.¹¹¹ (A totes les poblacions entrevistades —excepte Cadaqués— hi havia, d'altra banda, també en aquesta posició d'especificador a què al·ludim presència de les formes del tipus *meva*.) (Vg. cap. 2.2.1.2.2 (car. 8) [mapa GMB-8].)

Dades aportades per la parla espontània o la conversa dirigida

Tenim les anotacions següents preses de la parla espontània o la conversa dirigida: [Oix] «de la *meu* manera»; [Llançà] «la *seu* hípica», «la *seu* vida»; [Tortellà] «la *seu* feina»; [Cadaqués] «sa *seu* casa»; [Sant Joan les Fonts] «la *seu* revista».

Podem adonar-nos que l'àrea on han aparegut realitzacions del tret en aquests altres tipus de discurs concorda amb l'àrea en què s'han obtingut a partir del qüestionari.

Disposem, igualment, de múltiples notes relatives als sintagmes semitravats en què el possessiu precedeix noms de parentiu. En aquest cas, l'àrea s'ampliava cap al Pla de l'Estany, el sud de l'Alt Empordà i alguna altra població del Ripollès.¹¹²

110. Més concretament, per a Blanes, Ruyra (1949, p. 809-810) indicava que els possessius àtons *sa/ses* només s'usaven en comptades frases estereotipades —com és el cas del sintagma *sa mare* esmentat—, ja que podien interferir amb l'article salat existent a la mateixa població.

111. En aquestes poblacions del nord-est del Ripollès i del nord-oest de la Garrotxa, *meua, teua, seua* no eren presents tampoc en les posicions no anteposades al substantiu (el qüestionari havia previst, concretament, la d'atribut nominal); s'hi trobava *meva, teva, seva* (vg. cap. 2.2.1.2.2 (car. 8)).

112. Ripollès: Rocabruna (la *meu* dona —dues vegades—; però també: la *meva* dona), Espinavell —Molló— (la *seu* tia, la *meu* mare), Camprodon (la *seu* mare, la *meu* jove), Gombrèn (la *meu* mare).

Garrotxa: Oix (la *teu* mare, la *seu* mare, les *meu* noies), Sant Joan les Fonts (la *meu* mare), Tortellà (la *meu* mare —dues vegades), Besalú (la *meu* mare).

Alt Empordà: Maçanet de Cabrenys (una *meu* cosina), Llers (la *meu* àvia, la *meu* mare —tres vegades—, la *meu* tia, la *meu* filla), Figueres (la *seu* mare, una *meu* germana, la *meu* família; però també: la *meva* mare —dues vegades—, la *meva* filla, les

D'altra banda, farem esment que, entre aquestes anotacions, hi ha les següents corresponents al plural femení: «les *meu* noies» (Oix) i «les *teu* germanes» (Banyoles) —tipus de realització sense -s que ja hem comentat a l'inici del capítol i que hem justificat per fonètica sintàctica.

III. *Conclusions*

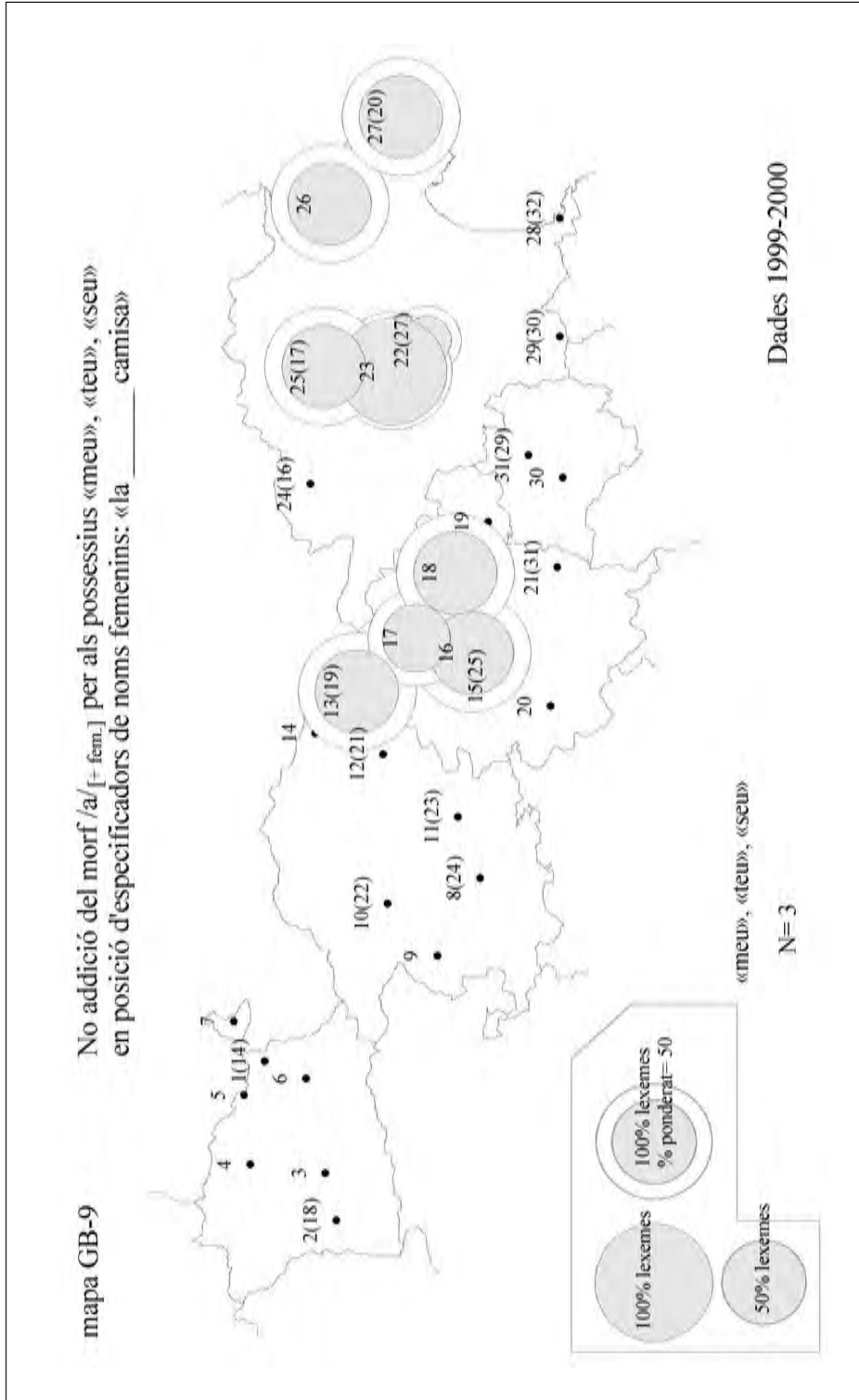
Hem examinat l'existència de les formes de possessiu *meu*, *teu*, *seu* en la posició d'especificador de substantius femenins —la qual estudis anteriors han relacionat amb el fet que, en els sintagmes nominals en què el mot següent començava amb vocal neutra (ex. *la meua amiga*), hi hauria hagut fusió de les dues vocals en contacte; i, posteriorment, les formes sense /a/ haurien aparegut també en els contextos en què el substantiu començava amb consonant o amb una altra vocal.

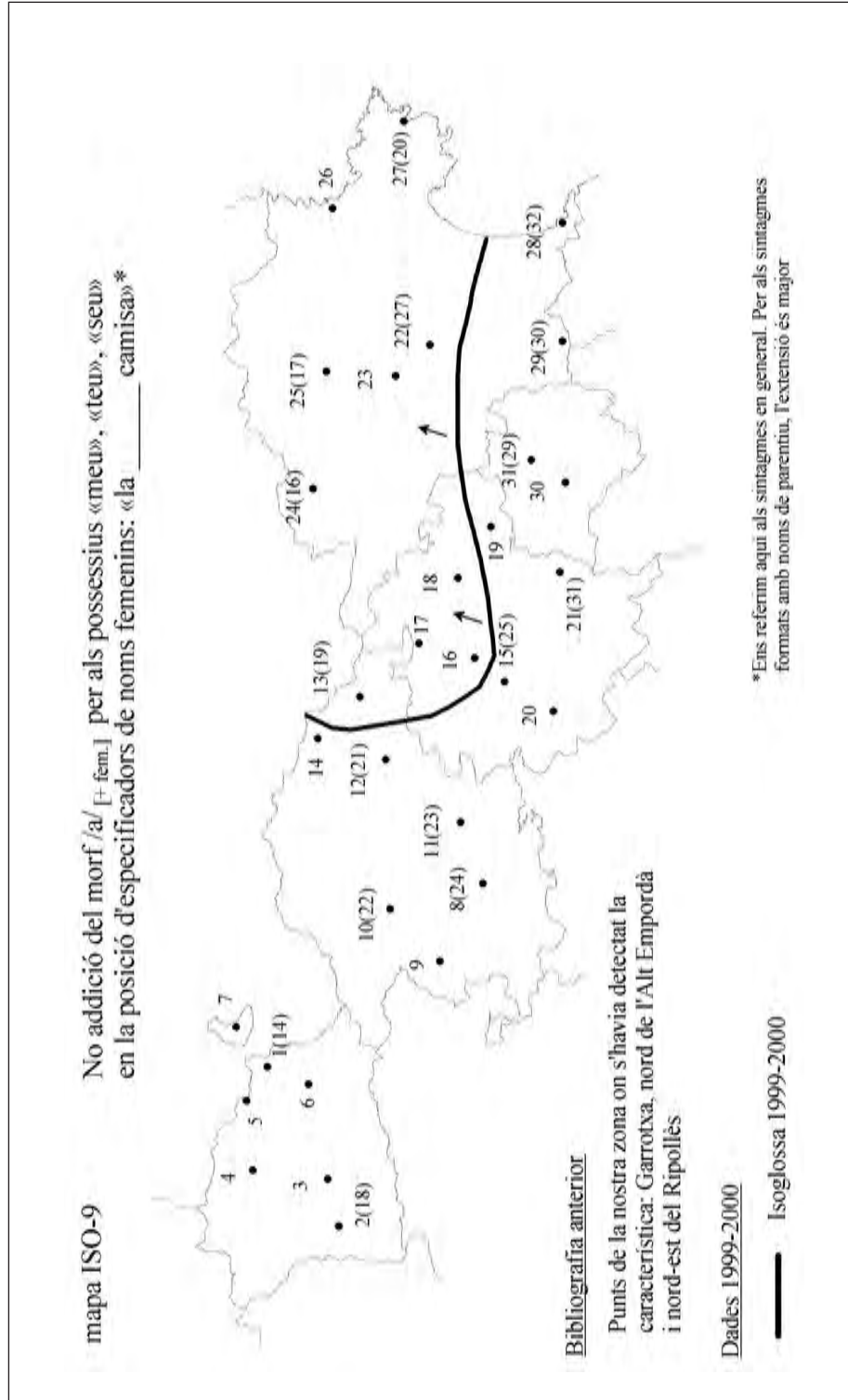
El tret lingüístic abraça el rossellonès (sobretot la seva meitat sud) i, ja dins de la nostra zona, el nord-est del Ripollès, el nord de la Garrotxa i el nord de l'Alt Empordà.

(Si ens referíssim als sintagmes semitravats corresponents a noms de parentiu —i limitant-nos ara a descriure la nostra zona—, hauríem d'estendre la distribució del tret cap al Pla de l'Estany, el sud de l'Alt Empordà i algunes poblacions del Ripollès en les quals no apareixia amb els altres substantius.)

meves filles), Llançà (la *meu* mare, la *meu* noia, la *meu* filla, la *seu* mare, la *meu* àvia), Cadaqués (sa *meu* mare —quatre vegades—, sa *meu* nena, sa *meu* dona —tres vegades—, sa *seu* dona), l'Escala (la *meu* mare), Saus (la *meu* mare).

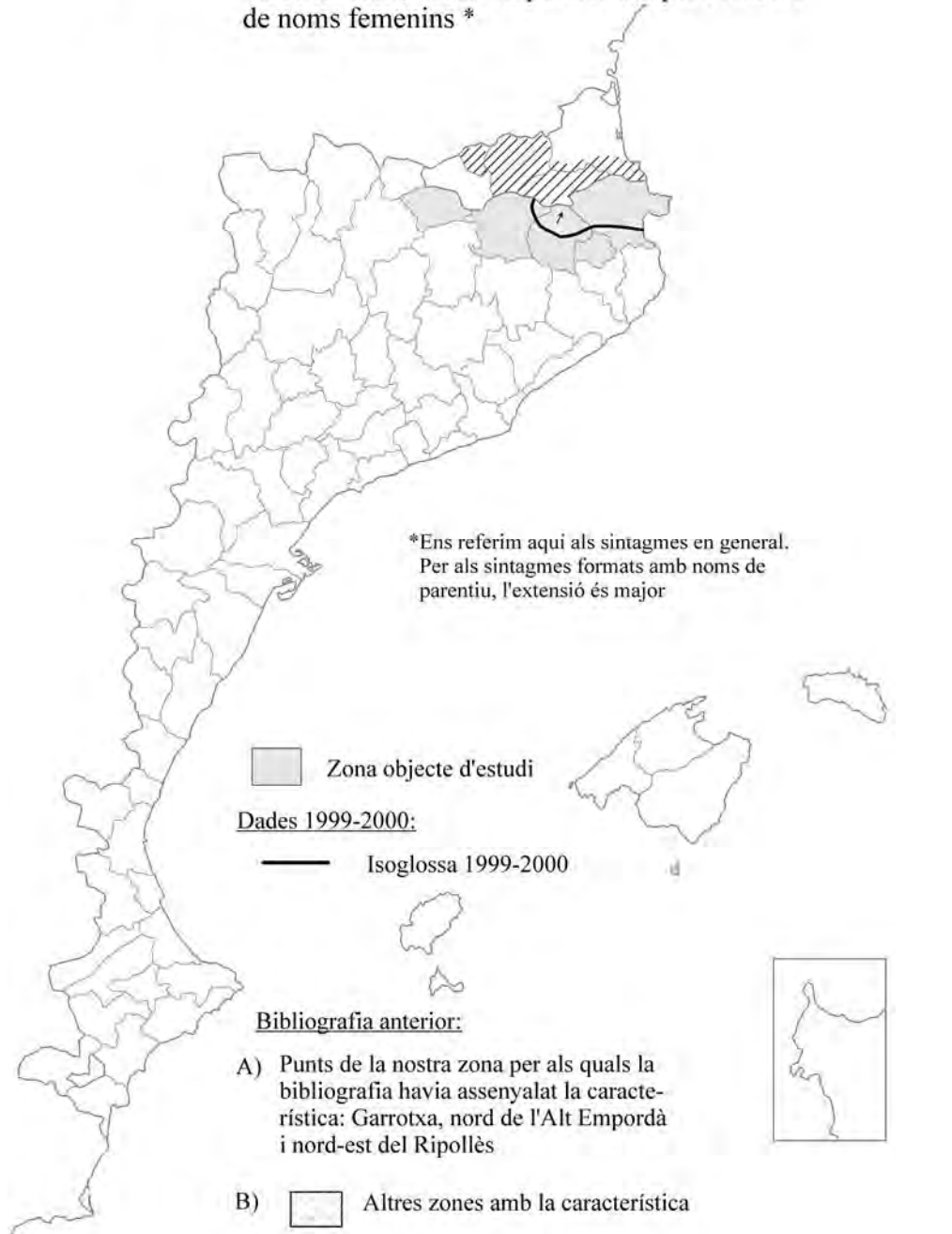
Pla de l'Estany: Crespià (la *meu* mare —tres vegades), Banyoles (la *seu* mare, la *meu* sogra, les *teu* germanes; però també: la *seua* filla, la *meua* neboda).

mapa MI-9

No addició del morf /a/ [+fem.] per als possessius «meu», «teu», «seu» en posició d'especificadors de noms femenins *

2.2.2. *Tipus IIA: Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi (àrea centre i est)*

2.2.2.1. Morfologia verbal

2.2.2.1.1. MORF P-N = /o/ A LA PRIMERA PERSONA DEL SINGULAR DEL PRESENT D'INDICATIU
(PER A VERBS DEL SUBGRUP [w] DE LA SUBCLASSE VERBAL [II, +EXT.])
(car. 10) (ex. *cou* + o, *cau* + o)

0. *Comentari lingüístic*

Hem interpretat les formes *cou* i *cau* d'Alcover (1906-1928) com a *cou* + o i *cau* + o. La raó és que, en haver localitzat aquestes formes a poblacions on també hi havia *coui*, *caui*, creiem que, per a aquests verbs, s'hi podria haver donat un fenomen analògic al del canvi de /i/ en /o/ que s'estava produint a les classes verbals principals.

La característica que aquí exposem tracta, doncs, del fet que, en comptes de trobar el morf p-n = Ø i l'extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu en els verbs pertanyents al subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.], hi apareixia el morf /o/. (S'hi pot afegir que a voltes aquesta característica es va localitzar també per al verb irregular *viure*.)

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

A partir de les dades d'Alcover (1906-1928), s'observa com es tractava només de dos verbs (*caure* i *coure*) i per a tres nuclis poblacionals: Camprodon, Rocabruna (ambdós del nord-est del Ripollès) i Figueres.¹¹³

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

A part del que es desprèn de les dades aplegades per Alcover, cap estudi s'ha referit a aquesta particularitat.

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Enlloc més del domini lingüístic català no apareixia aquesta característica; la forma *couc* consignada a la ciutat d'Alacant ha de tenir una altra interpretació, ja que aquell dialecte no disposa del morf /o/ d'1 PI.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Actualment no han aparegut formes verbals que denotin la presència de la característica. I això, a més de ser vàlid per a les respostes al qüestionari, també s'estén a la parla espontània que poguérem

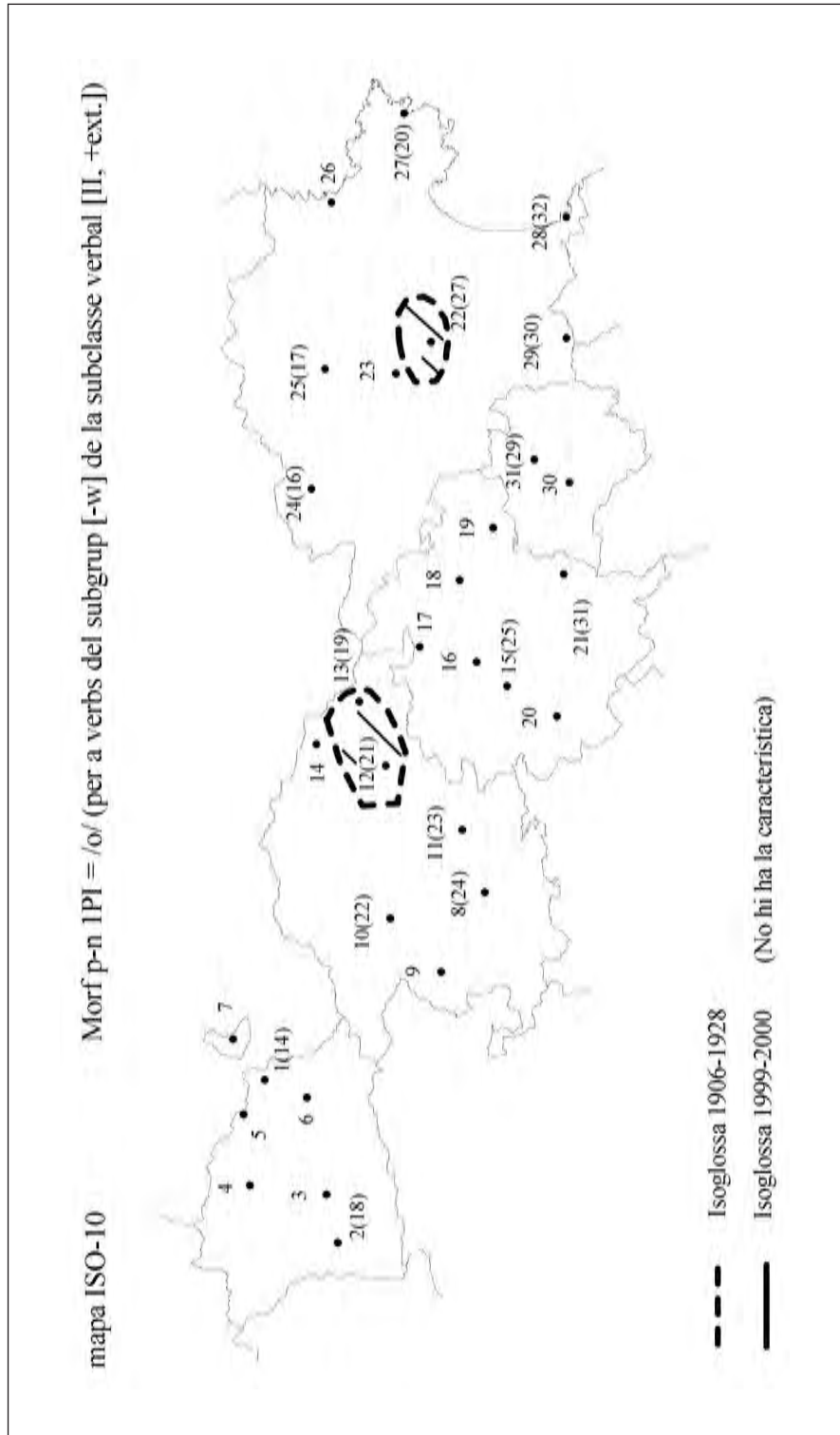
113. A Camprodon i a Rocabruna hi havia *cau* i *cou* (interpretats *cau* + o, *cou* + o) juntament amb *caui/caic*, *coui/coc*; a Figueres, s'hi trobava *couc* juntament amb *coc*.

captar i a la conversa dirigida —enfocada cap a formes verbals de la primera persona del singular del present d'indicatiu.

III. *Conclusions*

El morf /o/ de la primera persona del singular del present d'indicatiu que, de manera molt ocasional, es va trobar en verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] en algunes poblacions de la nostra zona a l'inici del segle xx (concretament al nord-est del Ripollès i a Figueres) devia aparèixer-hi en substitució de l'originari /i/, de manera analògica al que s'estava esdevenint a les classes verbals principals, en les quals s'assistia al relleu del morf /i/ pel morf /o/ —vg. cap. 2.2.1.1.1 (car. 1).

Actualment no queden restes de formes verbals d'aquest tipus.

mapa MI-10 Morf p-n 1PI = /o/ (per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]

2.2.2.1.2. ADDICIÓ DE /z/ AL MORF /m/ DE LA PRIMERA PERSONA DEL PLURAL DEL PRESENT D'INDICATIU DEL VERB SER (I DIFUSIÓ A ALTRES PERSONES, TEMPS I VERBS) (car. 11) (ex. *soms*)

0. *Comentari lingüístic*

Aquí ens referim, bàsicament i en primer lloc, a la forma *soms*, corresponent a la primera persona del plural del present d'indicatiu del verb *ser*:

Comas (1970, p. 32) assenyala ja que aquesta *-s* és un signe de plural que serveix per diferenciar la forma de la primera persona del singular *som* —que l'autor localitza a Pau (Alt Empordà) en el seu estudi sobre aquesta població— respecte a la primera persona del plural homònima *som*, pròpia de la major part del català. També Veny (1998, p. 39) indica que la presència d'aquesta *-s* és «potser per marcar el caràcter de plural». (Per a la delimitació geogràfica de la forma *som* de primera persona del singular, vg. cap. 2.2.1.1.4 (car. 4).)

El segment /z/ com a marca de plural es troba en català a la morfologia nominal (substantius i adjectius) i als clítics pronominals.¹¹⁴ Aquest element hauria estat utilitzat per evitar el sincretisme¹¹⁵ entre les dues formes esmentades (és a dir, el que havia ocasionat l'estricta evolució etimològica dels mots: 1 PI SUM > *som* i 4 PI SUMUS > *som*).

Cal especificar que Comas (1970, p. 32) creu que aquesta *-s* és continuació de la que apareix al final del mot llatí SUMUS.¹¹⁶ Però, ja que /z/ és un morf amb autonomia dins del sistema lingüístic del català, sembla plausible d'interpretar que aquest s'ha simplement sumat al morf /m/ de primera persona del plural de la forma *som* amb la finalitat deshomonimitzadora esmentada.

Com veurem als apartats següents, aquesta /z/ pot trobar-se també a la segona persona del plural del present d'indicatiu del mateix verb (*sous*). I, de manera més secundària, a les mateixes persones primera i segona del plural d'altres temps del mateix verb *ser* (Imp. Ind., IS —i també, segons referències bibliogràfiques, Co. o FI); igualment ha fet acte de presència en altres verbs, entre els quals els de les classes verbals principals (i, en aquest cas, per als temps Imp. Ind., IS i Co.).

Les dades que es presenten en aquest capítol (vg. § I i II *infra*) inclinen a considerar que /z/ hauria aparegut primer a 4 PI 'ser' i després s'hauria estès a les altres persones, temps i verbs esmentats. Efectivament es pot apreciar com *soms* (4 PI) es troba a comarques en què als inicis del segle xx hi havia realitzacions *som* (1 PI) (i, doncs, on hi havia necessitat d'evitar el sincretisme a què hem alludit) i que la presència de la /z/ esmentada és gradualment inferior a mesura que les formes verbals s'allunyen de les característiques gramaticals i lèxiques de 4 PI 'ser'.

(Per la seva part, Comas (1970, p. 32) havia ja indicat que la forma *sous* podia explicar-se per analogia amb *soms*. I, recentment, també Wheeler (2002, p. 666) ha assenyalat que *sous* s'ha de considerar «sens dubte en estreta relació amb *soms*».)

Hi afegirem que tenim constància documental de l'existència en català antic de formes amb *-s* fi-

114. I, en alguns contextos sintàctics (o bé als diversos contextos en algunes zones geogràfiques), també es pot trobar al participi —pel caràcter en part adjectival d'aquest temps verbal.

115. En mots de Wheeler (1985, p. 451), sincretisme és el fet de no distingir en algun punt —o el procés d'esborrar parcialment— l'expressió de categories gramaticals que una llengua segueix mantenint vives en altres punts del sistema.

116. Alcover (1907, p. 361), per la seva part, comenta que ha trobat *soms* i *somus* a Olot (i deixa constància de l'ètim SUMUS). (Sobre la forma *somus*, vg. la nota 118.) Monturiol i Domínguez (2001, p. 45) fan al·lusió al «manteniment de *-s* (antiga)» en la primera i segona persones del plural del present i de l'imperfet d'indicatiu del verb *ser*.

nal per a 4 PI ‘ser’ i també per a la mateixa persona d’alguns temps d’altres verbs, les quals podrien atribuir-se a més d’una causa.¹¹⁷

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d’estudi

I.A.1. Distribució a partir d’Alcover (1906-1928)

Segons les dades d’Alcover (1906-1928), als inicis del segle xx es localitzava la característica al Ripollès i a la Garrotxa per a la primera persona del plural del present d’indicatiu del verb *ser* (*soms*); a vegades hi apareixia en coexistència amb *som*.¹¹⁸

A la Cerdanya, la solució a 4, 5 PI era *siguem/sigueu* o bé *som/sou*. (Quant a les primeres formes, vg. cap. 2.2.3.1 (car. 16), en què s’indica que l’extensió velar /g/ a 4, 5 PI es pot trobar en aquella comarca per a alguns verbs.)

Difusió del tret cap a altres persones, temps o classes verbals

A la major part de les poblacions de la zona objecte d’estudi en què es constatava *soms*, s’hi solia trobar *sous* (5 PI ‘ser’).

Es pot observar també difusió de la característica cap a la primera persona del plural de l’imperfet de subjuntiu del mateix verb (*siguéssens, fóssems, fósims*); pel que fa a la nostra zona, això es va constatar al nord del Ripollès.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Diversos estudis han deixat constància —explícitament o implícita— d’aquesta particularitat lingüística: per a la Garrotxa, des de l’any 1907; per a l’Alt Empordà, des de 1970 (no, però, a Cadaqués); per al Pla de l’Estany, des de 1986; per a Beget (nord-est del Ripollès), des de 1987 (vg. taula car-11:1).

117. La forma *soms* es troba documentada en textos antics (vg. Moll, 1952, § 353). I podem també assenyalar, per exemple, les formes de futur *farems, tinrem, atendrem* i de subjuntiu *retingams, uulams* que Fouché (1924a, p. 107) reporta de Mirret i Sans (1906, p. 7, 35 i 50). Creiem que, tant com el factor ja comentat —és a dir, la necessitat d’evitar el sincretisme entre les persones primera del singular i primera del plural del PI del verb *ser*—, podria explicar l’aparició de la *-s* final de les formes esmentades del català medieval l’analogia amb les de la segona persona del plural en *-ts* —aquestes darreres poden documentar-se fins al final del segle xv (vg. Gulsoy, 1993, p. 352-354 per a la datació indicada).

D’altra banda, cal assenyalar que no hem considerat que formes actuals com *serems* (4 FI ‘ser’) o bé *cantàvem* (4 Imp. Ind. ‘cantar’) siguin hereves de possibles formes medievals coincidents; tal com hem argumentat a § 0, la gradació de la manifestació que presenta la característica segons les persones, temps i classes de verbs de què es tracti permet fer dependre aquestes altres formes de l’existència del *soms* contemporani (4 PI ‘ser’).

118. Per a Olot, a més a més, s’hi indicava un rar *somus*. Com que s’han assenyalat també realitzacions com [ˈsowzə] i «somsa» (vg. taula car-11:1) —grafia que deu correspondre a [ˈsɔmzə]— així com la possibilitat que aquesta [ə] sigui una epèntesi, pensem que també la [u] de *somus* podria considerar-se epèntetica. Per fonamentar aquesta proposta, es podria observar, per exemple, que hi ha un cert paral·lisme formal entre les realitzacions anteriors i les del clíctic de tercera persona del plural: *los* [lus] i *els* [əls] o [əlzə] —aquesta darrera localitzable a part de la zona objecte del nostre estudi; així com tenir present que, en el cas de [lus] del català central, des d’un punt de vista sincrònic [u] es pot considerar epèntetica (vg. Viaplana (1980, p. 466-467) per a la consideració d’epèntesi [u] en el pronom *lo*).

L’enfocament alternatiu seria considerar que la forma *somus* és més propera a l’etimològica *SUMUS* (vg. la nota 116, on s’indica, pel que fa a aquest punt, una certa al·lusió d’Alcover (1907) a l’ètim esmentat) o bé procedeix d’un *SUMU-NOS* (vg. Coromines, 1976, nota 32).

Es pot fer atenció al fet que aquesta bibliografia amplia l'àrea que hem traçat a partir d'Alcover (1906-1928) per a *soms*: així, o bé les dades d'Alcover no es correspondrien exactament amb la realitat del seu temps, o bé al llarg del segle xx la característica s'hauria estès cap a l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany. Les dades de la nostra investigació actual també evidenciaran aquest ús geogràficament més ampli de la característica (vg. § II. B *infra*).

Difusió del tret cap a altres persones, temps o classes verbals

Pel que fa al mateix verb *ser*, Monturiol i Domínguez (2001, p. 42-45) assenyalen per a la Garrotxa, a més a més de *soms*, les formes *sous*, *érem*s, *éreu*s, *serem*s, *sereu*s, *seríem*s, *seríeu*s. Indiquen també -s final per a les persones primera i segona del plural de diversos temps dels altres verbs (ex. *cantàvem*s, *cantariem*s, *cantéssiu*s, etc.). D'altra banda, Domènech (1987, p. 274) reporta per a Beget un «diríem's» —que interpretem *diríem*s. (Per a totes aquestes formes, vg. taula car-11:1.)

Cerdanya

Un comentari a part mereix l'aportació de Figuera (1998, p. 208 i 211) per a la Cerdanya (el seu àmbit de descripció és l'Alta i la Baixa Cerdanya conjuntament). Hi indica *soms*, *sem* (a la primera persona del plural del PI) i *sous* (a la segona persona del plural).

Hem de dir primerament que sorprèn que no es donin en el paradigma les formes *siguem* i *sigueu* —que són formes que ha assenyalat la resta de la bibliografia que s'ha referit a la Baixa Cerdanya (vg. § I.A.1 *supra* i taula car-11:1) i que nosaltres també hi hem trobat (juntament amb *som*, *sou* (vg. § II *infra*)). Quant a les formes que s'hi assenyalen, es pot indicar que *sem* és una forma coincident amb el rossellonès (que més aviat es devia localitzar a l'Alta Cerdanya); respecte a *soms*, en cas d'haver-se registrat efectivament en algun informant, es podria explicar considerant que hi hauria hagut un desenvolupament paral·lel al que s'ha esdevingut al centre i est de la zona objecte del nostre estudi (s'esqueia que també a la Cerdanya es podia trobar *som* per a la primera persona del singular). Malgrat aquesta possible explicació, deixem assenyalada la diferència que suposen les dades comentades respecte a les de la resta d'estudis de la Cerdanya.

TAULA CAR-11:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1907	Alcover (p. 361), en el punt del seu dietari corresponent a la visita que efectua a Olot durant l'excursió filològica de l'any 1906, comenta que li han cridat l'atenció les realitzacions <i>nosaltres soms</i> (o <i>somus</i>) i <i>vosaltres sous</i> .
1958-1959	Juanola (p. 89), que se centra en Olot i comarca, dóna la citació «Don Eudald i jo —deia ell— soms fets l'un per l'altre, igual que tap i carbassa» (Marià Vayreda. <i>Sang Nova</i> . Vol. II: «L'arc de Sant Martí», cap. XIV).
D'altra banda, fa esment de la forma <i>somus</i> , que explica que està desapareixent. I també indica «somsa», que seria «molt i molt corrent i en plena vigència en tota la vall de Santa Pau». Com a exemples: «Somsa molt pagesos», «Somsa molts a taula i pocs a treballar», «Somsa tres per a la manilla».
1959	Viladomat (p. 29) assenyalava, per a la Cerdanya, <i>siguem</i> i <i>sigueu</i> a 4, 5 PI. Hi afegeix que les formes rosselloneses <i>sem</i> i <i>seu</i> es coneixen també, però poc. Més endavant (p. 45) especifica que <i>siguem</i> és la forma tant del que anomenem Alta Cerdanya com de la Baixa Cerdanya.

TAULA CAR-11:1 (continuació)

- 1970 Comas (p. 32) en el seu estudi sobre Pau (Alt Empordà) esmenta *soms* (4 PI) i *sous* (5 PI) —però també *sou*.
- 1978 Veny (p. 46) indica per al «català septentrional de transició» les formes *soms* i *sous* al plural; i *som* (juntament amb *sóc*) per a la primera persona del singular. (Més endavant (1998, p. 39), s’hi afegeix que, a la Cerdanya, hi corresponen les formes *siguem* i *sigueu*.)
- 1983 Sala (p. 64) dóna, per a Cadaqués, només les formes *som* i *sou* (4, 5 PI). Tampoc no apareix el tret per a cap altre temps verbal ni per a altres verbs.
- 1986 Julià (p. 135), en referir-se a Cornellà del Terri (Pla de l’Estany), hi indica *soms* (4 PI). I hi afegeix que aquesta és una forma molt generalitzada.
- 1987 Domènech (p. 274) assenyalava per a Beget: «Ûs de la forma “diriem’s” [sic] equivalent a “és a dir”, “es pot dir”, amb sentit d’una certa divagació». Nosaltres interpretem la forma com a *diriem*s (difusió de la car. 11, doncs, cap al verb *dir* i el temps condicional).
- 1989 Godoy i Comas (p. 3) indiquen per a Tapis (Maçanet de Cabrenys) *sem*, *seu* (4, 5 PI), però també *soms* (4 PI) o *érem*s (4 Imp. Ind.).
- 1997 Casals i Estany (p. 67) donen *soms*, *sous* per al parlar d’Olot.
- 1998 L’aportació de Figuera (p. 208, 211) no coincideix amb la resta de descripcions de la Cerdanya. El seu àmbit és tant l’Alta Cerdanya com la Baixa Cerdanya. Indica que en aquesta àrea es pot trobar *soms* i *sem* per a la primera persona del plural i *sous* per a la segona persona del plural. Ho corrobora amb frases com: «Nosatres [sic] *soms* a punt de sortir», «Hi ha pas (‘no hi ha’) solució: *soms* demet (‘entre’) l’espasa i la paret», «Vosatres [sic] ja hi *sous* des d’allà-ahir (‘abans d’ahir’)». (Per a la discussió sobre aquest punt, vg. § I.A.2 al text principal.)
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 42-45) assenyalen per a la Garrotxa *soms/somos*, *sous*, *érem*s, *érem*s [‘erús], *serem*s, *sereus*, *seriem*s, *serieus* [sə’riús] (en coexistència amb les formes de la varietat del català central més general). I, per als altres verbs, comenten: «La primera i segona persones del plural presenten sovint una -s en l’imperfet d’indicatiu, el condicional i l’imperfet de subjuntiu, afegint-se a l’auxiliar en els corresponents temps compostos. Per exemple: *cantàvem*s, *cantàveu*s, *cantàriem*s, *cantàrieu*s, *cantéssim*s, *cantéssiu*s, *haviem*s *cantat*, *haviéu*s *cantat*, *hauríem*s *cantat*, *hauríeu*s *cantat*, *haguéssim*s *cantat* i *haguéssiu*s *cantat*. Hem pogut sentir-ho molt esporàdicament en alguna forma de futur».
- A més, indiquen que, a la frase interrogativa *Quants sous?*, encara avui dia es pot sentir una pronúncia amb vocal neutra final epentètica [kwan’sowzə], tot i que cada vegada amb menys freqüència.

I.B. Marc interdialectal (a partir d’Alcover (1906-1928))

Fora de la zona objecte d’estudi, només s’havia indicat *soms* per a una localitat del nord de la Selva (Amer) (i potser en alguna d’Osona —Sant Bartomeu del Grau, Vic—; cal, però, indicar que l’informant de Sant Bartomeu del Grau fou Antoni Griera —el qual també fou present a l’entrevista de Vic—, que els informants de Vic foren gairebé tots seminaristes i que la característica no s’assenyala per a les altres localitats enquestades de la comarca. No podem assegurar, doncs, que aquest fos un tret de la comarca; tot i que també és cert que hi havia *som* a 1PI i, per tant, una possibilitat que sorgís *soms* a 4PI.

A Amer (Selva) hi havia també *érem*s (4 Imp. Ind.) (curiosament, una forma que Alcover no havia detectat a la nostra zona).

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Per a la primera persona del plural del present d'indicatiu del verb *ser*, la nostra investigació sobre l'actualitat ha trobat la solució amb /z/ a les comarques del Ripollès (excepte a Ripoll i a Gombrèn), la Garrotxa, el Pla de l'Estany i l'Alt Empordà (excepte a Cadaqués;¹¹⁹ a l'Escala, malgrat que dins del marc del qüestionari només s'havia obtingut *som*, tenim dues realitzacions *soms* provinents de la parla espontània d'un informant).

En algunes poblacions aquesta forma apareix com a solució única; en d'altres, en coexistència amb *som* (i a Espinavell (Molló) la coexistència era amb *sem*).

Difusió del tret cap a altres persones, temps o classes verbals

El nostre qüestionari va preveure la recollida de dades per a altres persones i temps del mateix verb *ser*: 5 PI; 4, 5 Imp. Ind.; i 4, 5 IS; i, a diverses poblacions, també per a 4 Imp. Ind., 4 Co., 4 IS i 4 FI del verb *cantar* —com a representant dels verbs regulars. D'altra banda, cal dir que també incloïa 4, 5 PI i 4, 5 PS dels verbs *cantar*, *batre*, *perdre* i *dormir* (vg. annex II (car. 11)).

Es pot indicar que pràcticament la mateixa extensió geogràfica que hem vist per a la característica en el cas de *soms* correspon a *sous* —se n'exceptua Ribes de Freser (Ripollès). També en aquest cas apareix en algunes poblacions com a solució única la forma que presenta el tret lingüístic i, en d'altres, es troba en coexistència amb *sou*. (A Espinavell (Molló) conviuen ambdues amb *seu*.)

Pel que fa a la resta de temps esmentats del verb 'ser', hi hem localitzat *érem*s, *éreu*s (Imp. Ind.), *fóssims*, *fóssius*, *fóssems*, *siguéssims*, *siguéssims* (IS), però en una àrea menor que per al PI: si ens referim a 4 Imp. Ind. i es confronta el perímetre de realització de la característica amb el que es presenta per a 4 PI, cal restar-hi dues poblacions del Ripollès, una de la Garrotxa i la comarca de l'Alt Empordà (llevat de Saus); en el cas de 5 Imp. Ind., 4 IS i 5 IS, l'extensió és, encara, progressivament menor, seguint l'ordre que acabem de detallar. En la major part dels casos les formes coexistien amb les pròpies de la varietat més comuna del català central.

Quant als verbs altres que *ser*, Tortellà (Garrotxa) és l'única població en què, mitjançant el qüestionari, s'hi ha obtingut aquesta /z/; concretament a l'Imp. Ind., Co. i IS —ja hem indicat que la persona inclosa al qüestionari per a aquests verbs era la primera del plural. (Cal fer l'observació que, per a algunes localitats, no tenim dades provinents del qüestionari per a aquests darrers verbs.)¹²⁰

Localització de formes pròpies del rossellonès

Referint-nos ara a les formes pròpies del rossellonès, als casos ja comentats de *sem*, *seu* d'Espinavell, s'hi ha d'afegir una realització *seu* a Capmany.¹²¹

119. Aquesta manca de la característica a Cadaqués a partir de les dades del nostre qüestionari és congruent amb el que es desprenia de Sala (1983, p. 64) —vg. taula car-11:1— i amb una realització espontània de *som* (4 PI) que hi hem recollit també en la nostra investigació actual.

120. Preguntes corresponents a la primera persona del plural de l'Imp. Ind., el FI, el Co. o l'IS del verb *cantar* es van demanar a totes les localitats enquestades de l'Alt Empordà, el Pla de l'Estany i la Garrotxa (excepte Oix i Besalú); i també a Sant Joan de les Abadesses (Ripollès). Sobre el motiu de la no-inclusió d'aquestes preguntes relatives al verb *cantar* a la resta de localitats, vg. l'annex II (car. 11).

121. A la parla espontània d'un informant de Besalú vam recollir *sems* (4 PI 'ser'). Pensem que tant es podria deure a alguna alteració fortuïta de l'emissió —per tal com, també dins de la parla espontània de la mateixa informant, hi va haver *soms* (quatre vegades) i *som* (una vegada)— com ser un creuament entre *sem* i *soms*. (Hem de deixar constància, però, que no vam registrar cap cas de *sem* en aquesta població.)

Cerdanya

A la Baixa Cerdanya hem trobat *siguem* i *sigueu* per al present d'indicatiu, formes que, a diverses localitats, coexisteixen amb *som* i *sou*. (Cal dir que a Guils de Cerdanya solament hi vam registrar *siguem*, *sigueu*; i, a Martinet, només *som* i *sou*. A Bellver de Cerdanya mitjançant el qüestionari es va obtenir només *som* i *sou*, però tenim una realització *siguem* de la parla espontània d'un dels informants.) (Per a les formes *siguem*, *sigueu*, vg. també cap. 2.2.3.1 —§ I.A.1.2 i II.2.)

Unes formes peculiars

Mereixen un comentari les formes de primera persona del plural *sons* (d'un informant de Banyoles i una de Besalú), *érens* (de l'informant de Banyoles esmentat) i *fössins* (d'un informant de Camprodon).

Una possibilitat és interpretar-les com a ultracorreccions explicables per l'analogia que denoten amb la correcció del clític de primera persona del plural /ms/ —usual a la zona— pel clític /ns/ propi del català central més comú (*pentinà* # [mzə] ~ *pentinà* # [nzə] 'pentinar-nos') —tot i que, concretament a Banyoles, Besalú i Camprodon no havien aparegut aquestes formes de clític amb /m/, sí que en teníem per a les poblacions o nuclis propers (per exemple, a Saus i Crespià veïns de la primera localitat; a Tortellà, de la segona; i a Rocabruna o Espinavell (Molló), de la tercera).

Una altra possible interpretació és reduir el fenomen a fonètica estricta (un cas d'assimilació com el de *llums* > *lluns*); hi ha la dificultat, però, que per a aquesta zona no s'ha descrit aquest tipus d'assimilacions.¹²²

Dades aportades per la parla espontània o la conversa dirigida

Pel que fa a la parla espontània o la conversa dirigida, destaca l'aportació de *soms* a l'Escala i d'*érens* a Espinavell, formes que no havia aconseguit elicitar el qüestionari en aquestes poblacions.

En referència a l'aparició de la característica per a altres verbs, la tenim localitzada, en aquest tipus de discurs, a Camprodon (per a tots tres informants) i a Tortellà (per a dos informants). Les formes van ser:

4 Imp. Ind.: *vivíems, estàvems, encetàvems, planyíems, xerràvems, teníems, vàrem.*

4 IS: *lamentéssims, diguéssims.*

III. Conclusions

Hem analitzat en aquest capítol la forma *soms* (primera persona del plural del present d'indicatiu del verb *ser*), que es pot interpretar com a *som* + /z/[_{+plu}]. Aquest morf /z/, existent en la morfologia nominal del català, permet evitar la coincidència formal entre les persones primera del singular i primera del plural del present d'indicatiu del verb esmentat, per tal com aquella es realitzava a la nostra zona *som* —vg. cap. 2.2.1.1.4 (car. 4). La correlació entre ambdues formes fou inicialment subratllada per Comas (1970, p. 32) —en el seu estudi sobre Pau (Alt Empordà). La informació aportada en aquest capítol permet corroborar aquesta apreciació, ja que *soms* es troba en comarques en què hi havia *som* a 1 PI als inicis del segle xx.

122. Prové d'un comentari personal de Joan Veny la indicació sobre la possibilitat que ens trobem aquí amb una simple assimilació fonètica. Igualment com el recordatori que al rossellonès hi ha [n] per al morf de primera persona del plural de l'Imp. Ind., del Co. i de l'IS; aquesta darrera particularitat, però, presa ja com a característica morfològica, no sembla clarament relacionable amb les formes en *-ns* que aquí ens ocupen. (Respecte a les assimilacions fonètiques *-ms* > *-ns*, vg. també Recasens, 1991, p. 252.)

La característica s'ha manifestat també difosa cap a altres persones i temps del mateix verb *ser* (5 PI; 4, 5 Imp. Ind.; 4, 5 IS; 4, 5 Co.; i 4, 5 FI); o bé cap a altres verbs, inclosos els de les classes verbals principals (per als temps Imp. Ind., IS i Co.).

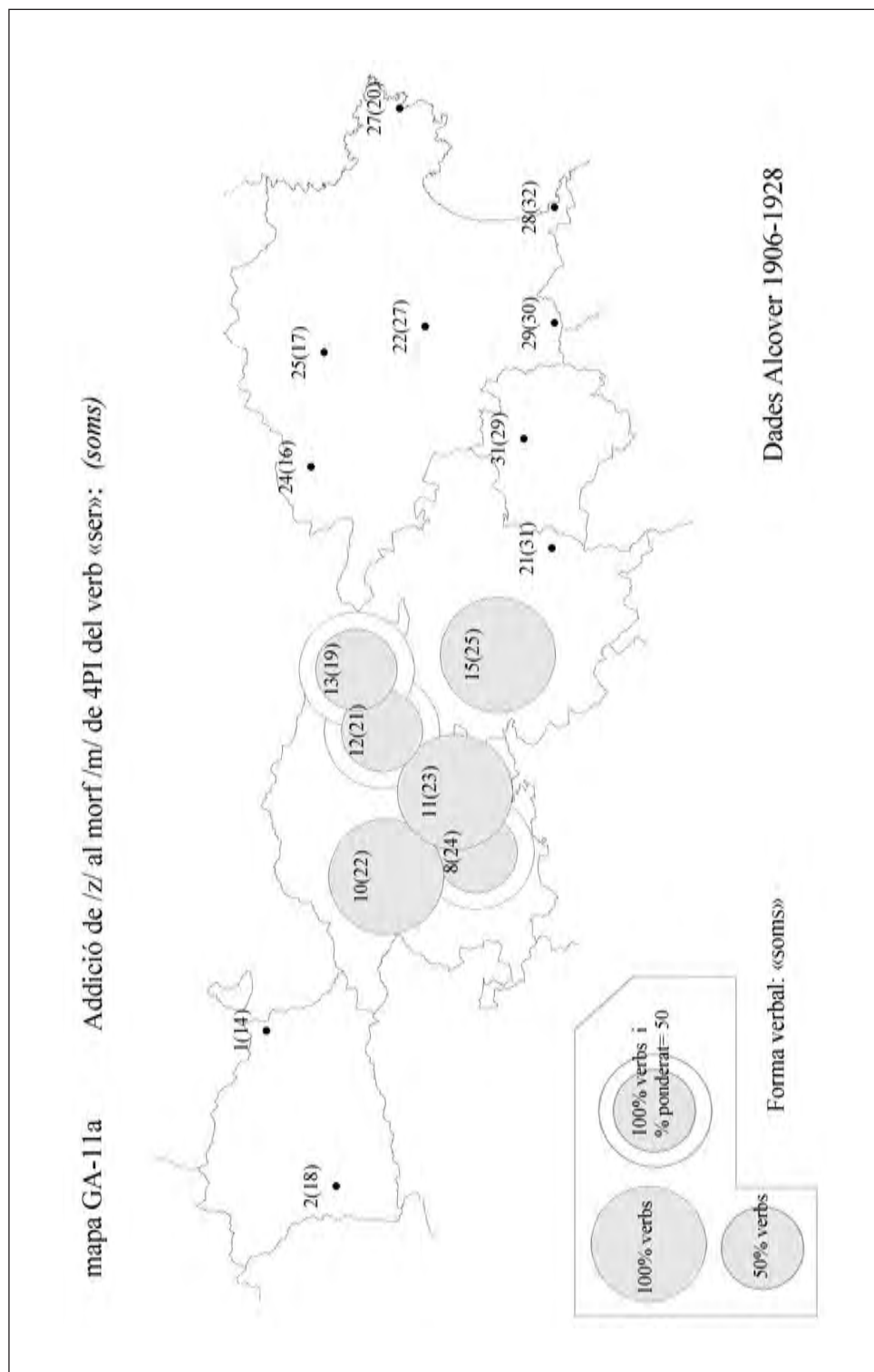
Si ens referim a la localització de la característica per a 4 PI 'ser', comparant les dades d'Alcover (1906-1928) amb les de l'actualitat —i si aquelles són fidels a la realitat del seu temps—, es pot assenyalar que aquest tret s'hauria expandit territorialment: a l'inici centrat al Ripollès i a la Garrotxa, actualment l'hem trobat també cap a l'est (Alt Empordà) i el sud-est (Pla de l'Estany) —Cadaqués n'ha quedat, però, al marge.

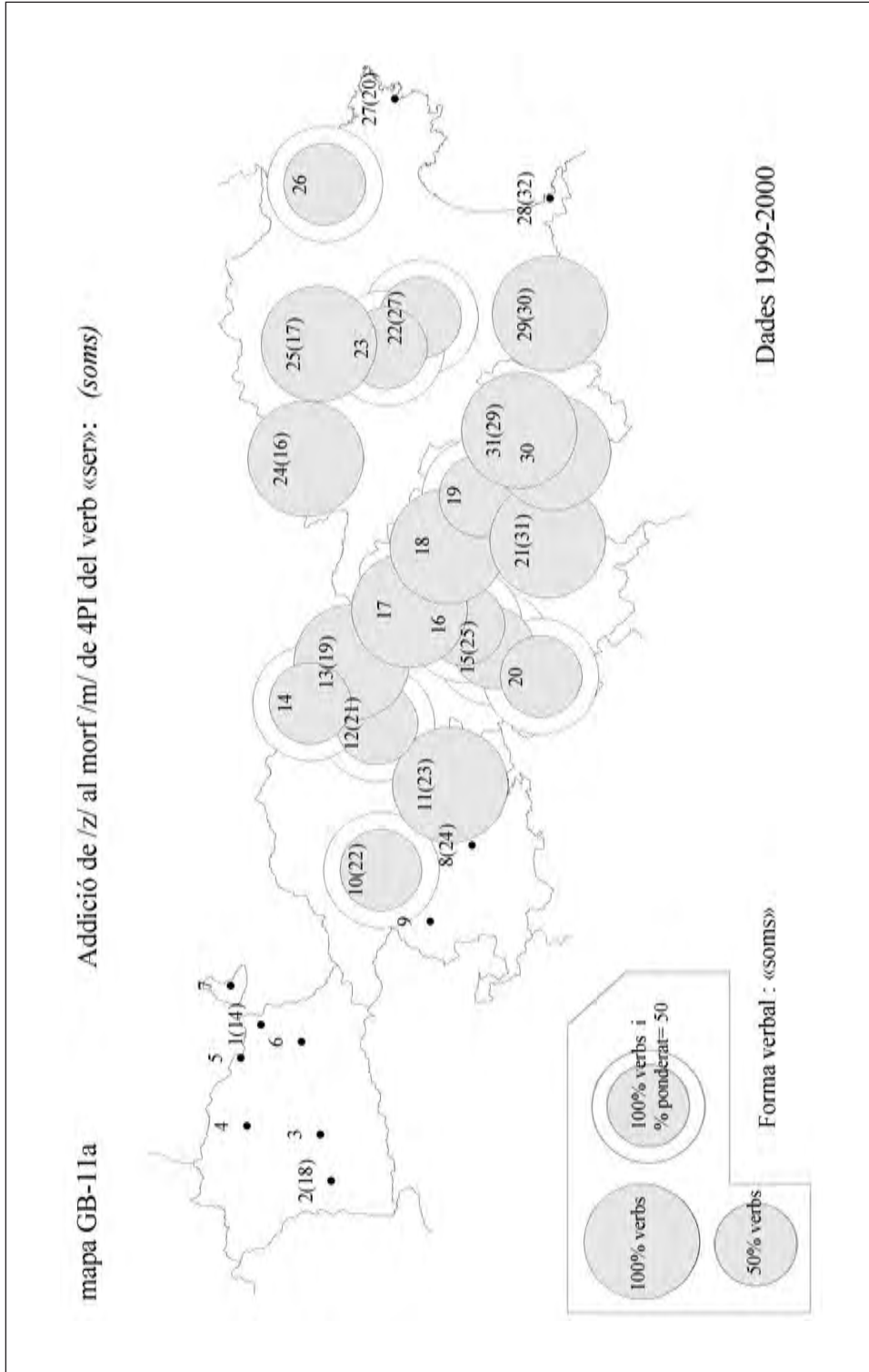
Localitzacions en un nombre de poblacions només lleugerament inferior i una expansió similar al llarg del segle xx es poden indicar per a *sous* (5 PI 'ser').

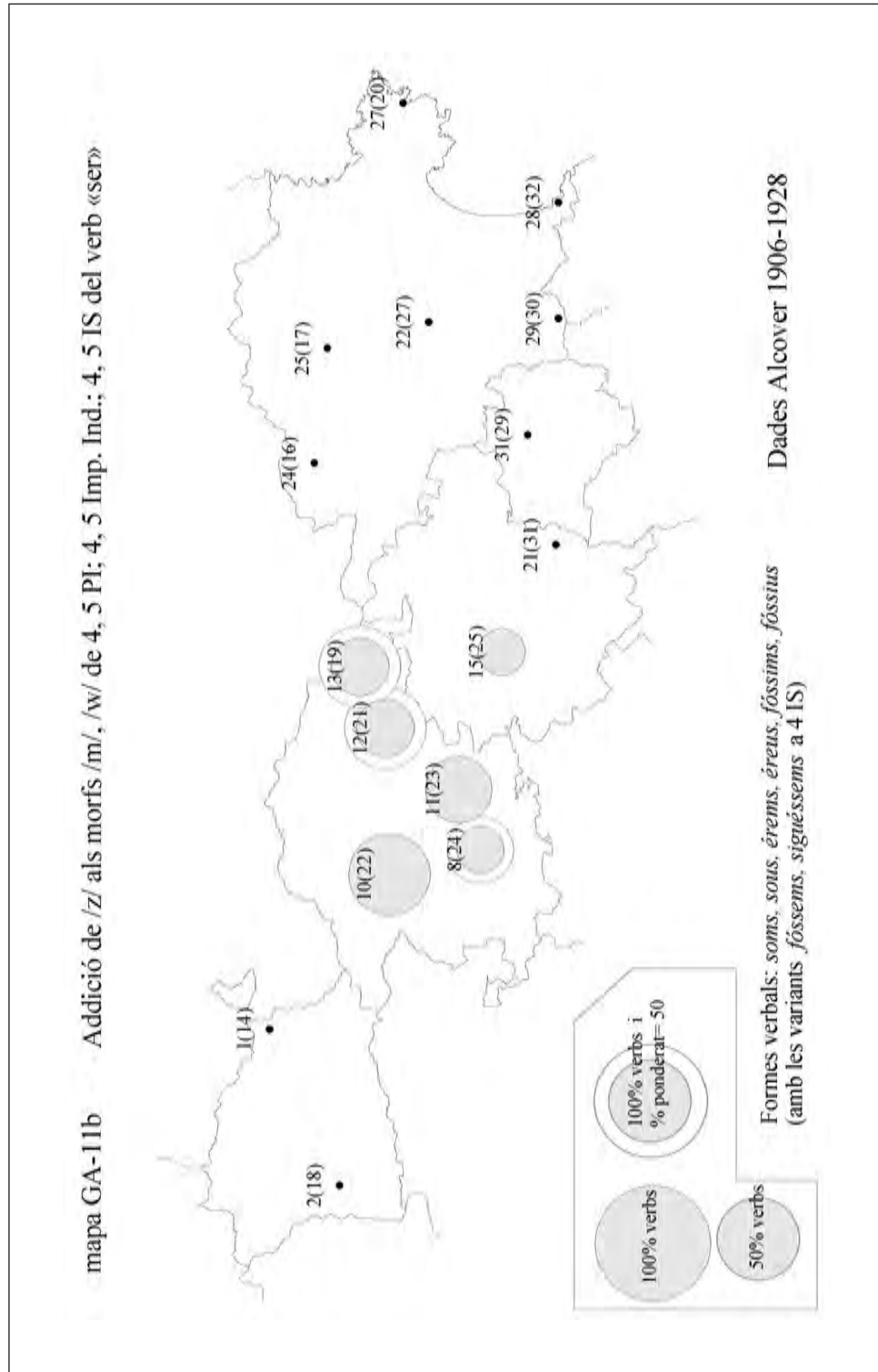
Quant a l'aparició de la característica a altres temps del mateix verb *ser*, l'àrea és menor: a partir de les dades actuals, es pot apreciar com en queda fora pràcticament tota la comarca de l'Alt Empordà; i, a la resta de comarques, el nombre de poblacions va disminuint segons la persona i temps de què es tracti (hi ha més casos de realització del tret lingüístic a la primera persona del plural que a la segona persona del plural; i, per exemple, més a l'Imp. Ind. que a l'IS). Respecte a la difusió de la característica cap a altres verbs en els temps que abans hem assenyalat, la nostra investigació actual n'ha aconseguit testimonis de Camprodon (nord-est del Ripollès) i de Tortellà (nord-est de la Garrotxa); la bibliografia ens n'ha donat notícia de Beget (1987) i de la Garrotxa (2001). Podem observar, doncs, com la presència de la característica disminueix a mesura que ens allunyem dels trets gramaticals i lèxics de 4 PI del verb *ser*. Això sembla indicar-nos que aquestes altres formes a què acabem de fer referència —pertanyents al mateix verb *ser* o bé a altres verbs— són deutores del *soms* contemporani (4 PI 'ser'). Cal puntualitzar que la dependència de *sous* respecte a *soms* havia ja estat remarcada per Comas (1970).

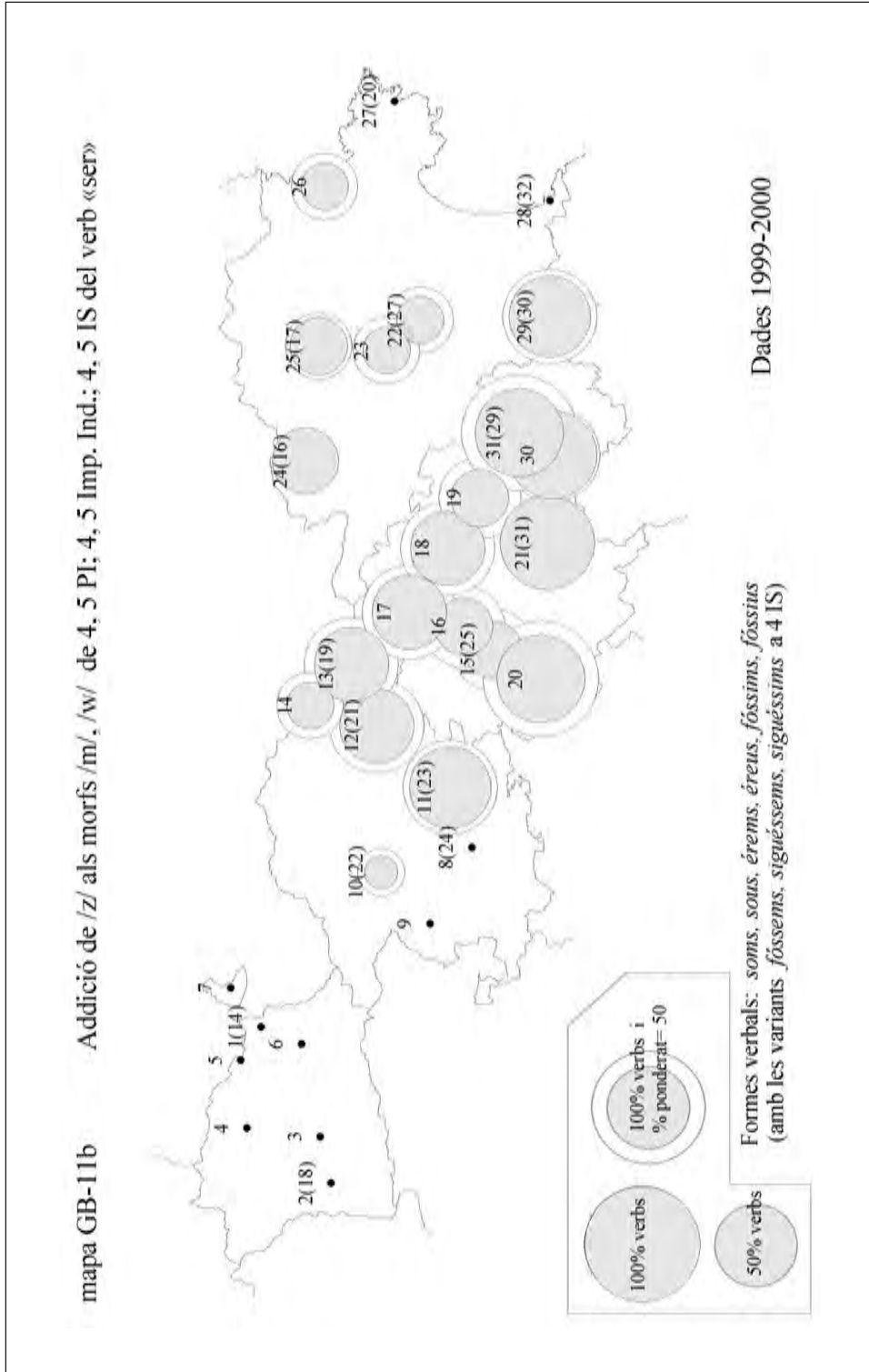
Pel que fa al sector oest de la zona objecte d'estudi, s'han localitzat *siguem* i *sigueu* a la Baixa Cerdanya (juntament amb *som* i *sou*).

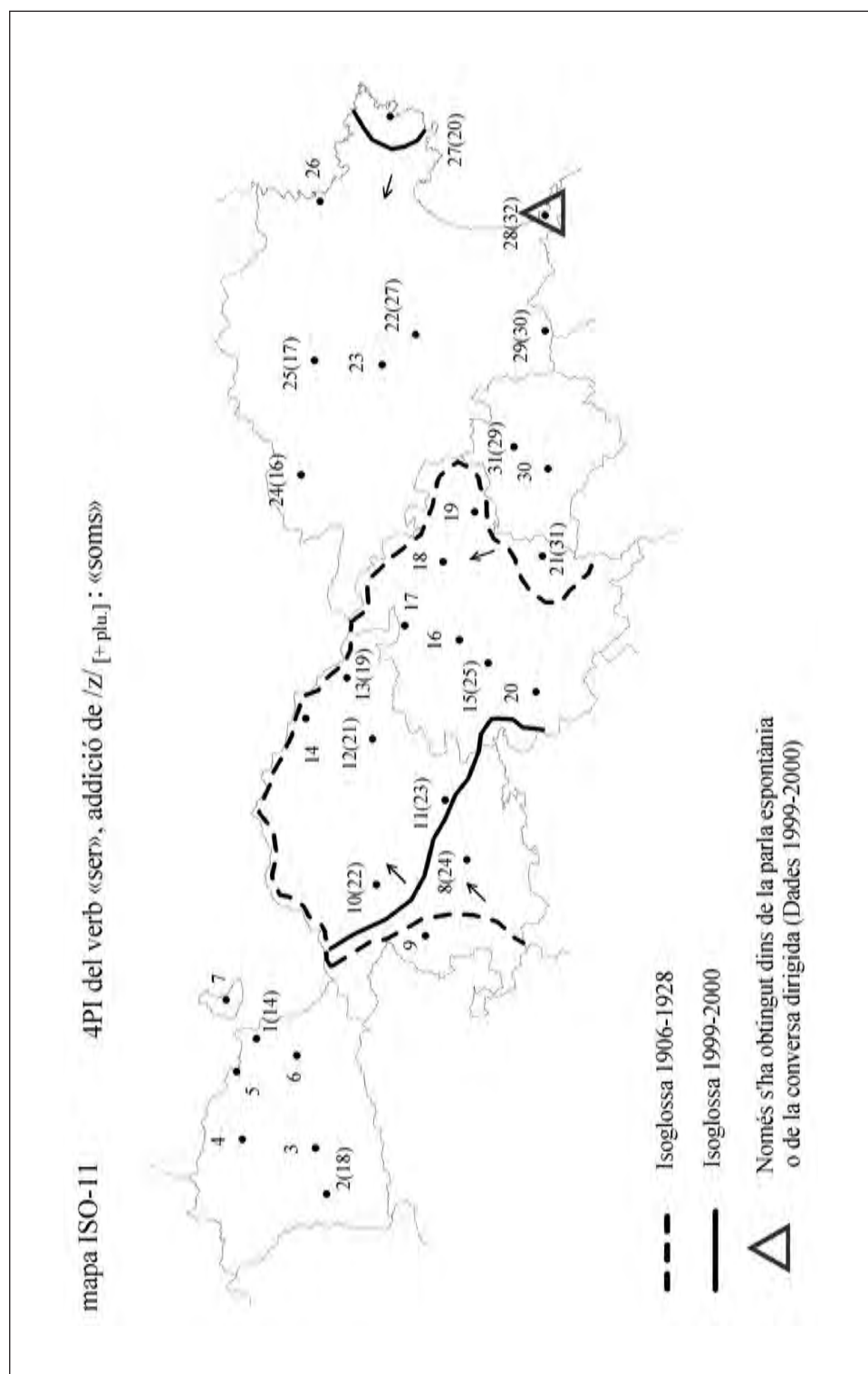
A més a més, es pot indicar que s'han trobat les formes pròpies del rossellonès *sem* i *seu* a Espinavell (extrem nord-est del Ripollès) i *seu* a Capmany (nord de l'Alt Empordà) —per bé que, en ambdós casos, en coexistència amb les més comunes de l'àrea.

mapa MI-11 4PI del verb «ser», addició de /z/ [+plu.] : «soms»

*Per a Osona vg., però, § I.B en aquest cap. 2.2.2.1.2

2.2.2.1.3. EPÍTESI [k]/[t] A LA PRIMERA PERSONA DEL SINGULAR DEL PRESENT D'INDICATIU (car. 12) (ex. *càntoc*, *càntot*)

0. Comentari lingüístic

Hem considerat, en la mateixa línia que Alcover (1909, p. 302), Recasens (1991, p. 224-225 i 247) i Veny (1998, p. 39), que els segments [k] i [t] que es troben al final de les formes de primera persona del singular del present d'indicatiu com *càntoc* i *càntot* són epítesis. Mentre que, per a [t], aquesta és l'única proposta interpretativa que ha estat donada, la [k] a voltes s'ha atribuït al morf de persona-nombre d'1 PI.

Així, Pérez Saldanya (1998, p. 83), des de la morfologia natural, interpreta la forma *càntoc* com un «intent de reduir dues formes sinònimes que presenten distribució complementària (la desinència vocàlica i la consonant velar) en una de sola, general per a totes les conjugacions». La mateixa explicació dóna per a les formes *càntic* —la qual, entre altres localitzacions, apareix també a la nostra zona— i *càntec*. La presència de la vocal i el tipus de vocal estarien condicionades per factors lèxics.¹²³

De fet, aquest autor (p. 78) parteix de la idea que, en verbs com *prendre* o *beure*, «la consonant velar tota sola permet establir una clara oposició entre la primera i la tercera persona del present d'indicatiu» (la marca /k/ s'adjunta a una categoria marcada semànticament i funcionalment com és la primera respecte a la tercera).¹²⁴ Gulsoy (1993, p. 44 i 424-425) anteriorment havia indicat que «la -k [...] ja de bona hora havia assumit el valor d'un morfema de la conjugació II» i havia justificat la generalització de formes amb [k] final a 1 PI de les classes II i III del valencià (ex. *perc* (< *per(d)c*) 1 PI 'perdre', *senç* (< *sen(t)c*) 1 PI 'sentir') per la distinció que procurava d'aquesta persona respecte a 3 PI. També Blasco (1985, p. 56-57) havia assenyalat per al valencià «la generalització del morfema -/k/ a la 1.ª persona de l'IP» (i donava exemples de les classes II i III: entre d'altres, «*per-k*», «*sent-k*», «*creix-k*», «*corr-ek*). D'altra banda, assenyalarem que també el balear pot presentar en alguns verbs de les classes II i III formes d'aquest tipus.

Seguint amb l'argumentació de Pérez Saldanya, veiem com ara es concedeix la possibilitat per a les tres classes verbals de disposar d'un morf de p-n = /k/. Els «principis d'uniformitat i de transparència» haurien guiat la simplificació morfemàtica realitzada per al conjunt d'aquestes classes verbals.¹²⁵

Si ens referim al valencià, l'aparició de [k] a la classe I (vg. nota 123) recolzaria en l'existència prèvia de les formes verbals de la subclasse [II, +ext.] —compartides amb la major part del català (ex. *crec*, *prenc*)— i de les formes de les classes II i III del tipus *per(d)c* 'perdo', *dor(m)c* 'dormo', *sen(t)c* 'sento' —usuals en aquell dialecte, com hem assenyalat.

Quant al nord-est del català central i segons la mateixa proposta, la [k] de les tres classes verbals (I, II i III) en què apareix el segment (ex. *càntoc*, *pèrdoc*, *dòrmoc*) vindria a aplegar-se amb la que ja figurava en els verbs de la subclasse [II, +ext.] (ex. *crec*, *prenc*).

123. Segons el mateix autor, *càntec* es trobaria «en algunes localitats septentrionals i meridionals del País Valencià, sobretot entre els parlants més joves» (p. 83) (vg. també la nota 131).

124. Per al caràcter més «natural» o bàsic —des d'un punt de vista semàntic i funcional— de la tercera persona respecte a la primera i la segona, vg. Mayerthaler (1988, p. 21), Wheeler (1993, p. 172) i Pérez Saldanya (1998, p. 25).

125. Els principis de naturalitat morfològica d'uniformitat i de transparència, relacionats amb l'universal de Humboldt, es refereixen a «la tendència general a establir una relació biunívoca entre la forma i la funció de les unitats lingüístiques» —vg. Pérez Saldanya (1998, p. 23). En el cas que aquí ens ocupa, els principis assenyalats afavoriran que, per a una sola funció, hi hagi una sola forma (així, tindriem /k/ com a morf d'1 PI a totes les classes verbals). (Sobre el conjunt de principis de naturalitat morfològica «independents del sistema», del qual els dos esmentats formen part, vg. Kilani-Schoch (1988, p. 97-101), Mayerthaler (1987, p. 48-52) i Pérez Saldanya (1998, p. 22-24).)

Podem afegir-hi que, amb anterioritat, Blasco Ferrer (1985, p. 57 i nota 39), a més a més de referir-se al segment [k] dels verbs de les classes II i III del valencià (vg. *supra*), havia alludit al de les formes del tipus *càntoc* i li havia concedit igualment aquest valor morfemàtic: «en mant dialecte oriental, arraconat per la pressió de la llengua normativa, es conserven formes amb un morfema *k* afegit en època tardana damunt de la *u* (< o) del català oriental, ço que confirma la predilecció d'aqueixa marca flexional (/kántu- + -k/)».

Limitant-nos aquí a les formes verbals de la nostra zona —és a dir, les del nord-est del català central—, s'ha d'assenyalar que la raó fonamental que ens ha conduït a considerar que actualment la [k] de les realitzacions del tipus *càntoc* és simple epítesi és l'estricta interpretació sincrònica de la situació: tal com es veurà a les pàgines següents, si comparem les dades dels inicis del segle xx amb les actuals, veiem com les formes amb [k] han estat substituïdes d'una manera molt important per les formes amb [t] (vg. § II *infra*).

Això implica que [k] no duu associat —en el moment de la substitució, almenys— cap significat morfològic perquè, en aquest darrer cas, el recanvi no hauria estat possible; s'ha de tenir en compte que la [k] final d'1 PI dels verbs de la subclasse [II, +ext.] s'ha mantingut inalterable (ex. *bec*), de manera que no es pot pensar en un morfema que simplement hagi canviat les seves particularitats fonològiques.

Podrien ser raons d'equivalència perceptual les que haguessin propiciat la permuta entre els sons [k] i [t]: Recasens (1991, p. 248) creu que es pot justificar l'intercanvi entre aquests dos sons que es produeix a diversos mots de la llengua «atès el nivell baix d'intensitat de l'explosió d'una consonant oclusiva final, i la similitud entre les característiques acústiques d'oclusives velars i dentoalveolars en alguns contextos vocàlics». Hi afegeix que també podrien haver-hi actuat factors analògics.

L'epítesi [k] com a fenomen general sembla que té, en català, un abast més limitat que no pas l'epítesi [t]. Mentre que es troben múltiples casos d'epítesi [t] —trenta-cinc mots s'indiquen a Recasens (1991, p. 224-225), ex. *àpit*, *collègit*, *còvet*, *saraut*, *ort*, *cart*—, n'hi ha menys amb epítesi [k] —nou mots s'indiquen a Recasens (1991, p. 247), ex. *ràvec*, *rebombòric*, *marc*, *pórrroc*, *trenc*.¹²⁶

Encara que, amb una certa contradicció amb el que acabem d'assenyalar, el mateix autor (p. 228, 248) considera més freqüent el canvi [t] > [k] que no pas el que ens ocuparà en aquest capítol [k] > [t], perquè «l'explosió de [t] és menys intensa i perceptible que l'explosió de [k]». No obstant aquest nombre menor de casos, en dóna els exemples següents: *bricoc* > *bricot* 'albercoc', *fic* > *fit* 'tipus de gra', 'tort', *préssec* > *présset*, *saüc* > *saüt*, *arsènic* > *arsènit*.

Pensem que, en el nostre cas, immersos dins d'un procés d'anivellament lingüístic com a conseqüència del contacte amb la varietat més comuna del català central, podria haver estat precisament aquest caràcter menys perceptible de [t] el que hauria afavorit que esdevingués el substitut de [k].

Remarquem que no ens hem proposat aquí analitzar la naturalesa actual de [k] a la resta d'àrees amb possibles realitzacions *-oc*, *-ic*, *-ec* finals (per a una relació de les quals, vg. la nota 131) ni tampoc l'origen primer del segment [k] a les diverses àrees, punts aquests que creiem que requereixen un estudi particularitzat per a cadascuna de les zones dialectals en què el tret s'ha manifestat per tal com els seus sistemes lingüístics no són completament homologables.

126. Per als mots amb epítesi [t] o [k] a la zona estudiada, vg. Comas (1970, p. 58), Luna (1982, p. 28), Sala (1983, p. 31) i Julià (1986, p. 132-133).

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Segons Alcover (1906-1928), als inicis del segle xx a la nostra zona es trobaven formes de primera persona del singular amb [k] final a totes tres classes verbals.

Pel que fa a la localització d'aquestes formes dins dels límits de la nostra zona, podem assenyalar que l'àrea de l'epítesi [k] era, als inicis del segle xx, el nord-est del Ripollès, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i l'Alt Empordà —ja fos seguint el morf /o / o bé el morf /i/ (vg. al mapa GMA-1 (cap. 2.2.1.1.1) el detall d'aquests dos tipus de solució). A Cadaqués, però, no hi havia aquesta característica; la solució era simplement /i/.¹²⁷

També limitant-nos a la zona, l'epítesi [t] es trobava a Camallera (Saus); en aquesta localitat també hi havia [k]. (Podem afegir-hi que, d'una manera testimonial, la solució amb [t] apareixia també a Capmany.)¹²⁸

A diverses poblacions conviuen les formes amb epítesi i les corresponents sense.

Podem fer esment que, per a l'Imp. Ind., hi havia la forma *éric* a Olot, la qual ja ha estat indicada en tractar de la car. 1 (vg. cap. 2.2.1.1.1).

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres estudis han donat notícia de l'existència d'aquesta característica a la nostra zona: a la Garrotxa (des de 1906), a l'Empordà (des de 1909), al Pla de l'Estany (des de 1930) i a Beget —al nord-est del Ripollès— (des de 1987) (vg. taula car-12:1).

En canvi, Viladomat (1959) i Sala (1983) informen que la característica no es trobava ni a la Cerdanya ni a Cadaqués respectivament —dades que són coincidents amb les d'Alcover (1906-1928) i amb les que nosaltres hi hem recollit actualment.

127. Es pot indicar que les dades d'Alcover (1906-1928) no assenyalaven el tret a Figueres. Vg., però, a § II *infra* les dades corresponents a la nostra investigació (1999-2000), que han permès localitzar-l'hi.

128. Es pot apreciar al mapa GA-12b que va aparèixer a Capmany la realització amb [t] per a un dels verbs seleccionats (*rebre*). Un cop examinats els setanta-cinc verbs d'Alcover (1906-1928), només hem trobat a Capmany una altra forma d'aquest tipus (*témot*). Aquesta enquesta de Capmany —com s'ha indicat al cap. 2.1.1.4— es va realitzar a Figueres i els informants corresponents a aquella població van ser un jove que treballava de dependent en una botiga de Figueres i una persona de més de seixanta anys interessada en temes lingüístics. Creiem que tant podria ser que, efectivament, a Capmany comencessin a despuntar les formes amb [t] —més enllà de la zona en què, com indicarem, en aquella data el tret tenia una manifestació clara— com que ens trobem davant d'una realització relacionada amb el tipus d'informants de Capmany de què es disposa. (Hi podem afegir que, a la nostra investigació actual (1999-2000), no han aparegut en aquesta població formes amb [t], sinó amb [k] —vg. taula car-12:2.)

TAULA CAR-12:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906 Gelada (p. 93) assenyala per a Olot que «alguns pagesos diuen *tornich [sic]*, *portich [sic]*, *òbrich*, *posich [sic]*, etc., per *torni*, *porti*, *obri*, *posi*».
- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1909 Alcover (p. 302) indica *pàrllic* i *pàrlloc* a Olot i comarca. I *pàrlloc/pàrlot* a l'Empordà.
- 1919 Alcover (p. 520) concedeix a aquest tret el relleu de constituir una àrea dialectal (el «català oriental»: sud de l'Alt Empordà, el Baix Empordà, el Gironès i part de la Selva) —vg. § I.B al text principal.
- 1920 Griera (p. 30-31) aporta, pel que fa a la nostra zona, la localització de /o+k/ a l'Empordà. Ho exemplifica per a *cantar*, *collir*, *dormir*, *perdre* i *trobar*.
- 1930 Griera (p. 429), pel que fa referència a la nostra zona, localitza /o+k/ a Olot i a Banyoles. Ho exemplifica per als verbs *parlar*, *cantar* i *menjar*.
- 1959 Viladomat (p. 28) comenta que a la Cerdanya hi ha formes a 1 PI en /i/ (ex. *canti*), però no en /i+k/ (ex. *càntic*).
- 1970 Comas (p. 29 i 31) indicava que, a Pau (Alt Empordà), tant hi podia haver [k] com [t]; i hi afegia que no sabia trobar cap regla que expliqués quan apareixia l'un o l'altre segment. Per a la frase «Em penso que no vindrà», constata [k] per raó del so següent; però, per a les frases «Et deixo aquí» o «M'estimo més que [...]», tant donava fe de [k] com de [t].
- 1983 Sala (p. 32) comenta que aquesta característica no es troba a Cadaqués.
- 1986 Julià (p. 135, 137-138) considera que les formes en *-ot* i *-oc* només es conserven a Cornellà del Terri entre les generacions grans. Dóna els exemples de *càntot*, *càntoc* i també *séntoc* i *m'atalaioc*.
- 1987 Domènech (p. 276) indica que, a Beget, a vegades s'afegeix [k] a /o/ o bé a /i/ per a la primera persona del singular del present d'indicatiu. Com a exemples dóna «Vos en portic [sic] unes joies» (de la cançó *La Margarideta*) i, també, «els deixuk [sic]».
- 1997 Casals i Estany (p. 67) localitzen *càrdut* (1 PI 'cardar') a Olot.
- 1998 Veny (p. 39) assenyala «el reforç oclusiu (dental o velar) de la persona 1 del present d'indicatiu (*càntuc*, *càntut*)» com un dels trets del «català septentrional de transició».
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 37) comenten que hi ha «manteniment de les formes acabades en *-ut* i *-uc* en la primera persona del singular del present d'indicatiu: *canto* [kántut/uk], *rebo* [réβut/uk] i *serveixo* [sərβéβut/uk]». Hi afegeixen que «aquestes formes alternen amb les formes normatives per influència de l'escolarització dels últims anys i de la llengua difosa a través dels mitjans de comunicació».

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Si ens fixem en el català central, veiem que la característica, a més de trobar-se a la zona que estudiem, també es localitzava a l'àrea contigua del sud-est.

Per a [k]: Baix Empordà (la Bisbal d'Empordà i Sant Feliu de Guíxols), zona nord de la Selva (Amer) i Gironès (Girona); en menor mesura, la zona costanera de la Selva (Tossa de Mar, Lloret de Mar i Blanes) i del nord del Maresme (Pineda de Mar, Canet de Mar).¹²⁹

129. Segons les dades d'Alcover (1906-1928), no va aparèixer la característica per a cap verb en el cas de Caldes de Malavella (al centre de la comarca de la Selva). Una investigació recent (any 2003) que hi hem realitzat —seguint la metodologia de l'estudi present— ens ha permès recollir-hi la característica, tot i que no dins del context de «resposta al qüestionari», sinó en el de «con-

Per a [t]: Baix Empordà (la Bisbal d'Empordà i Sant Feliu de Guíxols) i zona nord de la Selva (Amer).

Tenint en compte les localitzacions que es constaten d'ambdues realitzacions ([k] i [t]) als inicis del segle xx, sembla que [t] hauria sorgit de poblacions on es realitzava [k]: concretament del nucli format per la Bisbal d'Empordà, Sant Feliu de Guíxols, Amer i, ja dins de la nostra zona, Camallera (Saus). A § II *infra* veurem l'expansió geogràfica que han tingut les formes amb [t] al llarg del segle xx.

Podem afegir-hi també que el perímetre de la característica ha resultat ser més ampli que el del dialecte «català oriental» d'Alcover (1919), el qual va ser fixat basant-se en el tret que examinem en aquest capítol.¹³⁰

Pel que fa a la resta d'àrees del català central, es pot observar la presència de formes amb [uk] a Vilanova d'Escornalbou i, en algun cas, a Reus (ambdues poblacions del Baix Camp).¹³¹

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Si ens referim a la situació actual (1999-2000) de la zona objecte d'estudi, veiem que l'epítesi [k] ha perdut territori i ha quedat reduïda al nord de l'àrea que ocupava als inicis del segle xx: ja no es troba al sud-est de la Garrotxa, ni a la meitat sud del Pla de l'Estany ni al sud de l'Alt Empordà.

En canvi, la solució amb [t] s'hauria estès cap al nord i oest de manera important durant el transcurs del segle xx; ara l'hem localitzat a la Garrotxa (excepte a Oix), al Pla de l'Estany i a bona part de l'Alt Empordà (excepte al nord-oest; d'altra banda, a Cadaqués no s'hi troba ni [k] ni [t]). A l'inici del capítol ja hem comentat les raons de tipus fonètic que podrien explicar aquesta substitució.

versa dirigida». Creiem que, als inicis del segle xx, aquest tret podia existir en aquella població; sobre les raons que permeten explicar la major presència del tret en el context «conversa dirigida» respecte al context «resposta al qüestionari», vg. § II *infra*.

130. Vg. els límits del «català oriental» d'Alcover (1919) al cap. 1.2.1; i a Adam (en premsa) una explicació sobre la diferència entre el perímetre concedit a aquell dialecte i el del tret que s'examina en aquest capítol.

En essència, es tracta que, al nord, es va donar prioritat a /i/ —enfront de /k/ o bé de /o/. (Al mapa GMA-1 (cap. 2.2.1.1.1) es pot apreciar que la presència de /i/ (= [i] o [ik]) era quantitativament més important al Ripollès que no pas la de /k/ (= [ik] o [uk]), però hi tenia un pes molt similar a /o/ (= [u] o [uk]). A Olot (Garrotxa), hi predominava /k/. A Capmany, les solucions /i/ i /k/ (o /t/) estaven igualades. Només a Cadaqués i a Maçanet de Cabrenys /i/ era clarament superior a les altres solucions.)

Pel que fa a la menor amplitud al sud que presentava l'àrea d'Alcover respecte als límits que aquí hem assenyalat per a la característica, creiem que probablement l'autor només es va fixar en el que establia per definició: la desinència de primera persona singular del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació. Es dona la circumstància que en el seu qüestionari de morfologia verbal només va incloure per a la classe I el verb *cantar*, i que a la costa de la Selva i del nord del Maresme només li van respondre *càntoc* a Tossa de Mar (tot i que, com es pot comprovar al mapa GCA-12a, per a alguns altres verbs del seu corpus el tret va aparèixer fins al nord del Maresme —és a dir, també a Lloret de Mar, Blanes, Pineda de Mar o Canet de Mar). Aquesta apreciació permetria explicar per què Alcover va traçar el límit costaner sud del seu «català oriental» estrictament per sota de Tossa de Mar.

131. Recasens (1985, p. 175) fa equivalent el cas de Vilanova d'Escornalbou d'Alcover (1906-1928) al que ell troba a Colldejou (també del Baix Camp). Per a Colldejou indica les formes en [uk]: *còrroc* [sic], *merèixoc*, *búlloc*, *dòrmoc*. D'altra banda, Alcover (1909, p. 302) havia assenyalat *pàrl[o]c* (amb [o]) per a «certs endrets del Priorat».

A més a més, Recasens també dóna notícia d'algunes formes de les classes verbals II i III amb [k] final precedint [e] o bé [i] que ha trobat a Prades (*òmplic*, *òbric*, *mòric*), Pratdip (*búllec*, *bàtec*) i Vandellòs (*òmplic* [sic]). Pel que fa a l'Imp. Ind., indica un *érec* a Pratdip, forma que ens recorda, en part, l'atípic *éric* localitzat per Alcover (1906-1928) únicament a Olot.

Respecte a les formes en *-ec* i en *-ic* de la classe verbal I —i deixant de banda ara les formes en *-ic* que es localitzaven a la zona objecte de la nostra investigació—, Alcover (1909, p. 302) assenyalava *pàrlec* per a Torreblanca (prop de Castelló de la Plana). Recasens (1985, p. 175, i 1991, p. 247) hi afegeix *agàfec* (Pratdip, al Baix Camp), *pàrlec* (Baix Camp i Maestrat) i *pàrlc* (valencià, tortosí i Baix Camp). (Vg. també la nota 123.) Com ja hem comentat a § 0 *supra*, cadascuna de les àrees geogràfiques a què acabem de fer referència que presenten formes d'I PI amb [k] final (precedida de /o/, de /i/ o bé de /e/) requeriria un estudi particular.

També es pot observar com hi ha coexistència de les formes amb epítesi amb les del català central més comú —és a dir, aquelles sense [k] ni [t] final (ex. *canto*). Sembla que aquesta presència de formes amb una simple /o/ ha augmentat respecte al que s'esdevenia als inicis del segle xx (per exemple, mentre que aleshores ni a l'Escala ni a Mieres s'assenyala cap realització d'aquest tipus, actualment aquesta solució s'ha fet present a totes les localitats investigades).¹³²

Particularitats per a algunes subclasses o temps verbals

Pel que fa als verbs de la subclasse [II, +ext.] inclosos al qüestionari, només s'ha detectat la característica en algun cas: *conèixoc, conèixot, vàloc, vàlot, vàlgoc, vàlgot*. Es tracta de formes que, en comptes de l'extensió velar, tenien el morf /o/ propi de les classes verbals principals.

Mereixen també un comentari les formes de la segona persona del plural de l'imperfet de subjuntiu ['fosut] 'fóssiu' i [kən'tesut] 'cantéssiu', que vam recollir de la parla espontània d'una informant de Tortellà. El caràcter epitètic de la [t] d'aquestes dues formes és clar.

Incidència lèxica

La incidència lèxica d'aquesta característica no ha estat homogènia (segons el que es desprèn de les respostes del qüestionari):¹³³

a) /o + k/: *pensar* (6 poblacions); *partir, rebre* (5 pob.); *menjar, morir, perdre*, (4 pob.); *batre, dormir* (3 pob.); *cantar, llegir* (1 pob.).

b) /o + t/: *pensar* (10 poblacions); *batre, partir, rebre* (8 pob.); *llegir, menjar* (7 pob.); *dormir, morir, perdre* (6 pob.); *cantar* (4 pob.).¹³⁴

Dades aportades per la conversa dirigida, la parla espontània i l'opinió dels informants

Hem comentat que, per a la primera persona del singular del present indicatiu, l'entrevista havia previst una conversa dirigida preparada *ad hoc*. I que, a més a més, es demanava al final de l'entrevista l'opinió de l'informant sobre la utilització en aquella població del tret en qüestió. Igualment —i com per a la resta de característiques—, es prenia nota de totes les realitzacions amb aquest tret que apareixien a la parla espontània de l'informant durant el nostre contacte amb ell amb motiu de l'entrevista esmentada (vg. cap. 1.6.4).

El resultat és que el context «conversa dirigida» va aconseguir elicitar més el tret que no pas el context «resposta al qüestionari»: per a sis poblacions no s'havien obtingut realitzacions amb epítesi [k]

132. En relació al perímetre actual de la característica, podem afegir-hi que dades recents (any 2003) que hem obtingut a les comarques del Baix Empordà, el Gironès i la Selva —emprant-hi la mateixa metodologia de l'estudi present— informen que la substitució de [k] per [t] també s'ha produït en aquestes comarques contigües del sud-est (tot i que encara s'han pogut trobar algunes formes amb [k] a part del Gironès i al nord i centre de la Selva —juntament, això sí, amb les solucions amb [t] i amb les del català central més comú). (A la costa de la Selva i al nord del Maresme, però, ja només s'hi han registrat les formes sense epítesi pròpies de la varietat més general del català central —vg. Adam, en premsa.)

133. L'ordre d'aquestes preguntes al qüestionari era: [1 PI] 148, *batre*; 169, *cantar*; 323, *dormir*; 413, *llegir*; 422, *menjar*; 460, *partir*; 464, *pensar*; 473, *perdre*; 638, *morir*; 653, *rebre*.

134. Caldria indagar si, en els resultats de *pensar* i *partir*, pot haver-hi tingut una certa incidència el context fonològic. S'esdevé que, ocasionalment, algun dels informants va afegir al verb el complement posposat —el qual s'esqueia que començava en vocal («penso en el viatge», «parteixo el pa») — en comptes de respondre la forma verbal en posició final de frase i amb un clític preposat al verb, tal com el qüestionari pretenia elicitar («hi penso», «el parteixo»); més endavant, dins d'aquest mateix § II, ens referim a la possible incidència del context fonològic posterior en la manifestació d'aquesta característica.

mitjançant el qüestionari i es van obtenir mitjançant la conversa dirigida; pel que fa a l'epítesi [t], el nombre va ser de tres poblacions on no se n'havien obtingut realitzacions en la «resposta al qüestionari» i, en canvi, se'n van obtenir mitjançant la «conversa dirigida» (si ens referíssim a cadascun dels informants, el nombre seria molt superior —vg. taula car-12:2).

Aquest fet contrasta amb el que s'esdevenia per al morf 1 PI p-n = /i/ (car. 1), ja que, en aquell cas, la conversa dirigida no només no aportava novetat al qüestionari, sinó que, fins i tot, es trobava situada una mica per sota d'aquell pel que fa a l'elicitació de la característica (vg. cap. 2.2.1.1.1 (§ II)).

Recentment hem tingut ocasió d'examinar amb més deteniment aquest punt. Una part, almenys, dels millors resultats que la característica ha obtingut a la conversa dirigida respecte als corresponents a les respostes al qüestionari podria estar relacionada amb la particularitat que aquesta epítesi s'ha mostrat més freqüent quan el verb anava seguit d'un mot començat amb vocal que no pas davant de pausa; cal dir que, a les frases del nostre qüestionari —que l'informant havia de completar— la posició prevista per a la forma verbal era a final de frase.¹³⁵

(Precisament en aquesta mateixa línia, hem de dir que disposem d'uns comentaris d'Alcover sobre les formes en [uk] de Vilanova d'Escornalbou —inclosos als seus «quaderns de camp»—, i amb unes observacions de Ronjat (1930-1941, § 554 i 829) relatives a punts de l'occità alpi —on localitza formes d'1 PI amb finals *-oc* i *-ouc* com *cànt[u]c* o *pàrlouc* que evidenciarien també el condicionament contextual fonològic que presenta la característica en les àrees esmentades.)¹³⁶

Podem, d'altra banda, indicar que, en demanar als informants al final de l'entrevista si pronunciaven *càntoc*, *càntot* o *canto* —ho exemplificàvem per a diversos verbs—, aquests denotaven molt poca consciència de realitzar els sons consonàntics que aquí estudiem i, sovint, s'apreciava dificultat de diferenciació entre [k] i [t] finals —cosa que també contrasta amb el que s'havia esdevingut a la car. 1 (ex. *canti*), per a la qual els informants mostraven un nivell òptim de consciència del tret.

Pel que fa a la parla espontània, vam poder captar diverses realitzacions [k] o [t] (vg. taula car-12:2). (La parla espontània és l'àmbit per excel·lència de l'expressió dialectal; si a voltes la seva superioritat no queda prou reflectida en les dades recollides és, com ha estat indicat al cap. 2.2.1.1.1 (§ II), a causa del temps limitat del contacte que manteníem amb l'informant amb motiu de l'entrevista lingüística.)

135. Ens referim aquí a un treball (Adam, en premsa) en què s'examinaren, pel que fa a aquest tret lingüístic, les dades corresponents a la investigació (1999-2000) més d'altres recollides el 2003 a les comarques del sud-est contigu a la zona objecte d'estudi. Una de les comparacions efectuades prenia com a base les realitzacions de la característica dins del context funcional de «conversa dirigida». S'hi va avaluar la presència de l'epítesi esmentada segons si el verb anava seguit de: a) mot començat en vocal; b) mot començat en consonant, i c) pausa. La gradació de més a menys manifestació del tret lingüístic segons el context fonològic posterior va ser: davant de mot començat en vocal > davant de pausa > davant de mot començat en consonant. (El càlcul es refereix als informants presos en conjunt i es va efectuar a partir de la mitjana dels percentatges de realització del tret que presentava cada informant en cadascun dels contextos.)

136. Pel que fa a Alcover, en referir-se en un dels seus «quaderns de camp» a Vilanova d'Escornalbou, comenta: «La desinència *-uk* del present se diu, especialment dins la frase i a final de frase no es sent tant» (ed. Perea, 1999a, p. 261) —encara que cal fer notar que no s'arriba a distingir si dins la frase la forma verbal precedeix vocal o bé precedeix consonant. Quant a Ronjat (1930-1941, § 554 i 829), assenyala per a alguns punts de l'occità alpi unes realitzacions *-oc*, *-ouc* a 1 PI molt condicionades contextualment: només en alguna localitat de l'àrea apareix la [k] en tots els contextos; a la resta, se sol trobar exclusivament quan el mot següent és el pronom *iu* (o bé en la variant *ie*) 'jo'—pronom que es troba posposat al verb en frases interrogatives i que, com es pot observar, comença en vocal. Com a exemples, ens indica: *pàrlouc-iu?* i [kántuk iε] o [kántuk iá] —aquests dos darrers també interrogatius. El mateix autor informa també que, en aquesta zona alpina, es troba documentació escrita de formes verbals amb el tret ja al segle xv. La notació *iu* de Ronjat significa que es tracta d'un diftong i que aquest ocupa una posició tònica —vg. § 44 de l'obra esmentada.

Coexistència de formes [k] i [t]

En una mateixa població es poden trobar formes [k] i [t] (de la mateixa manera que s'havia esdevingut als inicis del segle xx per a les poblacions en què havia sorgit inicialment [t]). Això s'adiu amb el que s'esdevé en tot procés de canvi lingüístic.

I encara, podem concretar que quatre dels informants han alternat formes amb [k] i formes amb [t] (pertanyien a Olot, Besalú, Llers i Crespià respectivament). Aquesta coexistència de formes en un mateix individu es va poder observar, bàsicament, a la conversa dirigida i a la parla espontània.

III. Conclusions

Als inicis del segle xx, la característica aquí examinada es manifestava —pel que fa a la zona objecte d'estudi— a la Garrotxa, nord-est del Ripollès, l'Alt Empordà —llevat de Cadaqués— i el Pla de l'Estany. També es trobava al sector contigu sud-est —el Baix Empordà, el Gironès, la Selva (excepte el sector oest) i nord del Maresme.

El perímetre indicat correspon al de les formes amb [k] final. Les formes amb [t] es trobaven als inicis del segle xx en un estadi primerenc. Aquesta [t], inicialment sorgida al Baix Empordà, nord de la Selva i sud de l'Alt Empordà —en poblacions en què hi havia [k]—, ha adquirit força al llarg del segle xx i, pel que fa a la zona objecte del nostre estudi, ha araconat [k] cap al nord.

(Al sector sud-est contigu esmentat, l'epítesi [k] ha quedat reduïda actualment dins un cercle integrat per algunes localitats del Gironès i dels sectors nord i centre de la Selva, sempre en coexistència amb [t].)

Cenyint-nos a la zona objecte d'estudi, es pot apreciar com a diverses localitats conviuen actualment les formes amb [k] i les formes amb [t]; i, a la resta, o bé ja només hi hem trobat [t] (és aquest el cas del sud de l'Alt Empordà, el sud del Pla de l'Estany i el sud-est de la Garrotxa), o bé s'hi manté [k] sense que [t] hi hagi fet acte de presència (això és el que les dades ens indiquen per al nord-est del Ripollès, l'Alta Garrotxa (Oix) i el nord-oest de l'Alt Empordà).

Es constata també la coexistència de les formes amb epítesi (sigui [k] o bé [t]) amb les formes que no la inclouen corresponents a la varietat més general del català central (ex. *canto*).

TAULA CAR-12:2

Realitzacions del morf de primera persona del singular del present d'indicatiu —amb la possible addició d'epítesi [k]/[t] que s'indica— per als informants de les poblacions amb presència de l'epítesi esmentada (Dades 1999-2000)

<i>Informant</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>
12a	/o/	/o/, /o+k/	/o+k/
12b	/o/	/o/	
12c	/o/	/o/	
13a	/o/	/o/	
13b	/o/	/o/	
13c	/i/, /o/, /o+k/	/o/, /o+k/	
14a	/i/, /o/	/o/, /o+k/	/o+k/
14b	/o/	/o/	
14c	/o/	/o/	
15a	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/	/o+k/
15b	/o/	/o/	
15c	/o/	/o+k/, /o+t/	/o+k/
16a	/o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
16b	/o/	/o/, /o+k/	
16c	/o/	/o/, /o+k/	
17a	/o/	/o/	
17b	/o/	/o/	
17c	/o/	/o/, /o+k/	/o+k/
18a	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
18b	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
18c	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/	
19a	/o/	/o/, /o+t/	/o+t/
19b	/o/	/o/, /o+t/	/o+t/
19c	/o/	/o/, /o+k/	/o+k/, /o+t/
20a	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/	
20b	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	
20c	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	
21a	/o/	/o/	
21b	/o/	/o/, /o+t/	
21c	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	
22a	/o/	/o/, /o+t/	
22b	/o/	/o/	
22c	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/	
23a	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/, /o+t/	
23b	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
23c	/o/	/o/, /o+t/	/o+t/

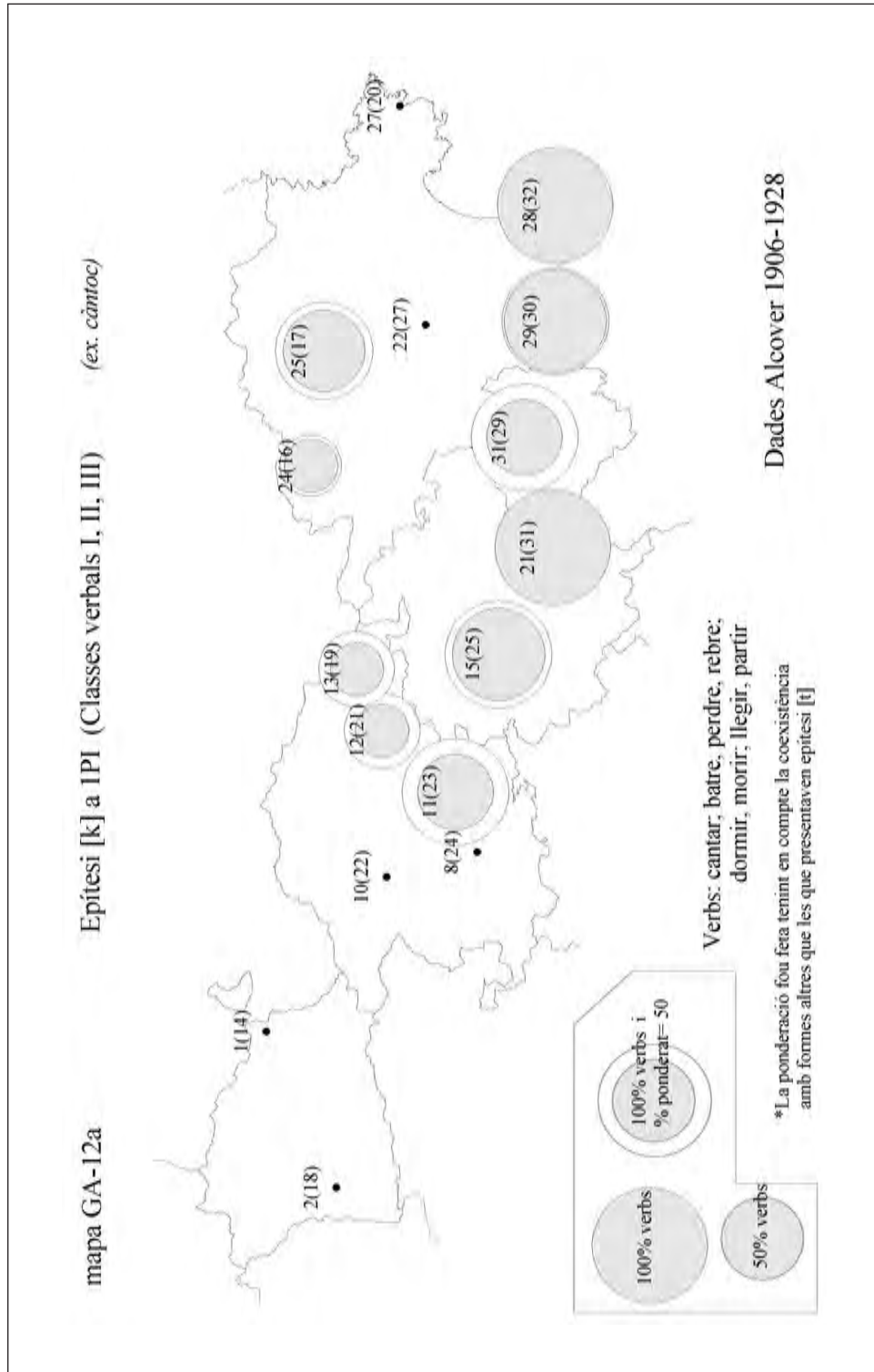
TAULA CAR-12:2 (continuació)			
<i>Informant</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>
24a	/o/	/o/	
24b	/o/	/o/	
24c	/o+k/	/o/, /o+k/	/o+k/
25a	/o/	/o/, /o+k/	
25b	/o/	/o/	
25c	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/	/o+k/
26a	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
26b	/o/, /o+k/	/o/, /o+k/	/o+k/
26c	/o/	/o/	
28a	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
28b	/o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
28c	/o+t/	/o+t/	/o+t/
29a	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
29b	/o/	/o/, /o+t/	
29c	/o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
30a	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
30b	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	/o+t/
30c	/o/	/o/, /o+t/	/o+t/
31a	/o/, /o+t/	/o/, /o+t/	
31b	/o/	/o/, /o+t/	
31c	/o/, /o+t/	/o/, /o+k/, /o+t/	/o+k/

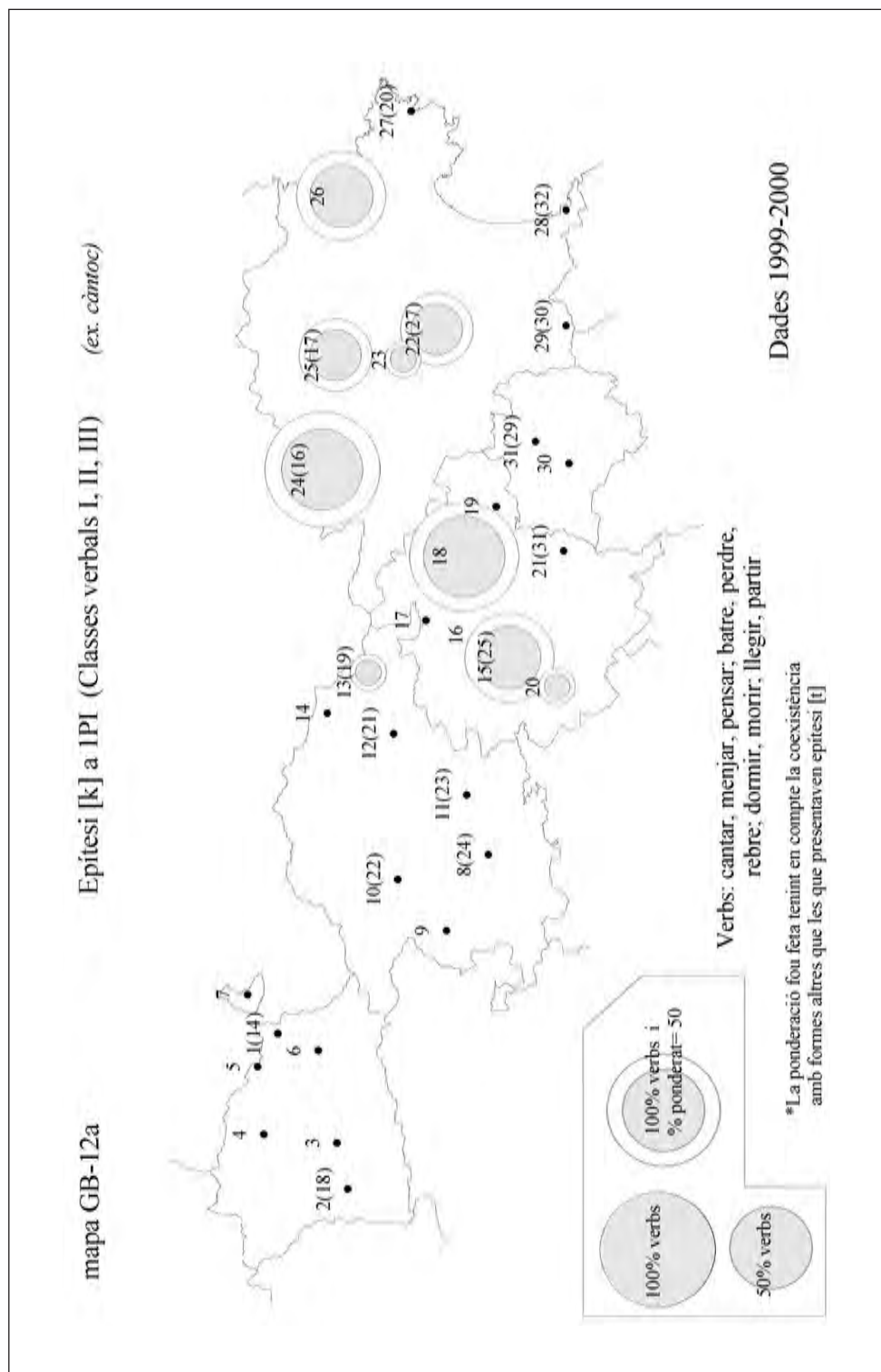
Situacions comunicatives

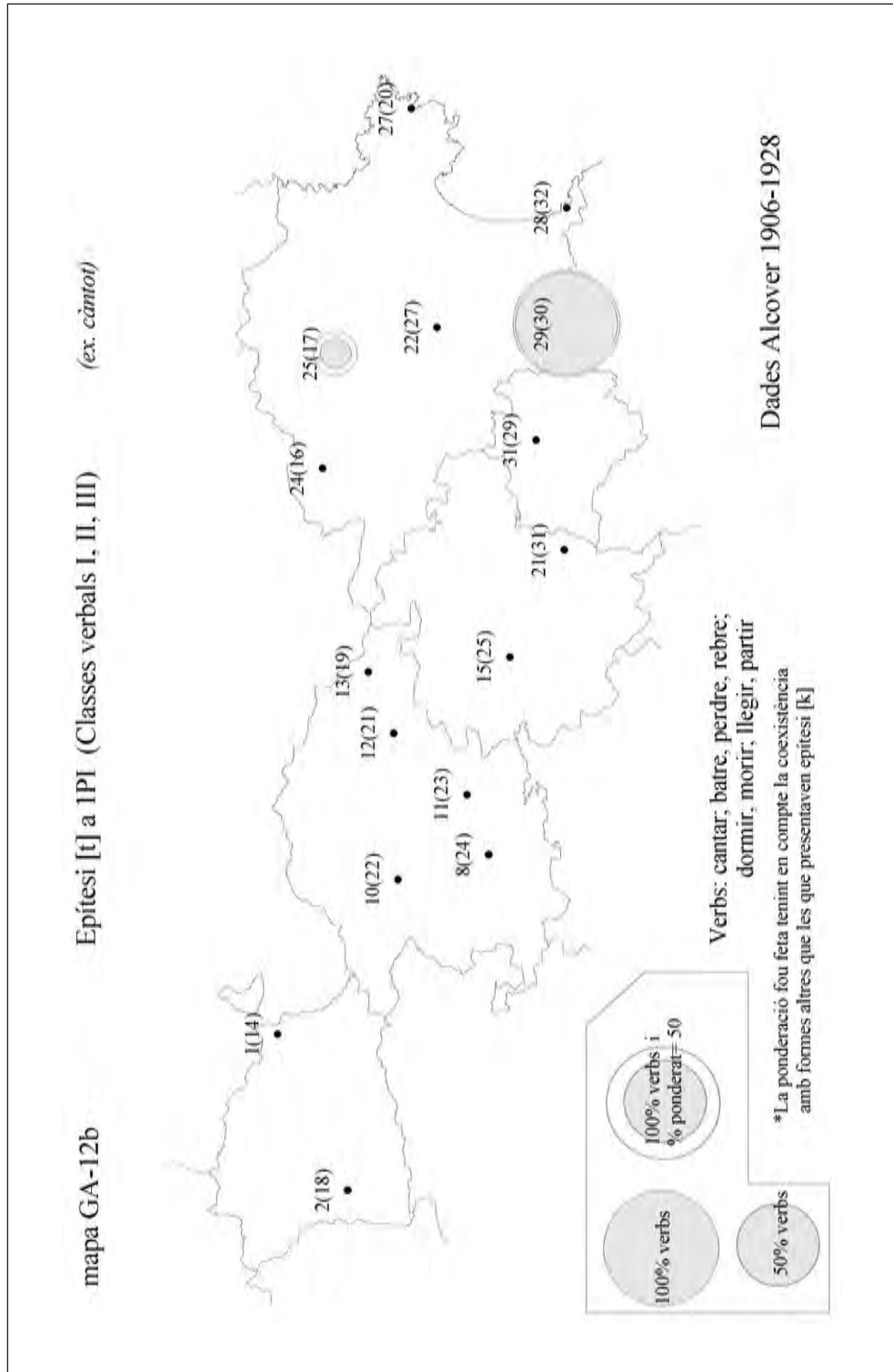
A resposta al qüestionari

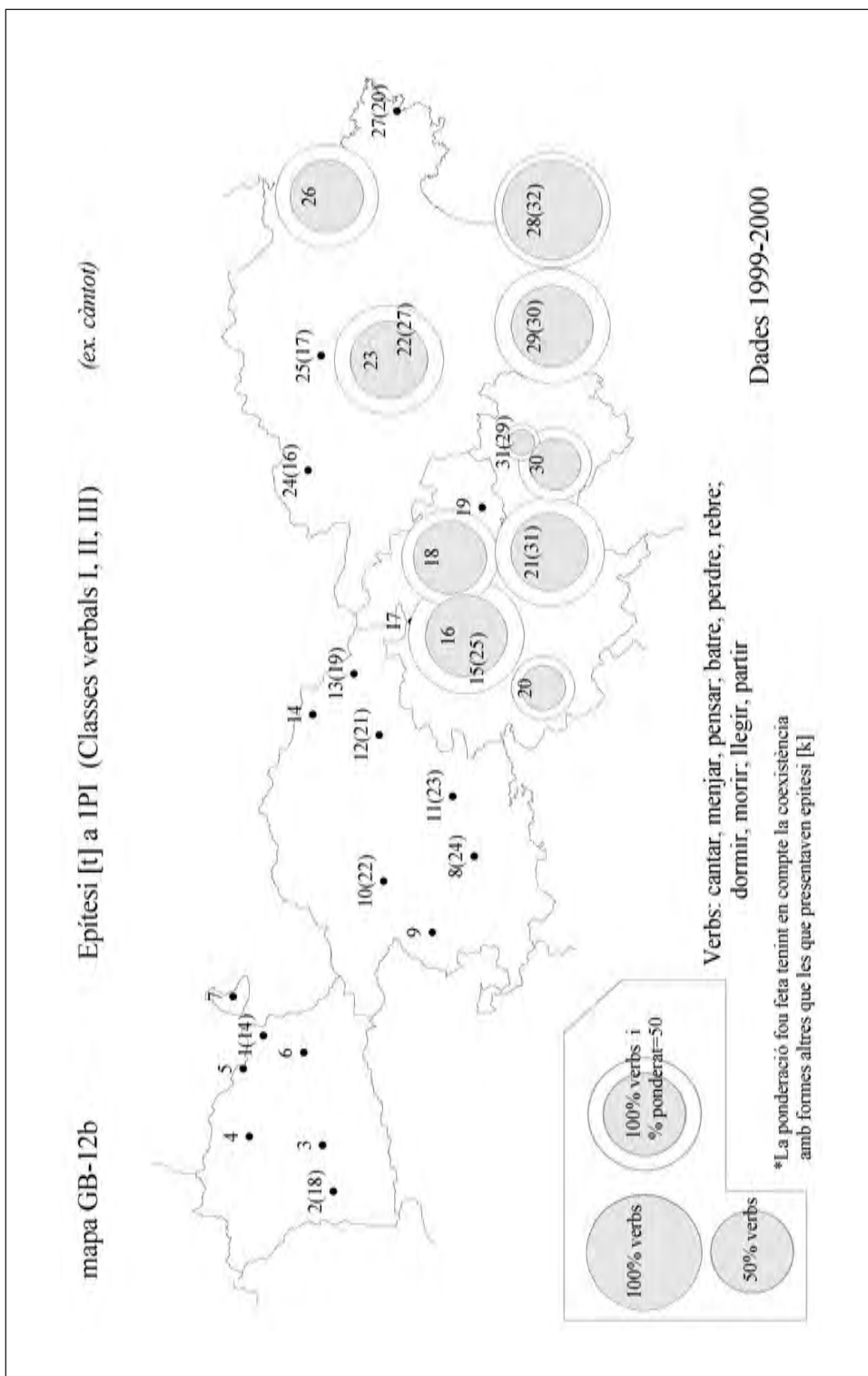
B conversa dirigida

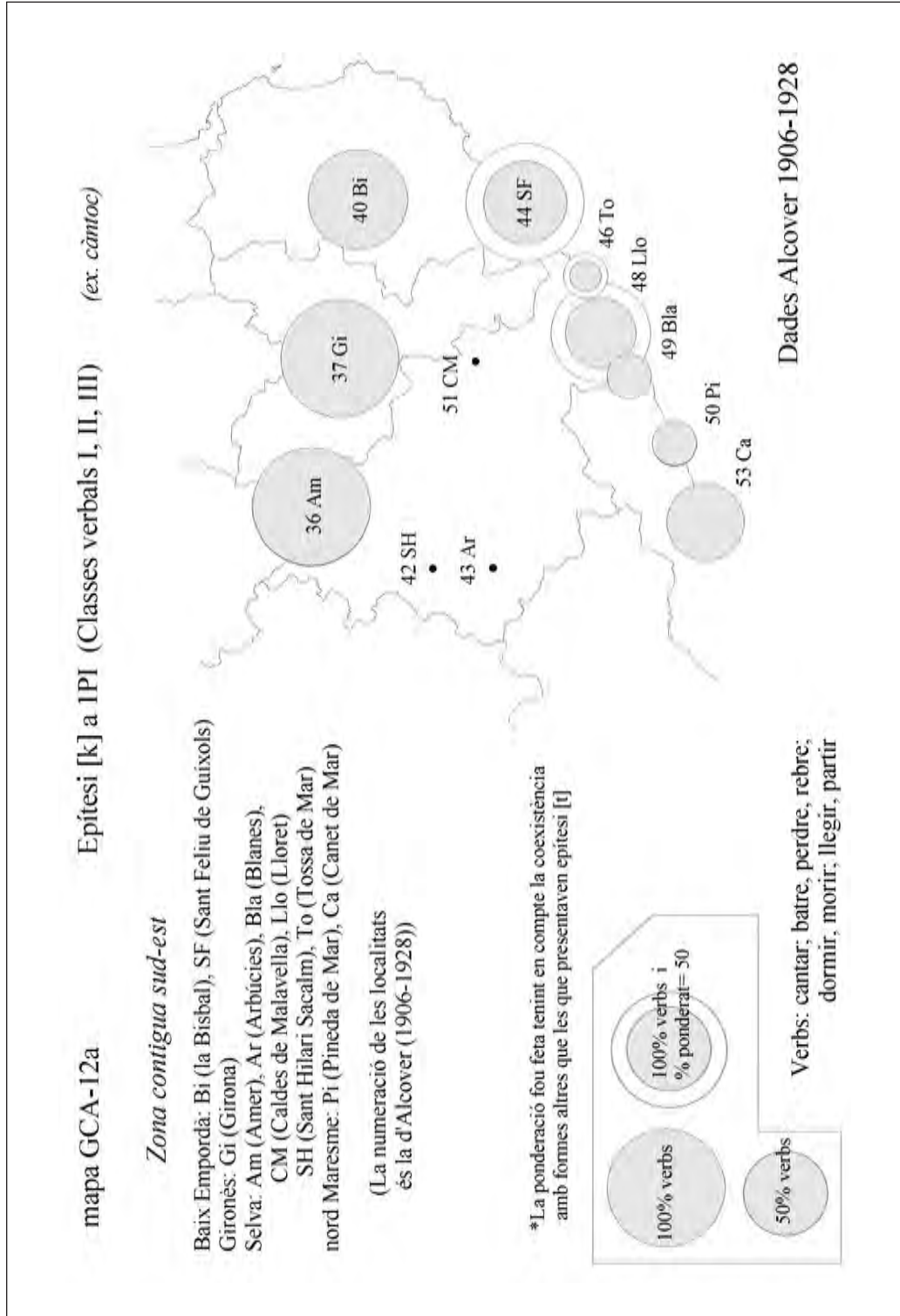
C parla espontània: es registra la característica en algun cas (/o+k/ o bé /o+t/)

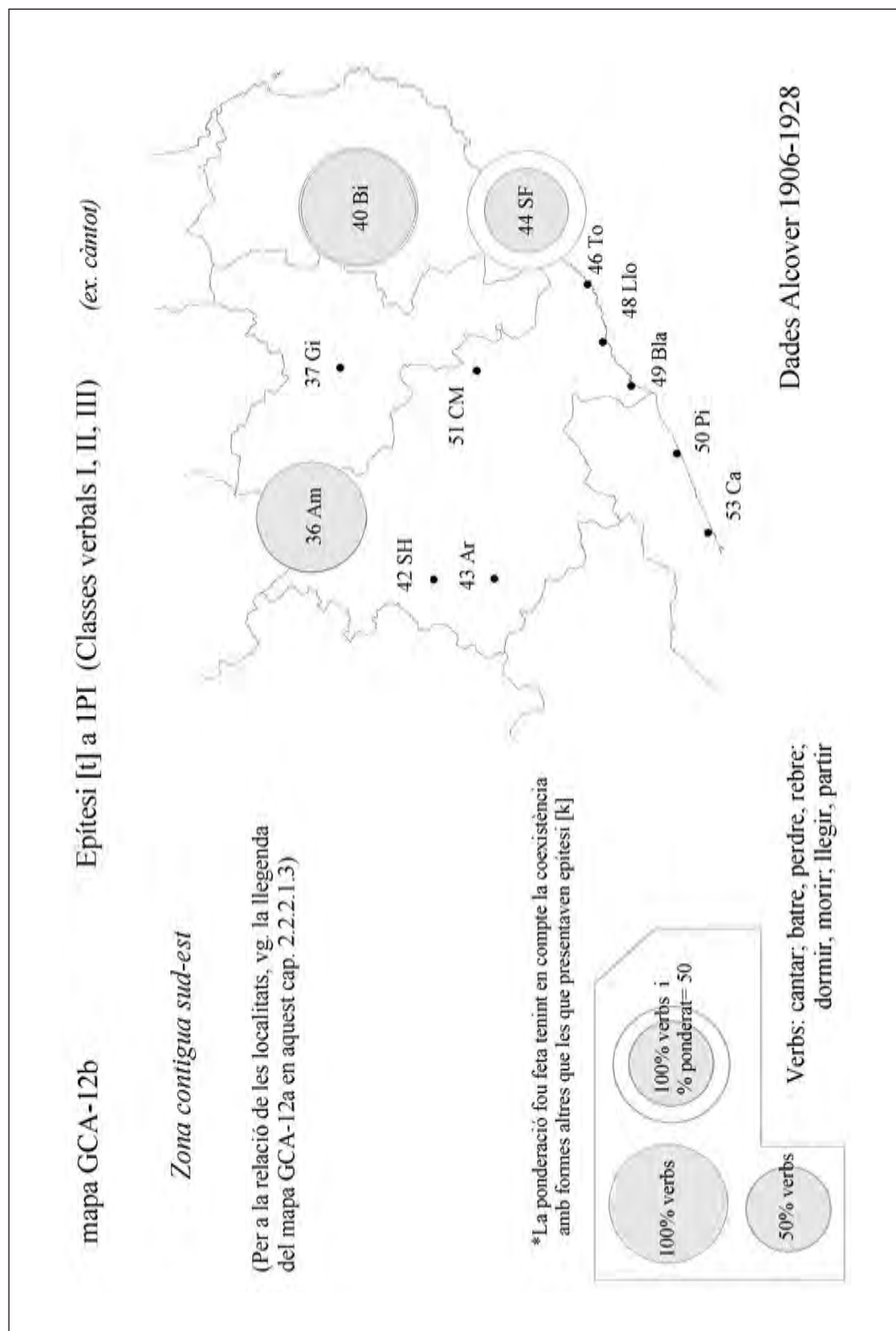

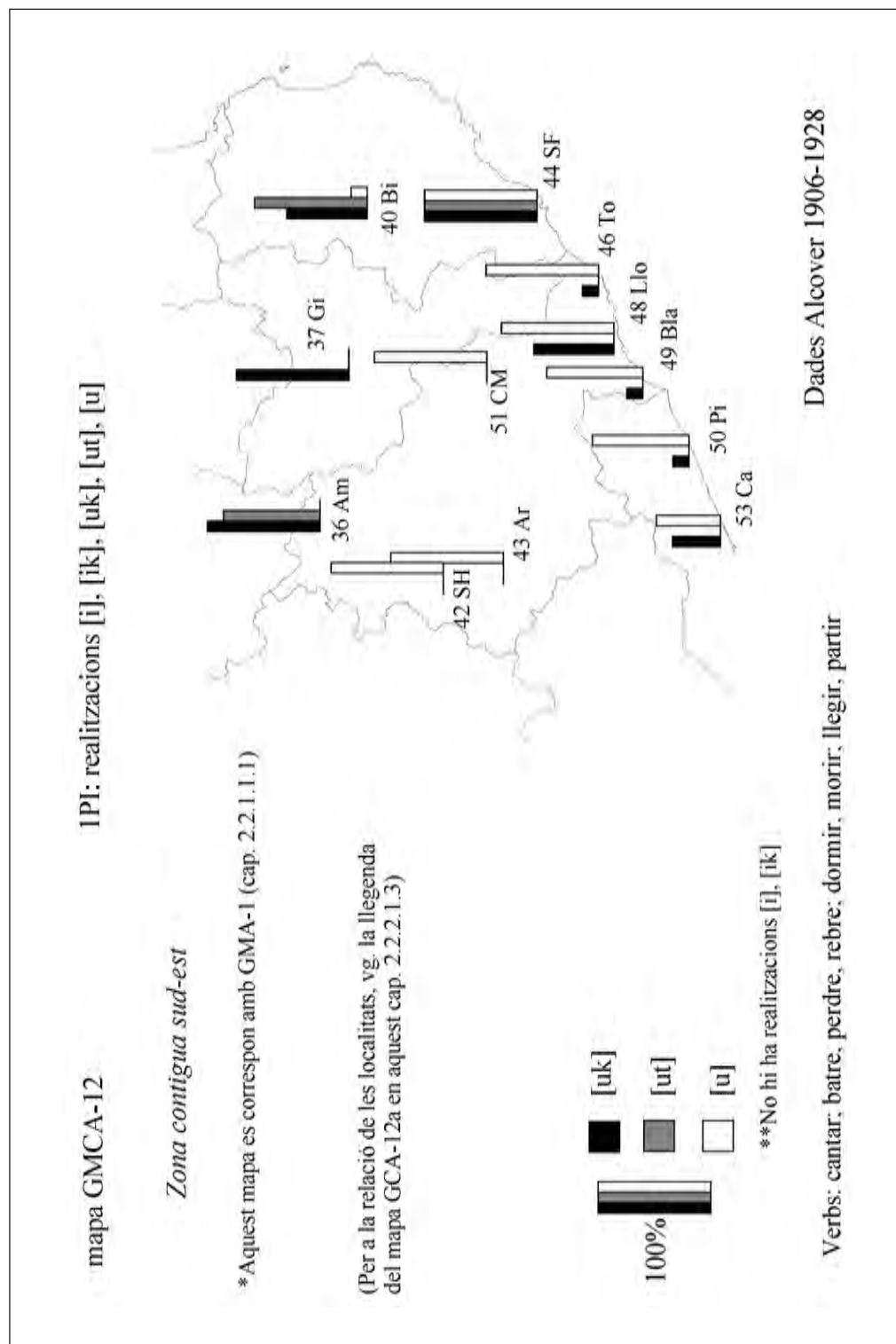

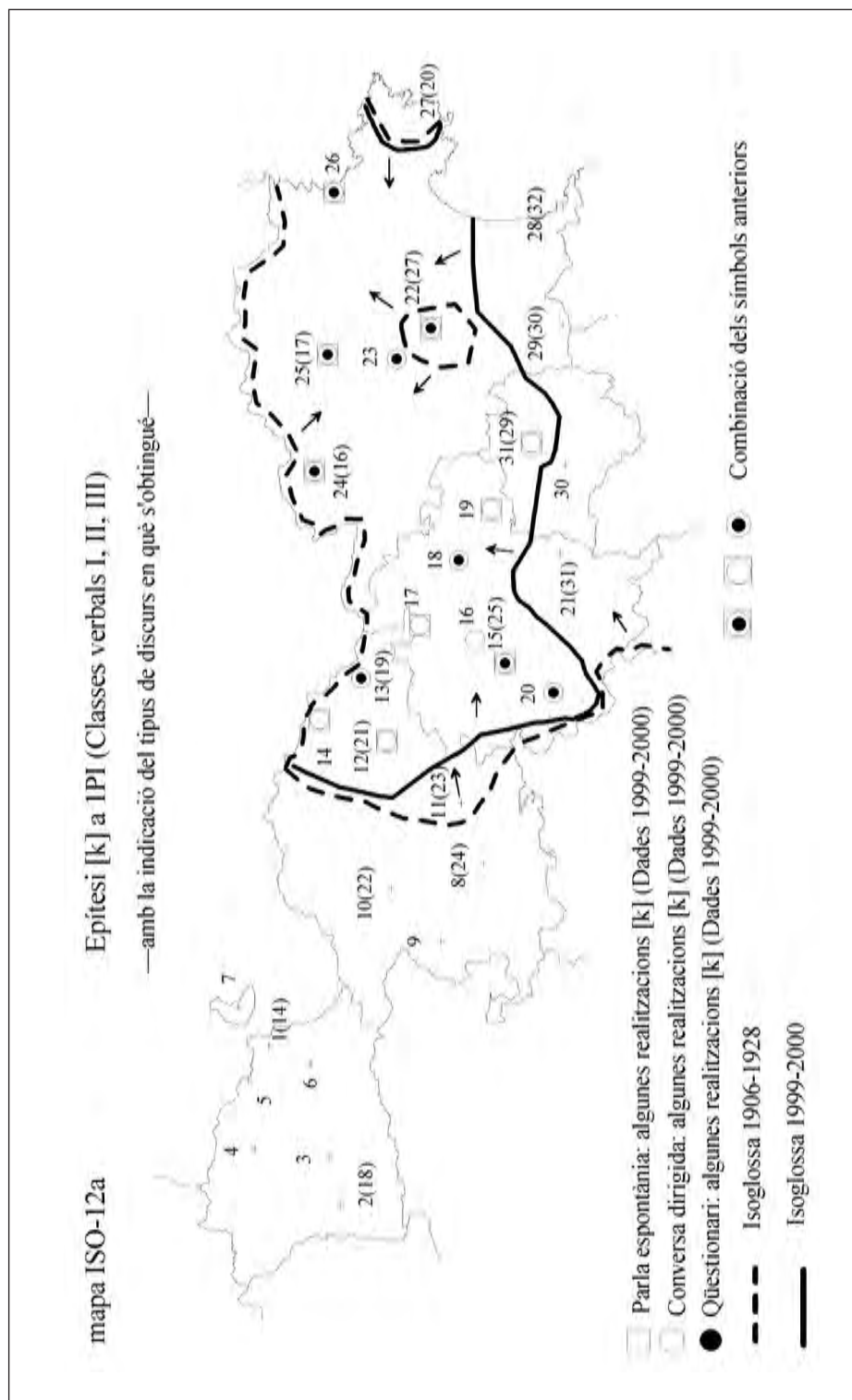

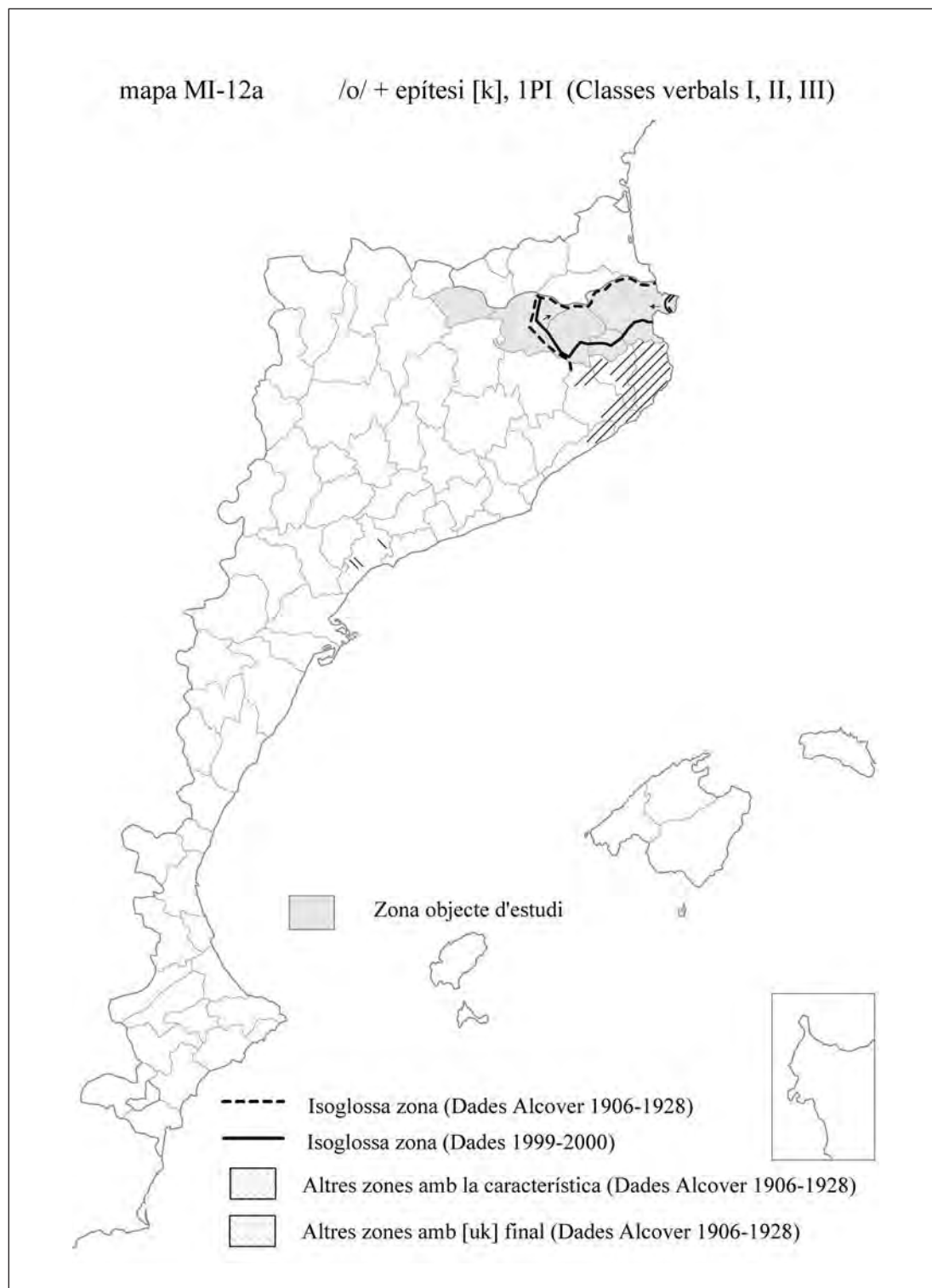

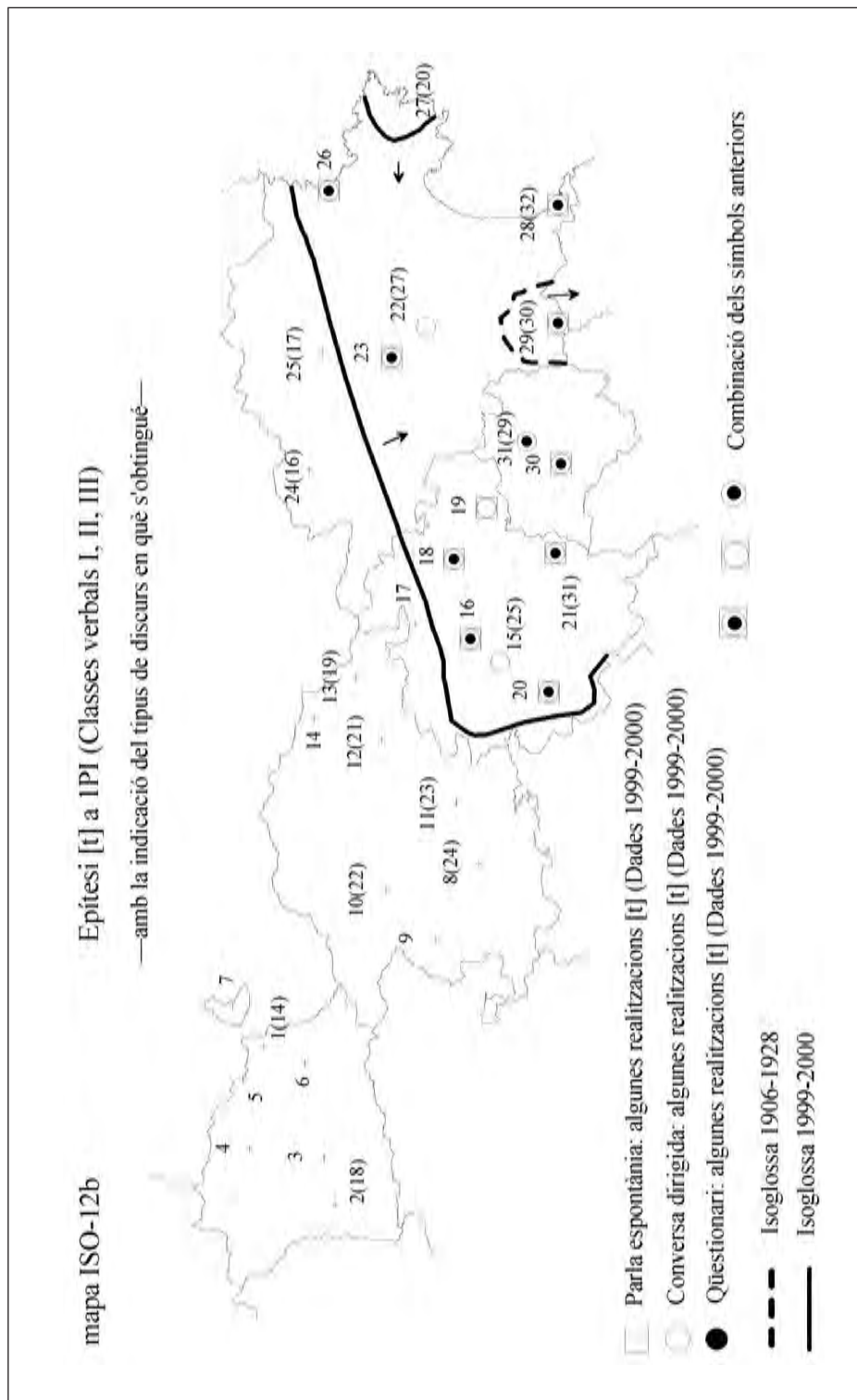

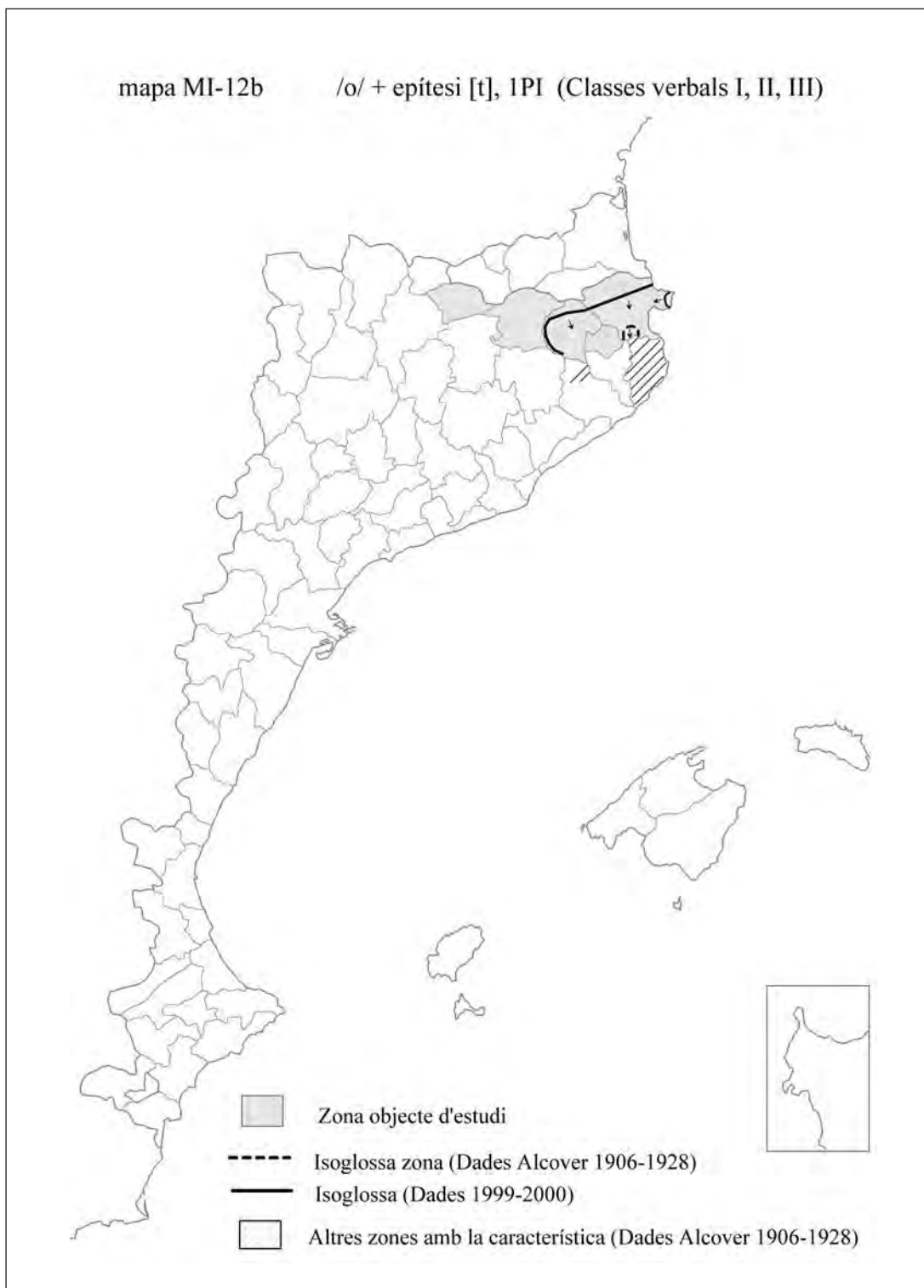

mapa MI-12a /o/ + epítesi [k], 1PI (Classes verbals I, II, III)

2.2.2.1.4. EPÈNTESI POSTERIOR AL MORF /r/ D'INFINITIU (EN COMPTES D'EPÈNTESI ANTERIOR)
(car. 13) (ex. *conèix(e)re*, *plàny(e)re*)

0. *Comentari lingüístic*

En els infinitius dels verbs de la classe II en *-er* el radical dels quals acaba en /ʃ/, /s/, /m/, /ɲ/ es manifesta fonèticament a la zona objecte del nostre estudi el morf /r/ d'infinitiu i s'hi troba una epèntesi [ə] posterior (ex. [ku'neʃrə] 'conèixer', [ˈplɔɲrə] 'plànyer').

A aquestes consonants, s'hi poden afegir /z/ i /z/ (a partir de *fúger* 'fugir' i *cúser* 'cosir'; per a aquests darrers infinitius, vg. cap. 2.2.1.1.3 (car. 3)).

Quan l'arrel verbal acaba en /rr/, la possibilitat que es realzi fonèticament el morf /r/ d'infinitiu ha resultat només testimonial: una transcripció *córrere* trobada al corpus d'Alcover (1906-1928) per a una sola localitat i coexistent-hi amb *córrer* (vg. § I.A.1 *infra*).

En termes fonològics, la característica de què tractem aquí es pot reduir a la propietat que, a la nostra zona, són possibles les seqüències fonètiques [ʃ ~ z ~ m ~ ɲ ~ s ~ z ~ (rr)] + [r] (= morf d'infinitiu). Com a conseqüència, queda constituït, en un primer estadi, l'aplec consonàntic corresponent; i, seguidament, es produeix la inserció d'una epèntesi vocàlica posterior al morf /r/ amb la finalitat que la síl·laba en què s'inclourà aquest darrer tingui nucli síl·làbic. Tindrem, així, formes com *conèix're* [ku'neʃrə], *tem're* [ˈtemrə], *plany're* [ˈplɔɲrə]. (Vg. Mascaró (1986, p. 112-113) i Lloret i Viaplana (1996, p. 298-299, i 1997, p. 107-109).)¹³⁷

Hi ha la qüestió de si són possibles representacions fonètiques com [ku'neʃərə], [ˈbensərə]. Mascaró (1986, p. 113, nota 51) les considera errònies. Però transcripcions d'aquest tipus es poden trobar a Alcover (1906-1928), DECat (vol. II, p. 992a30, s. v. *cosir*) i Veny (1998, p. 39). Recasens (1993, p. 97-98 i 166) assenyala, a partir d'aquestes fonts i de Pi (1991), que són possibles les realitzacions amb un apèndix vocàlic [ə] entre l'arrel i el morf /r/ per a aquests verbs i dona les formes *conè[ʃərəs]* 'conèixer-se', *convèn[sərət]* 'convèncer-te', *né[ʃəri]* 'néixer-hi'. Lloret i Viaplana (1996, p. 289, nota 21), per la seva banda, parteixen del fet que la [ə] de les realitzacions del tipus *conèix[ə]re'l* pot o no aparèixer (seguint en això les constatacions de Recasens que acabem d'indicar) i consideren aquestes formes amb [ə] després de l'arrel perfectament derivables de les del tipus *conèixre'l*, i l'opcionalitat de [ə] semblant a la que presenten mots com *est([ə])ranger*, *car([ə])bó*, *b([ə])renar*, *v([ə])ritat*. A Lloret i Viaplana (1997, p. 107, nota 8) se segueix la mateixa línia i es concreta que es tracta de «realitzacions amb doble epèntesi del tipus [ku.né.ʃə.rə]».

Per la meua part he de dir que, tot i que vaig començar les enquestes amb el ferm propòsit de no sentir la primera d'aquestes [ə], en la major part dels casos la sentia. Atès tot el que s'acaba d'exposar, escrivim amb aquesta [ə] entre parèntesis totes les transcripcions fonètiques de l'apartat II, correspo-

137. En canvi, a la major part de la llengua catalana no són possibles les seqüències esmentades [ʃ ~ z ~ m ~ ɲ ~ s ~ z ~ (rr)] + [r] (= morf d'infinitiu). És per això que, en aquest català més general —i a diferència del que s'hi esdevé per als altres infinitius rizotònics de la classe II (ex. *batre*, *perdre*), en què es pot ajuntar la marca d'infinitiu /r/ directament al fonema final d'arrel— trobem una vocal epentètica e ([ə] en els dialectes orientals actuals) interposada entre el final d'arrel i el morf /r/ (vg. Wheeler, 1979, p. 13-14 i 27-29). (Tot i que, exceptuant-ne el valencià, la /r/ d'infinitiu no es pronuncia en aquests verbs —ni tampoc quan va seguida de clític (ex. [ku'neʃə # w] 'conèixer-ho')—, ha semblat adequat assignar-los aquest morf perquè s'aconsegueix una major generalització entre les diverses classes verbals, i s'esdevé que les representacions fonètiques sense [r] poden justificar-se fonològicament —vg. Lloret i Viaplana, 1996, p. 296-298, i 1997, p. 103-107.) Una altra proposta per a aquests infinitius que no tenen mai realització fonètica amb [r] és la de Mascaró (1983, p. 123); l'autor es refereix exclusivament al català central i postula un morf /ə/ d'infinitiu en comptes de /r/ —de manera més propera a la representació fonètica.

nents a les dades obtingudes en la nostra investigació actual, per tal d'indicar l'opcionalitat al·ludida (ex. [ˈneʃ(ə)rə]; en grafia convencional *néix(e)re*). A l'apartat 1, destinat a l'aportació de la bibliografia, mantenim, però, la grafia que es troba a l'obra corresponent.

Cal dir també que, per als verbs amb final d'arrel /m/ (ex. *témer, esprémer*), coexistent amb les formes que abans hem descrit (en què es podia formar la seqüència *mr*]) apareixen aquelles en què un element consonàntic —concretament /b/— s'ha inserit de manera epentètica entre la consonant final d'arrel i el morf /r/ d'infinitiu (ex. *tembre, esprembre*). (Per a aquestes darreres formes, vg. § I.B i § II.1 (b) *infra*.)

D'altra banda, es pot assenyalar que, a vegades, hom ha ajuntat el cas dels infinitius dels verbs que analitzem en aquesta característica 13 amb el dels infinitius *dire, dure, fere, sere* —que hem examinat a la característica 5. No és la nostra proposta, ja que ambdós tipus de verbs tenen característiques lingüístiques i de distribució territorial plenament diferents (per a aquesta argumentació, vg. cap. 2.2.1.1.5 (§ 0)).

Podem afegir-hi que les formes infinitives *vençre* (amb les de futur i condicional *vençré, vençria*), i *tembre* (amb *tembré, tembria*) eren habituals a la llengua escrita medieval —*tembre* tenia encara un ús predominant al segle *xvi*—; també s'ha situat al català medieval *torçre*. Quant al verb *prémer*, tenim *pembre* en textos dels segles *xv-xvi* —com es pot observar, amb dissimilació addicional. (Per a aquestes formes, vg. DECat (vol. *vi*, p. 786b11-19; vol. *viii*, p. 382b33-383a28, i vol. *ix*, p. 96b53-97a13), Comas (1970, p. 29) i Pérez Saldanya (1998, p. 44-45).)

En els apartats següents es presenta l'estudi d'aquests infinitius ordenat segons si ens referim a les dades d'Alcover (1906-1928) o bé a les dades actuals (1999-2000) i, en un segon nivell, tenint en compte la naturalesa fonològica de la consonant final d'arrel. Pi (1993) ha indicat la relació que es pot establir entre aquesta i el grau de manifestació de la característica; i també la incidència que hi té la presència de ròtica a l'arrel. En aquest capítol analitzarem, també pel que fa a aquests aspectes, les dades obtingudes en la nostra investigació.

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

A partir de les dades d'Alcover (1906-1928) —vg. taula 2 (col. 13) al cap. 2.1.1.6—, es pot apreciar que hi havia la característica a la nostra zona per als verbs següents, els quals detallem aquí agrupats segons el fonema final d'arrel:

- /ʃ/ : (*a*)*parèixer, conèixer, merèixer, néixer*.
- /ʒ/ : *fúger* 'fugir'.
- /z/ : *cúser* 'cosir'.
- /m/ : *témer*.
- /p/ : *plànyer*.
- /r/ : *córrer*.

Descripció segons els contextos fonològics final d'arrel verbal

Presentem aquí com es manifestava el tret als verbs esmentats tenint en compte el context fonològic del final d'arrel verbal.

a) Verbs amb arrel acabada en fricativa prepalatal:

Pel que fa al fonema sord /ʃ/ ((a)parèixer,¹³⁸ conèixer, merèixer, néixer), la característica es va localitzar a l'àrea centre i est (el Ripollès —amb l'excepció de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses—, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i l'Alt Empordà —vg. *infra*, però, les dades relatives a Cadaqués).

Respecte al fonema sonor /ʒ/ (fúger 'fugir'), podem assenyalar que *fúgere* ocupava una àrea bastant similar a la indicada —tot i que, al Ripollès, només es trobava a l'angle nord-est perquè la forma usual a la comarca era *fugir*. (Sobre les localitzacions de les altres formes —*fugir* i *fúger*— dins de la zona objecte d'estudi, vg. cap. 2.2.1.1.3 (§ I.A.1).)

b) Verbs amb arrel acabada en nasal /m/ o /ɲ/:

En el corpus d'Alcover, els verbs amb aquest context nasal (/m/ o /ɲ/) final d'arrel eren *témer* i *plànyer*.

En aquests casos, el tret es trobava en una àrea més limitada que la indicada al punt a, de manera que s'hi ha de restar el nord de l'Alt Empordà i pràcticament tot el Ripollès —en aquesta darrera comarca va aparèixer només *témere* a Sant Joan de les Abadesses.¹³⁹

c) Verbs amb arrel acabada en ròtica:

El final d'arrel /rr/ es trobava només en el cas de *córrer*. Pel que fa a aquest verb, hi havia la forma *córrere* a Crespià (Pla de l'Estany).

d) Verbs amb arrel acabada en fricativa alveolar:

El corpus d'Alcover conté poques dades relatives al context final d'arrel fricativa alveolar i, per tant, no és possible fer la interpretació de quina distribució territorial de la característica correspon a aquest context.

Efectivament, quant al fonema sonor /z/, ens podem referir només a *cúser* 'cosir'. La forma *cúsere* es va trobar sols a Maçanet de Cabrenys (juntament amb *cúser*). A Cadaqués hi havia exclusivament *cúser*. A la resta de localitats, la forma infinitiva que s'hi utilitzava era *cosir*.

Pel que fa al fonema sord /s/, el corpus d'Alcover (1906-1928) incloïa només el verb *ésser*; però cap informant de la zona objecte d'estudi no va respondre *éssere*, ni tampoc la mateixa forma *ésser* era pròpia de l'àrea. S'hi recollí només *ser* i *esser*.

Cadaqués

A diferència del que s'esdevenia per a la resta de l'Alt Empordà, a Cadaqués no s'assenyala la característica per a *conèixer*, *merèixer*, *fúger* 'fugir' ni *cúser* 'cosir'; en canvi, per al verb *néixer*, s'hi donaven ambdues solucions i s'havia consignat el tret també per a (a)parèixer. Del que es desprendrà dels § I.A.2 i II *infra*, les transcripcions que semblen més fidels a la realitat són les que indicaven absència de la característica.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Hi ha hagut alguns altres estudis que han aportat informació sobre l'existència d'aquest tret a la nostra zona (vg. taula car-13:1).

138. Cal indicar que, a moltes poblacions, no hi havia dades per al verb (a)parèixer.

139. Encara que s'ha d'assenyalar que, a la comarca del Ripollès esmentada, mancaven dades per a tots dos verbs a dues de les cinc localitats enquestades (Camprodon i Rocabrúna).

S'ha indicat per a l'Alt Empordà i el Ripollès (des de 1966), el Pla de l'Estany (1986) i per a un genèric «català septentrional de transició» (1978).

Amb l'atribució a una «provincia de Geron», n'hi ha un testimoni de Fabra ja al final del segle XIX.

Sala (1983, p. 56) transcriu, en canvi, [ˈneʃa], cosa que evidenciaria que no és aquesta una característica de la parla de Cadaqués. (Podem apuntar també que les dades de l'ALPO per al verb *néixer* reflecteixen [ˈneʃə] i no [ˈneʃrə] en algunes poblacions del nord de l'Alt Empordà.)

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Resta del català central

A la resta del català central, la característica es trobava al sector sud-est contigu a la nostra zona: el Baix Empordà, el Gironès i la Selva. Això s'esdevenia tant per als verbs amb l'arrel acabada en fricativa prepalatal (/ʃ/: *aparèixer, conèixer, merèixer, néixer*; o bé /ʒ/: *fúger*)¹⁴⁰ com per als verbs amb l'arrel acabada en nasal (/m/, /ɲ/: *témer, plànyer*). Per al context de nasal final d'arrel, però, a la comarca de la Selva només apareixia al nord (Amer) —encara que s'ha de fer constar que, en el cas d'alguna població d'aquesta comarca (Caldes de Malavella i Sant Hilari Sacalm), no es disposava de dades per a cap d'aquests verbs amb final d'arrel nasal.¹⁴¹ Per al context /ʃ/ final d'arrel, podem afegir-hi que, en algun cas, es va trobar també a Pineda de Mar (nord del Maresme).

Quant als verbs l'arrel dels quals finalitza en altres fonemes, hi havia únicament la possibilitat fonològica per a *córrer*, verb per al qual no es manifestava la característica. El context amb fricativa alveolar sonora /z/ no es pot avaluar perquè la forma infinitiva era *cosir* (i no *cúser*). I, pel que fa a la fricativa alveolar sorda /s/, les formes infinitives del verb *ésser* eren també en aquest sector oxítones: *ser* o *esser* (i no *ésser* o *éssere*) —igual com ja hem indicat per a la zona objecte d'estudi (vg. § I.A.1 (d) *supra*).

Podem comentar també que, malgrat que a les dades d'Alcover no s'assenyala epèntesi consonàntica abans de /r/ per al verb *témer*, a DECat (vol. VIII, p. 383a28-33) s'indica que [ˈtembrə] és la forma general del Gironès (i que hi ha també aquesta forma o [ˈtemərə] a d'altres comarques gironines); també Lloret i Viaplana (1996, p. 298, i 1997, p. 108) donen *tembre* per al «gironí».

Altres àrees dialectals

Pel que fa a les altres zones del domini lingüístic,¹⁴² assenyalarem que a Elx hi havia epèntesi [e] posterior al morf /r/ d'infinitiu quan l'arrel verbal acabava en /ʃ/; la particularitat és que en aquesta població hi havia, endemés, epèntesi consonàntica [t]: *coneixtre, mereixtre, naixtre, pareixtre*.

Per al verb *plànyer*, es trobaven formes amb *-re* (i epèntesi consonàntica /d/) a diverses poblacions del País Valencià i de la zona del tortosí.

140. Quant al context /ʒ/ —és a dir, la realització *fúgere*—, cal dir que el perímetre resultava menor perquè hi feia acte de presència l'infinitiu oxíton *fugir* (vg. cap. 2.2.1.1.3 (§ I.B)).

141. Dades que hem recollit recentment (any 2003) a Caldes de Malavella —utilitzant la mateixa metodologia que en la nostra investigació de 1999-2000— ens assenyalen la realització de la característica a la localitat esmentada també per a aquest context nasal (/m/, /ɲ/). Pel que fa al sector oest de la Selva (Arbúcies) i a la seva zona costanera (Lloret de Mar), hi ha aparegut actualment en aquest context el tret, però en un grau molt baix (vg. Adam 2004b, nota 19).

142. Podem assenyalar també que, a la Ribagorça i al Pallars, l'infinitiu del verb *fugir* era rizotònic i presentava una epèntesi posterior al morf d'infinitiu: *fuire*. El final d'arrel, però, no és cap de les consonants indicades, sinó que és la glide /j/. La seqüència de glide + morf /r/ d'indicatiu és usual en el català general —pensem en els diversos casos d'infinitius amb /w/ final d'arrel. (Sobre aquesta forma *fuire*, vg. cap. 2.2.1.1.3, § I.B.)

TAULA CAR-13:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1891 Fabra (1891, § 70, nota 4, p. 50) comenta que alguns infinitius de la classe verbal II «terminan en el infinitiu en *re* ó *e* por supresión de una *r*: *vence* por *venç-re*, de *vèncere*, forma usada en la província de Gerona».
- Uns anys més tard torna a parlar d'aquestes formes verbals, tot i que ara sense concretar-ne la localització (Fabra, 1898, § 11, p. 48): «En algunes regions se fan terminar en *re* tots els infinitius forts; així s diu *vèncere*, *estrènyere*, *conèixere*, *témere* (*témbre*), etc.».
- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1966 L'ALPO (mapa 365) mostra la realització [ˈneʃrə] a la Garrotxa, el nord-est del Ripollès (Setcases, Vilallonga de Ter, Camprodon, Molló, Beget)* i arreu de l'Alt Empordà excepte al nord (concretament se n'exceptuaven Agullana, la Jonquera, Cantallops, Capmany, Espolla, Rabós, Portbou i Llançà).**
- Pel que fa al verb *ser*, l'ALPO (mapa 232) indica la forma *estre* a l'entorn de les poblacions de la Vajol, Agullana, Darnius (nord-oest de l'Alt Empordà) i Pau (nord-est de l'Alt Empordà).
- 1970 Comas (p. 29 i 72) indica que a Pau (Alt Empordà) presenten la característica els verbs *créixer*, *vèncer*, *néixer* (i derivats) i *fúger* 'fugir'. Igualment constata un *fumbre* (que hem considerat que correspon a l'eufèmic 'fúmer').
- 1978 Veny (p. 35) considera aquesta una de les característiques pròpies del «català septentrional de transició» i indica que es manifesta en verbs com *néixer* i *vèncer*. A Veny (1998, p. 39), s'hi afegeix *créixer*, i s'assenyala que aquests infinitius es troben a la zona «esdevinguts proparoxítons (*vèncere*, *créixere*)».
- 1980-1991 DECat (vol. II, p. 992a30): «[ˈkuzəɾə] en els pobles empordanesos limitrofs». Per a *fugir*, dóna [ˈfuʒəɾə] per a l'Empordà (vol. IV, p. 221a37).
- 1983 Sala (p. 56 i 63) constata a Cadaqués [ˈneʃə] 'néixer' i [ˈfuʒə] (*fúger* 'fugir'). Per tant, no hi hauria la característica.
- 1986 Julià (p. 133 i 138) assenyala per a Cornellà del Terri (Pla de l'Estany) *neix[r]e* i *coneix[r]e*, i ho interpreta com a simple cas de metàtesi de *r*. Hi fa constar també *coneixe'l* ('conèixer-lo') i *coneixe's* ('conèixer-se').
- 1996 Lloret i Viaplana (p. 298-299) assenyalen la característica a l'«empordanès» per a *conèixer*, *plànyer*, *tòrcer* i *vèncer*; quant a *témer*, hi indiquen [ˈtem.rə], amb la ròtica bategant esdevinguda vibrant.
- A Lloret i Viaplana (1997, p. 107-109) es torna a fer referència a les formes infinitives que hem indicat i s'atribueixen al «septentrional de transició». (Es pot assenyalar que ara, per al verb *témer*, es dóna tant [ˈtem.rə] com [ˈte.mə.rə].)
- 1998 Figuera (p. 219) indica [ˈfuʒə] a la Cerdanya (per 'fugir'), forma que permet apreciar-hi l'absència de la característica.
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 42) constaten la característica a la Garrotxa per a *comparèixer*, *conèixer*, *créixer*, *merèixer*, *néixer* i derivats.
- 2002 Lloret (p. 349-351) assenyala la característica a la «zona septentrional de Girona» per a *conèixer*, *créixer*, *estrènyer*, *fúger* 'fugir', *néixer*, *plànyer*, *tòrcer*, *vèncer*.

* En canvi, per a la resta de la comarca (Queralbs, Ribes de Freser, Campdevàrol, Ripoll, Gombrèn i Sant Joan de les Abadesses) s'assenyalava [ˈneʃə].

** A Cadaqués s'hi consignà *nasqué*, de manera que no es concreta la presència o no de la característica.

Quant al verb *ésser*, la forma *estre* s'havia recollit a Andorra la Vella i al rossellonès.

Exceptuada aquesta forma *estre*, segons les dades d'Alcover al rossellonès hi havia absència de la característica. El mateix es pot desprendre de Fouché (1924a), ja que s'hi indica *estre* (p. 182) però no les altres formes infinitives que presenten el tret lingüístic de què tractem en aquest capítol.¹⁴³

En contrapartida, Coromines assenyala —basant-se en el DCVB— un *grúnyere* 'grunyir' per al Conflent (Fontpedrosa) (DECat, vol. iv, p. 684a3-4) i *témere* o *tembre* «a l'Emp. i altres comarques gironeses i ross.» (la cursiva és nostra) (DECat, vol. viii, p. 383a28-33). Trobem una mica rars aquests exemples pel que fa referència al rossellonès perquè, com hem dit, cap més autor ha documentat aquesta característica en aquell dialecte.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

II.1. Descripció segons els contextos fonològics final d'arrel verbal

a) Verbs amb arrel acabada en fricativa prepalatal:

Pel que fa al fonema sord /ʃ/ (*aparèixer*, *conèixer*, *créixer*, *merèixer*, *néixer*),¹⁴⁴ veiem que la característica es localitza a la mateixa àrea que hem determinat per a Alcover (1906-1928): l'Alt Empordà (excepte Cadaqués), la Garrotxa, el Pla de l'Estany i el Ripollès.

Podem afegir-hi que, si comparem el mapa corresponent a la situació actual (1999-2000) respecte al de les dades d'Alcover (1906-1928) (vg. els mapes GB-13a, GA-13a), s'aprecia un relatiu augment de les formes de la varietat més general del català central en algunes poblacions en què es manifesta la característica, la qual cosa veurem reproduïda també en analitzar el context nasal. Aquesta coexistència amb les formes del català central més general pot aparèixer en qualsevol dels verbs examinats. Es fa difícil precisar si, efectivament, hi ha hagut l'increment esmentat o bé si les transcripcions corresponents poden deure's a circumstàncies d'emissió o de percepció quan el mot es pronunciava amb poca intensitat de veu.¹⁴⁵

Quant al fonema sonor /ʒ/, constatem *fúg(e)re* a l'Alt Empordà¹⁴⁶ —llevat de Cadaqués, on només hi ha *fúger*—, al nord del Pla de l'Estany i a Espinavell (Molló, situat a l'extrem nord-est del Ripollès). A diverses d'aquestes localitats hi apareix *fugir* en coexistència; aquesta darrera forma, d'altra banda, s'ha trobat de manera única a la resta de l'àrea per a la qual hem assenyalat que podia aparèixer la característica en el cas del context /ʃ/ final d'arrel —vg. també cap. 2.2.1.1.3 (§ IIa).

143. Es pot indicar també que, a més a més d'*estre*, Alcover (1906-1928) localitzava al rossellonès *sere*, *essere*, *ésser* i *ser*; i Fouché (1924a, p. 182) hi assenyalava tant *estre* com *sere*. (Per a la forma *sere*, vg. cap. 2.2.1.1.5 [car. 5].)

144. El lexema *aparèixer* era només mitjanament usual. Quant a altres verbs en /ʃ/ a més dels indicats, tenim que s'ha registrat *peix(e)re* a l'oest del Ripollès (en coexistència amb *peixer*, forma que es trobava també a la part sud de la comarca). Al nord-est del Ripollès i al nord-oest de l'Alt Empordà la forma era *peixir*. La realitat és, però, que a molts llocs no utilitzen el lexema. El sentit del verb sobre el qual el qüestionari interrogava era 'donar de menjar a un nen petit, a algú que no es pot valdre'. En algun lloc van afirmar que només es coneixia el mot en l'accepció 'donar menjar al bestiar'. Al nord-est de l'Alt Empordà, aquest verb era només present en determinades frases —ex. «El bestiar va ben peixit» ('alimentat'), «Aquell es peixeix bé» ('té cura de si mateix', 'se la passa bé'). D'altra banda, a la zona objecte d'estudi el lexema *eixir* no s'empra en cap de les seves formes (ni, doncs, *ixer* ni *ix(e)re*).

145. En aquest sentit, tenim anotacions que indiquen que, en algun cas, va ser quan es féu repetir la resposta amb una major intensitat de veu que es percebé clarament la [r] d'infinitiu que aquí ens ocupa.

146. S'ha d'indicar també que, a Figueres i a Llers, a més a més de *fúg(e)re* tenim alguna anotació de *fúger* (vg., però, el que hem comentat en aquest mateix § II.1 (a), sobre la dificultat de determinar amb precisió, en alguns casos, si es tractava de realitzacions amb [r] o sense).

b) Verbs amb arrel acabada en nasal /m/ o /ɲ/:

Per a l'anàlisi de la situació actual de la característica quan el context final d'arrel és nasal /m/ o /ɲ/, disposem de dades de: *empènyer*, *esprémer*, *estrènyer*, *plànyer*, *témer*.¹⁴⁷ També en el cas d'aquest context fonològic la característica ocupa una àrea molt semblant a la que hi tenia a començaments del segle xx: veiem que pràcticament no apareix ni al Ripollès ni al nord de l'Alt Empordà; però sí a la resta del sector centre i est de la zona objecte d'estudi detallat a § II.1 (a).

Cal assenyalar, però, que aquests verbs han resultat ser força inusuals.¹⁴⁸

Precisem que les formes infinitives *tembre* i *esprembre* —en què entre el fonema final d'arrel i el morf /r/ hi havia epèntesi /b/— s'han comptabilitzat juntament amb *tém(e)re* i *esprém(e)re* respectivament. La raó del tractament conjunt d'aquestes parelles de formes és la seva coexistència a diverses localitats i la facilitat d'intercanvi fonètic entre ambdues. Especifiquem que *tembre* —i no *tém(e)re*— ha estat la forma recollida a Ripoll, Sant Joan les Fonts i l'Escala; a Oix tenim tant *tembre* com *tém(e)re*. Pel que fa a *esprémer*, a Sant Joan les Fonts es va localitzar *esprembre*; i, a l'Escala, tant *esprembre* com *esprém(e)re*. A la resta de poblacions en què es va manifestar la característica per a aquests verbs, les formes que hi vam trobar no presentaven l'epèntesi /b/ esmentada.

Es pot assenyalar també que no hem registrat enlloc la forma [ˈtemrə] (amb /r/ esdevinguda vibrant), que Lloret i Viaplana (1997, p. 108) fan correspondre, juntament amb [ˈtemərə], al «septentrional de transició» (vg. taula car-13:1).

c) Verbs amb arrel acabada en ròtica:

Arreu s'ha trobat *córrer* (no s'hi ha localitzat *córr(e)re* —ni tampoc *corrir*). Tampoc ningú no ha respost *socórr(e)re*. (Sobre l'absència de *corrir*, vg. cap. 2.2.1.1.3.)

d) Verbs amb arrel acabada en fricativa alveolar:

Si ens referim primer al fonema sonor /z/, arreu s'ha pres nota de *cosir* (i no *cúser* o *cús(e)re*).

Pel que fa al fonema sord /s/, el nostre qüestionari havia inclòs l'infinitiu dels verbs *ser*, *tòrcer* i *vèncer*: — *Ser*: ningú no ha respost *éss(e)re*. De fet, tampoc no sembla que hi hagués possibilitat de manifestar-s'hi la característica, ja que, al sector de la zona objecte d'estudi en què podia aparèixer —és a dir, al centre i est—, l'infinitiu d'aquest verb ha presentat formes oxítones (*ser* i *esser*).

— *Tòrcer*: la solució normal a la zona objecte d'estudi és *torcir* (amb l'excepció de la Cerdanya, on hi ha *torçar*; aquesta darrera forma també s'ha trobat, en coexistència amb *torcir*, al Ripollès i en algun punt de la Garrotxa i del sud de l'Alt Empordà). Cap informant no va respondre *tòrc(e)re*; *tòrcer* només en el cas de dos informants de Martinet i un de Gombrèn.¹⁴⁹

147. Així mateix podem donar notícia d'un *múny(e)re* a Espinavell (Molló); a la resta de localitats enquestades la forma era *munyir*.

148. En tres poblacions no es va donar cap resposta per a *témer*, i el mateix s'esdevé a dues per a *empènyer* (i, en alguna població, només havien respost la pregunta informants que, després de pronunciar el mot —en completar la frase que el qüestionari havia previst per elicitar la forma verbal—, hi havien afegit que, en realitat, el mot no s'hi emprava; això es va esdevenir per a tres localitats en el cas de *témer* i per a cinc en el cas d'*empènyer*). Quant als altres verbs, tenim que *esprémer* també s'utilitzava poc (havia de competir amb *escórrer*, *expressir* o altres solucions); *estrènyer* es pot considerar només mitjanament usual i, en el cas de *plànyer*, no es disposava de dades per a alguns informants. (Malgrat això, s'ha d'indicar que, per als dos darrers verbs esmentats —*estrènyer* i *plànyer*— disposem sempre d'alguna realització del lexema a totes les poblacions i, per a *esprémer*, a totes excepte en una.) S'ha de precisar que, en el mapa GB-13b, no s'han pres en consideració per a cap dels verbs les respostes dels informants que, després de pronunciar el mot que el qüestionari aconseguia elicitar, advertien que el mot no s'utilitzava.

149. Aquestes dades contrasten amb Lloret i Viaplana (1997, p. 109), que donen [ˈtɔr.sɾə] i [ˈtɔr.sə.rə] per al «septentrional de transició», i amb Pi (1993, p. 399-400), que assenyala per a Girona ciutat formes com *destòrcer* i *retòrcer* (pronunciades

— *Vèncer*: es tracta d'un verb poc usual. Diversos informants van pronunciar el mot gràcies a l'elicitació que aconseguia el qüestionari, però tot seguit van indicar que el mot no s'emprava. (Ja hem indicat al cap. 1.6.4 que el qüestionari estava format per frases que l'enquestador començava i que l'informant havia de completar.)

Només si comptabilitzem també les pronúncies esmentades tenim un nombre suficient de dades per establir una comparació entre la realització de la característica en aquests infinitius i la que es troba en infinitius amb altres contextos fonològics final d'arrel. Així, obviant l'eventualitat esmentada —i basant-nos, doncs, per a aquest context més aviat en el que podríem qualificar d'hàbits articulador— tenim que, per al verb *vèncer*, la característica ocuparia un espai geogràfic inferior al de verbs com *conèixer* i *néixer* (amb /s/ final d'arrel), bastant similar o lleugerament superior al dels verbs *témer* o *plànyer* i més clarament superior a *empènyer* (aquests tres darrers verbs amb nasal (/m/ o /n/) final d'arrel). Els verbs esmentats han estat escollits per comparar-los amb *vèncer* perquè, com aquest darrer, no contenen ròtica a l'interior de l'arrel (vg. § II.3 *infra* sobre l'acció que exerceix la presència de ròtica a l'arrel en la manifestació de la característica).¹⁵⁰

Dades aportades per la conversa dirigida i la parla espontània

Dins del context funcional de parla espontània o de conversa dirigida, vam recollir algunes formes infinitives amb la característica en localitats on el qüestionari ja ens n'havia proporcionat: *néix(e)re* (Olot, Crespità, Llers), *conèix(e)re* (Oix, Crespità, Maçanet de Cabrenys, Figueres), *estrèny(e)re* (Sant Joan les Fonts), *fúg(e)re* (Llançà).

En canvi, a Cadaqués, vam prendre nota d'un *néixer* sense que s'hi manifestés la característica (d'acord, doncs, també amb els resultats que havíem obtingut mitjançant el qüestionari).

Pel que fa a lexemes no presents al qüestionari, podem fer esment de la realització de l'infinitiu *fúm(e)re* 'fúmer' a Olot —sobre aquesta forma, vg. també la taula car-13:1.

II.2. Gradació de la presència de la característica segons el context fonològic final d'arrel

A partir de l'anàlisi relativa a les nostres dades (1999-2000) que acabem d'efectuar —vg. § II.1—, observem com la característica ocupa, pel que fa a la zona objecte del nostre estudi, un espai coincident amb el dels inicis del segle xx. També es pot apreciar com la gradació de més a menys extensió

amb desinència [-ə] i, en algun cas, [-rə] o bé [-ər] ([sic]) —tot i que també esmenta que en alguns casos els informants aportaren infinitius oxítons, els quals no especifica. (L'autor transcriu la forma de l'infinitiu en el context en què va seguit de clític. Per al mètode d'elicitació de dades d'aquest darrer treball, vg. nota 152.) En canvi, els resultats del nostre estudi semblen coincidir més amb Sala (1983, p. 38), que assenyalava *torcir* per a Cadaqués, i amb Juanola (1958-1959, p. 120), que dóna, per a la Garrotxa, les frases «Per matar la gallina primer li va torcir el coll», «S'ha torcit un braç» i «Va torcir el ferro». Coromines (DECat, vol. VIII, p. 582b4-7), per la seva part, indica: «es va vaciïlar entre substituir *tort* per *torçut* o *torcit* (així Emp., Girona i fins a Camprodon, DAG.; ross., eiv.) o *torçat* (Bna. i la majoria del cat. or.)» (vg. també la nota 91). Podem afegir-hi que enquestes que hem fet al Gironès, el Baix Empordà, la Selva i nord del Maresme l'any 2003 —seguint la mateixa metodologia de la investigació (1999-2000)— no han localitzat en aquest sector tampoc *tòrcer* o *tòrc(e)re*, sinó *torcir* (la Bisbal d'Empordà, Begur, Canet d'Adri, Cassà de la Selva), *torçar* (Sant Feliu de Guíxols, Lloret de Mar, Arbúcies, Pineda de Mar) o bé tant *torcir* com *torçar* (Girona, Caldes de Malavella i Amer).

150. Per a la comparació de la presència de la característica en els cinc verbs escollits, i com que per a *vèncer* ens cal utilitzar totes les respostes emeses, cal assenyalar que també emprarem totes les respostes de què disposem per a *témer* (verb que ha resultat igualment ser poc usual, com hem indicat a la nota 148). Si ens referim al nombre de localitats de la zona objecte d'estudi en què es manifestava la característica segons les dades de 1999-2000, tenim: *conèixer* (22 poblacions) > *néixer* (21 pob.) > *vèncer* (14 pob.) ~ *témer* (14 pob.) > *plànyer* (13 pob.) > *empènyer* (8 pob.).

d'àrea de realització del morf d'infinitiu /r/ segons el final d'arrel verbal ha estat: /ʃ/ (~ /ʒ/) ¹⁵¹ > nasal (/m/ o /ɲ/) > /r/.

Per al context fricativa alveolar /s/ final d'arrel, ja hem comentat que només s'ha pogut disposar de *vèncer*, verb poc usual. Si, malgrat aquesta particularitat, intentem assignar-li un lloc dins de la gradació esmentada, veiem que la posició per a aquest verb ha resultat ser inferior a la que ocupen els verbs amb fricativa prepalatal /ʃ/ final d'arrel i bastant similar o lleugerament superior a la dels verbs amb nasal (/m/ o /ɲ/) final d'arrel *témer* o *plànyer* (més destacada és la posició respecte a *empènyer*) —vg. § II.1 (d) *supra*. (Cal recordar que els verbs que s'han comparat són els que no tenen ròtica a l'interior de l'arrel.)

Confrontarem aquestes dades amb les que havia exposat Pi (1993), obtingudes en la seva investigació sobre la pronúncia o l'emudiment de la /r/ d'aquests infinitius en combinació amb pronoms en enclisi (a la nostra investigació el verb es trobava lliure de clítics i en posició final de frase).

L'autor, que va basar el seu treball en les realitzacions d'aquests infinitius que es van obtenir de manera planificada ¹⁵² de deu estudiants de COU nascuts i residents a Girona ciutat, ¹⁵³ és qui va posar en evidència la possibilitat d'establir diferències pel que fa al grau de manifestació de la característica segons el context fonològic final d'arrel verbal —com ja hem avançat a § 0.

Convertint en percentatges les proporcions que s'indiquen a Pi (1993, p. 400-405) —i que detallem en nota—, ¹⁵⁴ es comprova que hi ha coincidència, en les línies essencials, entre la gradació que es desprèn dels seus resultats i la que hem obtingut a partir del nostre estudi.

Es pot també assenyalar que a Pi (1991, p. 72) —en què es desglossen les dades corresponents als verbs *vèncer* i *convèncer*— s'assenyala un percentatge de realització del tret lingüístic superior en un vint per cent quan es tracta de *convèncer* respecte a si ens referim a *vèncer*. El fet de disposar d'aquests dos verbs a Pi (1991 i 1993) —deixant de banda ara *tòrcer* i *destòrcer*, en què l'arrel conté ròtica— permet situar els verbs amb final d'arrel fricativa alveolar sorda /s/ en una posició més distanciada respecte a la dels verbs amb final d'arrel nasal (/m/, /ɲ/) que no pas si només s'examina *vèncer* —i, doncs, més centrada entre aquesta darrera i la dels verbs amb final d'arrel fricativa prepalatal (/ʃ/).

Remarquem, d'altra banda, que en el nostre estudi, de tipus geolingüístic, el diferent grau de manifestació de la característica segons el context fonològic final d'arrel verbal s'ha fet evident en di-

151. És difícil fixar la posició que ocupa /ʒ/ a l'escala perquè, a moltes poblacions, l'infinitiu ha estat *fugir*. De totes maneres, si establim la comparació entre /ʒ/ i /ʃ/ només per a les localitats en què l'infinitiu rizotònic no havia estat substituït per *fugir*, veiem com els resultats són molt similars entre aquests dos contextos fonològics.

152. En mots de Pi (1993, p. 396), l'obtenció de les pronúncies es produïa de la manera següent: «L'enquestador llegia la frase [ex. *Et pot ser útil*] que contenia una perífrasi d'infinitiu amb un complement pronominalitzat per un pronom feble davant del verb; l'enquestat havia de respondre, sense llegir, la mateixa frase tot col·locant el pronom darrere de l'infinitiu» —els mots entre claudàtors corresponen a un altre fragment del mateix text.

153. Per al detall de les dades de filiació d'aquests informants, vg. Pi (1993, p. 394) i Adam (2004b, nota 26).

154. Aquests percentatges són: *néixer* (90 %) > *conèixer/desconèixer* (85 %) > *convèncer/vèncer* (80 %) [= 90 %, *convèncer*; 70 %, *vèncer* —a partir de Pi (1991, p. 72)], *témer* (77,8 %) > *plànyer* (70 %) > *empènyer* (60 %) > *atènyer* (50 %) > *córrer* (i derivats) (0 %). Generalment es va disposar de deu realitzacions de cada infinitiu. Es pot apreciar com aquí també hem escollit els verbs sense presència de ròtica a l'arrel —amb l'excepció necessària de *córrer*—, cosa que evita el biaix que la presència d'aquesta produeix en la manifestació de la característica (vg. § II.3 *infra*).

Cal assenyalar que, a la part de conclusions de Pi (1993, p. 409-410), es fa un resum del comportament de la característica comptant-hi també, però, els verbs amb ròtica a l'interior de l'arrel. Això fa que, en algun cas, la gradació que acabem de presentar elaborada a partir de les dades corresponents als verbs sense ròtica a l'interior de l'arrel divergeixi lleugerament de la d'aquell resum (vg. Adam, 2004b, nota 27).

ferències d'extensió geogràfica d'aquella; en la investigació de Pi s'havia fet palès en els percentatges de realització del tret lingüístic que presentava un grup definit d'estudiants d'una sola localitat.

II.3. L'acció de la presència de ròtica a l'arrel

Segons que assenyala Pi (1993, p. 410), la presència de ròtica a l'arrel en el tipus de verbs que aquí examinem actua en el sentit de fer disminuir els percentatges de manifestació de la característica. L'emmudiment és més important quan al radical hi ha una vibrant (ex. *tòrcer*) que no pas quan hi ha una bategant (ex. *esprémer*). En el primer cas, és màxima quan la ròtica ocupa la posició final d'arrel: això és el que es produeix per al verb *córrer* i els seus derivats. Quan a l'interior de l'arrel hi ha una bategant, l'emmudiment és més freqüent quan la bategant es troba en posició postconsonàntica (ex. *créixer*) que no pas si aquesta és intervocàlica (ex. *merèixer*).

Aquesta acció inhibidora de les ròtiques, l'hem pogut comprovar igualment a partir de la nostra investigació. Tenim aquesta constatació, d'una banda, per al verb *córrer* —actualment no hi hem trobat la característica, com ja ha estat indicat a § II.1 *supra*. I, d'altra banda, per als verbs amb fricativa prepalatal sorda final d'arrel: si comparem el nombre de poblacions en què es manifesta la característica, veiem que és superior en el cas dels verbs que no contenen ròtica a l'arrel; i també podem apreciar com el nivell més baix l'ocupa *créixer*, verb en el qual la ròtica es troba en posició postconsonàntica. Tenim concretament:

conèixer (22 poblacions) > *néixer* (21 pob.) > *merèixer* (20 pob.) > *aparèixer* (18 pob.) > *créixer* (14 pob.).

(No hem pogut realitzar una comprovació similar per als altres contextos final d'arrel —com sí que es fa a Pi (1993). La raó és que, per al context de fricativa alveolar, l'infinitiu del verb *tòrcer* ha resultat ser bàsicament *torcir* —vg. § II.1 (*d*)—; i, per al context de nasal /m/ o /ɲ/, es fa difícil establir comparacions entre els diversos infinitius del grup perquè, com ja ha estat indicat, alguns d'aquests verbs són poc usuals —vg. § II.1 (*b*).)

III. Conclusions

La característica que aquí hem examinat es localitza a l'àrea centre i est de la zona objecte d'estudi (el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà —excepte Cadaqués— i el Pla de l'Estany) i la ultrapassa pel sud-est (el Baix Empordà, el Gironès i la Selva —i, en algun cas, el nord del Maresme).

Aquest perímetre correspon a l'extensió màxima, que es manifesta en els verbs amb arrel acabada en fricativa prepalatal sorda /ʃ/. Per a l'infinitiu *fúger* 'fugir' —que és l'únic que hem trobat amb prepalatal sonora /ʒ/ final d'arrel—, cal dir que a moltes poblacions la solució era *fugir*; pel que fa a la resta de localitats, solia coincidir l'àrea en què apareixia el tret en aquest verb amb la dels verbs amb prepalatal sorda /ʃ/.

Si comparem els límits indicats per al context de fricativa prepalatal /ʃ/ amb els que presenta la característica per als verbs amb arrel acabada en nasal (/m/ o /ɲ/), s'ha d'assenyalar que, en aquest darrer context, pel que fa a la zona objecte d'estudi pràcticament no apareix la característica al Ripollès ni al nord de l'Alt Empordà; en el cas de la zona contigua sud-est, no es localitza tampoc al nord del Maresme i, a la comarca de la Selva, la trobem en una superfície menor que quan el context final d'arrel és la prepalatal /ʃ/.

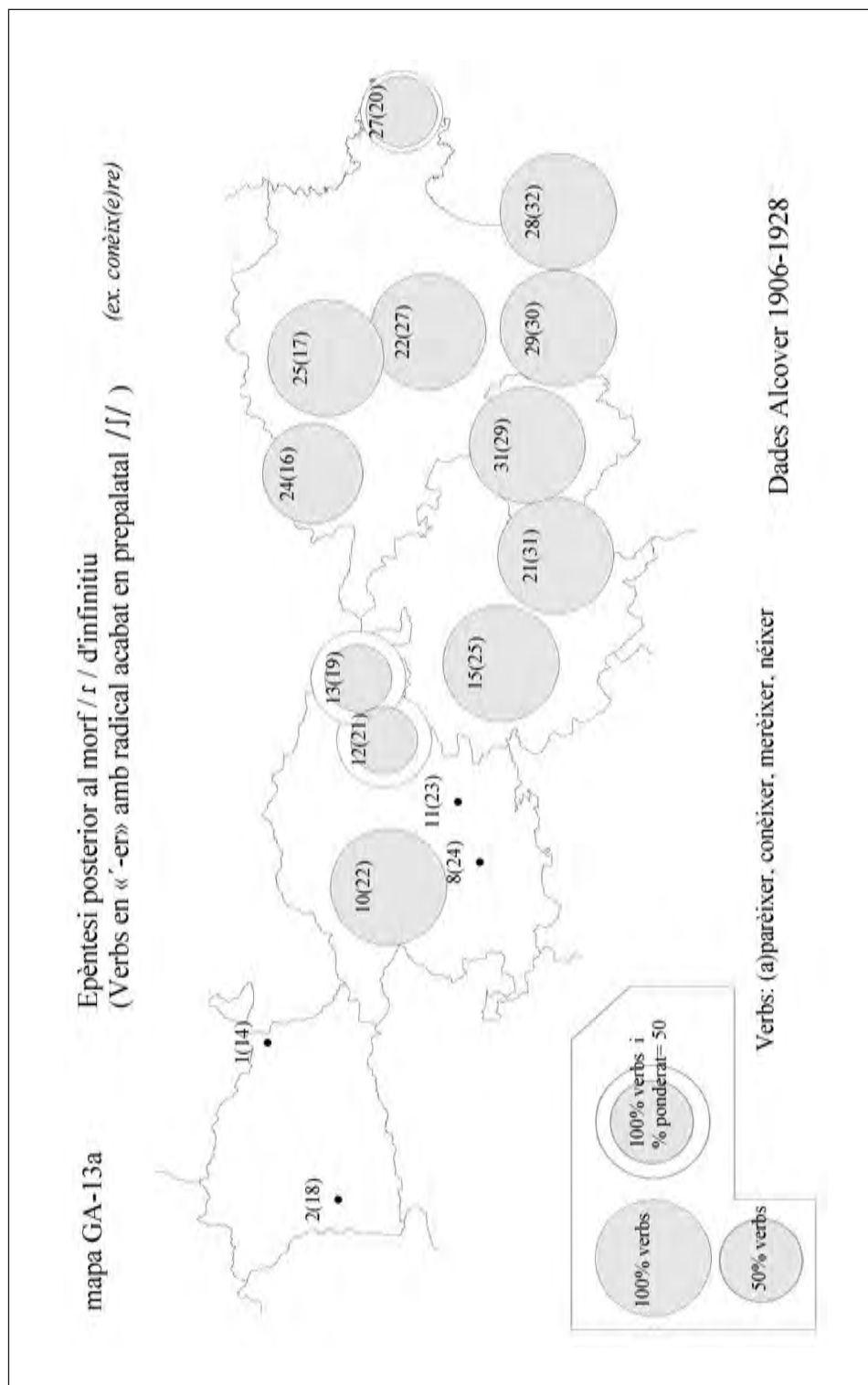
Així, a partir de les nostres dades, la gradació de presència de la característica segons el context fonològic final d'arrel és: /ʃ/ (~ /ʒ/) > nasal (/m/ o /ɲ/) > /rr/.

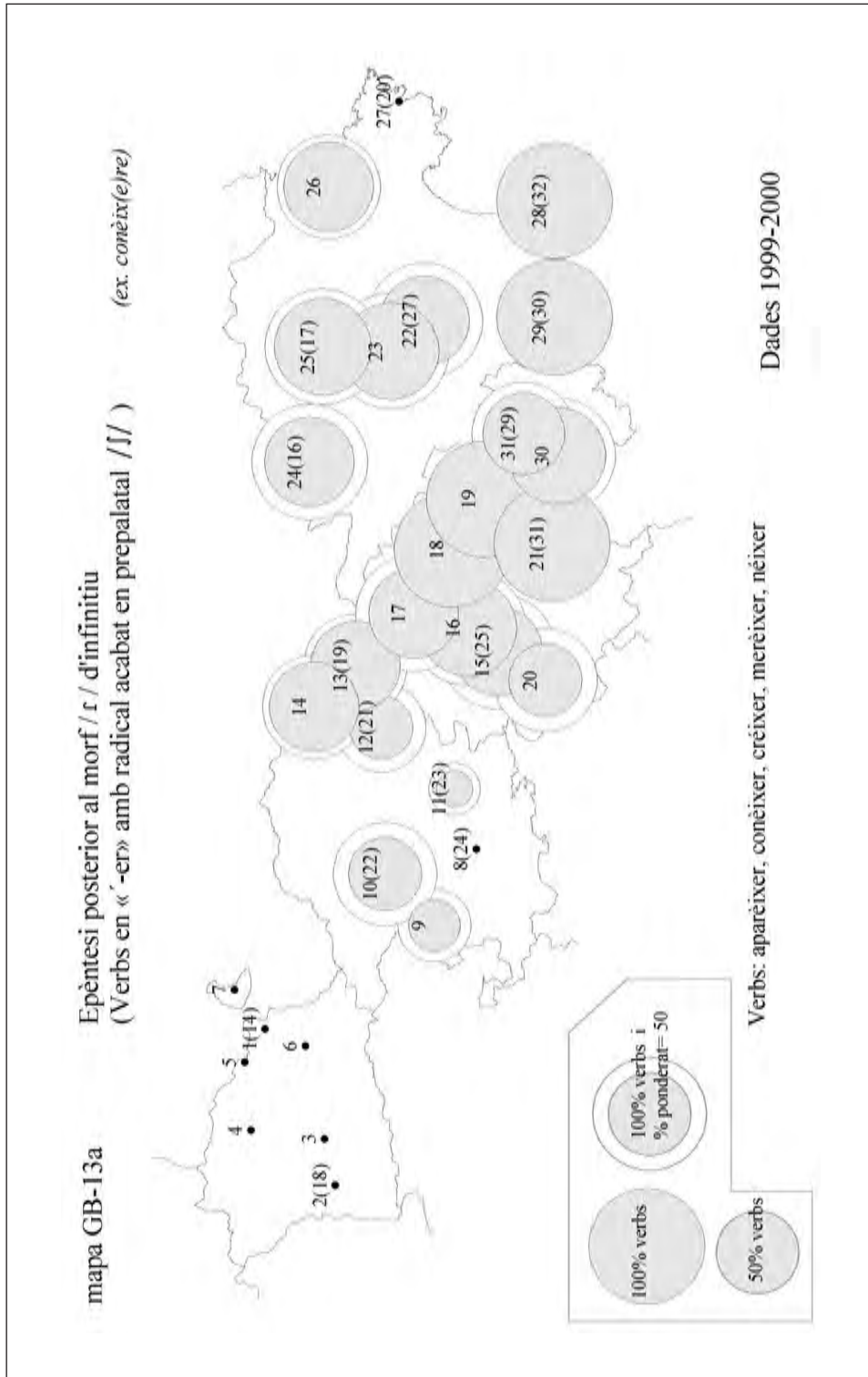
Quant al context de fricativa alveolar final d'arrel, hem pogut disposar en la nostra investigació de les dades de *vèncer*, verb que ha resultat ser poc usual. Es pot indicar, per a aquest verb, un grau de manifestació de la característica inferior al que presenten els verbs amb /s/ final d'arrel i bastant similar o lleugerament superior al dels verbs amb nasal (/m/ o /n/) final d'arrel *témer* o *plànyer* (la posició és més destacada enfront d'*empènyer*). L'estudi de Pi (1993), que va disposar tant del verb *vèncer* com de *convèncer*, permetria situar la realització de la característica en el context de fricativa alveolar en una posició més distanciada respecte a la del context nasal (/m/ o /n/) i, doncs, més centralitzada entre aquesta i la del context de fricativa prepalatal /ʃ/.

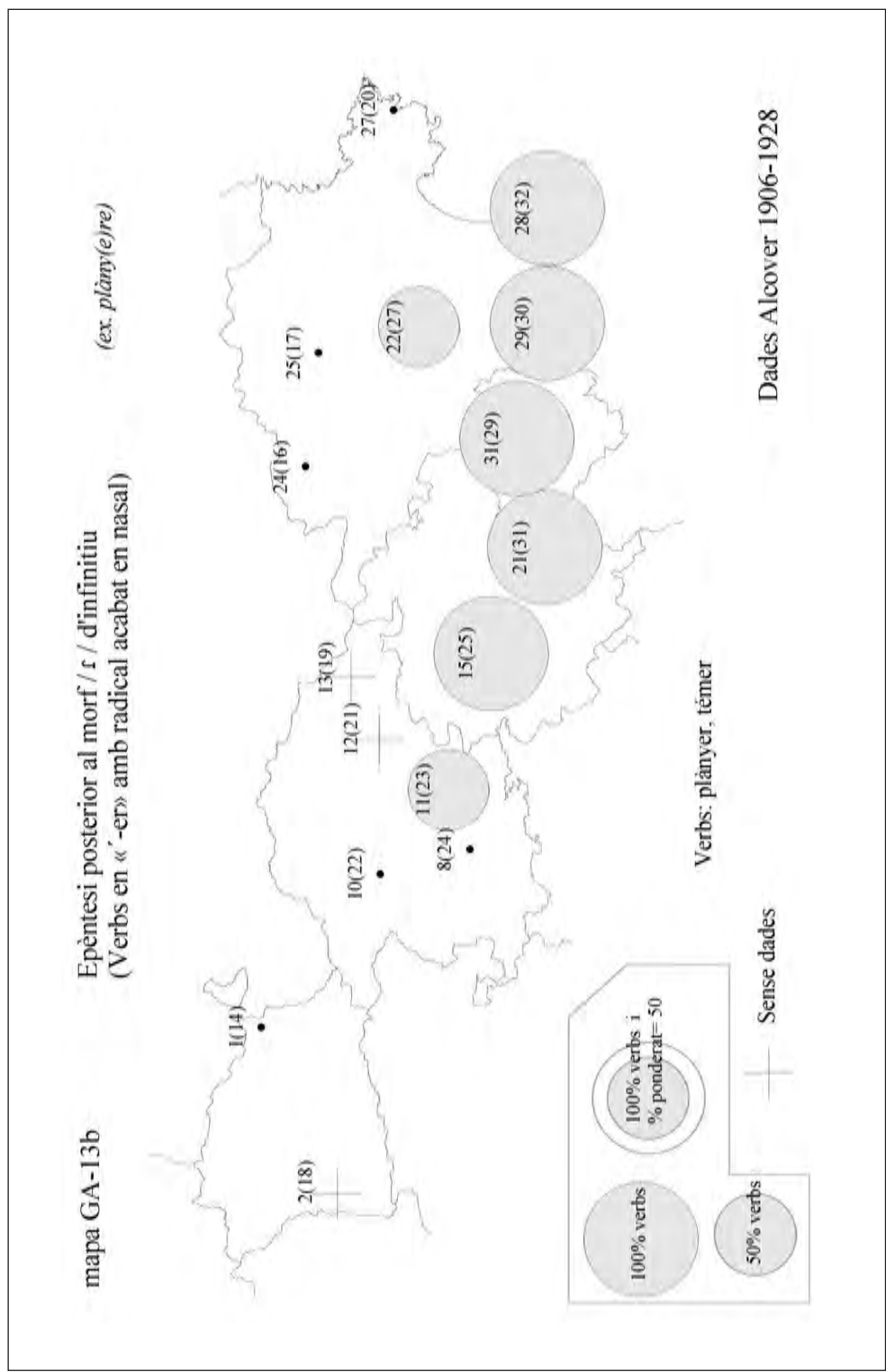
La gradació de manifestació de la característica segons el context fonològic final d'arrel obtinguda en la nostra investigació és coincident en l'essencial amb la que es desprèn de Pi (1993) —en què s'analitzen les realitzacions dels infinitius en combinació amb pronoms en enclisi d'un grup d'estudiants de COU nascuts i residents a la ciutat de Girona. En el nostre cas, la progressió indicada s'ha fet palesa en l'extensió geogràfica de la característica; en la investigació de Pi, en els percentatges de realització d'aquesta corresponents a un grup definit de persones pertanyents a una sola localitat.

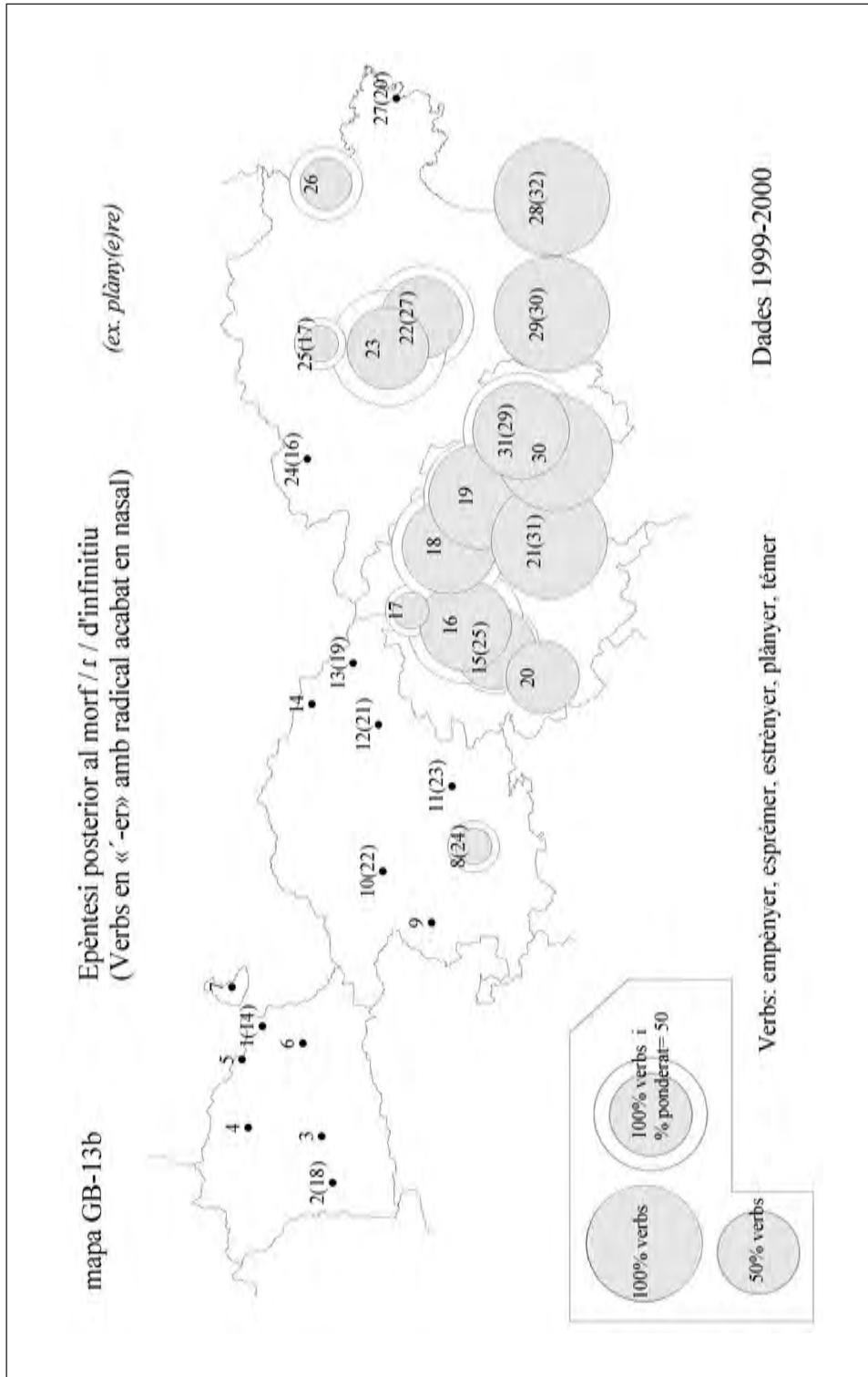
També les nostres dades confirmen les afirmacions de l'autor sobre el fet que la presència de ròtica a l'arrel augmenta per a aquests verbs els casos d'emmudiment del morf /r/ d'infinitiu; i, igualment, s'ha constatat que l'emmudiment és més freqüent en el cas de vibrant —màxim quan aquesta és final d'arrel (*córrer*)— i menor quan es tracta de bategant (*merèixer*, *aparèixer*, *créixer*) —en especial en aquest darrer infinitiu, en què /r/ no és intervocàlica.

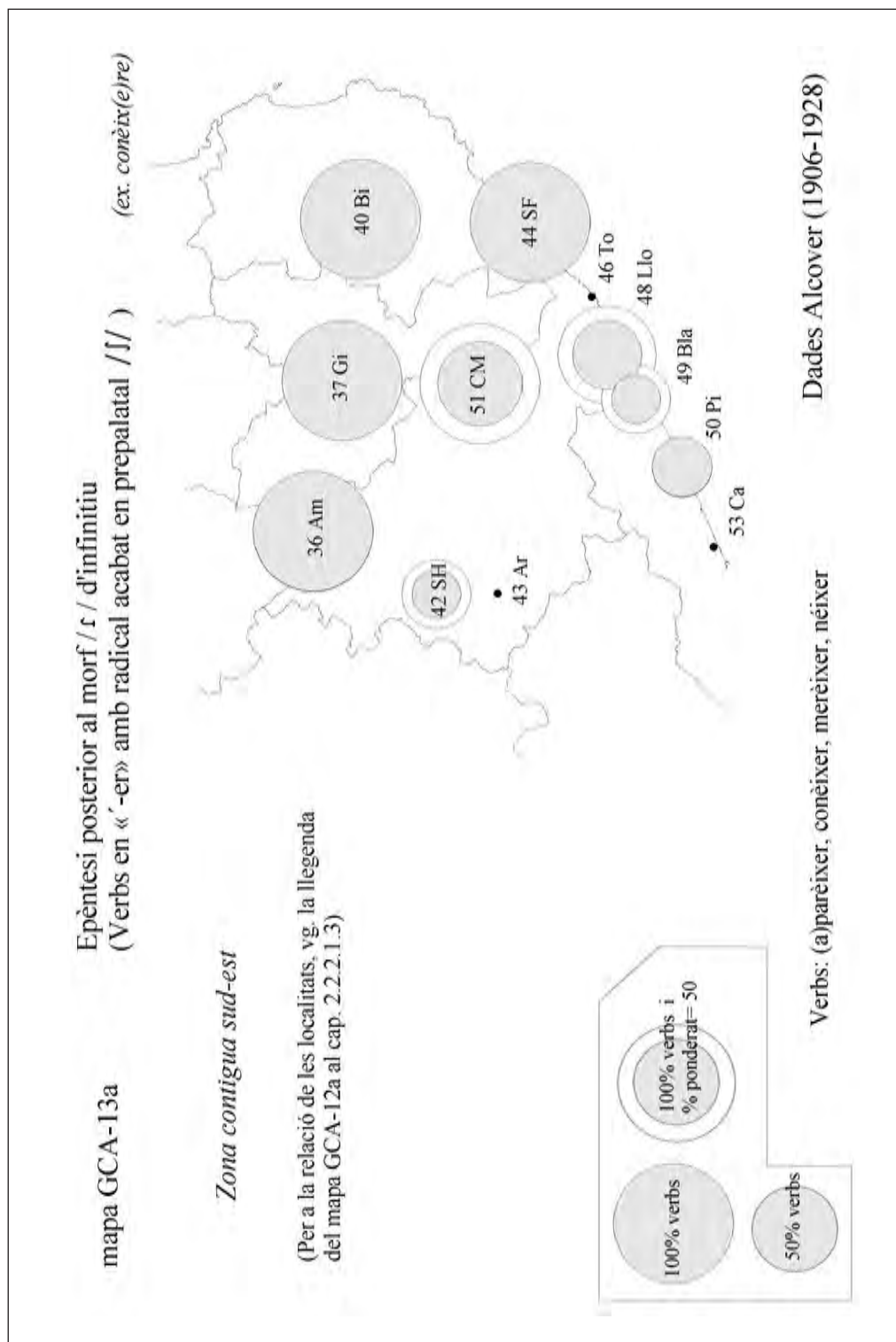
La característica de què acabem de tractar ha resultat tenir al llarg del segle xx poca tendència al canvi: podem observar com ocupa actualment un espai coincident amb el dels inicis d'aquell segle i hi presenta un grau de realització força similar.

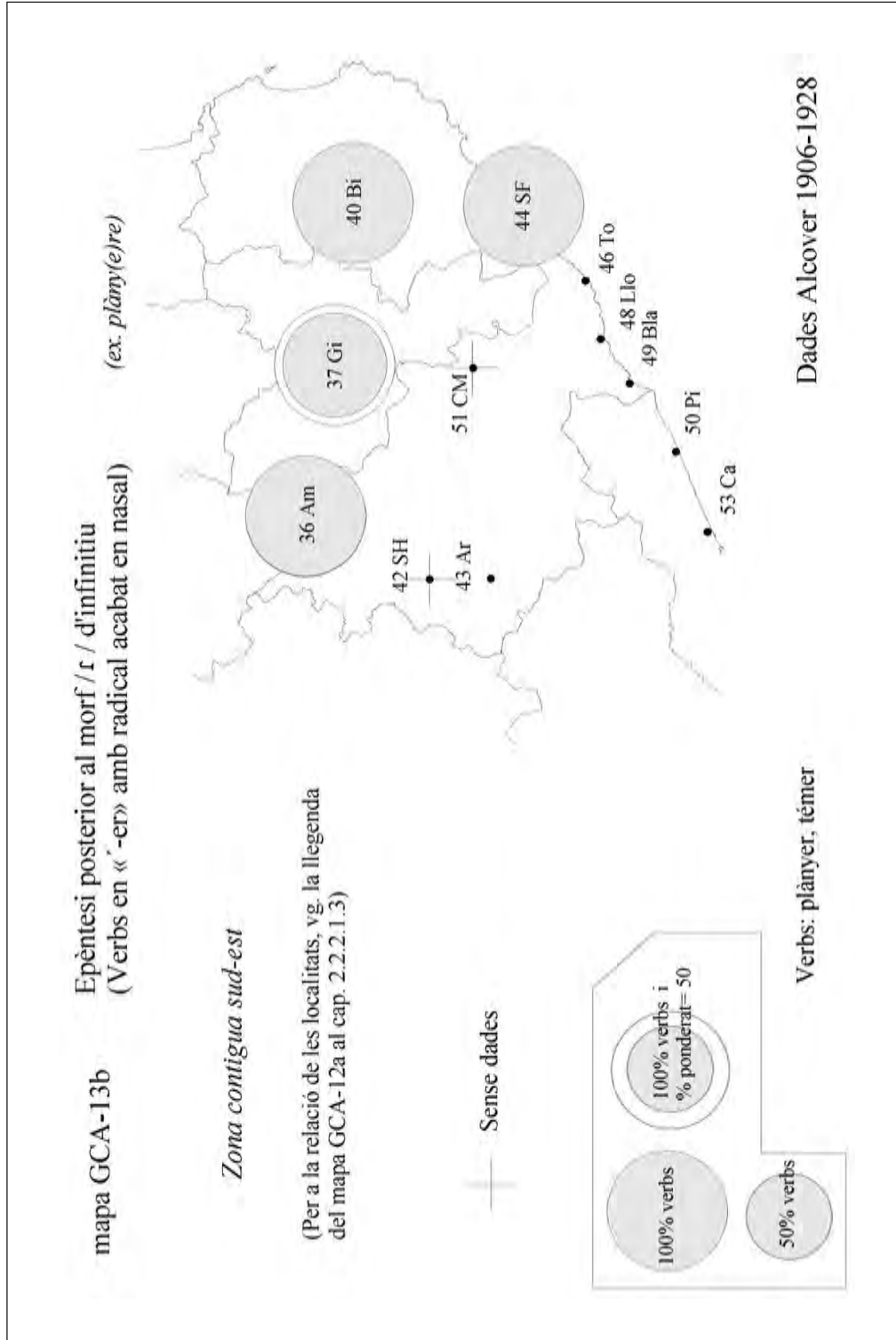

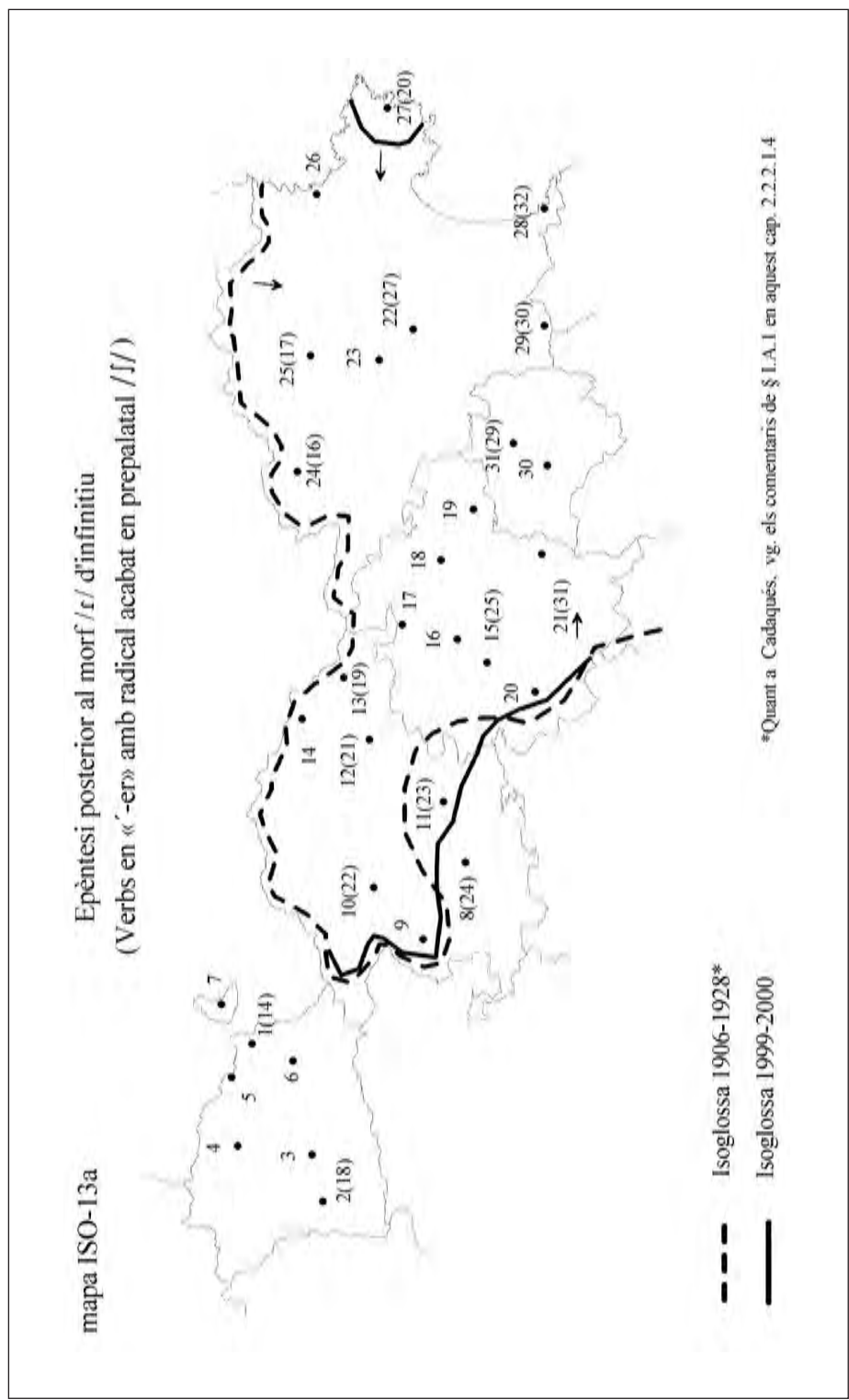

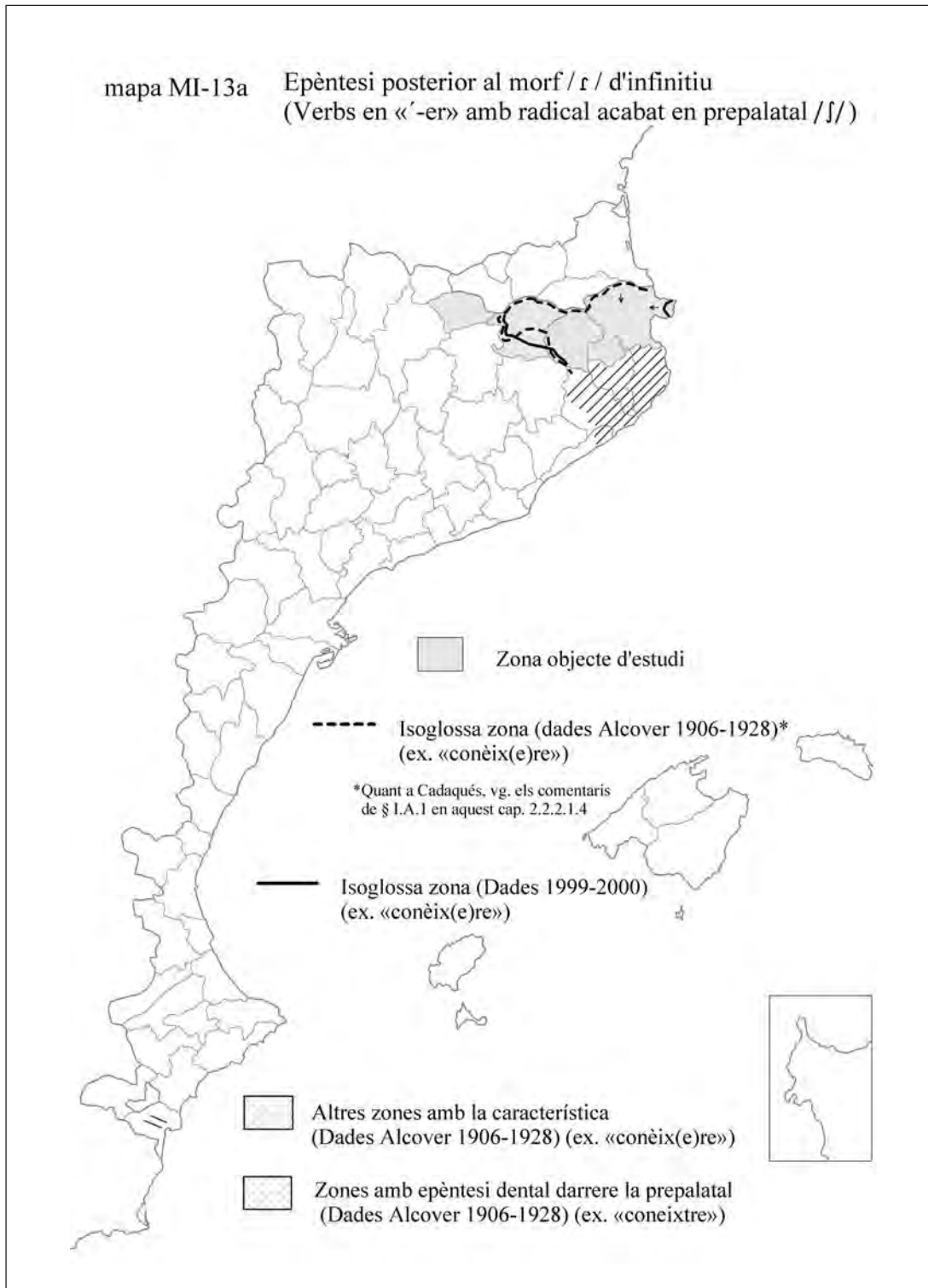

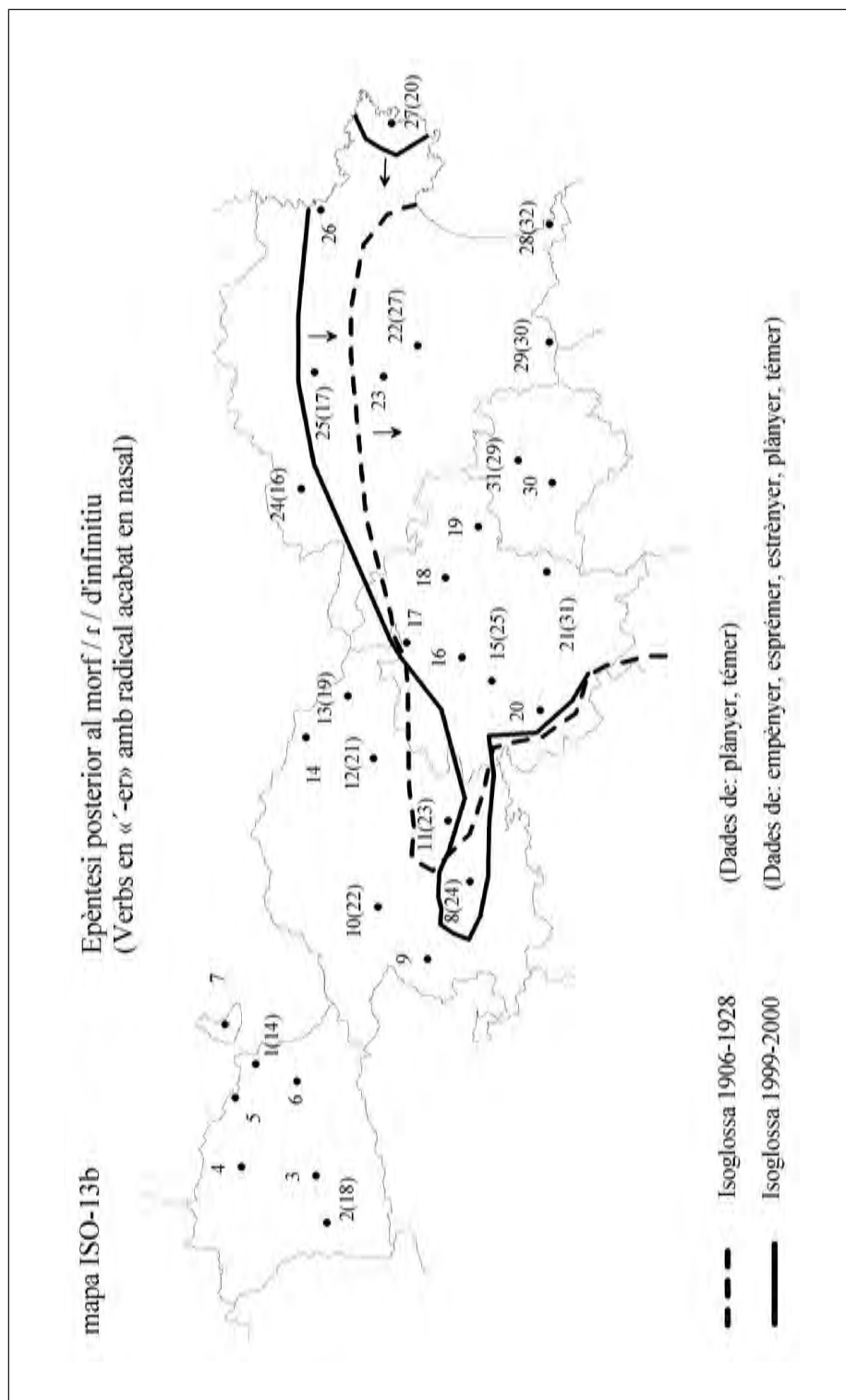

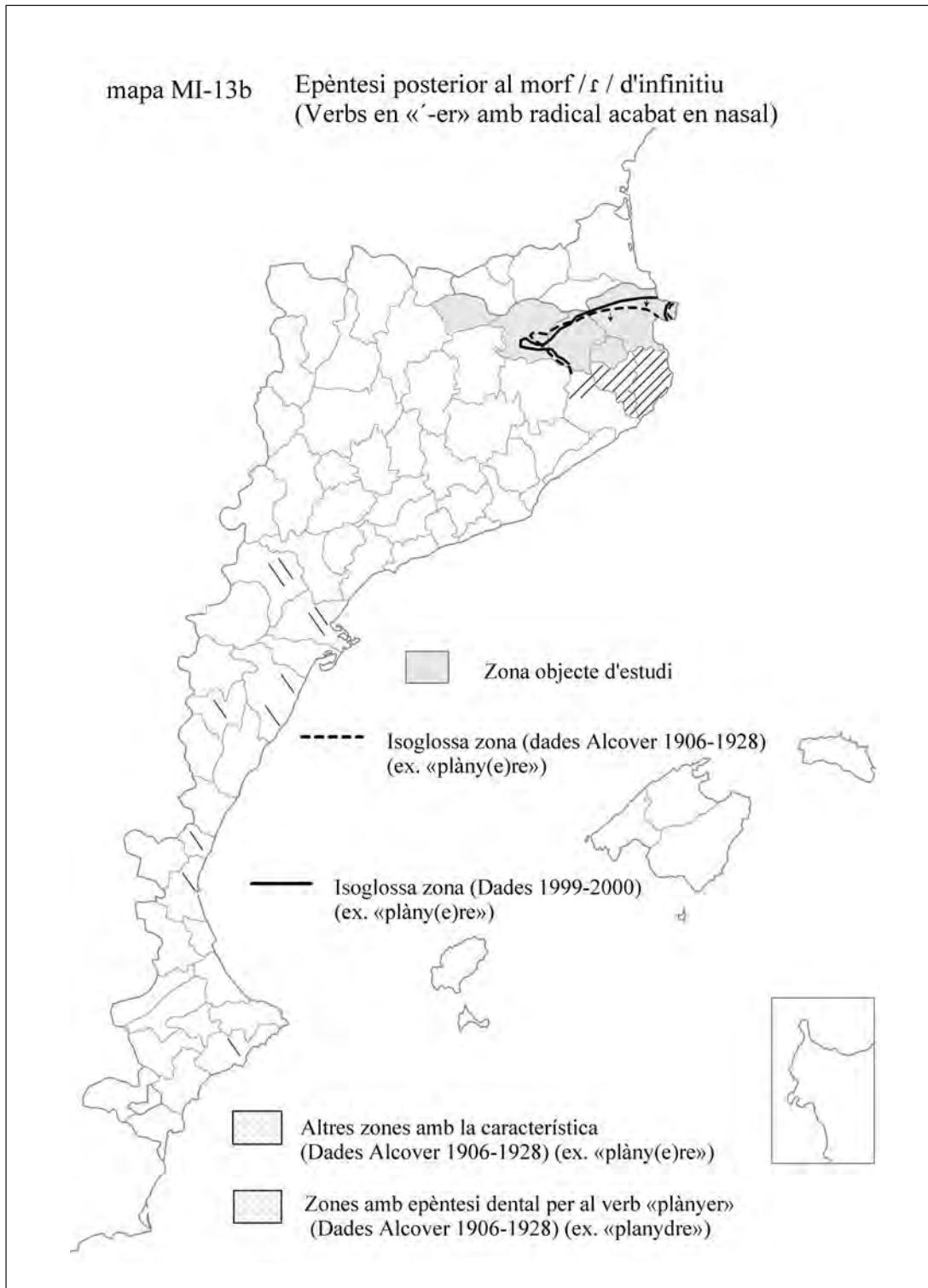

2.2.2.1.5. FINAL D'ARREL LÈXICA EN /b/ NO ETIMOLÒGICA PER A VERBS DEL SUBGRUP [-w]
DE LA SUBCLASSE VERBAL [II, +EXT.] (car. 14) (ex. *crevem*, *crevies*)

0. *Comentari lingüístic*

En aquest capítol tractem de formes del tipus *crevem* 'creiem', *crevies* 'creies'. Més concretament, del fet que alguns verbs del que hem anomenat subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] presentin /b/ final d'arrel en alguns temps i persones malgrat que no sigui aquesta la solució que els pertocava etimològicament.

Els verbs del subgrup [-w] esmentat provenen d'ètims llatins amb finals d'arrel -B-, -V-, -D-, -C^ē.ⁱ (vg. cap. 2.1.1.3), consonants que en català van donar /w/ en posició de coda sil·làbica (vg. Gulsoy, 1993, p. 125). Aquest és l'origen de la /w/ que trobem a final d'arrel en aquests verbs en determinats temps i persones verbals —sigui per l'evolució fonètica indicada o bé per analogia amb les formes resultants d'aquesta evolució (vg. cap. 2.2.1.1.6).

Tot i les coincidències formals del conjunt de verbs del subgrup [-w] —extensió velar en els temps i persones que marca la seva subclasse (vg. cap. 2.1.1.3) i final d'arrel /w/ a PI (2, 3, 6), infinitiu, futur i condicional (i a 1 PI en rossellonès i en català antic)—, aquests verbs presenten també algunes divergències. La que aquí volem comentar té el seu origen en el fet que, a diferència del que s'esdevenia en coda sil·làbica, en posició d'obertura sil·làbica hi ha bipartició de solucions segons si les consonants llatines eren -B-, -V- o es tractava de -D-, -C^ē.ⁱ Les primeres (-B-, -V-) han donat com a resultat actual /b/ (amb l'excepció de 6 PI, vg. *infra*) —en català medieval /v/, solució que encara és viva en alguns dialectes. I les segones (-D-, -C^ē.ⁱ) van donar pas a una [ð] medieval, la qual en posició pretònica va desaparèixer mentre que en posició posttònica ha conduït en general a [z] (vg. Gulsoy, 1993, p. 140-143).

Si ens centrem en l'Imp. Ind. i 4, 5 PI —que són els temps i persones a què haurem de fer referència de manera principal en aquest capítol—, veiem com es tracta de formes verbals en què la consonant llatina final d'arrel era pretònica (o bé hi va esdevenir en els primers temps de l'evolució del llatí cap a les llengües romàniques).¹⁵⁵ Així, mentre que per als verbs del subgrup [-w] procedents d'ètims llatins amb -B-, -V- final d'arrel es troba arreu del català actual /b/ (o /v/) a 4, 5 PI i a l'Imp. Ind. (ex. *BIBĪMUS* > *bevem*, *BIBĒBAT* > *bevia*), per als del mateix subgrup [-w] procedents de -D-, -C^ē.ⁱ el resultat fonològic etimològic inicial va ser la pèrdua de la consonant (ex. *CREDĪMUS* > *creem*, *CREDĒBAT* > *creia*) i, actualment, es poden trobar diverses solucions segons l'àrea lingüística de què tractem.

La solució en aquests temps i persones per als darrers verbs esmentats (és a dir, els provinents de -D-, -C^ē.ⁱ final d'arrel llatina) ja hem indicat que és a la nostra àrea /b/, la qual no és el resultat etimològic que s'esperaria. És per això que s'han bastit diverses hipòtesis sobre l'origen d'aquesta /b/, les quals exposem seguidament.

a) Consonant antihiatàtica.

Se l'ha considerat consonant antihiatàtica (Badia, 1951, § 56, nota 6) o epèntesi (Comas, 1970, p. 31).

Aquests autors s'han fixat només en l'Imp. Ind. i no comenten el fet que la característica apareix també a 4, 5 PI o a altres temps.

155. Ens referim a les formes de 4, 5 PI dels verbs de la tercera conjugació llatina (ex. *CREDĪMUS*, *CREDĪTIS*), les quals adoptaren el patró accentual de la resta de conjugacions, de manera que esdevingueren arizotòniques en la major part de llengües romàniques (vg. Pérez Saldanya, 1998, p. 38-39).

b) Analogia amb la /b/ corresponent de verbs com *beure*.

Badia (1962, § 175 (5)), centrat en aquesta obra en la descripció general del català, més que no pas abordar la característica dialectal de què estem parlant, sembla indicar que, per al verb *ploure*, hi ha una possibilitat esporàdica de trobar les formes *plavem* 'plaem' i *plaveu* 'plaeu' (4, 5 PI). Considera que la /b/ de les formes esmentades seria analògica de la que presenten a les mateixes persones els verbs que en gerundi porten també aquesta /b/ —quant a aquest segon grup, entre d'altres hi havia aplegat *beure*, *moure*.¹⁵⁶

La resta d'autors que s'han decantat per la hipòtesi *b* tracten ja de la característica localitzada territorialment¹⁵⁷ i referida a diversos verbs:

Julia (1986, p. 135-136) esmenta tant les formes de 4, 5 PI com les d'Imp. Ind. i considera que són analògiques de les corresponents a verbs com *beure*.

Recasens (1991, p. 200) parla de les formes d'Imp. Ind. i assenyalava que l'epèntesi de consonant bilabial deu haver estat afavorida per l'analogia.

També Veny (1998, p. 39) es refereix a l'Imp. Ind. i indica que els tipus *crevia*, *jevia*, *sevia* haurien estat «atrets pel model *movia* (< MOVEBAM)».

Abans d'exposar la tercera de les propostes, apuntem el plantejament de Lloret i Viaplana (1997, p. 110), el qual, més que una hipòtesi sobre l'origen de la /b/ en qüestió, l'interpretem com una simple constatació del fenomen. Assenyalen les formes de l'Imp. Ind. *crevia* 'creia' i *quevia* [*sic*] 'queia' per al «septentrional de transició». Comenten que el resultat de CREDEBAT i CADEBAT va ser *creïa* i *caïa* i que aquelles formes són manifestacions de «la preferència del català, en general, a evitar verbs en hiat». No arriben a afirmar, però, que es tracti d'una consonant antihiatàtica; constaten, només, que en aquestes formes no hi ha hiat. (I que altres dialectes presenten també formes en què s'hauria evitat el hiat: *creia*, *queia* (català central amb [ɛ̃], mallorquí amb [á]); *creïva*, *caïva* (pallarsès, ribagorçà); *cregueva* (alt-ribagorçà); *craieva*, *caieva* (alguerès).)

Sala (1983, p. 39) tampoc no indaga en la natura de la característica; indica que «hi trobem, en el sistema verbal cadaquesenc i en verbs amb el radical amb [-w-] especialment a l'Imperfet d'Indicatiu, una extensió del radical en [-b-]».

c) Resultat fonològic d'una antiga /w/ final de radical analògica.

La tercera de les hipòtesis es pot trobar a Fouché (1924a, p. 98-99), que la va formular per al verb *ploure* —l'únic verb que al rossellonès presenta aquesta /b/—: «Sur le modèle des autres personnes terminées régulièrement en [-u], un [w] analogique s'est développé aux 1re et 2e pers. plur. indic. prés. de *placere*; d'où les formes hypothétiques **plauem*, **plaveu* qui sont devenues par suite de la fermeture de [w] en [b] les formes actuelles *plabem* et *plabeu*».

També assenyalava el tret lingüístic per a l'imperfet d'indicatiu (p. 125): «Lorsque le radical de la 1re pers. plur. indic. prés. a subi une influence analogique, la même modification se retrouve à l'imparfait *plabem* (placemus), *plabia* (placebat) [...]».

Cal dir que, encara que no exposada d'una manera tan explícita ni incloent la referència territorial concreta de la manifestació del tret lingüístic, la hipòtesi es podria considerar que havia ja estat indicada al *Grundriss der Romanischen Philologie* en la seva segona edició (1904-1906); en el capítol *Das Catalanische* —que signen Morel-Fatio i Saroihandy— i, més concretament, al § 18 —el qual, segons Alcover (1909, p. 237), és atribuïble a Saroihandy— s'assenyalava que *clovem*, *plavia*, *jevia* i *covent*

156. Dins del grup de verbs amb gerundi en /b/, l'autor hi aplega també verbs no pertanyents a la classe II, com *escriure*, *viure* i derivats d'aquests —vg. Badia (1962, § 175 (2)).

157. Per a les localitzacions concretes que donen els diferents autors, vg. taula car-14:1.

provindrien de «*cloŷem», «*plaŷia», «*jeŷia», «*coŷent». (Juntament amb aquests mots Saroihandy hi arrencaria *caven* 'cauen' i *meva*—s'ha de precisar aquí que la manifestació del tret a 6 PI no es troba a la zona objecte del nostre estudi sinó al mallorquí i que els possessius amb /b/ com *meva* no són els més genuïns de bona part de l'àrea en què es manifesta el tret que en aquest capítol ens ocupa, tot i que s'hi puguin trobar (vg. notes 158 —punt a—, 167 i cap. 2.2.1.2.2).)

El plantejament de Monturiol i Domínguez (2001, p. 38) podria anar en una línia similar a la que acabem d'exposar en aquest apartat c; tot i que no donen una explicació detallada sobre l'origen del tret, en referir-se a l'Imp. Ind. i l'IS comenten que aquests verbs «presenten una [w] al radical [...] que en aquests temps verbals espirantitzen a una [β]».

Nosaltres ens decantem per la hipòtesi de Fouché i de Saroihandy. Parafraçant Fouché, creiem que hi hauria hagut l'existència prèvia de formes analògiques en /w/ que haurien estat més o menys generals segles enrere i que haurien donat pas posteriorment a la /b/ que ha arribat fins als nostres dies. I això, a les nostres comarques, no només per al verb *plaire*, sinó per als diversos verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] —excepció feta d'aquells en què /b/ ja hi era etimològica.

Les raons que ens han inclinat cap a aquesta hipòtesi són:

i) La facilitat d'aparició de formes analògiques en /w/ a 4, 5 PI o a altres temps verbals. Limitant-nos al segle xx, n'hem trobat mostres tant de l'inici com del final del període —vg. cap. 2.2.1.1.6 (car. 6). Això mateix hauria pogut esdevenir-se en època antiga, i d'una manera més generalitzada que actualment.

Les formes d'1, 2, 3 PI amb /w/ podrien haver propiciat que, a les persones 4, 5 PI, també hi aparegués /w/ —d'aquesta manera s'unificava tot el paradigma d'aquest temps verbal (ja que també una /w/ analògica havia sorgit o sorgiria per a aquests verbs a 6 PI —vg. nota 103). Paral·lelament, es difonia /w/ a l'Imp. Ind.

Pel que fa a les formes esmentades d'1 PI amb /w/, cal indicar que encara a l'inici del segle xx trobàvem al nord-est del Ripollès i al nord-oest de l'Alt Empordà —pel que fa a la zona objecte del nostre estudi— formes del tipus *caui*, *seui* (vg. cap. 2.2.1.1.1, § I.A.1 (car. 1)). A l'edat medieval, les formes en /w/ d'1 PI havien abraçat en algun moment tot l'àmbit català —es tractaria de realitzacions com *cau*, *seu*, etc.

El cas del verb *veure* semblaria reblar el que acabem d'indicar. Per a aquest verb tenim *veiem* a 4 PI (i no *vevem*). S'escau que la forma d'1 PI ha estat i és *veig* (o *vei*) —i això també al rossellonès (tot i que hi pot aparèixer també la forma analògica *veui*).

ii) La plausibilitat fonològica del pas /w/ > [β] (o a [v] a les zones del domini lingüístic on existeix aquest fonema). Aquest pas es troba sobretot en mallorquí, però també en algunes zones del valencià i del català nord-occidental (vg. Recasens (1991, p. 301-302), on s'indiquen, entre d'altres, formes com *povet* 'pou + et', *bovet* 'bou + et', *diven* 'diuen'). També, per exemple, el possessiu femení *meva* hauria aparegut, durant l'evolució històrica del català, mercès a un procés fonològic similar.

Al rossellonès, les realitzacions amb /w/ per a 4, 5 PI i altres temps s'hi troben de manera esporàdica (vg. cap. 2.2.1.1.6 (§ I.B) [car. 6]); el pas consegüent a /b/ el tenim documentat —ultra a l'esmentat (*com*)*plaire*— com a realització més o menys accidental als materials de l'ALDC. (A Jóc —Conflent— es transcriví [kə'wɛm] per a 4 PI del verb *caure* i [kə'βɛw] —ara amb /b/— per a 5 PI.)

És a dir, les formes analògiques en /w/ de què aquí tractem i el pas consegüent /w/ > /b/ s'haurien generalitzat a la nostra zona; al rossellonès, o bé no s'hauria passat de realitzacions /w/ ocasionals o bé el pas /w/ > /b/ s'hauria estroncat en algun moment.

Resumint, doncs, tenim que, mentre que alguns dels intents explicatius precedents pivotaven o bé en una epèntesi fonològica o bé en una analogia amb verbs del mateix subgrup en els quals /b/ era etimològica, la proposta que aquí adoptem es basa, en un primer estadi, també en l'analogia, però ara amb la mantinguda dins del paradigma del propi verb —bàsicament amb les formes del present d'indicatiu en què [w] era etimològica— i, consegüentment, en el canvi fonològic [w] > [β].

Potser algú portarà a col·lació que, precisament, en algunes de les comarques on considerem que s'ha realitzat el procés fonològic -/w/- > -/b/- que acabem de descriure, s'hi han mantingut els possessius femenins en /w/ (*meua, teua, seua*) —vg. cap. 2.2.1.2.2 (car. 8)— o bé presenten /w/ adjectius femenins com *blaua, viua, toua* —vg. cap. 2.2.2.2.1 (car. 15). No creiem que aquesta objecció invalidi la hipòtesi adoptada. Podríem trobar raons de diferent tipus per justificar la coexistència de totes aquestes formes —introduïm aquí en nota alguns comentaris sobre aquest punt.¹⁵⁸

Deixem ara de banda el tema relatiu a l'origen de la /b/ de les formes verbals objecte d'aquest capítol i fem esment de dos referents documentals que creiem interessants, ja que permeten fer recular la datació de la característica a la zona de moment fins a la primera meitat del segle XVIII; en ambdues obres aquestes formes verbals es troben emprades dins d'un registre culte.¹⁵⁹

158. Ens limitem a suggerir algunes possibilitats —de tipus fonològic (a), analògic (b) i cronològic (c)— que permetrien explicar per què, en les formes verbals objecte d'aquest capítol (ex. *crevem* 4 PI 'creure'), hi ha en aquesta zona [β] provinent de [w] i, en canvi, s'ha mantingut [w] als possessius (ex. *meua* [car. 8]). (Confrontarem en aquesta exposició exclusivament les formes verbals objecte del capítol present respecte als possessius femenins (ex. *meua*) i no farem al·lusió als adjectius femenins del tipus *blaua* (car. 15) perquè l'origen d'aquests darrers pot tenir més d'una explicació —i, doncs, no sembla convenient fer-los entrar ara en aquesta discussió. Per als comentaris relatius a la car. 15 (ex. *blaua*) i la seva possible relació amb la car. 8 (*meua*), vg. cap. 2.2.2.2.1 i la nota 179.)

a) Hi ha dues raons de tipus estrictament fonològic que ens podrien explicar la coexistència a la nostra zona de formes com *crevem* (4 PI 'creure') i *meua*. La primera fa referència exclusivament a la posició de l'accent: en el cas de les formes verbals de què aquí tractem, el fonema en qüestió ocupa una posició pretònica i, en el cas dels especificadors a què hem alludit, la seva posició és posttònica. (Això no significa que [w] no pugui esdevenir [β] en posició pretònica —tenim, per exemple, *meva* de la varietat més general del català central, o bé *diven, caven* (6 PI) del mallorquí—, sinó que aquest canvi no s'hauria produït a la nostra zona.) (Per a les formes verbals de 6 PI esmentades, vg. nota 167.)

La segona possible explicació de tipus fonològic —de naturalesa diferent de l'anterior— ha sorgit fent atenció a les dades exposades a § 0 (c) d'aquest capítol relatives a les realitzacions *cauem* (4 PI) però *caveu* (5 PI) 'caure' provinents d'un mateix informant del rossellonès; en el segons cas, l'aparició de la /b/ ha evitat que apareguessin dos segments /w/ a la mateixa síl·laba (a l'obertura i a la coda); podria haver-se iniciat a 5 PI el canvi lingüístic i després haver-se generalitzat a altres persones i temps verbals.

b) Ens referirem aquí a una raó de tipus analògic, que ens ha estat suggerida recentment per Joan Veny, i que podria explicar la coexistència de les formes dels possessius com *meua* i les del tipus *crevem*. Es tracta que, un cop hagués aparegut [w] a 4, 5 PI dels verbs procedents de -D-, -C^{6.1} (ex. *cauem*, 4 PI 'caure'), el model dels verbs procedents de -B-, -V- final d'arrel (ex. *bevem*, 4 PI 'beure') hauria atret els primers cap al seu paradigma. (Vindria a ser, de fet, aquesta proposta una combinació entre la que en aquest capítol es proposa —simple pas fonològic [w] > [β] a partir d'una [w] explicable per analogia intraparadigmàtica— i una de les que anteriorment havien estat formulades, basada exclusivament en l'analogia amb verbs com *beure* —i, doncs, sense intermediació de cap [w].) (Vg. § 0 (b) *supra*.) Aquesta proposta mixta creiem, però, que hauria de complementar-se amb l'explicació de per què a 6 PI no s'imposà el model de *beure* —inicialment *beven* (vg. nota 103)—, sinó que ambdós tipus de verbs (els procedents de -D-, -C^{6.1} final d'arrel i els procedents de -B-, -V-) adoptaren [w]. Podria considerar-se la possibilitat que la direcció de l'analogia hagués tingut un condicionament fonològic: per a 4, 5 PI s'hauria afavorit /b/ per als verbs del tipus *creure* (en analogia amb les formes corresponents de *beure*); però s'hauria fixat /w/ a 6 PI (*beven* > *beuen*; *creen* > *creuen*) perquè, en aquest darrer cas, el segment ocupava una posició posterior a la vocal tònica, com a *beu/creu* (1, 3 PI) i *beus/creus* (2 PI), formes que per raons etimològiques presentaven /w/.

c) Finalment, podríem intentar trobar una raó basada exclusivament en la cronologia que permetés justificar la coexistència de les formes del tipus *crevem* (4 PI 'creure') i les dels possessius femenins com *meua*. Es podria indicar la possibilitat que, quan va tenir efecte el canvi fonològic en els verbs, el possessiu fos encara *mia* (< MEAM). Un cop *mia* va ser substituït per *meua* —forma, com és sabut, analògica de *meu* (< MEUM), igual com *teu/teua, seu/seua* ho són de *meu/meua*—, ja no hauria actuat a la zona el canvi fonològic [w] > [β].

159. Vg. també Adam (2003, p. 280-282) sobre la informació corresponent a aquestes dues obres.

1) Ens referim, d'una banda, a la *Grammatica cathalana* de Josep Ullastra, la primera coneguda de la llengua catalana, escrita el 1743¹⁶⁰ —per bé que inèdita fins al 1980—, l'autor de la qual havia nascut a Banyoles i era prevere amb un benefici de domer d'un veïnat de Peralada.

Són formes d'aquest tipus les que s'indiquen com a paradigma model dels verbs 'complaire' (*complavém, complavéu, Jo complavía*), 'descloure' (*desclovém, desclovéu, Jo desclovía*), 'encloure' (*enclovéu, Jo enclovía*) i 'plaire' (*A mi m'plavía*) (Ullastra, 1980, p. 130-136).¹⁶¹

2) Fem al·lusió també a les *Instruccions per la ensenyança de minyons* de Baldiri Reixac —nat a Belllloc (Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà) i rector d'una parròquia de Vilademuls (Pla de l'Estany).

Al primer tom, editat l'any 1749, s'hi localitzen *complavia, cavia* 'queia' i *rivia* 'reia' (Reixac, 1749, p. 211-212 i 215).¹⁶² Referent al segon tom, inèdit fins al 1981, els seus editors ja ens havien donat notícia de *travent* i *cavia* (Reixac, 1981, p. cví, 3 i 67)¹⁶³ —s'hi poden afegir quatre exemples més de *travent* (p. 43 i 80-81).

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Segons les dades d'Alcover (1906-1928), la característica es trobava a la nostra zona per als temps 4, 5 PI, Imp. Ind, 4, 5 PS, IS i gerundi dels verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (per definició, exclosos els que tenien /b/ etimològica —és a dir, els provinents de -B-, -v- final d'arrel) (vg. taula 2 (col. 14) al cap. 2.1.1.6).

Les comarques en què apareixia el tret que s'examina en aquest capítol eren el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany.

La proporció de casos amb /b/ era notable per a 4, 5 PI i més, encara, per a l'Imp. Ind.

160. Quant a aquesta datació, vg. Ullastra (1980, cap. LX-LXI).

161. Encara que no sigui així per a 'decaure' (*decayéu*) ni per a 'creure' ([PI]: *creyem [sic], creyéu*; [Imp. Ind.]: *creya, creyas, creya, creyam, creyau, creyan*) (Ullastra, 1980, p. 132 i 112), com que trobarem *cavia* documentat en aquesta època (vg. *infra* —en aquest mateix § 0— el text de Reixac), interpretem la forma de *decaure* esmentada —i també les de *creure*— com a interferències de la varietat més general del català central.

162. «Aquest Philosoph se *complavia* tant en lo estudi de la Filosofia, que per son amor renuncià a tots los negocis públichs y particulars [...]». «Ell fou tant [*sic*] docte en la física y Astronomia, que advertí que *cavia* una pedra del terbolí del Sol, la qual caygué prop del riu Egos». «Ell *rivia* casi contínuament dels Hòmens perquè meditava profundament los intens [*sic*] ridícols que tenan, fundats únicament en la flaqueza y vanitat humana». «Era tant [*sic*] retíngut encara en sa juventut, que no *rivia* sinó molt moderadament [...]» (Reixac, 1749, p. 211-212 i 215). (Nota: Les cursives són nostres. Hem regularitzat l'accentuació i la puntuació del text original. D'altra banda, hem transcrit *una* per *vna*, i *que no* per *q̄ no*; pel que fa a *intens*, l'interpretem 'intents'.)

163. Les frases són: «perquè la mathemàtica sempre proceheix sobre veritats claras y demostradas, inferint y *travent* immediatament unas de las altrás [...]» i «digué que de la regió del Sol *cavia* una pedra, la qual després de molts anys caygué en la Tràcia [...]».

Al costat d'aquestes formes amb /b/, cal dir que hi hem trobat *decaent* i *cahent*, forma aquesta última que l'autor modificà amb posterioritat afegint-hi la lletra *i* (*caihent*): «Quant una línea, *caihent* sobre de altra línea recta, fa los àngols iguals de una part y altre [...]»; «ha volgut que [...] llurs forsas y lo bon curs de sa naturaleza anassen *decaent*, fins arribar a un estat en què la ànima se desfà del cos [...]» (Reixac, 1981, p. 6-7, 104 i 270). De manera similar al que hem exposat a la nota 161 en relació a alguns exemples de la gramàtica d'Ullastra, considerem que la no presència de /b/ al gerundi de *caure* i *decaure* podria explicar-se pel contacte lingüístic amb la varietat més comuna del català central. (Nota: Les cursives de les citacions són nostres.)

Per a 4, 5 PS i l'IS, l'àrea era aproximadament la mateixa; ara bé, el relleu que hi tenia la característica era baix; la solució més comuna en aquestes formes era la de l'extensió velar pròpia del mode subjuntiu. El gerundi ocupava una posició intermèdia.

Per a 4, 5 PI, les formes amb /b/ coexistien o bé amb les de la varietat més general del català central o bé amb les que presentaven extensió velar /g/. D'aquestes tres possibilitats, la que correspon a /b/ era majoritària a l'Alt Empordà i a la Garrotxa; el Ripollès presentava uns nivells més repartits entre les tres solucions —vg. mapes GMA-16a (cap. 2.2.3.1)—; els resultats del Pla de l'Estany són incerts perquè només es fa referència a una població (Crespià) i l'informant era un eclesiàstic que fou entrevistat a Manresa (vg. cap. 2.1.1.4). (A la vista de les dades de la zona contigua sud-est i dels resultats obtinguts actualment a Crespià, creiem que probablement no era fidel a la realitat d'aleshores la solució majoritària coincident amb la varietat més comuna del català central que dona Alcover per a 4, 5 PI en aquesta població.)¹⁶⁴

Per a l'Imp. Ind., les formes amb /b/ apareixien de manera gairebé única (amb l'excepció del centre i oest del Ripollès, i de la població de Crespià —a la qual abans ja ens hem referit—, on no eren tan preponderants). Aquesta major presència de la característica a l'Imp. Ind. és fàcilment explicable si tenim en compte que adoptar la forma de la varietat més comuna del català central per a l'Imp. Ind. demana un esforç de canvi estructural important (pensem en les formes del tipus *seia*, *creia* enfront de *sevia*, *crevia*, per a les quals es requereix desplaçament d'accent cap al radical); s'hi afegeix, d'altra banda, la particularitat que, per a les persones primera i segona del plural del present d'indicatiu, a més a més d'un possible canvi cap a les formes de la varietat més general del català central, hi havia una alternativa consistent a emprar les formes amb extensió velar —per a aquesta interpretació, vg. cap. 2.2.3.1 (car. 16).

El verb *córrer* es podria ajuntar també als verbs anteriors pel que fa a la particularitat que aquí s'examina. Efectivament, dins de la zona objecte del nostre estudi, es podien trobar formes com *correvem*, *correvia*, etc. a la Garrotxa, el Pla de l'Estany i el Ripollès. Pel que fa a l'Alt Empordà, s'ha de dir que només s'hi manifestava el tret ocasionalment; el paradigma predominant per al verb esmentat en aquest sector és el que comparteix amb el rossellonès i que correspon a la nostra car. 3 —és a dir, *corrim* (4 PI), *corria* (Imp. Ind.), etc. (vg. cap. 2.2.1.1.3 (§ I.A.1)).

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres estudis s'han referit també a aquesta característica: per a la Garrotxa, des de 1906; per al Ripollès, el Pla de l'Estany i l'Alt Empordà, des de 1907 (vg. taula car-14:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Quant a la resta del català central, la característica es va localitzar al sector sud-est contigu a la nostra zona: la Selva, el Baix Empordà i el Gironès. Això era sobretot per a 4, 5 PI i per a l'Imp. Ind. (i, en alguns casos, també per a 4, 5 PS, l'IS i el gerundi).¹⁶⁵

164. També en relació amb aquest fet sembla que es pot explicar la forma d'Imp. Ind. *caïa* d'aquest informant de Crespià —que va respondre juntament amb *cavia* i *queia*—; podria haver estat motivada per l'intent d'evitar les formes amb /b/.

165. No es va trobar, però, ni al sud del Baix Empordà ni a la costa de la Selva; i, en molt poc grau, a l'oest d'aquesta darrera comarca. De manera només testimonial al nord del Maresme. Pel que fa a aquesta absència del tret a la costa de la Selva i al sud del Baix Empordà segons Alcover (1906-1928), hem d'indicar que no devia ser total; dades recents (2003) —obtingudes amb la mateixa metodologia de la investigació (1999-2000)— ens assenyalen que actualment s'hi pot localitzar el tret, per bé que en un estadi molt residual.

TAULA CAR-14:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906 Gelada (p. 93) assenyala per a Olot, a 4, 5 PS, *correvem, correveu* —i, fins i tot, *correvim, correviu*. (Però en coexistència amb *correm, correu, correguem, corregueu, corrim, corriu*.)
- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1907 Alcover (p. 361), en l'explicació relativa a la seva estada a Olot —dins del dietari de l'excursió filològica realitzada el 1906, que publica al BDLC l'any següent—, comenta que verbs com *caure, creure, jeure, riure, seure, treure* i el verb *córrer* fan l'Imp. Ind. amb /b/ a diverses de les localitats que ja ha enquestat: Ribes de Freser, Camprodon, Crespà, Olot (concretament, són formes com *cavia, crevia, jevia, sevia, trivia* [sic] i *correvia*). I, a més a més, tot i que encara no ha anat més enllà d'Olot, hi afegeix que són així fins a Cadaqués «dins la regió muntanyosa» —aquesta afirmació és pràcticament paral·lela a la que fa en relació al morf /i/ en el mateix fragment del dietari—; al cap. 1.2.1 ja hem assenyalat que la font d'aquesta darrera informació —i també, doncs, la de la característica que aquí ens ocupa— devien ser les converses amb els amics i estudiosos que l'acolliren en la seva estada a Olot.
- 1951 Badia (§ 56, nota 6) localitza [ri'βiə] a Olot.
- 1958-1959 Juanola (p. 111-112 i 119-120) dóna exemples per a Olot i comarca d'aquestes formes amb /b/ de l'imperfet d'indicatiu dels verbs *creure*,* *riure*, *treure* i *córrer* (ex. «Jo trevia el cap per la finestra»).
- 1970 Comas (p. 31) per a Pau (Alt Empordà) dóna la característica per a l'Imp. Ind. de *caure, creure, jeure, riure, seure*.
- 1983 Sala (p. 39) comenta que la característica apareix sobretot a l'imperfet d'indicatiu, i esmenta: *caure, caure, riure*. Per a *caure*, però, es donen també les formes sense la característica (p. 50). Per a 4, 5 PI només assenyala *riure* (p. 52).
- 1986 Julià (p. 135-136) constata el tret per a Cornellà del Terri (Pla de l'Estany), tant per a l'imperfet d'indicatiu com per a 4, 5 PI; considera que són «unes formes verbals molt característiques del nostre parlar i que gairebé tothom encara fa servir a Cornellà, entre altres llocs». Pel que fa als verbs concrets que assenyala, hi ha *creure, caure* (*cavia, caviem*, etc. i, en algun cas, *caivia, caiviem*, etc.), *riure, seure* i *córrer*.
- 1987 Domènech (p. 276) assenyala *correvia* 'corria' a Beget.
- 1991 Recasens (p. 200) esmenta les formes «ribia, corribia, crebia» [sic] i les assigna a un «català central nord-oriental».
- 1997 Lloret i Viaplana (p. 110) assenyalen les formes *crevia* 'creia' i *quevia* [sic] 'queia' per al «septentrional de transició».
- 1998 Veny (p. 39) indica per als verbs de què aquí tractem que al «català septentrional de transició» presenten formes d'imperfet d'indicatiu com *crevia, jevia, sevia*.
- 1998 Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 32-34, Oix, any 1974): «llavons ja treien el carbó, trevien el carbó, sí», «correvien més», «els hi treviem la pela», «li trevien la pela».
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 38-39) indiquen la característica per a 4, 5 PI, l'Imp. Ind., l'IS i 4, 5 Imper. dels verbs *caure, creure*,* *jeure, riure, seure, treure* i *córrer*.**
Per a 4, 5 PI, l'IS, i 4, 5 Imper. s'assenyala que alternen formes amb [β] i amb velar [ɣ] (l'aparició de [ɣ] és més usual a l'IS que no pas a 4, 5 PI). Altres detalls serien: pronúncies del tipus *sivem, sivia* (amb i a l'arrel del verb *seure*), que s'han registrat en «comptats individus procedents de zones rurals» (p. 40).

* Per al verb *creure*, s'han assenyalat, a més a més, en alguna ocasió formes amb /z/. Juanola (1958-1959, p. 33 i 112) indica *cava cresent, cresegut*. I aporta, entre d'altres, la frase «Cresent el noi, se'n [sic] anà trico trico» (Lluís Torres i Nató, *Garbelles de Fajol*). I també Monturiol i Domínguez (2001, p. 39) indiquen que han pogut sentir les formes *cresevia, creseviut, cresegut*, les quals, però, consideren arcaïques. Podem adonar-nos com diverses d'aquestes formes contenen tant /z/ com /b/ o /g/, de manera que es pot considerar que ens trobem davant d'una superposició d'elements. Cal afegir-hi que es dóna la particularitat que l'occità presenta precisament /z/ final d'arrel a diversos temps i persones de verbs amb ètims llatins amb -D-, -C^h i en la posició esmentada —vg. Alibèrt (1976), ex. *caire* (p. 139-140), *creire* (p. 149), *plaire* (p. 175), *seire* (p. 186).

** S'hi afegeix també *cabre*, però interpretem que hi ha hagut un lapsus i que, en realitat, es volia fer referència a *caure*. Suposem que el problema de l'homofonia *cavia* 'caure' i *cabia* 'cabre' deu haver originat la confusió.

Si ens referim al verb *córrer*, el Baix Empordà i les poblacions costaneres de la Selva i del nord del Maresme solien coincidir amb una part important de l'Alt Empordà en el fet de presentar per a aquest verb un paradigma similar al del rossellonès (tot i que, en algun cas, s'hi podien trobar també formes amb /b/ com les que són objecte d'aquest capítol o bé les pròpies de la varietat més general del català central) —vg. cap. 2.2.1.1.3 (§ I.B) i cap. 2.2.3.1 (§ I.B). En contrapartida i de manera excepcional, es podia localitzar per al cas d'aquest verb la característica a Osona —Torelló (4, 5 PI, Imp. Ind., Ger.) i Sant Bartomeu del Grau (Imp. Ind.).¹⁶⁶

Quant al rossellonès, s'hi assenyalen les formes corresponents a 4, 5 PI i a l'imperfet d'indicatiu de *ploure* (llevat del Capcir, on les formes són amb [z] com a l'occità). Per a la resta de verbs, no apareixia la característica (excepció feta de Prats de Molló, situat al Vallespir confrontant amb el nord del Ripollès, on n'hi havia alguns casos —sobretot a l'Imp. Ind., però també a 4, 5 PI). La manifestació exclusiva de la característica en el verb *ploure* que trobem en aquell dialecte concorda amb la informació de Fouché (1924a) —vg. § 0 (c) *supra*.

Al valencià, se'n ressenyaven algunes formes al sud (Tàrbena, Alpatró, Pego): a l'imperfet d'indicatiu dels verbs *caure*, *coure*, *creure* i *córrer*. (Convé observar com, una mica més al nord, hi havia poblacions amb /-w/ final d'arrel a l'Imp. Ind. i, en alguna població propera a aquelles del sud i per a algun verb concret (*riure*), /w/ feia acte de presència a 4, 5 PI —com ja hem indicat al cap. 2.2.1.1.6 (§ I.B).)

Finalment, cal dir que les formes amb [v] que es poden trobar a l'Imp. Ind. i a 4, 5 PI de verbs com *coure* i *cloure* del balear han de rebre un tractament diferenciat, estrictament fonològic, sense pressuposar /w/ prèvia al final del radical.¹⁶⁷ Les formes d'Imp. Ind. de *coure* que es localitzaven a la Poble de Lillet (Berguedà), podrien respondre a un fenomen similar; però, donada la seva localització —és una comarca contigua al Ripollès—, podrien estar relacionades amb la característica de què tracta aquest capítol.

II. Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona

Igual com s'esdevenia als inicis del segle xx, la característica se situa a l'àrea centre i est de la zona estudiada (el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany). El temps verbal en què apareix amb més intensitat és també ara l'Imp. Ind.; i en segon lloc 4, 5 PI.¹⁶⁸

Pel que fa a 4, 5 PS, l'IS i el gerundi, l'ús de /b/ és baix (no tant per a 4, 5 PS). Les formes majoritàries en aquests temps verbals són les que duen extensió velar.¹⁶⁹

166. També per a Manresa (Bages) es va indicar aquest tret lingüístic per a l'Imp. Ind. de *córrer* (en la forma *corrivies*, etc.); aquesta localitat es troba ja més allunyada de la zona de manifestació de la característica i, per tant, caldria disposar de més elements per poder interpretar adequadament aquesta dada d'Alcover (1906-1928).

167. Recasens (1991, p. 199-200) explica aquesta [v] del balear com a epèntesi labiodental entre dues vocals, que pot aparèixer quan una o ambdues són posteriors i labials (sobretot [o] i, en menor mesura, [u]); com a exemples dóna *poval* 'poal', *rovella* 'ro(s)ella', *ruvina* 'ruïna', *covent* 'coent', entre d'altres. Hi afegeix que també se'n pot trobar algun cas en altres dialectes (ja sigui com a [v] o com a bilabial [β]). (Vg. també Veny, 1962, p. 338-339.)

Un cas diferent seria el de les formes de 6 PI com *diven* 'diuen', *caven* 'cauen', *riven* 'riuen', *veven* 'veuen' del mallorquí —que ja hem esmentat a la nota 158 (a)—, les quals provindrien de les formes en /w/ corresponents (vg. Recasens (1991, p. 302) i Veny (1962, p. 339)).

168. Com a excepció del fet que el canvi lingüístic cap a formes més properes al català central s'esdevé primer per a 4, 5 PI que per a l'Imp. Ind., destaca un informant de Sant Joan de les Abadesses que mantenia /b/ a 4, 5 PI però no a l'Imp. Ind., temps per al qual havia adoptat les formes de la varietat més comuna del català central.

169. En algun cas s'han trobat també emprades a 4, 5 PS les formes de 4, 5 PI del català central més comú.

De manera també similar al que hem comentat per al començament del segle xx, actualment per a 4, 5 PI coexisteixen amb les formes amb /b/ les que duen extensió velar o bé les formes de la varietat més comuna del català central. Més concretament, podem indicar que: a bona part de l'Alt Empordà, tot i no haver-hi desaparegut les formes amb /b/, hi ha augmentat bastant l'ús de l'extensió velar —a Cadaqués i a l'angle sud-est de la comarca, però, aquesta darrera solució hi té menys pes—; a la Garrotxa, les solucions amb /b/ hi continuen essent majoritàries (amb l'excepció de Besalú); i aquestes també apareixen com a principals al Pla de l'Estany; al Ripollès trobem un panorama força similar al que hi havia als inicis del segle xx, consistent en una presència bastant igualada dels tres tipus de solucions, així com coexistència entre aquestes —tot i que es pot concretar que, al nord-est de la comarca, la solució predominant que hi hem trobat és la de /b/ i, a la part sud i oest, la del català central (vg. mapa GMB-16a, cap. 2.2.3.1 (car. 16)).

Per a l'Imp. Ind., en canvi, a la major part de poblacions la solució amb /b/ hi apareix de forma exclusiva (se n'exceptuen especialment el sud i oest del Ripollès, on aquesta solució és molt residual —s'hi empen les formes pròpies de la varietat més general del català central).

Quant al verb *córrer*, la característica ha aparegut a l'est del Ripollès, a la Garrotxa i al Pla de l'Estany. Pel que fa a l'Alt Empordà, només l'hem trobat al sector sud-oest (Saus —concretament, per a l'Imp. Ind. i 5 PI). A la resta d'aquesta comarca ha aparegut el paradigma de tipus rossellonès ja comentat a § I.A.1 *supra* i al cap. 2.2.1.1.3, el qual hem fet correspondre a la classe III (ex. *corrim* 4 PI, *corria* Imp. Ind., etc.) —encara que, ocasionalment, hi hem localitzat també formes amb extensió velar (igual com s'esdevenia per als verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.]) o bé les pròpies de la varietat més general del català central (vg. cap. 2.2.1.1.3 (§ II) i la nota 99).

Baixa Cerdanya

Hem obtingut una resposta *complavies* a Guils de Cerdanya i una a Puigcerdà. (En general, però, els informants afirmaven que era un verb inusual.) A la Cerdanya només vam obtenir amb la /b/ de què aquí tractem la forma que acabem d'esmentar; hi ha la coincidència que el verb *complaire* és l'únic que presentava aquesta /b/ al rossellonès.

Incidència lèxica

La incidència lèxica per a 4, 5 PI va ser: 21 poblacions (*treure*), 20 pob. (*seure*), 19 pob. (*creure*, *jeure*), 17 pob. (*coure*), 14 pob. (*riure*), 11 pob. (*caure*).

I per a l'Imp. Ind.: 24 poblacions (*coure*), 23 pob. (*jeure*), 21 pob. (*creure*, *seure*, *treure*), 20 pob. (*caure*, *riure*).¹⁷⁰

Dades aportades per la parla espontània o la conversa dirigida

A més dels resultats que acabem de comentar obtinguts mitjançant el qüestionari, disposem de diversos exemples provinents de la parla espontània o de la conversa dirigida. Pel que fa als verbs que el qüestionari ja havia previst demanar, la informació que les dades relatives a aquests altres tipus de

170. En aquest recompte, no hi hem inclòs *cloure* ni *complaire*, ja que diverses localitats no feien ús d'aquests leixemes. Tampoc no hi hem encabir *córrer* perquè ja hem indicat que a una part de l'àrea el verb presentava un paradigma específic.

D'altra banda, assenyalem que l'ordre de preguntes al qüestionari era: [4 PI]: 177, *caure*; 258, *coure*; 284, *creure*; 398, *jeure*; 489, *riure*; 521, *treure*; 660, *seure*. [2 Imp. Ind.]: 179, *caure*; 260, *coure*; 286, *creure*; 400, *jeure*; 491, *riure*; 523, *treure*; 666, *seure*.

discurs proporciona ja s'havia obtingut generalment a partir del qüestionari.¹⁷¹ Podem afegir-hi una dada corresponent a un nou verb: es tracta de *s'escavia* 3 Imp. Ind. 'escaure's' Espinavell (Molló). (I, encara, es pot assenyalar que, curiosament, per al verb *escriure* un informant de Mieres va dir *escrivem* (4 PI) en comptes d'*escrivim*.)

III. Conclusions

La característica que hem examinat en aquest capítol —és a dir, la presència de /b/ final d'arrel en determinats temps dels verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal 11 que no la tenien per via etimològica— abraça tant als inicis del segle xx com actualment l'àrea centre i est de la zona objecte del nostre estudi (és a dir, el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany); s'estén també cap a la zona contigua sud-est (el Baix Empordà, el Gironès i la Selva) —però, al sud del Baix Empordà i als sectors oest i costaner de la Selva, als inicis del segle xx ja s'hi devia trobar en un estadi molt residual.

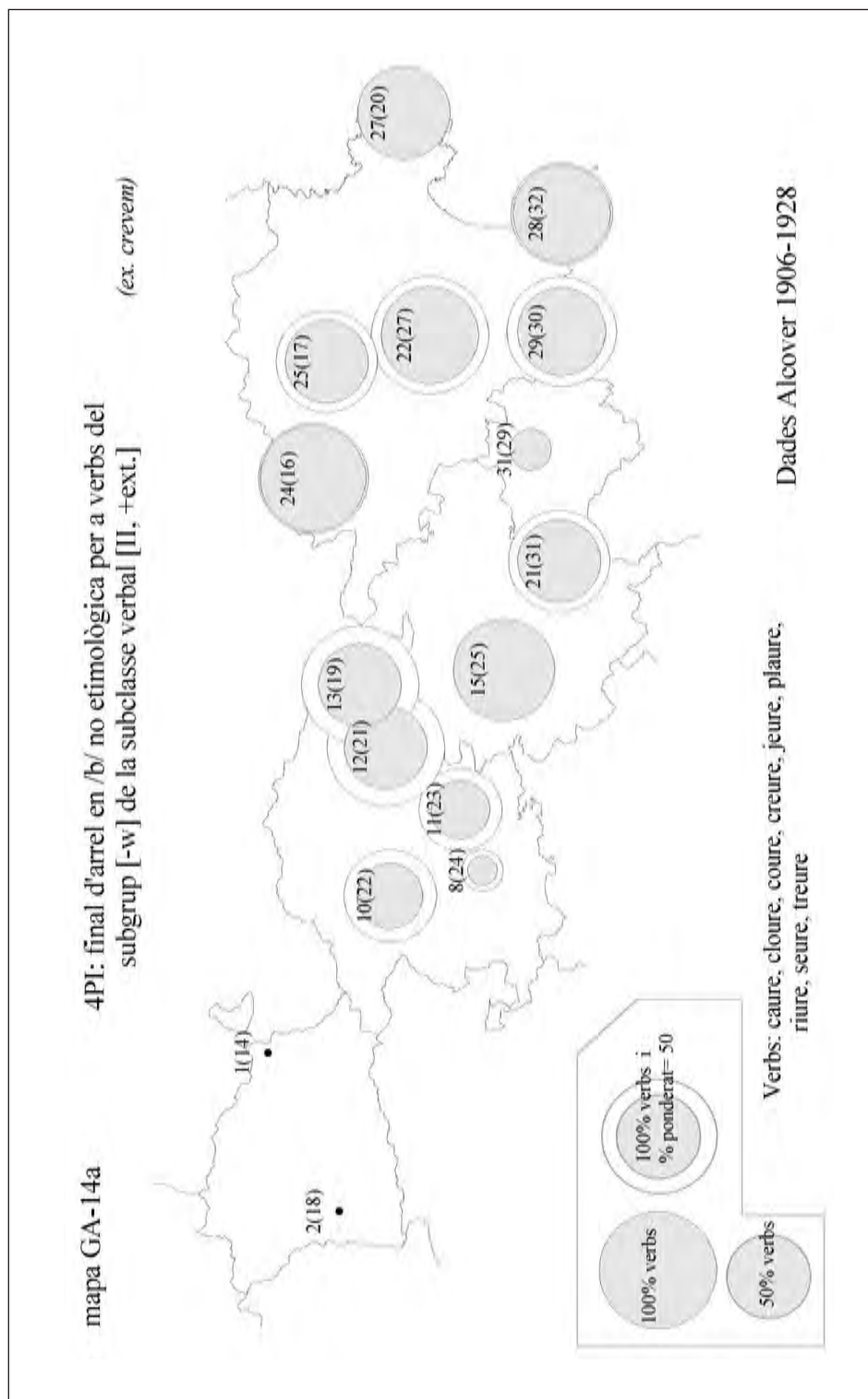
Afecta bàsicament les persones primera i segona del plural del present d'indicatiu i tot l'imperfet d'indicatiu, encara que també se'n troben exemples per a 4, 5 PS, l'IS i el gerundi. Per als temps esmentats del subjuntiu i per a les dades actuals del gerundi, les formes més habituals, però, són les que presenten extensió velar.

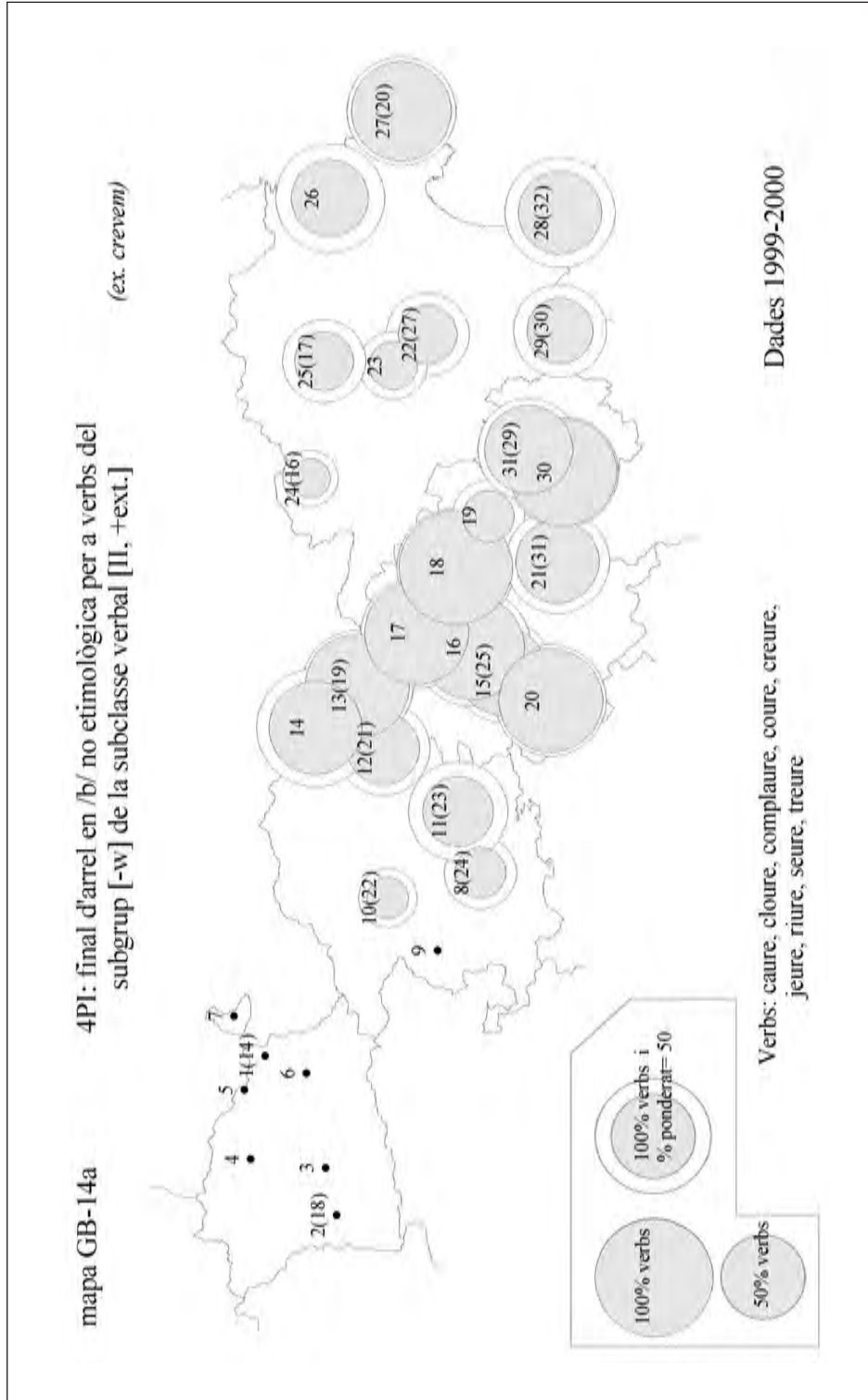
Té una major estabilitat la característica a l'imperfet d'indicatiu que a les persones primera i segona del plural del present d'indicatiu perquè, d'una banda, la solució de la varietat més comuna del català central amb la qual el parlar de la zona ha entrat en contacte és més distant estructuralment en el cas de l'imperfet d'indicatiu —al català central més general es tracta d'una forma rizotònica— i, d'altra banda, per a les persones primera i segona del plural del present d'indicatiu, ultra la possibilitat d'utilitzar-hi la forma del català central més comú, hi ha l'alternativa d'adoptar-hi les formes amb extensió velar —vg. cap. 2.2.3.1 (car. 16).

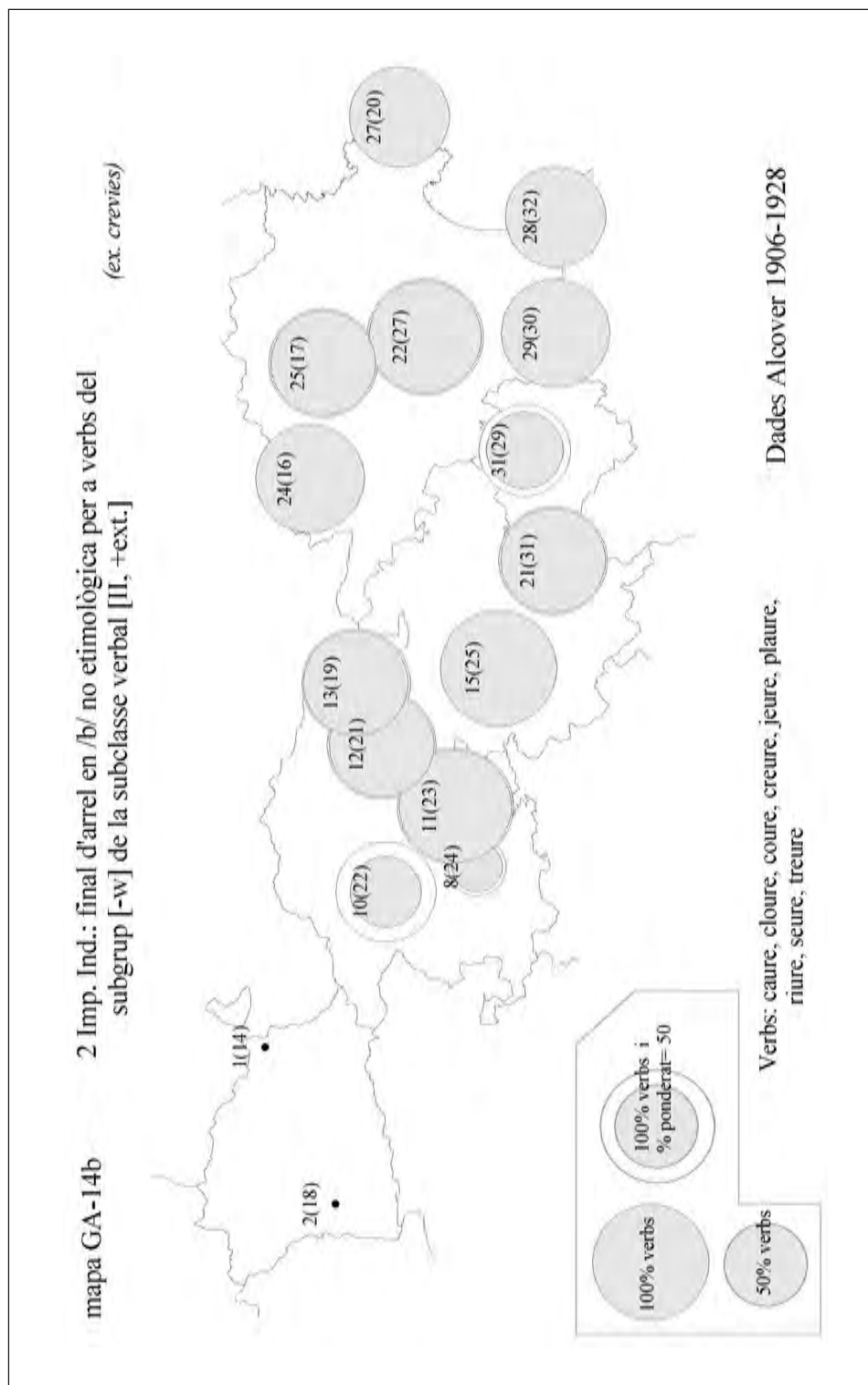
Pel que fa a la zona objecte del nostre estudi, és a bona part de la comarca de l'Alt Empordà on el tret lingüístic hauria reculat més a 4, 5 PI durant aquest segle (ho hauria fet a favor de la solució amb extensió velar o de les formes de la varietat més general del català central —tot i que encara es pot trobar a totes les localitats i, d'altra banda, a Cadaqués i a l'angle sud-est de la comarca les formes amb /b/ continuen ocupant el primer lloc). A la resta de comarques de la zona objecte del nostre estudi en què apareix la característica, o bé ja s'hi manifestava als inicis del segle xx per a 4, 5 PI un percentatge important de solucions altres que /b/ (sud i oest del Ripollès), o bé s'hi manté encara actualment un percentatge important d'aquesta /b/ (la Garrotxa, nord-est del Ripollès —al Pla de l'Estany segurament també hi hauria hagut un ús sostingut de la característica).

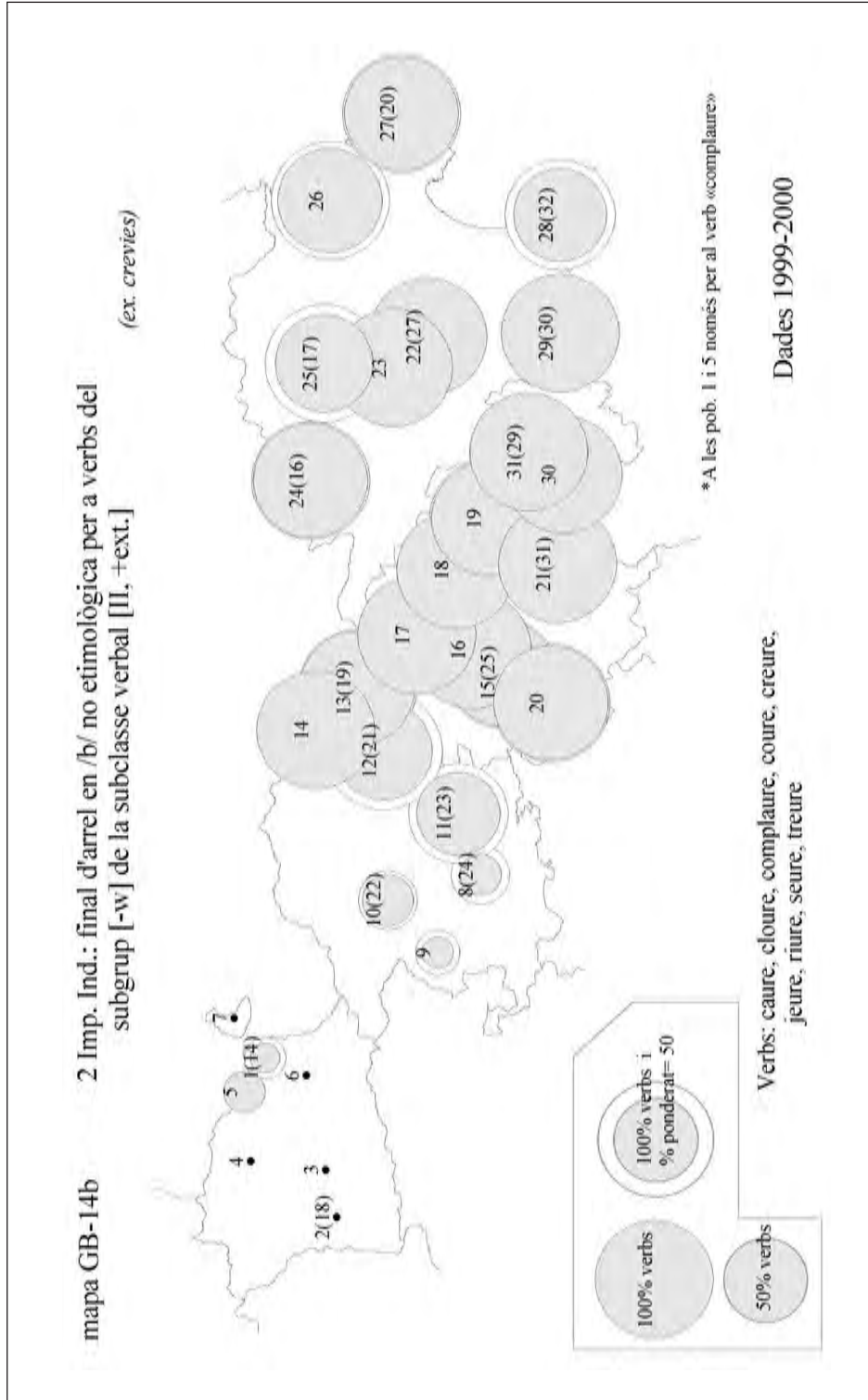
Per a l'imperfet d'indicatiu —i limitant-nos necessàriament al segment poblacional investigat—, es pot afirmar que la solució amb /b/ es desplega encara avui dia de manera pràcticament única a la major part del centre i est de la zona objecte del nostre estudi (se n'exceptua el sud i l'oest del Ripollès, on la presència hi és minsa).

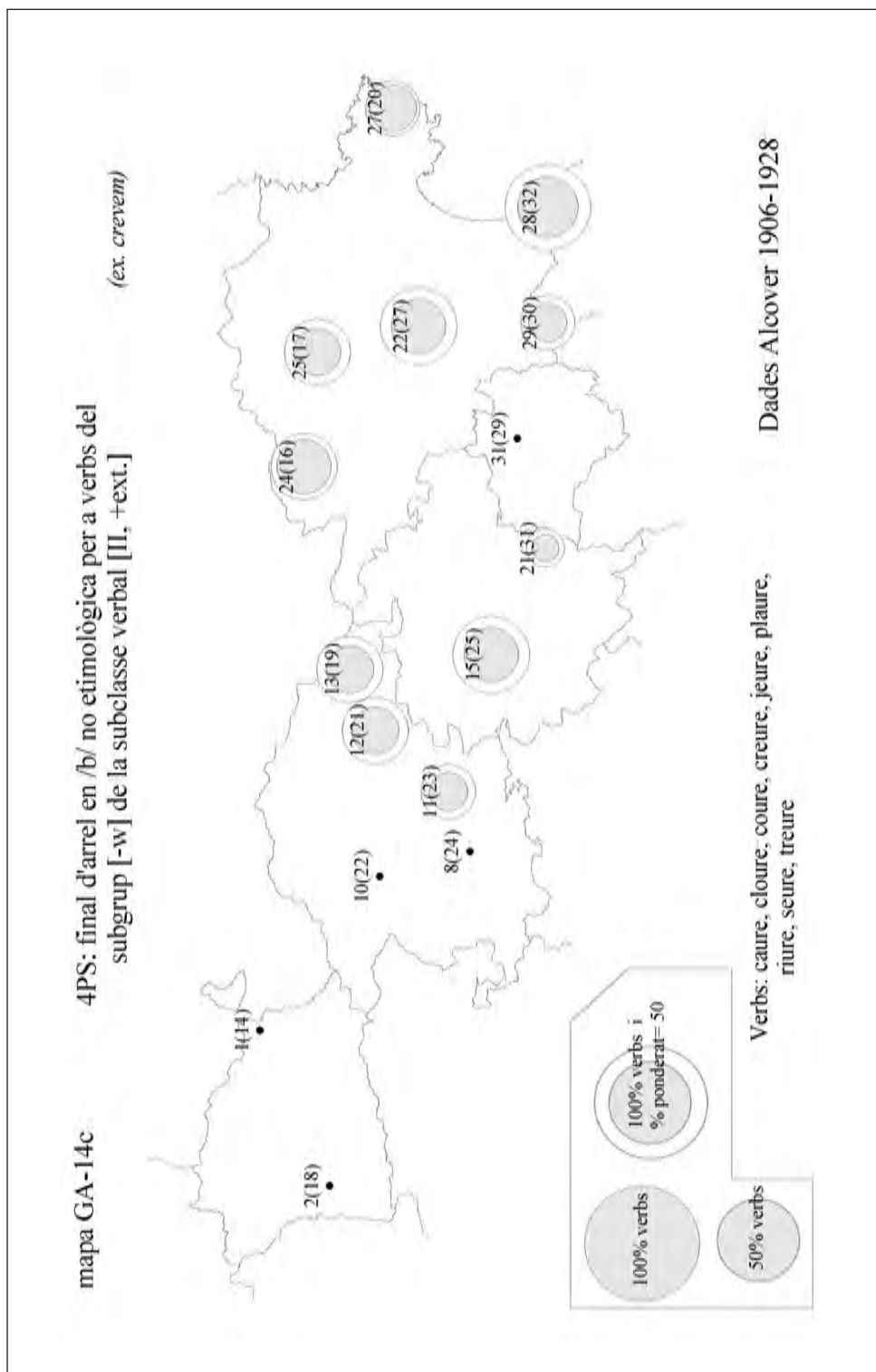
171. En la parla espontània o en la conversa dirigida dels informants, vam localitzar: [caure] *cavia* (Maçanet de Cabrenys, Saus), [creure] *crevia* (Tortellà), *crevies* (Capmany), *crevés* (Saus), *crevessis* (Cadaqués); [córrer] *correvia* (Saus), *corrivia* (Espinavell); [coure] *covies* (Capmany); [jeure] *javés* (Olot); [riure] *rivem* (Besalú), *rivia* (Crespià, Sant Esteve d'en Bas), *riviem* (Crespià), *rivien* (Besalú); [treure] *trevia* (Rocabruna, Cadaqués), *trevien* (Maçanet de Cabrenys), *travem* 4PI (Llançà). Aquestes dades només van aportar novetat al qüestionari pel que fa a la localització de /b/ a l'IS del verb *creure* a Saus i a Cadaqués, i a 4 PI del verb *riure* a Besalú.

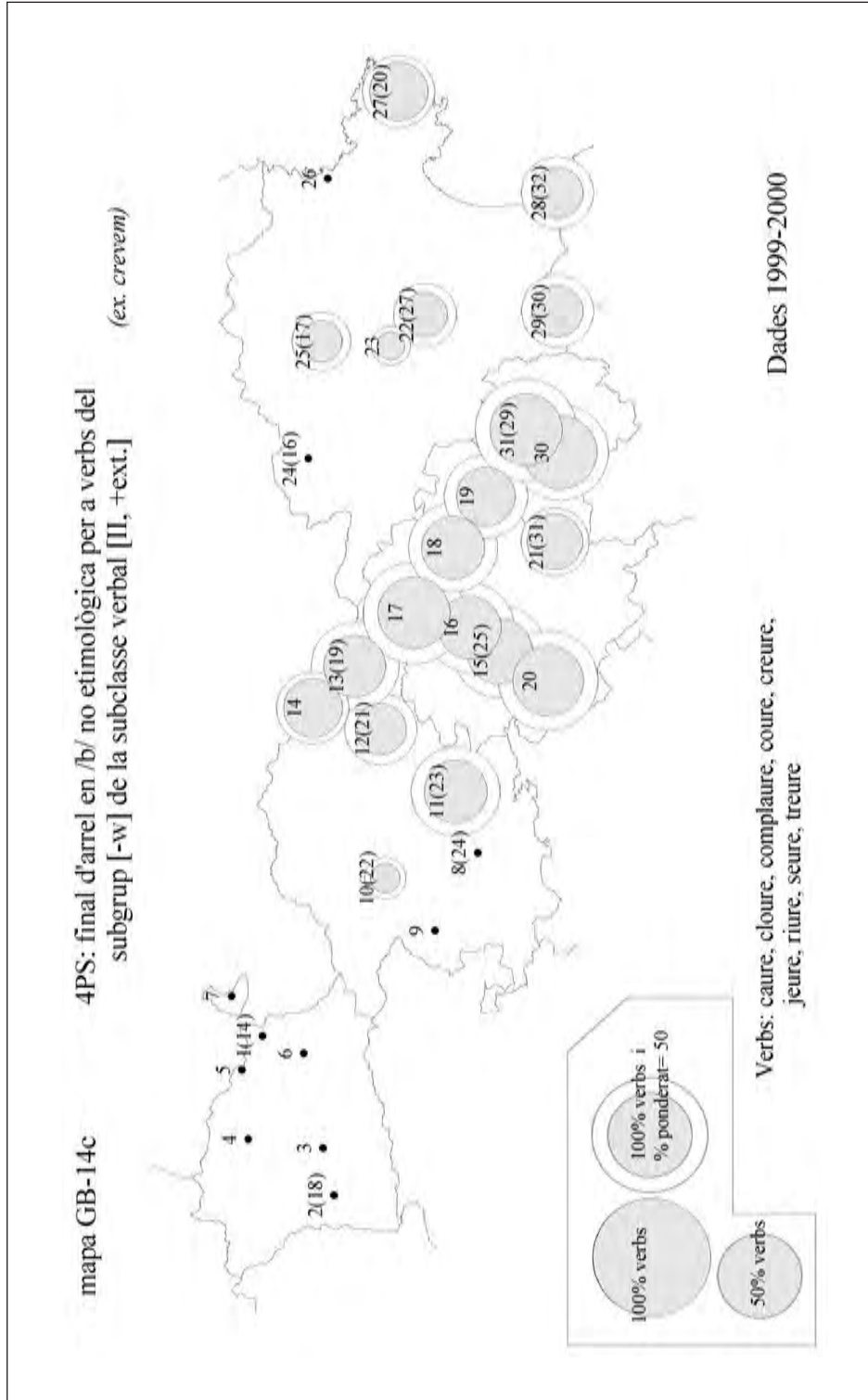

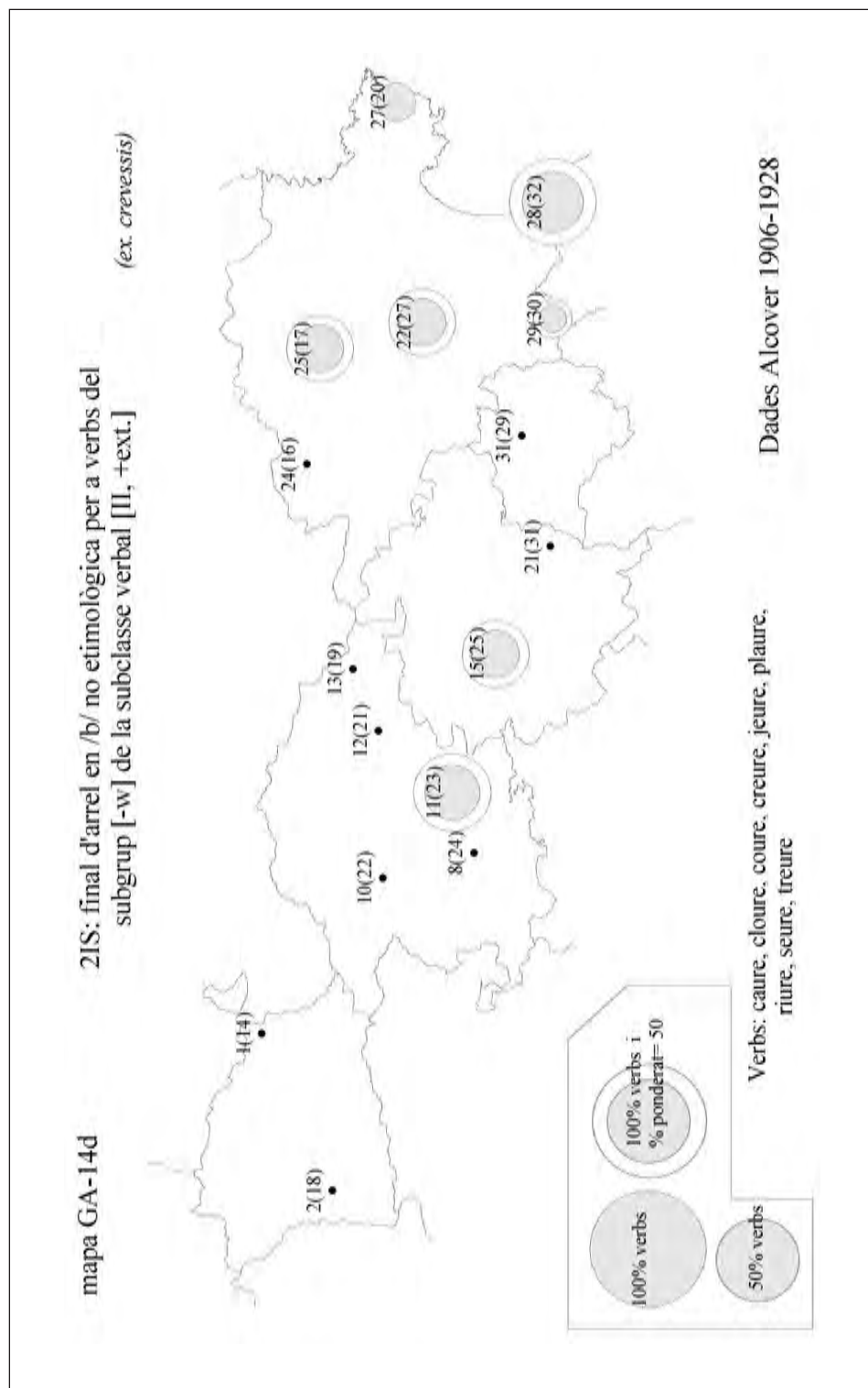

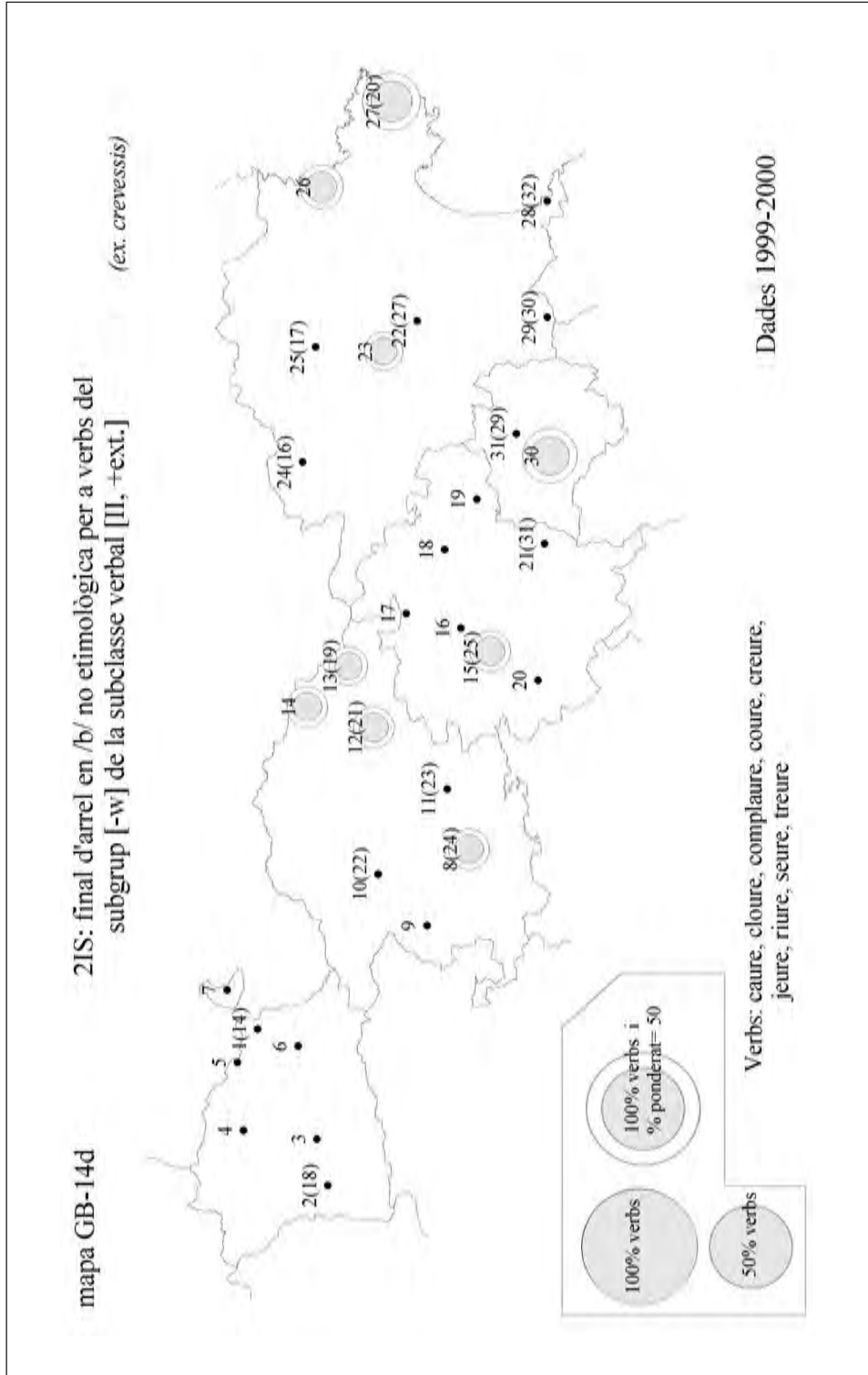

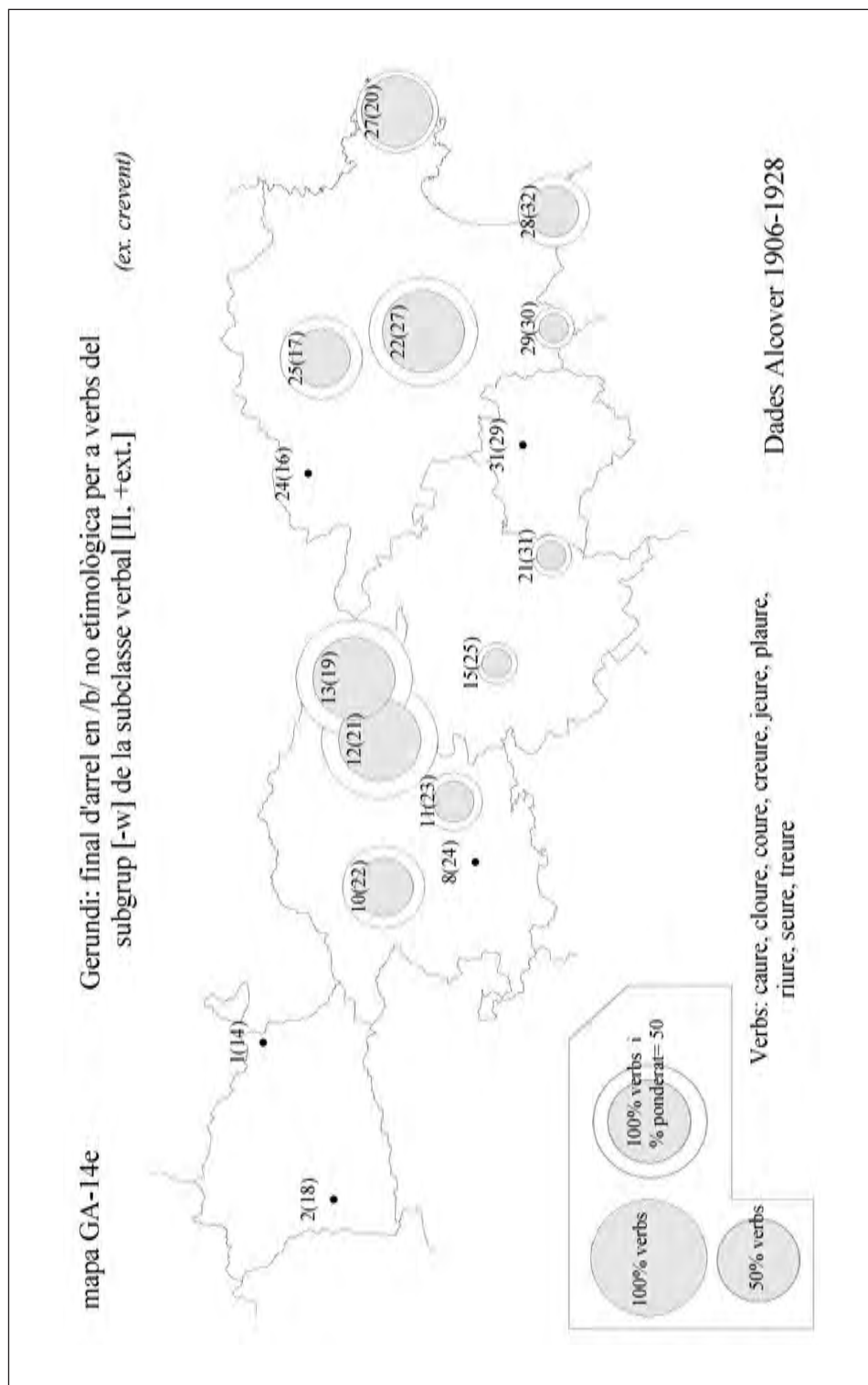

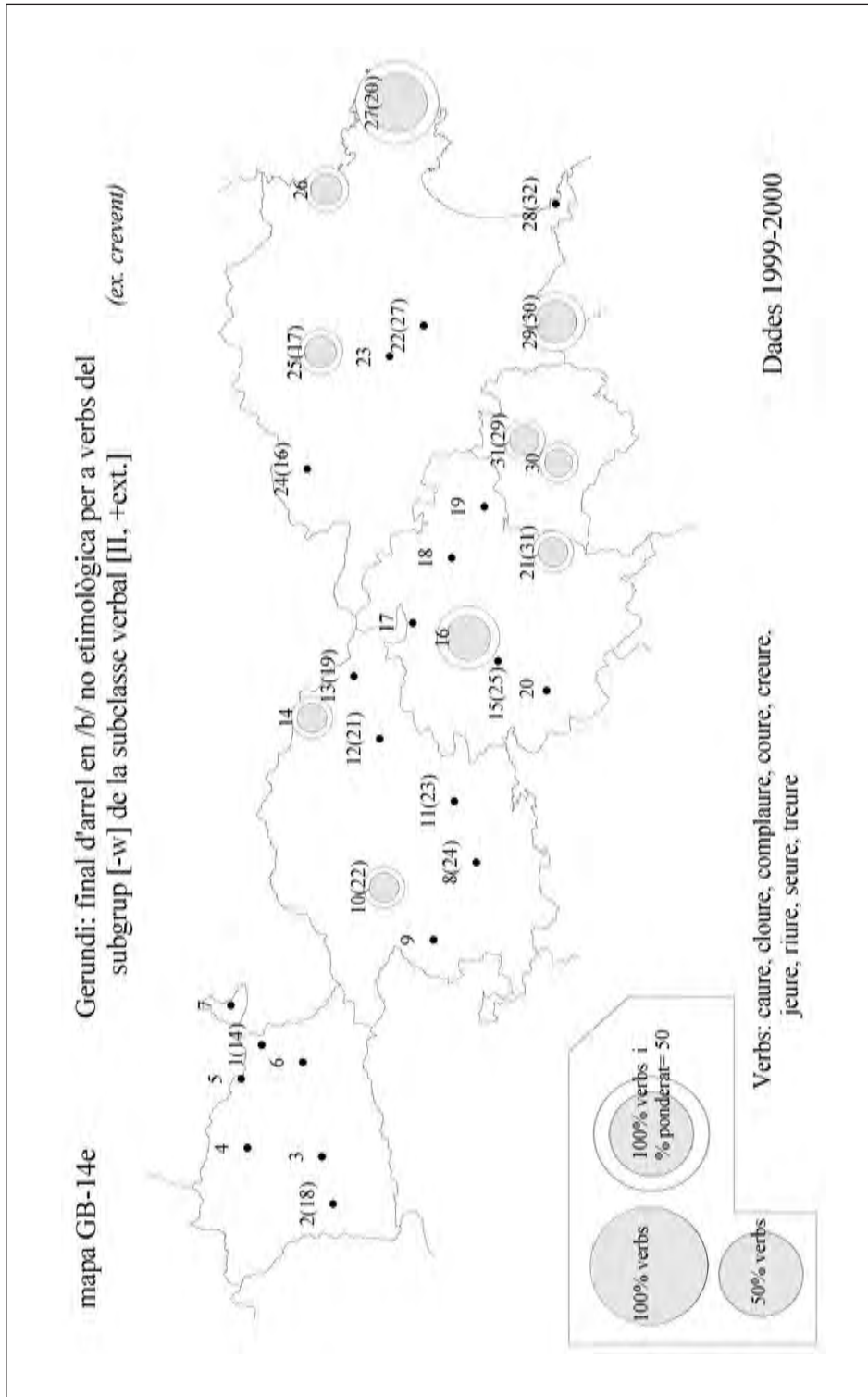

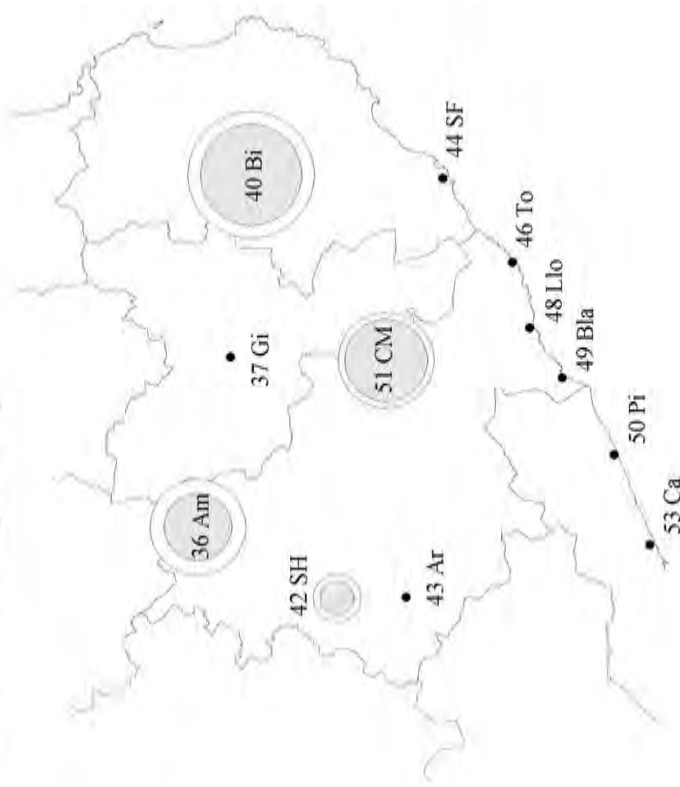
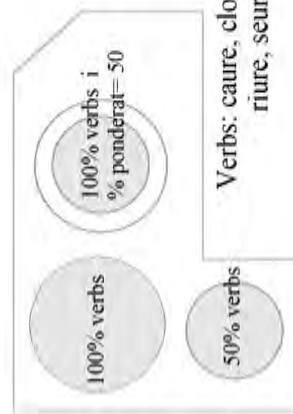
mapa GCA-14a 4PI: final d'arrel en /b/ no etimològica per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]

(ex. *crevem*)

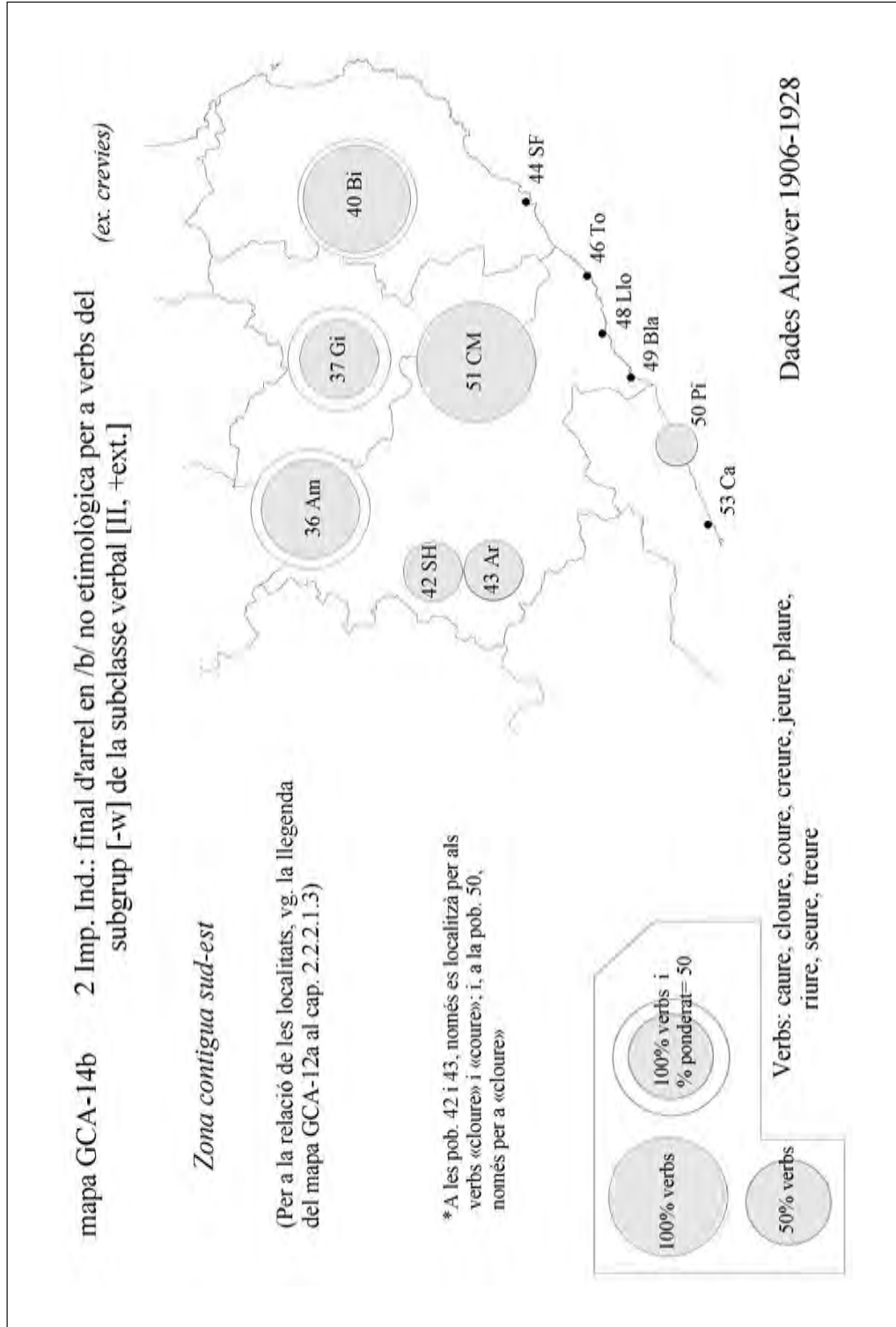
Zona contigua sud-est

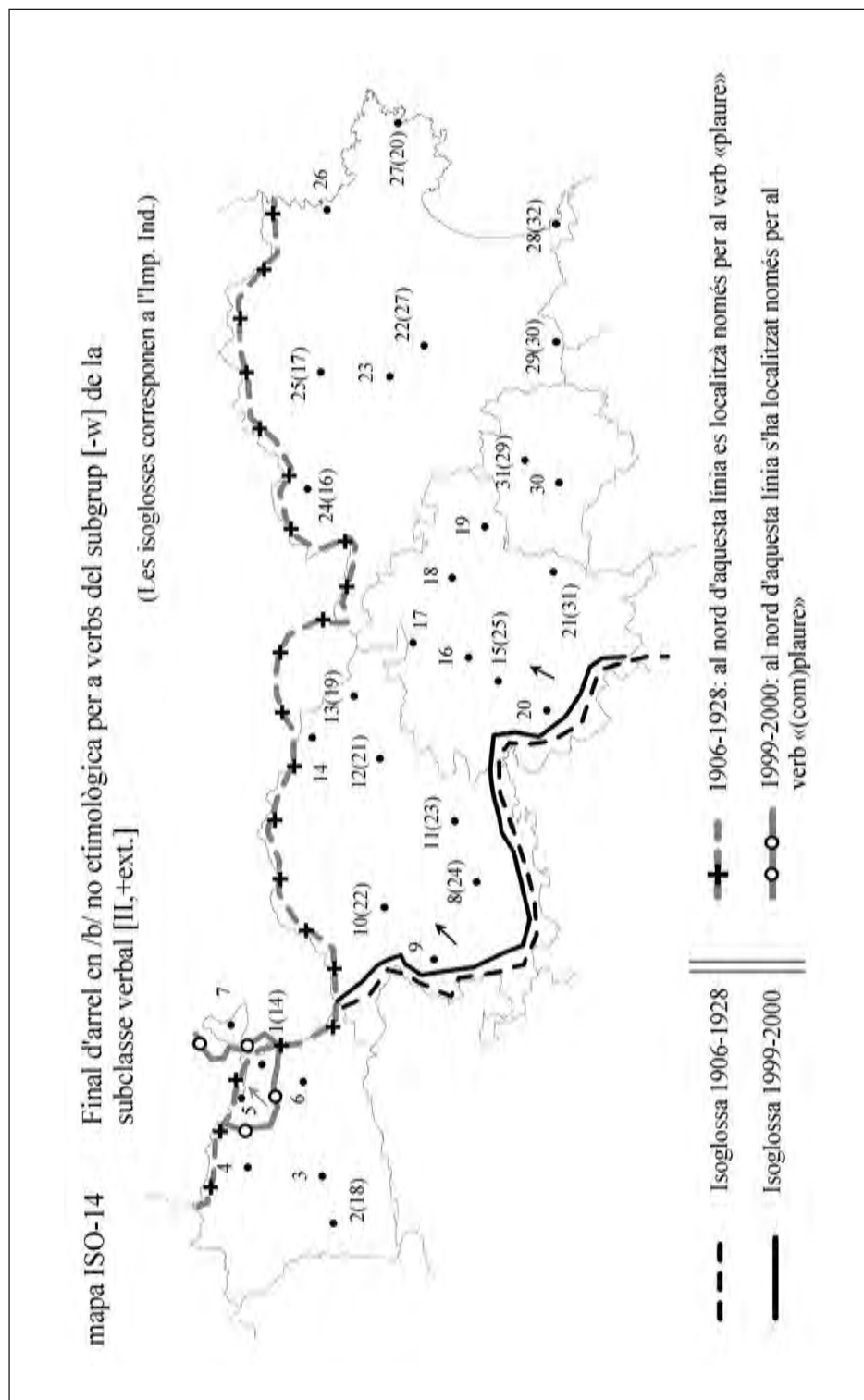
(Per a la relació de les localitats, vg. la llegenda del mapa GCA-12a al cap. 2.2.2.1.3)

*A la pob. 42 només es localitzà per al verb «jeure»

Dades Alcover 1906-1928

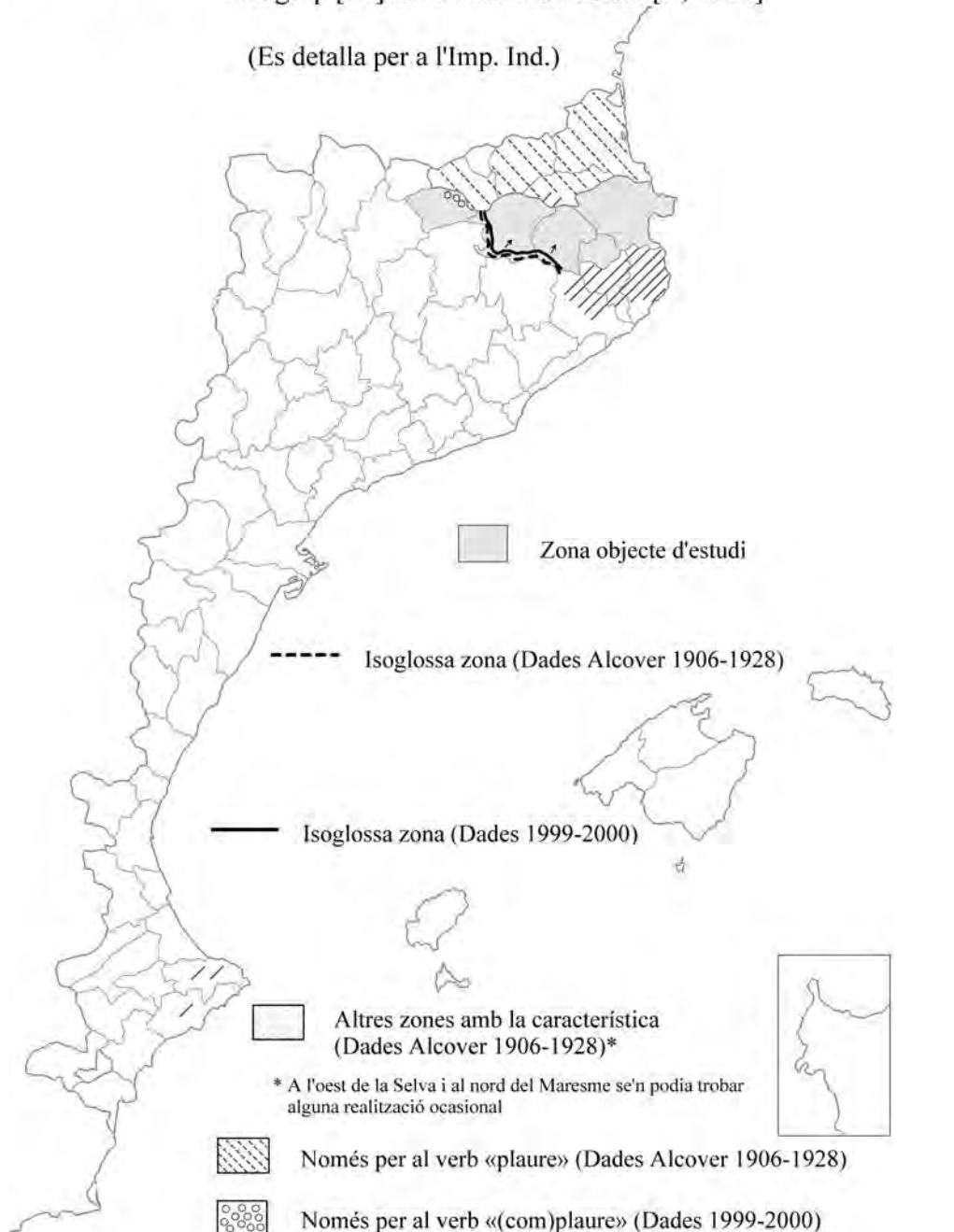

mapa MI-14

Final d'arrel en /b/ no etimològica per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]

(Es detalla per a l'Imp. Ind.)

2.2.2.2. Morfologia nominal

2.2.2.2.1. FINAL DE LEXEMA EN /w/ ALS DIVERSOS ADJECTIUS OXÍTONS AMB MASCULINS FONÈTICS ACABATS EN [w] (car. 15) (ex. *blau/a*, *viu/a*)

0. Comentari lingüístic

Aquest capítol es dedica als adjectius oxítons amb final fonètic [w] al masculí del tipus *blau*, *viu*, els quals presenten a la nostra zona també [w] final d'arrel al femení (*blaua*, *viua*) i no [β] com al català més general.

Des del punt de vista de la morfologia i la fonologia sincrònica, la característica assenyalada coincideix amb la que es manifestava en les parelles dels possessius *meu/a*, *teu/a*, *seu/a* —vg. cap. 2.2.1.2.2 (car. 8).¹⁷²

Així, igual com s'esdevenia per als possessius esmentats, en aquests adjectius s'imposa considerar /w/ fonològica final de lexema tant per al masculí com per al femení —a la varietat més general del català central, en canvi, es parteix de /b/ fonològica per a ambdues formes, realitzada [w] al masculí per la seva posició final de mot i [β] al femení per la seva posició intervocàlica (vg. Mascarró, 1986, p. 93).

Donada la coincidència formal que acabem d'assenyalar amb la característica 8,¹⁷³ cal precisar que les presentem de manera independent per la seva distribució territorial: mentre que les formes femenines dels possessius del tipus *meua* es desplegaven també al dialecte rossellonès —a més d'altres dialectes—, les formes adjectives femenines amb [w] a les quals ens referim en aquest capítol es troben només a la nostra zona (concretament, en un sector d'aquesta; es projecten a més a més al sector sud-est contigu) —vegeu a l'inici del cap. 2.2 la indicació sobre la distribució que fem de les característiques en el capítol segons el criteri de la tipologia espacial d'aquestes.

Examinarem aquí, d'altra banda, la possibilitat que la característica sigui manifestació d'un fenomen fonològic de tipus més general que afectaria paraules amb una seqüència de fonemes finals més o menys similar a la dels adjectius femenins descrits. Ens referim a formes com *portaua* 'portava', *estimaua* 'estimava', *coua* 'cova' (vg. taula car-15:2, en què s'indiquen els mots d'aquest tipus que la bibliografia havia ressenyat per a alguna població de la nostra zona o del sector sud-est contigu). Recasens (1991, p. 203) comenta també aquest fenomen fonològic i en dóna algunes localitzacions pertanyents a dialectes diversos.¹⁷⁴

172. Diacrònicament, en canvi, es diferenciarien perquè, mentre que la [w] dels possessius femenins prové, en definitiva, de la /w/ etimològica de *meu* (< MEUM) —que es va difondre a *meua* i als altres possessius per analogia (com ja hem assenyalat a la nota 158, punt c)—, per als adjectius de què tractem en aquest capítol la solució que corresponia per via etimològica era /b/.

173. Amb l'única excepció, en part, de la categoria sintàctica: la funció principal dels possessius és la d'especificadors nominals, tot i que també poden tenir l'adjectiva; els lexemes que aquí s'examinen, en contrapartida, són exclusivament adjectius.

174. Aquest autor documenta realitzacions amb [w] per a les formes de l'imperfet d'indicatiu de la classe verbal 1 (el Gironès, el Camp de Tarragona, Eivissa). Hi afegeix *civada* (el Segrià, ap. Martí Castell, 1970) i els mots *llebeig* i *oliva* (eivissenc —ap. DECat, vol. v).

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

La realització amb [w] per als adjectius femenins descrits ha estat indicada per a Cadaqués (des de 1909) i per a la resta de l'Alt Empordà i part de la Garrotxa (des de 1966) (vg. taula car-15:1).

Es pot remarcar també que, per a *tou/toua*, s'hi han assenyalat formes amb [ɛ] (*teu/teua*) (en les quals es pot apreciar el pas [ow] > [ɛw]), coincident amb el que presenten arreu del català mots com *vōCEM* > *vou* > *veu*, *CRŪCEM* > *crou* > *creu*).

TAULA CAR-15:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1909	Alcover (p. 223) localitza a Cadaqués <i>pa teu</i> ['tɛw] 'pa tou', <i>pasta teua</i> ['tɛwə] 'pasta tova'.
1966	A l'ALPO, mentre que no s'hi troba la característica per a l'adjectiu <i>noves</i> (mapa 369), hi ha <i>blaua</i> (mapa 86) en una zona que va de Castellfollit de la Roca (Garrotxa) cap a l'est —tot i que en algunes de les poblacions compreses dins dels límits esmentats s'hi assenyalava <i>blava</i> (vg. <i>infra</i> comentaris Sala (1983) per a la transcripció de Cadaqués).
1983	Sala (p. 27-28, 31 i 35) assenyalava la característica per a Cadaqués i esmenta <i>blaua</i> , <i>noua</i> i <i>viua</i> —formes que, segons que afirma, apareixen igualment a la resta de l'Empordà. També comenta que a l'ALPO s'indica, erròniament, <i>blava</i> per a Cadaqués.
2001	Monturiol i Domínguez (p. 35) indiquen <i>viua</i> , <i>noua</i> , <i>toua</i> per a la Garrotxa.

I.B. *Marc interdialectal*

Quant a la resta del català central, s'ha assenyalat *teu*, *teua* 'tou, toua' per a la zona contigua sud-est: Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà) i Lloret de Mar (Selva) —vg. Alcover (1909, p. 223) per a Sant Feliu de Guíxols; i Fàbregas i Rebollo (1989, p. 243-244) per a Lloret de Mar. Els darrers autors han deixat també constància de les formes *blaua* i *viua* a Lloret de Mar.¹⁷⁵

No apareixia la característica als altres dialectes. Tampoc al rossellonès: Fouché (1924a, p. ix i 20) indica /b/ per a *blava*, *nova* i *viva*. (Cal, no obstant això, fer esment de les formes femenines d'alguns adjectius en -eu, com *hereua* i *romeua*, que poden trobar-se al valencià —vg. Sanchis Guarner (1950, § 245), així com la part final de la nota 175 d'aquest § I.B.)

175. Cal afegir que Fàbregas i Rebollo (1989, p. 243-244) consideren també que actualment les formes *blaua* i *viua* han caigut en desús a Lloret de Mar. Dades recents (2003) —que hi hem obtingut emprant la mateixa metodologia de l'estudi present—assenyalen que encara s'hi poden trobar realitzacions de *blaua* i *viua*; i, d'altra banda, també han permès constatar el tret al Gironès —comarca per a la qual sobre aquest punt no teníem informació provinent de la bibliografia anterior.

Sobre la informació relativa al valencià d'aquest § I.B., em plau expressar l'agraïment a Lluís Gimeno Betí.

TAULA CAR-15:2

Altres formes amb una certa similitud fonològica amb la característica de què tracta el capítol present (Informació provinent de la bibliografia anterior i relativa tant a la zona objecte d'estudi com al sector sud-est contigu)

- 1906 Gelada (p. 93) informa que a Anglès (la Selva) hi ha les realitzacions d'Imp. Ind. *portaua*, *estimaua*.
- 1909 Alcover (p. 243) reporta una informació de Saroihandy inclosa al capítol *Das Catalanische* del *Grundriss der Romanischen Philologie* de Gröber en la seva segona edició (1904-1906); concretament, al § 18 del capítol esmentat. Cal precisar que, en realitat, Saroihandy devia obtenir la informació a partir de la lectura de Grandía (1901, p. 443, nota 1), tal com es pot deduir de la nota 2 inclosa al peu de pàgina del § 18 alludit i es pot comprovar acudint a l'obra d'aquest darrer autor. La informació fa referència a l'existència de les formes *menjaua* i *cauall* a Santa Coloma de Farners (Selva).
- 1983 Sala (p. 31 i 77) constata *coua* 'cova' per a Cadaqués. I comenta que s'hi pot haver sentit alguna vegada *anxoua* 'anxova', tot i que de manera poc freqüent.*
En canvi, la resta de mots seria amb /b/: *fava*, *geniva*, *oliva*, *prova*, *saliva*, etc.
- 1986 Julià (p. 135 i 137-138) indica formes d'Imp. Ind. amb [w] a Cornellà del Terri (Pla de l'Estany), encara que hi afegeix que aquestes formes «són considerades vulgars i substituïdes per les de més prestigi». Com a exemples: *afaitauen*, *agafaua*, *cantauen*, *colgaua*, *esperxaua* 'penjar la pilota', *jugaua*, *menjaua*, *pensaua*, *pessigaua*.
- 1989 Godoy i Comas (p. 3) deixen constància, per a Tapis (Maçanet de Cabrenys), de la realització [w] en comptes de [β] a l'imperfet d'indicatiu; donen, com a exemples, *esperaua* 'esperava' i *matauen* 'mataven'.
- 1998 Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 65, Llagostera (Gironès), any 1968): «*hei posauen un caliu*» 'hi posaven un caliu'.

* Segons un comentari oral de Joan Veny, la realització *anxoua*, de què parla Sala (1983, p. 31), podria provenir d'*anxoa* amb l'addició d'una [w] antihiàtica. Podem afegir-hi que, en aquesta mateixa línia, hi ha la coincidència que, a la mateixa obra de Sala, es qualifica com a antihiàtica la [w] de *proua* 'proa'.

II. Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona

Pel que fa a la nostra zona, actualment hem localitzat aquests adjectius femenins amb [w] final d'arrel a l'Alt Empordà, al Pla de l'Estany i a l'est de la Garrotxa. A les mateixes poblacions —pràcticament— en què apareixien *meua*, *teua*, *seua*.¹⁷⁶

Sovint coexistien amb la solució del català general. (A Cadaqués, però, apareixien de manera única *blaua*, *noua*, *toua* ([l'towa] i [l'tewa]),¹⁷⁷ *viua*. I també, a Llers, *blaua*, *toua* i *viua*.)

La incidència lèxica ha estat: *viua* (12 poblacions), *blaua* (11 pob.), *toua/esclaua* (10 pob.), *noua* (4 pob.), *imaginatiua/negatiua* (2 pob.).

A partir d'aquesta gradació, es veu com, per als cultismes o mots menys corrents, la característica s'hi manifesta poc (ex. *imaginatiua*, *negatiua*).

176. Es pot recordar que, al nord-oest de la Garrotxa i a Rocabrúna (nord-est del Ripollès), només es trobava /w/ per als possessius femenins quan ocupaven la posició d'especificador (i, aleshores, les formes eren *meu*, *teu*, *seu* —però no *meua*, *teua*, *seua*—) (vg. cap. 2.2.1.2.2 [car. 8] i cap. 2.2.1.2.3 [car. 9]).

177. Ha estat Cadaqués l'única població en què, per a l'adjectiu *toua*, han aparegut actualment tant formes amb [é] com amb [ó]. A la resta de poblacions només hi hem trobat les formes amb [ó].

El fet que *esclaua* hagi superat *noua* es podria atribuir a condicionament fonològic: a *noua* hi ha una vocal posterior i labial en contacte amb /w/ —vg. Recasens (1991, p. 301-302), on es comenta la facilitat que aparegui /b/ en aquest context. El cas de *toua* —amb un context fonològic similar i, en canvi, un nivell major de realització de [w] que *noua*— no contradiria necessàriament el que acabem d'assenyalar, ja que la forma genuïna de la zona havia estat [tew(ə)] (vg. DCVB (s. v. *tou*), ALDC (s. v. *pa tou*) i la informació donada a § I *supra* i a la nota 177).¹⁷⁸

Parla espontània

Pel que fa a la parla espontània, tenim la realització *viua* (Llançà) —forma que, d'altra banda, ja s'havia aconseguit en aquesta localitat mitjançant el qüestionari.

Relació amb altres fenòmens fonològics

Si ens referim ara a la resta de mots (substantius i formes verbals d'Imp. Ind. de la classe 1) que s'havia inclòs al qüestionari per avaluar la possibilitat que la característica que aquest capítol examina fos només una de les manifestacions d'una particularitat fonològica d'abast més general —vg. § 0 *supra* i l'annex II (car. 15)—, cal indicar que, com a resposta al qüestionari, només vam obtenir [w] per al mot *cova* (concretament a Cadaqués), forma que, d'altra banda, ja havia estat assenyalada per Sala (1983, p. 31 i 77). Podem fer esment també de dues realitzacions amb [w] per a 3 Imp. Ind. de verbs amb /á/ temàtica en aquest temps verbal («*anaua*» 'anava' i «*s'estaua asseguint*» 's'estava asseient', obtingudes de la parla espontània d'un informant de Banyoles). L'exigüitat d'aquestes dades no ens permet aprofundir aquí en aquest punt. El tema requereix un estudi específic —no obstant això, en nota fem algunes reflexions sobre la qüestió.¹⁷⁹

178. La gradació de freqüència d'aquests lexemes a la llengua escrita no literària és: nou (27757), viu (5015), negatiu (1852), blau (1238), esclau (717), tou (505), imaginatiu (233) —vg. Rafel (1996) [Es donen les freqüències absolutes. La freqüència relativa de *nou* és 0.097076]. A la llengua oral sembla que aquests valors variarien (aventurem una disminució de *negatiu* i un augment de *tou* —i potser també de *blau*). (Cal puntualitzar, d'altra banda, que per al mot *esclau* hem pres la seva freqüència més elevada, la qual corresponia a la categoria sintàctica de substantiu i no a la d'adjectiu.)

179. Un comportament similar al de l'informant de Banyoles, l'hem trobat recentment (any 2003) en una informant de Canet d'Adri (Gironès) i en un de Caldes de Malavella (Selva): és a dir, algunes realitzacions amb [w] dins de la parla espontània per a l'Imp. Ind. de la classe 1 o per a d'altres verbs amb vocal temàtica /á/ en aquest temps verbal.

Malgrat que, com hem assenyalat, caldria disposar de més dades per poder-se definir sobre les eventuais pronúncies amb [w] en mots com *acaba*[w]a 'acabava' i quina relació poden mantenir amb formes adjectives del tipus *blaua*, *viua* o bé amb el possessiu *meua*, suggerim de moment dues possibilitats:

a) A partir de les formes de possessiu femení com *meua* (amb /w/ analògica de l'etimològica de *meu*), aquesta /w/ podia haver-se transmès per analogia a adjectius com *blaua*; es dona la particularitat que hi ha un nombre reduït d'adjectius d'aquest tipus que, alhora, siguin d'ús comú (vg. nota 75) i tenim coincidència d'àrea entre les realitzacions del tipus *meua* i les del tipus *blaua*, segons el que ens assenyalen les respostes al nostre qüestionari corresponents a la zona objecte d'estudi (vg. § II). Es podria haver efectuat un pas més ja que, a la llengua catalana, hi ha també pocs mots paroxítons acabats en [βə] (vg. nota 76); aquests podrien haver tendit a adoptar la realització [wə] donada la incidència quantitativa que aquesta tindria ja.

(Tot i que cal dir que hi ha una peça que no encaixa completament en aquesta proposta; ens referim a la informació relativa a *cauall* 'cavall' provinent de Grandia (1901, p. 443, nota 1) que reporta Sarohiandy i, a partir d'aquest darrer, reproduceix Alcover (1909) —vg. aquesta darrera referència a la taula car-15:2. Es tracta d'una forma oxítona i no paroxítona. Tot i això, podem observar que són també els sons [á] i [ə] els que envolten la /w/ del mot *cauall* esmentat (per bé que en ordre invers). Necessitaríem un nombre més important de dades procedents de la parla espontània —ja que, com hem indicat al text principal, el qüestionari no va aconseguir elicitar aquestes pronúncies— per poder valorar convenientment l'abast d'aquesta excepció.)

b) L'altra possibilitat seria considerar que la /b/ intervocàlica —en alguns contextos vocàlics i accentuals (que, com hem assenyalat al punt a anterior, caldria acabar de delimitar, però que, segons la informació de què disposem fins al moment, bàsicament farien referència a mots paroxítons amb [βə] a la síl·laba final)— hauria tingut tendència a pronunciar-se [w] a part

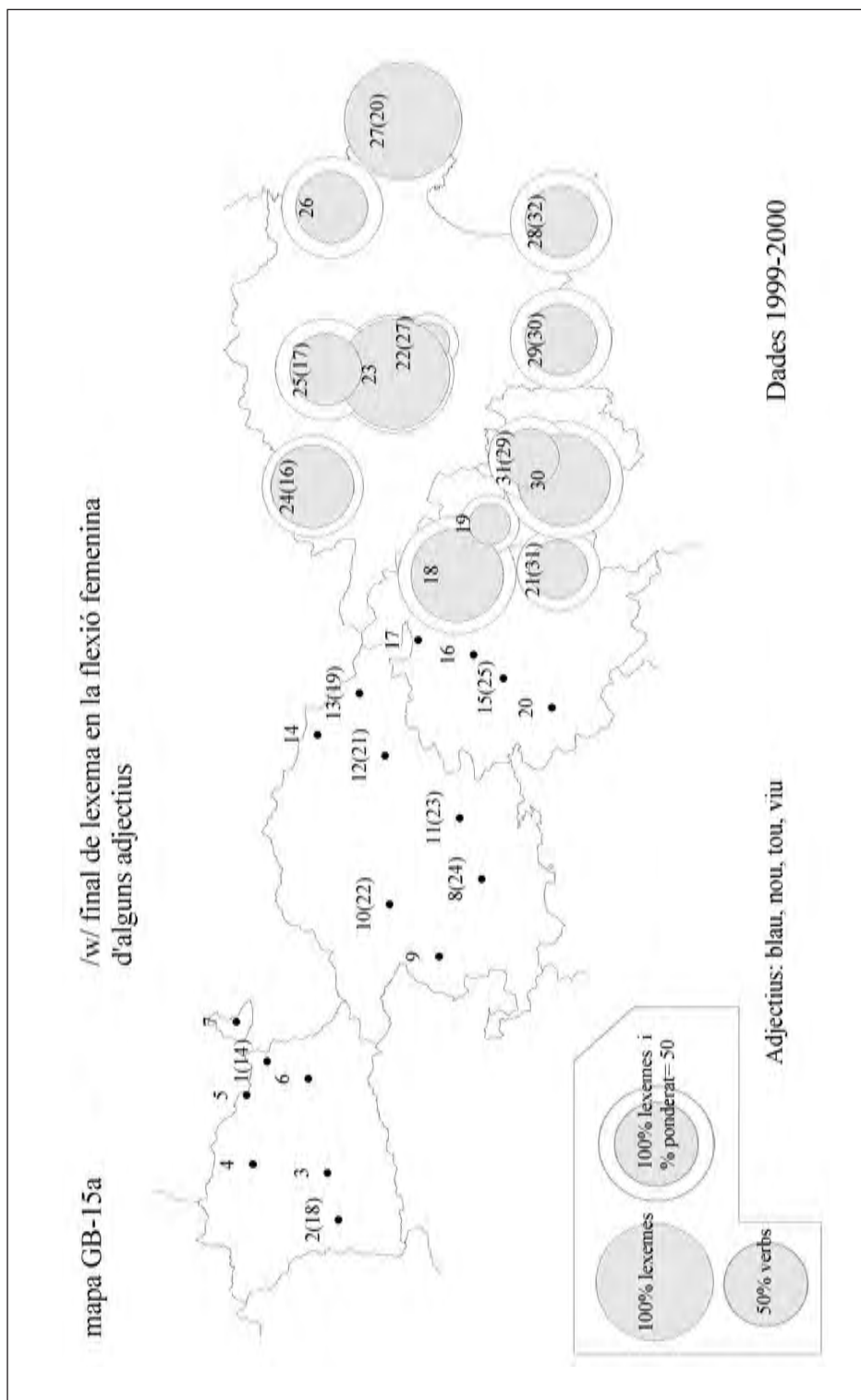
Dins de l'obra present i atès que la característica s'ha manifestat de forma clara només en els adjectius femenins (ex. *blaua*), hem abordat l'estudi d'aquesta característica dins dels límits de la morfologia.

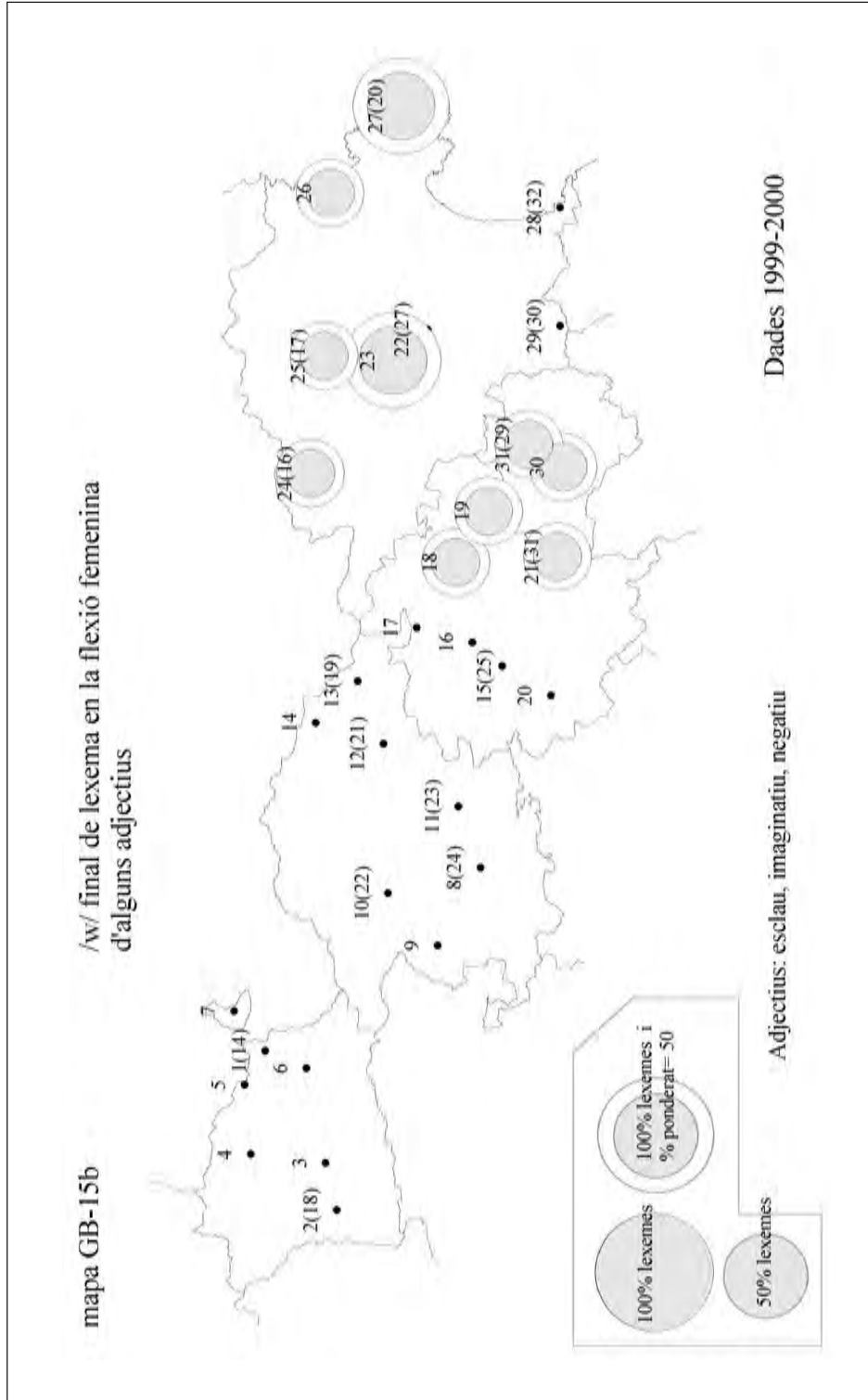
III. *Conclusions*

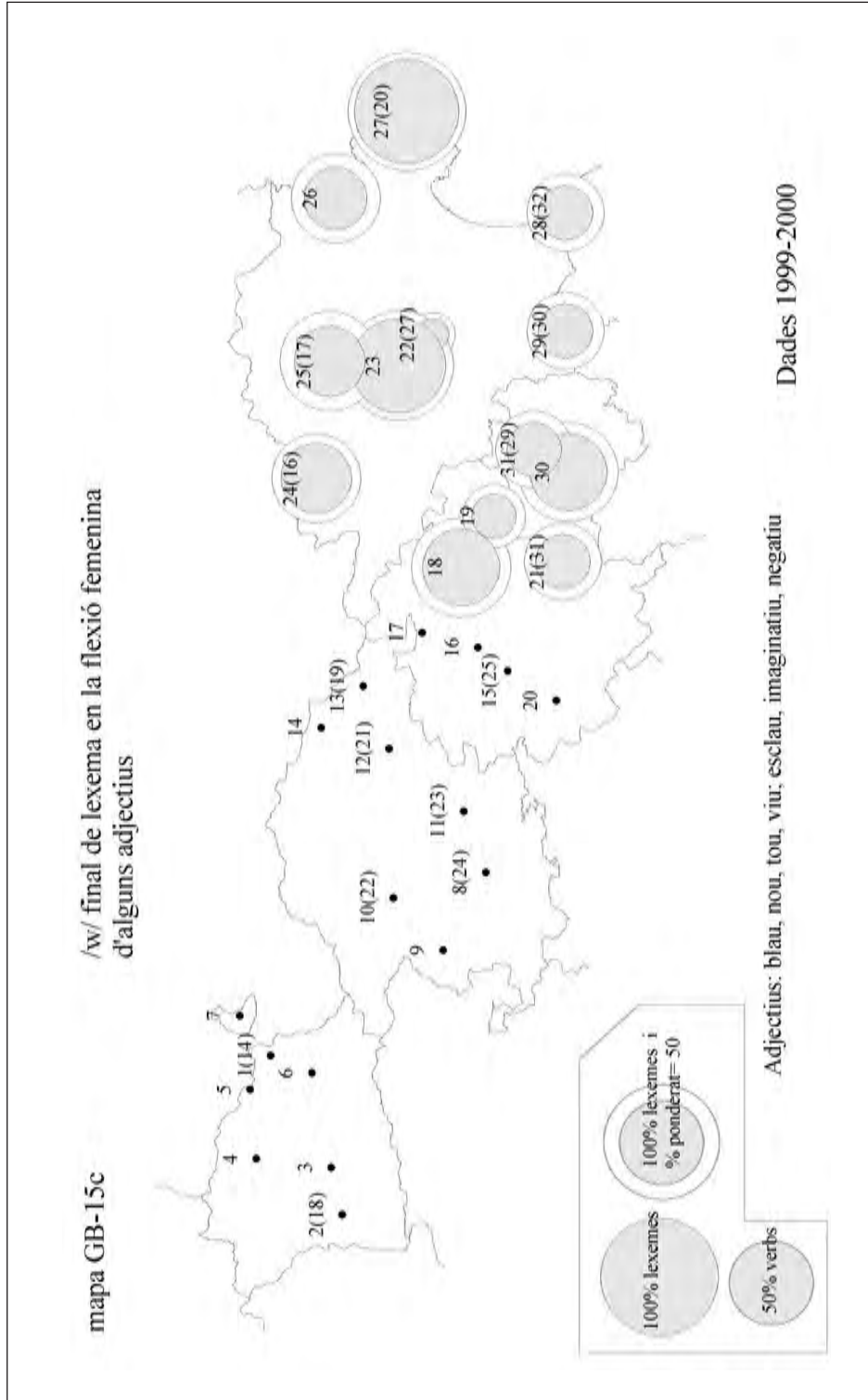
Els adjectius femenins amb /w/ final d'arrel dels quals hem tractat aquí (ex. *blaua*, *viua*) abracen territorialment, pel que fa a la zona objecte del nostre estudi, l'Alt Empordà, el Pla de l'Estany i l'est de la Garrotxa —pràcticament es localitzen a les mateixes poblacions en què es troben les formes dels possessius femenins amb /w/ final d'arrel i el morf /a/ de femení (ex. *meua*).

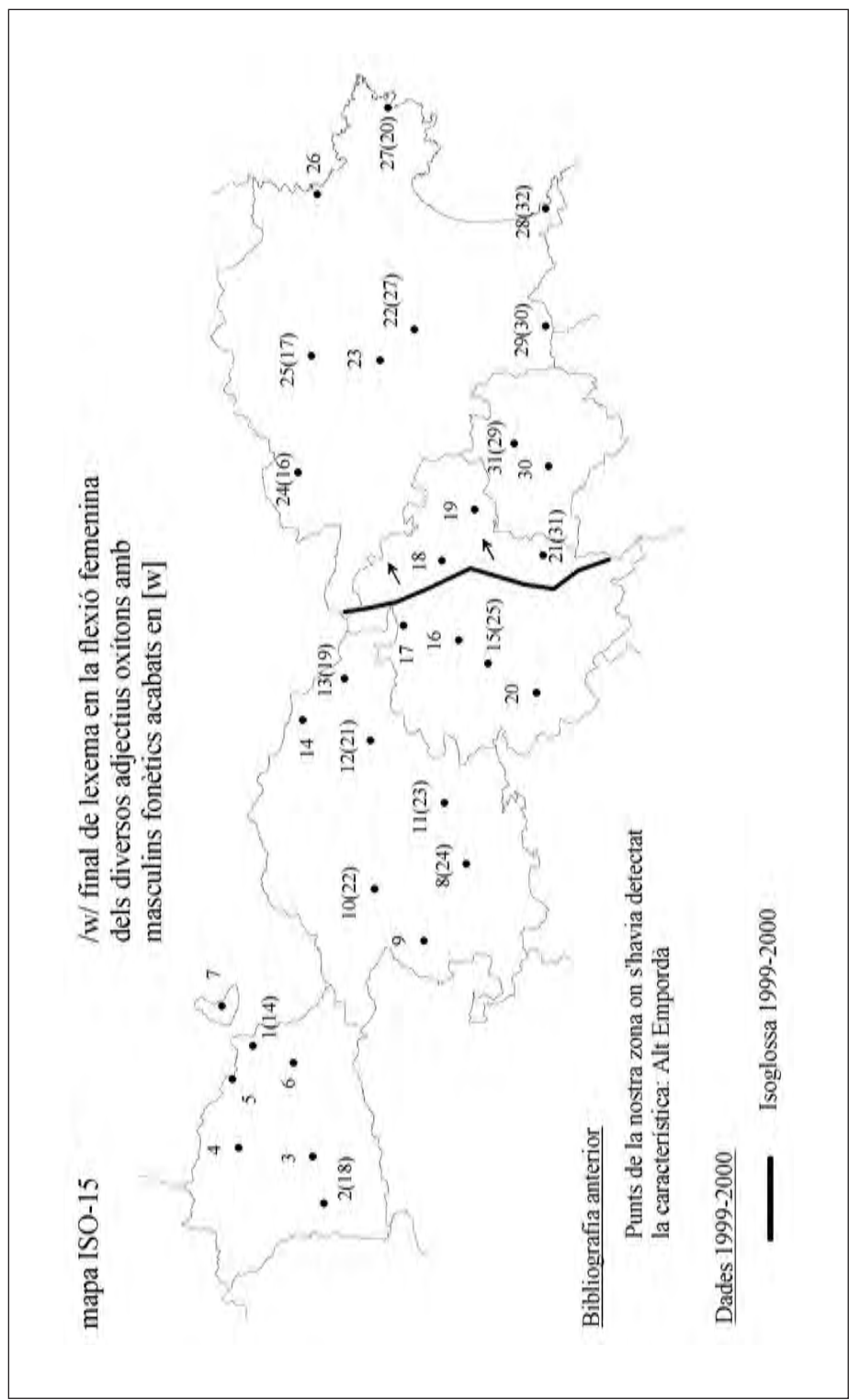
També s'estenen a la zona contigua sud-est (se'n té constància per al Baix Empordà, el Gironès i la Selva).

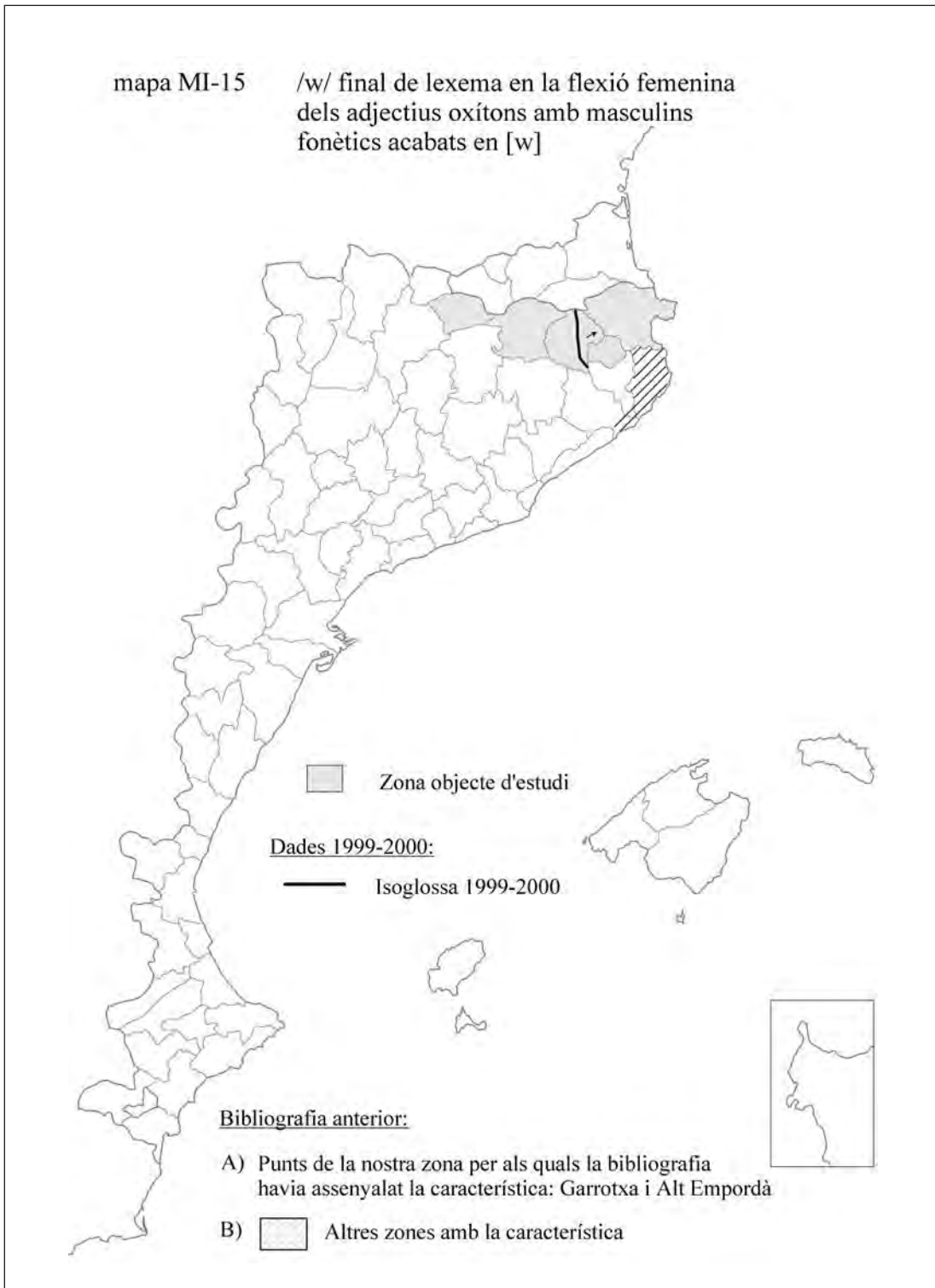
de l'àrea examinada. Aquesta tendència s'hauria fet més sòlida en adjectius com *blaua* mercès al paralelisme de les parelles del tipus *blau/blaua* amb la forma *meu* procedent de MEU(M) i la seva parella analògica *meua* —i també amb les parelles *teu/teua*, *seu/seua*.

2.2.3. *Tipus nb : Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi (tot l'eix horitzontal)*

2.2.3.1. Extensió velar a la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu dels verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] (car. 16) (ex. *creguem*)

0. *Comentari lingüístic*

En aquest capítol estudiem el fet que, a la nostra zona, els verbs de la subclasse [II, +ext.] poden dur extensió velar a la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu —a més a més dels altres temps en què ja la inclouen per definició (vg. cap. 2.1.1.3).

Això ocasiona que, en les persones esmentades, es produeixi sincretisme entre el mode subjuntiu i el mode indicatiu (és a dir, realitzacions com *creguem*, *cregueu* seran tant per a 4, 5 PI com per a 4, 5 PS).¹⁸⁰

Alguns autors han assenyalat causes que podrien estar a la base del canvi lingüístic que ha conduït a l'aparició d'extensió velar a 4, 5 PI en aquesta subclasse [II, +ext.]. I també s'han referit a algunes dificultats explicatives.¹⁸¹

a) Causes de tipus analògic.

Exposem, en primer lloc, la hipòtesi que creu que la causa del canvi lingüístic ha estat una cadena d'analogies entre PI, PS i imperatiu, i que aquest darrer mode hi ha tingut un paper clau.

En el treball dedicat a la morfologia verbal valenciana, Wheeler (1984, p. 417-418) relaciona el sincretisme o coincidència entre 4, 5 PI i 4, 5 PS de la subclasse verbal [II, +ext.] que es pot trobar a les comarques centrals d'aquell dialecte amb el que es manifesta a bona part del català en aquestes mateixes persones a les classes verbals principals (ex. *cantem*, *canteu*, tant per a indicatiu com per a subjuntiu)¹⁸² i considera que el motor del canvi conduent a la igualació assenyalada es trobaria a l'imperatiu. De fet, aquesta idea sobre el paper de l'imperatiu, la podem trobar ja expressada per Fouché (1924b, p. 38-39), Badia (1951, § 47 (III)) i el mateix Wheeler (1985 —comunicació de 1983—, p. 458), els quals tracten exclusivament de les classes verbals principals. La triple circumstància que la persona 4 de l'imperatiu (positiu i negatiu) provingui de 4 PS, que 5 Imper. en el seu ús negatiu també sigui deutor de 5 PS i que 5 Imper. confluís en català medieval amb 5 PI (vg. Gulsoy, 1993, p. 366) hauria provocat una cadena d'analogies destinada a igualar les formes 4, 5 del present dels tres modes. El primer pas d'aquest procés consistiria en la difusió de 5 PS cap a la persona 5 de l'imperatiu.¹⁸³

Wheeler (1984, p. 417-418) —que, com hem esmentat, es refereix explícitament a la subclasse verbal [II, +ext.]—, considera que el problema de fons és la manca de material morfològic del català per poder fer la distinció a les persones 4, 5 entre els tres modes esmentats. El fet que l'imperatiu estigui clarament delimitat del subjuntiu per aspectes formals sintàctics (aquest darrer mode apareix en oracions subordinades) i de l'indicatiu pels aspectes extralingüístics que expressen la intenció del par-

180. Per al concepte de sincretisme, vg. nota 115.

181. Per a una exposició més detallada d'aquestes hipòtesis, vg. Adam (2004a).

182. Efectivament, a moltes zones del català es troba tant per al PI com per al PS *cantem*, *canteu* (classe I), *perdem*, *perdeu* (classe II), *dormim*, *dormiu* (classe III), enfront de la solució etimològica, que inicialment havia atorgat /á/ en el cas de 4, 5 PI de la classe I i de 4, 5 PS de les classes II i III.

183. Segons el que indiquen Fouché (1924b) i Badia (1951), el canvi de 5 Imper. per 5 PS s'hauria produït primer a la classe verbal I; per a aquesta mateixa classe verbal, hi hauria hagut seguidament el trasllat cap a 4, 5 PI de les formes de l'imperatiu (coincidents ambdues ja ara amb les del subjuntiu). Un cop aquest canvi realitzat a la classe verbal I, el sincretisme aconseguit hauria actuat com a model per a les classes verbals II i III.

lant hauria propiciat que acollís formes alternants, algunes de les quals s'haurien pogut consolidar i abraçar posteriorment tots els modes.¹⁸⁴

S'han donat també algunes altres raons analògiques per explicar la presència d'extensió velar a 4, 5 PI en els verbs de la subclasse [II, +ext]: Lleó (1986, p. 499 i 503-504) proposa analogia directa entre 4, 5 PI i 4, 5 PS;¹⁸⁵ Pérez Saldanya (1996, p. 300, i 1998, p. 86) ha remarcat el paper del sincretisme ja aconseguit a les altres classes verbals, i Wheeler (1984, p. 418-419) ha adduït un altre argument de tipus analògic referit exclusivament al valencià.¹⁸⁶

b) Algunes dificultats explicatives des de la morfologia natural.

Cal dir que, des de la morfologia natural, la justificació del sincretisme entre 4, 5 PI i 4, 5 PS topa amb alguns problemes. Des d'aquesta disciplina, Wheeler (1993) ha abordat novament el tema que aquí ens ocupa i s'ha referit, en primer lloc, a les classes verbals principals d'algunes varietats del català —entre les quals la llengua estàndard—, i ha assenyalat que la coincidència entre PI i PS en les persones primera i segona del plural aporta opacitat al sistema (p. 189), de manera que es vulneren els principis de naturalitat morfològica d'uniformitat i de transparència (p. 172) —en aquest cas, es tracta del fet que no hi ha una forma diferent per a cada funció diferent (vg. també la nota 125). Per això, i dins del mateix marc de la morfologia natural, per a les classes verbals principals a l'autor només li queda el recurs de considerar que ens trobem davant d'una propietat estructural del català —o, si es vol, d'algunes varietats del català, entre les quals la llengua estàndard—, explicable per l'alludida mancança de material formal per distingir els tres modes. Es tractaria, doncs, d'una característica emmarcada dins dels principis de naturalitat morfològica «dependents del sistema» (p. 181, 184 i 194).¹⁸⁷

Pel que fa a la subclasse [II, +ext.], l'anàlisi trobaria encara un altre obstacle: l'extensió velar /g/ és pròpiament, en català, una marca de categories no bàsiques (p. 196) i s'escau que el mode indicatiu és considerat més «natural» o bàsic.¹⁸⁸ (En la mateixa línia, Pérez Saldanya (1996, p. 300, i 1998, p. 86) ha assenyalat que la difusió de l'extensió velar a 4, 5 PI ha actuat en sentit contrari al principi d'iconicitat —principi pel qual són les categories secundàries les que duen marca enfront de les bàsiques.)

184. L'autor pren com a marc la psicolingüística i interpreta que el poc paralelisme en la distribució dels morfemes de les persones primera i segona del plural dels modes indicatiu, subjuntiu i imperatiu de les tres classes verbals hauria ocasionat problemes per al parlant i per a l'aprenent de la llengua. Aquests, però, són menys importants en el cas de l'oient gràcies a la delimitació sintàctica clara del subjuntiu i als factors extralingüístics que marquen l'imperatiu. La particularitat que acabem d'esmentar hauria permès que l'aparició eventual de formes alternants a l'imperatiu (ex. *cantau, canteu*. I també: *pregam, prenem, prenguem*; o bé *pregau, preneu, prengueu*) no constituís un problema comunicatiu; així, el primer pas del canvi lingüístic s'hauria efectuat.

185. Lleó (1986, p. 499 i 503-504), des d'una incipient morfologia natural, suggereix una analogia directa entre 4, 5 PI i 4, 5 PS, que tant podria actuar a favor de l'indicatiu (ex. *podem, podeu* per a ambdós modes) com a favor del subjuntiu (ex. *puiguem, pugueu* per a ambdós modes). És «la persona a través de modes diferents la que imposa la unitat». Pel que fa a la resta de persones, simplement constata que no s'ha produït aquest procés.

186. Wheeler (1984, p. 418-419), en referir-se a la manifestació de la característica a les comarques centrals valencianes, assenyalava que el fet que allà, en el temps de passat, hi hagi formes homònimes entre subjuntiu (l'imperfet) i indicatiu (el passat simple), les quals, a més a més, presenten extensió velar —es tracta de les persones 2, 4, 5, 6: ex. *prengueres, prenguérem, prenguéreu, prengueren*—, hauria ajudat que s'haguessin introduït formes amb extensió velar a l'indicatiu per a les persones 4, 5 del present —de manera que hi hagués també homonímia en aquestes persones del present.

187. Per als principis de naturalitat morfològica «dependents del sistema», vg. Wurzel (1987), Kilani-Schoch (1988, p. 101-111) i Pérez Saldanya (1998, p. 24-27).

188. Sobre el caràcter més bàsic —des d'un punt de vista semàntic i funcional— del mode indicatiu respecte al mode subjuntiu, vg. Mayerthaler (1987, p. 48, i 1988, p. 21), Wheeler (1993, p. 172) i Pérez Saldanya (1998, p. 25).

Potser per això Wheeler (1993, p. 196) proposa una causa de tipus fonològic que ajudi a explicar l'aparició de /g/ a 4, 5 PI d'aquests verbs (vg. apartat *c* següent).

c) Causes de tipus fonològic.

Lleó (1986, p. 504, nota 9) apunta la possibilitat d'un «principi de rima fonològica», pel qual totes les formes verbals acabades en *-é* seguida de consonant tendrien a combinar-hi el mateix tipus de radical (cal especificar que l'autora inclou /g/ al radical).¹⁸⁹

Per la seva part, Wheeler (1993, p. 196) aporta també una raó de tipus fonològic per explicar la característica que aquí ens ocupa. Indica que el segment /g/, que constitueix l'extensió velar, es troba molt associat posicionalment a la vocal temàtica /é/.¹⁹⁰ Així, com que /g/ generalment va seguida de /é/, pot considerar-se que /é/ i /gé/ són alternants (on hauria d'aparèixer /é/, ho pot fer /gé/). A partir d'aquesta constatació, es podria comprendre que, a vegades, es trobi /g/ també al gerundi de la classe verbal II i —tot i que en menys ocasions— a 4, 5 PI. Pérez Saldanya (1996, p. 299-300, i 1998, p. 85) es fa ressò del plantejament anterior.¹⁹¹ A l'explicació distribucional, hi afegeix la consideració que la vocal temàtica i la consonant velar són molt pròximes des d'un punt de vista funcional —ambdues són marcadors de classe verbal.

D'altra banda, Pérez Saldanya (1996, p. 295-296 i 300, i 1998, p. 84 i 86) ha indicat un nou argument de tipus fonològic. Assenyala que, per a alguns verbs de la subclasse [II, +ext.] (ex. *caure*, *coure*, *creure*, *dir*), la velarització a 4, 5 PI es pot haver vist afavorida pel fet que aconseguix eliminar el hiat aparegut en el curs de l'evolució fonològica del llatí al català i dota, així, l'estructura sil·làbica d'una forma més canònica. Notem que l'autor parteix per a aquests verbs de les formes amb hiat (ex. *caem*, *creem*, documentades en català medieval i encara vives al valencià —per a l'origen etimològic de les quals, vg. cap. 2.2.2.1.5 (§ 0)). Cal dir, però, que en el nostre treball, en què s'intentarà investigar l'origen de les realitzacions amb extensió velar que es localitzen a la part centre i est de la zona objecte d'estudi, no prenem com a punt de partida aquestes formes amb hiat, sinó les pròpies del sector esmentat, les quals es detallen a § I.A.1.1 *infra*.

Volem remarcar que tots els intents explicatius que acabem d'exposar sobre l'existència d'extensió velar a 4, 5 PI de la subclasse [II, +ext.] no es mouen de la consideració que hi ha un sol sistema lingüístic que entra en joc en l'aparició de la característica. En canvi, la nostra proposta, que es referirà exclusivament a la zona investigada —i, més concretament, a la seva àrea centre i est—, serà d'índole diferent i partirà del contacte entre dos sistemes lingüístics (vg. § I.A.1.1 *infra*).

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Segons Alcover (1906-1928), aquest tret es trobava a la nostra zona per a tots els verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] i, a vegades, també per a altres verbs d'aquesta subclasse (ex. *dir*,

189. Així, o bé hi hauria totes les formes amb /g/ (ex. *puguem*, *pugueu*, *poguer*, *poguent*) o bé totes sense /g/ (ex. *podem*, *podem*, *podent*).

190. Consideració que creiem poder estendre a /é/ (català central) i /ó/ (balear). (L'article fa referència al català nord-occidental —d'aquí el timbre /é/.)

191. I, d'altra banda, hi suma les formes infinitives *capiguer* 'cabre', *calguer* 'caldre', *poguer* 'poder' i *valguer* 'valer'.

poder, conèixer) o per al verb *córrer*. Es pot remarcar que a la Cerdanya apareixia també per a *ser* (formes *siguem, sigueu*) (vg. taula 2 (col. 16) al cap. 2.1.1.6).

La característica apareixia tant al centre i est de la zona examinada com a l'oest (la Cerdanya), però ambdues àrees presenten especificitats clares; per aquesta raó l'exposició següent les tractarà de manera independent.

I.A.1.1. Centre i est de la zona (del Ripollès cap a l'est)

Es localitzava bàsicament al Ripollès i a l'Alt Empordà —coexistent-hi, però, amb la solució amb /b/ final d'arrel en el cas del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] (ex. *crevem* (car. 14), vg. cap. 2.2.2.1.5); a diverses poblacions la coexistència era també amb la solució de la varietat més comuna del català central. A la Garrotxa tot just s'insinuava la presència de la característica. (Vg. mapa GMA-16a.)

Origen de la característica per a l'àrea centre i est

Intentem ara aprofundir en la naturalesa d'aquesta característica. Ens limitarem, en un primer moment, al subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] perquè, com argumentarem, en constitueix el nucli bàsic.

La nostra hipòtesi explicativa de l'origen de la característica per a l'àrea centre i est sorgeix a partir de les constatacions següents:

(i) en aquesta zona, les formes amb /g/ a 4, 5 PI (ex. *creguem, cogueu*) conviuen en una mateixa localitat amb les corresponents amb /b/ final d'arrel (ex. *crevem, coveu*).

(ii) les formes de l'Imp. Ind. amb /b/ són pràcticament les úniques existents per a aquests verbs tant als inicis del segle xx com actualment (ex. *crevies, covies*) —vg. cap. 2.2.2.1.5 (§ I.A.1).

(iii) com s'ha exposat al cap. 2.2.2.1.5 (§ 0), aquestes /b/ de 4, 5 PI i d'Imp. Ind. serien les genuïnes de l'àrea, no només per als verbs procedents d'ètims llatins amb -b-, -v- final d'arrel (ex. *beure*) —en això hi ha coincidència amb la resta del català—, sinó també per als que tenien -D-, -C^e.ⁱ en aquesta posició (ex. *creure*) —en aquests darrers verbs, /b/ hi hauria sorgit a partir de formes antigues amb /w/ analògica final de radical.

(iv) la direcció del canvi lingüístic a 4, 5 PI ha anat cap a la disminució de /b/ i l'augment de /g/ (vg. § II *infra*). Els dos sectors geogràfics de l'àrea centre i est que ara examinem en què la presència d'extensió velar a 4, 5 PI als inicis del segle xx es manifestava amb més intensitat són aquells en els quals, presumiblement, el contacte amb la varietat més general del català central podia ser més important: al flanc oest, el Ripollès; i, al flanc oriental, a més a més del sud-oest de l'Alt Empordà, un sector contigu a la nostra zona que abraçava el Gironès, el nord de la Selva i el nord del Baix Empordà (vg. § I.B *infra*) —a la costa de la Selva i a la del sud del Baix Empordà, ja hi tenia un pes important la varietat més general del català central. Vindria a reblar el que acabem d'indicar el fet que la característica hauria aparegut en aquests dos sectors de manera independent per tal com la Garrotxa en aquell moment actuava com a tascó o trencament de continuïtat de l'existència d'extensió velar a 4, 5 PI.

(v) els verbs de la subclasse [II, +ext.] en què apareix amb major grau l'extensió velar a 4, 5 PI són els del subgrup [-w] procedents d'ètims amb -D-, -C^e.ⁱ final d'arrel. (Per a algunes excepcions puntuals, vg. *infra* dins d'aquest § 0 i la nota 194.)

Prenent en consideració els tres primers punts —(i) a (iii)—, podem establir que el sistema inicial dels parlants de l'àrea a partir del qual tindria lloc el canvi lingüístic que aquí ens proposem des-

criure seria el que presenta les formes amb /b/ final d'arrel a 4, 5 PI i a l'Imp. Ind. (tant en els verbs del tipus *beure* com en els del tipus *creure*).

Els punts (iv) i (v) permeten afegir-hi que l'aparició d'extensió velar a 4, 5 PI es podria explicar pel contacte d'aquest sistema lingüístic inicial amb el de la varietat més general del català central: quan, a causa del contacte amb aquesta, el parlant de la zona pot començar a sentir inseguretat en l'ús de les formes amb /b/ dels verbs provinents de -D-, -C^{e,i} (ex. *crevem*, *creveu*), solució que no és compartida amb la resta del català central, li costa de trobar el substitut adequat —pensem en la diversitat de solucions del català central (i, igualment, del rossellonès) per als verbs del subgrup [-w]: *coem*, *coeu* (amb hiat), *caiem*, *caieu* (amb [j] antihiatàtica), *movem*, *moveu* (amb /b/ d'origen etimològic). A aquests parlants, doncs, davant la inseguretat, els deu haver resultat més fàcil prendre una altra forma que ja tenen en el seu paradigma i que no és estranya tampoc al sistema del català central més general: la que duu extensió velar, pròpia de 4, 5 PS. Amb el benentès que això s'ha esdevingut quan el contacte amb la varietat més comuna del català central no ha estat d'una intensitat suficient perquè es produís l'aprenentatge fidel de l'altre sistema.

Així, la nostra explicació posa en joc dos sistemes lingüístics: hi hauria el contacte entre el sistema (1) i el sistema (2). Com a conseqüència, podria aparèixer (3). El conflicte es produiria, com acabem d'indicar, en els verbs del subgrup [-w] en què /b/ final no és compartida amb la varietat més comuna del català central (en altres mots, els procedents d'ètims llatins amb -D-, -C^{e,i} final d'arrel, els quals aquí exemplifiquem mitjançant el verb *creure*).

	PI	PS
(1) Sistema genuí inicial (zona investigada —centre i est)		
4:	crevem	creguem
5:	creveu	cregueu
(2) Varietat més comuna del català central		
4:	creiem	creguem
5:	creieu	cregueu
(3) Sistema resultant d'(1) a partir del contacte amb (2)		
4:	creguem	creguem
5:	cregueu	cregueu

Els sistemes (1), (2) i (3) coexisteixen en el temps (s'entén que ho faran durant un cert període).¹⁹²

Particularitats per a alguns grups i temps verbals

Els verbs del subgrup [-w] del tipus *creure* (és a dir, els procedents d'ètims llatins amb -D-, -C^{e,i} final d'arrel) són els que presenten un ús major d'aquesta /g/.

Els restants del mateix subgrup [-w] (ens referim als de tipus *beure*, que tenien en llatí -B-, -V- final d'arrel) es trobarien en un nivell intermedi.

192. Hi ha, de fet, un sistema addicional que també hi conviu, que és el que ha estès *crevem*, *creveu* a 4, 5 PS (vg. cap. 2.2.2.1.5).

El nivell més baix correspon a la resta de verbs de la subclasse [II, +ext.]. Dels diversos verbs d'aquest tipus que incloïa Alcover (1906-1928), al sector geogràfic centre i est a què ens referim en aquest § I.A.1.1, només apareixia la característica per als verbs *dir*, *dur* i *poder*.

La nostra hipòtesi permet explicar bé la gradació assenyalada:

El primer dels grups descrits correspon a verbs en què les solucions amb /b/ són contràries a les del català central comú (ex. *crevem*, que donaria *creguem*).

Per analogia, aquest canvi lingüístic s'hauria estès cap als verbs del mateix subgrup [-w] però que presenten /b/ també al català central més general perquè es tracta de verbs amb -B-, -V- etimològiques (ex. *bevem*, que donaria *beguem*).

I, per analogia —una mica més distant—, aquest canvi s'hauria estès en alguns casos cap a la resta de verbs de la subclasse [II, +ext.] (ex. *podem*, que donaria *poguem*).¹⁹³

Tot i aquest marc general, factors fonològics poden haver alterat per a verbs puntuals la gradació esmentada.¹⁹⁴

En aquesta àrea centre i est, a l'Imp. Ind. no hi ha aquesta solució /g/, sinó /b/. (Només vam localitzar un aïllat *poguies* a Camallera.)

Les formes de 4, 5 imperatiu

Com que una de les teories per explicar el sincretisme entre 4, 5 PI i 4, 5 PS considerava que l'inici del canvi es produïa a 5 Imper. (que coincidia inicialment amb 5 PI), quan aquest es confrontava amb 4 Imper. (que comparteix la forma amb 4 PS), considerem oportú analitzar les dades de l'imperatiu contingudes a Alcover (1906-1928). (Són aquestes les úniques dades sistemàtiques sobre l'imperatiu de què disposem, ja que la nostra investigació actual (1999-2000) no ha inclòs, en general, l'estudi d'aquest temps verbal —vg. cap. 2.1.1.1.)

Segons aquesta hipòtesi, exposada amb detall a § 0 (a) *supra*, la difusió de les formes del subjuntiu cap als altres modes s'hauria produït abans cap a 5 Imper. que no pas cap a 4, 5 PI. Tindríem, doncs, confirmació d'aquest desenvolupament del procés si, examinant un tall sincrònic determinat —per exemple el que ens forneixen les dades d'Alcover (1906-1928)—, trobéssim percentatges significativament majors de /g/ a 5 Imper. que no pas a 4, 5 PI.

193. Hi ha força coincidència entre aquesta gradació i la que assenyala Pérez Saldanya (1996, p. 300, i 1998, p. 85-86). Bàsicament, perquè l'autor destaca una presència major de l'extensió velar en els verbs del tipus *creure* (als quals suma *dir*) que no pas en els de tipus *beure*. Atès que per als primers (és a dir, els procedents de -D-, -C^{e.i} final d'arrel) parteix de les realitzacions amb hiat (vg. *supra* § 0 (c)), l'autor considera justificada la major presència de l'element /g/ en aquest cas perquè hi «assumeix una funció clarament antihiatàtica i atorga a l'estructura sil·làbica una forma més canònica».

Hi podem afegir que justifica el fet que, en verbs com *oldre*, aparegui menys l'extensió /g/ a 4, 5 PI que en verbs del tipus *beure* perquè, des de la perspectiva de la morfologia natural, l'oposició entre *molguem* (4 PS) i *molem* (4 PI) és altament icònica —en altres mots, la forma de subjuntiu és igual a la de l'indicatiu més la marca /g/, sense cap suplantació d'elements—; de manera que anul·lar aquesta oposició és més difícil que en altres casos —vg. Pérez Saldanya (1998, p. 24). Sobre el principi d'iconicitat, vg. § 0 (b) *supra*.

194. Seria el cas del verb *moure* (dades de 1906-1928); i, segons les dades de 1999-2000, dels verbs *moure*, *dur* i *dir* (vg. § II.1 *infra*), tots amb nivells alts de /g/ a 4, 5 PI —tot i que cal especificar que, actualment, a diverses localitats no es feia servir el lexema *dur*, sinó *portar*. Un dels factors que podrien justificar l'ús més elevat de /g/ en aquests verbs del que els pertocaria segons el que hem exposat podria ser la resolució del hiat (aquest seria el cas de *dir* i *dur*; i també per a *moure* —si partíssim de *moem*, *moeu*, formes existents a diferents àrees del català i també en localitats properes a aquelles en què hi havia les formes corresponents amb /g/). En cas de partir de *movem*, *moveu*, es pot fer esment de la possibilitat en català del canvi de /b/ (o /v/) en /g/ quan la consonant es troba en contacte amb vocal posterior labialitzada (vg. Recasens, 1991, p. 202-203, ex. *gorró* 'borró', *vidauga* < *vidauba* 'vidalba').

Amb aquesta finalitat hem comparat els mapes GMA-16a i GMA-16b, que reflecteixen els resultats de 4 PI i de 5 Imper. respectivament —als quals hem afegit els mapes GMCA-16a i GMCA-16b, corresponents al sector sud-est contigu (vg. § I.B *infra*). A partir d'aquestes imatges, podem comprovar com, només en alguns llocs i de manera lleu, 5 Imper. superava 4 PI en l'ús de /g/.

Per relativitzar encara més aquestes petites diferències existents a favor de 5 Imper., hi podem afegir que, en algunes localitats del català central —deixant de banda ara les de la zona objecte d'estudi i també les de l'àrea sud-est contigua—, es podien trobar també formes de 5 Imper. amb extensió velar i, en canvi, no es té constància que al llarg del segle xx s'hagin desenvolupat formes amb extensió velar a 4, 5 PI.¹⁹⁵

Per tant, no sembla poder-se desprendre d'aquestes imatges que la confrontació entre les persones 4, 5 de l'imperatiu sigui la causa del canvi lingüístic a l'àrea nord-est del català central de què tracitem aquí —cal tenir en compte que, en ser un canvi en curs en aquell moment, si el motor d'aquest fos l'imperatiu les imatges ho haurien de reflectir.

I.A.1.2. Cerdanya

El panorama de l'extensió velar a 4, 5 PI en aquests verbs a la Cerdanya és diferent del que hem dibuixat fins aquí, ja que, en aquella comarca, les formes a què fem referència en aquest capítol s'hi troben generalment de manera única —en algun cas, juntament amb la solució del català central més general. (És a dir que, per als verbs provinents d'ètims llatins amb final d'arrel -D-, -C^{e,i}, no hi ha aquí convivència entre les formes amb extensió velar i les que contenen /b/ final d'arrel, com sí que s'esdevenia a l'àrea centre i est —vg. § I.A.1.1 *supra*.)

Una altra particularitat és que, a l'Imp. Ind., o bé hi trobem les formes més generals del català central, o bé formes no rizotòniques amb extensió velar. Alcover només hi va registrar casos d'aquest segon tipus per als verbs *coure* i *jeure* (*coguies*, *jaguies*). El nostre treball de camp actual ens n'ha fornint exemples més nombrosos (vg. § II.2 *infra*).

I, encara, avancem una altra divergència; aquesta relativa a la diferència de timbre (obert o tancat) de la vocal temàtica *e*, segons que es tracti del PI o del PS (vg. § II.2 *infra*).

El fet que el procés del canvi lingüístic estigués a la Cerdanya ja clos a començament del segle xx no ens facilita pistes per saber quins podien haver estat en aquesta àrea els motius de l'aparició d'extensió velar a 4, 5 PI.

No ha d'estranyar aquest perfil marcadament diferent que té la característica a la Cerdanya respecte al de les altres comarques examinades: no fa més que confirmar la línia divisòria que va apareixent al llarg d'aquestes pàgines entre la comarca esmentada i la resta de l'àrea estudiada.

Particularitats per a alguns grups verbals

A Puigcerdà, ens trobem amb uns percentatges força igualats de /g/ a 4, 5 PI entre els verbs del subgrup [-w] del tipus *beure* (amb ètims llatins d'arrel acabada en -B-, -V-) i els del tipus *creure* (amb ètims llatins en -D-, -C^{e,i} final d'arrel) —no era així, però, a Martinet, on en els verbs del tipus *beure* predominava la solució amb /b/ final d'arrel.

Quant a la resta de verbs de la subclasse [II, +ext.] del corpus d'Alcover (1906-1928), només es trobava la característica per als verbs *conèixer* i *dir*.

195. Ens referim a les poblacions de Torelló (*cloure*, *creure*), Sant Bartomeu del Grau (*beure*, *coure*, *creure*, *jeure*, *riure*), Centelles (*beure*, *creure*, *moure*, *treure*), Igualada (*creure*, *jeure*, *moure*, *seure*), Barcelona (*jeure*, *moure*), la Pobla de Lillet (*moure*) i Manresa (*moure*).

D'altra banda, aquesta apareixia a la comarca esmentada també per a *córrer*. Igualment es poden indicar les formes *siguem*, *sigueu* a Puigcerdà (en coexistència amb *som*, *sou*). (Per a les formes de 4, 5 PI 'ser' a la Cerdanya, vg. també cap. 2.2.2.1.2 —car. 11.)

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

A part del que es desprèn de les dades d'Alcover (1906-1928), podem assenyalar que altres autors han remarcat la característica per a l'Alt Empordà (des de 1970), el Pla de l'Estany (s'ha alludit exclusivament als verbs *dir* i *córrer* —1986) i la Garrotxa (2001). Per a la Cerdanya, només s'ha fet referència al verb *ser* (1959) (vg. taula car-16:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Fora de la zona objecte d'estudi, la característica es podia trobar per al subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] en algunes poblacions del català central situades al sector sud-est contigu a aquella (com ja hem avançat a § I.A.1.1 *supra*): el Gironès, la Selva i el Baix Empordà. S'ha de dir, però, que a la costa de la Selva es manifestava d'una manera lleu aquest tret i que no es va trobar a la costa meridional del Baix Empordà¹⁹⁶ (aquí la solució era, bàsicament, la de la varietat més comuna del català central).

TAULA CAR-16:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1959	Viladomat (p. 29) havia indicat <i>siguem</i> , <i>sigueu</i> a la Cerdanya per a 4, 5 PI 'ser'.
1970	Comas (p. 31) comenta, en descriure la parla de Pau (Alt Empordà): «Als verbs que tenen formes diferents per al present d'indicatiu i per al present de subjuntiu (ex. <i>beure</i> , <i>creure</i> , <i>seure</i> , <i>deure</i>), a la primera persona i segona del plural és emprada la forma de subjuntiu en comptes de la d'indicatiu». Com a exemples aporta «Nosaltres beguem molt de vi per dinar», «Begueu massa vi i després no us aguanteu», «Quan beguem estem contents».
1986	Julià (p. 135) assenyala <i>diguem</i> per <i>diem</i> a 4 PI a Cornellà del Terri (Pla de l'Estany) i comenta que és una forma molt generalitzada. I també indica <i>correguem</i> , <i>corregueu</i> (juntament amb <i>correvem</i> , <i>correveu</i>) per a 4, 5 PI.
1988	DeCesaris (p. 75-76) deixa constància de la característica per a 4, 5 PI a Figueres: [bə'ɣem] 'bevem', [kunə'ɣem] 'coneixem' (en coexistència amb [kunə'ʃem]), [bəl'ɣem] 'valem'.
1998	Veny (p. 39) assenyala <i>siguem</i> , <i>sigueu</i> per a la Cerdanya.
1998	Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm.13, Meranges, any 1971): «En diguem el tel de la llet»; (núm. 23-24, Alp, any 1967): «és lo que diguem l'estómac», «Aquestes que diguem nosatros (sic) [...]»; (núm. 32, Oix, any 1974): «les portàvem [a] unes places, que diguem places carboneres».
2001	Monturiol i Domínguez (p. 38-39) indiquen que, per a 4, 5 PI de verbs com <i>coure</i> , <i>creure</i> , <i>jeure</i> , <i>riu-re</i> , <i>seure</i> , <i>treure</i> , <i>córrer</i> , alternen formes amb /b/ i formes amb /g/ (aquesta segona solució la consideren menys usual). L'alternança es donaria també a 4, 5 Imper.

196. Tot i això, segurament també en aquesta zona costanera del Baix Empordà n'hi devia haver alguns casos. En una investigació recent (any 2003), n'hi hem trobat alguna realització —que més aviat s'ha de considerar testimonial. També n'hem trobat actualment algun cas molt aïllat al nord del Maresme (Pineda de Mar).

(Igual com en el cas de la zona objecte d'estudi, feien també acte de presència en aquest sector les formes amb /b/ final d'arrel per als verbs del tipus *creure*.)¹⁹⁷

Per a la resta de la subclasse [II, +ext.], s'hi podia trobar la característica només de manera molt ocasional. Quant al verb *córrer*, en el sector contigu sud-est a què aquí fem referència apareixia /g/ a 4, 5 PI en una població (Caldes de Malavella).

La característica objecte d'aquest capítol es podia localitzar també a l'Alta Cerdanya —i, a vegades, en alguna població del Conflent contigua a l'Alta Cerdanya o bé a Prats de Molló (Alt Vallespir, ran de frontera amb el Ripollès). (Pel que fa a l'Alta Cerdanya, en algun cas apareixia també extensió velar a l'Imp. Ind.)

Si ens referim a la resta del domini lingüístic, cal asenyalar que hi havia igualment extensió velar per a 4, 5 PI en alguns punts de la zona nord i oest del català nord-occidental i a diversos punts del centre i sud del País Valencià.¹⁹⁸ No, però, per a l'imperfet d'indicatiu. Queda fora de l'objectiu d'aquest capítol indagar sobre l'origen de l'existència de /g/ en aquestes altres zones.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

II.1. Àrea centre i est (del Ripollès cap a l'est)

Si comparem les dades actuals amb les que ens fornien Alcover (1906-1928), veiem que ara l'extensió velar a 4, 5 PI per al subgrup [-w] s'ha expandit cap a la Garrotxa i ha augmentat la seva presència a l'Alt Empordà. El Ripollès ofereix un nivell de presència d'aquesta característica i la seva coexistència amb altres solucions més o menys similar al dels inicis del segle xx. També es manifesta la característica al Pla de l'Estany.

Particularitats per a alguns grups i temps verbals

Respecte al que s'esdevenia als inicis del segle xx, els verbs del subgrup [-w] del tipus *beure* (és a dir, amb /b/ final d'arrel etimològica) han acostat actualment els seus nivells de realització de la característica als de la resta de verbs del subgrup [-w].

Quant als altres verbs de la subclasse [II, +ext.], *dir* ha tingut un increment important d'extensió velar; pel que fa a la resta de verbs demanats, només ha aparegut la característica per a *valer* i per a *dur*.

Si ens referim al verb *córrer*, es pot assenyalar que, a diferència del que s'esdevenia als inicis del segle xx a l'àrea centre i est de la zona objecte d'estudi estricta, la característica hi ha aparegut actualment (tot i que només a dues poblacions de l'Alt Empordà).¹⁹⁹

197. Les úniques poblacions de l'àrea en què, segons les dades d'Alcover (1906-1928) i pel que fa als verbs del tipus *creure* (és a dir, els provinents d'ètims amb -D-, -c⁵ final d'arrel), hi havia /g/ a 4, 5 PI i no es van trobar formes amb /b/ a les mateixes persones són Tossa de Mar, Lloret de Mar, Girona i Arbúcies; pel que fa a aquestes dues darreres localitats, però, apareixien solucions amb /b/ per a l'Imp. Ind. (vg. cap. 2.2.2.1.5, mapa GCA-14b).

Limitant-nos a les poblacions que acabem d'esmentar, dades recents —obtingudes l'any 2003 amb la mateixa metodologia de l'estudi present— ens indiquen que, per als verbs del tipus *creure*, es troben encara restes —molt residuals— de /b/ a 4, 5 PI i a l'Imp. Ind. tant a Lloret de Mar com a Arbúcies; pel que fa a Girona, hi són encara usuals les formes amb /b/ a l'Imp. Ind. i n'hem trobat diversos exemples per a 4, 5 PI. No disposem de dades actuals de Tossa de Mar.

198. Sanchis Guarner (1950, § 193) ha assenyalat també l'existència d'extensió velar per a 4, 5 PI dels verbs que aquí hem classificat com a subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] i l'ha localitzat a Morvedre, el Camp de Llíria, l'Horta, la Ribera del Xúquer, la Vall d'Albaida i la Vall de Gallinera.

199. Es tracta de Figueres (*corriguem*) i Saus (*corriguem, correquem*) —en ambdues localitats coexistent-hi amb *corrim* i *correm*. (Sobre el verb *córrer*, vg. també cap. 2.2.1.1.3 i cap. 2.2.2.1.5.)

També es pot indicar que la forma més pròpia per a l'Imp. Ind. en aquesta àrea ha estat /b/ —encara que hi hem recollit uns ocasionals *jaguïes/complaguïes* (Ribes de Freser), *moguïes* (Rocabruna), *t'hi asseguïes* (Llançà). I també *caïes* (l'Escala) i *creïes* (Ribes de Freser).

Incidència lèxica (subgrup [-w]) (ens limitem a l'anàlisi de 4 PI)

A partir de les dades del qüestionari, la gradació de presència de la característica per als diferents lexemes verbals en aquesta àrea centre i est fou: 19 poblacions (*caure*), 15 pob. (*moure*), 13 pob. (*coure*), 12 pob. (*creure*), 9 pob. (*jeure*, *riure*, *seure*, *treure*), 5 pob. (*deure*), 4 pob. (*beure*). (No s'hi han comptabilitzat *cloure* ni *complaure*, verbs per als quals faltaven dades per a diverses poblacions.)²⁰⁰

Dades idiolectals actuals

Per tal d'il·lustrar el que abans hem comentat sobre la coexistència de solucions i el procés de canvi lingüístic en curs, presentem el detall de les realitzacions dels informants de tres de les localitats compreses dins de l'àrea centre i est: Tortellà (amb percentatges més alts de /b/ que de /g/), Llançà (amb percentatges similars de /g/ i de /b/) i Llers (amb percentatges més alts de /g/ que de /b/). Les dades corresponen a 4, 5 PI. S'hi han afegit també les de 2 Imp. Ind. (vg. taula car-16:2)

TAULA CAR-16:2					
Dades idiolectals corresponents a les poblacions de Tortellà (Garrotxa), Llers (Alt Empordà) i Llançà (Alt Empordà) —període 1999-2000—					
Població	Informant	Verb	4 PI	5 PI	2 Imp. Ind.
18 - Tortellà (Garrotxa)	18a	caure	<i>caiguem</i>	<i>caiguen</i>	<i>cavies</i>
		cloure	∅	∅	∅
		complaure	∅	∅	∅
		coure	<i>covem</i>	<i>coveu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>crevem</i>	<i>creveu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>javem</i>	<i>javeu</i>	<i>javies</i>
		riure	<i>rivem</i>	<i>riveu</i>	<i>rivies</i>
		seure	<i>sevem</i>	<i>seveu</i>	<i>sevies</i>
	treure	<i>travem</i>	<i>traveu</i>	<i>trevies</i>	
	18b	caure	<i>cavem</i>	<i>caveu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	∅	∅	∅
		complaure	∅	∅	∅
		coure	<i>covem</i>	<i>coveu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>crevem</i>	<i>creveu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>javem</i>	<i>javeu</i>	<i>javies</i>
		riure	<i>rivem</i>	<i>riveu</i>	<i>rivies</i>
seure		<i>sevem</i>	<i>seveu</i>	<i>sevies</i>	
treure	<i>travem</i>	<i>traveu</i>	<i>trevies</i>		

200. El número d'ordre de les preguntes al qüestionari era: [4 PI] 158, *beure*; 177, *caure*; 258, *coure*; 284, *creure*; 299, *deure*; 398, *jeure*; 437, *moure*; 489, *riure*; 521, *treure*; 660, *seure*.

TAULA CAR-16:2 (continuació)					
Dades idiolectals corresponents a les poblacions de Tortellà (Garrotxa), Llers (Alt Empordà) i Llançà (Alt Empordà) —període 1999-2000—					
Població	Informant	Verb	4 PI	5 PI	2 Imp. Ind.
18 - Tortellà (Garrotxa)	18c	caure	<i>cavem</i>	<i>caveu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	∅	∅	∅
		complaire	∅	∅	∅
		coure	<i>covem</i>	<i>coveu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>crevem</i>	<i>creveu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>ens ajavem</i>	<i>us ajaveu</i>	<i>javies</i>
		riure	<i>rivem</i>	<i>riveu</i>	<i>rivies</i>
		seure	<i>sevem</i>	<i>seveu</i>	<i>sevies</i>
treure	<i>travem</i>	<i>traveu</i>	<i>trevies</i>		
23 - Llers (Alt Empordà)	23a	caure	<i>caiguem</i>	<i>caigueu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	<i>cloguem</i>	<i>clogueu</i>	<i>clovies</i>
		complaire	∅	∅	∅
		coure	<i>coguem</i>	<i>cogueu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>creguem/crevem</i>	<i>cregueu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>jaguem</i>	<i>jagueu</i>	<i>javies</i>
		riure	<i>riguem</i>	<i>rigueu</i>	<i>rivies</i>
		seure	<i>seguem</i>	<i>segueu</i>	<i>sevies</i>
	treure	<i>traguem</i>	<i>tragueu</i>	<i>trevies</i>	
	23b	caure	<i>caiguem</i>	<i>caigueu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	<i>clovem</i>	<i>cloveu</i>	<i>clovies</i>
		complaire	∅	∅	∅
		coure	<i>coguem</i>	<i>cogueu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>crevem</i>	<i>creveu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>jaguem</i>	<i>jagueu</i>	<i>javies</i>
		riure	<i>riguem</i>	<i>rigueu</i>	<i>rivies</i>
		seure	<i>seguem</i>	<i>segueu</i>	<i>sevies</i>
	treure	<i>travem</i>	<i>traveu</i>	<i>trevies</i>	
	23c	caure	<i>caiguem</i>	<i>caigueu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	<i>cloguem</i>	<i>clogueu</i>	<i>clovies</i>
		complaire	<i>complaguem</i>	<i>complagueu</i>	∅
		coure	<i>coguem</i>	<i>cogueu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>creguem</i>	<i>cregueu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>jaguem</i>	<i>jagueu</i>	<i>javies</i>
riure		<i>riguem</i>	<i>rigueu</i>	<i>rivies</i>	
seure		<i>seguem</i>	<i>segueu</i>	<i>sevies</i>	
treure	<i>traguem</i>	<i>tragueu</i>	<i>trevies</i>		

TAULA CAR-16:2 (continuació)					
<i>Dades idiolectals corresponents a les poblacions de Tortellà (Garrotxa), Llers (Alt Empordà) i Llançà (Alt Empordà) —període 1999-2000—</i>					
<i>Població</i>	<i>Informant</i>	<i>Verb</i>	<i>4 PI</i>	<i>5 PI</i>	<i>2 Imp. Ind.</i>
26 - Llançà (Alt Empordà)	26a	caure	<i>cavem</i>	<i>caieu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	∅	∅	∅
		complaire	∅	∅	∅
		coure	<i>coem</i>	<i>coeu</i>	<i>coïes</i>
		creure	<i>crevem</i>	<i>creveu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>javem</i>	<i>javeu</i>	<i>javies</i>
		riure	<i>rivem</i>	<i>riveu</i>	<i>rivies</i>
		seure	<i>sevem</i>	<i>seveu</i>	<i>sevies</i>
		treure	<i>travem</i>	<i>traveu</i>	<i>trevies</i>
	26b	caure	<i>caiem</i>	<i>caieu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	∅	∅	∅
		complaire	∅	∅	∅
		coure	<i>coem</i>	<i>coeu</i>	<i>coïes</i>
		creure	<i>creguem</i>	<i>creveu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>ens ajaguem</i>	<i>us ajagueu</i>	<i>t'ajeies</i>
		riure	<i>riem</i>	<i>rieu</i>	<i>rivies</i>
		seure	<i>sevem</i>	<i>seveu</i>	<i>sevies</i>
		treure	<i>traguem</i>	<i>tragueu</i>	<i>trevies</i>
	26c	caure	<i>caiguem</i>	<i>caigueu</i>	<i>cavies</i>
		cloure	∅	∅	∅
		complaire	∅	∅	∅
		coure	<i>coguem</i>	<i>cogueu</i>	<i>covies</i>
		creure	<i>creguem</i>	<i>cregueu</i>	<i>crevies</i>
		jeure	<i>jaguem</i>	<i>jagueu</i>	<i>javies</i>
riure		<i>riguem</i>	<i>rigueu</i>	<i>rivies</i>	
seure		<i>ens asseguem</i>	<i>us assegueu</i>	<i>t'hi asseguies</i>	
treure		<i>traguem</i>	<i>tragueu</i>	<i>trevies</i>	

Examinant les dades de 4, 5 PI, es pot observar com a Tortellà s'ha respost sistemàticament /b/ (excepte un informant que, en el cas d'un sol verb, respongué /g/). A Llers, dos informants alternaren /b/ i /g/ i l'altre féu sistemàticament /g/. A Llançà un informant alternà /b/, /g/ i la solució del català central; un altre, /b/ i la solució del català central; i un altre féu sistemàticament /g/.

Veiem, doncs, com en una mateixa població hi ha diferents sistemes i que un mateix parlant pot adoptar també diferents sistemes.²⁰¹

201. Acabem de fer referència a la possibilitat de coexistència de sistemes en un mateix parlant. N'hem mostrat un altre exemple al cap. 2.2.2.1.3 (§ II). Com han assenyalat Fries i Pike (1949, p. 41) —en el seu cas per a la fonologia—: «In the process of change from one phonemic system to a different phonemic system of the same language, there may be a time during which parts of the two systems exist simultaneously and in conflict within the speech of single individuals».

Creiem que aquestes dades de 4, 5 PI més el complement de les de l'Imp. Ind. reforcen la hipòtesi donada a § I.A.1.1 *supra* sobre l'origen de /g/ en aquesta àrea centre i est.

II.2. Cerdanya

La Cerdanya es manté amb un comportament similar al dels inicis de segle: presència important de la característica (amb nivells baixos de coexistència amb la solució més comuna del català central).

Particularitats per a alguns grups i temps verbals

Troblem uns percentatges més o menys igualats de realització de la característica en el subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.], independentment de si es tracta de verbs com *beure* (provinents d'ètims llatins amb final d'arrel -B-, -V-) o com *creure* (l'ètim dels quals presentava final d'arrel -D-, -C^e).¹

Pel que fa a la resta de verbs de la subclasse [II, +ext.], dels verbs demanats es va trobar la característica per a *dir* i *dur* pràcticament a totes les localitats i, per a *conèixer*, *poder* i *valer*, a poques localitats. Quant al verb *córrer*, hem trobat *correguem*, *corregueu* a Martinet —en coexistència amb *correm*, *correu*.

Respecte a l'Imp. Ind., ha aparegut la característica a diversos llocs de la Cerdanya —a vegades juntament amb les formes de la varietat més general del català central— (ex. *coguies*, *complaguies*, *jaiguies*, *moguies*, *seguies*); en alguns casos, el tret s'ha manifestat per a un nombre menor de poblacions (ex. *beguies*, *caiguies*, *creguies*, *deguies*, *poguies*, *valguies*). Es pot fer esment també de *riès* i *jaïes* a Meranges, i d'un *creïes* a Martinet.

Quant al verb *ser*, s'han localitzat formes amb /g/ per a 4, 5 PI (*siguem*, *sigueu*) a la major part de localitats —se n'exceptua Martinet. Sovint es trobaven en coexistència amb *som* i *sou* (vg. cap. 2.2.2.1.2 (§ II)).

Timbre vocàlic com a tret diferenciador dels modes indicatiu i subjuntiu

Hem avançat abans que una de les peculiaritats de la característica tal com es manifesta a la Cerdanya és la diferència de timbre de la vocal temàtica *e* de les persones primera i segona del plural del present d'indicatiu respecte al de les mateixes persones del present de subjuntiu —vg. § 1.A.1.2 *supra*.

Efectivament, a partir dels resultats de la nostra investigació actual, a la Cerdanya hi ha hagut arreu /é/ per a 4, 5 PS enfront de /é/ per a 4, 5 PI (amb l'única excepció d'un informant de Puigcerdà i un de Martinet, que feren totes les realitzacions [é]). I això s'esdevenia no únicament en els verbs de la subclasse [II, +ext.], sinó en tots els verbs de les classes I i II. S'evita així, doncs, el sincretisme entre 4, 5 PI i 4, 5 PS. És rellevant que el tret fonològic que diferencia les vocals anteriors /e/ i /é/ asseguri una distinció de tipus morfològic relativa al mode.²⁰² Aquesta particularitat es pot trobar també a l'occità modern: «*vendèm*, *vendètz*» (PI) enfront de «*vendem*, *vendetz*» (PS). (Per a aquestes dades de l'occità, vg. Wheeler, 1985, p. 455. Vg. també Ronjat (1930-1941) —per exemple, § 600 i 622.)

Alguns estudiosos han deixat constància d'algunes formes amb aquesta [é] a la Cerdanya, però fins al moment present no se n'havia fet cap descripció ni generalització explícita:

202. La concreció del tret fonològic que distingeix els fonemes /e/ i /é/ pot variar segons quina sigui la selecció de trets fonològics i l'assignació consegüent que es faci per als diferents fonemes de la llengua. Així, segons la classificació de Wheeler (1979, p. xxii), aquest tret diferencial és [+/- baix] (/e/ = -baix; /é/ = +baix) i, segons la classificació de Bonet i Lloret (1998, p. 20), aquest tret és [+/- Arrel Avançada] (/e/ = +AA; /é/ = -AA) —en aquesta segona classificació es consideren ambdós fonemes [-baix].

a) Xandri (1917, p. 196), entre una colla de mots que ressenya amb [é] a la Cerdanya —*re* ‘res’, *mareig*, *passeig*, *safareig*, etc. (i «llavéig» [sic])—, hi afegeix *repassem* (sense cap indicació ni sobre el temps verbal ni sobre l’abast del fenomen).

b) En un dels quaderns de camp d’Alcover (*Katalanische Verbalflexion*, datat el 1906 —ed. Perea, 1999a, p. 32), s’hi pot llegir una observació d’Alcover corresponent al timbre vocàlic de què aquí tractem: «Creure: a Puigcerdà a la 2a persona de l’imperatiu plural, en sentit afirmatiu fan la [ε] oberta ([anéw]) [sic], i en el sentit negatiu la fan tancada».²⁰³

c) Als materials de l’ALDC hi ha transcrites formes amb [é] a 4, 5 PS per a Meranges i per a Alp.²⁰⁴

Incidència lèxica (subgrup [-w]) (ens limitem a l’anàlisi de 4 PI)

A les diverses poblacions enquestades de la Baixa Cerdanya vam poder recollir les formes amb /g/ per a tots els verbs del subgrup [-w] esmentat (en alguns casos en coexistència amb les formes de la varietat més general del català central) —amb l’excepció d’una població en què no realitzaren el verb *deure* amb aquesta característica.²⁰⁵

III. Conclusions

L’extensió velar a 4, 5 PI dels verbs de la subclasse [II, +ext.] es desplega d’est a oest de la zona objecte d’estudi, però amb peculiaritats diferents segons l’àrea de manera que queda palès el seu origen independent. És un tret que es manifesta bàsicament al subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.], i només de manera secundària a la resta de verbs de la subclasse esmentada.

Si ens referim al subgrup [-w] indicat, es pot assenyalar que, pel que fa a l’àrea centre i est de la zona objecte d’estudi, les formes amb la característica apareixen a totes les comarques (el Ripollès, la Garrotxa, l’Alt Empordà, el Pla de l’Estany) i hi coexisteixen amb les solucions amb /b/ final d’arrel i amb les de la varietat més comuna del català central. Respecte als inicis del segle xx, la presència d’aquesta /g/ ha augmentat a l’Alt Empordà i s’ha estès cap a la Garrotxa, mentre que, pel que fa al Ripollès, s’ha mantingut en uns nivells més o menys similars. Quant a l’àrea contigua sud-est, es pot trobar al Gironès, el Baix Empordà i la Selva (tot i que, en alguns sectors de les dues darreres comarques, en un grau baix).

Per a l’àrea centre i est que acabem d’indicar, hem proposat un origen posterior a la solució amb /b/ final d’arrel que hi presenten els verbs del subgrup [-w] alludit —tant els de tipus *beure* (provinents d’ètims amb -b-, -v- final d’arrel) com els de tipus *creure* (procedents d’ètims amb -D-, -C^{e,i} final d’arrel).

203. Creiem que és aquesta una observació que s’adiu amb el que aquí ha estat exposat, per tal com —segons el que ja hem comentat a § 0 (a) *supra*—, la forma de 5 Imper. coincideix en català amb 5 PI (i, doncs, li pertoca [é]) i per a 5 Imper. negatiu utilitzem 5 PS (i, doncs, en aquest cas a la Cerdanya li pertoca [é]).

Pel que fa al nostre estudi sobre les dades actuals, malgrat que l’imperatiu era un temps verbal fora del nostre objectiu (vg. cap. 2.1.1.1), disposem d’informació addicional sobre aquest punt perquè, de manera indirecta, el qüestionari incloïa aquestes formes amb la finalitat d’elicitar clítics pronominals posposats. Així, podem indicar que *pentinem-nos* s’ha realitzat a la Cerdanya majoritàriament amb [é] (deu informants d’un total de tretze amb dades per a aquesta pregunta); i, *pentineu-vos*, en tots els casos amb [é]. (Aquests resultats s’avenen també amb el que hem comentat, ja que és sabut que, en català, 4 Imper. prové de 4 PS (vg. § 0 (a) *supra*.)

204. Va ser precisament en transcriure l’enquesta d’Alp de l’ALDC que vaig adonar-me de l’abast del fenomen. L’informant deia sistemàticament «Nosaltres digu[é]m [...]» (4 PI); i, en canvi, comentava sovint «digu[é]m-ho així / aixins!» (en imperatiu; i, doncs, com 4 PS). Això va fer que, a l’hora d’afrontar l’estudi present, em proposés investigar a fons aquesta particularitat.

205. Es tracta de Guils de Cerdanya. També s’ha de fer l’excepció d’alguns verbs poc usuals per als quals, o bé no hi ha hagut dades en cap població d’aquella comarca (*cloure*), o bé aquestes han mancat per a alguna localitat (*complaire*).

Creiem que la causa d'aparició de la /g/ a l'àrea esmentada seria el contacte dels parlants de la zona amb la varietat més comuna del català central i la inseguretat lingüística consegüent (ja que hi havia divergència entre ambdues varietats lingüístiques per a 4, 5 PI dels verbs del tipus *creure* —és a dir, els del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] procedents d'ètims amb -D-, -C^{e,i} final d'arrel). La forma amb /g/ representaria la resolució del conflicte: es troba al paradigma d'ambdues varietats —per bé que al subjuntiu— i és més fàcil d'adoptar que no pas les formes de 4, 5 PI del català central —les quals presenten alternances del tipus *caiem* (amb [j] antihiàtica), *coem* (amb hiat), *bevem* (amb -/b/ etimològica final d'arrel). Després aquesta solució amb /g/ s'hauria estès a la resta de verbs del subgrup [-w] —és a dir, els procedents d'ètims llatins amb -B-, -V- final d'arrel— i també cap a d'altres verbs de la subclasse [II, +ext.].

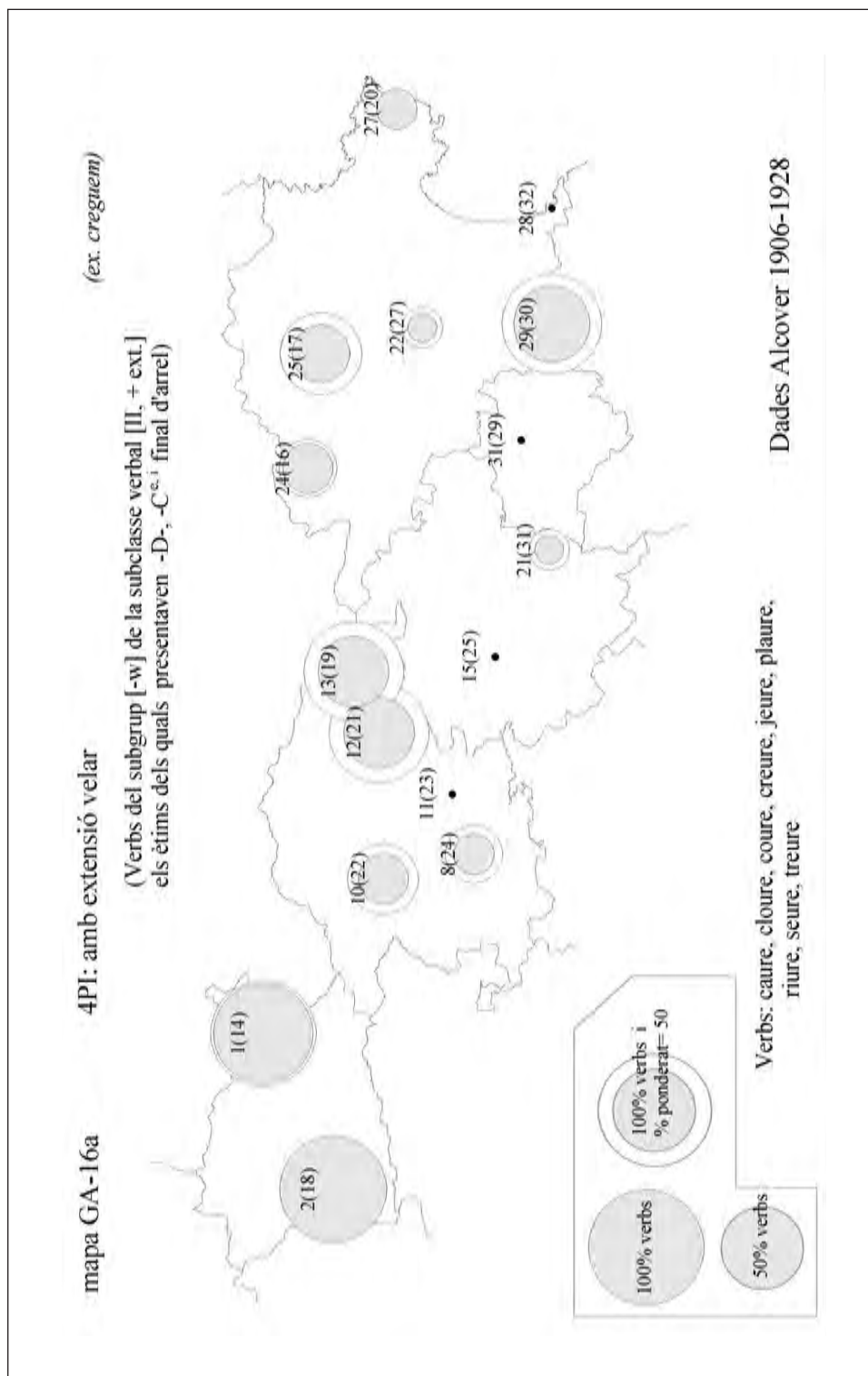
Aquesta causa de tipus extern —el contacte entre dues varietats lingüístiques diferents— es contraposa a les de tipus intern que fins al moment havien estat donades, les quals explicaven el canvi a partir d'un sol sistema lingüístic —encara que cal dir que aquests estudis no havien fet referència explícita a la zona que aquí hem examinat.

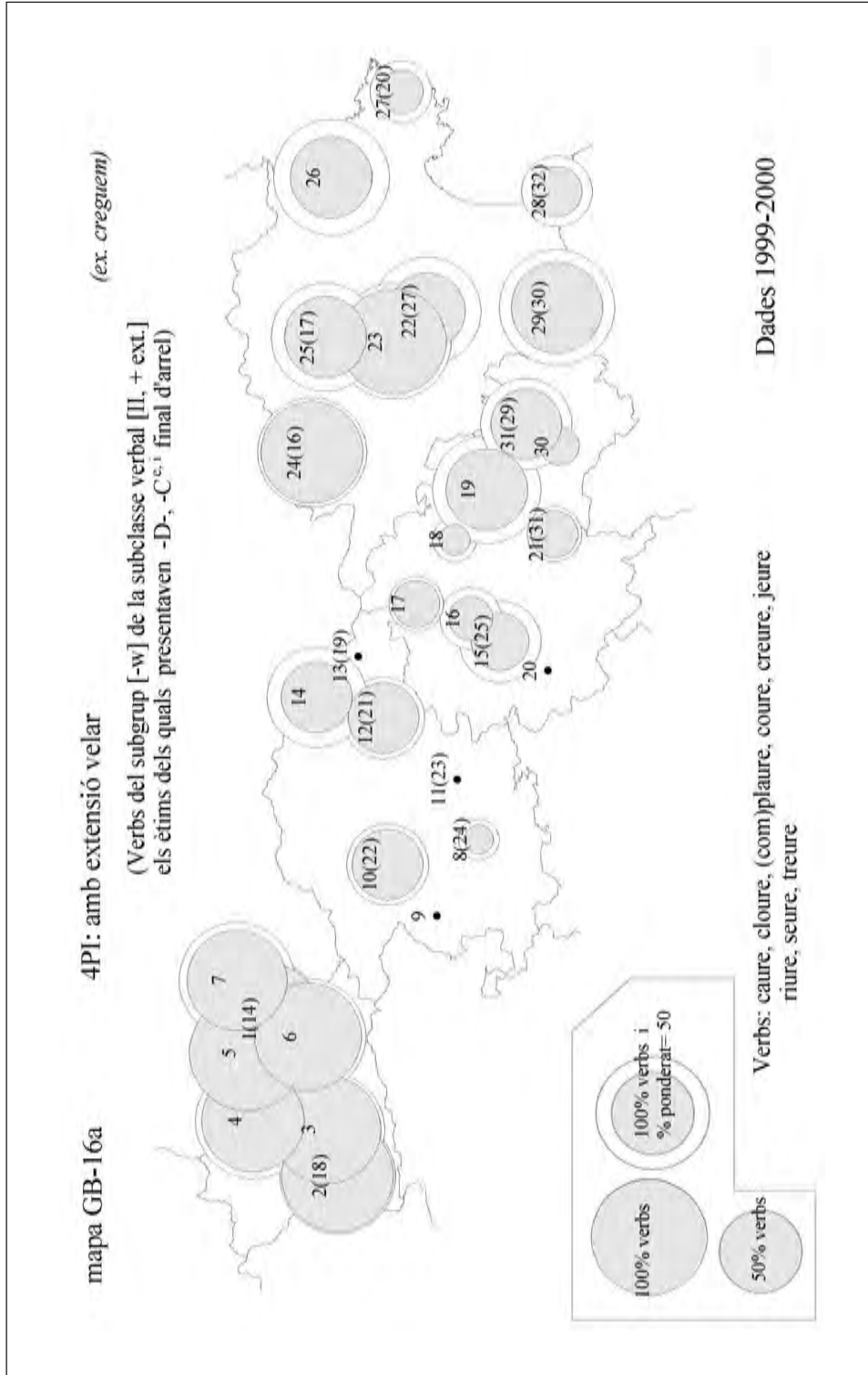
(Pel que fa a aquestes causes de tipus intern —i limitant-nos ara a subratllar la que assenyala confrontació de 5 Imper. amb 4 Imper. com a iniciador del canvi lingüístic, o bé la que fa referència a l'associació fonològica entre /g/ i la vocal temàtica *e*—, en cas d'haver actuat a l'àrea centre i est de la zona objecte del nostre estudi considerem que el seu paper hi hauria estat només de tipus complementari.)

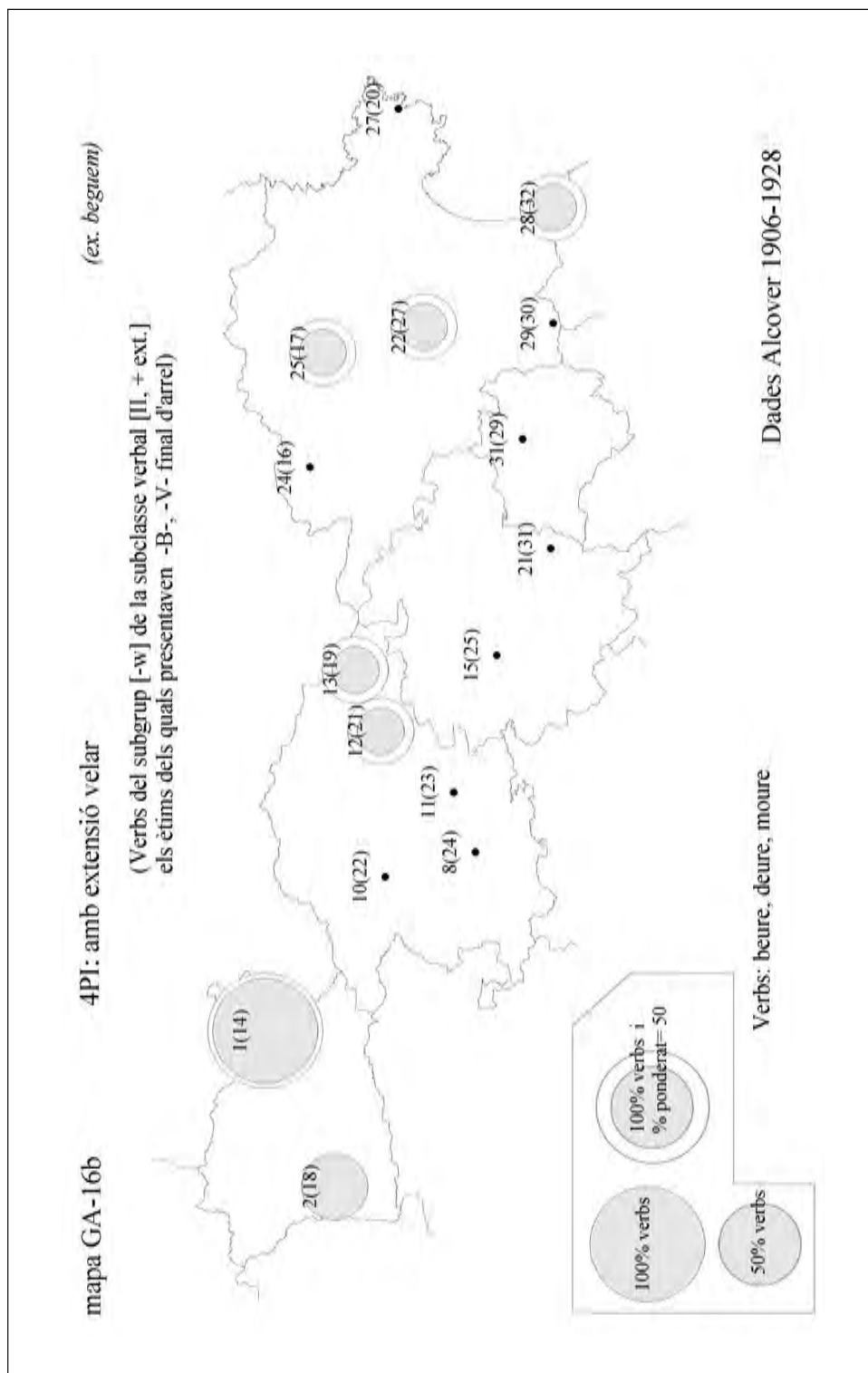
Quant a la Cerdanya, tot i que no tenim indicis relacionats amb el canvi lingüístic per emetre una hipòtesi sobre l'origen de la característica en aquesta comarca perquè a començament del segle xx s'hi trobava ja com a solució consolidada, sí que podem assenyalar que presenta com a peculiaritats: *a*) presència d'extensió velar a l'Imp. Ind. dels mateixos verbs, i *b*) el sincretisme entre les formes de 4, 5 PI i 4, 5 PS s'evita en els verbs de les classes verbals I i II (i també, doncs, a la subclasse [II, +ext.] a què aquí ens referim) mitjançant la diferència de timbre de la vocal temàtica —/é/ per al PI, i /é/ per al PS.

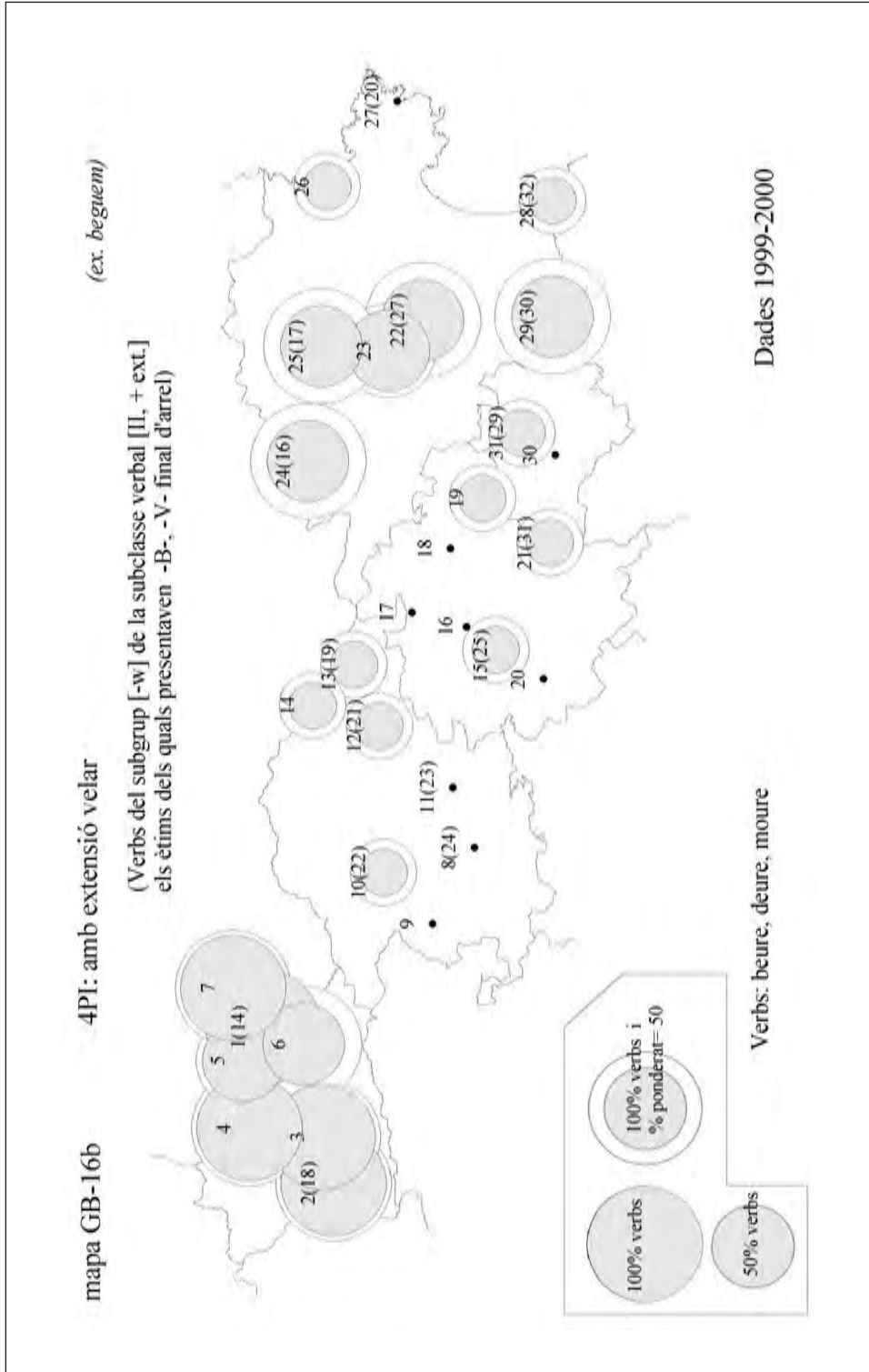
En aquesta comarca —i centrant-nos en 4, 5 PI dels verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.]— la característica s'hi manté actualment en un grau important, amb uns nivells baixos de coexistència amb les formes pròpies de la varietat més general del català central.

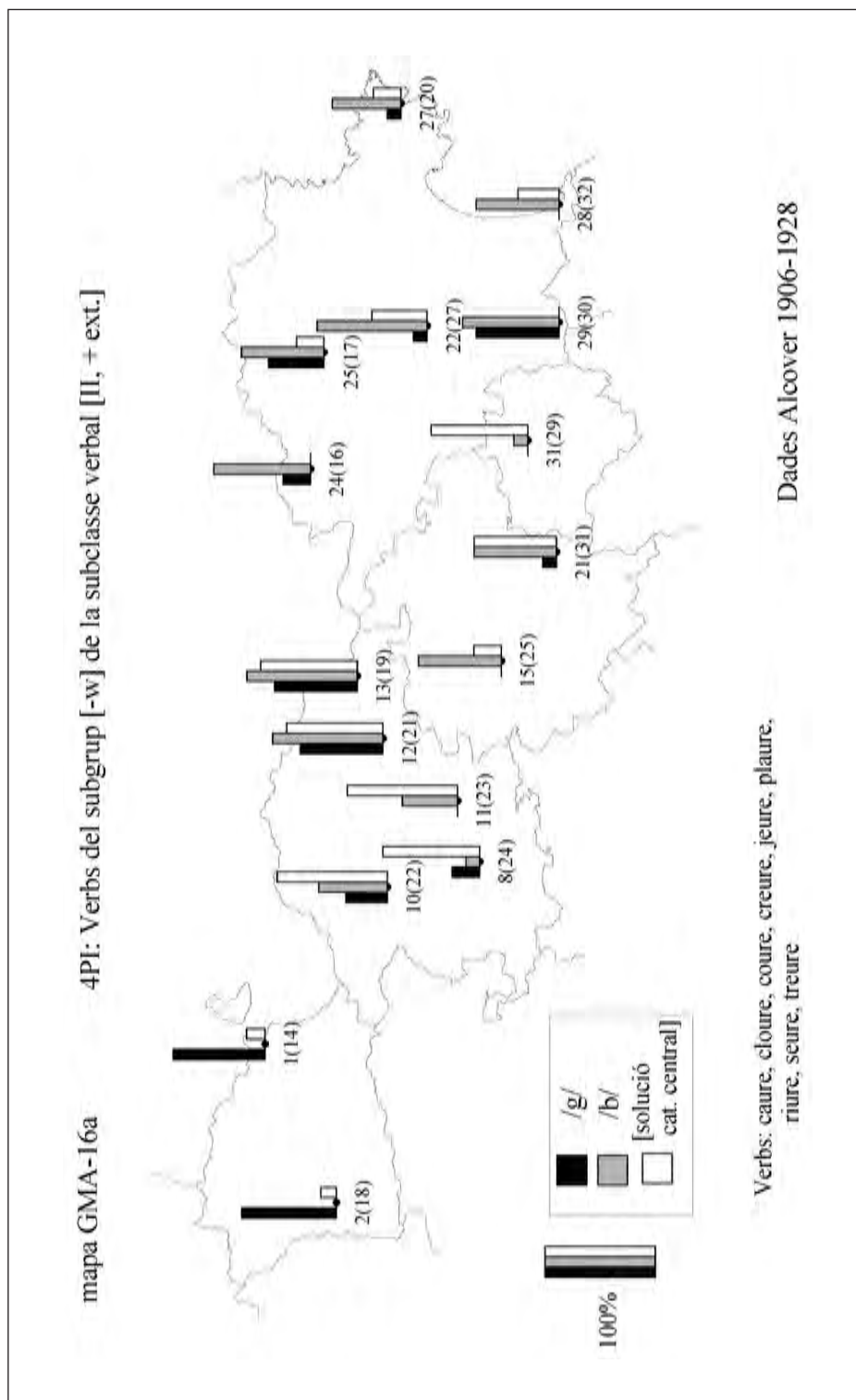
També es pot observar com —almenys a l'inici del segle xx— ambdues Cerdanyes es comportaven de manera conjunta pel que fa a aquesta característica lingüística.

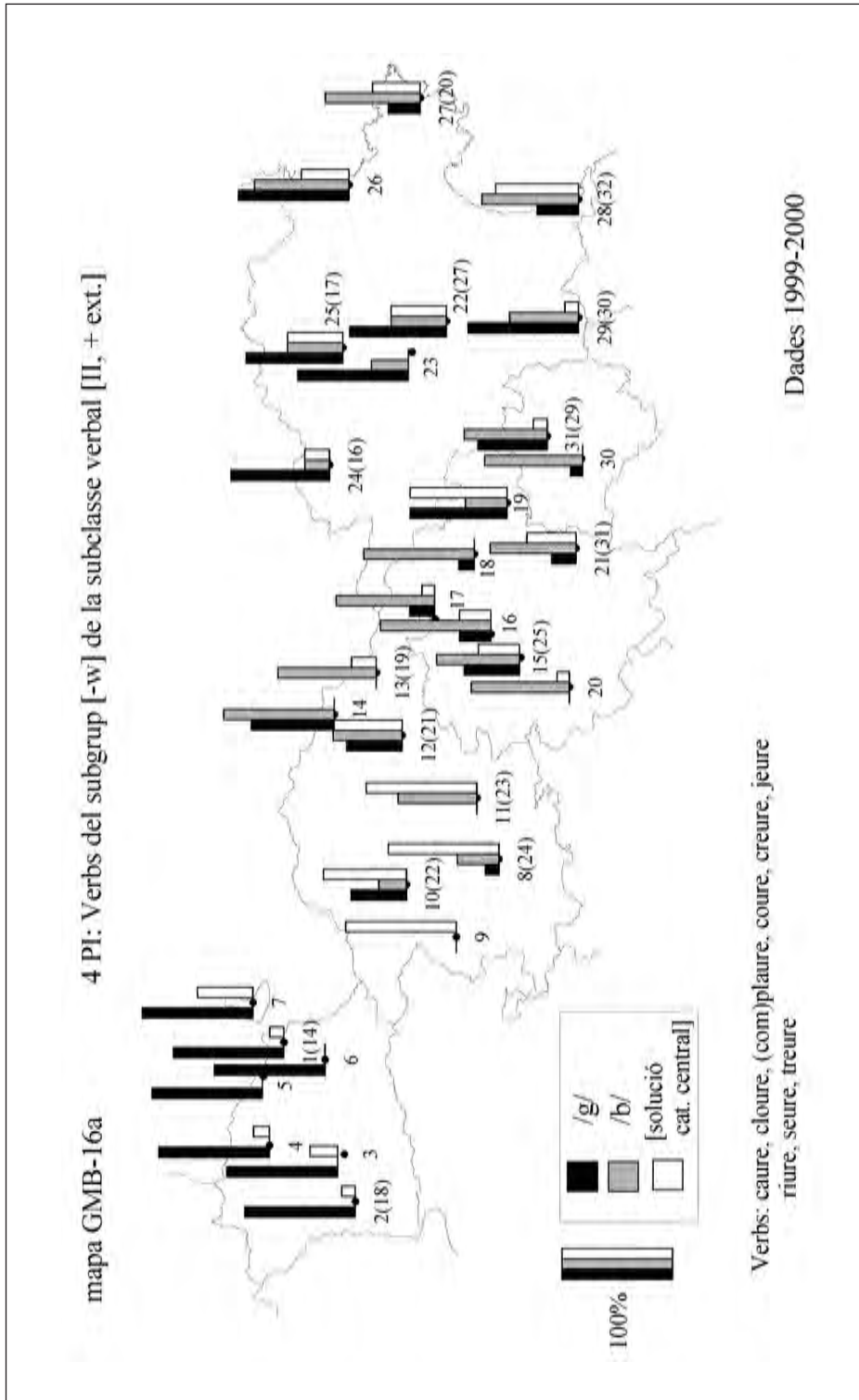

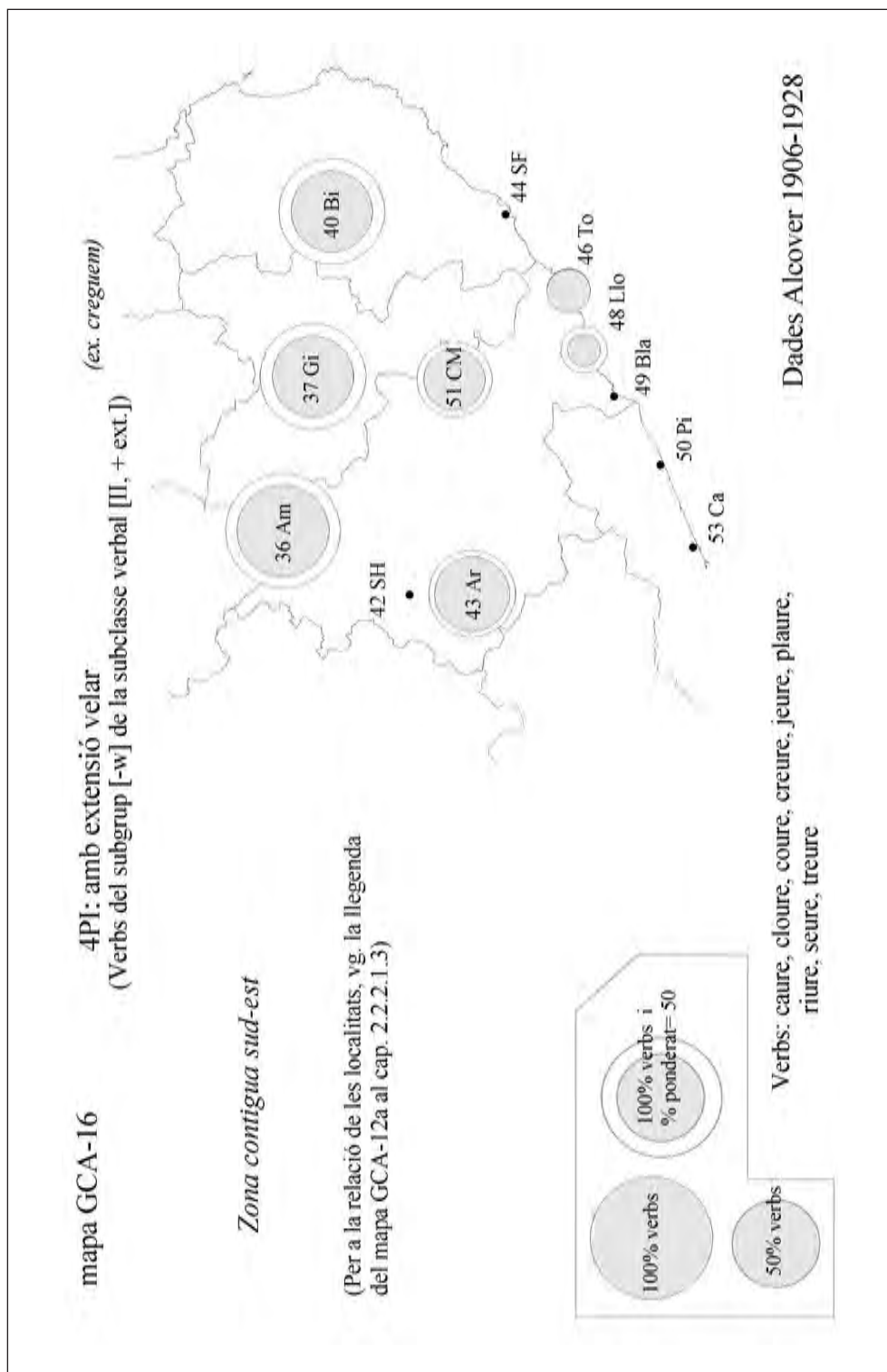

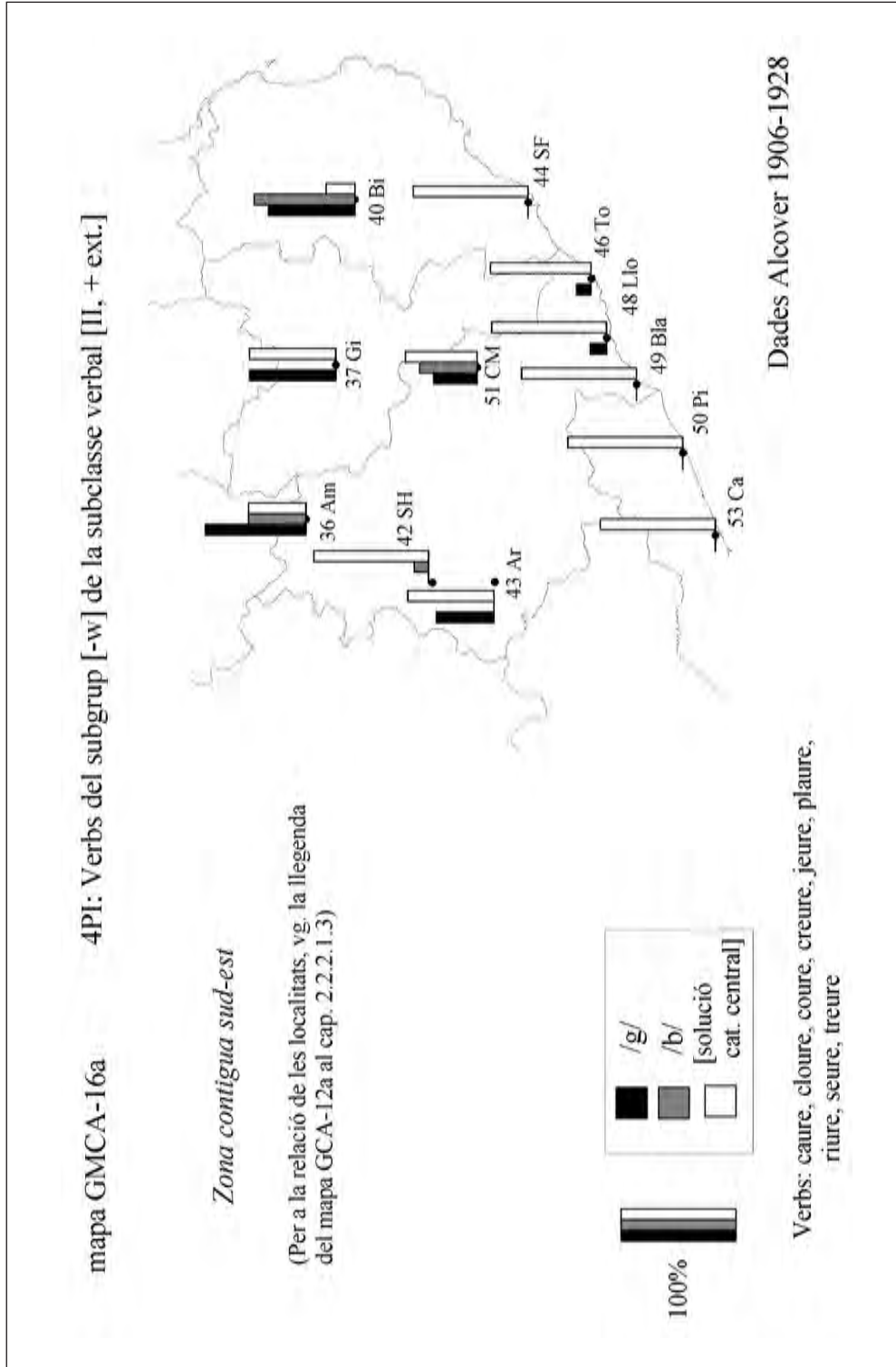

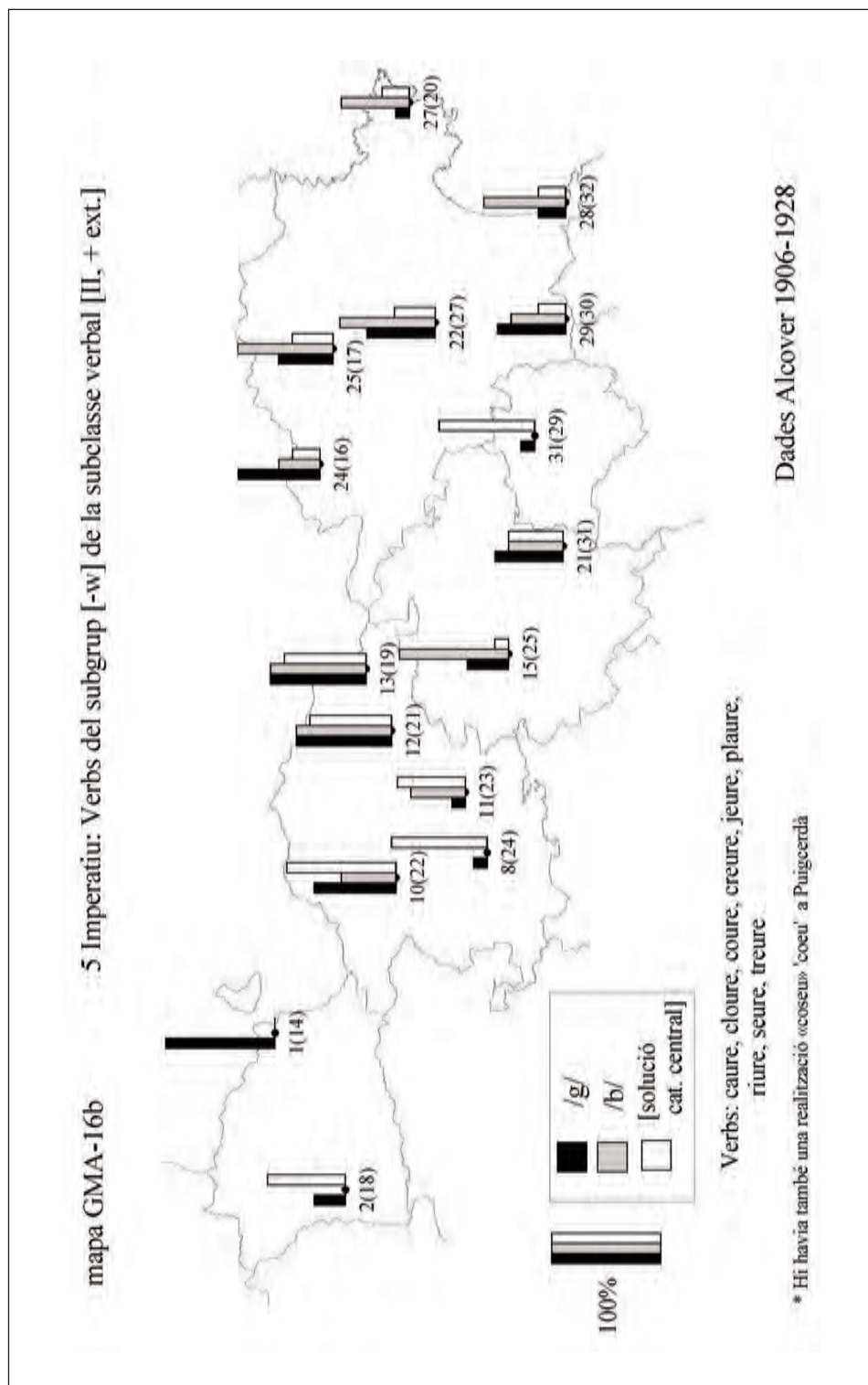

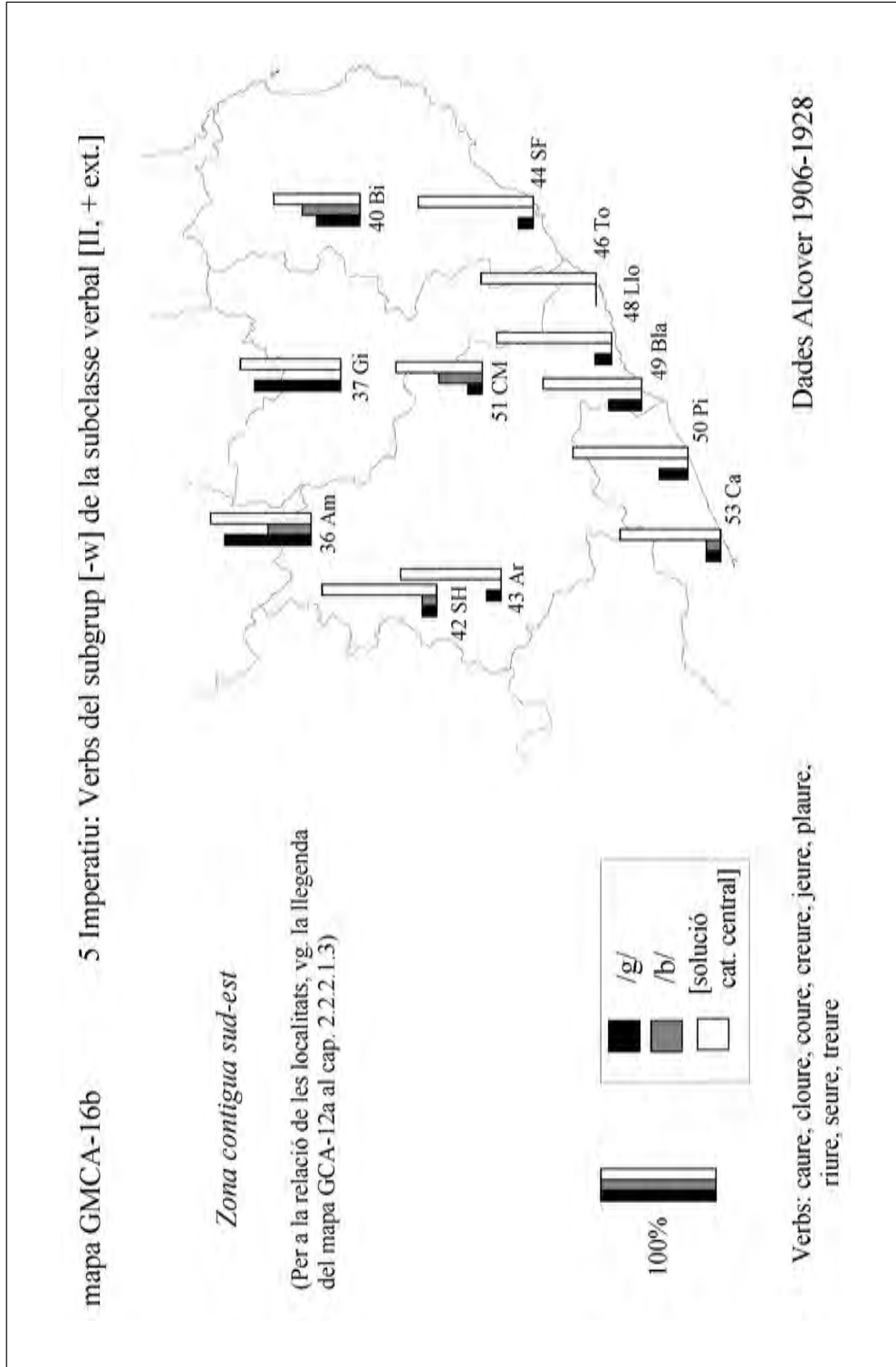

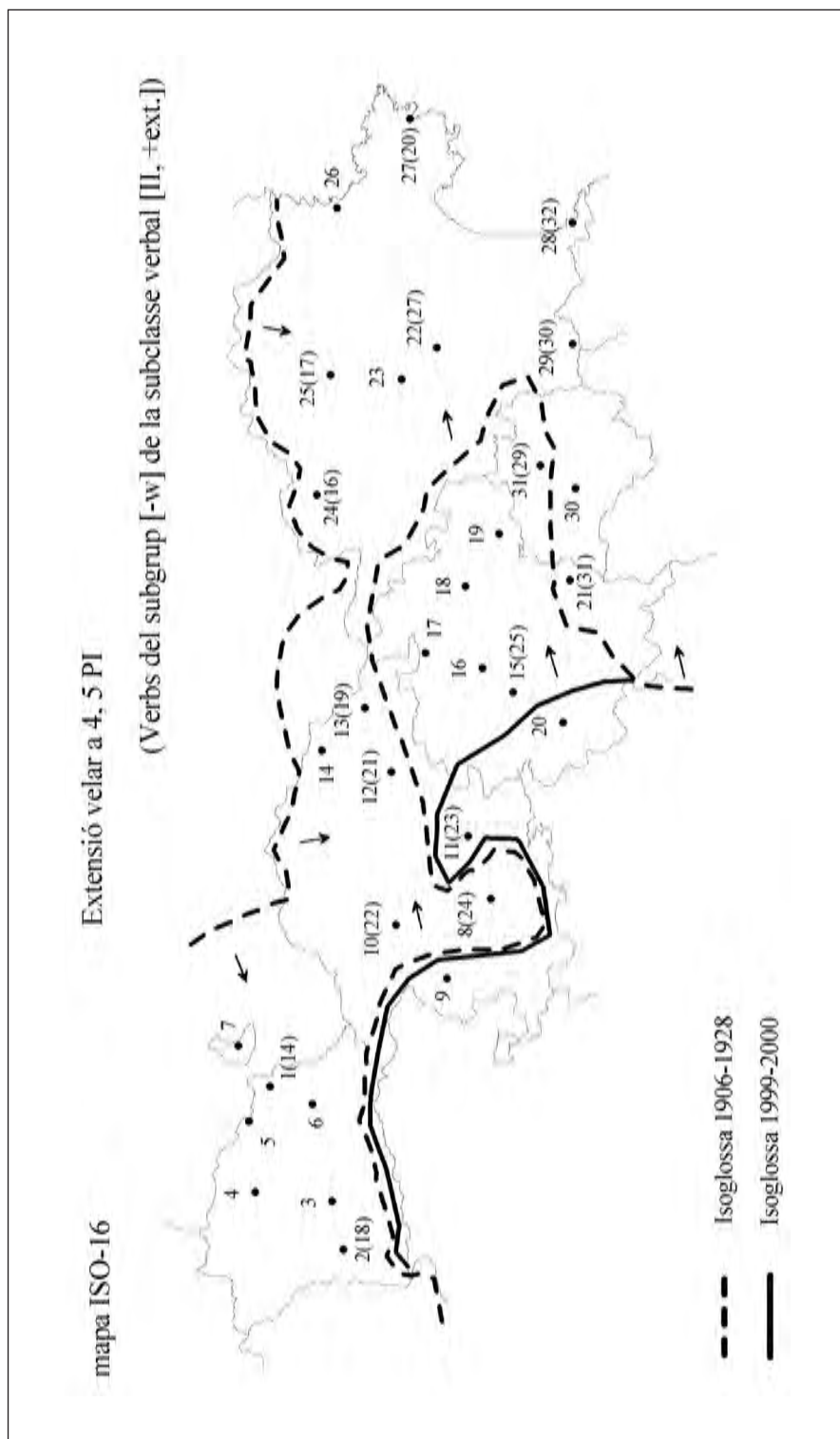

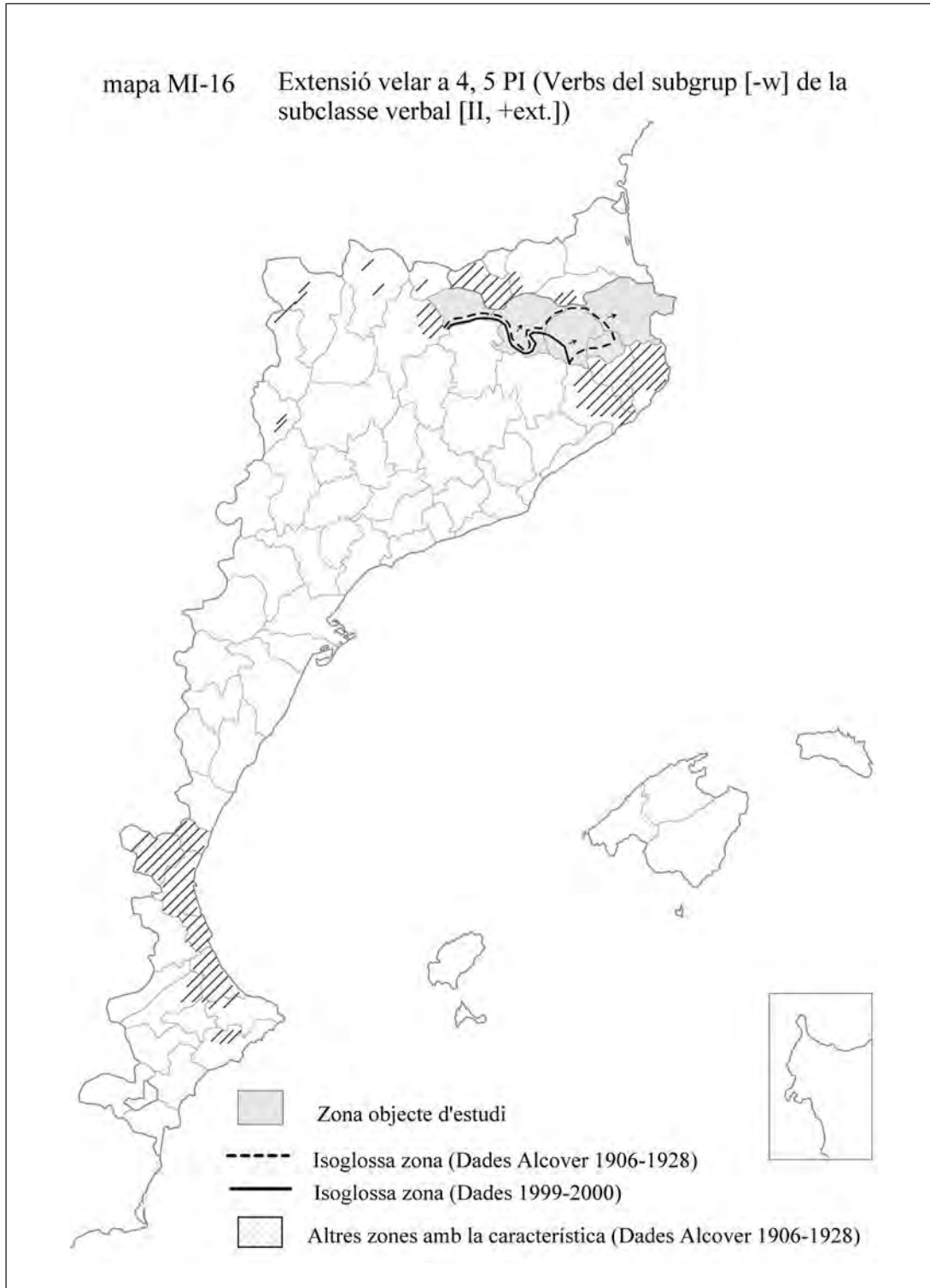

2.2.4. Tipus *nc*: Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi (àrea centre)

2.2.4.1. Extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* (car. 17) (ex. *faic*)

0. Comentari lingüístic

En un sector de la zona objecte d'estudi, els verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* presenten el segment [k] final a la primera persona del singular del present d'indicatiu. Ens referim a formes com *faic* o *vaic*.

La particularitat que aquestes formes es trobin en poblacions en què hi ha extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS dels mateixos verbs —tret, aquest darrer, que constitueix la nostra car. 22 (ex. *vaiguis*)— ha fet que ens decantéssim per qualificar, en primera instància, la característica que examinem en aquest capítol com a extensió velar /g/ (que es realitza [k] a final de mot davant pausa). Sobre els motius que poden haver conduït a l'aparició de l'extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS i 1 PI dels verbs de què aquí tractem, vg. cap. 2.2.6.2 (nota 232).

Si s'examina sota epígrafs separats l'existència d'extensió velar en ambdós temps verbals és, bàsicament, perquè els correspon una tipologia de distribució espacial diferent —és aquesta classificació tipològica la que organitza el capítol 2.2, com ja hem indicat a l'inici d'aquest. Hi hem d'afegir, però, que l'extensió velar a 1 PI presenta un matís diferent respecte a la manifestació del tret a 1, 2, 3, 6 PS: si tenim en compte que les formes *vaic*, *faic*, *haic*, *veic* alternen en aquesta zona amb *vai*, *fai*, *hai* (juntament amb *he*), *vei* —vg. *infra* i cap. 2.2.5.3 (car. 20)—, es podria pensar en la possibilitat que aquella hi exercís, a més a més, una funció d'epítesi.²⁰⁶

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Als inicis del segle xx, l'extensió velar per a 1 PI dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* es trobava al Ripollès (exceptuant-ne l'angle nord-est) i a l'oest de la Garrotxa (Olot). Aquestes formes solien coexistir en aquestes poblacions amb les d'arrel amb /j/ final i sense extensió velar (ex. *fai* (car. 20)) i amb les de la varietat més general del català central.

Per al verb *veure*, hi havia també *veic* a Capmany (Alt Empordà) i a Camprodon (nord-est del Ripollès). La major amplitud geogràfica de les formes amb extensió velar per al verb *veure* —que es podrà comprovar també en els altres apartats d'aquest capítol i en el cap. 2.2.6.2 (car. 22)— creiem que es podria explicar pel paralelisme formal que presenta aquest verb respecte als del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (ens referim al fet que comparteixen final d'arrel /w/ en diversos temps i persones). Podem afegir-hi que a Sant Joan de les Abadesses hi havia també la forma *vec* —sense /j/ precedent final d'arrel— juntament amb *veic*.

206. En cas de ser així, cal indicar que aquesta epítesi seria independent de la que trobem a les classes verbals principals (ex. *càntoc* [car. 12] —vg. cap. 2.2.2.1.3): es pot apreciar com les àrees no coincideixen —només interfereixen en el sector oest de la Garrotxa.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Quant a la resta de la bibliografia, només ha estat remarcada la característica per a la Garrotxa (2001) (vg. taula car-17:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Es podia localitzar igualment aquest tret a comarques del català central situades al flanc oest contigu: el Berguedà, nord del Solsonès i, en algun cas molt aïllat, Osona.

També, en aquest sector contigu del català central, es dona la coincidència que on apareixia el tret que aquí ens ocupa hi havia extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS dels mateixos verbs.

Als altres dialectes, les formes verbals aquí estudiades s'hi trobaven de forma completament ocasional. Ens hem de referir al català nord-occidental, però cal dir que apareixia només a Benavarri i, en algun cas, al Pont de Suert; convé remarcar, doncs, que al català nord-occidental no es manifestava aquest tret lingüístic malgrat que sí que hi havia extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS (car. 22). (També hi havia a vegades formes amb [k] final —però sense /j/ precedent final d'arrel: ex. *fa*[k], *fa*[sk], *fa*[ʃk]— en algun punt del balear i del valencià. Es tracta de casos que considerem paral·lels als dels verbs de les classes II o III més generals, els quals podien presentar realitzacions amb final [k] a 1 PI en aquests mateixos dialectes (vg. cap. 2.2.2.1.3 (§ 0).)

Quant al verb *veure*, les formes *veic* o *vec* es podien localitzar a diverses poblacions del català nord-occidental. La forma *vec* —sense /j/ precedent final d'arrel— es trobava, d'altra banda, en alguna localitat del rossellonès —concretament de l'Alta Cerdanya o bé de l'extrem sud-est del Rosselló (Argelers)—, del valencià i del mallorquí; i la forma *ve*[ʃk] en algun punt del valencià.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Segons les dades actuals obtingudes, la presència de la característica a la nostra zona ha minvat respecte a la que hi tenia als inicis del segle xx: a la Garrotxa, l'hem trobat només a Sant Joan les Fonts (en un dels tres informants) —ara no ha aparegut a Olot—; al Ripollès ha quedat limitada al sud-oest (si no prenem en consideració el verb *veure*). Com aleshores, aquestes formes conviuen a la mateixa localitat amb formes alternants. Pel que fa a aquestes darreres, hi hem localitzat les de la varietat més general del català central i també, en algun sector, les que presenten /j/ final d'arrel però no l'extensió velar—ex. *fai*, vg. cap. 2.2.5.3 (car. 20).

Quant al cas més específic del verb *veure*, tenim també alguna realització amb extensió velar en altres poblacions: *veic* (Ribes de Freser) i *vec* (Sant Joan de les Abadesses, Martinet, Bellver de Cerdanya, Fontanals de Cerdanya, Saus).

TAULA CAR-17:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
2001	Monturiol i Domínguez (p. 42) assenyalen <i>faic</i> , <i>vaic</i> i <i>veic</i> per a la Garrotxa.

Cal fer constar que el sol context que el qüestionari preveia per a aquestes formes verbals era abans de pausa (amb l'excepció del verb *haver*, per al qual es tractava de l'ús com a auxiliar en el perfect d'indicatiu «he vingut»). Així, les dades obtingudes mitjançant el qüestionari relatiu a la situació actual corresponen, per al verb *anar*, al seu ús lèxic (i no a l'auxiliar) i, per al verb *haver*, a un dels usos que pot tenir com a auxiliar. En aquest darrer cas, la forma obtinguda arreu de l'àrea ha estat *he*, en alguns llocs coexistent amb *hai* (vg. cap. 2.2.5.3, § II (car. 20)); no hem trobat, en canvi, *haic* en el sintagma assenyalat.

Dades aportades per la parla espontània i la conversa dirigida

Les dades provinents de la parla espontània o de la conversa dirigida que vam poder recollir en el transcurs de les nostres entrevistes semblen confirmar un ús baix d'aquest tret avui dia. Hem obtingut només, d'una banda, les formes *faic*, *vaic* i *veic* de la mateixa informant de Sant Joan les Fonts que havia respost formes d'aquest tipus dins del qüestionari, i d'altra banda, *faic* de dues informants de Gombrèn, població en què ja havia aparegut també la característica en les respostes al qüestionari.²⁰⁷

III. Conclusions

Les formes de primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* amb extensió velar i /j/ precedent final d'arrel tenien, als inicis del segle xx, una presència limitada a la part central de la nostra zona (el Ripollès —excepte l'angle nord-est— i l'oest de la Garrotxa). I, pel que fa a la zona contigua, al Berguedà i nord del Solsonès (només en algun cas molt aïllat s'hi sumava Osona). S'escau que aquestes eren també les contrades del català central en què hi havia extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS per als mateixos verbs (vg. car. 22 (ex. *vaiguís*) al cap. 2.2.6.2).

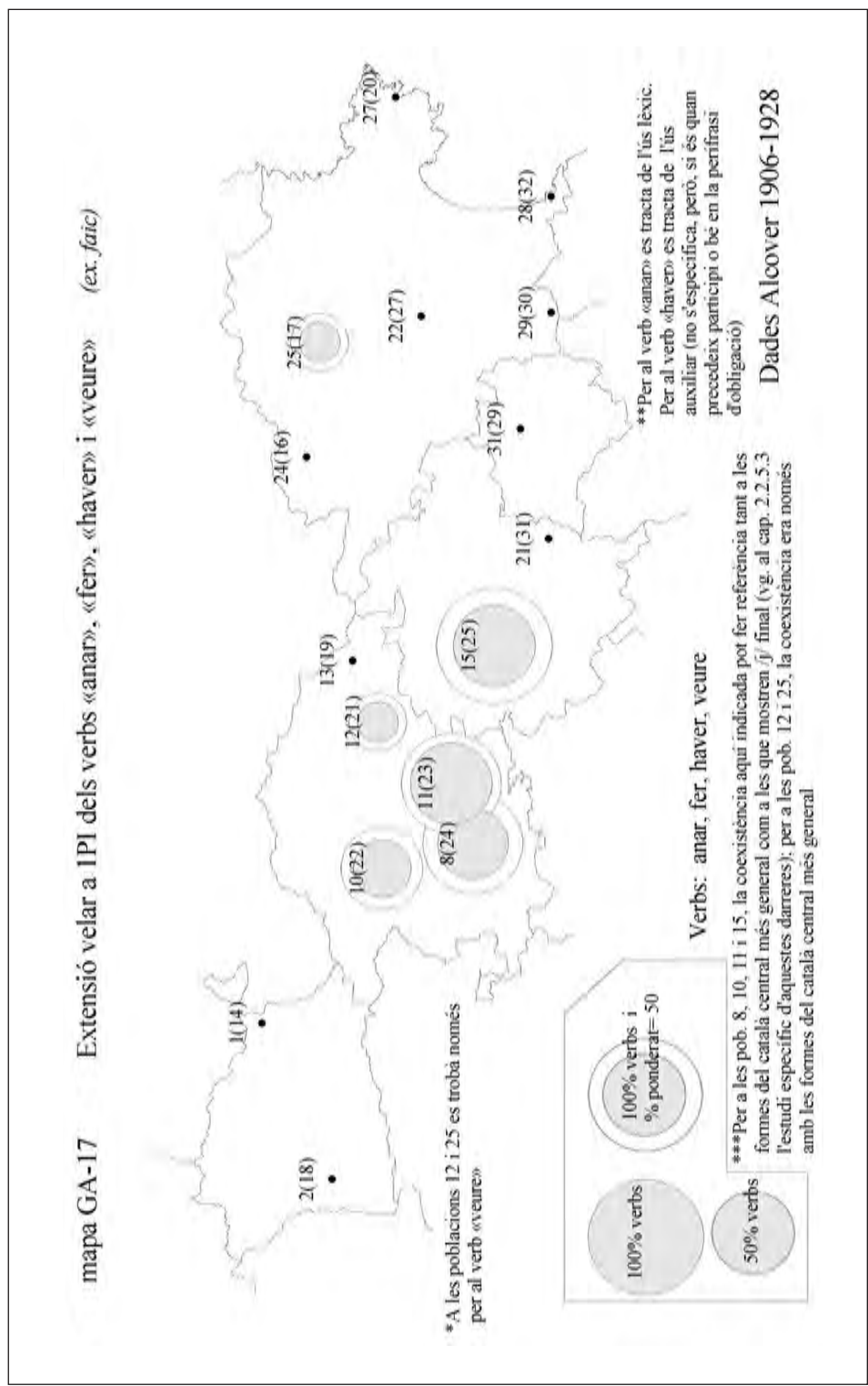
Si ens referim al català nord-occidental, cal dir que hi havia l'extensió velar al PS però no a 1 PI —amb alguna excepció completament isolada. Això significa que sols en una part del territori en què es desplejava l'extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS per als verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* apareixia extensió velar a 1 PI dels mateixos verbs. (Es pot fer esment també del fet que, en algun punt del balear i del valencià, hi havia a voltes per a aquests verbs formes amb [k] final, però en aquest cas sense /j/ precedent; es poden considerar paral·leles a les d'algunes realitzacions amb [k] final de les classes II i III.)

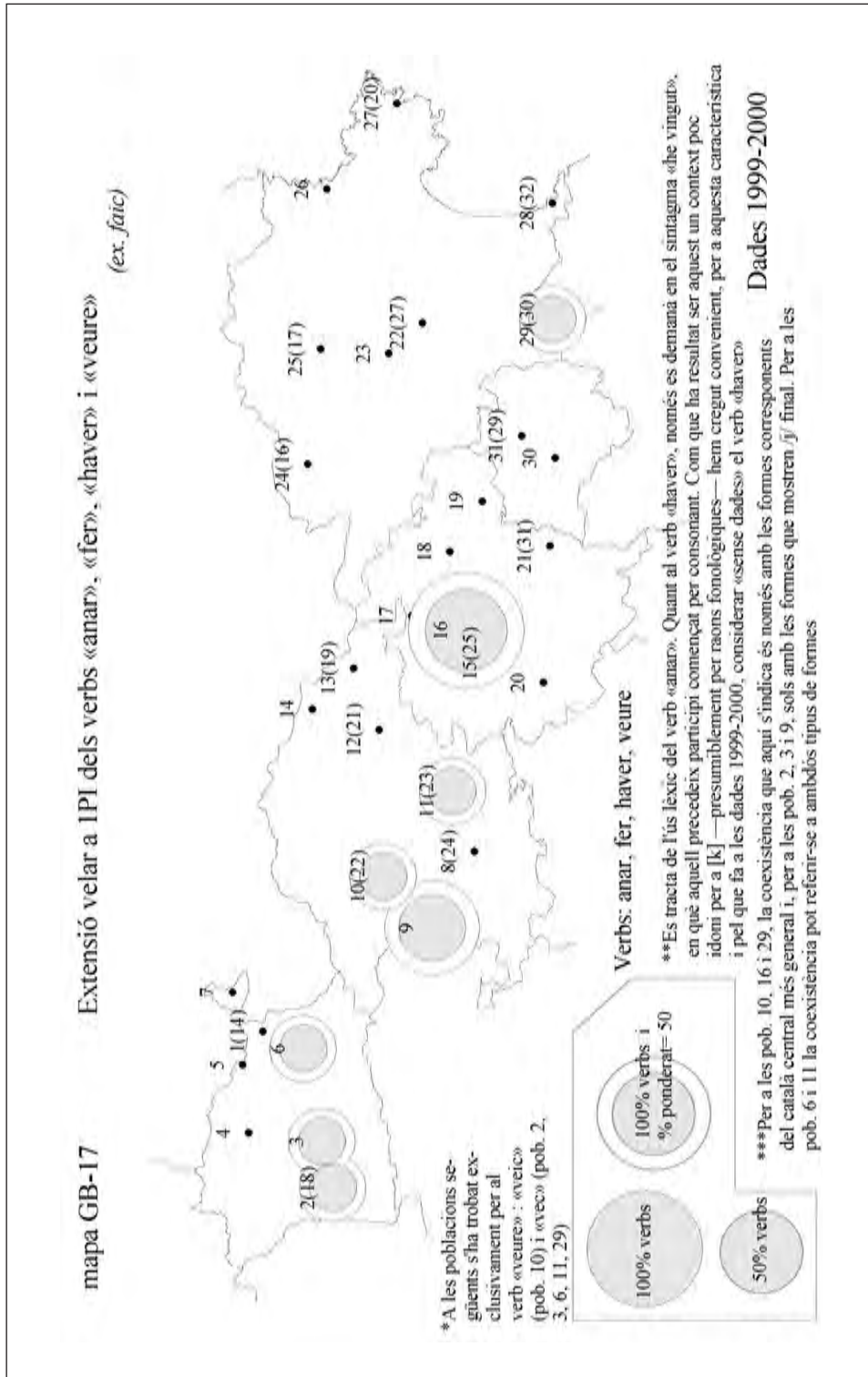
Quant al verb *veure*, la presència de [k] a 1 PI podia abraçar també altres punts: es trobava en alguna altra localitat de la zona objecte d'estudi (i també a diverses poblacions del català nord-occidental i en alguna del rossellonès i del valencià —en el cas d'aquests dos darrers dialectes no hi havia /j/ final d'arrel precedint [k]). La similitud formal d'aquest verb amb els del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] —ens referim a la presència de /w/ final d'arrel en alguns temps i persones— podria explicar l'ús territorialment més ampli de l'extensió velar que s'hi manifesta.

207. El fet que aquest tret s'hagi manifestat en un grau tan baix no ha permès poder efectuar un estudi similar al que hem realitzat per a la característica 12 (ex. *càntoc*), en el qual s'havia pogut constatar una gradació diferent d'aparició d'aquella segons el context fonològic posterior a [k] (pausa, mot començat en vocal o mot començat en consonant —vg. cap. 2.2.2.1.3 (§ II) i nota 135). En relació amb aquest punt, podem comentar que Ronjat (1930-1941, § 554 i 829) ha assenyalat un condicionament contextual fonològic posterior per a formes verbals com les que s'examinen en aquest capítol en alguns llocs de l'occità. Concretament, indica que, a la parla de Tolosa de Llenguadoc, presenten [k] final les formes verbals *vau* 'vaig' i *fau* 'faig' quan van seguides de mot començat en vocal (ex. «i bau» 'hi vaig' davant de pausa, però «m'i bauc afana» 'vaig a afanyar-m'hi, a aplicar-m'hi'). I que, en alguns punts de l'occità alpi —igual com s'hi esdevenia per als verbs de les classes verbals regulars (vg. nota 136)—, hi ha realitzacions com *vauc* 'vaig' o bé *aic* 'haig' quan precedeixen el pronom *iu* (o bé en la variant *ie*) 'jo' en les frases interrogatives.

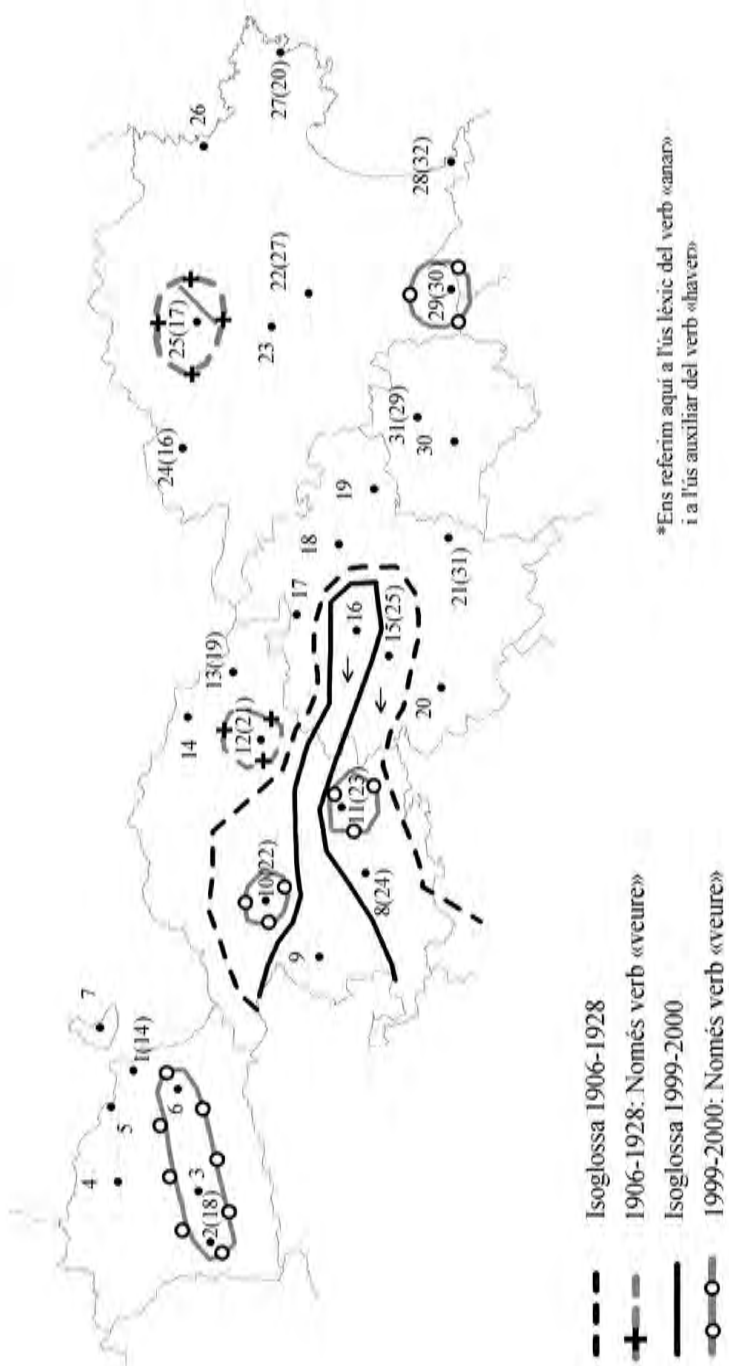
Actualment i limitant-nos a la zona investigada, la realització d'extensió velar a 1 PI per als quatre verbs examinats hauria disminuït a la Garrotxa i, al Ripollès, hauria quedat reduïda al sud-oest (més enllà d'aquest sector, se n'ha localitzat només alguna realització puntual per al verb *veure* —i, més concretament, en la forma *vec*).

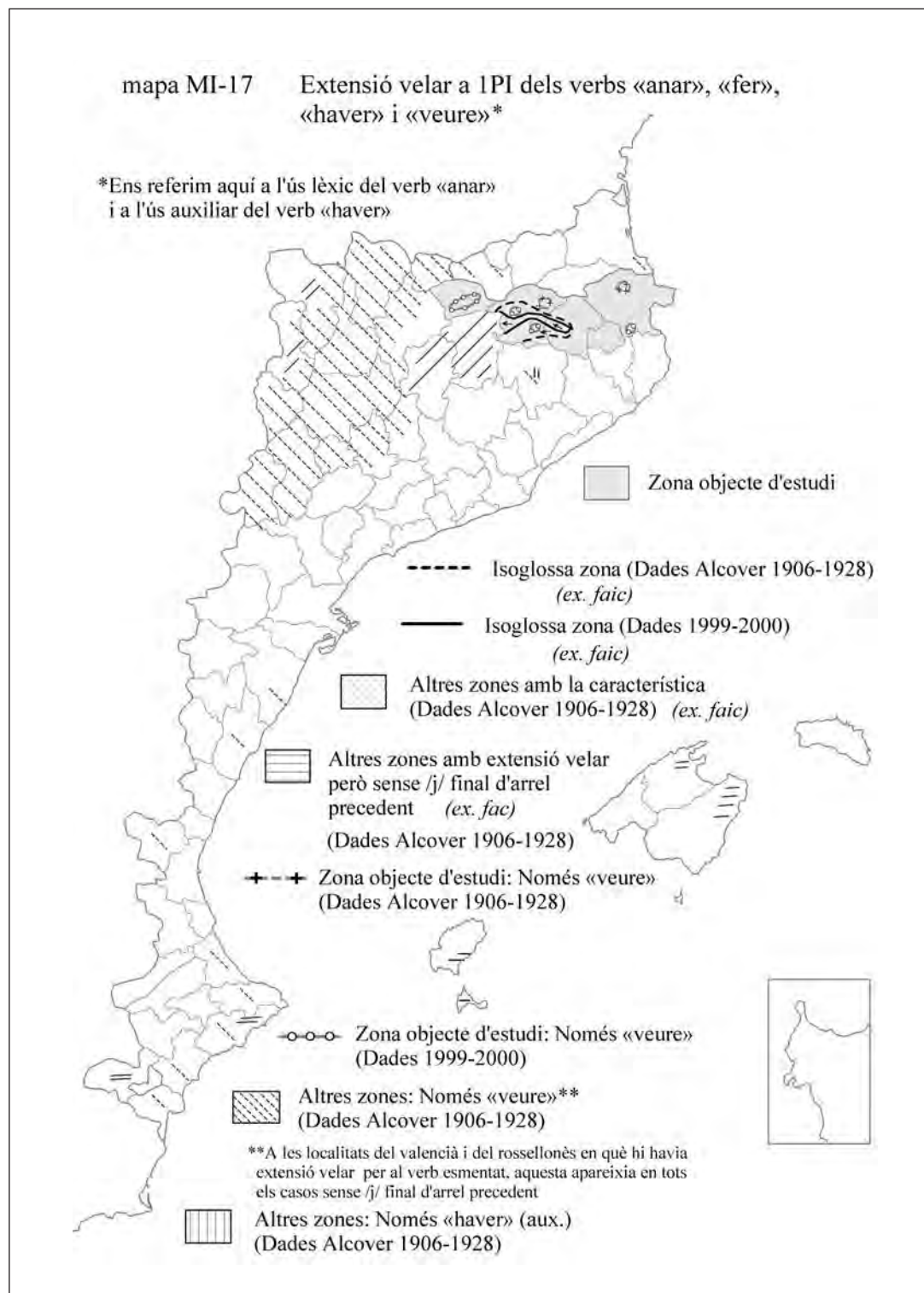
Tot i que hem qualificat la característica analitzada en aquest capítol com a extensió velar, s'hi pot afegir que aquesta [k] potser hi realitza, a més a més, una funció d'epítesi, ja que les formes amb [k] aquí estudiades (ex. *faic*) conviuen a la zona assenyalada amb les formes corresponents sense [k] (ex. *fai*).

mapa ISO-17 Extensió velar a 1PI dels verbs «anar», «fer», «haver» i «veure»

2.2.5. *Tipus III: Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès*

2.2.5.1. Morf m-t = /sa/ a l'imperfet de subjuntiu (car. 18) (ex. *cantesses*)

Tractem aquí de la presència del morf m-t = /sa/²⁰⁸ a les persones 2, 4, 5, 6 de l'imperfet de subjuntiu de totes les classes verbals, solució més propera a la de l'ètim llatí corresponent —és a dir, el plusquamperfet de subjuntiu (ex. DORMIVISSES > *dormisses*)— que no pas les del català central actual, les quals presenten /si/ (ex. *dormissis*). Sobre l'aparició de /si/ a partir de /sa/, vg. Moll (1952, § 343).²⁰⁹

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Tots els verbs amb dades de l'imperfet de subjuntiu per a la zona objecte d'estudi presentaven aquesta característica (vg. taula 2 (col. 18) al cap. 2.1.1.6).

El tret es localitzava a bona part de la zona esmentada. Se n'exceptuava, però, gairebé tot l'Alt Empordà (només era present a Cadaqués i, en un nivell molt baix, a Capmany); tampoc no es va consignar ni a Crespià (Pla de l'Estany) ni a Ripoll. A la Cerdanya i a part de la Garrotxa i del Ripollès, /sa/ s'hi trobava com a solució única.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Hi ha hagut altres estudis que han donat notícia de la característica per a algun punt de la nostra àrea. En tenim referència concreta per a la Cerdanya, el Ripollès i la Garrotxa (des de 1966) i Maçanet de Cabrenys (dades de 1968) (vg. taula car-18:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

La solució /sa/ es trobava —sense coexistir-hi amb altres solucions— als dialectes rossellonès i català nord-occidental. I, en coexistència amb /si/, al mallorquí i a l'eivissenc. Al País Valencià, hi havia /sa/ al nord-est fins a Alcalà de Xivert i, a la resta, la solució era /ra/. A l'Alguer, s'hi localitzava /si/.

Pel que fa al català central —deixant de banda ara la zona objecte d'estudi—, apareixia en algunes poblacions d'Osona (Torelló, Sant Bartomeu del Grau, Vic), la Selva (Sant Hilari Sacalm), el Maresme (Pineda de Mar, Canet de Mar), el nord del Berguedà (la Pobla de Lillet, Bagà) i el Solsonès (Sant Llorenç de Morunys) —generalment convivint a les mateixes localitats amb /si/.

Aquesta característica, a més a més de formar àrea de continuïtat entre un sector de la nostra zona i els dialectes rossellonès i català nord-occidental, provenia d'un moviment de recessió des del català central.

208. Sobre l'assignació fonològica /sa/ que aquí fem per a les realitzacions fonètiques [sə], [sa], [se], etc. que es poden trobar en diferents punts del domini lingüístic català, vg. els comentaris de la nota 225.

209. Segons aquest autor, el pas de [ə] cap a la solució [i] esdevingut en el morf de mode-temps del present de subjuntiu en algunes àrees del català hauria propiciat el de [sə] de l'imperfet de subjuntiu cap a [si].

TAULA CAR-18:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1898 Fabra (§ 13, p. 64-65) atribueix la característica a un «nord-oriental» —que es podria interpretar com a sector nord del català central actual (vg. § I.B al text principal i la nota 210).
- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1920 Griera (p. 30-32) inclou tant les formes d'imperfet de subjuntiu amb /sa/ com amb /si/ en la seva explicació sobre el «català oriental» (és a dir, el nostre «català central»). Podem apreciar-ho en els paradigmes verbals que presenta: *anar, cantar, dir, dormir, fer, perdre, plànyer, ser (fossis, fosses)*. No en dóna, però, cap localització concreta.
- 1966 ALPO (mapa 22): Pel que fa a la zona objecte del nostre estudi, es va localitzar [ə'nesən] (6 IS 'anar') a diverses poblacions de la Baixa Cerdanya, en algunes del nord del Ripollès i a Olot (Garrotxa).
- 1983 Sala (p. 39) observa que, a Alcover (1906-1928), es presenten per a Cadaqués les formes de l'imperfet de subjuntiu *corrissis* [ku'risis] i *corrisses* [ku'risəs] i assenyala que, indiscutiblement, la forma més usual és la primera. En la mateixa línia, fa constar només /si/ en els paradigmes que presenta corresponents a les realitzacions dels diferents verbs a la població (p. 41-65).
- 1986 Julià (p. 137), entre les frases amb les quals considera que s'identificaria la gent gran de Cornellà del Terri (Pla de l'Estany), hi inclou un verb flexionat en imperfect de subjuntiu; hi dóna, però, la forma amb el morf /si/: *podéssim*.
- 1998 Veny i Pons (etnotextos procedents de l'ALDC, núm. 16, Maçanet de Cabrenys, any 1968): «fan a [sic] veure com que el *nessen* a enterrar» 'anessin'.
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 44-46) indiquen per a l'IS del verb *ser* a la Garrotxa formes amb /si/ i també les corresponents amb /sa/: *fossis, siguessis, estiguessis*, o bé *fosses, siguesses, estiguesses* —el mateix s'assenyala en les persones del plural.

Efectivament, tenim indicis que la substitució de /sa/ per /si/ a la varietat més general del català central devia ser, a començament del segle xx, força recent:

Fabra (1891, § 70, nota 1, p. 53) havia indicat que /sa/ es trobava «en algunas comarcas» —l'àmbit territorial que descriu l'autor és el del «català de Barcelona», el qual considerem que vindria a abraçar el que ara anomenem català central (vg. nota 66).

A Fabra (1898, § 13, p. 64-65), tot i que s'atribueix /sa/ bàsicament a un «nord-oriental», que sembla que es pot interpretar com a sector nord del català central actual,²¹⁰ hi trobem uns mots que ens fan percebre que, a la resta de l'àrea del català central, aquest morf s'hi devia sentir, si més no, encara força proper temporalment:

Tant en el preterit com en el present, el català oriental oposa a les antigues formes de subjuntiu amb *a* o amb *e* posttoniques les seves formes amb *i* (a *parle, parli*; a *dorma, dormi*; a *temesses, temessis*); però, al costat de les formes amb *i*, conserva les amb *a* o amb *e* sempre que aquestes formes no s'poden confondre amb formes de l'indicatiu; així, admet les dugues posttoniques *q* i *i* en l'imperfet (*tqméssq̄s* i *tqméssis*), com les admet en el present quan aquest té un radical diferent del radical del gerundi (*púgqs* i *púguis*). En l'imperfet molts escriptors empleen exclusivament les formes amb *q* (escrita *e*), rebutjant les formes amb *i*, que són de molt les més usades en la llengua parlada (Barcelona).

210. Sobre la denominació «nord-oriental» de Fabra (1898), vg. també Veny (2001, p. 135-136).

(Es pot assenyalar també que Fabra (1912, § 49) presenta encara ambdues solucions —/si/ i /sa/— per al model de català que proposa.)

Griera (1920, p. 30-32), en donar el paradigma general del seu «català oriental» (és a dir, de l'actual «català central»), indica tant /sa/ com /si/ (vg. taula car-18:1).

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Actualment és només testimonial la presència de la característica a la nostra zona. Han estat, de fet, sols set informants pertanyents a localitats disperses (Martinet, Bellver de Cerdanya, Rocabrúna —dos informants—, Camprodon, Olot i Crespià) els qui han respost amb el morf /sa/ alguna de les preguntes que el qüestionari havia previst per avaluar aquest tret. (Només una d'aquests informants —que, concretament, era d'Olot— va respondre sistemàticament amb /sa/ totes aquestes preguntes.)

Pel que fa a les altres preguntes relatives a l'imperfet de subjuntiu que s'esqueia que incloïa el qüestionari amb la finalitat d'examinar altres característiques, podem fer esment de les formes *fóssem* i *sortisses*, provinents d'un informant d'Espinavell (Molló).

Incidència lèxica

La incidència lèxica de la característica, pel que fa als verbs que el qüestionari havia previst per examinar-la, ha estat la següent: *partir* (5 poblacions); *batre*, *cantar*, *coure*, *dormir*, *menjar*, *rebre* (4 pob.); *entendre*, *llegir*, *morir*, *pensar* (3 pob.); *perdre* (2 pob.).²¹¹

Dades aportades per la conversa dirigida i la parla espontània

Respecte a les realitzacions amb /sa/ que hem pogut registrar a partir de la parla espontània o dins de la conversa dirigida dels informants, tenim: *anéssim* (Crespià), *déssim* 'dar' (Bellver de Cerdanya), *diguéssim*, *diguessen* (Espinavell, Rocabrúna, Crespià), *pensessen* (Meranges), *sentissen* (Crespià).

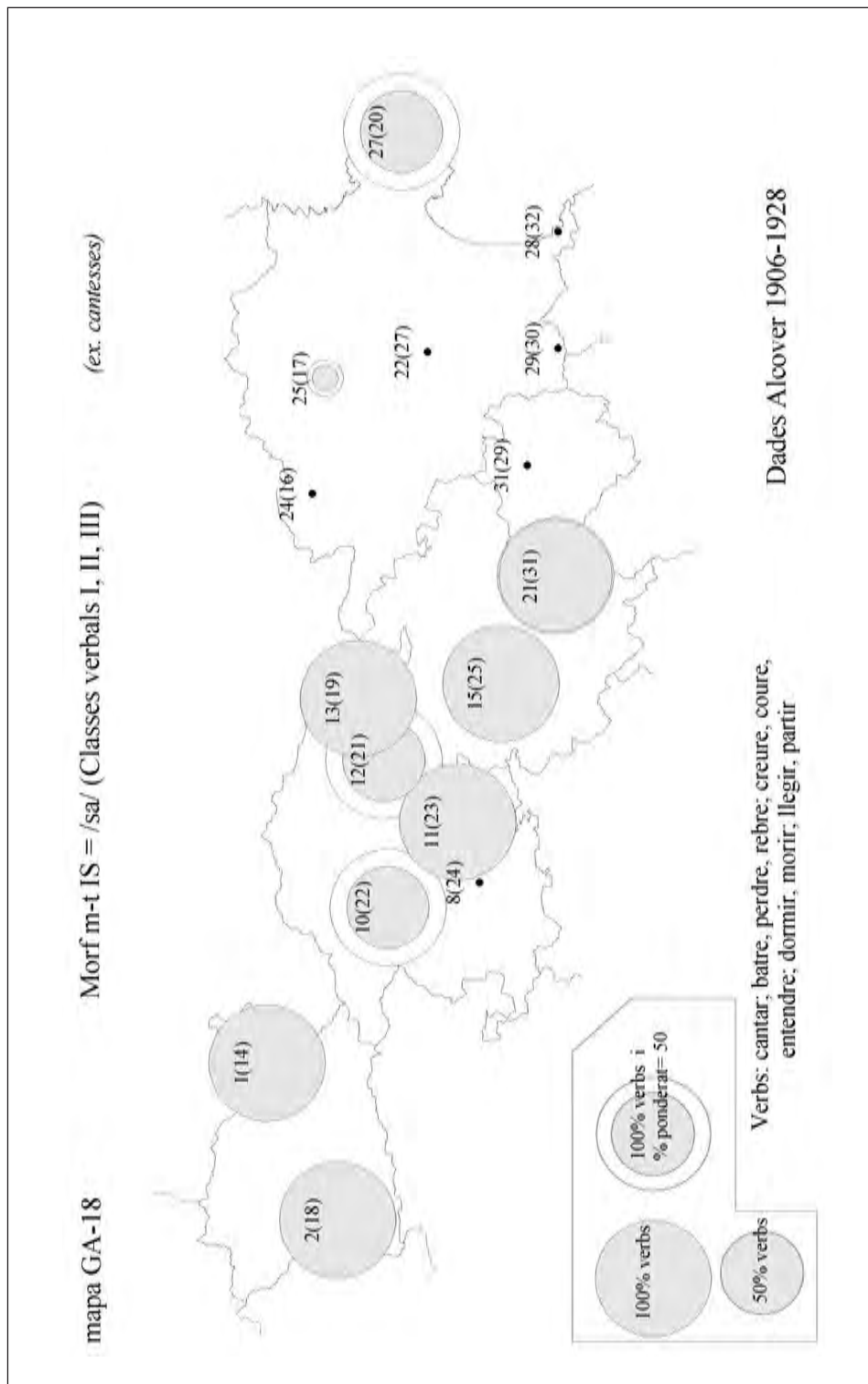
En definitiva, són dades que confirmen la presència completament residual de la característica. Gairebé en tots els casos s'ha tractat dels mateixos informants per als quals el tret lingüístic ja s'havia fet evident mitjançant el qüestionari.

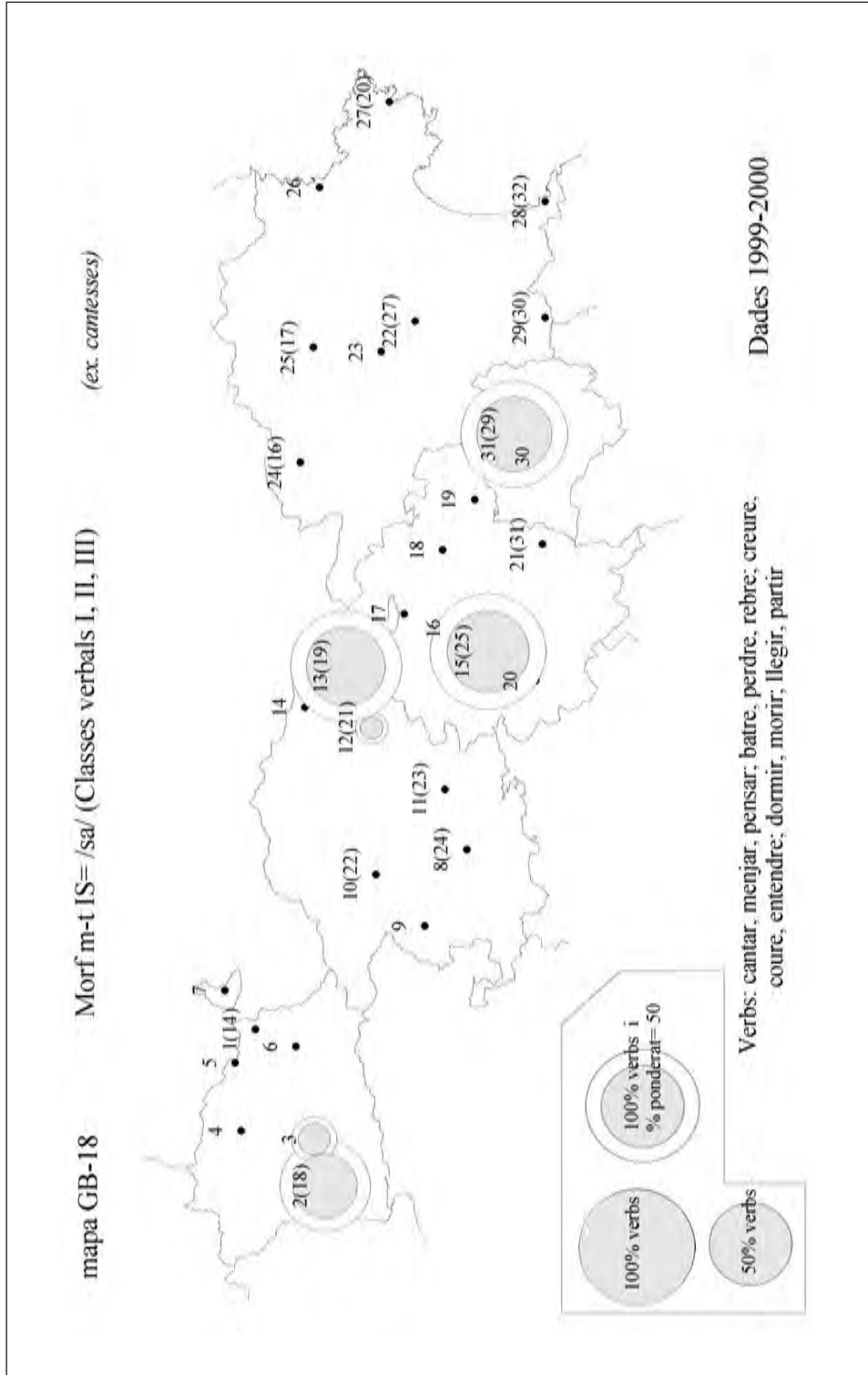
III. *Conclusions*

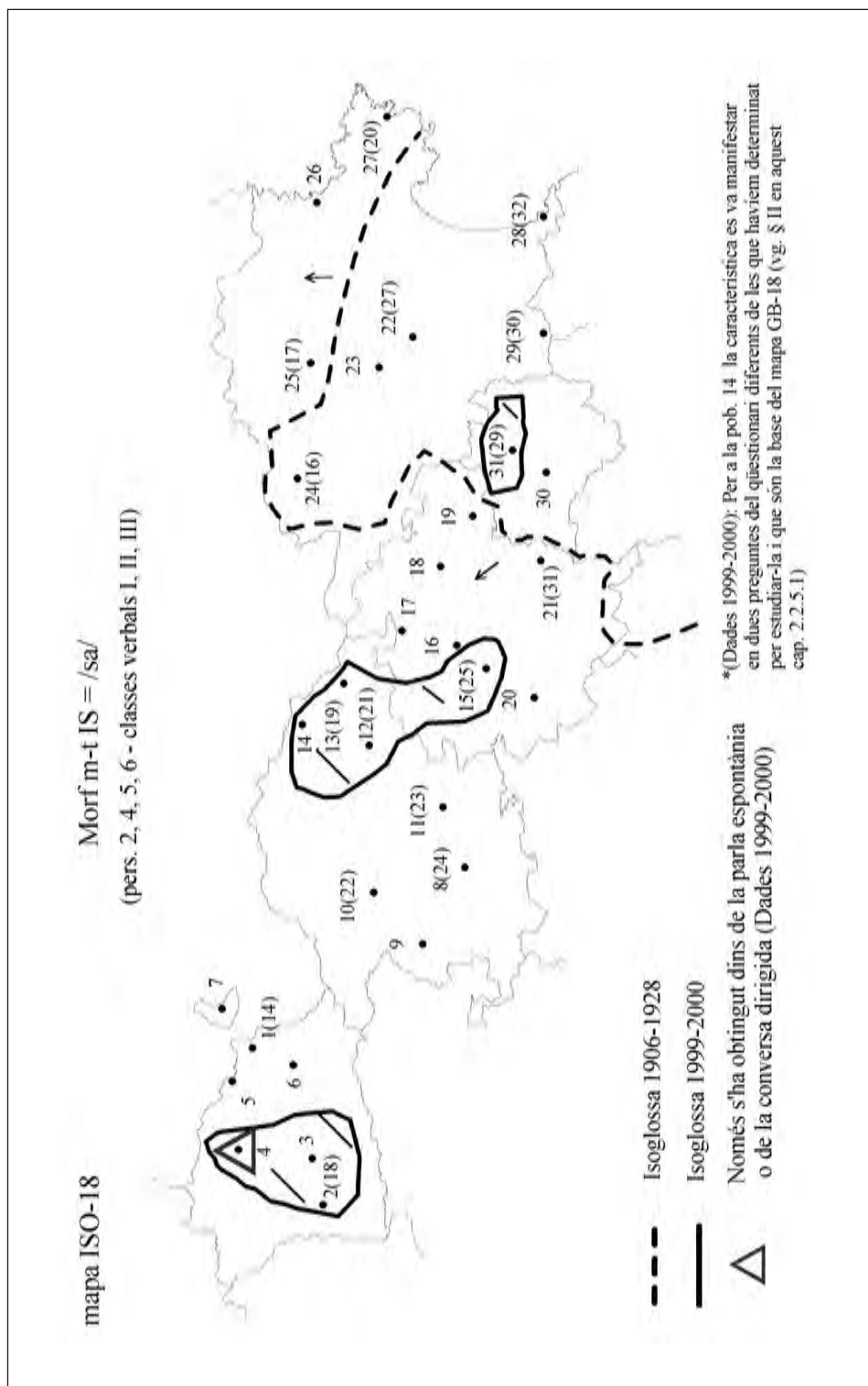
El morf /sa/ de l'imperfet de subjuntiu estava als inicis del segle xx molt arrelat a la nostra zona —sovint s'hi manifestava com a solució única. Se n'exceptua la població de Ripoll i pràcticament tot l'Alt Empordà (encara que es trobava a Cadaqués i, tímidament, a Capmany); tampoc no es va consignar a l'entrevista corresponent a Crespià (Pla de l'Estany). La característica tenia també un abast ampli a la resta del domini lingüístic: entre altres, els dialectes amb què termeneja la nostra zona al nord (rossellonès) i a l'oest (nord-occidental) la presentaven. A la varietat més general del català central, en canvi, /si/ ja havia anat substituïnt /sa/.

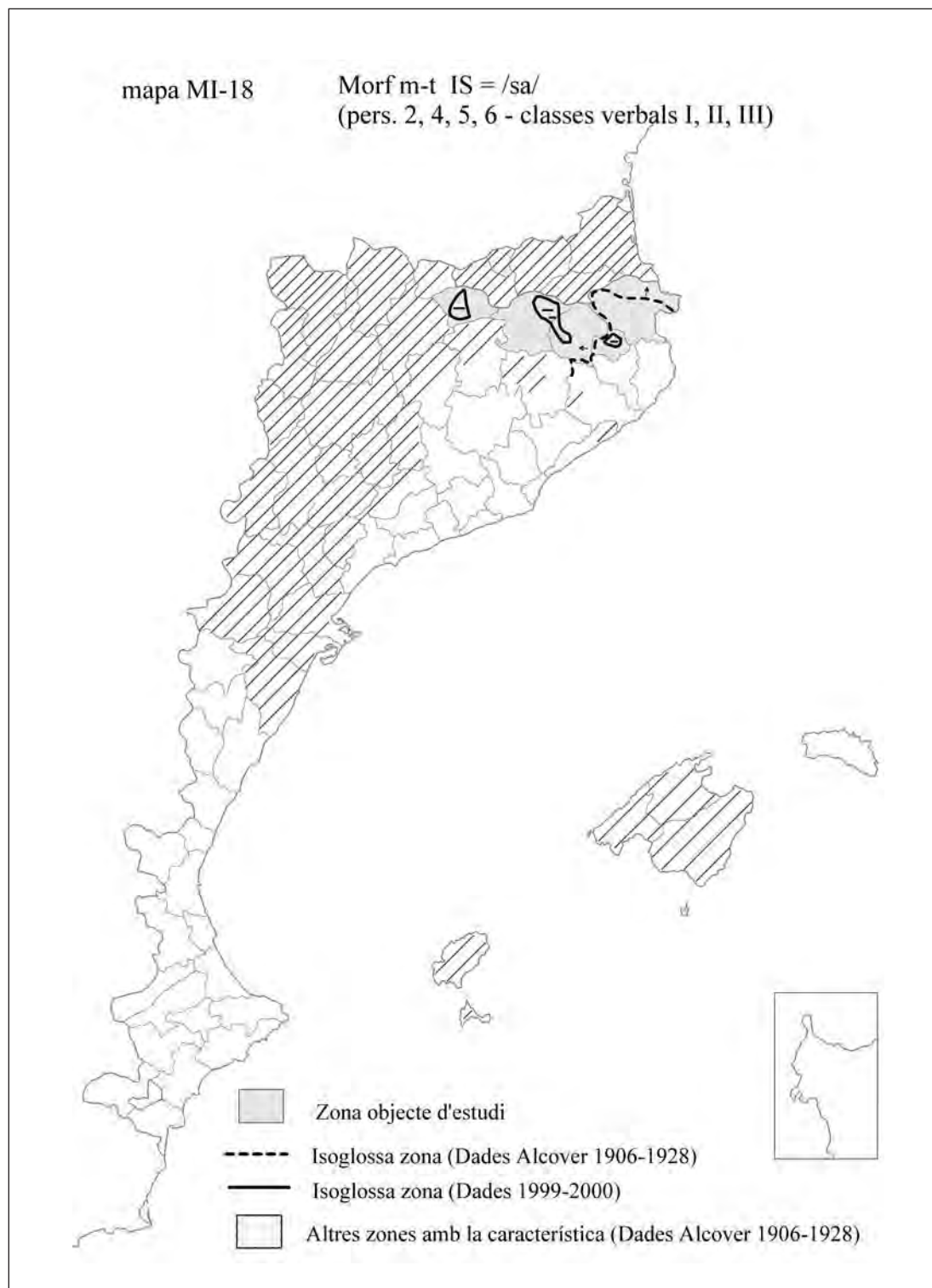
Actualment, aquest tret lingüístic té, a la nostra zona, només una presència testimonial, en boca de pocs parlants situats en localitats disperses. De les característiques examinades, aquesta i la característica 4 (*som* 1 PI 'ser') són, potser, les que durant el segle xx han tingut una evolució minvant més manifesta.

211. La posició de les preguntes al qüestionari era: [IS] 152, *batre*; 172, *cantar*; 264, *coure*; 327, *dormir*; 361, *entendre*; 415, *llegir*; 423, *menjar*; 462, *partir*; 465, *pensar*; 476, *perdre*; 640, *morir*; 656, *rebre*.

2.2.5.2. Extensió velar a l'imperfet de subjuntiu i a la primera i la segona persona del plural del present de subjuntiu dels verbs de la classe verbal III (car. 19) (ex. *dormiguessis, dormiguem*)

Tot i que al català estàndard general —i a la varietat més comuna del català central— l'extensió velar apareix al subjuntiu només a la subclasse verbal [II, +ext.] (vg. cap. 2.1.1.3), en alguns dialectes o zones la trobem també difosa cap a les altres classes verbals.²¹²

Quant a aquesta particularitat, a partir de les dades d'Alcover (1906-1928) veiem que:

a) A la classe verbal II més general (vg. *perdre*), hi havia extensió velar per a l'IS i per al PS a la part més oest del català nord-occidental, al valencià i en algun punt del mallorquí.

I, només per a 1, 2, 3, 6 PS, a l'eivissenc i en algunes poblacions més del mallorquí.

(Per al verb *batre*, l'àrea de manifestació del tret al valencià era menor.)

b) A la classe verbal I (vg. *cantar*), apareixia extensió velar per a 1, 2, 3, 6 PS a poblacions del mallorquí i de l'eivissenc. Al Pont de Suert, per a tot el PS i l'IS; i, a Tortosa, per a l'IS.

c) És la classe verbal III aquella en què, pel que fa a les classes verbals altres que la [II, +ext.] que aquí ens ocupen, l'extensió velar al mode subjuntiu es trobava desplegada en una amplitud geogràfica més gran. D'una manera especial, quan es tractava de l'IS i de 4, 5 PS: és precisament per a aquests temps i persones que la característica abraçava un sector de la nostra zona. El capítol present, doncs, es destina a l'estudi de la presència d'extensió velar en aquestes persones i temps dels verbs de la classe III.

De manera més secundària, farem referència a les possibles realitzacions amb extensió velar per a les persones 4, 5 PI i per al gerundi dels verbs de la mateixa classe III, ja que a Alcover (1906-1928) se n'indicava algun exemple per a la zona objecte d'estudi.

212. Sobre l'origen de la difusió de l'extensió velar al paradigma dels verbs del català en general, vg. Fouché (1924a, p. 90-96), Badia (1951, § 151), Moll (1952, § 306 i 316), Gulsoy (1993, p. 423) i Pérez Saldanya (1998, p. 76-79).

Pérez Saldanya, prenent com a marc teòric la morfologia natural, assenyala dues raons de tipus general que estarien a la base de la difusió de l'extensió velar en els verbs del català. La primera seria aconseguir una major estabilitat de les classes flexives (és a dir, evitar mancances de paral·lelisme dins d'una mateixa classe verbal —com a exemple de manca de paral·lelisme es poden assenyalar les formes primitives de verbs de l'actual subclasse [II, +ext.] *dic, coc, deig* (tema de present) ~ *dix, coc, dec* (tema de perfet)). I, la segona, l'organització icònica i composicional dels paradigmes flexius; és a dir, que les categories més complexes semànticament o funcionalment puguin presentar marca formal enfront de les més simples (per exemple, la primera persona del singular respecte a la tercera persona del singular —vg. nota 124— o bé el mode subjuntiu respecte a l'indicatiu —vg. nota 188).

Si ens centrem en el mode subjuntiu de les classes verbals altres que [II, +ext.], hem de fer esment explícit de dues aportacions més. La primera correspon a Gulsoy (1993, p. 412 i 419): assenyala que les formes amb /g/ al PS d'aquestes altres classes verbals que poden trobar-se als dialectes occidentals i al balear podrien tenir com a origen les formes *córrega, òbriga i cùlliga/cùllega*, documentades des d'antic. Per la seva part, Wheeler (1993, p. 198-199), en tractar del català nord-occidental, es refereix específicament a les formes dels verbs de la classe III amb extensió velar a l'IS i a 4, 5 PS (ex. *partigués* [IS], *partiguem* [4 PS]) —remarquem que són precisament aquestes formes l'objecte del capítol present—; i relaciona el seu origen, o bé amb el moment de la substitució de /á/ de 4, 5 PS que tingué lloc a la classe esmentada (i a la classe II) i la particularitat que /gé/ podia haver aparegut ja abans al subjuntiu dels verbs de la subclasse [II, +ext.], o bé —i, segons l'autor, de manera més probable— amb el període en què els perfets forts van ser substituïts pels perfets febles (ex. *volc* fou reemplaçat per *volgué*; i, a la classe III, *partic*, per exemple, fou substituït per *partigué* —i, d'aquí, *partigués, partiguem*, etc.).

I. *Estudi bibliogràfic*

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Si ens fixem en la taula 2 (col. 19) (vg. cap. 2.1.1.6), corresponent a les dades d'Alcover (1906-1928), podem adonar-nos que eren l'IS i 4, 5 PS —i també 4, 5 PI i gerundi— els temps i persones en què per als verbs de la classe verbal III es trobava extensió velar en algun punt de la nostra zona. Cal dir, però, que no apareixia per a tots els verbs de la classe esmentada ni tampoc, dins d'un verb determinat, sistemàticament per a tots els temps indicats.

D'altra banda, s'ha d'indicar que la característica es va detectar exclusivament a Martinet (Baixa Cerdanya) —i per a tot els temps verbals esmentats. A Puigcerdà només se'n registrà una única forma i, encara, per al gerundi.²¹³

L'ordre d'importància d'aparició del tret lingüístic a partir del corpus d'Alcover (1906-1928) va ser: 4, 5 PI (44 %, d'un total de setze verbs amb dades); 4, 5 PS (31 %, d'un total de tretze verbs amb dades); IS (23 %, d'un total de tretze verbs amb dades); gerundi (aparegué sols per al verb *dormir*, d'un total de quinze verbs amb dades).²¹⁴

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Quant a la resta de la bibliografia, ha estat posada en relleu aquesta característica per a la Cerdanya (des de 1998) (vg. taula car-19:1).

TAULA CAR-19:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1998 Figuera (p. 210) assenyala: «Ús de les desinències *iguem* i *igüeu* en el present de subjuntiu en verbs de la tercera conjugació». I, com a exemples: «Cal que dormigueu una estona» 'Cal que dormiu una estona'; i també «Prou que patiguem, nosaltres [*sic*]» 'Prou que patim, nosaltres'.*
- Per a l'IS dels verbs de la classe verbal III, també constata: «*igués, iguessis, igués, iguéssim, iguessu* [*sic*] i *iguessin*». I esmenta els verbs *dormir* i *sortir*.

* Cal adonar-se que aquesta darrera frase, contràriament al que l'autor indica, correspon a 4 PI i no a 4 PS. Vg. a la nota 219 comentaris sobre aquest punt.

213. N'hi havia també un cas aïllat a Sant Joan de les Abadesses: el verb *oir* (4, 5 PS); com que es troba enmig d'una gran àrea sense dades —el verb és poc usual— creiem que més aviat es deu tractar d'una resposta fortuïta.

214. El càlcul dels percentatges s'ha fet a partir de 4 PI, 4 PS, 2 IS i gerundi respectivament.

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Fora de la nostra zona i pel que fa a 4, 5 PS i a l'IS d'aquesta classe verbal III,²¹⁵ la característica podia trobar-se al valencià (tot i que no per a alguns verbs), al balear i al català nord-occidental (no va aparèixer, però, al Priorat; i ho va fer només d'una manera ocasional a la Segarra, l'Urgell, les Garrigues, la Ribera d'Ebre i el Matarranya).²¹⁶

Quant al rossellonès, aquest tret lingüístic es localitzava per a l'IS a Canet de Rosselló i a dues poblacions de l'Alta Cerdanya (Portè i Angostrina); i, per a 4, 5 PS, a Portè. Cal dir que s'hi manifestava en un nombre molt reduït de verbs.²¹⁷

Dins del català central —deixant de banda ara els comentaris relatius a la nostra zona—, es podia trobar a l'IS (i sols en algun cas a 4, 5 PS) a comarques del sud o del centre-oest: l'Alt Camp, el Baix Camp, el Tarragonès, l'Alt Penedès i l'Anoia.²¹⁸

(Pel que fa al mode indicatiu, a voltes la característica apareixia per a 4, 5 PI a Tamarit de Llitera. I, en el cas del gerundi, feia acte de presència a Tamarit de Llitera, a diverses poblacions del balear i en alguna del centre valencià.)

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Havíem vist que les persones i temps en què apareixia més extensió velar en els verbs de la classe III a la nostra zona segons Alcover (1906-1928) eren 4, 5 PI; ara, en canvi, no s'hi ha trobat per a cap dels verbs que preveia el qüestionari.²¹⁹ D'altra banda, en el gerundi s'ha localitzat només per a *llegir* (a Llivia i a Meranges).

Contrastant amb les dades d'Alcover (1906-1928), veiem que actualment la característica té una manifestació notable a 4, 5 PS i a l'IS (l'hem trobat en els cinc verbs que el qüestionari incloïa per a aquests temps verbals). S'han localitzat aquestes formes a totes les poblacions de la Baixa Cerdanya investigades —generalment en coexistència amb les solucions sense extensió velar. (Cal indicar només que, a Bellver de Cerdanya, es van aconseguir formes amb la característica per a l'IS però no per a 4, 5 PS.)²²⁰

215. En el cas del rossellonès i del català central, es tingueren en compte les distribucions de la totalitat dels verbs de la classe verbal III inclosos a Alcover (1906-1928). Per als comentaris relatius a la classe verbal III del català nord-occidental, el valencià i el balear, ens basem en les dades d'una selecció de dotze verbs (*cosir, dormir, fugir, llegir, lluir, morir, munyir, obrir, omplir, partir, sentir, sortir*).

216. Hi podem afegir que, en una part d'aquesta superfície, s'hi trobava, a més a més, l'extensió velar /g/ a 1, 2, 3, 6 PS: concretament, això s'esdevenia al valencià, al mallorquí, a l'eivissenc i a la part més oest del català nord-occidental. (De l'extensió velar a les persones esmentades, se n'excepuava, en general, la subclasse [III, +ext].)

217. Fouché (1924a, p. 113-114 i 170) havia indicat que, per a 4, 5 PS i l'IS de verbs de la classe verbal III, es podien trobar al rossellonès formes com *dormiguem, sentiguem, dormiguessi, partiguessi*, etc. —la seva obra es refereix bàsicament a la comarca del Rosselló i veiem que hi ha coincidència de zona respecte a Canet de Rosselló d'Alcover (1906-1928). Les dades de l'ALDC coincideixen també a localitzar aquesta característica a la part centre-est de la comarca del Rosselló.

218. S'hi assenyalen també alguns altres casos isolats: 4, 5 PS *ajupir* (Torelló); 4, 5 PS *fugir* (Granollers); IS *morir* (Girona); IS *consentir* (Solsona). I, curiosament, a la ciutat de Barcelona per a l'IS d'una desena de verbs d'aquesta classe III.

219. En cas que s'hi pogués localitzar alguna realització amb extensió velar a 4, 5 PI en els verbs de la classe III (com les dades d'Alcover (1906-1928) assenyalaven i com un dels exemples de Figuera (1998) que figuren a la taula car-19:1 podria indicar), es podria interpretar que ens trobem en aquestes ocasions davant d'una particularitat paradigmàtica similar a la dels verbs de la subclasse [II, +ext.], els quals en aquesta comarca mostren extensió velar tant a 4, 5 PS com a 4, 5 PI. (Per a aquests darrers verbs, vg. cap. 2.2.3.1 [car. 16] —ex. *creguem*.)

220. Sis preguntes relatives a aquesta característica (d'un total de vint-i-sis) van ser formulades als informants de la Cerdanya posteriorment a l'entrevista mitjançant conversa telefònica (concretament, es tracta de 4 PS i Ger. dels verbs *partir, lle-*

Podem observar d'altra banda com, sorprenentment, per als verbs concrets de la classe verbal III en què ara hem obtingut extensió velar a 4, 5 PS i a l'IS, a Alcover (1906-1928) només s'havia manifestat la característica en aquests temps en el cas del verb *partir* (concretament en l'IS) —tot i que, en canvi, sí que el tret lingüístic havia fet acte de presència en els mateixos temps per a altres verbs que ara el qüestionari no incloua (vg. § I.A.1 *supra* i taula 2 (cap. 2.1.1.6)). També sorprèn que, a diferència del que evidencien les dades actuals, en el corpus d'Alcover no aparegués la característica a Puigcerdà.

Creiem que aquests fets no s'han d'interpretar necessàriament com un augment de la presència d'extensió velar a l'IS i a 4, 5 PS dels verbs de la classe III en aquesta comarca, sinó que podrien explicar-se considerant que, a l'inici del segle xx, ja hi havia coexistència de solucions per a aquestes formes; i que els resultats obtinguts per Alcover devien correspondre a la banda baixa de realització de la característica —cal tenir en compte que sols féu enquestes a dues localitats de la Baixada Cerdanya, que diversos dels informants d'aquesta comarca van ser adults i que, tant aquests com els més joves, eren força propers als seus cercles d'amistat (vg. cap. 2.1.1.4).

L'alternativa seria creure que, al llarg del segle xx, hi ha hagut un augment de la presència d'extensió velar en aquella comarca per als temps d'IS i 4, 5 PS de la classe III.

Afegim aquí que és /é/ —és a dir, *e* tancada— la vocal temàtica de 4, 5 PS per als verbs de la classe III amb extensió velar en aquestes persones a què aquí hem fet referència (ex. *dormiguem*) —com ho era a la mateixa comarca de la Cerdanya la vocal temàtica de les persones corresponents de les classes verbals I i II (vg. cap. 2.2.3.1 (§ II.2)).

Incidència lèxica

La incidència lèxica de la característica, pel que fa a l'IS, ha estat: 7 poblacions (*morir, partir, sortir*), 6 pob. (*llegir*), 5 pob. (*dormir*). Per a 4 PS, ha estat: 4 pob. (*dormir, llegir, sortir*), 2 pob. (*morir, partir*).²²¹

III. Conclusions

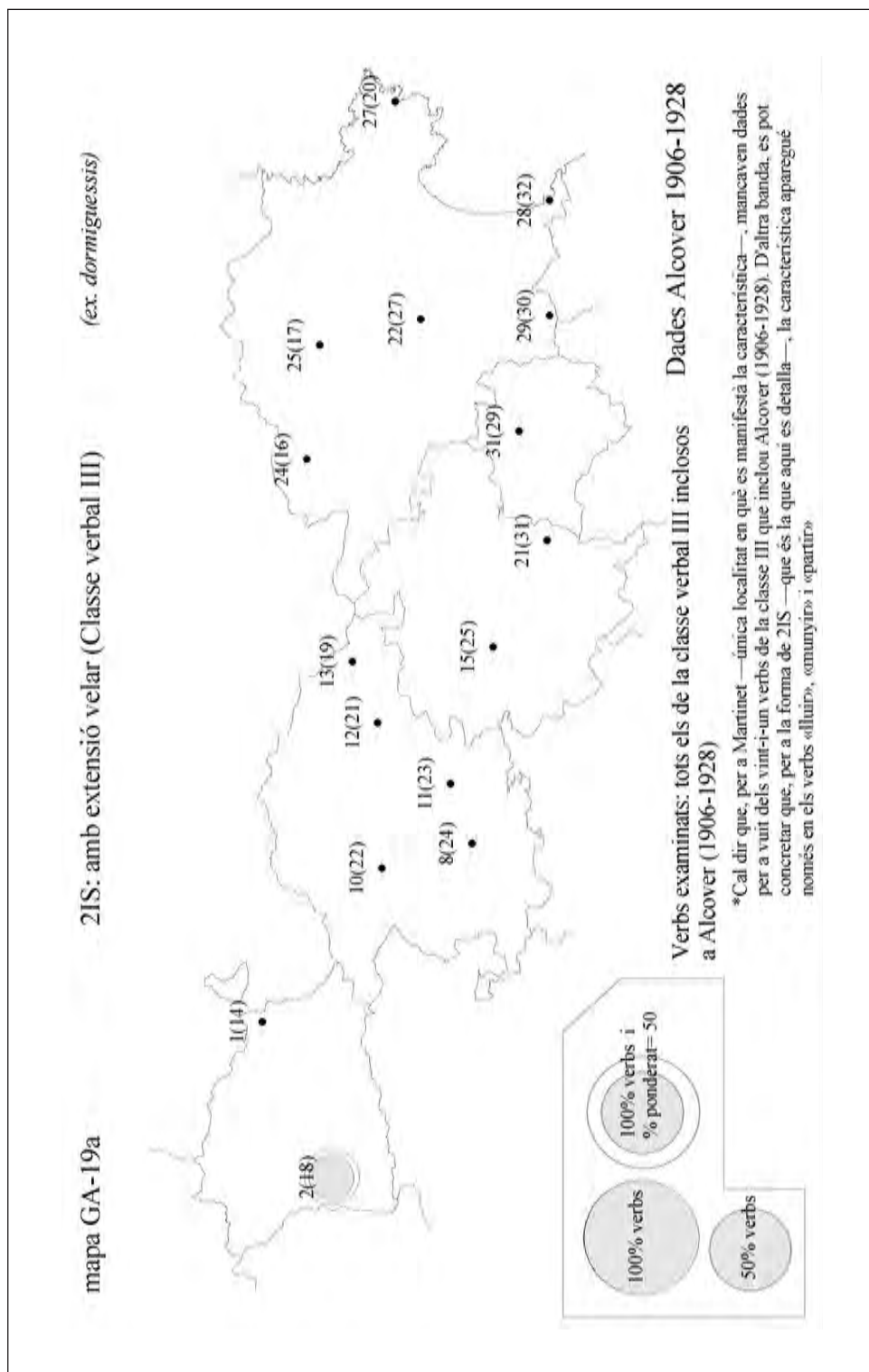
Pel que fa a la zona objecte del nostre estudi, l'extensió velar en verbs de la classe verbal III és exclusiva de la Cerdanya. Actualment l'hem localitzat per a 4, 5 PS i per a l'IS —només en algun cas aïllat en el gerundi—; el 1906 s'havia indicat també per a 4, 5 PI en alguna població.

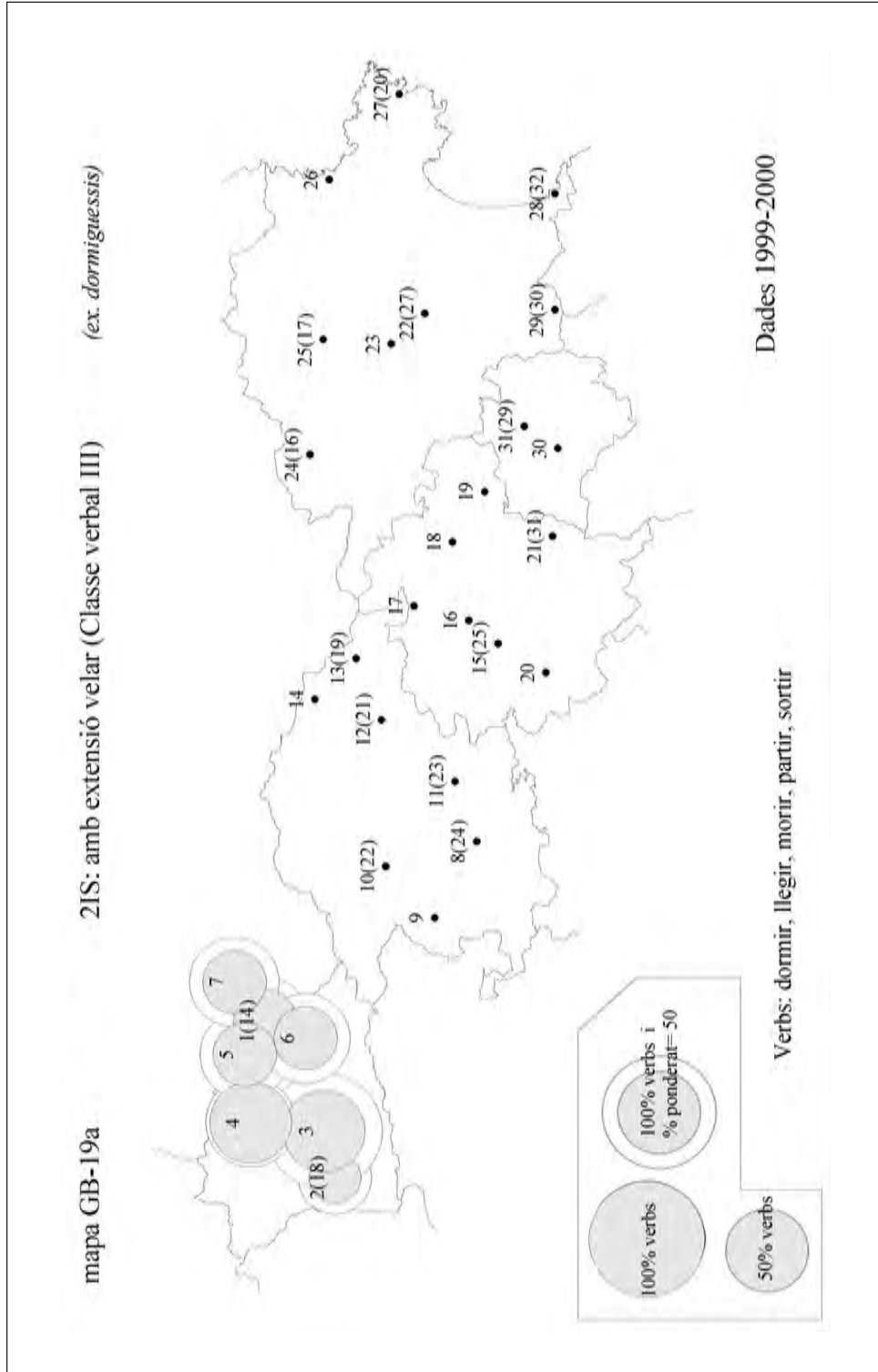
Limitant-nos a l'IS i a 4, 5 PS —objecte d'aquest capítol—, es pot dir que el tret examinat s'hauria mantingut a la comarca esmentada des de 1906 (tot i que, si es considerés que les dades d'Alcover reflectien bé en aquest punt la realitat d'aleshores, caldria concloure que hi ha augmentat).

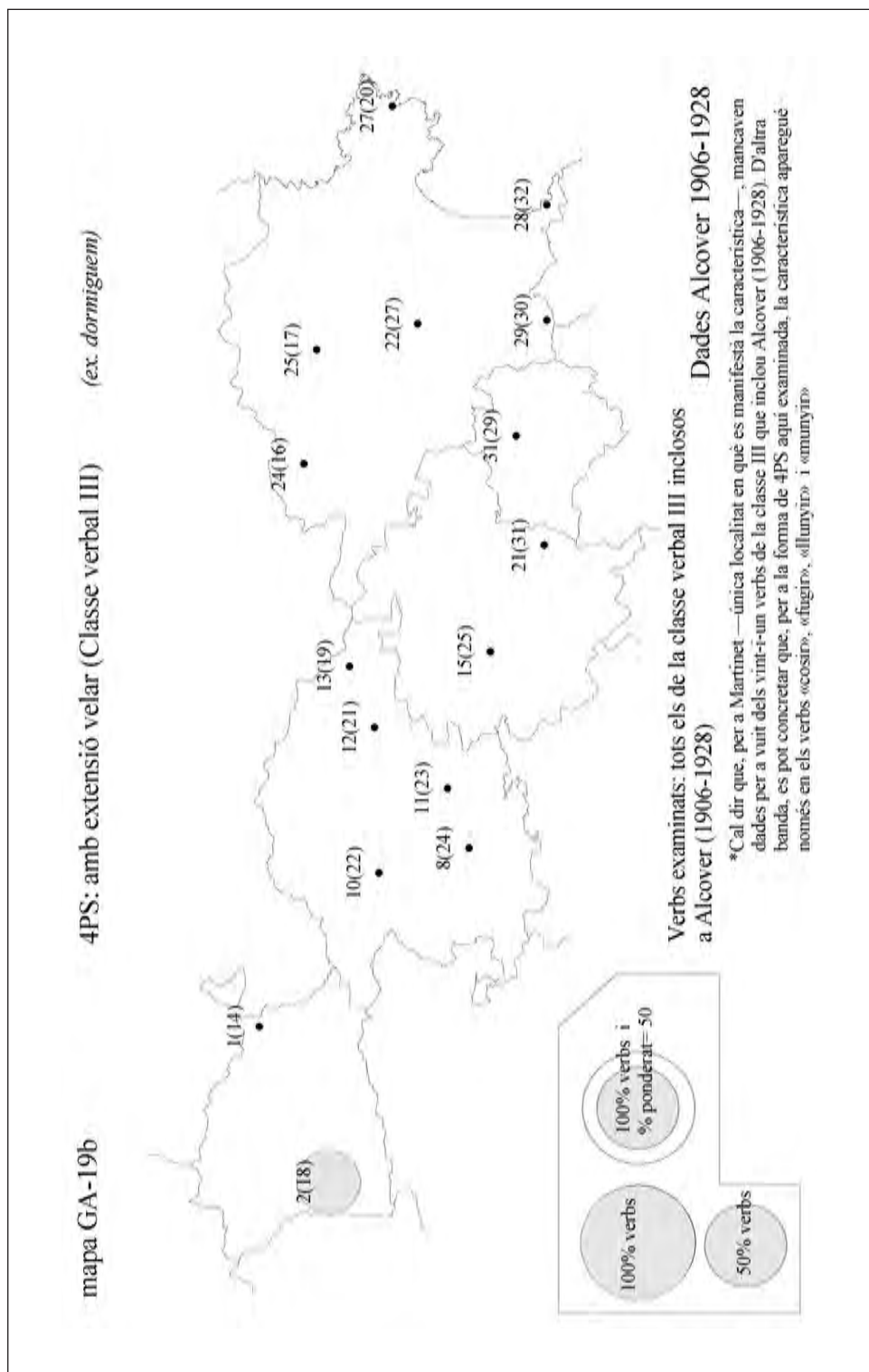
El tret s'ha d'emmarcar dins de la difusió que, a diferents zones del domini lingüístic, ha tingut l'extensió velar cap al mode subjuntiu de diverses classes verbals —més enllà del que s'esdevé per a la subclasse [II, +ext.], en què aquest element /g/ apareix a tota l'àrea del català. Aquesta difusió ha estat d'un perímetre màxim en el cas de l'IS i de 4, 5 PS de la classe verbal III —precisament els temps i persones en què la característica es manifesta a la Cerdanya.

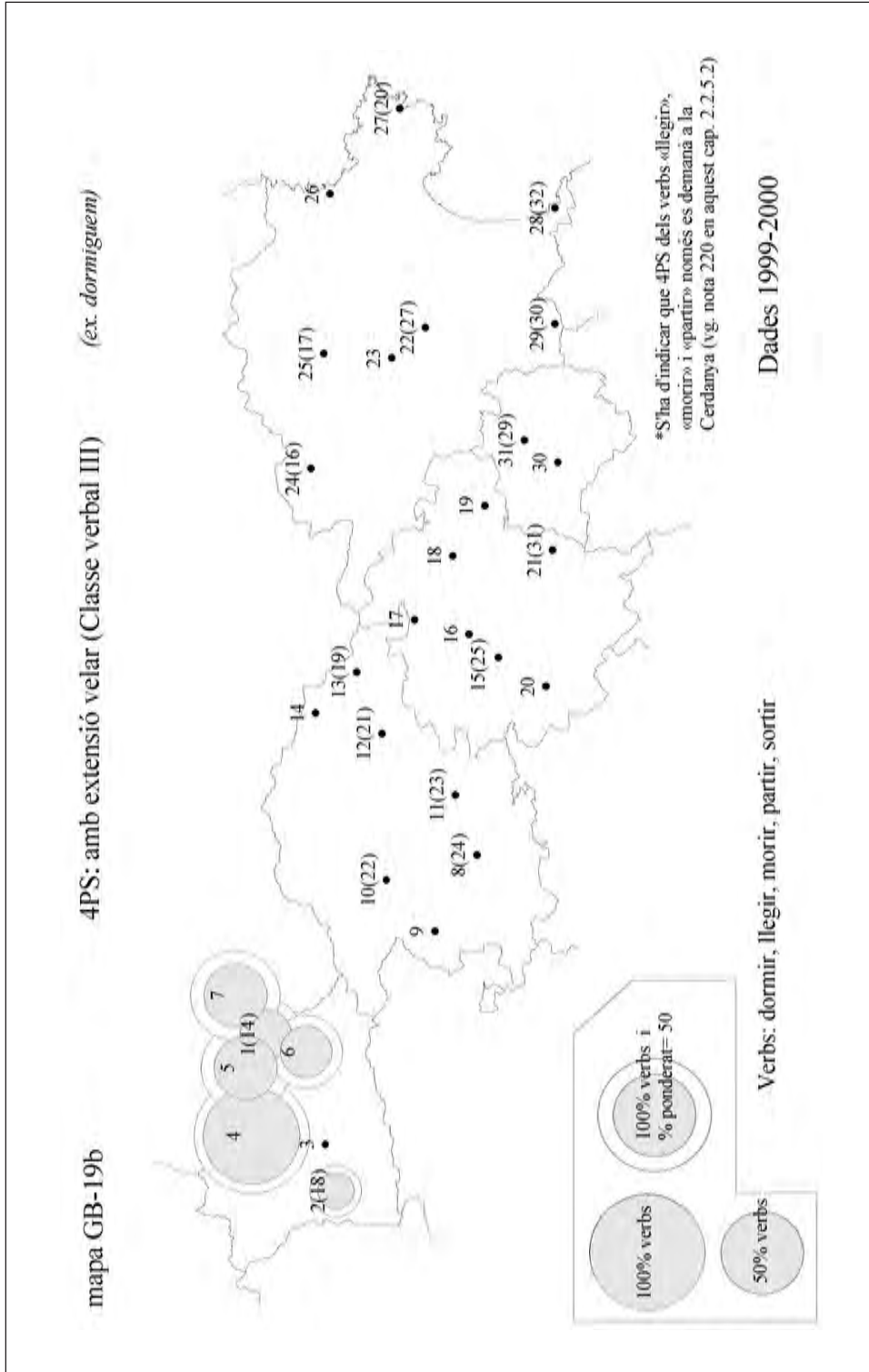
gir, morir). L'objectiu de l'addició de les preguntes esmentades va ser tenir una visió més completa de la manifestació de la característica en els temps verbals indicats a l'única comarca en què aquesta havia aparegut. (Per al detall de totes les preguntes corresponents a aquesta característica, vg. annex II (car. 19).)

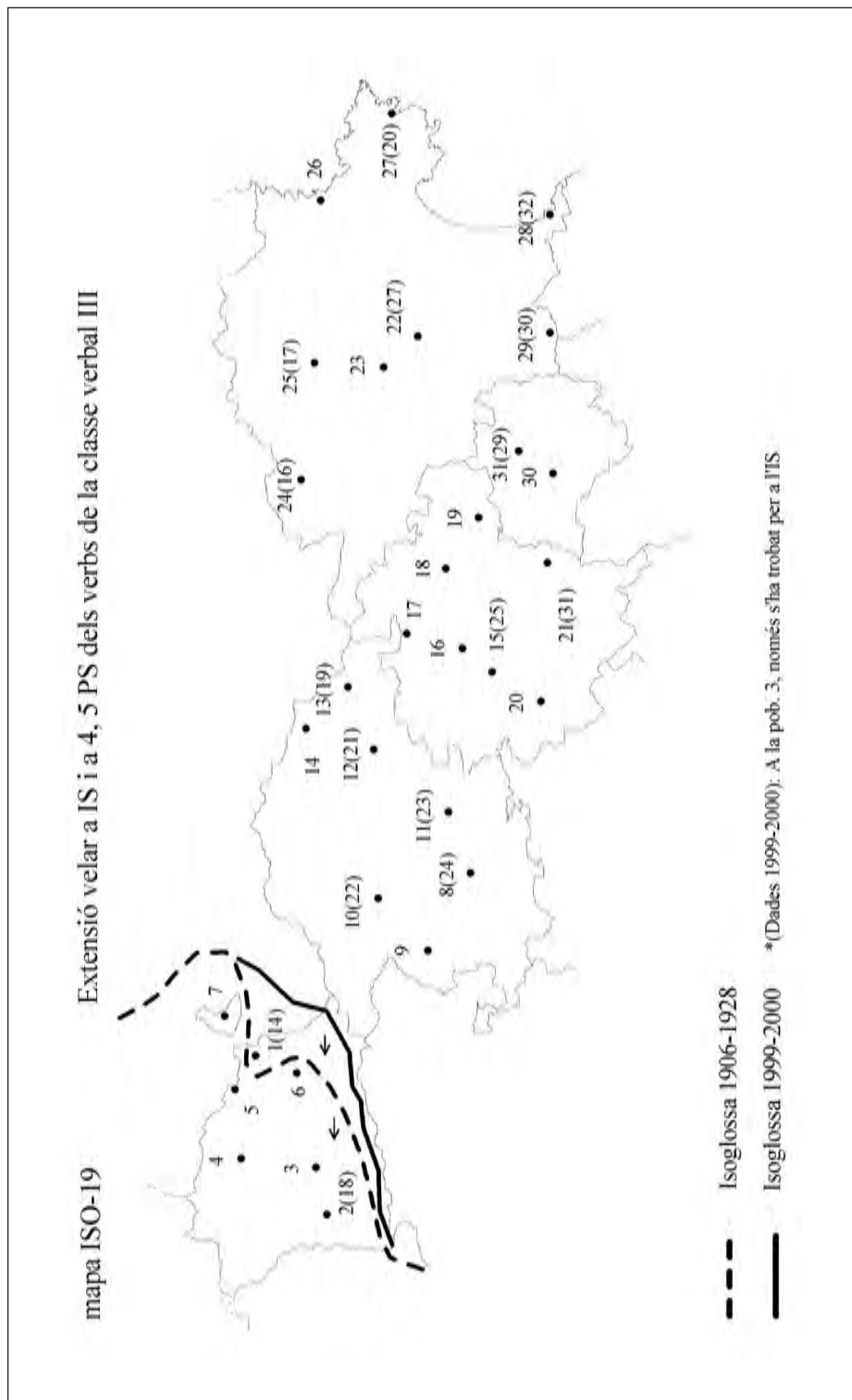
221. L'ordre d'aquestes preguntes al qüestionari era: [2 IS] 327, *dormir*; 415, *llegir*; 462, *partir*; 508, *sortir*; 640, *morir*. [4 PS] 328, *dormir*; 509, *sortir*; 711, *partir*; 713, *llegir*; 715, *morir*.

2.2.5.3. Final d'arrel lèxica en /j/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* (car. 20) (ex. *fai*)

Ens referim aquí a la particularitat que els verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* presentin /j/ al final del radical a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *fai*) —en comptes de la solució del català més general, que hi té /ʒ/ (realitzat [tʃ] a final de mot davant pausa) (ex. *faig*). (Per a *anar*, això s'esdevé tant en l'ús propi com en l'auxiliar; per a *haver*, es tracta de l'ús auxiliar.)²²²

La presència d'aquesta /j/ s'ha atribuït a raons de fonètica sintàctica:

Fouché (1924*b*, p. 193) comenta el cas de *vai*; creu que s'hauria originat en trobar-se en contacte la forma *vaig* amb un mot següent començat en consonant.

Tant Badia (1951, § 87 (II.C)) com Recasens (1991, p. 288) seguiran aquesta línia d'atribuir el fenomen a fonètica sintàctica.

(Per a les formes amb /j/ final d'arrel més extensió velar, vg. cap. 2.2.4.1.)

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Segons les dades d'Alcover (1906-1928), veiem com la característica es trobava bàsicament a la Cerdanya i al Ripollès. En aquesta darrera comarca, però, en coexistència amb les solucions de la varietat més comuna del català central (ex. *vaig*, *faig*) o bé amb les formes amb [k] final del tipus *vaic*, *faic* (car. 17); i, encara, cal dir que a l'angle nord-est de la comarca va aparèixer molt lleument.

En algun cas puntual, es localitzava també a Olot (*fai* i l'auxiliar *hai*).²²³

Fora d'aquest sector centre i oest, només es trobava per a algun ús auxiliar: *hai* (auxiliar) a Capmany i a Figueres; i *vai* (auxiliar) a Crespià.

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres autors s'han referit a aquest tret lingüístic per a algun punt de la nostra zona. Això ha estat bàsicament per a la Cerdanya (des de 1914). Quant a la resta de l'àrea, pràcticament sols s'ha fet esment de la forma *vai*: per a la Garrotxa (des de 1958-1959), per a Beget (des de 1987) i per a Cadaqués (des de 1983 —tot i que es comenta que hi és més emprada *vaig* (vg. taula car-20:1)).

222. Per afirmar que, per al verb *haver*, només pot tractar-se de l'ús auxiliar, ens basem en la informació de Moll (1929-1932, vol. v, p. 48-49, s. v. *haver*), en què s'assenyala que l'ús d'*haver* com a verb transitiu només presenta formes arizotòniques (ex. «No l'hauràs!»). L'ús d'*haver* com a impersonal, d'altra banda, només es troba a les terceres persones, a l'infinitiu i al gerundi (ex. *hi ha*, *haver-hi*).

223. A Moll (1929-1932, vol. v, p. 48-49) —obra en què s'ofereixen les dades d'Alcover (1906-1928)— s'assenyala que *haig* s'utilitza per a la perífrasi d'obligació «haver + de + infinitiu» (ex. *Jo he/haig de sortir*) però no per al perfet d'indicatiu (ex. *he fet*). No fa cap comentari sobre *hai* pel que fa a aquest punt. Les dades obtingudes a la nostra investigació (1999-2000) indiquen que, a part de la possibilitat que *hai* aparegui en la perífrasi d'obligació (com podríem deduir dels mots de Moll relatiu a *haig* i donada la semblança formal entre *haig* i *hai*), es pot trobar també en algun cas al perfet d'indicatiu (vg. § II *infra*).

TAULA CAR-20:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

- 1906-1928 Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
- 1914 Volart (p. 55-56) ens ofereix les frases següents de la Cerdanya: «Vai atrapar un niu amb dotze pedres» (pedra = 'ou, ouet de niu'), «Però pu (= 'no obstant') no el vai poder convèncer».
- 1917 Xandri (p. 195 i 203) indica per a la Cerdanya *fai, vai, vei*. Per a 'he' dona *hai* o *hei*, però també *haig*.
- 1958-1959 Juanola (p. 121) assenyala per a Olot la forma *vai*: «Vai anar-hi», «Me'n vai a casa».
- 1959 Viladomat (p. 21-22 i 27-30) indica *vai, fai, hai, vei* per a la Cerdanya. Com a exemples, «vai cantar», «vai venir», «vai a meva casa», «vai al nostru hort» [*sic*], «m'hai llevat», «hai dormit». Hi afegeix que *hai* tant s'empra per a 'haig' com per a 'he'.
- 1970 Comas (p. 34) reporta, en canvi, per a Pau (Alt Empordà) *he* («he llegit») o bé *haig* (per a la perífrasi d'obligació: «haig de llegir»).
- 1983 Sala (p. 41 i 64) indica que, a Cadaqués, la forma *vai* a la primera persona del singular del PI 'anar' hi és menys usada que *vaig*; i també que la forma *hai*, en substitució d'*he* (1 PI del verb auxiliar 'haver'), hi és molt poc emprada.
- 1987 Domènech (p. 275-276) constata, per a Beget, «Vai a casa», «vai parlar».
- 1998 Figuera (p. 207, 209-211 i 213) assenyala aquesta característica per a *anar, fer, haver* i *veure* a la Cerdanya: «Vai a Llivia» 'Vaig a Llívia', «vai trapar» 'vaig agafar, vaig arribar', «Fai bé la feina», «Prou hai rigut», «hai anat», «Hai de fe-ho» [*sic*] 'He de fer-ho', «Li hai dit si vinria [*sic*] [...]» 'Li he dit si vindria', «Hai set pas jo» 'No he pas estat jo', «Ho vei pas d'atra [*sic*] manera» 'No ho veig d'altra manera'.
- 2001 Monturiol i Domínguez (p. 43) assenyalen, per a Olot, *vai* auxiliar: [baj'se] 'vaig ser', [baj βe'set] 'vaig haver esset (o estat)'.

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Aquesta és una característica bàsicament del català nord-occidental i del rossellonès. A partir de les dades d'Alcover (1906-1928), podem observar com, al català nord-occidental, s'hi trobava com a forma única (se n'excepcionaria algunes comarques del sud on el tret només apareixia en l'auxiliar *hai*). Pel que fa al rossellonès, es manifestava la característica sense coexistir amb altres solucions a l'Alta Cerdanya, en alguna població del Conflent propera a la comarca anterior o bé al sud-est del Rosselló (Argelers); a la resta solia conviure-hi amb la solució més comuna del català general (i, ocasionalment en algun punt, amb formes de l'occità —ex. *fau, vau*).

El marc interdialectal per a *vei* (1 PI 'veure') s'aparta una mica del que acabem d'indicar: al català nord-occidental competia amb *vec* o amb *veic* —vg. cap. 2.2.4.1 (car. 17). Al rossellonès, a més de *veig* —que hi era la forma més emprada—, s'hi trobava *veui, vec* o *vei*; aquesta darrera forma —que és l'objecte d'aquest capítol— es va localitzar en una població de l'Alta Cerdanya i a Argelers (sud-est del Rosselló).

Si ens referim al català central —i deixant de banda ara les localitzacions a la nostra àrea—, aquesta característica podia aparèixer també a comarques que limiten amb el català nord-occidental: el Berguedà, el Solsonès, la Conca de Barberà, l'Alt Camp i alguna localitat del Baix Camp —a més d'un aïllat *vei* a Sant Bartomeu del Grau (a l'oest d'Osona).

Auxiliars

Per als auxiliars *hai* i *vai*, hi ha també altres àrees dialectals on aquestes formes feien acte de presència: *hai* (nord del valencià; i alguna població de Menorca, Eivissa i Formentera); *vai* (mallorquí). Sovint aquestes formes hi coexistien amb les del català més general.

Quant al català central —i sense prendre aquí en consideració la zona objecte d'estudi—, assenyalarem que els auxiliars *hai* i *vai* es podien trobar a diverses comarques, bona part de les quals properes al català nord-occidental.²²⁴

II. Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona

Ja hem indicat que la posició que el qüestionari va preveure per a aquestes formes verbals va ser a final de frase —amb l'excepció del verb *haver*, per al qual es va demanar el seu ús auxiliar (concretament en el perfet d'indicatiu —vg. cap. 2.2.4.1, § II).

Actualment la característica es localitza encara a la Cerdanya i al Ripollès. A la Cerdanya, d'una manera important; per bé que en algunes ocasions ja en coexistència amb les formes del català central més general. Al Ripollès, amb uns valors que podem qualificar de mitjans i bastant semblants als dels inicis del segle xx; s'hi observa coexistència amb les formes de la varietat més general del català central i, al seu sector sud-oest, també amb les que presenten [k] final (ex. *faic* (car. 17)) —vg. cap. 2.2.4.1 (§ II).

A Olot, en canvi, no hi hem trobat actualment el tret lingüístic que s'examina en aquest capítol —tot i que cal assenyalar que el *vai* en l'ús auxiliar hi ha estat consignat en data recent (vg. taula car-20:1 —Monturiol i Domínguez (2001)).

Podem indicar també que, a les diverses poblacions de la Cerdanya i a Ribes de Freser (Ripollès), hem trobat tant *he* com *hai* per al perfet d'indicatiu «he vingut» (a la resta de localitats la solució ha estat només *he*).

(Pel que fa al verb *veure*, la coexistència de *vei* amb les formes corresponents amb [k] no s'ha trobat limitada al sud-oest del Ripollès sinó que tenia un abast una mica més ampli —vg. cap. 2.2.4.1 (§ II).)

Dades aportades per la parla espontània i la conversa dirigida

Tenim anotacions relatives a la característica que s'examina en aquest capítol provinents de la parla espontània o de la conversa dirigida. Seguidament s'indica les localitats a les quals corresponen.

Fai: el Ripollès (Camprodon, Sant Joan de les Abadesses, Ripoll, Gombrèn, Espinavell (Molló), Rocabrana) i la Baixa Cerdanya (Meranges, Fontanals de Cerdanya, Bellver de Cerdanya, Martinet).

Hai: la Baixa Cerdanya (Puigcerdà, Meranges, Fontanals de Cerdanya, Bellver de Cerdanya).

Vai: Ripollès (Camprodon, Sant Joan de les Abadesses, Ripoll, Gombrèn, Espinavell (Molló), Rocabrana, Ribes de Freser). Tres de les notes preses sobre el verb *anar* corresponen al seu ús propi; la resta, a l'ús auxiliar.

Vei: Bellver de Cerdanya.

224. L'auxiliar *hai* es podia localitzar en algunes poblacions de les comarques següents: el Berguedà, el Solsonès, Osona, el Bages, la Selva, nord del Maresme, l'Alt Penedès, l'Alt Camp, el Baix Camp, la Conca de Barberà i el Tarragonès. I, l'auxiliar *vai*, en alguna població del Berguedà, el Solsonès, Osona, el Bages, la Conca de Barberà i el Tarragonès.

Es pot apreciar com, mercès a la recollida de dades procedents de la conversa dirigida i de la parla espontània, es pot documentar la característica a dues poblacions (Camprodon i Ripoll) en les quals el qüestionari destinat a recollir les dades actuals no havia aconseguit que aquella es manifestés.

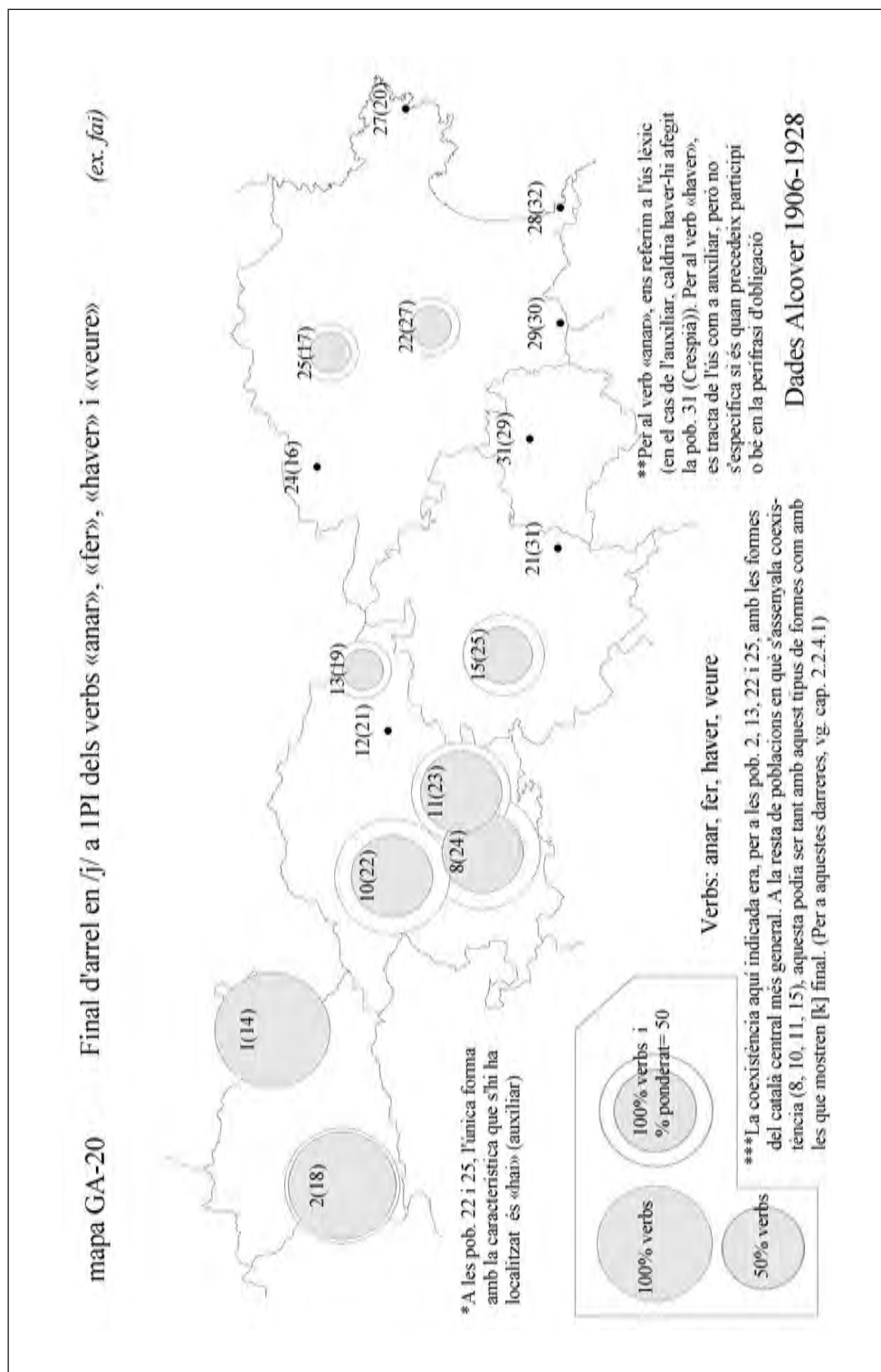
III. *Conclusions*

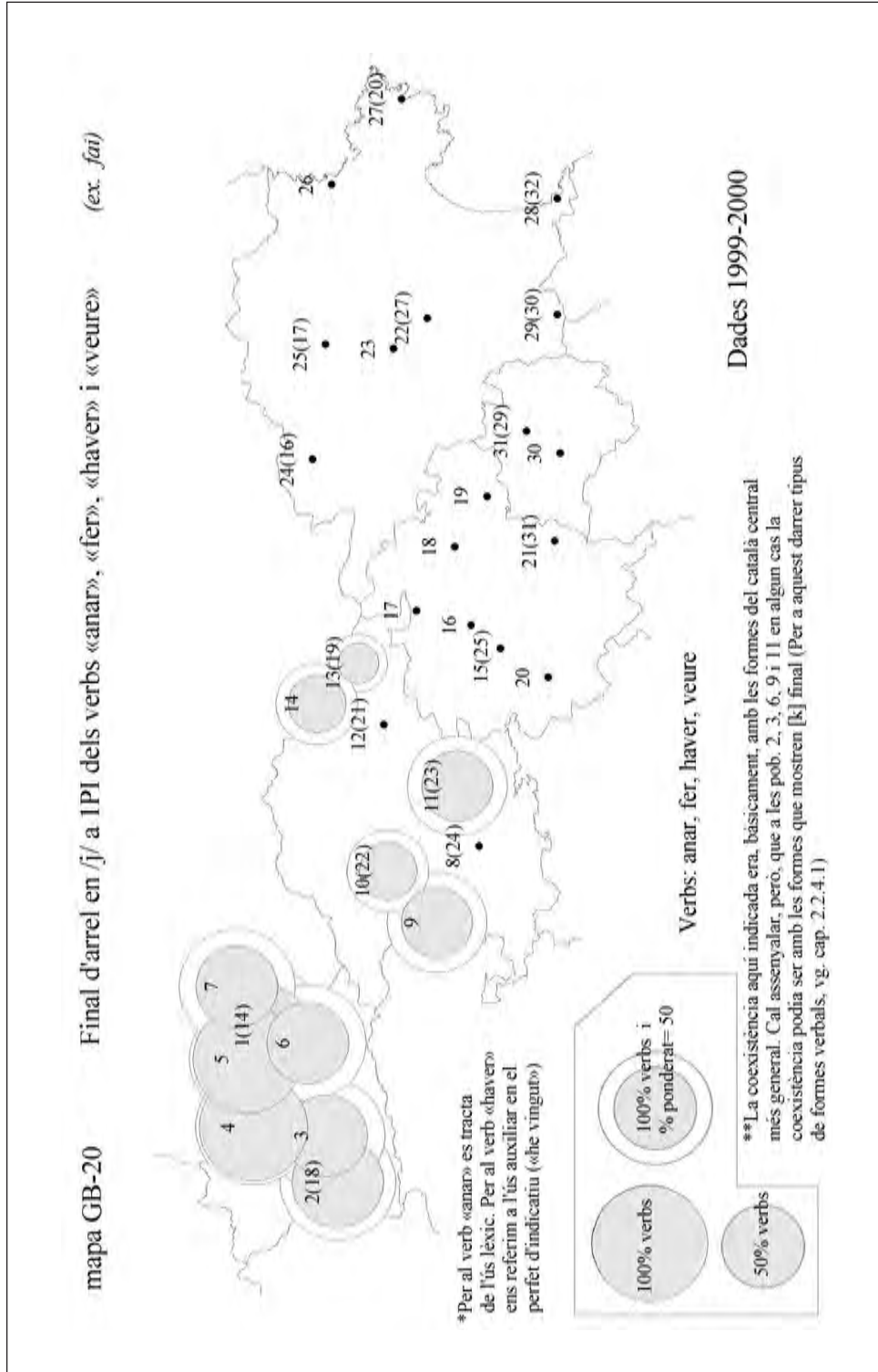
A partir de les dades dels inicis del segle xx, podem apreciar com el final d'arrel lèxica en /j/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* és un tret bàsicament del català nord-occidental i del rossellonès —en el cas d'aquest darrer dialecte, es trobava a l'Alta Cerdanya, en alguna població del Conflent propera a la comarca anterior i a l'extrem sud-est del Rosselló sense alternar amb altres solucions; a la resta del rossellonès, sovint coexistint-hi amb la solució de la varietat més general del català. (Cal puntualitzar que, pel que fa al verb *veure*, hi havia una major possibilitat de variants formals alternatives, cosa que té com a conseqüència que la característica es manifestés en menys poblacions.)

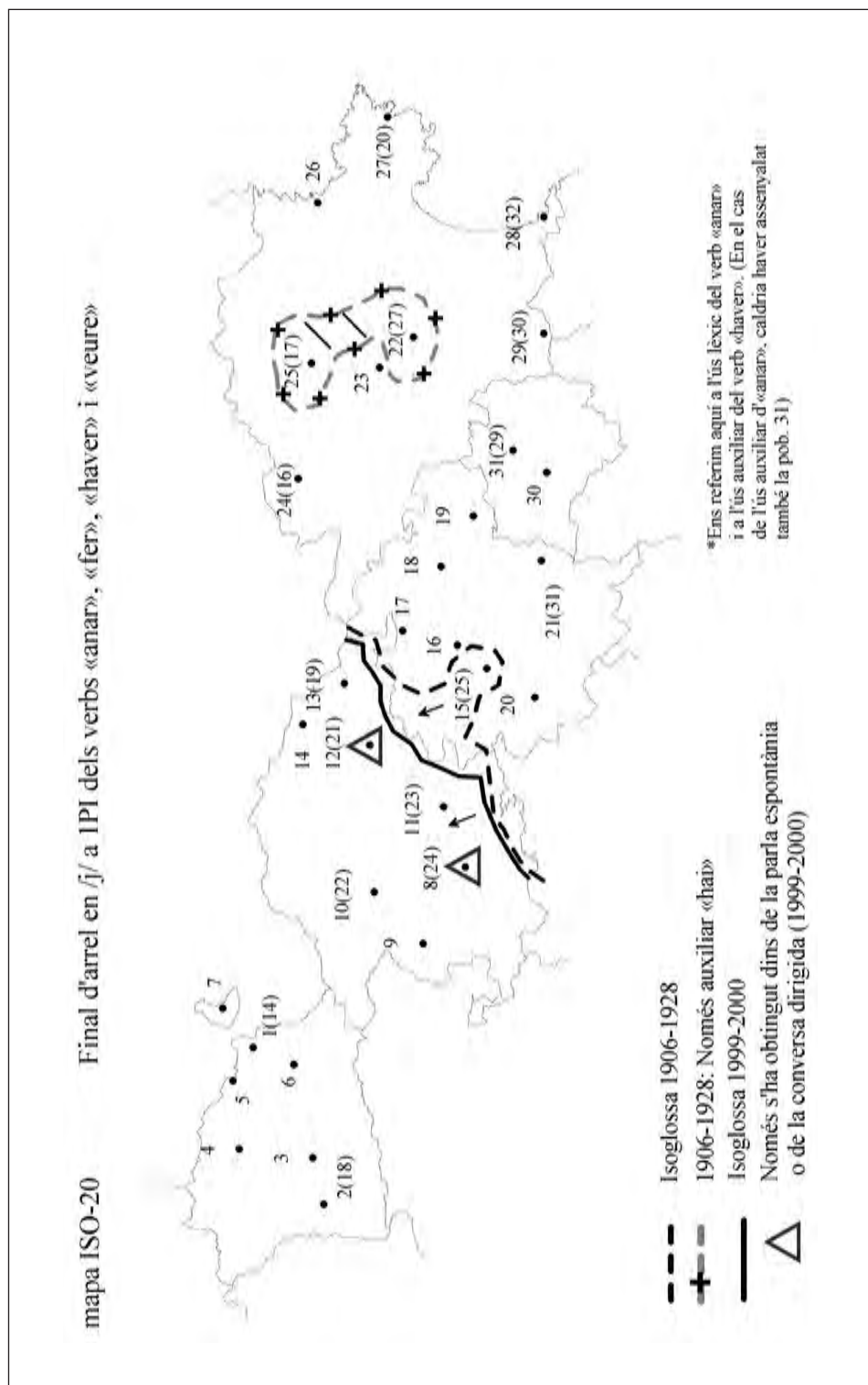
Pel que fa al català central, es localitzava al llarg de la franja vertical que limita amb el català nord-occidental. I, inclòs dins d'aquesta faixa, el sector oest de la zona objecte del nostre estudi: concretament, tant als inicis del segle xx com actualment apareix aquesta característica de manera important a la Cerdanya i, en menor mesura, al Ripollès —encara que cal indicar que a la Cerdanya actualment hi hauria hagut un cert augment de la coexistència amb les formes més generals del català central. Al Ripollès aquestes formes coexisteixen també amb les més generals del català central i, en algunes poblacions, amb les que presenten [k] final —ex. *faic* (car. 17).

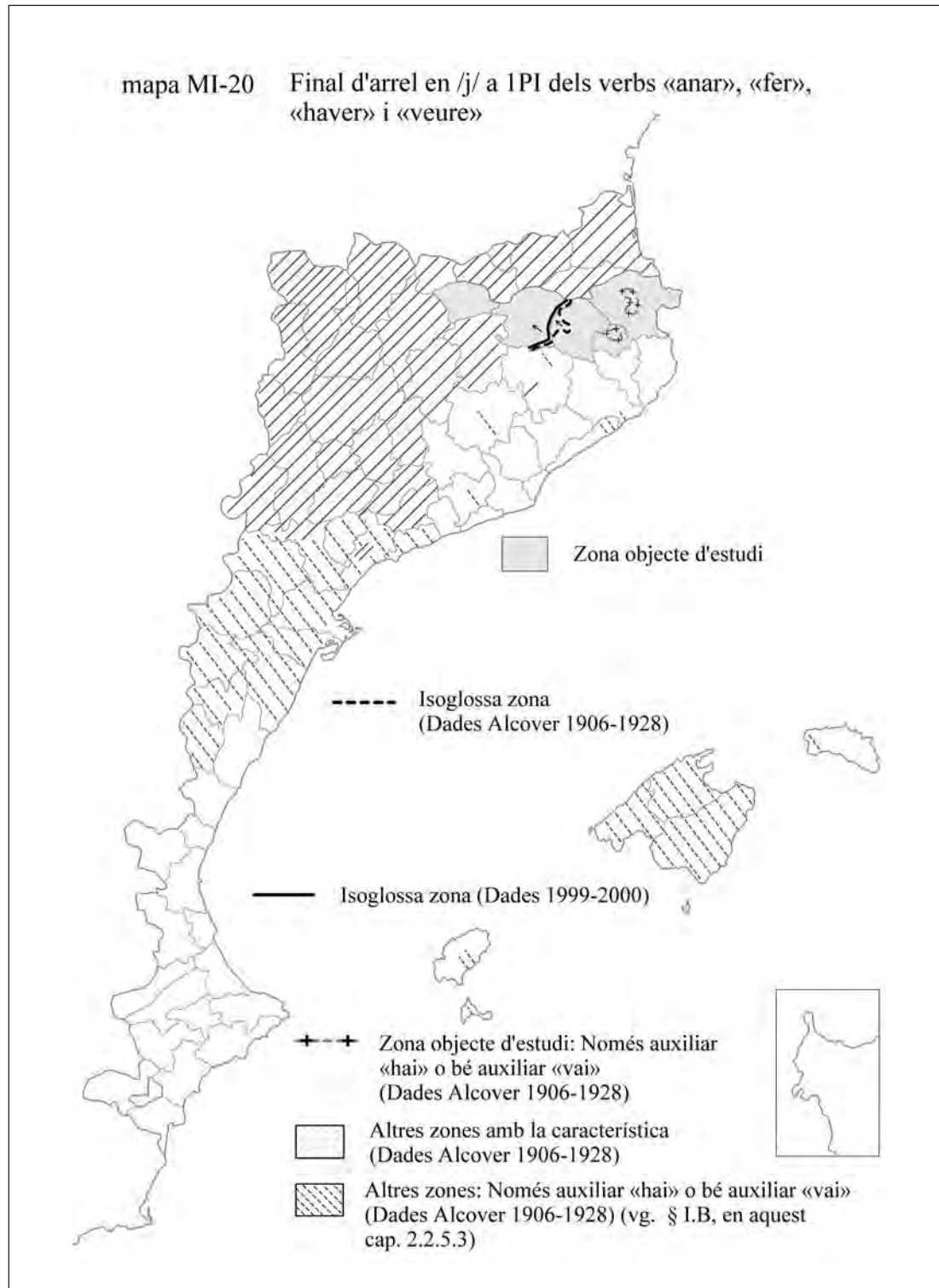
A començament del segle xx, la característica que s'examina en aquest capítol en algun cas feia acte de presència també a Olot.

Per als auxiliars *haig* i *vaig*, la solució amb /j/ té un abast territorial més ampli: dins de la zona investigada, als inicis del segle xx es localitzà *hai* també a Figueres i a Capmany, i *vai* (auxiliar) a Crespià; així mateix se'n trobaven exemples a altres zones del domini lingüístic (en algunes altres comarques del català central, al nord del valencià o bé al balear). D'altra banda, la bibliografia actual referida a la Garrotxa hi ha deixat constància també d'un *vai* (auxiliar).

2.2.6. Tipus iv: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental

2.2.6.1. Morf m-t = /a/ al present de subjuntiu (en verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] i alguns altres) (car. 21) (ex. *bega*)

0. Comentari lingüístic

Tractem aquí del manteniment del morf /a/²²⁵ al present de subjuntiu en el grup de verbs de la subclasse [II, +ext.] (i alguns altres verbs assimilables pel que fa al que aquí s'examina); ens referim a formes com *bega*, *estiga* enfront de les més recents *begui*, *estigui*.

Al català central el morf de present de subjuntiu és actualment /i/. (S'hi ha d'afegir el rossellonès, el baleà i l'alguerès —tot i que al mallorquí i a l'eivissenc hi alterna amb /a/ (= [ə]) a les classes II i III i amb Ø a la classe I (vg. § I.B *infra* i Gulsoy (1993, p. 382-386)).

Limitant-nos al català central,²²⁶ es pot indicar que /i/ ha substituït [ə] —provinent aquesta darrera de /a/ (que es realitzava [e] en síl·laba travada) en el cas de les classes verbals II i III i, si ens referim a la classe I, d'una vocal analògica de l'epèntesi que apareixia a 1, 2, 3 PS i 1 PI de verbs com *comprar* o bé a 2 PS de verbs com *pensar* (sobre una possible raó de l'adopció de la vocal analògica, vg. la segona part de la nota 227). El pas entre ambdues solucions es va produir mercès al concurs de la desinència *-ia* (= [iə]), que va actuar de pont.²²⁷

Hi ha hagut, però, un grup de verbs que ha resultat ser el més ressagat a fer el canvi esmentat. Fabra, en el tombant del segle XIX, deixava constància de quins verbs es podien trobar encara amb la desinèn-

225. Per als dialectes orientals, una de les possibilitats és fer correspondre /a/ fonològica a la [ə] inclosa en les desinències d'alguns temps verbals (entre d'altres, Imp. Ind., Co., o la de PS que aquí ens ocuparà) —una altra possibilitat és assignar-la directament a un fonema /ə/. En el cas dels dialectes occidentals, però, l'adscripció fonològica de les realitzacions fonètiques corresponents és més complexa. Conscient d'aquest problema, Moll (1929-1932, vol. II, p. 78-79 —vg. també la distribució que presenta dins el paradigma dels diferents verbs) opta per assignar *-a* gràfica (que, en un cert sentit, es podria interpretar com a fonològica) a les variants fonètiques [ə], [a], [e], [ɛ] i similars de la vocal àtona final d'algunes de les desinències esmentades, que apareixen en diverses varietats dialectals, perquè la delimitació exacta del que actualment anomenem fonemes requeriria un estudi particular per a cada població. (Cal precisar, però, que en el seu cas s'assigna la grafia *-e* a les vocals travades —ex. *cantes*— i, doncs, no hi trobem el mateix fonema que en síl·laba àtona final sense coda com, des del punt de vista de la fonologia generativa, es considera.) La dificultat d'atribució en alguns casos —i pel que fa als dialectes occidentals— d'un fonema determinat a les realitzacions del tipus que acabem d'esmentar és també la raó per la qual aquí hem optat per assignar-los de manera universal el fonema /a/ —i això tant en la seva posició en síl·laba sense coda com quan va seguida de coda, i tant en els dialectes occidentals com en els orientals—; concretem que les formes amb vocals d'aquest tipus a les quals ens hem de referir en l'estudi present són les corresponents al morf de PS —objecte d'aquest capítol— o bé les corresponents al morf objecte del cap. 2.2.5.1 (S'hi pot afegir que, actualment, per a les capitals de comarca del català nord-occidental es disposa d'un estudi (Viaplana, 1999) en què ja es fonamenten per a cada localitat les representacions fonològiques dels diversos morf.)

226. Sobre els detalls de l'aparició de /i/ a la resta de dialectes, vg. Gulsoy (1993, p. 404-411) i Pérez Saldanya (1998, p. 155).

227. La desinència *-ia* té l'origen en les formes medievals de PS d'alguns verbs que havien conservat la iod llatina (ex. *càpia*, *sàpia*) i s'havia difós ja cap a verbs de la classe I al segle XVI o fins i tot abans en alguns casos. Amb aquest canvi, s'eliminava per a algunes àrees del català l'homonímia que havia aparegut entre les formes rizotòniques del PI de la classe verbal I i les corresponents del PS com a conseqüència de la generalització en aquesta darrera classe verbal de les vocals de suport de verbs com *comprar* o de verbs com *pensar* —a què hem fet al·lusió al text principal— i al fet que a les àrees esmentades hi havia hagut en posició àtona neutralització de *a* i *e* en [ə]. La desinència *-ia* [= iə] es va estendre també posteriorment a les altres classes verbals —vg. Gulsoy (1993, p. 378-380, 391-393); vg. també Pérez Saldanya (1998, p. 150-156 i 160-161).

Pérez Saldanya (p. 154), d'altra banda, assenyalava que la generalització produïda al PS de la classe verbal I de la vocal de suport de verbs com *comprar* o *pensar* tenia com a origen primer sobretot la necessitat d'evitar la contraiconicitat que hi havia al temps de present de la classe indicada: el PS no tenia marca de mode (ja que, en el pas del llatí al català, havia desaparegut per raons fonètiques la vocal *ɛ* de les síl·labes finals àtones) mentre que sí que en tenia el PI de la mateixa classe verbal —sobre el «principi d'iconicitat» de la morfologia natural, vg. cap. 2.2.3.1 (§ 0 (b)) i nota 188.

cia -a (= [ə]) en el que ell anomena «català de Barcelona»:²²⁸ «Las formas en *a*, *as* y *an* van cayendo en desuso, empleándose tan sólo en un reducido número de verbos irregulares» (Fabra, 1891, § 81, nota 2).

El 1898 exposa d'una manera més clara els contextos de possible manteniment: seria per als verbs «en els quals el present de subjuntiu té un radical diferent del del gerundi»; i dóna com a exemples *púga-púgas-púgan* ('poder' PS) (vg. Fabra, 1898, § 12, p. 57). Vg. també el fragment que hem reportat al cap. 2.2.5.1 (§ I.B) —corresponent a la mateixa obra—, en què l'autor exposa casos de manteniment de formes antigues perquè no hi havia problemes de coincidència entre el subjuntiu i l'indicatiu.

Encara en fa esment el 1912: «El barcelonés [...] ha substituido las desinencias -a, -es y -en por -i, -is é -in en todos los subjuntivos con radical pura; en los subjuntivos con c ó g, admite todavía las desinencias -a, -es y -en, pero prefiere con mucho las nuevas desinencias -i, -is é -in» (Fabra, 1912, § 55, p. 73).

També Gulsoy (1993, p. 402) ens fa avinent que Coromines recordava que, en la seva infància, la vella generació barcelonina encara deia *tinga*, *prenga*, *vulga*, *vinga* i que aquelles formes es van perdre per complet poc després.

Les dades que exposem a § I.A.1 i I.B *infra*, corresponents a Alcover (1906-1928), vindrien a representar l'estadi immediatament posterior a la situació que Fabra o Coromines descriuen, ja que a bona part del català central no apareixen ja aquestes formes.

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

A la zona objecte del nostre estudi, es podia localitzar la característica a la primera persona del singular del present de subjuntiu dels verbs següents (vg. taula 2 —cap. 2.1.1.6):

a) Alguns de la subclasse verbal [II, +ext.] —amb consonant velar, doncs, abans del morf /a/ (ex. *beure*, *entendre*).

b) Els que tenien, en aquest temps verbal, arrel acabada en *-esc-*, *-isc-*. (Hi havia el 1906 les formes *paresca*, *meresca/meresqui*, *iscal/isqui*, *visca* en algunes poblacions de la zona.)

c) Els irregulars següents: *anar*, *estar*, *fer*, *haver*, *ser*, *tenir*, *veure*, *voler* (concretament hi trobem *estiga*, *faça*, *faiga*, *haja*, *haiga*, *sia*, *sig*, *tinga*, *vaja*, *vaiga*, *veja*, *vulga*).

El fet que es manifestés la característica per a aquest conjunt de verbs s'adiu amb les observacions de Fabra (vg. § 0 *supra*) quan assenyalava que es podia trobar en verbs que tenien diferent el radical del subjuntiu respecte al del gerundi —i, consegüentment, respecte a l'indicatiu. (S'ha de fer també l'observació que, segons la segmentació morfemàtica que emprem en aquest llibre —en què l'extensió velar es considera fora de l'arrel—, caldria dir que el que no coincideix en ambdós modes és la combinació de l'arrel més la possible extensió velar.) Es tracta, en definitiva, de verbs en què no hi havia problemes de sincretisme a les persones 1, 2, 3, 6 del present entre ambdós modes malgrat que el morf de PS fos [ə] (ex. PI: 1, *bec*; 2, *beus*; 3, *beu*; 6, *beuen* ~ PS: 1, *bega*; 2, *begues*; 3, *bega*; 6, *beguen*). (En canvi, a la classe *i* i pel que fa a les formes rizotòniques, en cas de no haver aparegut *-ia* —posteriorment *-i*— el sincretisme es trobaria actualment en el català central a les persones 2, 3, 6 —no ja,

228. Per a la delimitació geogràfica d'aquest «català de Barcelona», vg. nota 66 —en què es pot apreciar que vindria a abraçar el que actualment considerem «català central».

però, a la primera persona, per tal com es desenvolupà /o/ a 1PI–; i, a les formes rizotòniques de les classes II i III, el sincretisme seria a la persona 6.)

El tret lingüístic objecte d'aquest capítol —és a dir, el manteniment de [ə] al PS en verbs del conjunt indicat— es manifestava al Ripollès, en una part de la Garrotxa i al nord de l'Alt Empordà; hi havia, però, en aquests sectors coexistència d'aquestes formes amb les que presentaven el morf /i/.

Cal remarcar que es consignà aquesta [ə] per a la primera persona del singular del present de subjuntiu (i no a la resta de persones). Si les dades d'Alcover (1906-1928) fossin, pel que fa a aquest punt, fidels a la realitat d'aquella zona en el moment de fer-hi les enquestes, tindriem documentat per a aquests verbs i zona concreta un canvi més tardà de [ə] cap a [i] a la primera persona del singular que no pas a les altres persones (vg. també I.B i la nota 230 sobre casos similars en alguns sectors contigus). S'hi ha d'afegir que la resta de la bibliografia en cap cas ha remarcat aquesta diferència entre les diverses persones.

Voldríem fer l'observació que, en el sector de la nostra zona en què apareixia [ə] (= /a/) a 1 PS —i també, doncs, la particularitat de manifestar-se el tret en aquell moment a 1 PS però no ja a 3 PS, tal com acabem de comentar—, s'hi localitzava encara el morf de persona-nombre /i/ a 1 PI. Sense intenció d'entrar aquí en el tema de si l'existència prèvia del morf de persona-nombre = /i/ d'1 PI en el rossellonès hauria propiciat una difusió més primerenca del morf /i/ del PS en aquell dialecte com alguns autors han indicat (vg. Gulsoy, 1993, p. 405), sí que es pot assenyalar, a partir de les dades d'Alcover (1906-1928), que sembla que la coincidència entre el morf de persona-nombre = /i/ d'1 PI i el nou morf de mode-temps = /i/ del PS no hauria suposat una major facilitat per a l'adopció d'aquest darrer concretament a la primera persona del singular del present de subjuntiu —prova d'això seria que, almenys a la nostra zona, la primera persona del singular del present de subjuntiu se'ns presenta com l'últim estadi del canvi.²²⁹

Si ens referim ara a la solució *-ia*, que constitueix el graó intermedi del canvi, assenyalem que només es trobà per a un sol verb i una sola població (*prènguia*, a Sant Joan de les Abadesses).

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres estudis dels inicis del segle xx havien fet esment o aportat exemples per a la Garrotxa (1906) i la Cerdanya (1917) de la característica de què tracta aquest capítol. Quant a la segona meitat del segle, s'ha deixat constància de la forma *sigues* a Maçanet de Cabrenys (nord-oest de l'Alt Empordà) (vg. taula car-21:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

Dins del català central i fora de la zona objecte d'estudi, es podia trobar aquest tret lingüístic al Solsonès (comarca veïna del català nord-occidental) i, en menor mesura, a Osona i al Bages —molt ocasionalment al nord del Berguedà. En general, es manifestava també només a 1 PS.

229. En relació amb aquest mateix tema, pensem que també podria prendre's en consideració per explicar una presumible difusió anterior del morf de mode-temps /i/ de PS al rossellonès que en altres dialectes el fet que en aquest darrer dialecte (i a una part de la nostra zona) hi podia haver hagut encara un punt més de sincretisme entre PI i PS que a la varietat més general del català central; ens referim a la particularitat que a 2 PI de les classes II i III apareixia /a/ (= [ə]) com a morf de mode-temps en comptes de Ø (ex. *bates, dormes*) —vg. cap. 2.2.1.1.2 (car. 2)—, de manera que aquestes formes podien haver coincidit amb les corresponents del PS. Podem també assenyalar que, a l'occità, la generalització de la desinència *-es* en comptes de *-s* a 2 PI de les classes II i III pot datar del segle XIV o, fins i tot, ser anterior (vg. Ronjat, 1930-1941, § 555).

TAULA CAR-21:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906	Gelada (p. 93), per a Olot, en parlar de 3 PS del verb <i>haver</i> , escriu: «He sentit a dir: <i>hayga</i> o <i>haygui</i> per <i>hagi</i> , ecz: <i>No tenim pisa</i> . — <i>Diners hi haygui</i> , <i>que de pisa ray</i> , <i>be'n trobareu prou</i> ».
1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1917	Xandri (p. 202) assenyalava per a la Cerdanya -i (<i>vulgui</i> , <i>sigui</i> , <i>tingui</i> , <i>hagi</i> , etc.); hi afegia, però, que en algunes frases amb els verbs <i>ser</i> , <i>voler</i> , <i>venir</i> i <i>poder</i> es podien sentir les formes antigues: «que sia qui vulga», «que visca com puga».
1966	ALPO: A la zona objecte del nostre estudi, només es va trobar la característica per al verb <i>ser</i> (2 PS: «sigues» (mapa 231)) i en una sola localitat (Maçanet de Cabrenys). Hi havia cinc altres mapes que incloïen formes del present de subjuntiu; però, en tots aquests casos, a la nostra zona hi havia /i/ (2 PS, <i>anar</i> (mapa 20)); 6 PS, <i>anar</i> (mapa 21); 3 PS, <i>caure pedral/pedregar</i> (mapa 274); 3 PS, <i>ploure</i> (mapa 426); 1 PS, <i>tornar</i> (mapa 470)).

Al rossellonès, el morf m-t del PS era /i/ —amb només comptades excepcions.²³⁰ En canvi, no és /i/ la solució ni del català nord-occidental ni del valencià. Al mallorquí i a l'eivissenc coexistien en aquests verbs les formes antigues en /a/ i les formes en /i/; el menorquí presentava en general /i/. Era també /i/ la solució de l'alguerès.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Si ens basem en els resultats obtinguts mitjançant les nostres entrevistes, cal dir que la característica ha desaparegut completament de la zona. No n'hem detectat tampoc cap realització ni en la conversa dirigida ni en la parla espontània.

230. Així, mentre que, al corpus d'Alcover (1906-1928), per a la zona objecte d'estudi havia aparegut aquesta característica per a més de vint verbs —repartits en un total de deu poblacions, quatre de les quals amb un nombre a l'entorn de deu verbs amb la realització [ə]—, per al rossellonès tenim en el mateix corpus només les realitzacions corresponents a *treure* (Sallagosa), *entendre* (Montlluís), *venir* (Argelers) i *voler* (Cerret, Arles). (Pel que fa a *entendre* i *treure*, només s'assenyala la característica a 1 PS i no a 3 PS —igual com s'esdevenia a la nostra zona (vg. § I.A.1 *supra*)—; per a *venir* i *voler*, s'indica la característica per a més persones.)

La particularitat que el morf /a/ (= [ə]) de mode-temps del PS es trobés al rossellonès en un estadi tan residual segons les dades del corpus d'Alcover (1906-1928) que aquí prenem com a base —les quals, pel que fa a aquest dialecte, daten de 1906— ha fet que no la consideréssim una característica pròpia d'aquell dialecte i que, en canvi, l'hàgim inclòs dins del grup tipològic de «característiques que formen àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental».

Podem afegir-hi que les dades que presenta Costa (1987) referides a les formes de subjuntiu contingudes a l'enquesta «Sacaze» (1887) reflecteixen un estadi anterior al descrit. Hi trobem les dades relatives a la tercera persona del singular dels verbs *fer*, *robar* i *ser* dins del context de les frases que indiquem —les quals calia traduir al català (vg. *infra* en aquesta nota)—: «que la justice/volonté de Dieu se fasse», «pour qu'on n'y vole rien», «jusqu'à ce que tout soit retiré». Passant a percentatges les quantificacions efectuades per Costa (1987, p. 192), tenim un 24 % de poblacions amb conservació de [ə] en el cas de *ser*, un 13 % en el de *robar* i un 4 % en el de *fer* —hi havia també cinc realitzacions amb -ia per a *fer* i una tant en el cas de *ser* com de *robar*. (El nombre de poblacions amb dades oscil·lava segons el verb dins l'interval de 127 a 196.) Segons l'autor, la gradació de més a menys presència del tret per comarques seria: la Cerdanya > el Vallespir > el Conflent > el Rosselló > el Capcir. Es pot observar com les comarques en què el tret es manifestava més eren les més properes a la nostra zona. (Cal puntualitzar que les dades de l'enquesta esmentada provenen de transcripcions amb notació ortogràfica realitzades pels mestres de cada localitat, als quals se'ls havia demanat de traduir a la parla de la seva localitat —i, especialment, a la pròpia dels habitants més grans— dos contes de tema pirinenc que se'ls havia lliurat escrits en francès (vg. Costa, 1986, p. xviii-xx).)

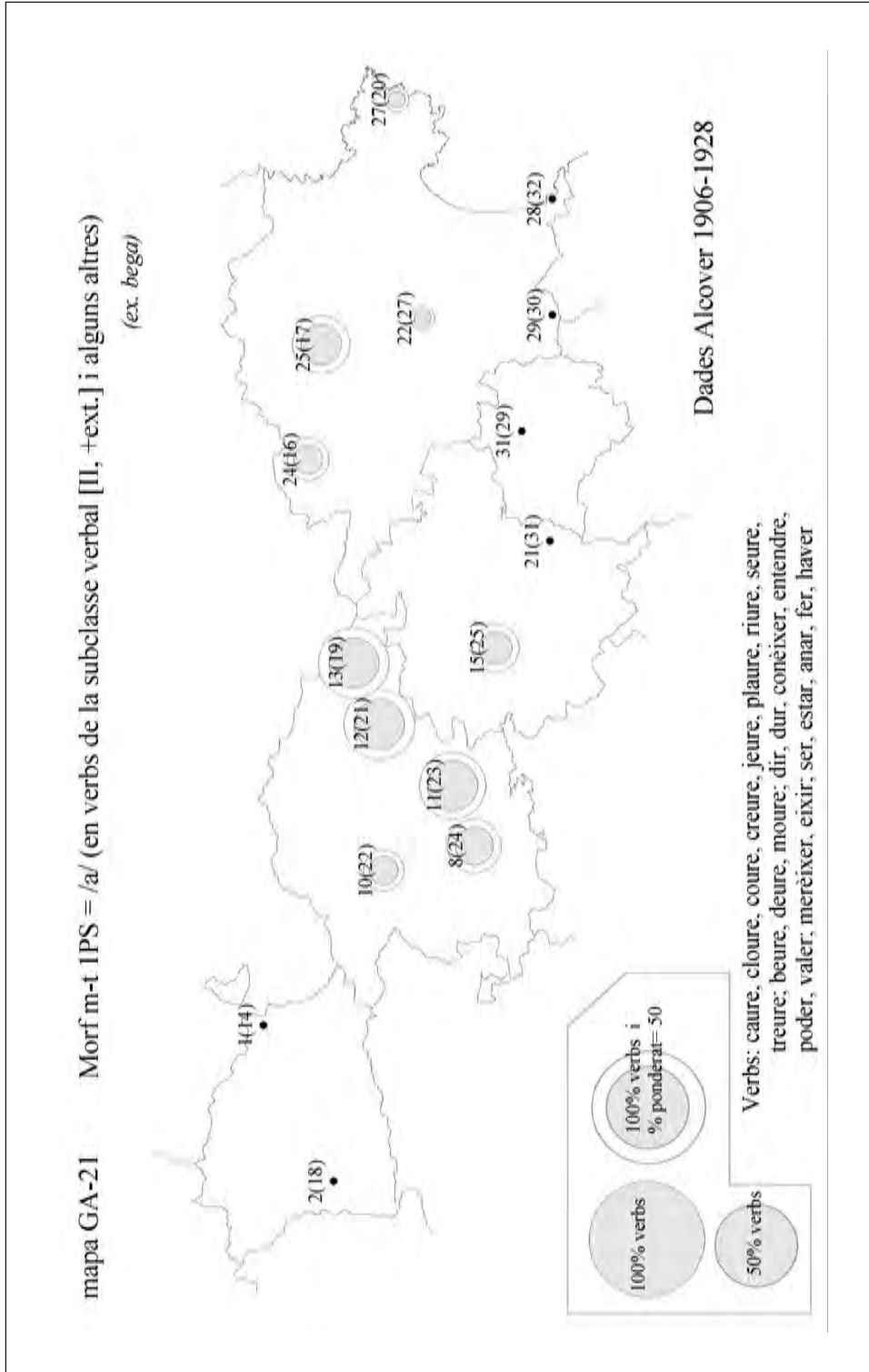
III. *Conclusions*

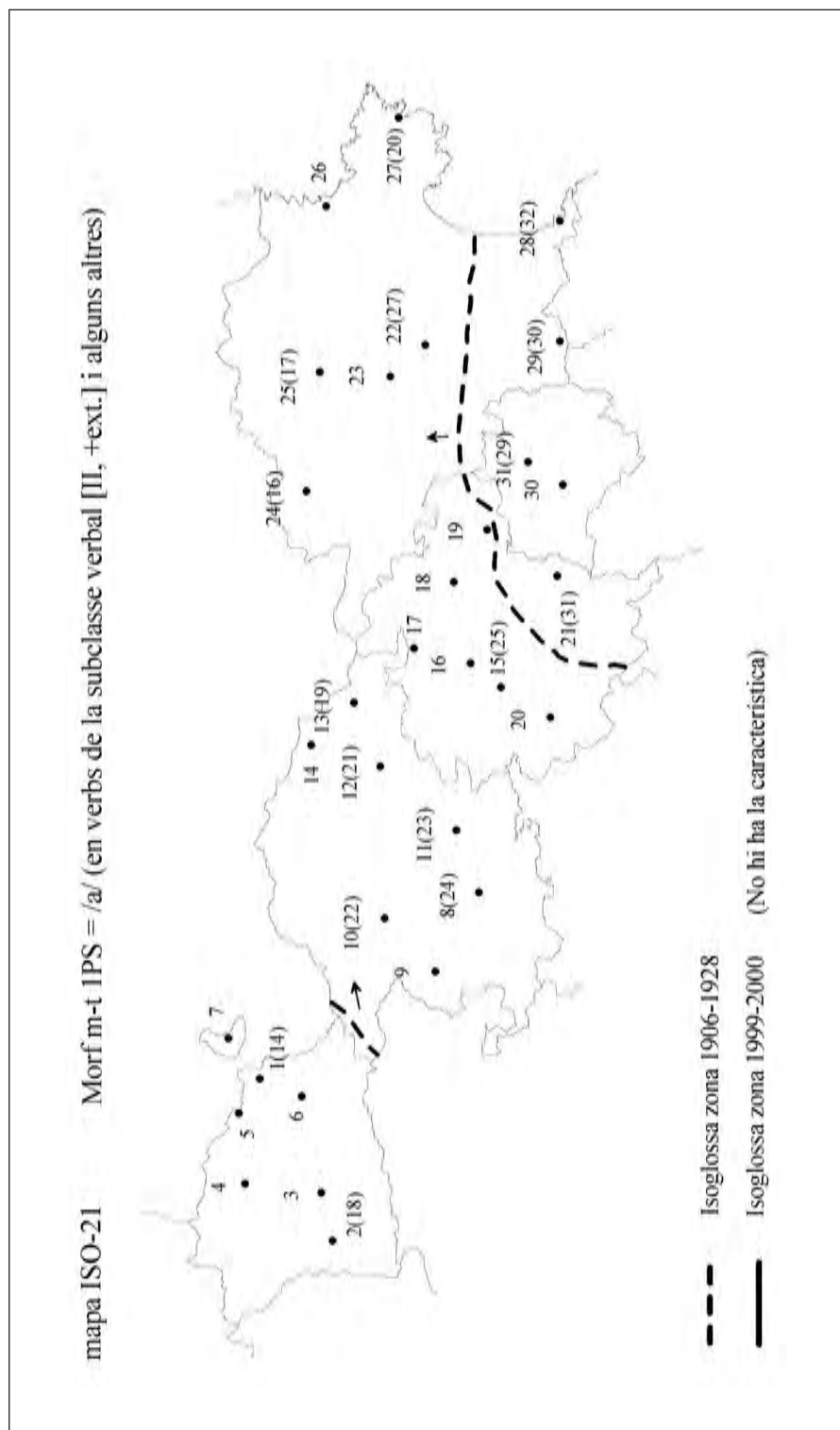
Els verbs de la subclasse [II, +ext.], els irregulars i també alguns que, a la zona objecte d'estudi, podien presentar final d'arrel en *-esc*, *-isc* al present de subjuntiu foren els darrers que, al català central, adoptaren /i/ com a morf de m-t al temps verbal esmentat. Es tracta de verbs en què no hi havia problemes de sincretisme entre les persones 1, 2, 3, 6 del PS i les corresponents del PI.

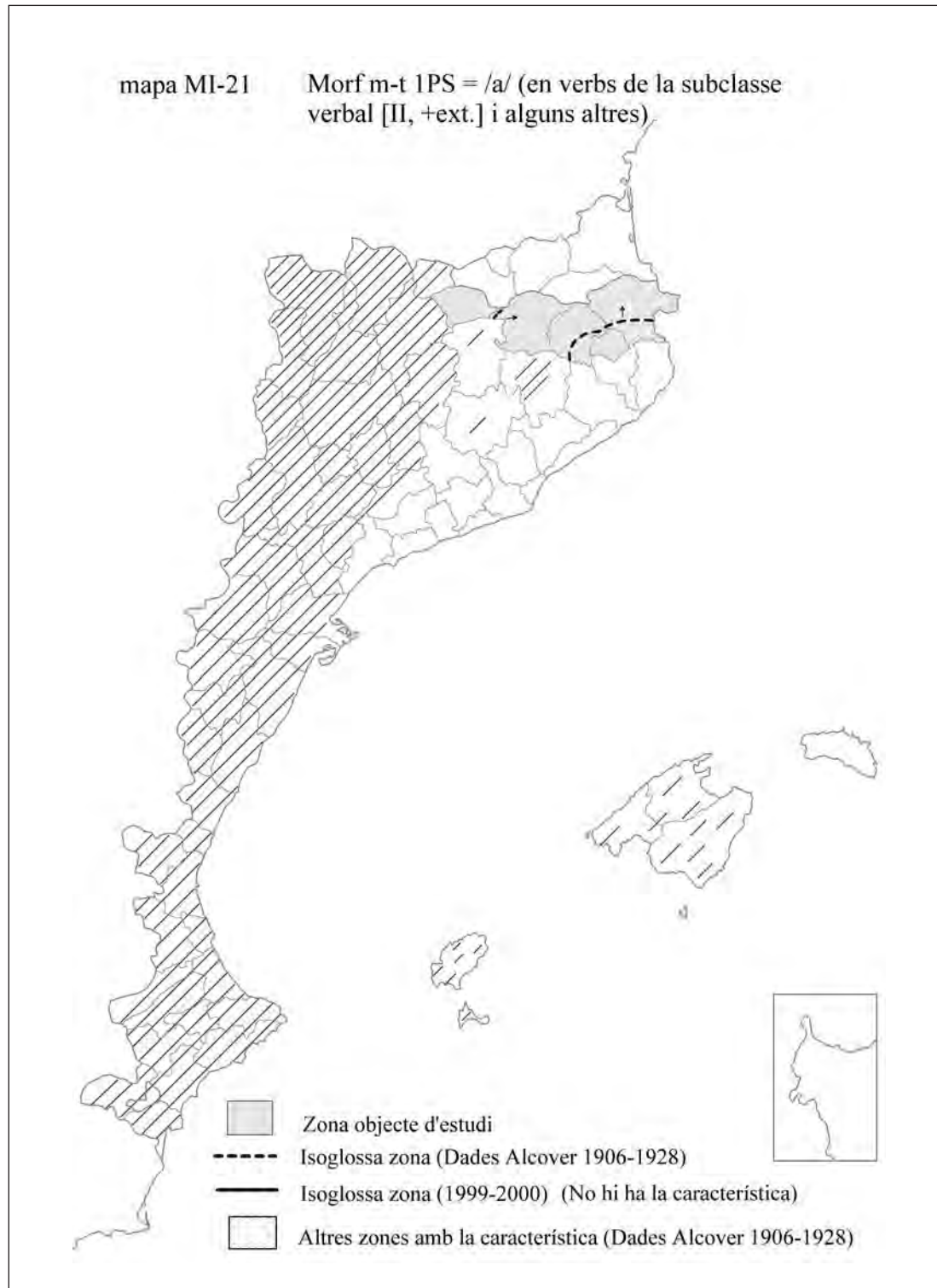
Alcover (1906-1928) ens mostra encara l'existència del morf [ə] del present de subjuntiu al català central en els verbs que acabem de descriure —/a/ en la notació fonològica aquí emprada—, però ja en total recessió i localitzat bàsicament a punts de la nostra zona: el Ripollès, nord de l'Alt Empordà i una part de la Garrotxa; o bé en poblacions del sector sud-oest contigu (bàsicament al Solsonès —de manera congruent amb el seu veïnatge amb el català nord-occidental—, en algun cas a poblacions d'Osona i del Bages i molt ocasionalment al nord del Berguedà).

Actualment, la investigació duta a terme no ha trobat rastre d'aquest tret lingüístic a la nostra zona.

D'altra banda, es pot remarcar que, si les dades d'Alcover fossin, pel que fa a aquest punt, fidels a la realitat dels inicis del segle xx, tindríem documentada per a aquests verbs a la nostra zona i alguns sectors contigus una aparició més tardana del morf /i/ del present de subjuntiu a la primera persona del singular que a la resta de persones.

2.2.6.2. Extensió velar a les persones 1, 2, 3, 6 del present de subjuntiu dels verbs *anar, fer, haver i veure* (car. 22) (ex. *faiguís*)

Aquí ens referirem a la particularitat que els verbs *anar, fer, haver i veure* poden presentar l'element velar /g/ a 1, 2, 3, 6 PS. Es tracta de formes com *faiguís, vaiguín*, etc.²³¹

Com ja hem avançat al cap. 2.2.4.1 (§ 0), l'extensió velar apareix també en els mateixos verbs a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *faic, vaic*) —de manera paral·lela al que s'ésdevé en els verbs de la subclasse [II, +ext.], en què hi ha extensió velar al PS i a 1 PI (ex. *begui ~ bec*).

En aquell capítol s'han examinat les formes d'1 PI amb extensió velar dels verbs *anar, fer, haver i veure* (car. 17) i s'ha justificat l'anàlisi que fem en característiques separades de la presència d'extensió velar per a aquests verbs segons que es tracti d'1 PI o bé del PS.

Remarquem també que ens trobem davant d'un cas més de difusió d'extensió velar en el paradigma dels verbs del català.²³²

I. Estudi bibliogràfic

I.A. Zona objecte d'estudi

I.A.1. Distribució a partir d'Alcover (1906-1928)

Dins de la nostra zona, aquest tret es localitzava a la comarca del Ripollès (amb l'excepció del nord-est, on només apareixia per al verb *veure*) i a la part occidental de la comarca de la Garrotxa. En general, convivia en una mateixa població amb la solució de la varietat més general del català central.

A Cadaqués i a Crespià, s'hi trobava només per al verb *veure*.²³³ Al cap. 2.2.4.1 (§ I.A.1), en parlar de la forma *veic* (1 PI), ja hem apuntat que l'amplitud territorial més gran de la característica que hi ha en el cas d'aquest verb podria deure's a la seva semblança en alguns temps i persones amb els verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] (ex. *beure, creure*). Això mateix podria explicar que en aquest verb hi hagués també extensió velar a 4, 5 PS i a l'IS a les mateixes localitats en què es trobava per a 1, 2, 3, 6 PS.

231. Respecte als verbs concrets de què tracta aquesta característica 22, Malkiel (1974, p. 329) reporta casos paral·lels per al castellà, tant de la península com d'Amèrica: *haiga, vaiga*. També Ronjat (1930-1941, § 641-642 i 648) en dona exemples de l'occità: «ague», «agui», «aigui», «augui»; «fague», «fagui».

232. Aquest cas s'ajunta, d'una banda, a la difusió de l'extensió velar que hi ha hagut, per al català més general, en alguns temps dels verbs de l'actual subclasse [II, +ext.] (vg. cap. 2.1.1.3) —la qual és, precisament, el fonament per poder establir la subclasse esmentada—; i, d'altra banda, a la que en algunes àrees hi ha hagut cap a temps diferents pertanyents a la mateixa subclasse [II, ext.] —aquí hem tingut ocasió de referir-nos, per exemple, a la car. 16 (ex. *creguem*) (vg. cap. 2.2.3.1)— o bé cap a altres classes verbals —vg. cap. 2.2.5.2 per als comentaris sobre el subjuntiu.

A més a més de les raons de tipus general que han estat donades per explicar la difusió d'extensió velar en els verbs catalans (les quals hem exposat a la primera part de la nota 212), hem de fer esment aquí d'un altre factor de tipus més particular que hauria afectat aquells verbs que mostraven al PS i a 1 PI un final d'arrel acabat en palatal (o, en algun cas, en sibilant alveolar) —aquest final tenia el seu origen en les formes verbals llatines que presentaven iod després de l'arrel. Per a Pérez Saldanya (1998, p. 79-81), l'extensió velar hauria permès reduir la variabilitat formal del final d'arrel (ex. *VENIO > *viny >> vinc*, *VENIAM > *vinya >> vinga*; *VALEO > vall >> valc*, *VALEAM > valla >> valga*). Quant a l'aparició d'extensió velar en els verbs que aquí ens ocupen (*anar, fer, haver i veure*), el mateix autor hi vol veure un reflex, allunyat en el temps, d'aquella tendència despalatalitzadora i uniformadora.

233. S'hi pot afegir que, a Crespià, la forma va ser ['bejís] en comptes de ['bejyís].

I.A.2. Altres aportacions bibliogràfiques

Altres autors han posat en relleu aquest tret: per a la Garrotxa (des de 1906) i per a la Cerdanya (des de 1998) (vg. taula car-22:1).

I.B. Marc interdialectal (a partir d'Alcover (1906-1928))

La característica es manifestava a la major part del català nord-occidental.²³⁴

Dins del català central, a més de localitzar-se a les comarques del Ripollès i de la Garrotxa, pertanyents a la zona objecte del nostre estudi (vg. § I.A.1 *supra*), la característica que examinem en aquest capítol feia acte de presència també al Berguedà, al Solsonès i, a vegades, a Osona; de manera que veiem que se situava a l'angle nord-oest del català central —distribució congruent donat el veïnatge que manté aquest espai amb el català nord-occidental i el fet que la característica es manifesta en aquell dialecte. (Per a algun cas puntual, en teníem també exemples del Bages, l'Anoia o el Baix Camp.)

(Es pot afegir també que, en algunes poblacions del balear i del valencià podien trobar-se formes amb extensió velar, però sovint amb manteniment de la consonant final d'arrel verbal pròpia de les formes del català més general (ex. *ha*[ʒ]gues, *fà*[s]iguís). En alguns casos no hi havia el manteniment consonàntic esmentat, però tampoc no s'hi solia trobar l'element /j/ final d'arrel anterior a la velar que hi havia a la nostra zona i, amb comptades excepcions, al català nord-occidental; ens referim a realitzacions com *fa*[ɣ]ís, enfront de *fa*[jɣ]ís —quant a les excepcions esmentades, ens referim bàsicament a Tortosa, on tant es podien trobar formes semblants a les del català nord-occidental com formes amb manteniment de la consonant final d'arrel a què abans hem fet al·lusió; d'altra banda, indiquem que al català nord-occidental —més rarament a la nostra zona (vg. però, com a excepció, el que s'indica a la nota 233)— podien aparèixer en algun cas per al verb *veure* també formes amb extensió velar sense /j/ final d'arrel precedent —ex. *ve*[ɣ]ís.

Considerem les formes amb extensió velar en aquests verbs del balear i del valencià paral·leles a les que en aquests mateixos dialectes podien presentar a les mateixes persones els verbs de les classes II i III més generals —vg. cap. 2.2.5.2 en el seu inici i la nota 216.)

TAULA CAR-22:1

Bibliografia que aporta dades sobre l'ús oral d'aquesta característica a la zona objecte d'estudi

1906	Gelada (p. 93) assenyala que, a Olot, es podia sentir <i>haiga</i> o <i>haigui</i> en comptes d' <i>hagi</i> (vg. taula car-21:1 —cap. 2.2.6.1).
1906-1928	Alcover (vg. § I.A.1 al text principal).
1998	Figuera (p. 212) assenyala la característica per al PS: persones 1, 2, 3, 6 d' <i>anar</i> , <i>fer</i> i <i>haver</i> . (Per al verb <i>haver</i> hi afegeix també 4, 5 PS: <i>hàiguim</i> , <i>hàiguiu</i> .)

234. Per als verbs *anar* i *haver*, se n'exceptuava bàsicament les comarques de l'Urgell, la Segarra, el Priorat i el Baix Cinca. Si ens referim al verb *fer*, cal dir que la característica tenia una amplitud menor que en la resta de verbs; el cas contrari correspon al verb *veure*, per al qual la característica es desplegava al català nord-occidental amb molt poques excepcions.

II. *Estudi de la situació actual: distribució de la característica a la zona*

Actualment, hem trobat la característica al Ripollès (excepte a la seva part est). Ara bé, a diferència del que s'esdevenia a l'inici del segle xx, no l'hem localitzat ja a la Garrotxa. En contrapartida, hauria guanyat la Baixa Cerdanya.

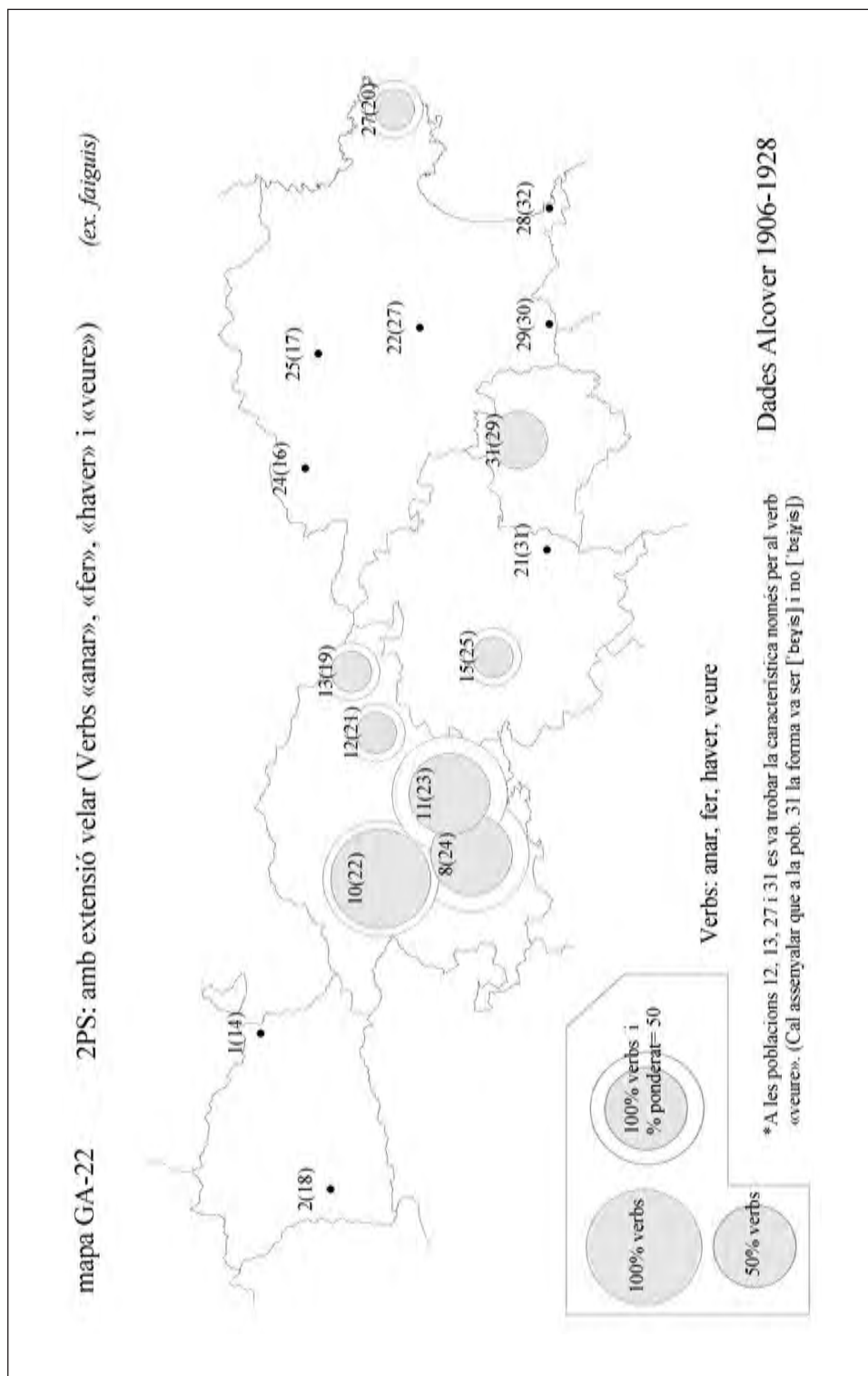
A les localitats en què s'ha manifestat, ho ha fet en coexistència amb la forma del català central més general.

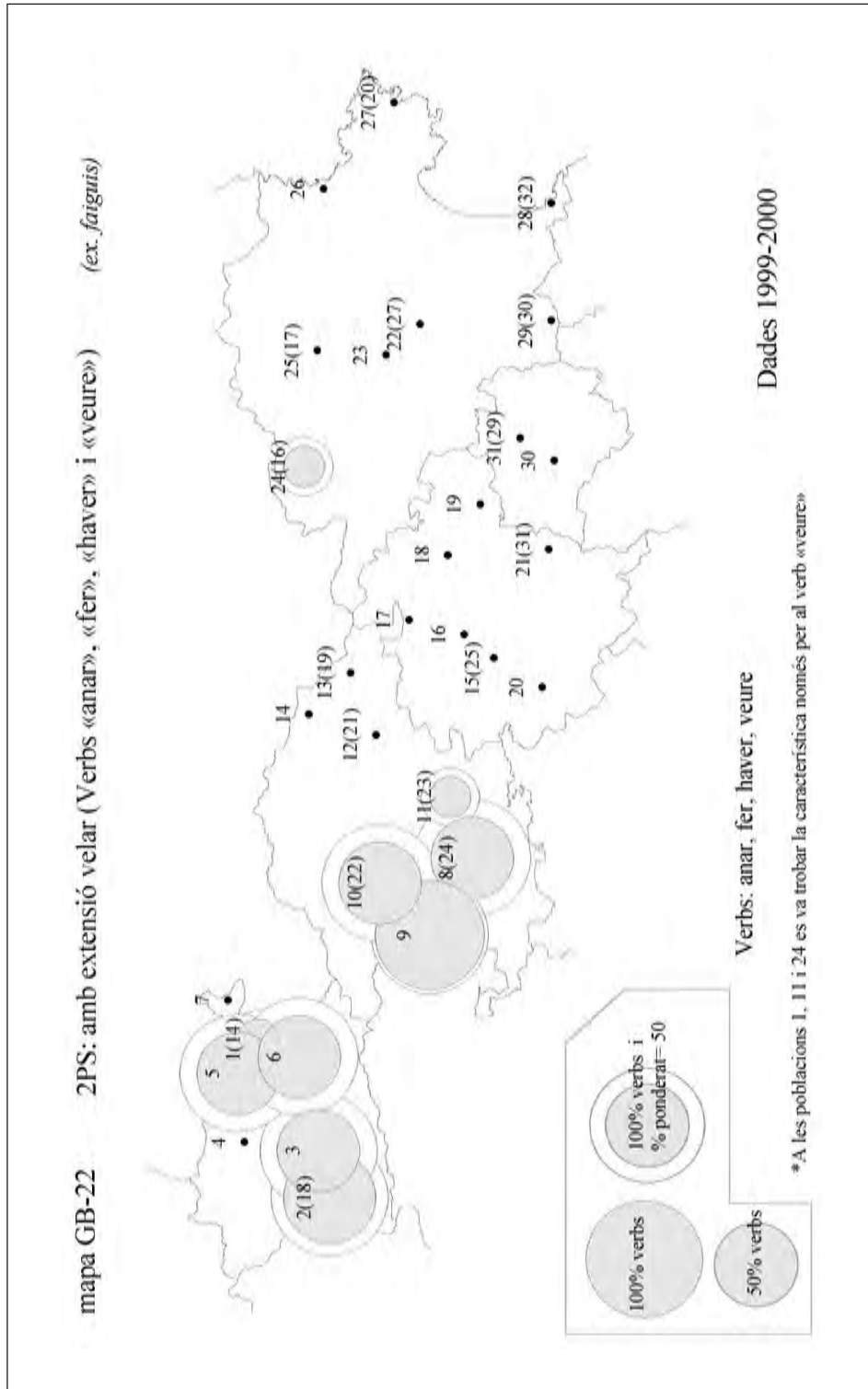
També en aquest cas l'extensió velar ha presentat una amplitud major per al verb *veure* (concretament s'ha trobat per a un dels informants de Maçanet de Cabrenys i un de Sant Joan de les Abadesses).

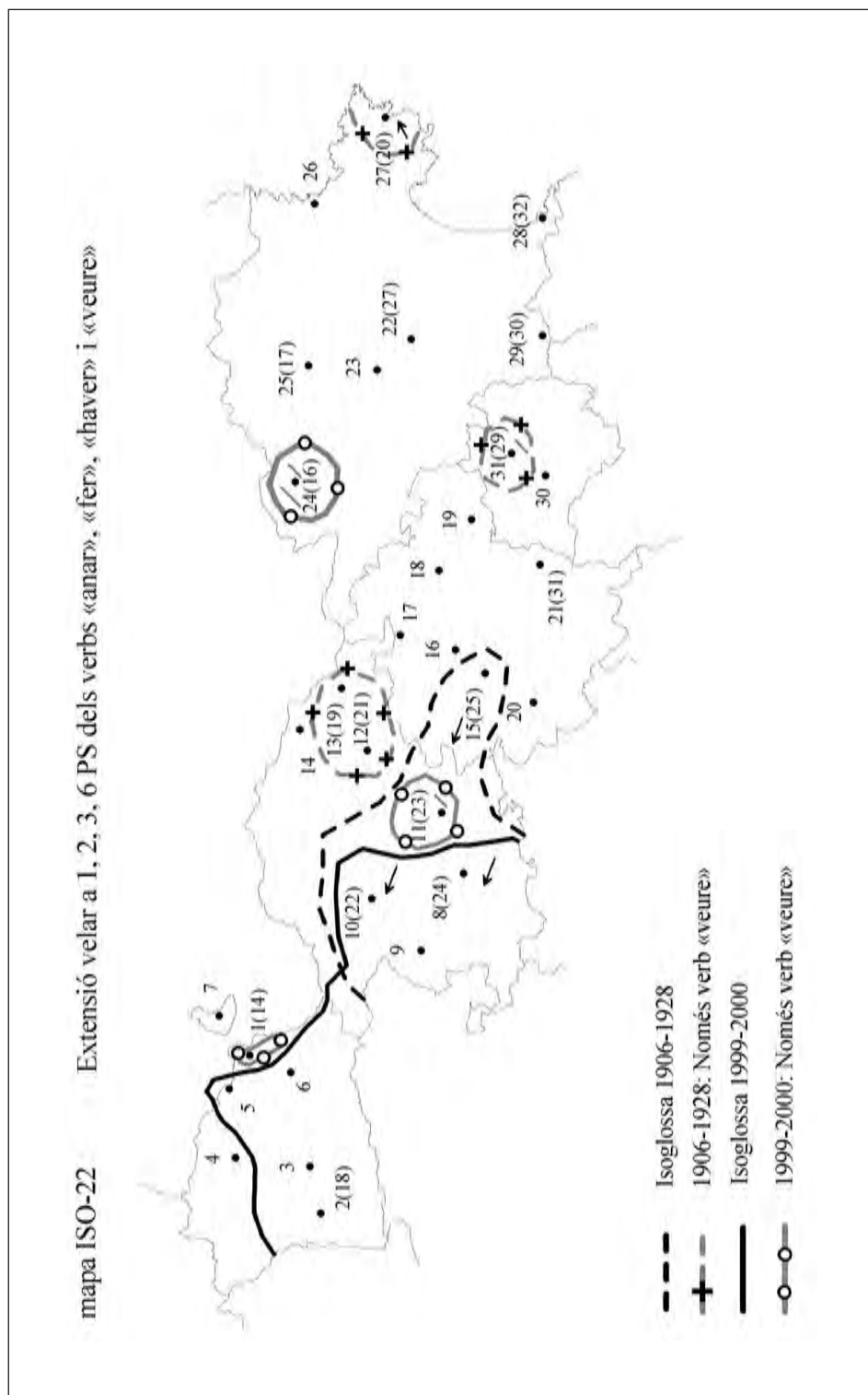
III. *Conclusions*

La característica és pròpia del català nord-occidental i de l'angle nord-oest del català central. Pel que fa a aquest darrer dialecte, segons les dades dels inicis del segle xx es trobava a l'oest de la Garrotxa, al Ripollès —excepte el seu extrem nord-est, on només es manifestava per a *veure*—, al Berguedà, al Solsonès i, a vegades, a Osona.

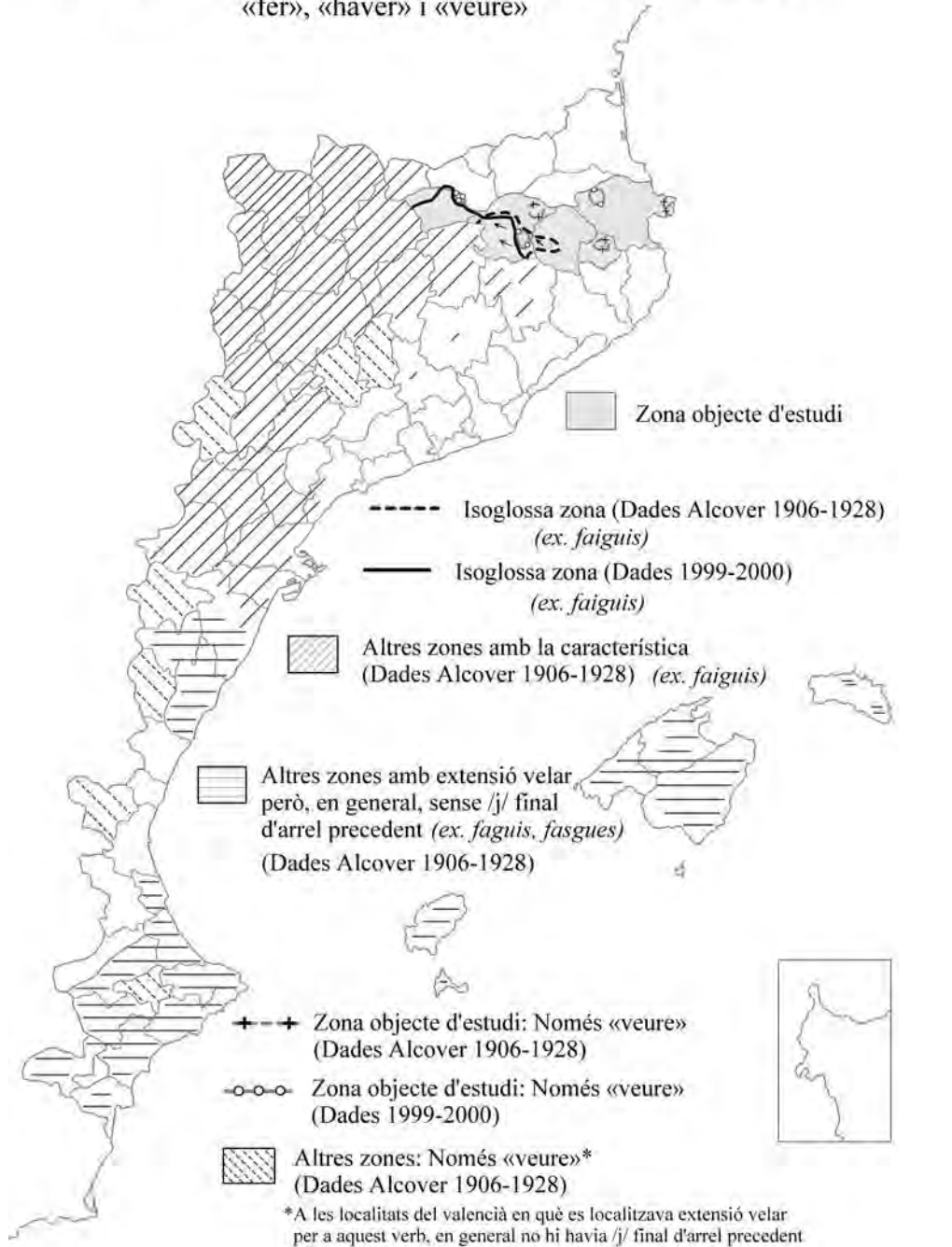
Quant a la zona objecte del nostre estudi, les dades actuals ens assenyalen que el Ripollès ha mantingut aquest tret, la Garrotxa l'ha perdut i la Cerdanya l'ha guanyat.

Mapa MI-22 Extensió velar a 1, 2, 3, 6 PS dels verbs «anar», «fer», «haver» i «veure»

3. Recapitulació i interpretació conjunta

3.1. AGRUPACIÓ TIPOLÒGICA DE LES DIFERENTS CARACTERÍSTIQUES

Centrant-nos en la morfologia verbal i nominal, hem fixat un conjunt de vint-i-dues característiques que, als inicis del segle xx —per a la morfologia verbal— o al llarg del segle —per a la morfologia nominal—, permetien diferenciar la nostra zona o part d'aquesta de la resta del català central.

Tenint en compte, de manera bàsica, la presència o no d'aquestes característiques en els dialectes circumdants i en quins d'aquests apareixien, així com —per a aquelles en què no hi havia aquesta continuïtat amb els dialectes veïns— la seva distribució dins de la nostra àrea, hem establert la tipologia espacial següent, la qual hem emprat ja, de manera avançada, al capítol 2.2 per tal de presentar les característiques agrupades en els diferents subcapítols:

Tipus I: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès.

Tipus II: Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi:

IIa) àrea centre i est.

IIb) tot l'eix horitzontal.

IIc) àrea centre.

Tipus III: Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès.

Tipus IV: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental.

Ens proposem aquí donar una visió conjunta de les característiques que constitueixen cada tipus. Amb aquesta finalitat, s'indica per a cadascun:

— nombre de característiques que inclou aquell tipus.

— comparació de l'extensió territorial i de la distribució de les diverses característiques.

— grau de realització.

A l'hora d'efectuar les totalitzacions referides a cada subgrup, es va escaure que, per a algunes característiques, hi havia més d'una possibilitat de resultats parcials (és a dir, segons que féssim atenció a un temps verbal o a un altre, a un grup lexical concret, a una posició o a una altra, etc.); en aquests casos s'han triat per a cada característica els valors que ens la mostraven en la seva cara més sòlida (amb l'excepció de la car. 8, per a la qual s'ha emprat la mitjana —vg. *infra*). Concretament, doncs, que per a les característiques que es detalla s'escolliren els valors corresponents al que en cada cas s'indica.

- Car. 1: Les diverses classes verbals —excepte la [II, +ext.] (dades dels mapes GA-1a, GB-1a —vg. cap. 2.2.1.1.1).
- Car. 2: Les classes verbals principals II i III (dades dels mapes GA-2a, GB-2a —vg. cap. 2.2.1.1.2).
- Car. 3: Els diversos verbs examinats presos conjuntament (ex. *fúger*, *córrer* ~ *corrim*) (dades dels mapes GA-3a, GB-3a —vg. cap. 2.2.1.1.3).
- Car. 8: La mitjana dels resultats obtinguts quan el possessiu es trobava en posició d'especificador i quan es trobava en posició d'atribut (dades dels mapes GB-8a i GB-8b respectivament —vg. cap. 2.2.1.2.2).
- Car. 11: La primera persona del plural del present d'indicatiu del verb *ser* (dades dels mapes GA-11a, GB-11a —vg. cap. 2.2.2.1.2).
- Car. 12: El percentage major (ja fos aquest corresponent a l'epítesi [k] o bé a l'epítesi [t]) (dades dels mapes GA-12a, GA-12b, GB-12a, GB-12b —vg. cap. 2.2.2.1.3).
- Car. 13: Els verbs amb arrel acabada en /s/ (dades dels mapes GA-13a, GB-13a —vg. cap. 2.2.2.1.4).
- Car. 14: El temps verbal imperfet d'indicatiu (dades dels mapes GA-14b, GB-14b —vg. cap. 2.2.2.1.5).
- Car. 15: El grup lexical d'ús oral presumiblement més freqüent (dades del mapa GB-15a —vg. cap. 2.2.2.2.1).
- Car. 16: Els verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] amb final d'arrel procedent de -D-, -C^e,ⁱ etimològiques (ex. *creguem*) (dades dels mapes GA-16a, GB-16a —vg. cap. 2.2.3.1).
- Car. 19: El temps verbal imperfet de subjuntiu (dades dels mapes GA-19a, GB-19a —vg. cap. 2.2.5.2).

Cal també indicar que, dins d'aquestes totalitzacions, no s'hi ha inclòs ni la car. 10 (ex. *cau* + *o*) ni la car. 6 (ex. *cauem*); ja hem comentat —al cap. 2.2.2.1.1 i al cap. 2.2.1.1.6, respectivament— que es tractava de variacions respecte al català central més general completament esporàdiques i, per tant, no relacionables, durant el segle xx almenys, amb la caracterització o el canvi lingüístics.

D'altra banda, hi ha la particularitat que, gràcies al fet de disposar de dades aportades per la bibliografia anterior, es pot veure l'evolució al llarg del segle xx dels paràmetres que hem indicat.

Aquesta possibilitat de visió diacrònica val, bàsicament, per a la morfologia verbal (per a la qual hem disposat de dades detallades procedents del corpus d'Alcover (1906-1928)). Per a la morfologia nominal, en canvi, no és possible establir la comparació diacrònica sobre el grau de realització i només es pot fer de manera aproximada sobre l'extensió territorial.

També convé assenyalar que els comentaris sobre el marc interdialectal i la possible extensió de la característica cap a les àrees contigües només pot fer, en general, referència a les dades proporcionades per la bibliografia anterior.

L'explicació que segueix farà al·lusió als mapes inclosos al capítol, els quals recullen les generalitzacions o totalitzacions relatives als diversos grups de característiques. Es tracta de «mapes de grups d'isoglosses» (ISOT), «mapes de nombre de característiques» (NCAR), «mapes de grau» (GRAU) i «mapes totalitzadors» (TOT) —per al detall sobre la confecció i la lectura d'aquests mapes, vg. cap. 1.7.

3.2. DESCRIPCIÓ CONJUNTA DE LES CARACTERÍSTIQUES DE CADA TIPOLOGIA

3.2.1. Tipus I: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès

Les característiques de morfologia verbal o nominal estudiades que han resultat ser distintives de la zona objecte d'estudi respecte al català central més general i que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès són les que aquí assenyaalem.

<i>Morfologia verbal</i>	<i>Morfologia nominal</i>
car. 1 (ex. <i>canti</i>)	car. 7 (ex. <i>cançós</i>)
car. 2 (ex. <i>dormes</i>)	car. 8 (ex. <i>meua</i>)
car. 3 (ex. <i>fúger</i>)	car. 9 (ex. <i>la meu</i>)
car. 4 (<i>som</i> 1 PI)	
car. 5 (ex. <i>dire</i>)	

A) Nombre

El nombre de les característiques de tipus I, especificat segons el període a què ens referim i si es tracta de morfologia verbal o nominal és el que seguidament s'indica.

<i>Morfologia verbal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i> ²³⁵	<i>Característiques</i>
1906-1928	5	car. 1, 2, 3, 4, 5
1999-2000	3	car. 1, 2, 3

<i>Morfologia nominal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i>	<i>Característiques</i>
Bibliografia segle xx	3	car. 7, 8, 9
1999-2000	2	car. 8, 9

B) Extensió i distribució

És dispar el traçat de les diferents isoglosses que ens aporten les dades dels inicis del segle xx (vg. mapa ISOT-1). L'ordre de major a menor superfície ocupada per aquestes característiques al sud de la frontera pirinenca era: car. 4 > 3 > 2 > 1 > 5. Cal afegir-hi que el traçat de la car. 3 era molt variable se-

235. Quant al període 1906-1928, cal fer constar que la car. 5 (ex. *dire*) apareixia només per a un sol verb i dues poblacions (les dades de les quals, d'altra banda, van ser obtingudes conjuntament). Pel que fa a les dades actuals, s'ha de dir que, de la car. 4 (*som* 1 PI) —existent als inicis del segle xx—, només se n'ha obtingut alguna realització provinent de la parla espontània de dos informants.

gons el verb considerat —igualment s’ha d’indicar que, per al càlcul de superfície esmentat, no hem pres en consideració els usos baixos o ocasionals de la car. 2 (en cas d’haver-los tingut en compte, aquesta hauria estat la característica amb un perímetre de realització major al sud de la frontera pirinenca).

On les línies avançaven més unides era en el límit entre la Cerdanya i els dialectes occidentals i, en part, entre la Cerdanya i el Berguedà. A la part sud-est, també anaven plegades dues isoglosses, les quals deixaven al nord la comarca de la Selva i la part septentrional del Maresme.

Si comparem el traçat d’aquelles isoglosses de fa gairebé un segle amb el de les actuals en el seu pas per la zona objecte d’estudi, veiem que hi ha canvis significatius: la desaparició de la car. 5 (ex. *dire*) i pràcticament també de la car. 4 (*som*, 1 PI); ha retrocedit la car. 3 (ex. *fúger*) i, d’una manera important, la car. 1 (ex. *canti*). L’única que, pel que fa a la zona objecte d’estudi, manté una extensió bàsicament similar a la que tenia als inicis del segle xx és la car. 2 (ex. *dormes*) (vg. mapa ISOT-2).

Les dades sobre morfologia nominal es recullen als mapes ISOT-3 i ISOT-4. S’hi pot observar com, segons que indicava la bibliografia anterior, la car. 8 abraçaria també la zona contigua sud-est.

Els mapes NCAR-1 i NCAR-2 presenten els resultats que acabem de detallar concretant-los per a cadascuna de les poblacions. Al mapa NCAR-1 es compara, per a cada població, el nombre absolut de característiques de morfologia verbal d’aquest tipus I que hi havia als inicis del segle xx i el que hi ha actualment. A partir del mapa NCAR-2 —que inclou el nombre de característiques actuals del tipus esmentat, desglossades en morfologia verbal i nominal—, es pot observar com el fet que la Baixa Cerdanya no comparteixi amb el rossellonès característiques de morfologia nominal col·loca aquesta comarca en una posició més endarrerida que no pas quan es fa atenció estrictament a la morfologia verbal. Els trets de morfologia nominal de tipus I també són absents del Ripollès —excepte a la seva part nord-est— i del sud de la Garrotxa. (S’ha d’avançar que la tipologia III farà augmentar una mica a la Cerdanya el pes del rossellonès.)

C) Grau

Determinarem ara si es tracta de característiques ben afermades o bé presenten uns percentatges de realització baixos.

Als inicis del segle xx i per a la morfologia verbal, allà on aquest tipus I es trobava amb un nivell o grau de realització superior —segons el que ens assenyalava la mitjana dels percentatges de realització de les diverses característiques incloses dins del tipus esmentat— era, per aquest ordre i fent atenció a les xifres ponderades: Cadaqués, Maçanet de Cabrenys i Puigcerdà. (Per al càlcul del grau en aquests mapes, vg. cap. 1.7 (j).)

A Capmany (Alt Empordà), a Olot (Garrotxa) i al nord-est del Ripollès, tot i haver-hi presència destacable d’aquests trets, la seva importància era menor perquè, per a una mateixa forma verbal, s’hi trobaven sovint formes alternants (vg. mapa GRAU-1).

Actualment, el grau de realització de les característiques que hi resten ha minvat de forma clara. De manera molt important en alguns llocs (per exemple, Maçanet de Cabrenys ha passat d’un percentatge ponderat del 60,7 % de mitjana a un del 12,7 %) (vg. mapa GRAU-2).

Tenim poblacions de la Cerdanya (Meranges, Guils de Cerdanya, Puigcerdà) o del nord-est del Ripollès on encara hi ha una mitjana dels percentatges de realització de les característiques d’aquest tipus que resten a la zona avui dia que es pot considerar d’un nivell intermedi. Els resultats ponderats, però, són clarament més baixos respecte als dels inicis del segle xx per a la Cerdanya; el Ripollès ja presentava aleshores un nivell important de coexistència de solucions.

L'única localitat on hi ha un grau important de realització d'aquestes característiques molt similar al de 1906 ha estat Cadaqués.

Si prenem ara en consideració la morfologia verbal i la nominal plegades —cosa que comporta, d'altra banda, poder-se referir només a les dades sobre la situació actual—, la mitjana del grau de realització de les característiques d'aquest tipus i augmenta, bàsicament, al centre i nord de l'Alt Empordà, a la meitat nord de la Garrotxa i al Pla de l'Estany; i disminueix a la resta (vg. mapa GRAU-3). (Tot i això, es mantindrà inferior a la corresponent a la tipologia IIA, amb l'excepció de Cadaqués —vg. mapa GRAU-6 i cap. 3.2.2 següent.)

3.2.2. Tipus IIA: Característiques pròpies de la zona (àrea centre i est)

Les característiques de morfologia verbal i de morfologia nominal que es troben a l'àrea centre i est de la zona objecte d'estudi de manera diferencial respecte a la varietat més general del català central i que, d'altra banda, no formen àrea de continuïtat entre la nostra zona i els dialectes contigus rossellonès o català nord-occidental són les que s'indiquen.

<i>Morfologia verbal</i>	<i>Morfologia nominal</i>
car. 11 (ex. <i>soms</i>) car. 12 (ex. <i>càntoc, càntot</i>) car. 13 (ex. <i>conèix(e)re</i>) car. 14 (ex. <i>crevies</i>)	car. 15 (ex. <i>blaua</i>)

A) Nombre

Es detalla seguidament el nombre de les característiques de tipus IIA tenint en compte el període de les dades i si es tracta de morfologia verbal o de morfologia nominal.

<i>Morfologia verbal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i> ²³⁶	<i>Característiques</i>
1906-1928	4	car. 11, 12, 13, 14
1999-2000	4	car. 11, 12, 13, 14

<i>Morfologia nominal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i>	<i>Característiques</i>
Bibliografia segle xx	1	car. 15
1999-2000	1	car. 15

236. Tal com indicarem en parlar del tipus IIB, la car. 16 (ex. *creguem*) en la seva modalitat centre i est també podria venir a sumar-se a aquest tipus IIA.

B) Extensió i distribució

A diferència del que s'esdevenia en el cas de les característiques de tipus 1, la superfície i els límits de les de tipus 11a presenten coincidències importants (vg. mapa ISOT-5). Pel que fa a la nostra zona, inclouen el Ripollès (amb límits variables), la Garrotxa, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany. A partir de les dades d'Alcover (1906-1928), es pot observar que, pel que fa a la zona contigua sud, es desplegaven també a les comarques del Baix Empordà, el Gironès, la Selva i, en algun cas, el nord del Maresme.

La car. 11 tenia un traçat més modest —si considerem fidedignes aquelles dades. Però, com veurem, actualment s'hauria estès també cap a l'est.

Es pot observar, així mateix, com Cadaqués devia compartir bàsicament només una d'aquestes característiques: la núm. 14 (ex. *crevies*). La núm. 13, que Alcover hi assenyalava per a algun verb, l'hem considerat d'atribució més aviat dubtosa (vg. cap. 2.2.2.1.4).

Només en el cas de la car. 11 (ex. *soms*) hi havia potser una projecció cap a una altra àrea; concretament cap a un sector d'Osona. Vegeu, però, al cap. 2.2.2.1.2 (§ I.B) alguns comentaris sobre aquest punt.

D'altra banda, també podem observar com aquestes isoglosses coincidien al nord amb la ratlla de la frontera estatal amb França (només una —la car. 14— afectava, en algun cas, la veïna població de Prats de Molló).

El traçat actual de les isoglosses en el seu pas per la zona estudiada ha variat poc respecte als inicis del segle xx. I, encara, la variació és a favor de les dades actuals perquè, com hem apuntat més amunt, la car. 11 abraça ara també el Pla de l'Estany i l'Alt Empordà (amb l'excepció, una altra vegada, de Cadaqués) (vg. mapa ISOT-6).

Si ens referim ara a la morfologia nominal, veiem com el traçat actual de l'única isoglossa que hi correspon no és totalment coincident amb el del feix d'isoglosses descrit (no abraça ni l'oest de la Garrotxa ni el Ripollès) (vg. mapa ISOT-8).

A partir de les dades de la bibliografia, es pot apreciar que aquesta característica s'expandia també cap a l'àrea contigua sud-est (vg. mapa ISOT-7).

Aquestes dades, particularitzades per a les diferents localitats, queden recollides als mapes NCAR-3 i NCAR-4: el primer compara, pel que fa a la morfologia verbal, el nombre que hi ha actualment a cada localitat de les característiques d'aquest tipus 11a respecte al dels inicis del segle xx; el segon se centra en les dades actuals i presenta, separats, els nombres corresponents a morfologia verbal i a morfologia nominal (amb l'addició de les dades referides al tipus 11b).

C) Grau

Les característiques d'aquesta tipologia tenen uns percentatges de realització importants.

Fent atenció a la morfologia verbal de començaments del segle xx, segons la mitjana dels percentatges ponderats de les diferents característiques destacaven la Garrotxa i el sud de l'Alt Empordà. A la resta d'aquesta àrea centre i est hi havia també un nivell remarcable de realització d'aquests trets lingüístics (amb l'excepció de Cadaqués i Maçanet de Cabrenys —on ja hem vist que aleshores tenia importància el tipus 1— i Figueres —tot i que, en aquesta darrera població, s'ha de dir que el percentatge corresponent al tipus 1 era encara més baix). El Ripollès es caracteritzava per la presència remarcable d'aquests trets, però amb un nivell de coexistència que fa disminuir els seus percentatges ponderats —també s'ha de fer l'excepció de Ripoll, amb uns percentatges modestos d'aquest tipus de trets (vg. mapa GRAU-4).

Si ara confrontem les dades de morfologia verbal dels inicis del segle xx amb les actuals (vg. mapa GRAU-5 per a aquestes darreres), podem observar com la mitjana de realització del conjunt de característiques de tipus *IIa* s'ha mantingut o, fins i tot, és superior. Els casos d'augment s'expliquen perquè: d'una banda, hi ha hagut presumiblement expansió territorial d'un dels trets lingüístics (car. 11: *soms*); i, d'altra banda, a Maçanet de Cabrenys tenim un clar augment de la car. 12 —en la forma *càntoc*—, al mateix temps que se substituïa la car. 1 (ex. *canti*).

Es pot també assenyalar que la distribució del conjunt d'aquestes característiques del tipus *IIa* forma un bloc molt compacte, només amb percentatges baixos a Cadaqués i al sud i l'oest del Ripollès.

Quan hi afegim les dades corresponents a la morfologia nominal (és a dir, les de la car. 15 (ex. *blaua*)), veiem que el grau de realització de les característiques preses com a conjunt es manté o bé disminueix lleugerament. La variació, a Cadaqués, és de signe invers, ja que comparteix la car. 15 amb la resta de l'àrea (vg. mapa GRAU 6).

3.2.3. Tipus *IIb*: Característiques pròpies de la zona (tot l'eix horitzontal)

Entre les característiques de morfologia estudiades, n'hi ha una que es pot localitzar al llarg de tot l'eix horitzontal de la zona objecte d'estudi i que no es troba al català central més comú ni forma tampoc àrea de continuïtat amb el rossellonès o amb el català nord-occidental més generals. (Tot i que a l'Alta Cerdanya i en algun sector del català nord-occidental s'hi pugui localitzar.) Es tracta de la característica que seguidament esmentem.

Morfologia verbal
car. 16 (ex. *creguem*)

A) Nombre

El nombre de característiques de morfologia estudiades pertanyents al tipus *IIb* és el que s'indica per als inicis del segle xx i per a l'actualitat.

<i>Morfologia verbal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i>	<i>Característiques</i>
1906-1928	1	car. 16
1999-2000	1	car. 16

B) Extensió i distribució

La superfície que ocupava als inicis del segle xx la característica que aquí examinem era considerable (vg. mapa ISOT-9).

Pel que fa a l'àrea oest, abraçava ambdues Cerdanyes en un tot, de manera que, en aquest punt, l'Alta Cerdanya es diferenciava de la resta del rossellonès. Respecte a l'àrea centre i est, aquest tret

lingüístic ocupava bona part de l'espai de la car. 14 (amb la qual nosaltres l'hem relacionat —vg. cap. 2.2.3.1). Actualment, la característica hauria guanyat terreny, sempre dins dels límits de l'àrea que hem considerat prototípica de les del tipus *IIa* descrites a l'apartat anterior (vg. mapa ISOT-10).

El mapa NCAR-5 presenta aquestes mateixes dades, però referides específicament a cadascuna de les poblacions.

I el mapa NCAR-4 permet, per a les dades actuals, tenir una visió conjunta dels tipus *IIa* i *IIb*. Aquesta visió pot ser útil perquè —com ha estat indicat al cap. 2.2.3.1— aquest tret presentava diferències remarcables entre l'àrea oest i l'àrea centre i est; quant a aquesta darrera, coincidia en la distribució amb les de tipus *IIb*.

C) Grau

Mentre que als inicis del segle *xx* la característica apareixia fixada i en plenitud a la Cerdanya, al centre i est de la nostra zona tenia uns valors desiguals com a conseqüència del fet que la característica devia haver-hi nascut en un període no excessivament allunyat en el temps i s'hi estava desenvolupant i expandint. Actualment el grau ha continuat estable a la Cerdanya i, pel que fa a l'àrea centre i est, en general ha augmentat —excepte al Ripollès, on s'ha mantingut en uns nivells mitjans similars als que ja hi tenia als inicis del segle *xx* (vg. mapes GRAU-7 i GRAU-8).

3.2.4. *Tipus IIC: Característiques pròpies de la zona (àrea centre)*

Pel que fa a les característiques de morfologia de què aquí tractem que es troben a la zona objecte d'estudi de manera diferencial respecte a la resta del català central i que, d'altra banda, no constitueixen àrea de continuïtat entre la nostra zona i els dialectes rossellonès o català nord-occidental, n'hi ha una que es localitza al sector centre de la zona objecte d'estudi. És la que seguidament assenyalam.

Morfologia verbal

car. 17 (ex. *faic*)

A) Nombre

Les característiques de tipus *IIC* es trobaven als inicis del segle *xx* i a l'actualitat en el nombre que s'assenyala.

<i>Morfologia verbal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i>	<i>Característiques</i>
1906-1928	1	car. 17
1999-2000	1	car. 17

B) Extensió i distribució

La superfície que ocupava la característica a la nostra zona als inicis del segle xx comprenia bona part del Ripollès i una petita part de la Garrotxa. Pel flanc oest, s'estenia cap al Berguedà i el nord del Solsonès (vg. mapa ISOT-11).

Si analitzem ara les dades actuals, veiem que, pel que fa a la zona objecte d'estudi —únic àmbit al qual ens podem referir—, la superfície de realització de la característica hi ha disminuït (vg. mapa ISOT-12) —cal indicar que no prenem en consideració en aquest resum les poblacions per a les quals apareixia l'extensió velar només per al verb *veure* (sobre aquesta particularitat, vg. cap. 2.2.4.1).

La informació anterior, però ara referida a cadascuna de les poblacions, pot trobar-se al mapa NCAR-6.

C) Grau

El grau de realització de la característica es pot considerar mitjà tant als inicis del segle xx com actualment (vg. mapes GRAU-9 i GRAU-10).

3.2.5. *Tipus III: Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès*

Entre les característiques de morfologia verbal o nominal que estem examinat —és a dir, aquelles que es troben a la zona objecte d'estudi de manera diferencial respecte a la varietat més general del català central— assenyalem aquí aquelles que formen àrea de continuïtat tant amb el dialecte rossellonès com amb el català nord-occidental (vg. mapa ISOT-13).

Morfologia verbal

car. 18 (ex. *cantesses*)
car. 19 (ex. *dormiguessis*)
car. 20 (ex. *fai*)

Cal afegir-hi que la car. 18 provenia, a més a més, d'un moviment de recessió des del català central.

No sembla que les característiques del tipus III siguin en un nivell alt deutores de la seva presència al rossellonès: la car. 19 es trobava en aquest dialecte només en localitzacions concretes; la car. 20 apareixia d'una forma més important a la part oest del rossellonès (l'Alta Cerdanya i poblacions properes del Conflent) o bé en algun punt concret del seu extrem sud-est que no pas a la resta; i, com acabem d'apuntar, la car. 18 podria explicar-se també pel seu passat al català central.

Sembla, en canvi, que l'acció del català nord-occidental, pel que fa a les car. 19 i 20 almenys, hi deu haver estat més important: podem apreciar que es despleguen de manera àmplia en aquest dialecte; i, d'altra banda, podem adonar-nos que, a la Baixa Cerdanya, les característiques de tipus III es troben en major nombre a la part sud de la comarca i, les de tipus I, a la part nord de la comarca (vg. mapa NCAR-9).

Creiem, doncs, justificat presentar les característiques de tipus III de manera autònoma; no obstant això, s'han comptabilitzat també —de manera addicional— juntament amb les de tipus I per tenir-ne una visió global.

A) Nombre

El nombre de característiques d'aquest tipus III és el que s'indica, referit tant als inicis del segle xx com a les dades actuals.

<i>Morfologia verbal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i> ²³⁷	<i>Característiques</i>
1906-1928	3	car. 18, 19, 20
1999-2000	3	car. 18, 19, 20

B) Extensió i distribució

Si comparem les isoglosses dels inicis del segle xx amb les que hi trobem avui dia, veiem que, pel que fa a la zona objecte d'estudi estricta —únic àmbit al qual les dades actuals es poden referir—, l'extensió territorial de les car. 19 i 20 s'ha mantingut aproximadament com als inicis del segle xx. La car. 18, en canvi, ha experimentat una gran variació i —com ja hem assenyalat (vg. nota 237)— a la nostra zona es troba pròxima a la desaparició; això és el que ens mostra la seva presència atomitzada —ha aparegut en pocs llocs i esparsos, i només en boca d'alguns dels informants (els quals, a més a més, solen presentar també ja la forma alternant /si/) (vg. mapes ISOT-13 i ISOT-14).

Aquestes dades referides a cadascuna de les poblacions poden trobar-se al mapa NCAR-7.

Els mapes NCAR-8 i NCAR-9 presenten el nombre de característiques comptabilitzant conjuntament les de tipus I i les de tipus III. Si ens centrem només en les dades actuals —ja que són les úniques que poden donar compte de forma conjunta de la morfologia verbal i de la nominal—, hi veiem que augmenta a la Cerdanya el nombre de trets lingüístics coincidents amb el rossellonès, més enllà del que ens mostrava el mapa NCAR-2, dedicat estrictament als trets de tipus I. (Vegeu, però, a l'apartat A d'aquest mateix cap. 3.2.5 la valoració que hem fet del pes del rossellonès en les característiques de la tipologia III.)

C) Grau

L'evolució del grau de realització que han tingut aquestes característiques al llarg del segle xx no és coincident en els tres casos (clarament descendent només per a la car. 18).

Els mapes GRAU-11 i GRAU-12 reflecteixen la mitjana dels percentatges de realització de totes tres característiques juntes. (El primer referit a les dades d'Alcover (1906-1928) i el segon a les dades actuals.) Per als valors relatius a cadascuna, vegeu els capítols de 2.2.5 corresponents.

S'ha comptabilitzat també el grau conjunt de realització dels tipus I i III (vg. mapes GRAU-13 i GRAU-14).

237. Cal indicar que la car. 18 (ex. *cantesses*) es troba actualment en un estadi ja gairebé terminal.

3.2.6. *Tipus iv: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental*

Les característiques de morfologia verbal o nominal distintives de la zona objecte d'estudi respecte a la varietat més general del català central i que formen àrea de continuïtat sols amb el català nord-occidental són les que seguidament s'indica.

<p><i>Morfologia verbal</i></p> <p>car. 21 (ex. <i>bega</i>)</p> <p>car. 22 (ex. <i>faiguis</i>)</p>
--

A) Nombre

Segons el període considerat, el nombre d'aquestes característiques és el que detallem.

<i>Morfologia verbal</i>		
<i>Període</i>	<i>Nombre</i>	<i>Característiques</i>
1906-1928	2	car. 21, 22
1999-2000	1	car. 22

Acabem d'indicar que ambdues característiques eren compartides amb el català nord-occidental. S'hi pot afegir que la car. 21 provenia també d'un moviment de recessió des del català central.

B) Extensió i distribució

S'han comportat de manera independent la car. 21 i la car. 22. La primera ocupava als inicis del segle xx una superfície que, pel flanc est, s'estenia fins a l'Alt Empordà (la presència del tret en aquest extrem oriental creiem que és explicable pel seu moviment recessiu des de la resta del català central a què hem fet al·lusió). En canvi, la car. 22 no anava més enllà de la part oest de la Garrotxa (distribució en concordança, doncs, amb la seva relació amb el català nord-occidental).

Actualment la car. 21 ja no es troba a la nostra zona. I, en canvi, la car. 22 s'ha mantingut al Ripollès i ara ha aparegut també a la Cerdanya (no s'ha localitzat, però, a la Garrotxa) (vg. mapes ISOT-15 i ISOT-16).

Segons les dades dels inicis del segle xx i pel que fa al mateix català central, hi havia una prolongació d'aquests trets cap al Solsonès i a punts d'Osona, del Berguedà i del Bages.

El mapa NCAR-10 presenta les dades de la nostra zona especificades per a cadascuna de les localitats.

C) Grau

Les dues característiques a les quals aquí ens referim no coincideixen pel que fa al seu grau de realització.

La car. 21 presentava un grau de realització molt baix als inicis del segle xx i avui dia aquest tret lingüístic és inexistent. Quant a la car. 22, el seu grau de realització era força considerable aleshores i també ho és actualment; no obstant això, ni aleshores ni ara no es troba com a forma única a la nostra zona, sinó que hi apareix en coexistència amb formes del català central més general.

El mapa GRAU-15 recull la mitjana del nivell de realització d'ambdues característiques als inicis del segle xx.

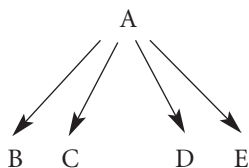
Els mapes GRAU-16 i GRAU-17 fan referència només a la car. 22 —a començament i a final del segle xx respectivament. (Per al nivell particular de la car. 21 als inicis del segle esmentat, vg. cap. 2.2.6.1.)

3.3. ÀREES LINGÜÍSTIQUES

La tipologia emprada (I, II (*a, b, c*), III i IV) més la quantificació de les dades permeten una aproximació dinàmica al problema de la delimitació de les àrees lingüístiques.

Segons aquest plantejament, per avaluar si dos punts han d'encabir-se dins d'una mateixa àrea dialectal, tindrà importància saber, per a cadascuna de les característiques, si els dos punts es troben dins del mateix flux o camí d'expansió del tret (i no l'anàlisi estricta del seu nivell global de coincidència).²³⁸

Des d'aquest punt de vista, el tipus I presentaria un esquema com el que indiquem:

Aquesta representació evidencia com les semblances entre els punts B, C, D i E es poden explicar de manera externa —sense necessitat que hi hagi relacions entre ells.

En el nostre cas, es tractava de característiques que tenien un grau de realització important al rossellonès, indret que podríem considerar com a *àrea de partida*, i tenien una realització més lleu a la nostra zona, nivell que, a més, disminuïa progressivament a mesura que avançàvem cap al sud.

És aquest l'esquema prototípic de les zones de transició. O, dit d'una altra manera, de les zones d'intersecció entre dues àrees d'influència.

La tipologia III correspondria a característiques com la que indica l'esquema següent, en què el punt B es troba en el trajecte intermedi del camí que fa la característica entre dues àrees lingüístiques.

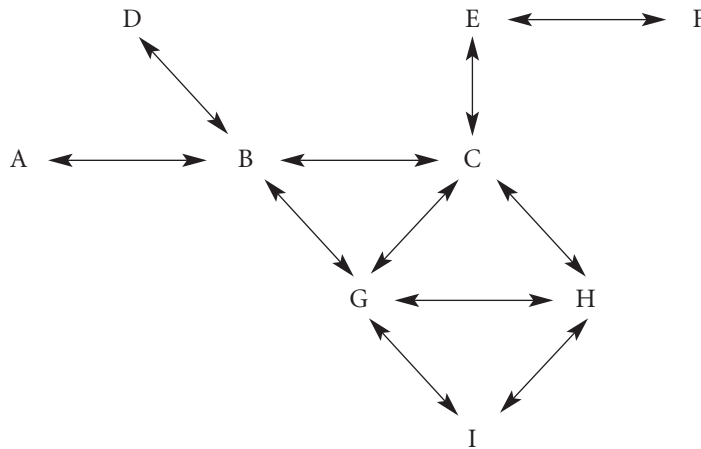

En aquest esquema, la nostra zona seria B; A seria el català nord-occidental; i C el rossellonès. (No representem ara el fet que, per a algunes característiques que hem inclòs en aquest tipus, hi havia també un moviment de recessió des del català central.)

238. Vegeu Hudlett (1989) per a una determinació de les àrees lingüístiques similar, en part, a aquest plantejament; per bé que, en el seu cas, centrada en la microvariació dialectal (és a dir, sense prendre en consideració la presència o no de les característiques en els dialectes circumdants) i amb al·lusió explícita a la teoria matemàtica de grafs (p. 24-25) —alguns conceptes d'aquesta s'utilitzen també de manera implícita en el que aquí es presenta.

La tipologia IV vindria a correspondre al mateix esquema descrit per a la tipologia I; en aquest cas, però, l'àrea de partida seria el català nord-occidental.

El tipus II presenta un esquema diferent. El conjunt de punts que comparteix la característica és autònom de cap altra àrea lingüística. Un exemple seria:

Hem trobat tres possibilitats de distribució dins de la zona investigada de xarxes d'aquest tipus:

Tipus IIa:

Aquesta xarxa de punts estaria formada, dins de la nostra zona, per l'Alt Empordà, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i part del Ripollès. A la qual s'hauria d'afegir —segons la informació dels inicis del segle XX de què hem disposat en aquest estudi— l'àrea contigua sud-est: el Baix Empordà, el Gironès i la Selva (també, a vegades, s'hi aplegava alguna població del nord del Maresme).

Tipus IIb:

Per al tipus IIb —i, més concretament, per a la seva única característica, que hem considerat bi-partida— en un cas s'escaurien els límits del tipus IIa i, en l'altre, quedarien com a conjunt independent ambdues Cerdanyes.

Tipus IIc:

Per al tipus IIc, caldria ajuntar al Ripollès i part de la Garrotxa, la comarca del Berguedà i el nord del Solsonès.

Tant el tipus IIb com el tipus IIc corresponen només a una característica. Per tant, es tracta d'una certa autonomia, però amb un valor general petit. En canvi, l'àrea autònoma que correspon al tipus IIa és d'una gran importància. Per fer-ne una valoració adequada, confrontarem els seus paràmetres —que hem presentat al cap. 3.2— amb els de l'altra tipologia amb la qual comparteix l'espai de la zona centre i est: la tipologia I.

Recuperem aquí aquella informació per tal de comparar ambdues tipologies (I i IIa):

a) Nombre de característiques.

Es pot considerar que els tipus I i IIa estan igualats pel que fa a nombre de característiques.

	<i>Període</i>	<i>Nombre de característiques</i>	
		<i>Tipus I</i> ²³⁹	<i>Tipus IIa</i> ²⁴⁰
Morfologia Verbal	1906-1928	5	4
Morfologia Verbal	1999-2000	3	4
Morfologia Verbal i Morfologia Nominal	1999-2000	5	5

b) Superfície i distribució de les característiques.

Mentre que la tipologia I presenta una dispersió molt elevada en el traçat de les seves isoglosses —de manera congruent amb el seu caràcter transicional— la tipologia II ens les mostra agrupades en feix, per la qual cosa ens queden uns límits d'àrea molt precisos. No únicament segueixen aquest perímetre les característiques de tipus IIa, sinó també algunes del tipus I que entren dins d'aquesta àrea i s'hi expandeixen fins a arribar a aquests límits.

c) Grau de realització de les característiques i pes de les tipologies a cada població.

Si ens referim al grau de realització de les característiques, es corrobora la rellevància de la tipologia IIa.

Ja hem indicat abans que la mitjana dels percentatges de realització —en una data determinada— de les característiques del tipus IIa és alta enfront del grau en general més baix de realització de les característiques de tipus I examinades en conjunt.

Establirem ara una comparació més directa basant-nos en els mapes totalitzadors (TOT-1 a TOT-6), els quals ens donen el pes que les diverses tipologies tenen en una localitat determinada. Aquest pes s'ha d'entendre com el producte entre el nombre de característiques de cada tipus —i que es troben a la zona en una data determinada— i el grau mitjà que per a aquella tipologia ens han indicat els mapes GRAU. (O, el que és el mateix, com la suma que presenta cada localitat dels percentatges de realització de les diferents característiques d'un grup tipològic determinat que es poden trobar a la zona en la data especificada.) (Vg. cap. 1.7 (k).)

Així, analitzant les dades dels inicis del segle xx —les quals corresponen a morfologia verbal—, es veu com les característiques de tipus I només tenien un pes superior a les de tipus IIa a Cadaqués i a Maçanet de Cabrenys (vg. el mapa TOT-2 per als resultats ponderats i el mapa TOT-1 per als resultats sense ponderar).

És a dir que, en el moment en què Alcover (1919) establí la divisió dialectal en la qual assigna la franja septentrional del català central al rossellonès, va ser, pel que fa a l'àrea centre i est, generós amb aquell dialecte. L'anàlisi de les seves mateixes dades de morfologia verbal —ara, però, no limitades a una sola isoglossa, sinó referides al conjunt d'aquestes i, a més a més, amb resultats quantificats— indica que sols Cadaqués i Maçanet de Cabrenys quedaven al nord de la línia d'una manera clara. Si fem atenció només als resultats ponderats, veiem que, a la resta de l'Alt Empordà, a la Garrotxa i en algunes poblacions del Ripollès, hi predominava clarament el tipus IIa. Al nord-est del Ripollès els percentatges entre I i IIa eren més igualats. (A Ripoll hi havia major percentatge del tipus I, bàsicament —creiem— perquè el tipus IIa hi estava molt poc representat.)

239. Vg. nota 235.

240. Vg. nota 236.

Centrant-nos en les dades actuals i limitant-nos a la morfologia verbal (vg. el mapa TOT-4, que fa referència als resultats ponderats), ens podem adonar que, pel que fa a l'àrea centre i est —que és on hi ha tant característiques del tipus 1 com del tipus 11a—, només a Cadaqués els percentages de la tipologia 1 superen avui dia els de tipus 11a. (A Maçanet de Cabrenys hi ha hagut tant una disminució del pes de les característiques de tipus 1 com un augment de les de tipus 11a. A Ripoll i a Gombren hi ha uns percentatges molt baixos d'ambdues tipologies —i probablement per això molt igualats.)

Si ara fem atenció a les dades de morfologia verbal i morfologia nominal plegades (vg. el mapa TOT-6, que tracta dels resultats ponderats), observem com es repeteix el fet que actualment Cadaqués és l'única població en què la tipologia 1 supera la tipologia 11a.

A partir del mateix mapa TOT-6 es pot apreciar, d'altra banda, com pertanyen a aquesta àrea centre i est les poblacions amb més diferenciació —quantitativament parlant— respecte a la varietat més comuna del català central; han estat, per aquest ordre: Llers, Tortellà, Cadaqués i Saus. Si no prenguéssim en consideració la car. 16 (ex. *creguem*) —que, de fet, hem interpretat com un acostament al català central a partir de la car. 14 (ex. *crevem*, *crevies*)—, continuen essent aquestes les poblacions capdavanteres, però ara l'ordre és: Tortellà, Cadaqués, Llers i Saus.

d) Hi ha, encara, un fenomen d'interès relacionat amb l'àrea pròpia de la tipologia 11a —és a dir, l'àrea centre i est de la zona objecte d'estudi i el seu sector sud-est contigu (vg. cap. 3.2.2)— i que ens dóna prova de la seva vitalitat i de la interrelació entre els seus punts. Es tracta del fet que canvis lingüístics esdevinguts al llarg del segle xx en algun punt de l'interior de l'àrea esmentada es difonen o reproduïen a d'altres punts dins del seu perímetre.

Un d'aquests canvis seria la substitució de l'epítesi [k] (*càntoc*) per l'epítesi [t] (*càntot*) —al qual hem fet referència en tractar de la car. 12. Un altre és la substitució progressiva que s'ha anat produint en aquesta àrea de formes com *crevem*, *creveu* de 4, 5 PI (car. 14) per formes com *creguem*, *cregueu* (car. 16). I potser —si, com ja ha estat dit, les dades d'Alcover fossin en aquest punt fidels a la realitat del seu temps—, hi hauríem d'afegir la difusió de *soms* (car. 11) des del Ripollès i la Garrotxa cap a l'est.

Model proposat

Així, doncs, la zona nord del català central respondria a l'esquema dinàmic representat al mapa RE-1. (El mapa RE-2 s'ha elaborat a partir d'aquell.)

Segons aquest esquema, les coincidències —pel que fa a peculiaritats lingüístiques— entre els punts de l'àrea oest (la Cerdanya) i els de l'àrea centre i est (el Ripollès, la Garrotxa, l'Alt Empordà, el Pla de l'Estany, el Baix Empordà, el Gironès i la Selva) no són constitutives, és a dir, explicables autònomament per coherència entre els diferents punts de la zona, sinó derivades: explicables per l'existència d'un punt extern (el rossellonès) a partir del qual diferents camins van abraçant punts situats al seu entorn.

Així, dins d'una concepció d'àrea dialectal que tingui en compte els fluxos diversos i la coherència interna entre els diferents punts, veiem que, a la zona nord del català central, hi ha dues àrees lingüístiques. S'han d'entendre com a àrees constitutivament diferents (A i B) i no com una àrea amb particularitats en els seus dos extrems (A₁ i A₂).

Malgrat aquesta diferència que hem qualificat d'essencial o constitutiva, els seus punts coincideixen en un tipus de trets, que són els que comparteixen amb el rossellonès.

Hi ha, encara, el fet que, a l'àrea centre i est, els trets de tipus autònom —és a dir, els de tipus 11a, que són els més prototípicament «gironins»— superen en pes els de tipus rossellonès segons les dades

aquí estudiades. Actualment només se n'exceptua Cadaqués, població que, d'una banda, correspon tipològicament a l'àrea centre i est, però on, d'altra banda, el pes dels trets «gironins» és inferior al pes dels trets rossellonesos.

Això explicaria per què, en alguns estudis dialectomètrics, ha aparegut ben delimitada l'àrea centre i est (Polanco 1992 —especialment quan utilitza el mètode de triangulació de Guiter—; vg. cap. 1.2.6 i fig. 4). Cal fer l'observació, però, que en aquesta aproximació dialectomètrica, exclusivament quantitativa, es perdia l'aproximació qualitativa que permet veure com, en aquesta àrea, hi són presents trets de tipus rossellonès. Aquests trets rossellonesos en algunes ocasions arriben fins al mateix límit sud que tenen els trets «gironins» (és a dir, fins a una línia que, als inicis del segle xx, es trobava al sud de la Selva i que, a vegades, abraçava fins i tot el nord del Maresme).

En referència, igualment, als estudis dialectomètrics, constatem que alguns havien detectat també les diferències de tipus quantitatiu que presenta Cadaqués respecte a la resta de la zona gironina. Efectivament, en l'estudi que Polanco (1992) elabora mitjançant el mètode IGIMP de Goebel, Cadaqués queda com a zona dialectal independent de nivell 2. També a Guiter (1972 —en l'estudi basat en les dades de l'ALPI i de l'ALC) apareixia un límit de parla entorn de Cadaqués. (Vg. cap. 1.2.6 i les fig. 5 i 3.)

A l'àrea centre i est del nord del català central, doncs, el pas del català central més general al rossellonès no es fa de manera directa, sinó que el lloc on es realitza aquesta transició correspon a una àrea d'una certa autonomia subdialectal respecte al català central, que s'ha mostrat molt sòlida al llarg del segle xx. Els límits que abans hem indicat per a aquesta àrea corresponen aproximadament als de la diòcesi de Girona.

És aquesta, d'altra banda, una àrea que havia pres en consideració, en part, la divisió d'Alcover de 1919, basada en una sola isoglossa —per bé que, com hem indicat (vg. l'apartat *c supra* i la nota 130), al sector nord atribuïa una faixa massa generosa al rossellonès i, al sector sud, marcava el límit a Tossa de Mar (Lloret de Mar i Blanes ja no els hi incloïa). Els límits que l'estudi present ha fet palesos per a aquesta àrea del «gironí», doncs, són més amplis que els que havia fixat aleshores Alcover per al que ell va anomenar «català oriental» (vg. cap. 1.2.1).

A l'àrea oest (la Cerdanya), a més de fer-hi acte de presència trets rossellonesos, hi ha alguns trets compartits amb el català nord-occidental. En algun cas concret, aquesta influència del català nord-occidental arriba també al Ripollès i, fins i tot, a l'oest de la Garrotxa, de manera, però, independent de la Cerdanya. Malgrat trobar-se en disposició geogràfica contigua, entre la Cerdanya i el Ripollès el nostre estudi no hi ha trobat flux lingüístic. (Aquests resultats coincideixen amb el fet que tant els dos estudis de Guiter (1972) com els dos de Polanco (1992) havien marcat un límit lingüístic entre ambdues comarques —vg. cap. 1.2.6.)

Cal també indicar que, pel que fa als trets analitzats, l'Alta Cerdanya seria solidària de la Baixa Cerdanya (vg. cap. 3.4 *infra*).

L'esquema proposat queda recollit al mapa RE-4. El mapa RE-3 correspon al model que es pot considerar actualment vigent.

En aquests esquemes fem una referència mínima al tema de la denominació d'aquestes àrees. És aquesta una qüestió que requereix fer consideracions d'índole diversa i que creiem que no cal necessàriament vincular als resultats de l'estudi present.

El model de representació visual de la zona nord del català central a què ens ha conduït aquest treball s'ha basat només en l'anàlisi de la morfologia verbal i de la nominal. Creiem, però, que podria resistir bé la incorporació dels altres components del sistema lingüístic. Podem recordar que els

treballs de Polanco (1992), que posaven en relleu l'àrea centre i est, estaven basats en el lèxic i la fonologia.

Cal també afegir que algunes de les característiques del tipus *11a* (és a dir, les autònomes corresponents a l'àrea centre i est) tenen una etiologia completament independent del rossellonès: ens referim a la car. 12 (ex. *càntoc/càntot*) i, segons el que aquí hem adoptat, seria aquest també el cas de la car. 13 (ex. *conèix(e)re*).

Altres, però, tot i no ser compartides amb el rossellonès, sembla que hi podrien tenir una certa relació. Seria el cas de la car. 11 (ex. *soms*), la qual ha estat possible per l'existència de la car. 4 (*som* 1PI) (aquest darrer tret pertanyent també al rossellonès, per bé que allà realitzat fonèticament a la major part del territori ['sun]); o bé el de la car. 14 (ex. *crevem*) —és a dir, de la /b/ final d'arrel d'algunes formes verbals, la qual hem considerat que podia provenir d'una /w/ anterior (cal dir que, al rossellonès, a més a més d'haver-hi aquesta /b/ per al verb (*com*)*ploure*, s'hi trobaven alguns exemples ocasionals de /w/ final d'arrel verbal analògics, més enllà dels del català més general). Un altre exemple de la particularitat que alguns trets autònoms de l'àrea centre i est poden tenir relació amb trets coincidents amb el rossellonès seria el de la car. 15 (ex. *blaua*), que potser podria tenir relació amb l'existència de la car. 8 (ex. *meua*).

3.4. ZONES DEL ROSSELLONÈS FRONTERERES

El propòsit de l'estudi ha estat analitzar la realitat lingüística al sud de la frontera estatal (vg. cap. 1.3). Tot i això, en els capítols destinats a cada característica, hem assenyalat quan aquestes es podien localitzar a les zones del rossellonès frontereres i, en canvi, no es trobaven a la resta d'aquell dialecte o bé hi apareixien en un grau inferior. Ens hem basat en el que es desprenia de les dades verbals d'Alcover (1906-1928) o, per a la morfologia nominal, d'altra bibliografia. Resumim aquí la informació esmentada.

Ja hem apuntat al cap. 3.3 la unitat que, per als trets estudiats, han mostrat ambdues Cerdanyes. Concretament aquí aquestes coincidències —més enllà de les que comparteix la nostra zona també amb la resta del rossellonès. Igualment, hi fem indicacions per a Prats de Molló (Alt Vallespir, a la ratlla mateixa de la frontera ripollesa) i Argelers (a l'extrem sud-est del Rosselló):

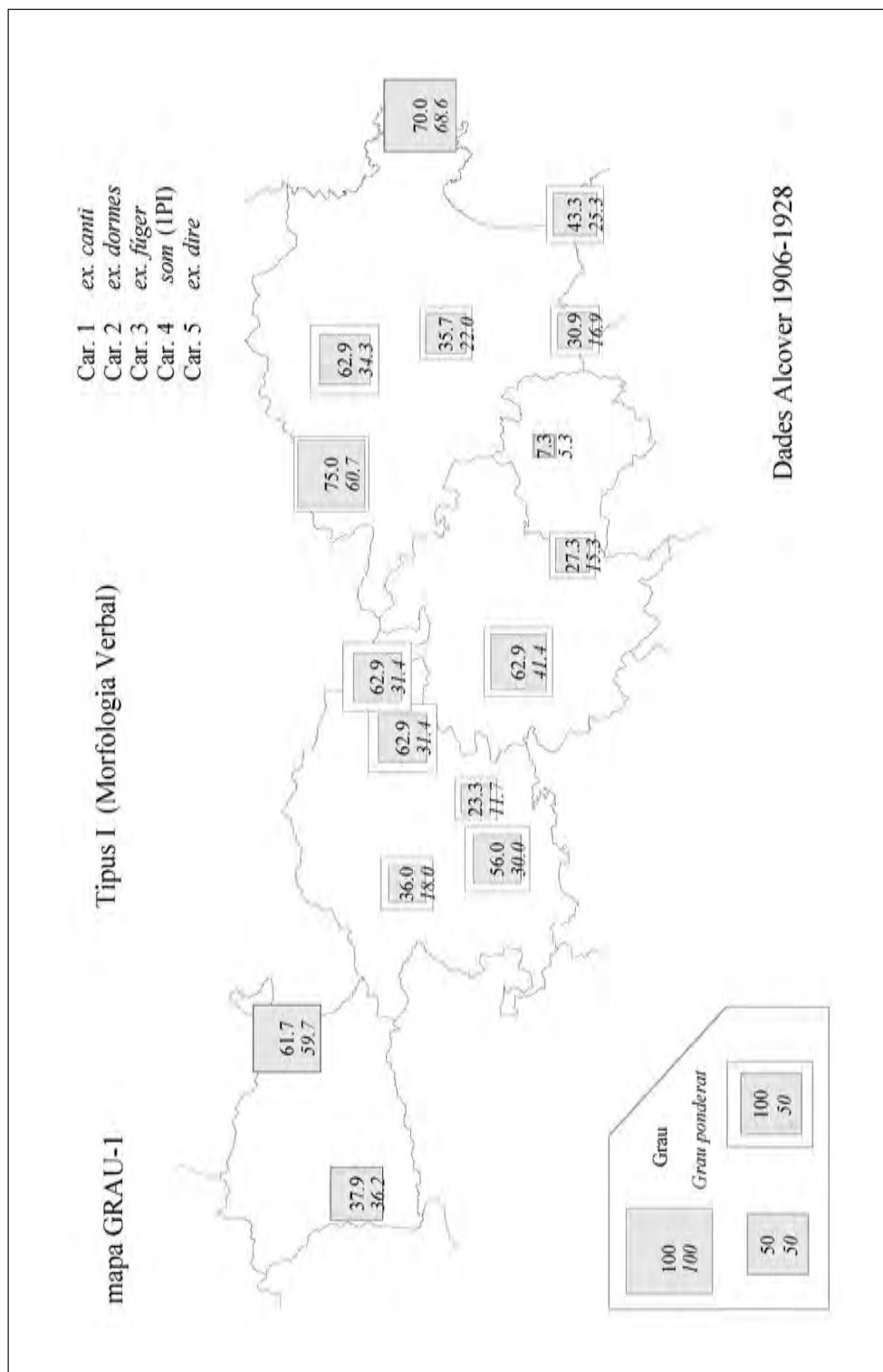
L'Alta Cerdanya compartia amb la Baixa Cerdanya la particularitat que, per als verbs de la subclasse verbal [II, +ext.], no s'hi realitzava la car. 1 (ex. *caui*) i la car. 2 (ex. *caues*) hi apareixia només ocasionalment —el mateix s'esdevenia en els dos casos per a Argelers. També ambdues Cerdanyes compartien el fet de no presentar ni la car. 5 (ex. *dire*) ni la car. 8 (ex. *meua*) i, en canvi, manifestar-s'hi la car. 16 (ex. *creguem*) i la car. 19 (ex. *partigués*).

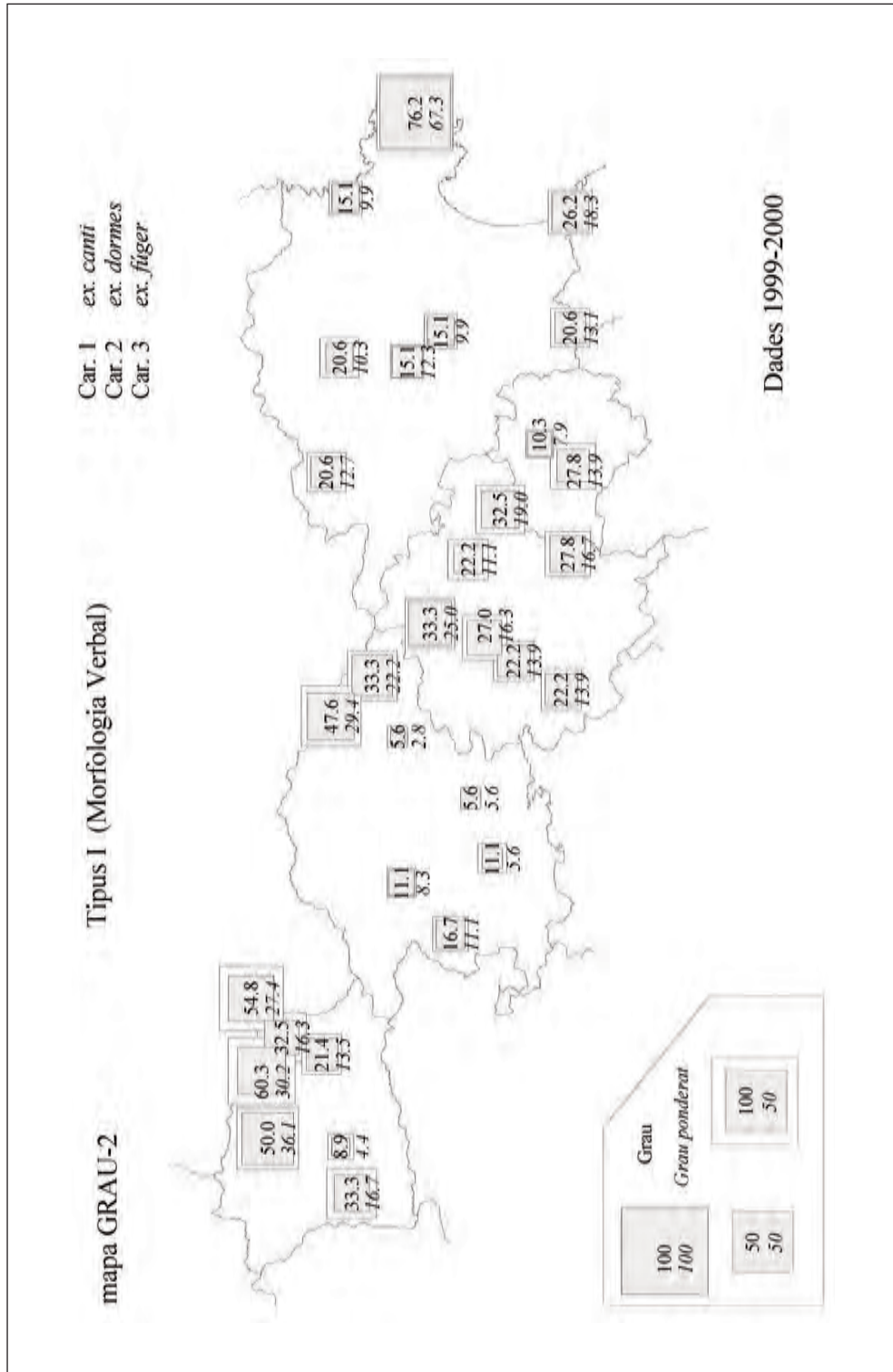
Prats de Molló (Alt Vallespir) s'acostava al sud en el fet de localitzar-s'hi, a vegades, la car. 14 (ex. *cavies*) i la car. 16 (ex. *caiguem*). També es pot assenyalar que, en algun cas, podia no aparèixer-hi la car. 8 (ex. *meua*).

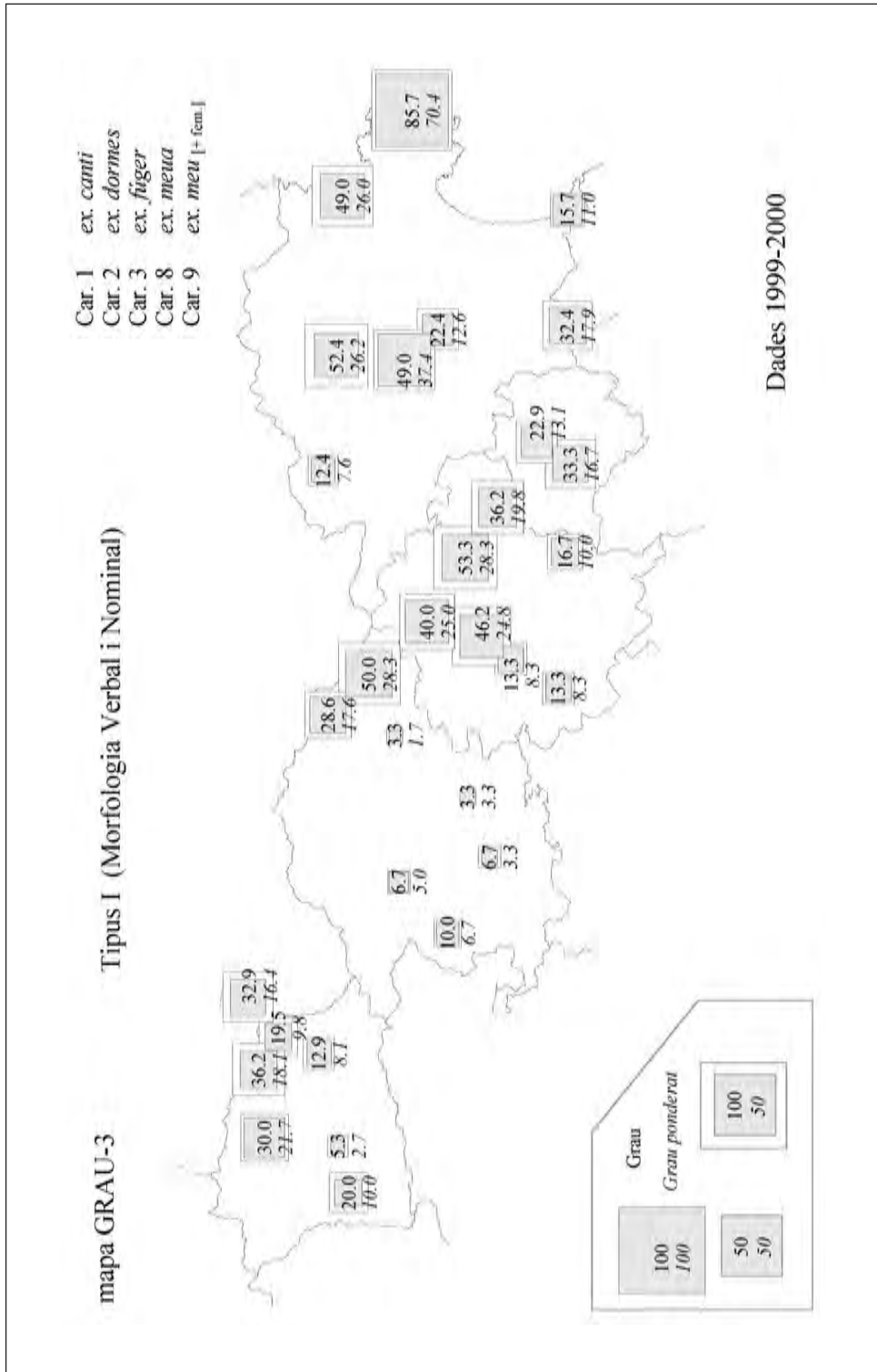
Finalment, l'anàlisi de la car. 4 (*som* 1 PI 'ser') ens dóna informació sobre el vocalisme *o/u* tònic: enfront de la forma ['sun] (1 PI 'ser'), general al rossellonès, hi havia ['sum] a Ceret i a Arles (Alt Vallespir) i ['som] a Prats de Molló (al sector de l'Alt Vallespir contigu al Ripollès) i a l'Alta Cerdanya.

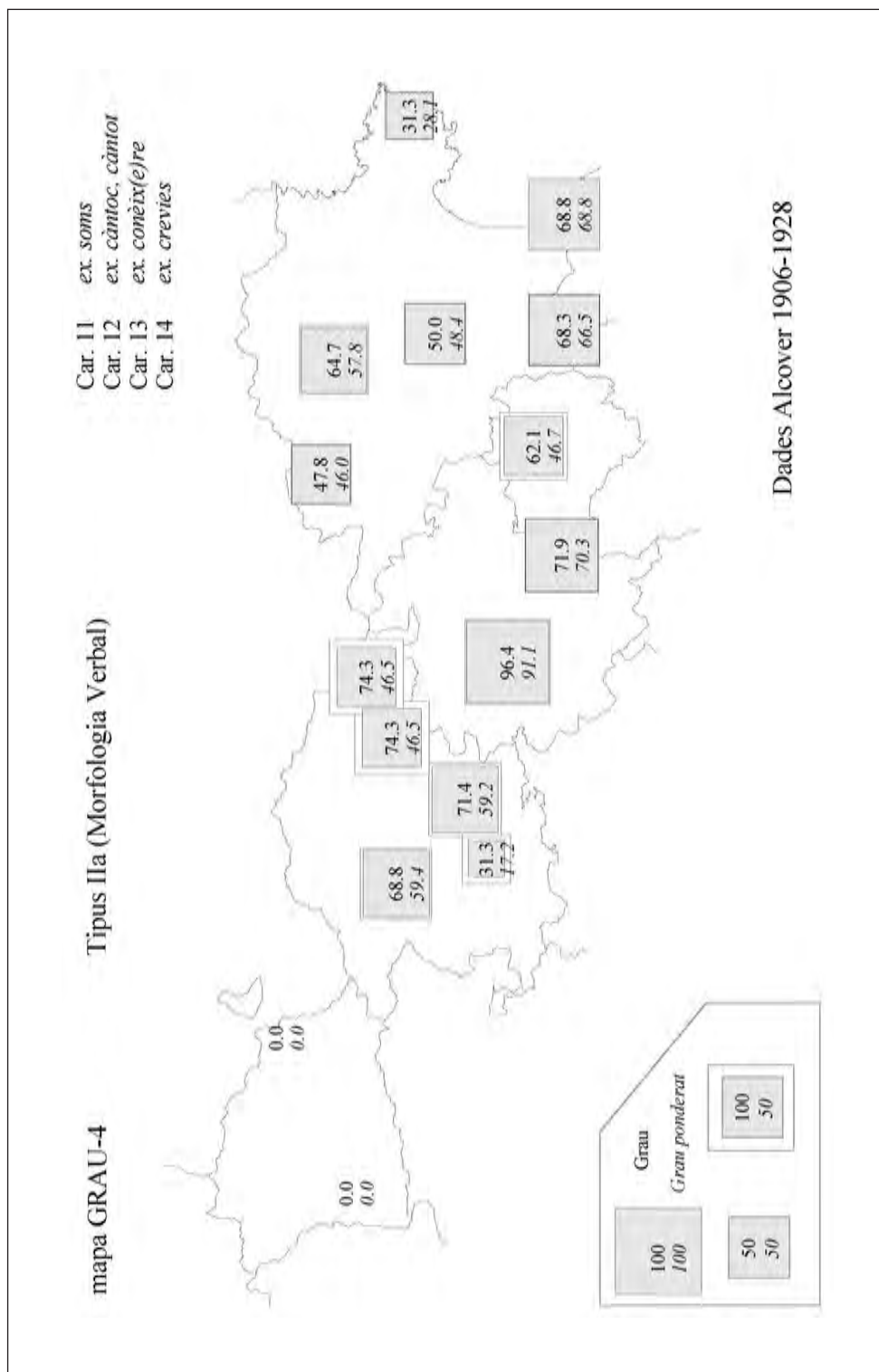
3.5. DOCUMENTACIÓ CARTOGRÀFICA DEL CAPÍTOL 3

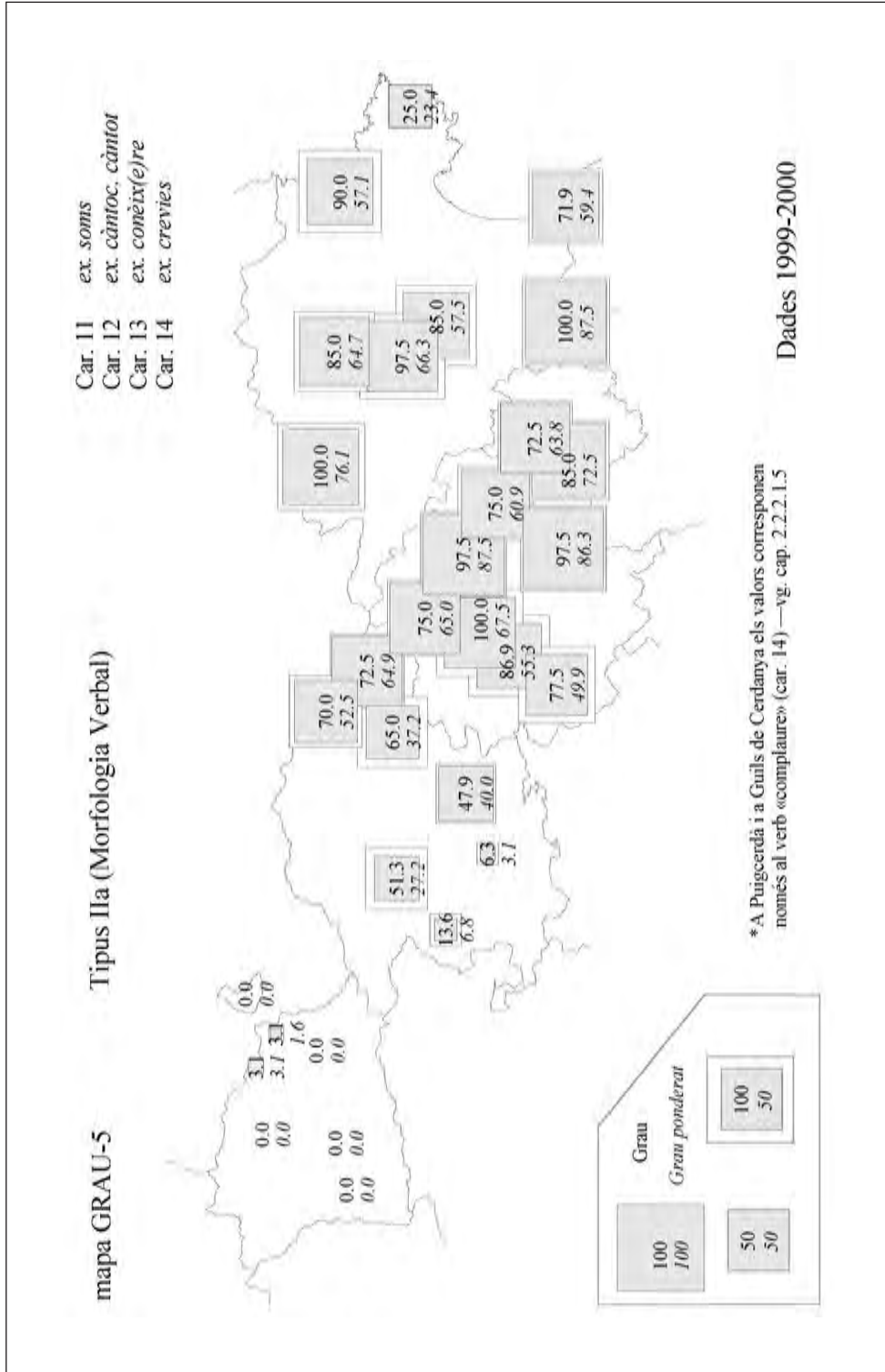
A les pàgines següents hi ha els mapes corresponents a aquest capítol 3.

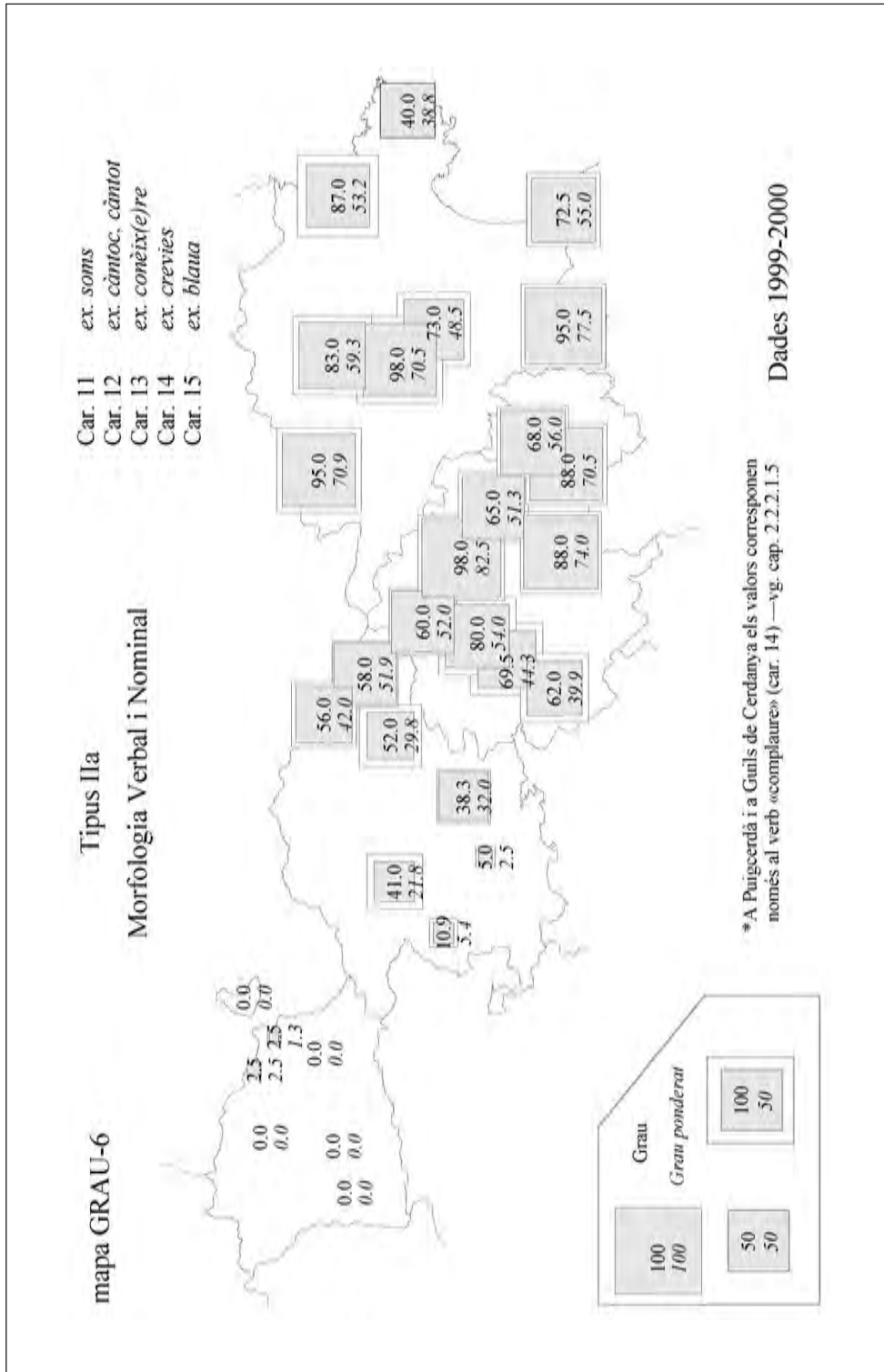

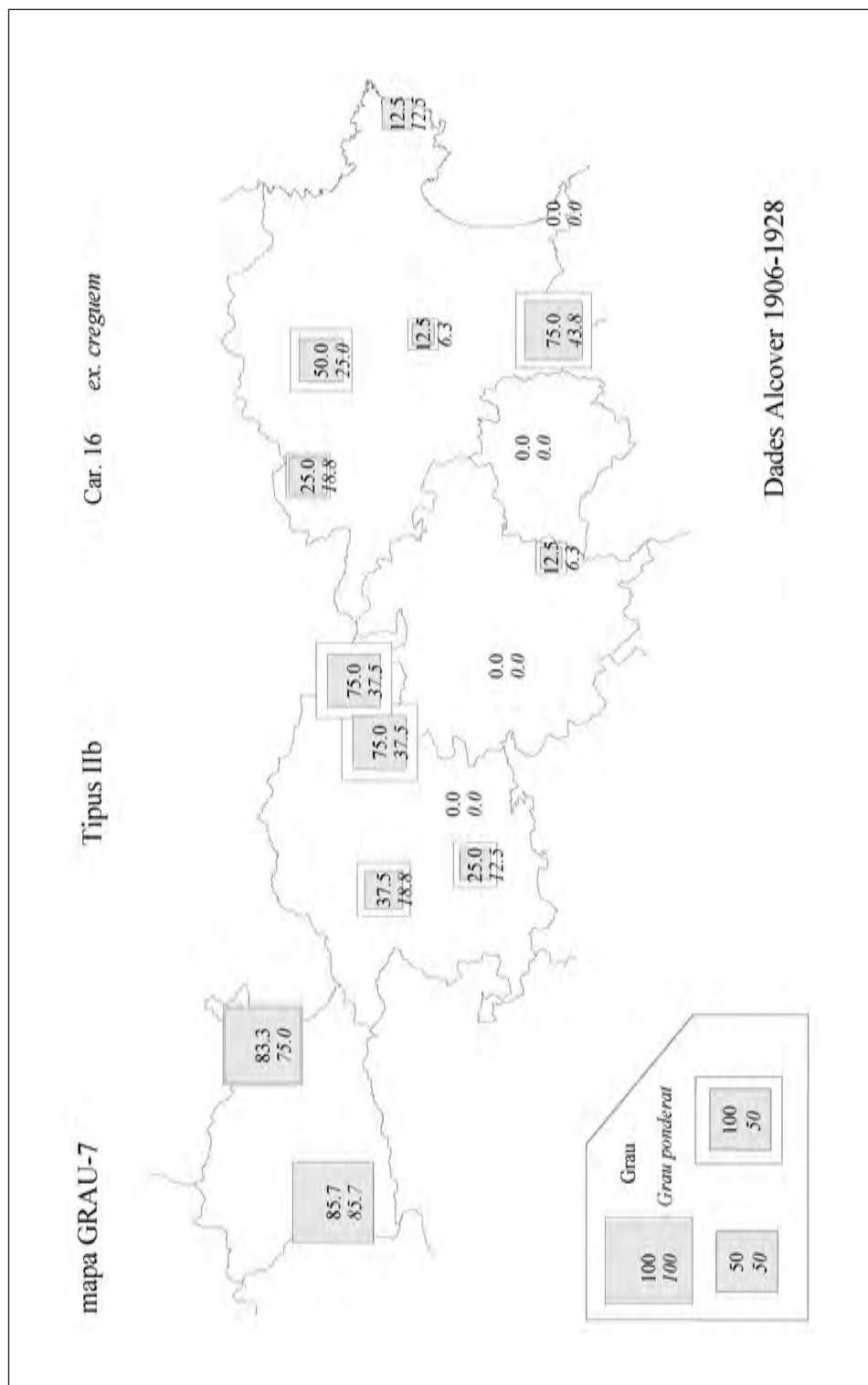

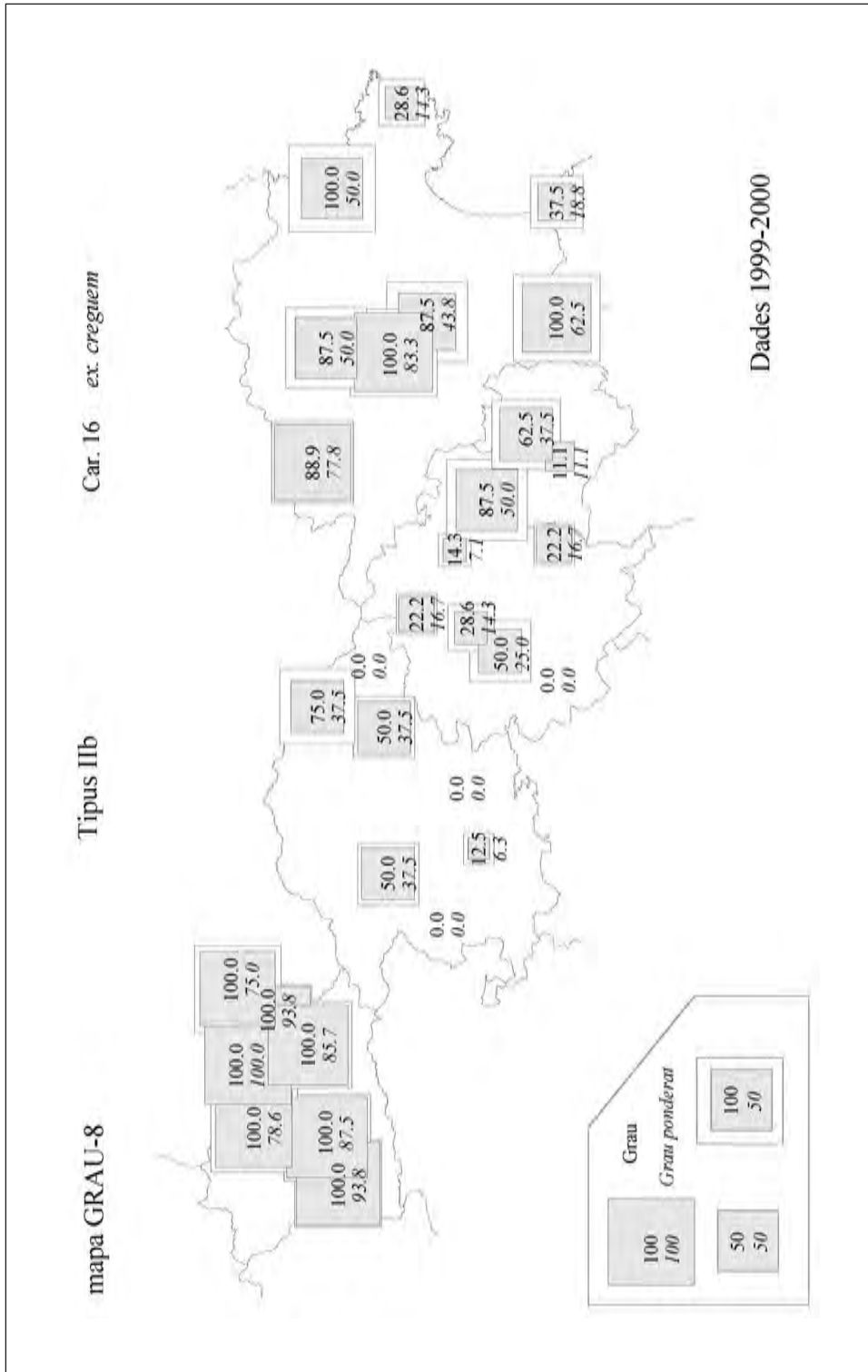

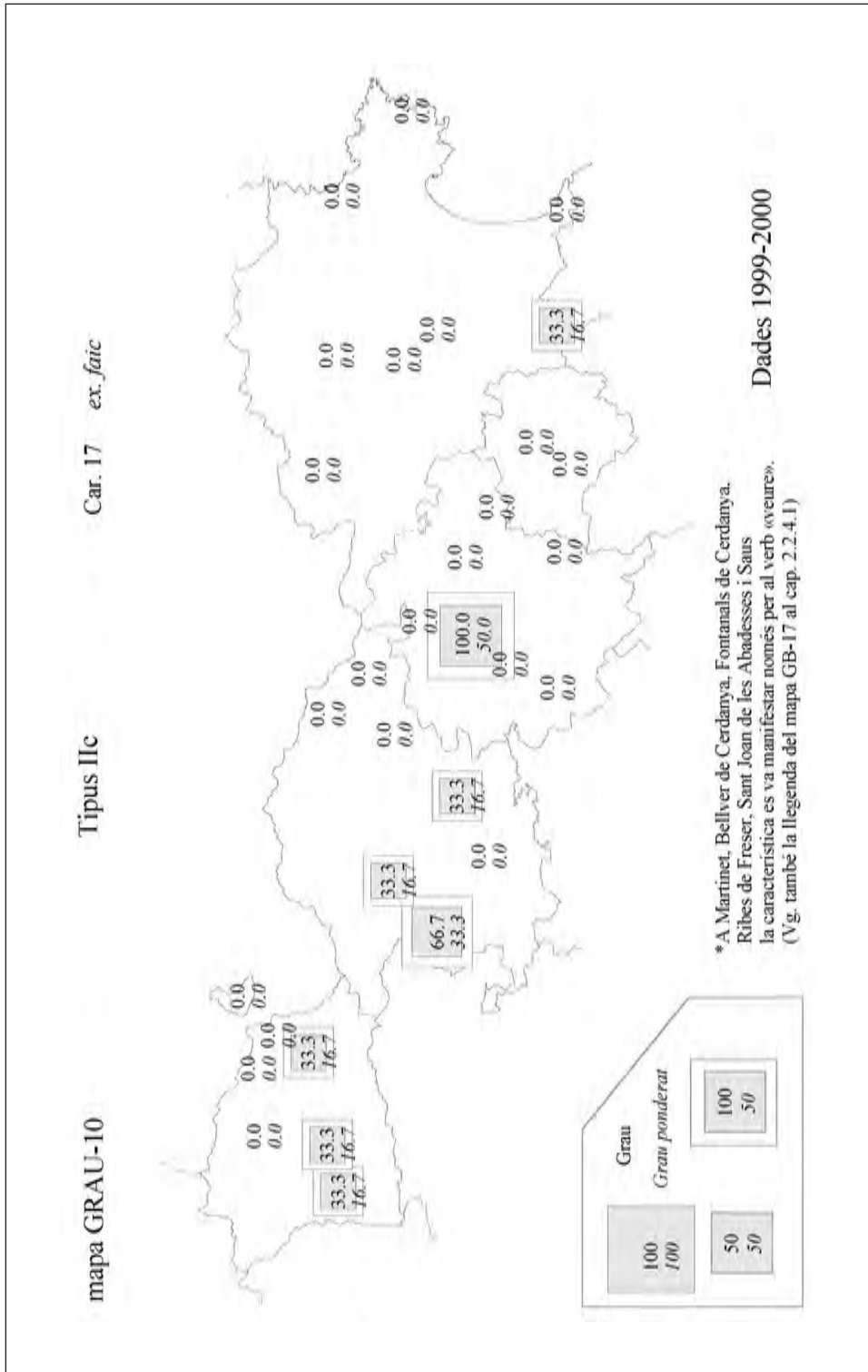

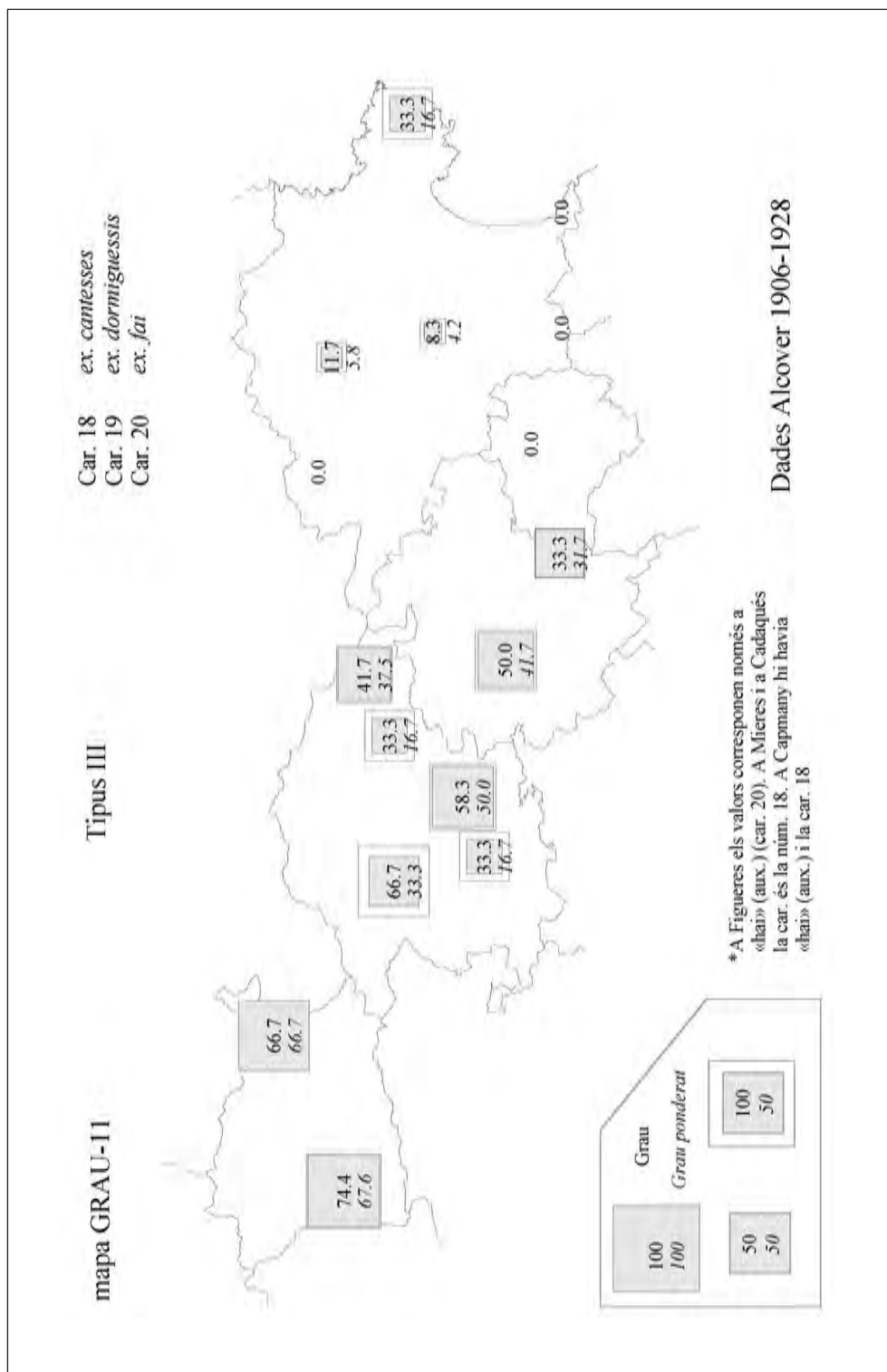

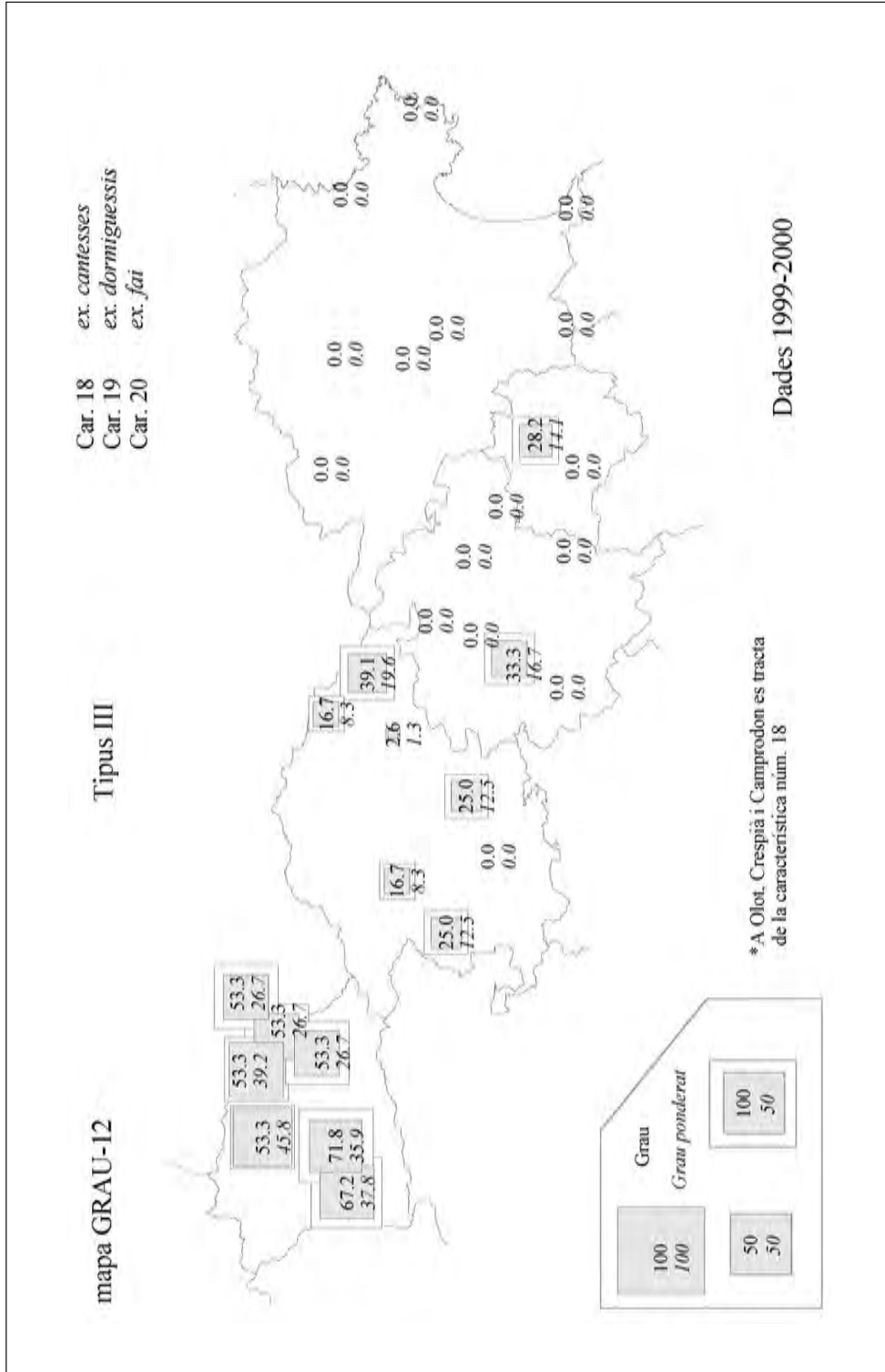

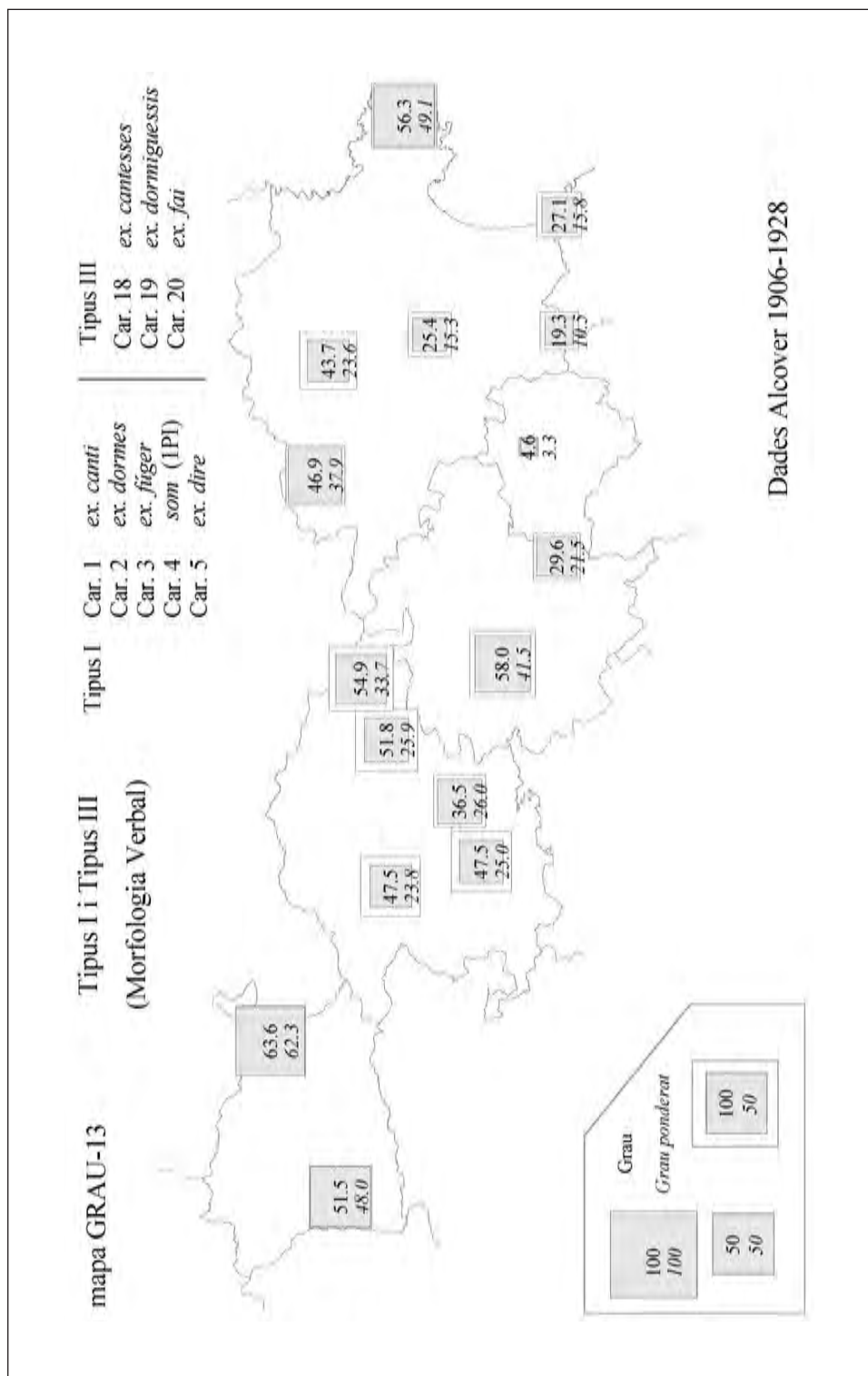

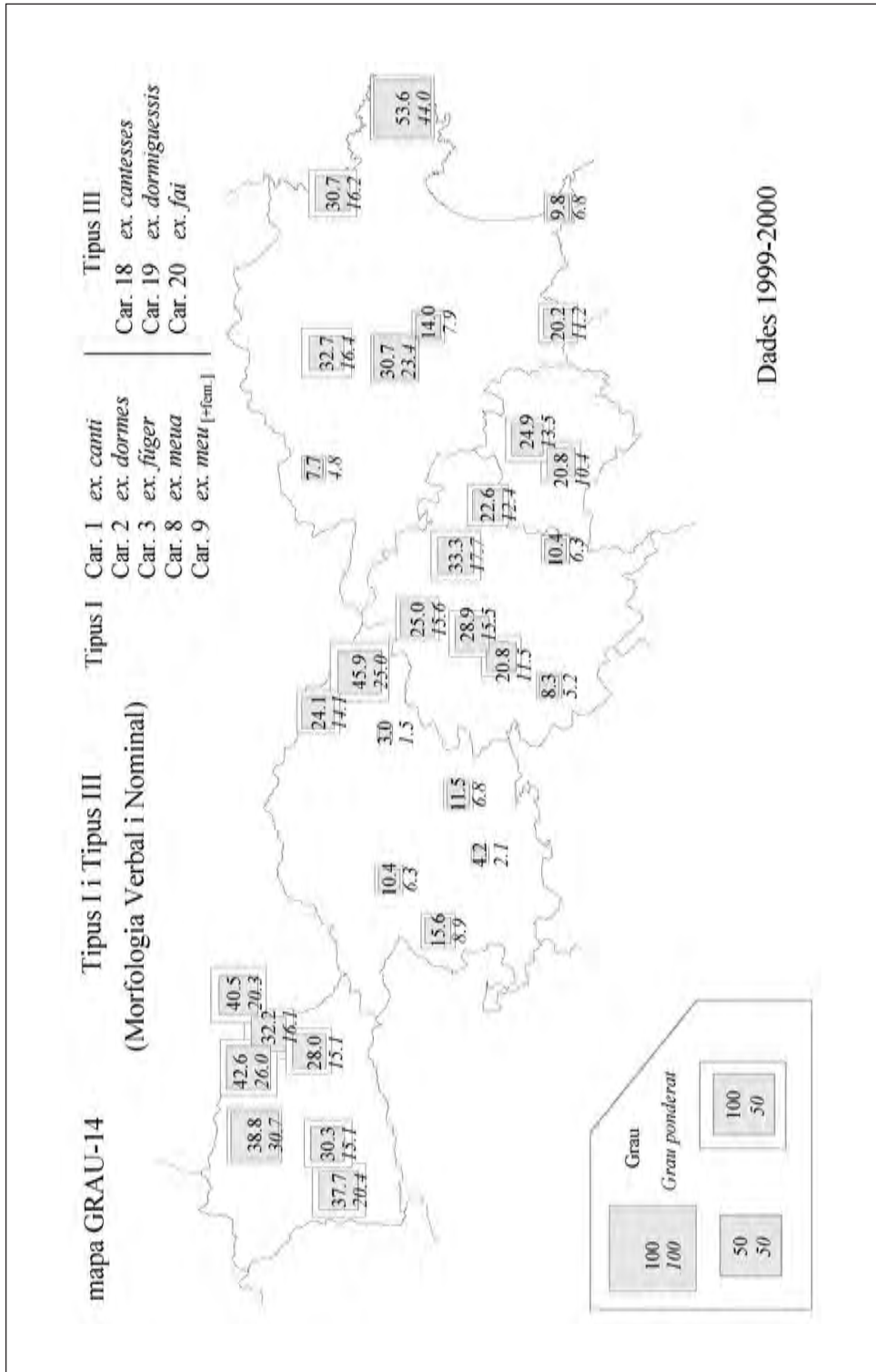

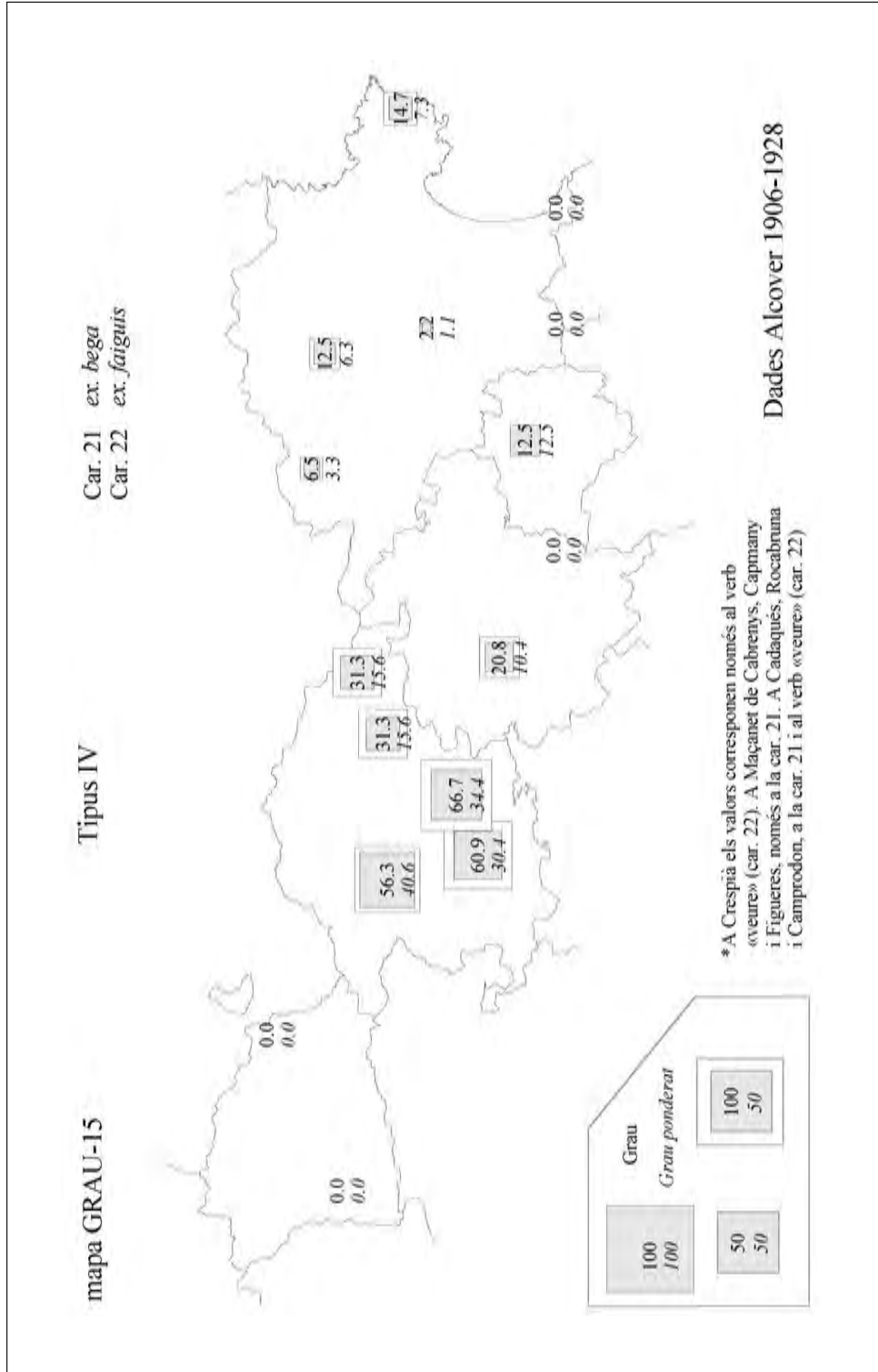

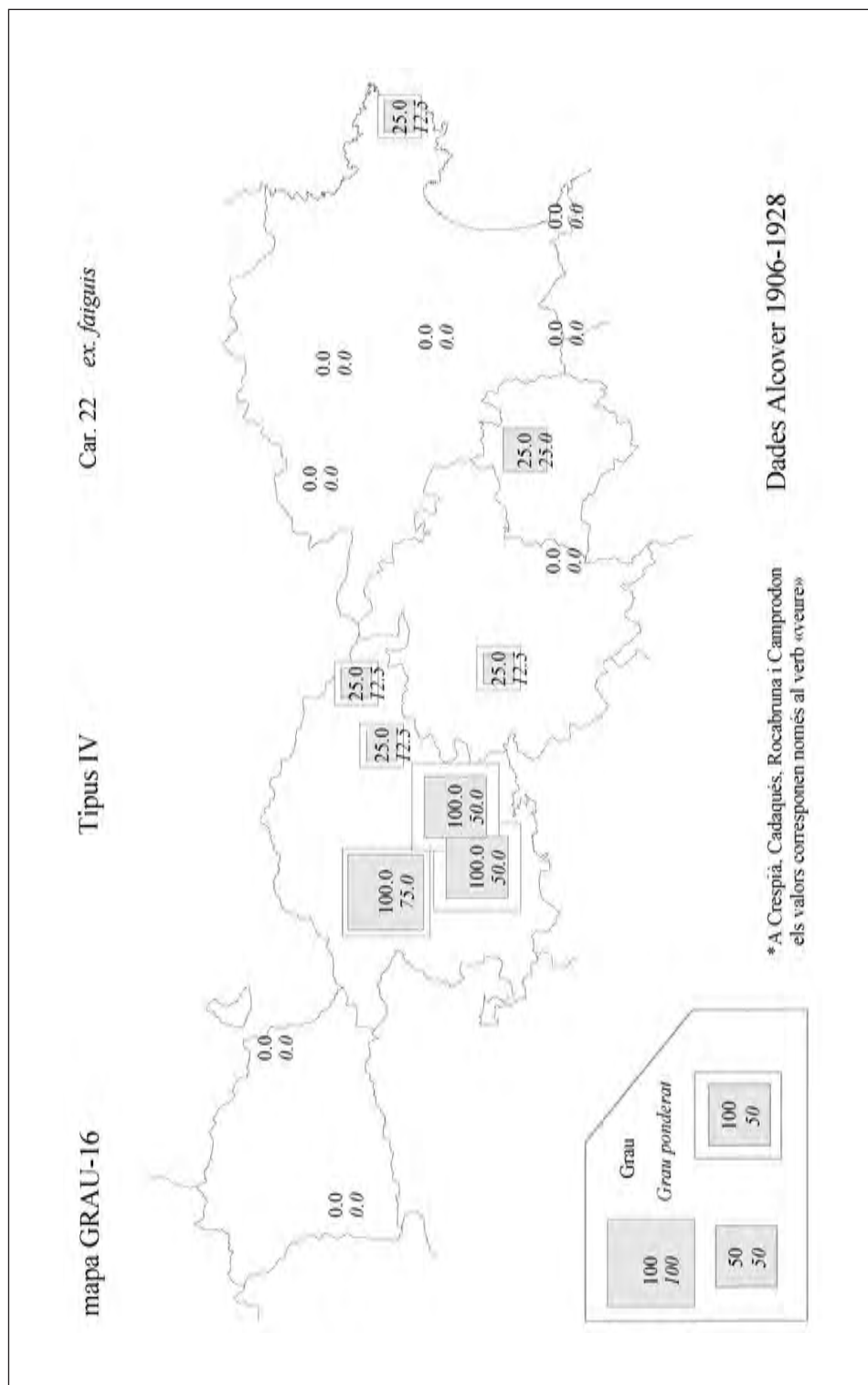

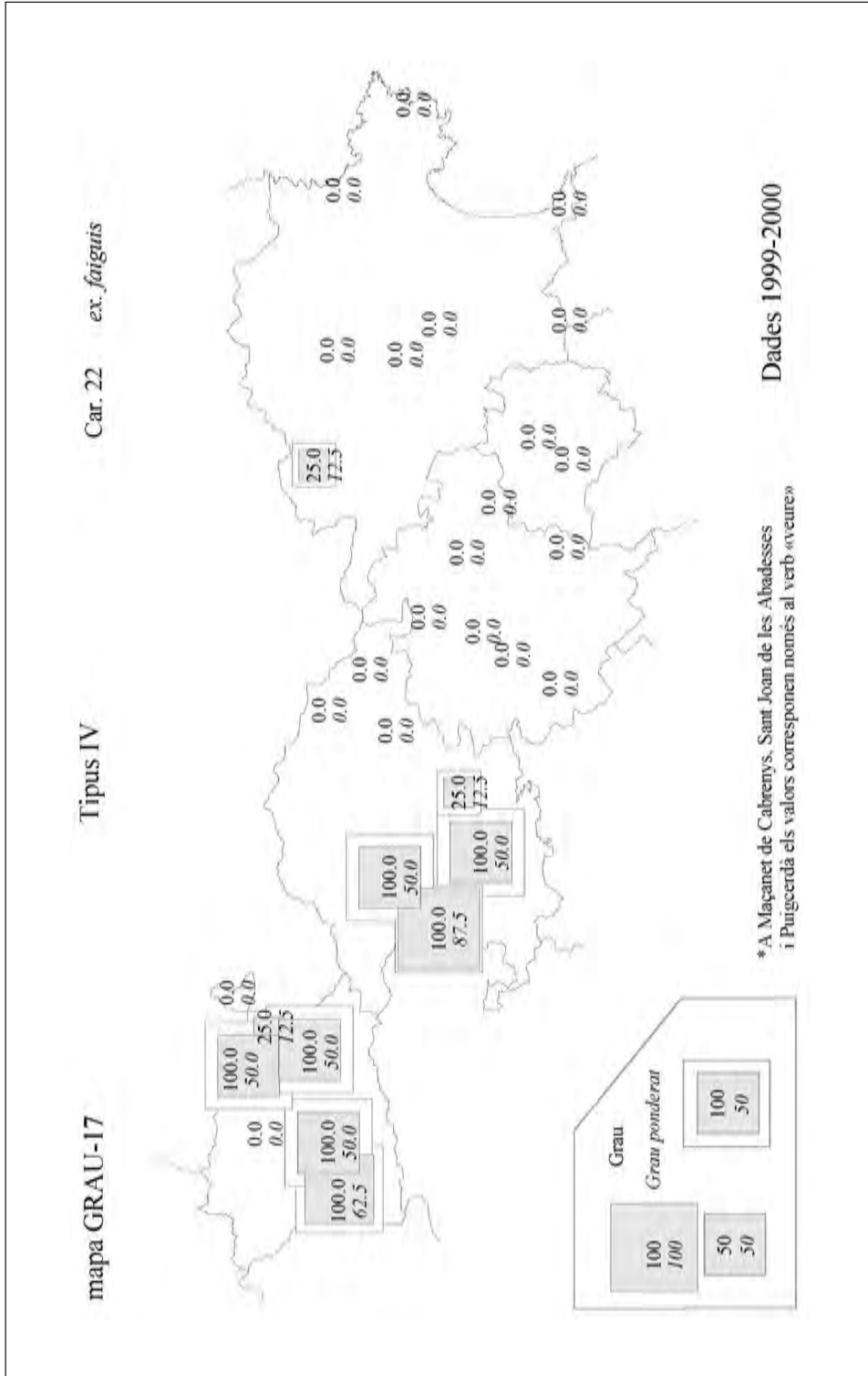

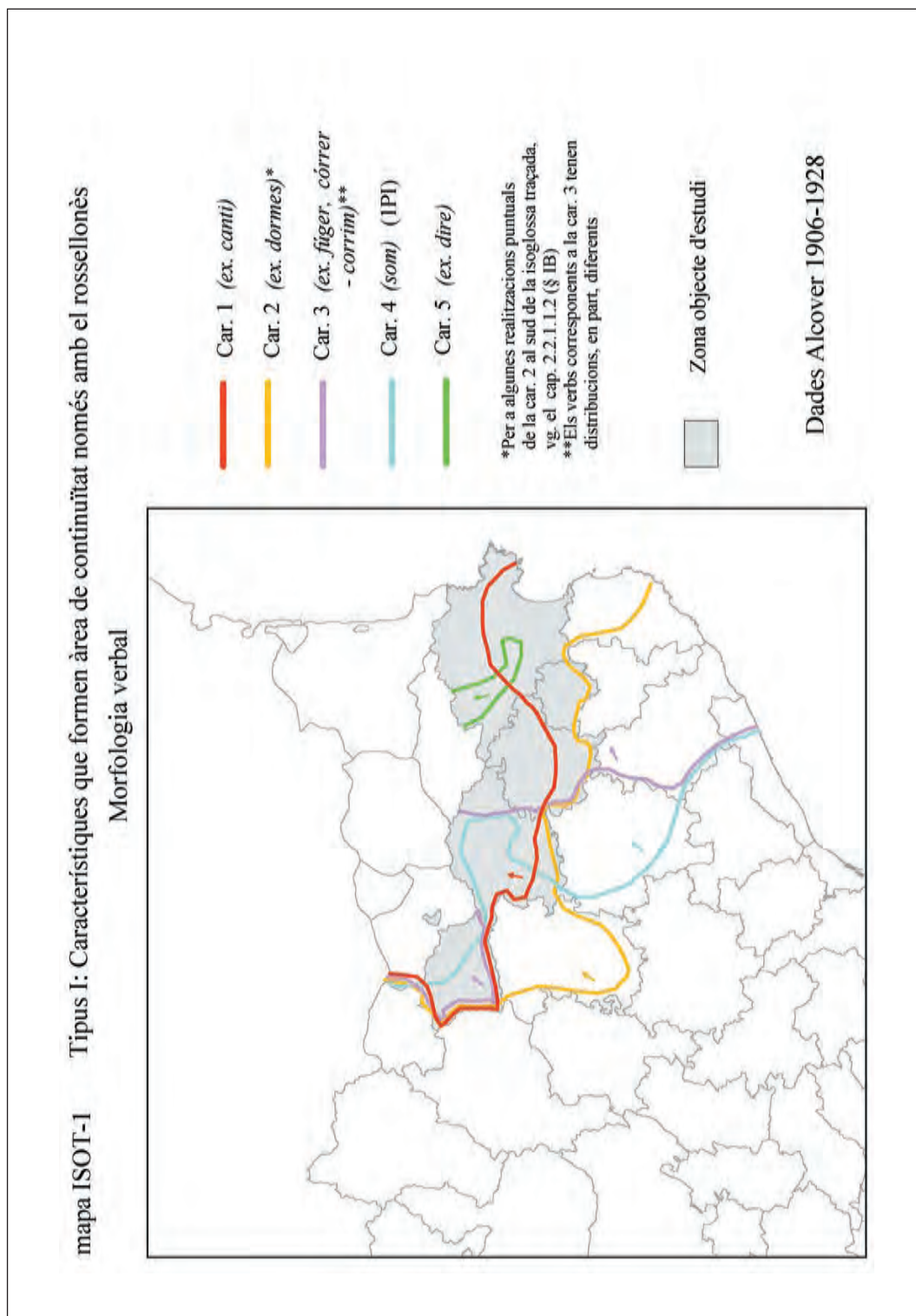

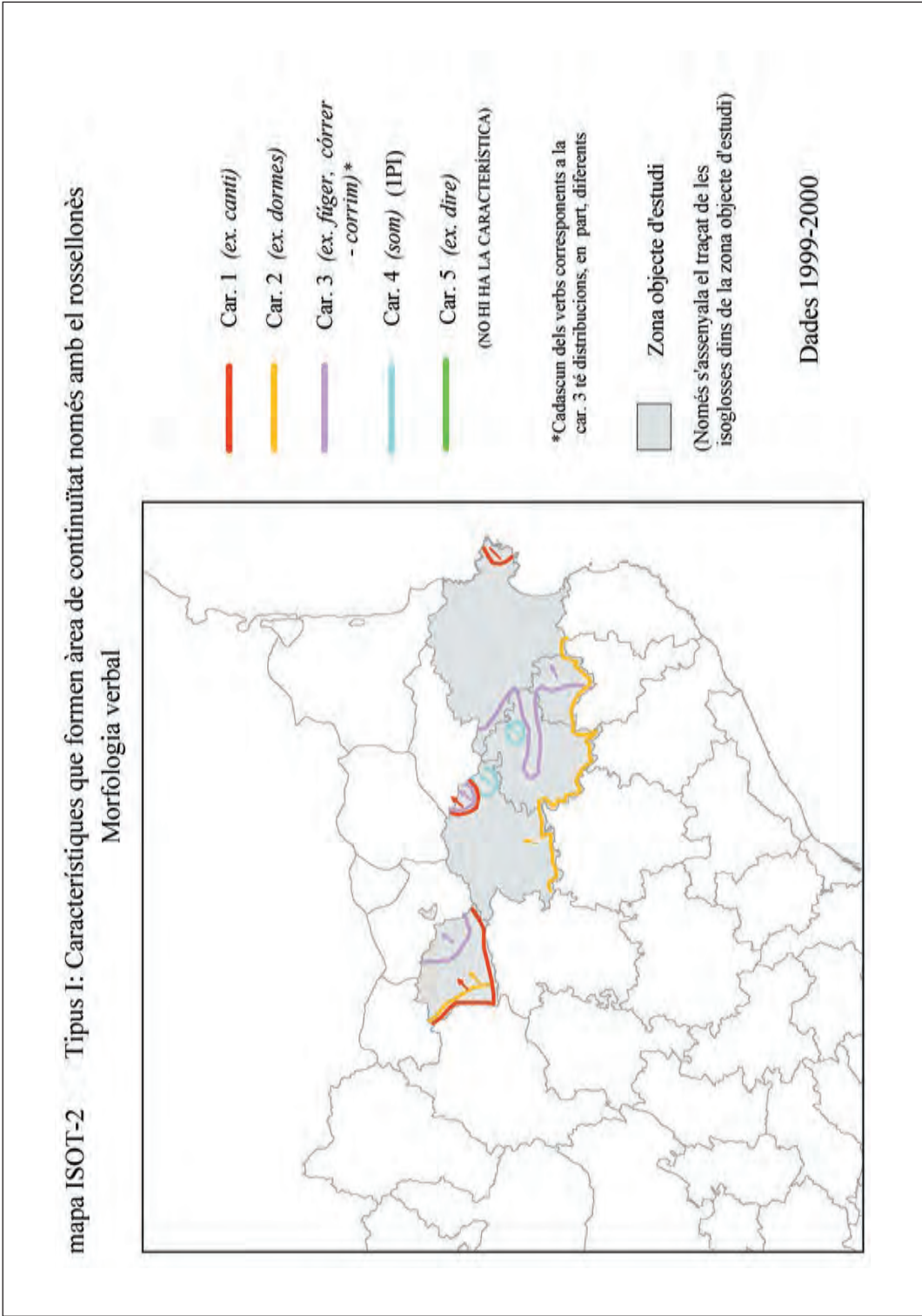

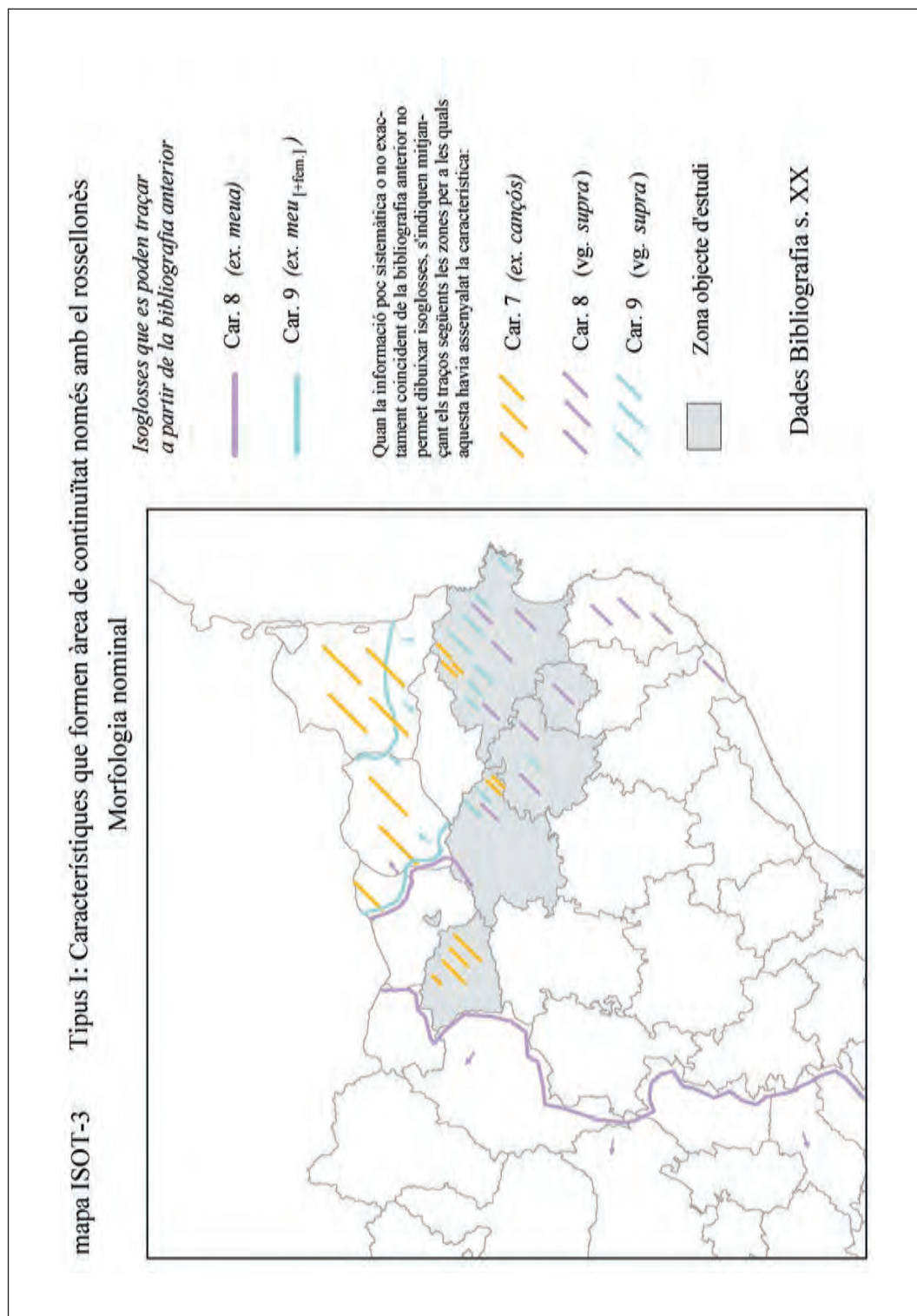

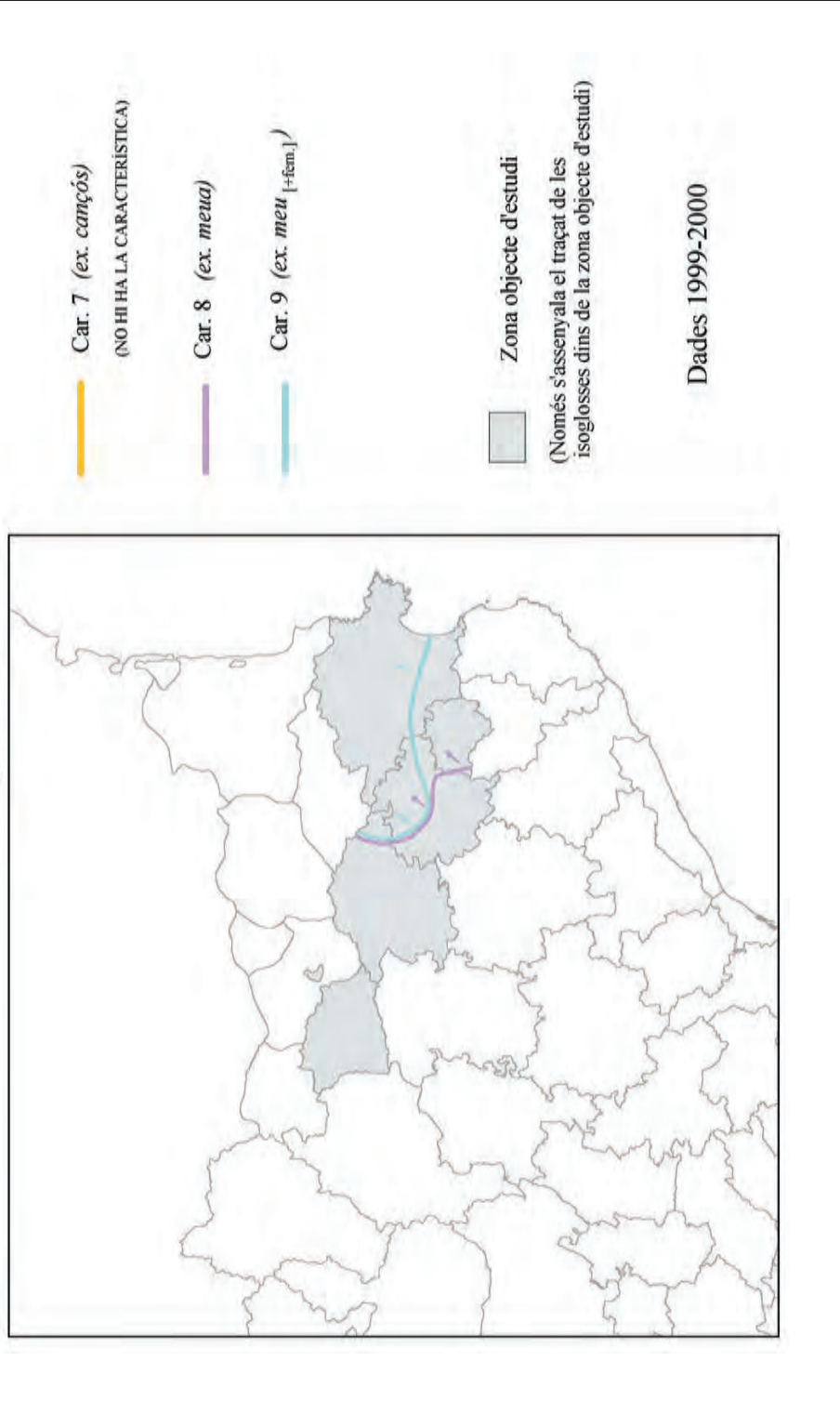

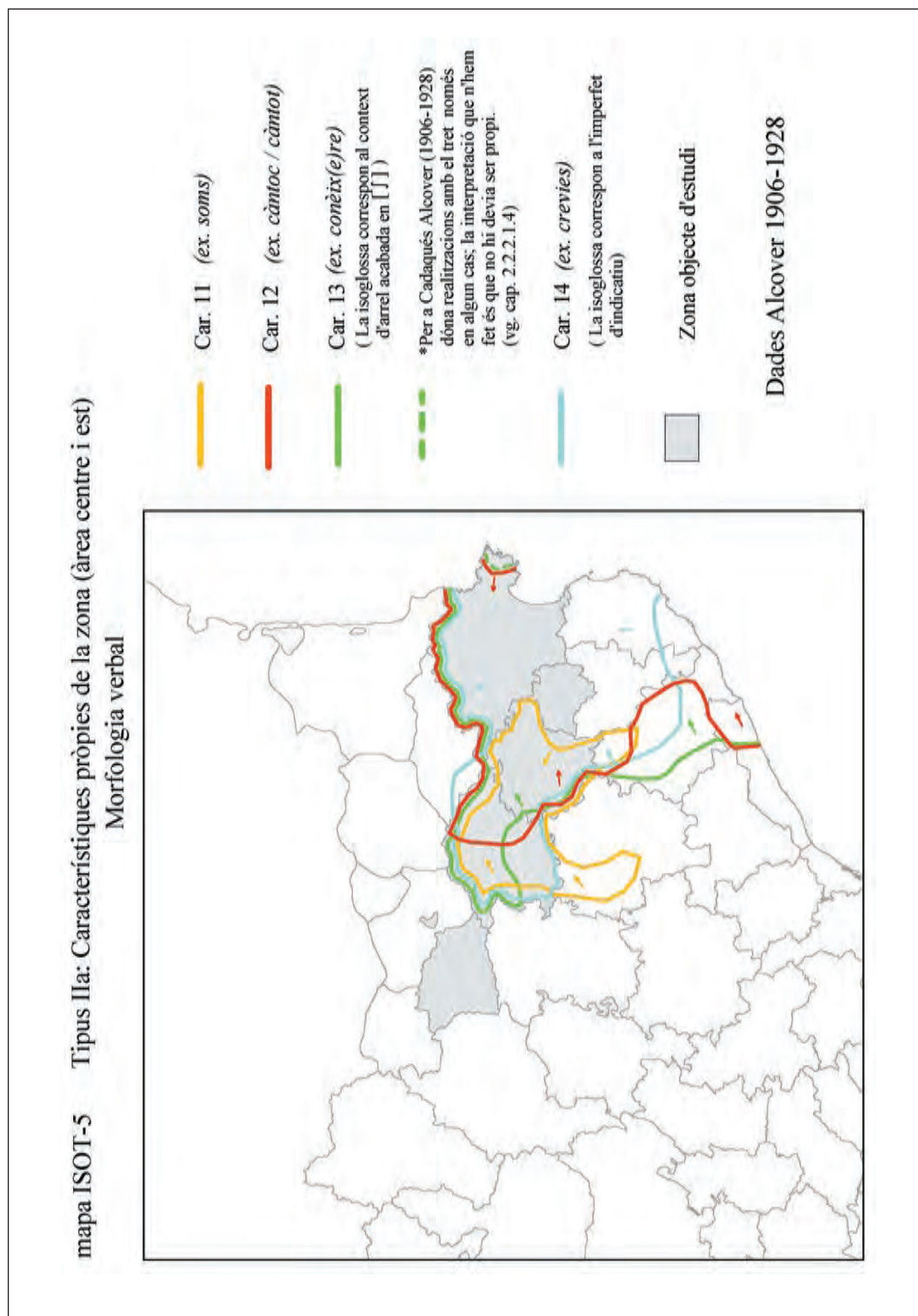

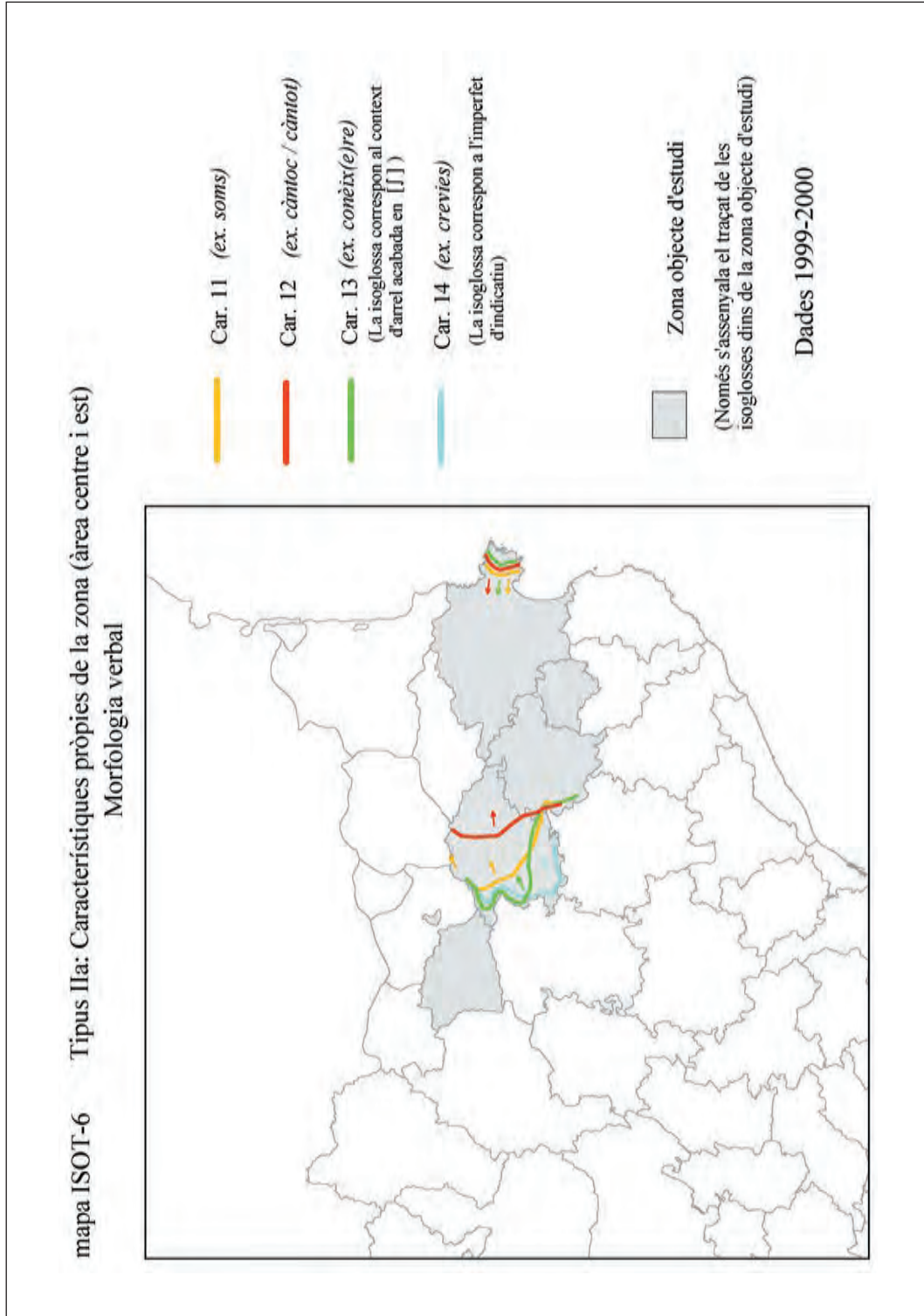

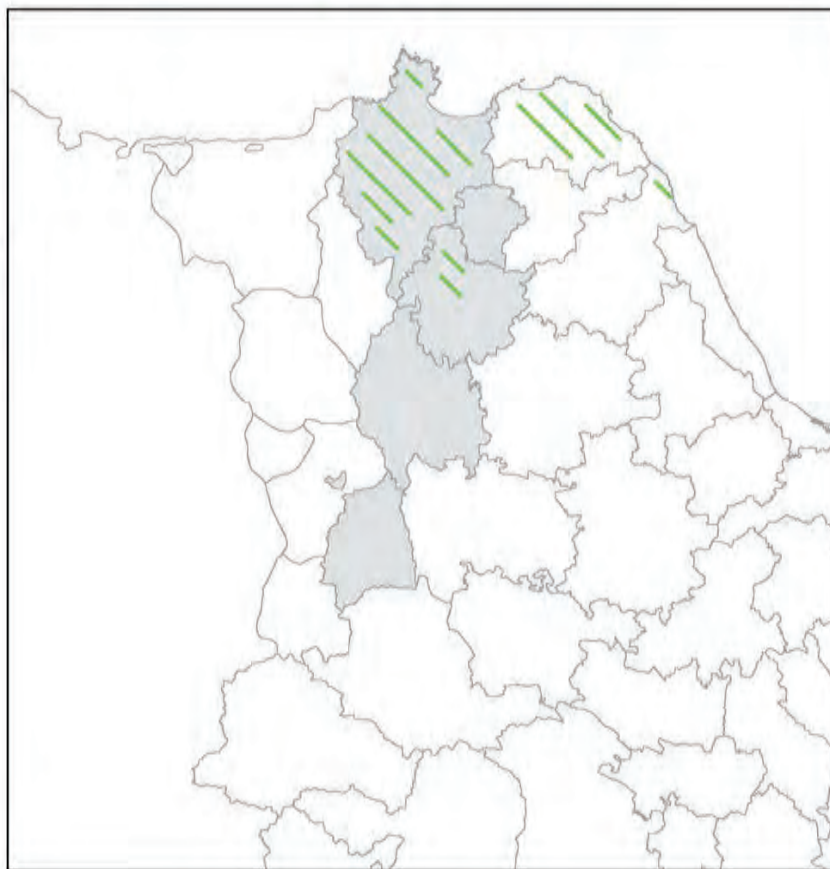
mapa ISOT-4 Tipus I: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès
Morfologia nominal

mapa ISOT-7 Tipus IIa: Característiques pròpies de la zona (àrea centre i est)
Morfologia nominal

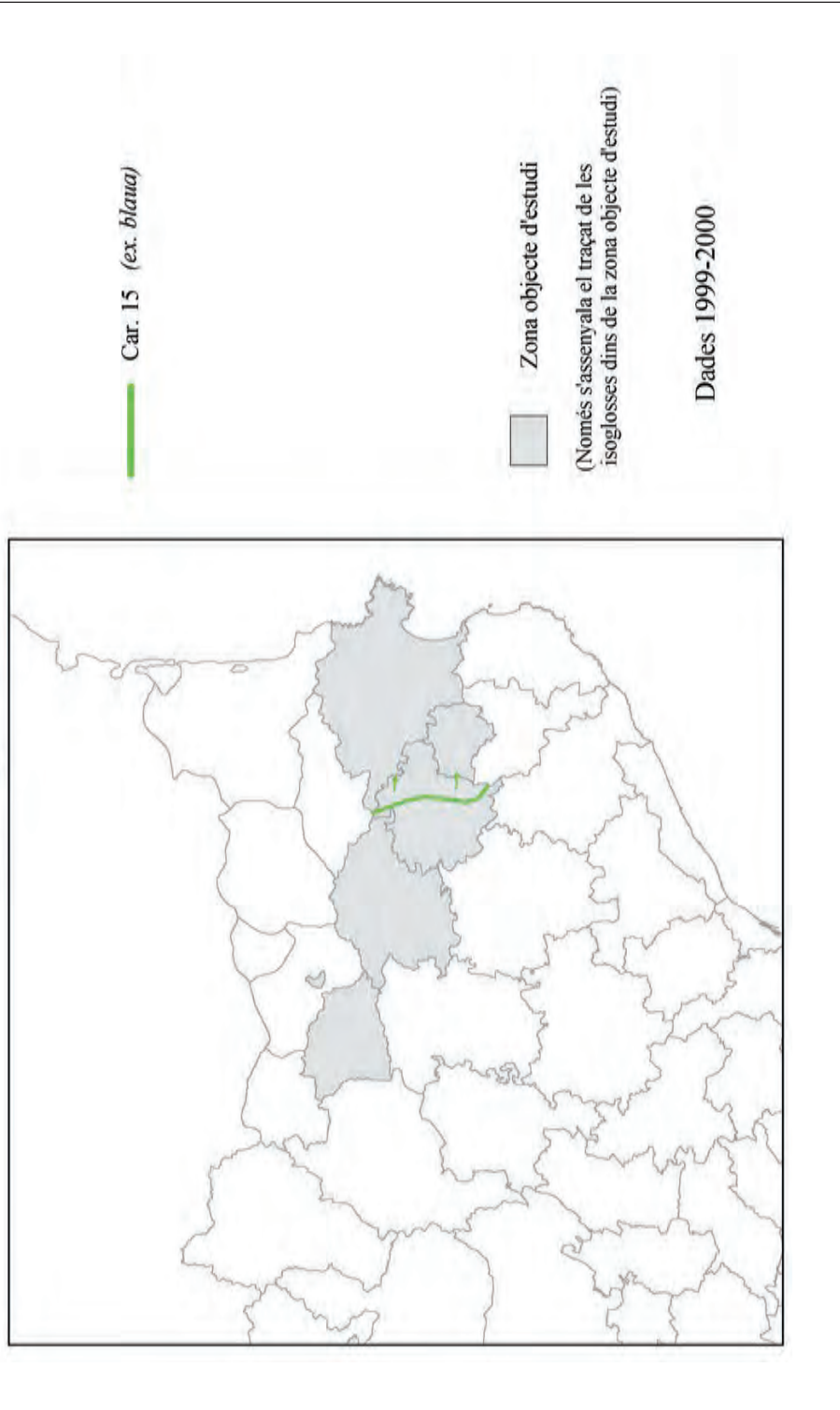

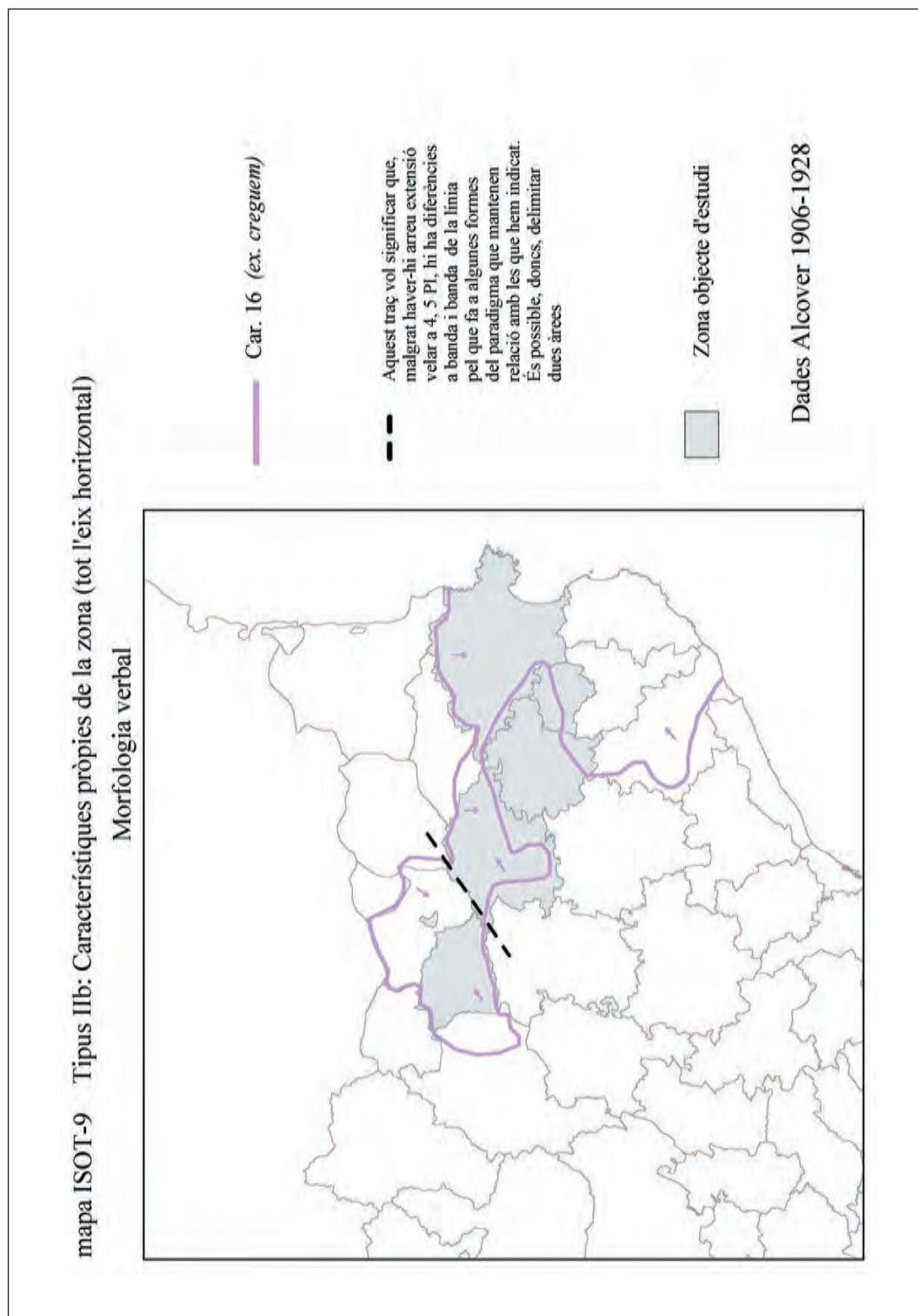
Com que la informació poc sistemàtica de la bibliografia anterior no permet dibuixar isoglosses, els traços següents indiquen les zones per a les quals aquesta bibliografia havia assenyalat la característica:

/// Car. 15 (ex. blana)

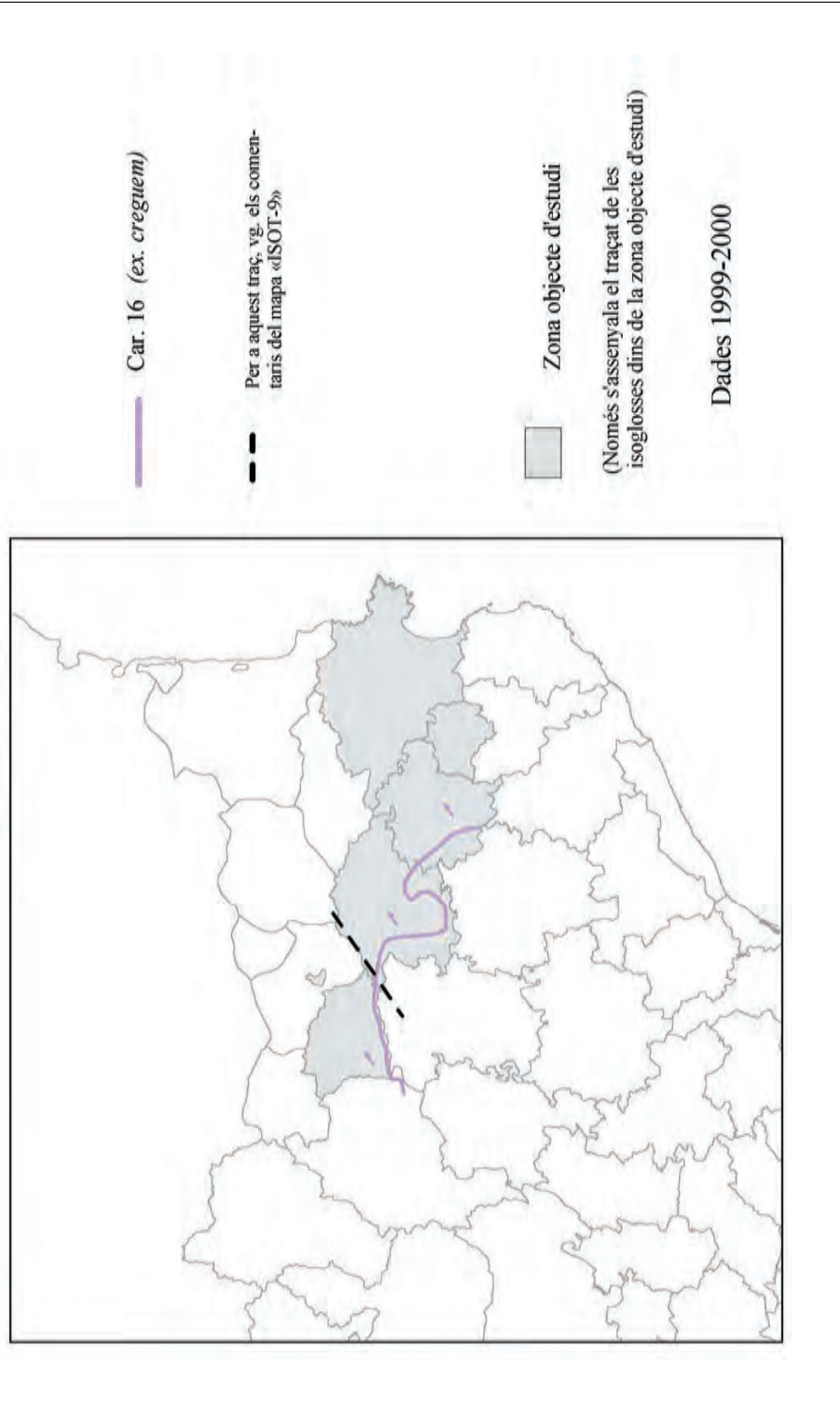
Dades Bibliografia s. XX

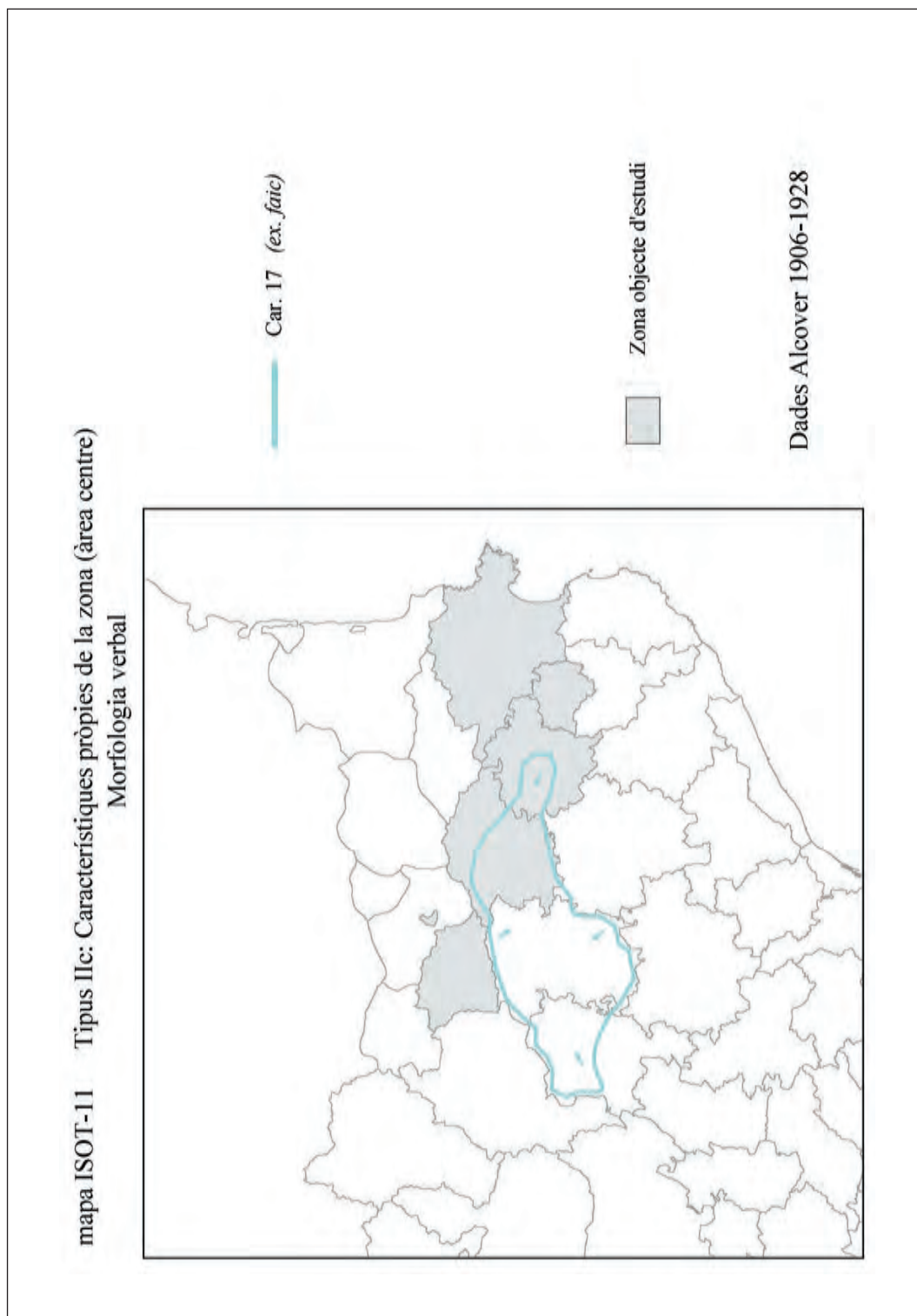
mapa ISOT-8 Tipus IIa: Característiques pròpies de la zona (àrea centre i est)
Morfologia nominal

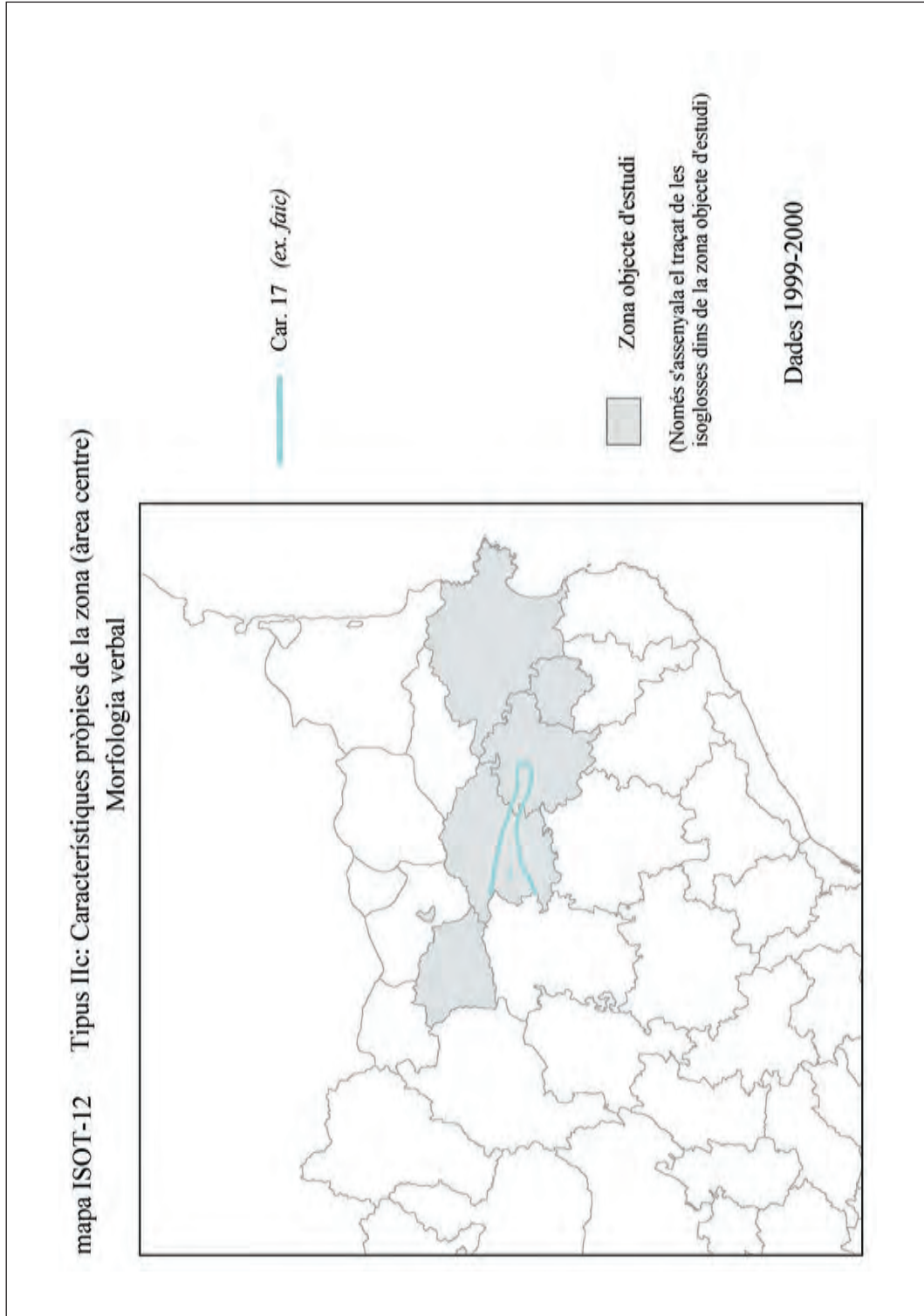

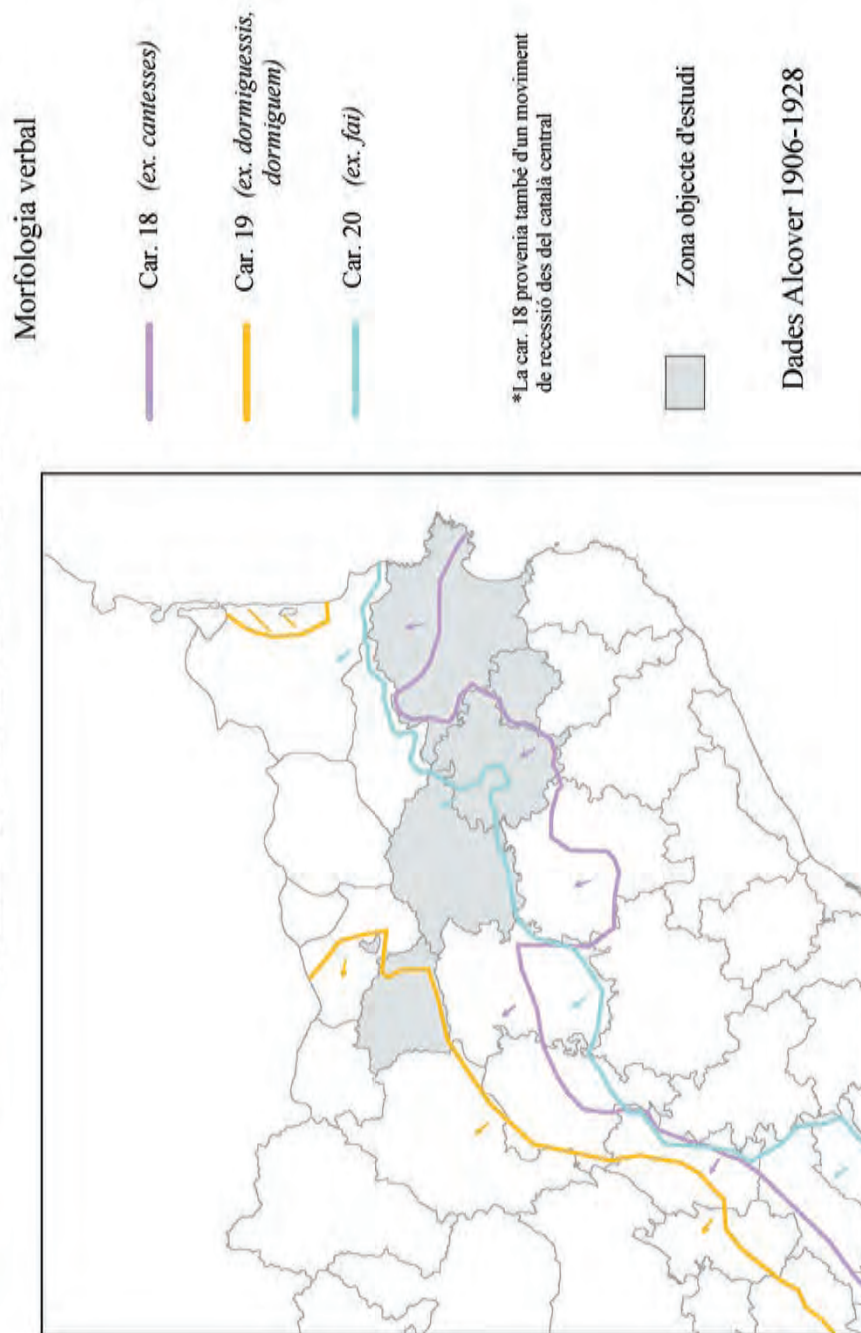
mapa ISOT-10 Tipus IIb: Característiques pròpies de la zona (tot l'eix horitzontal)
Morfologia verbal

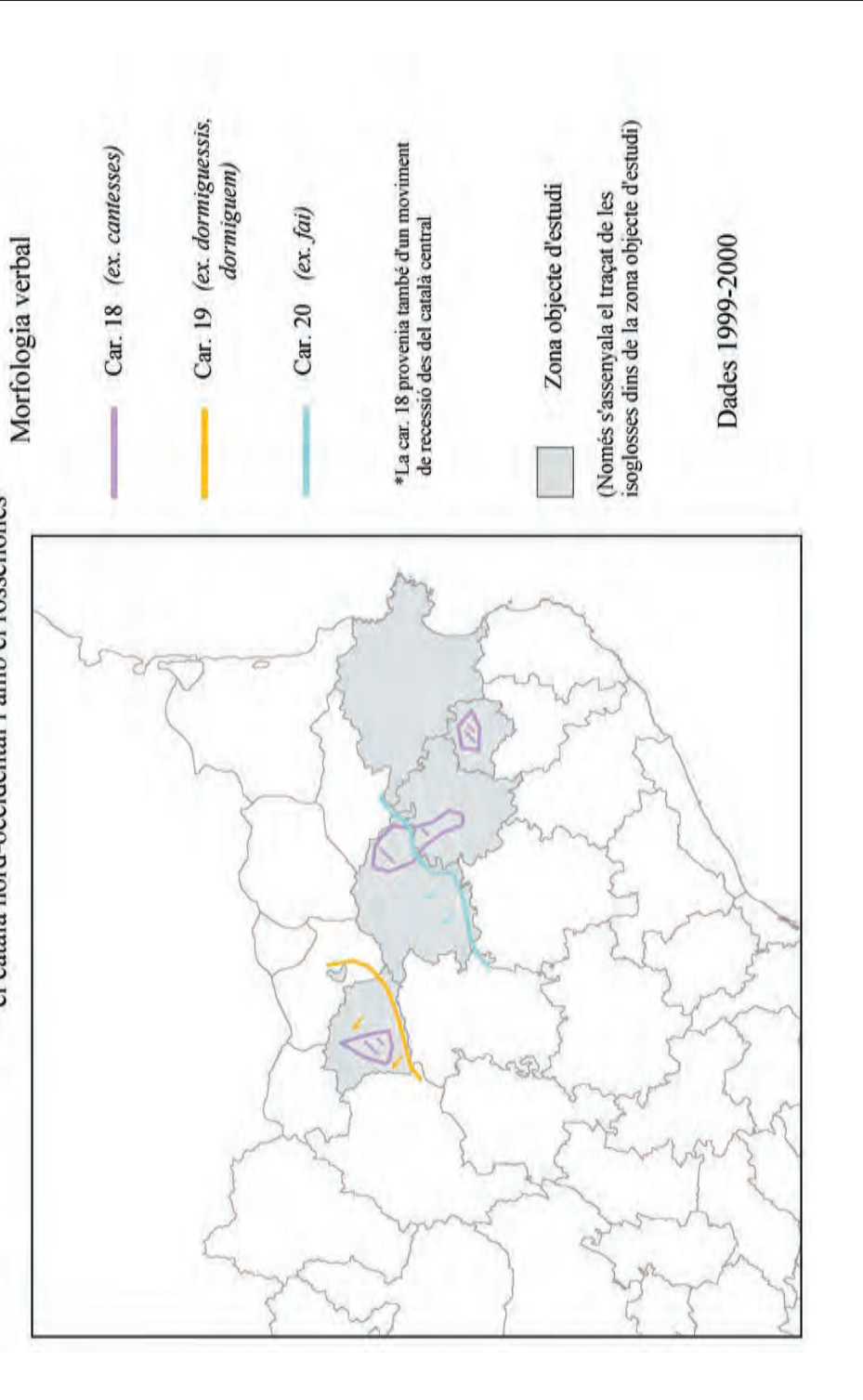

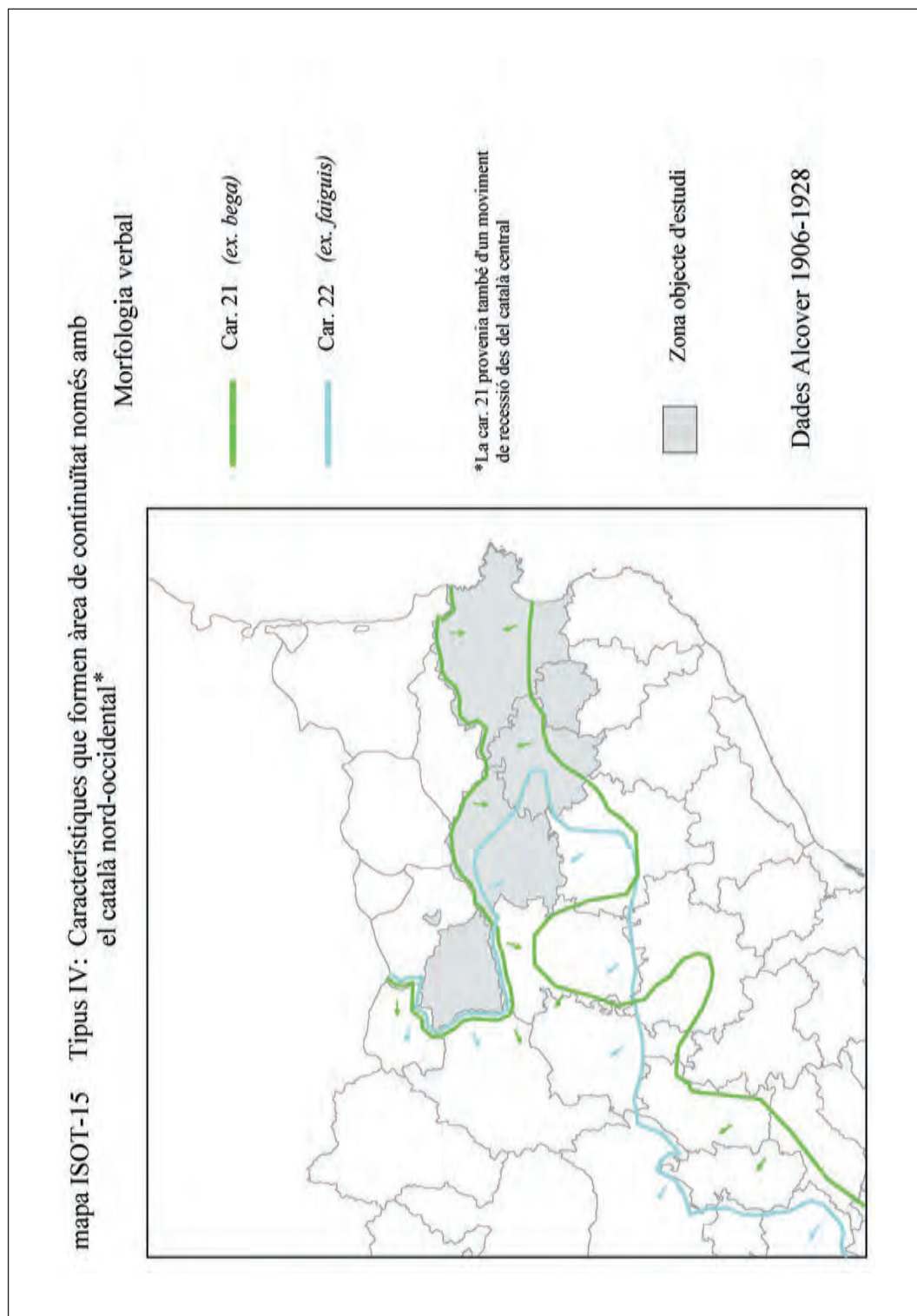

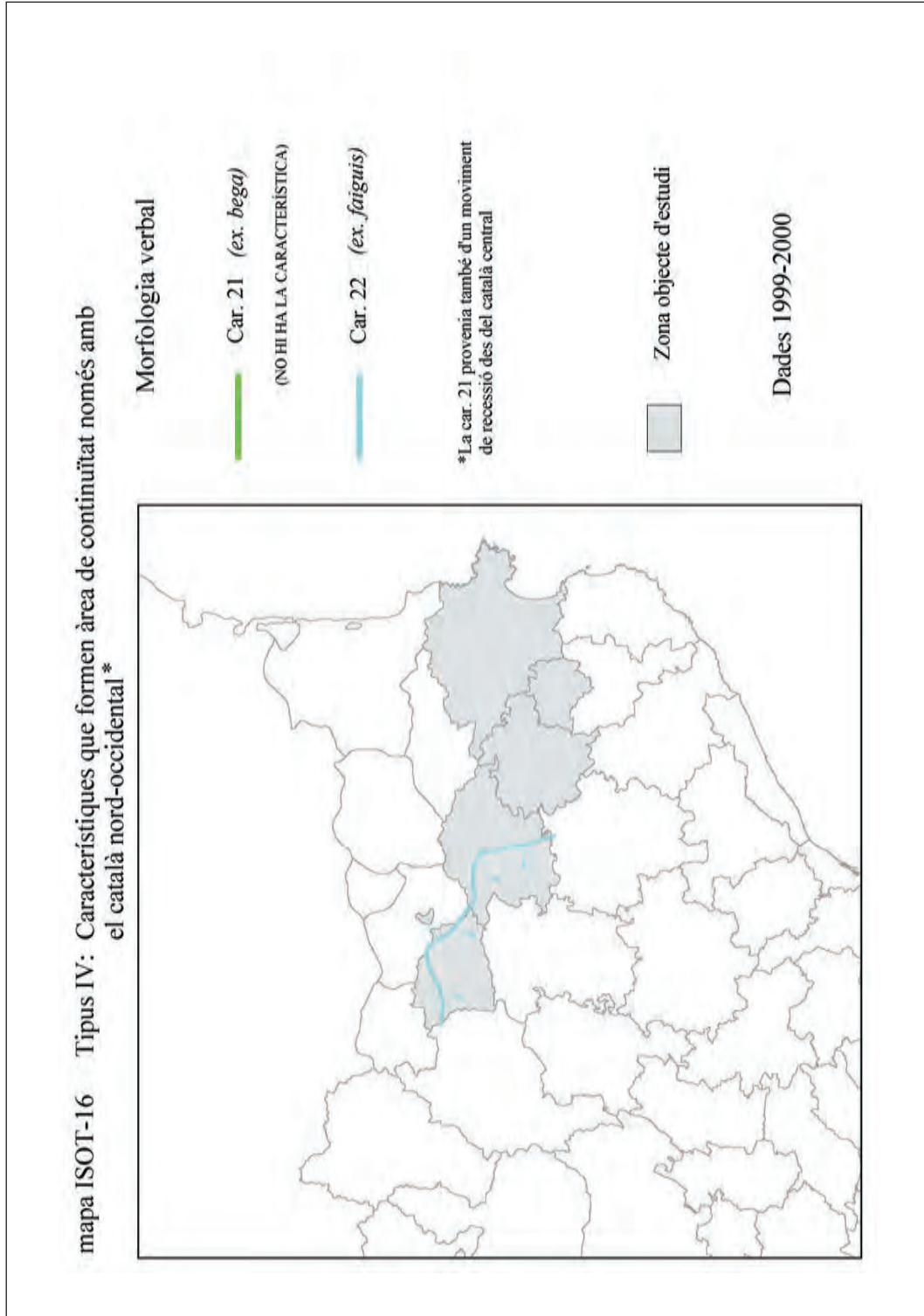
mapa ISOT-13 Tipus III: Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès*

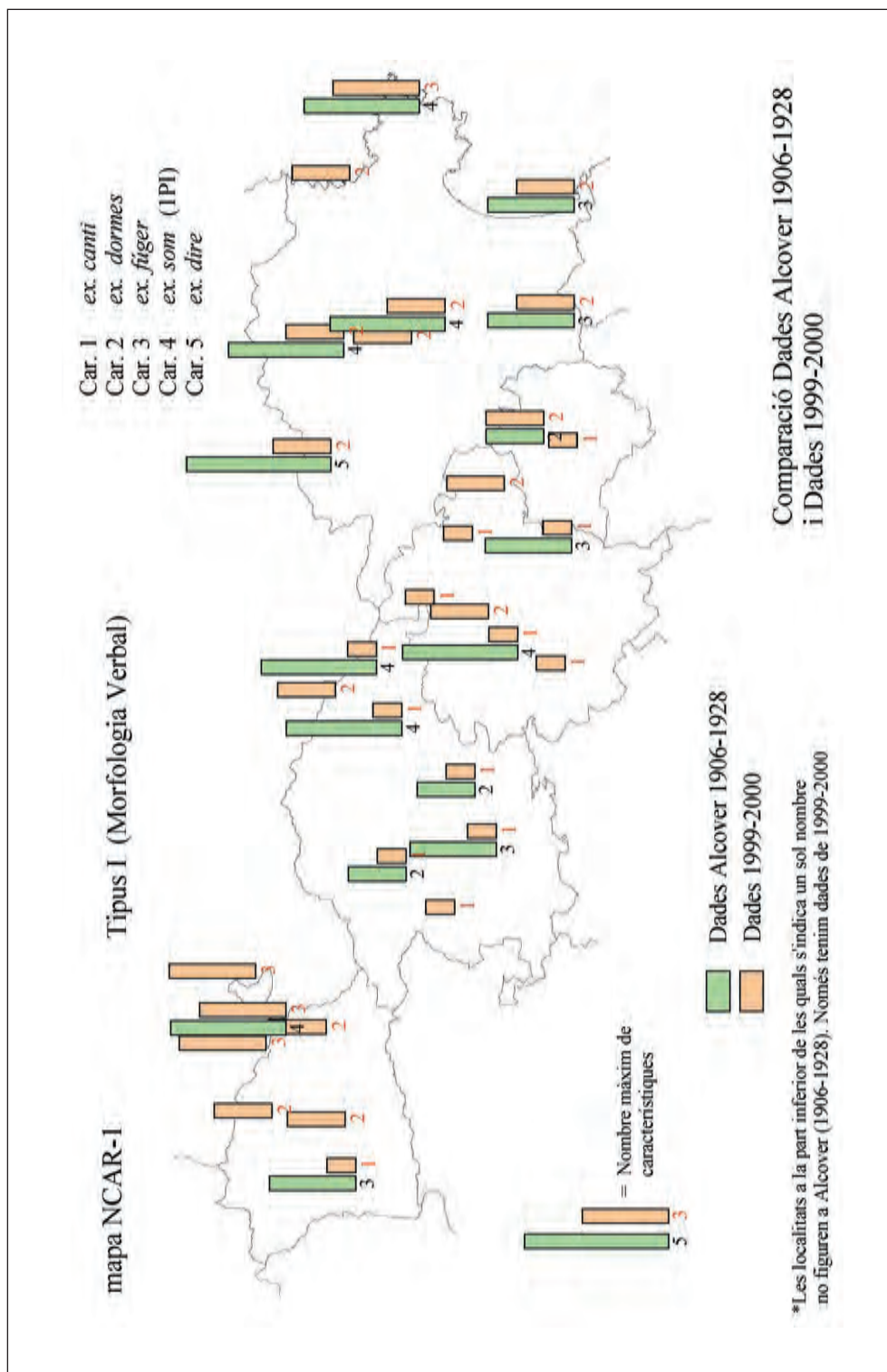

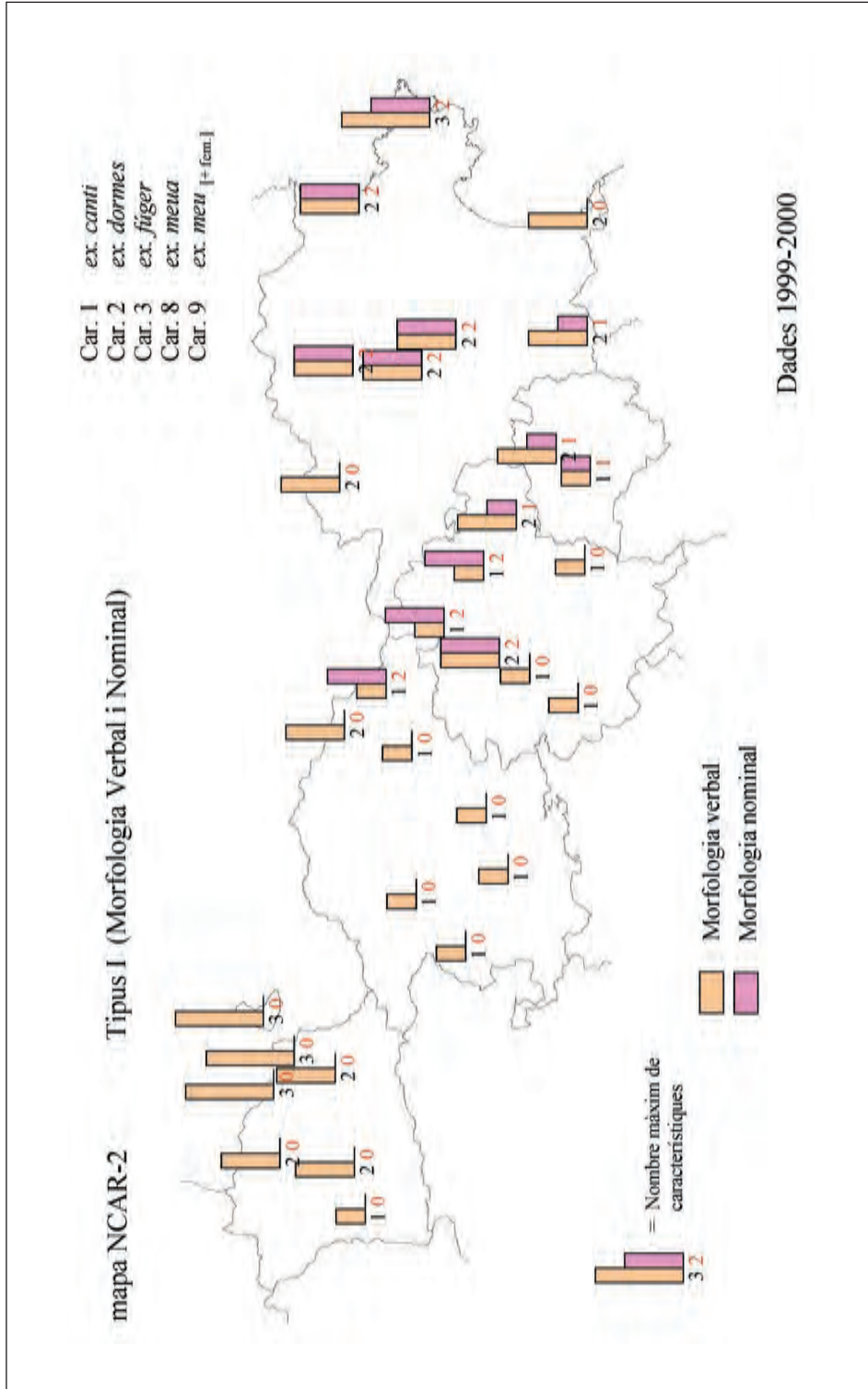
mapa ISOT-14 Tipus III: Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès*

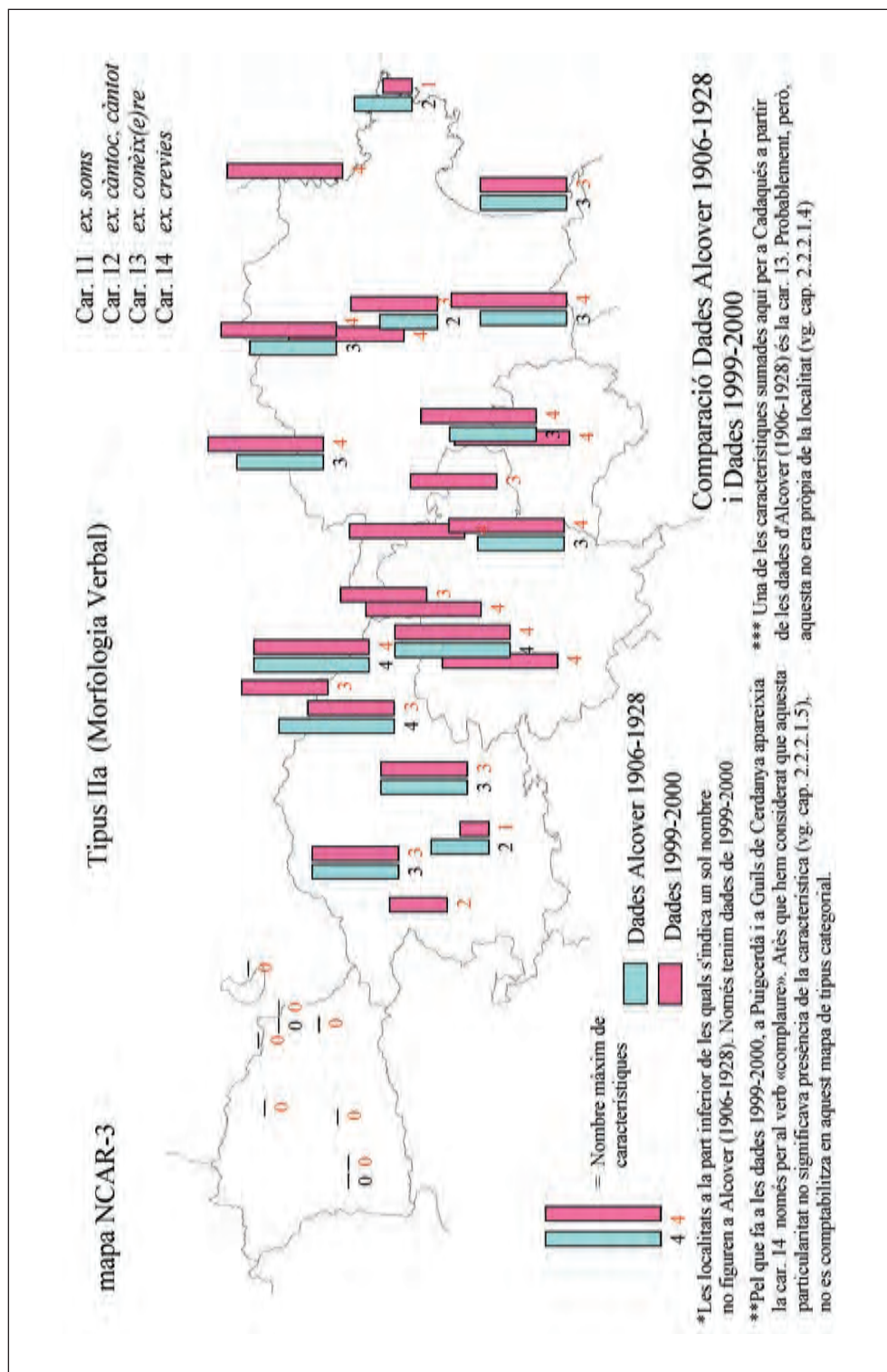

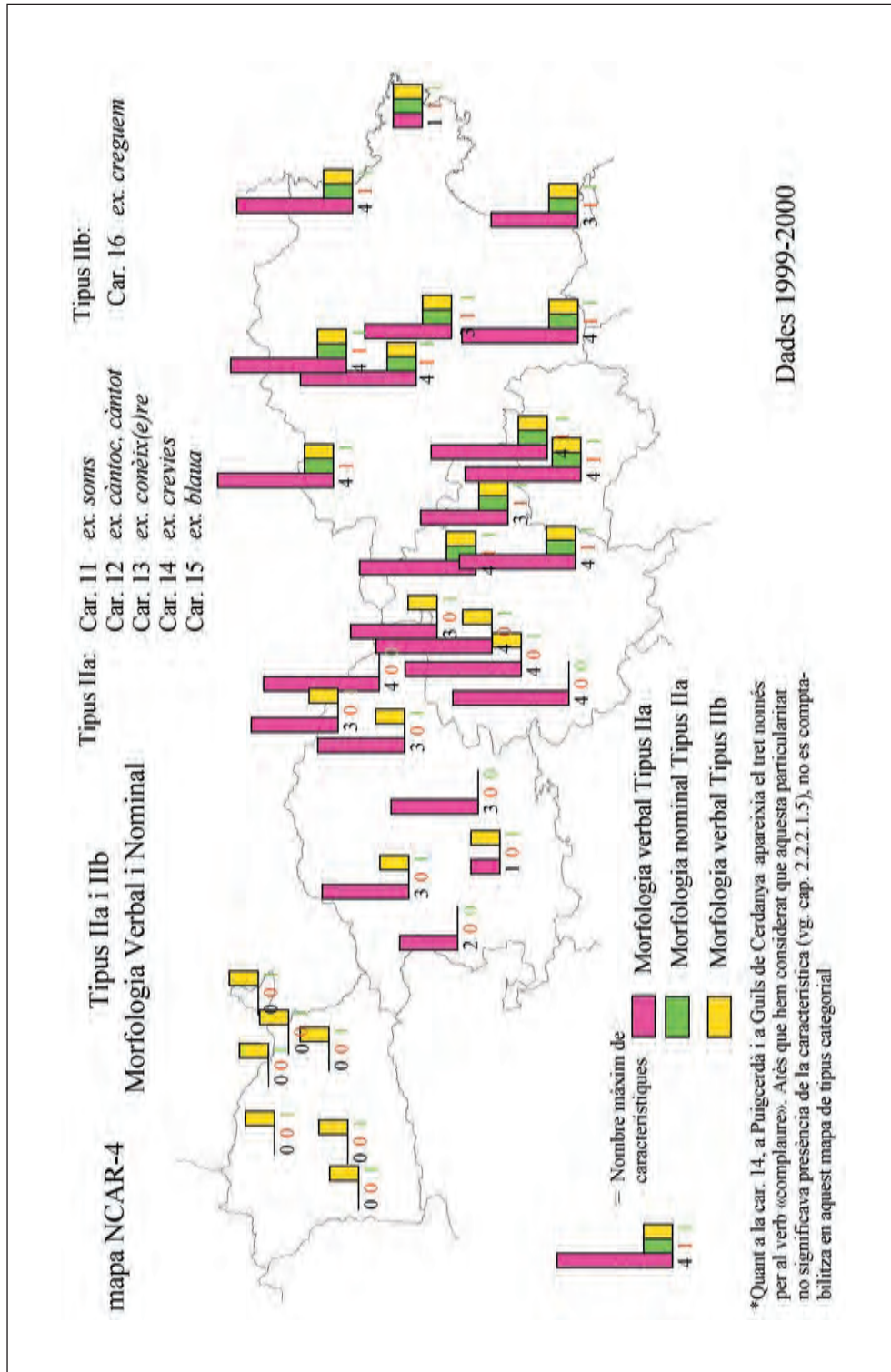

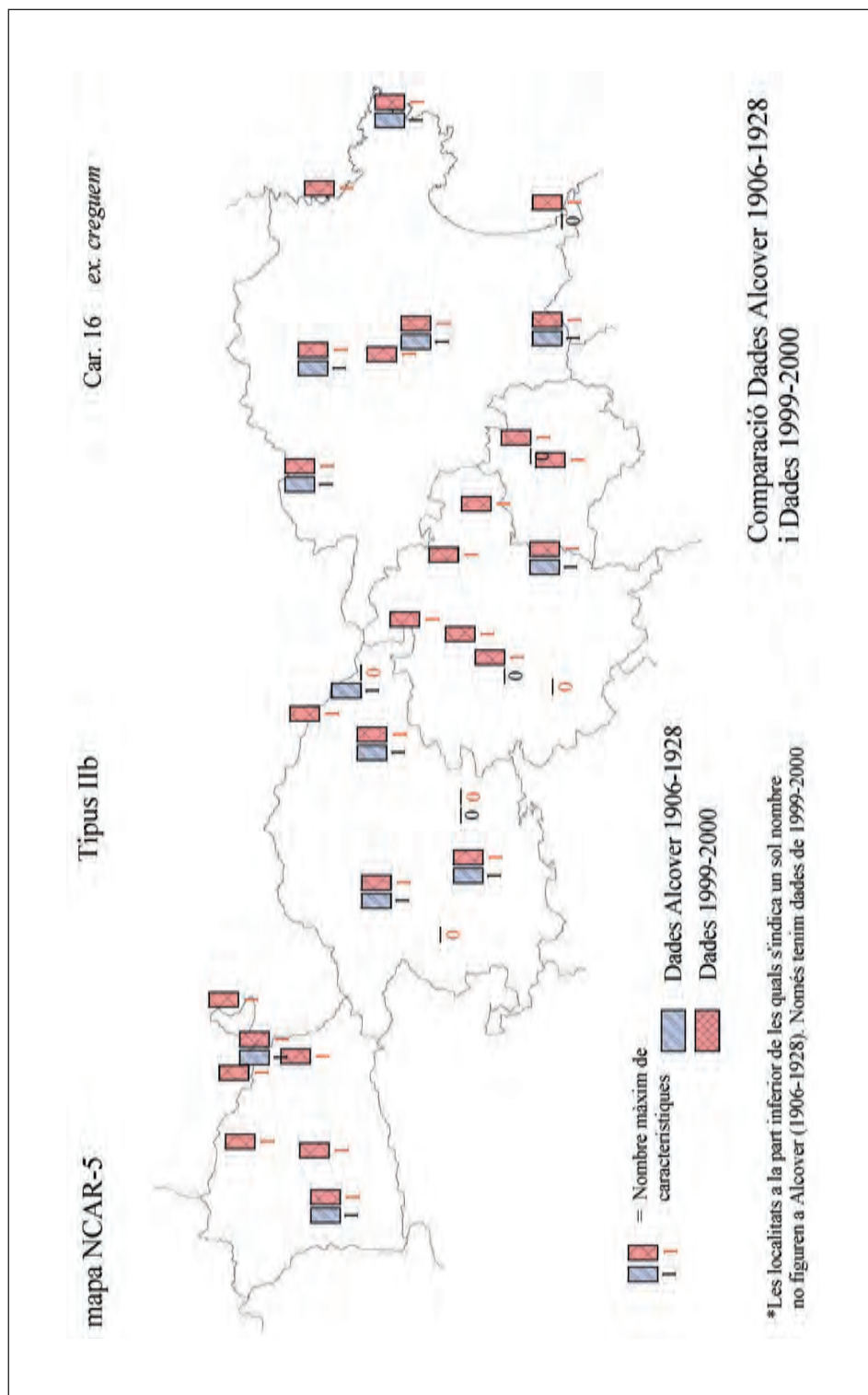

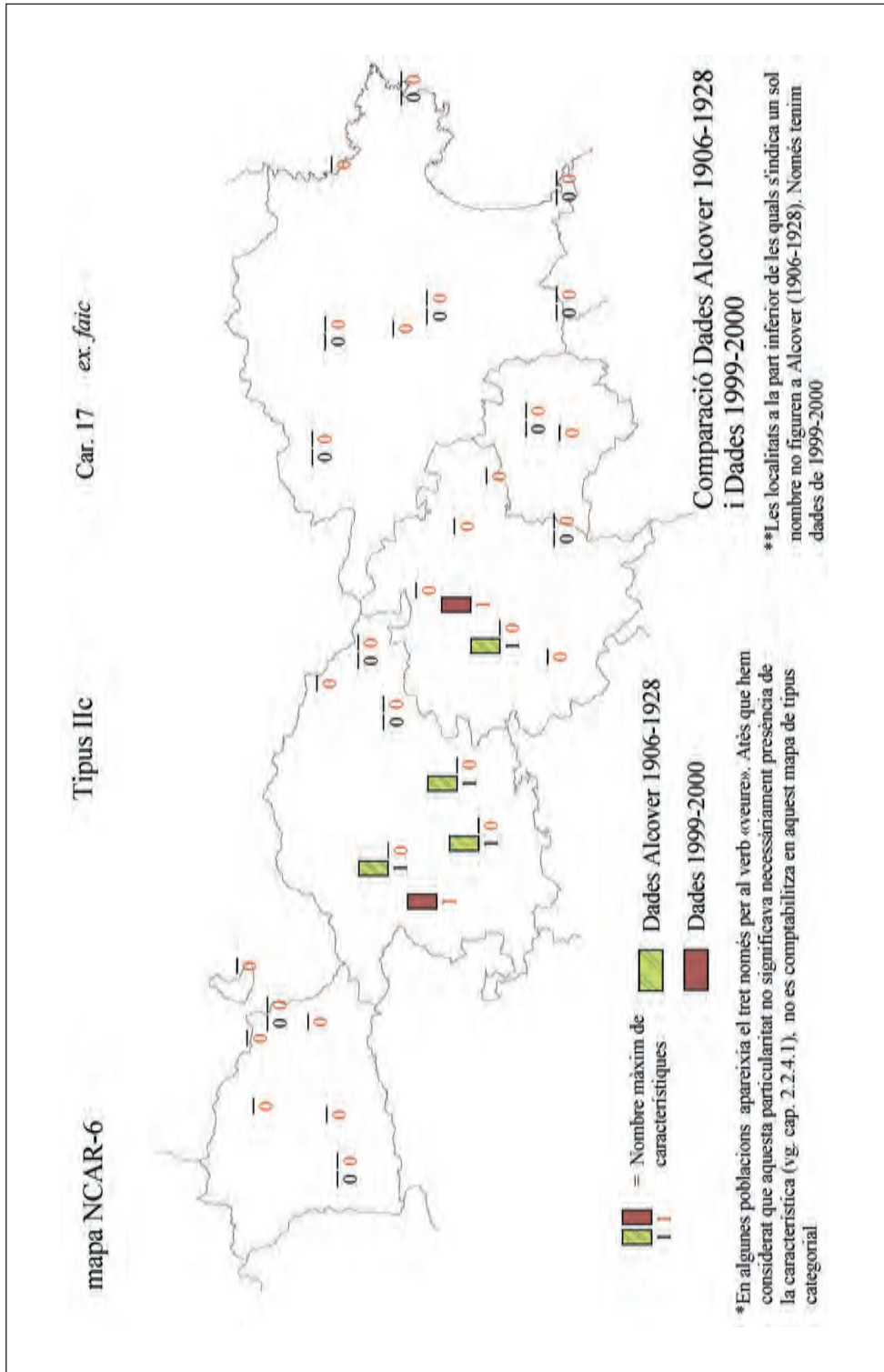

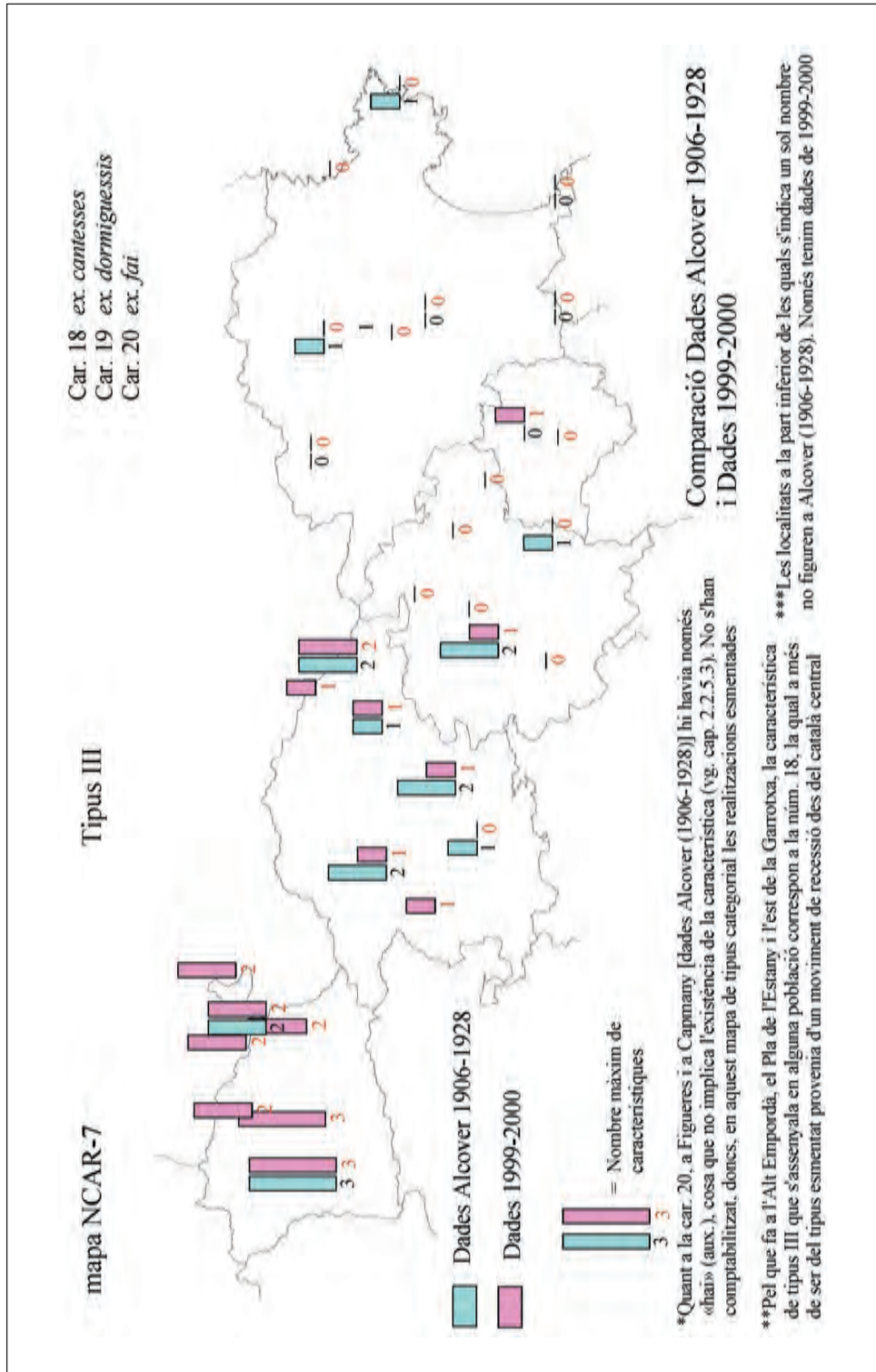

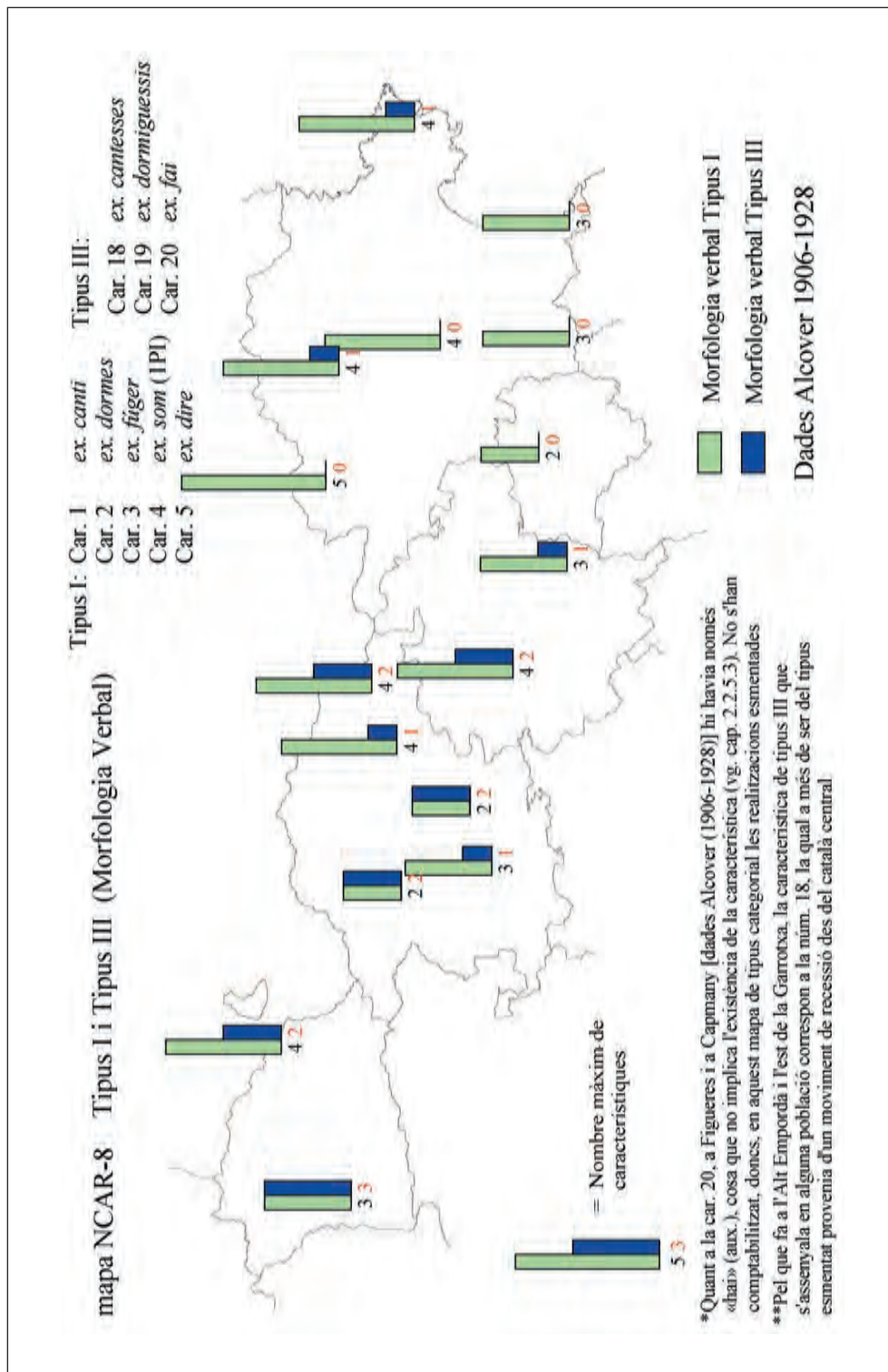

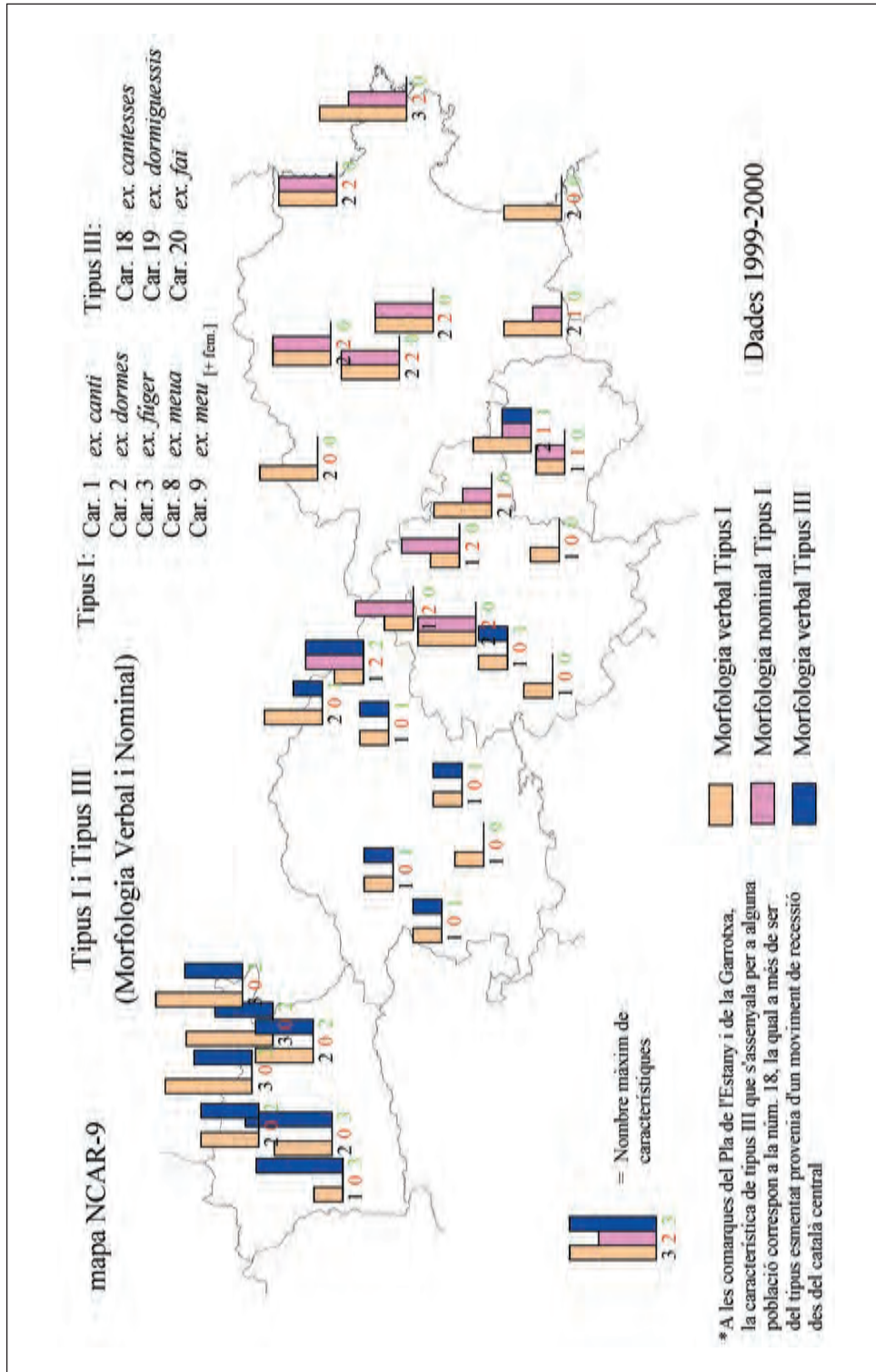

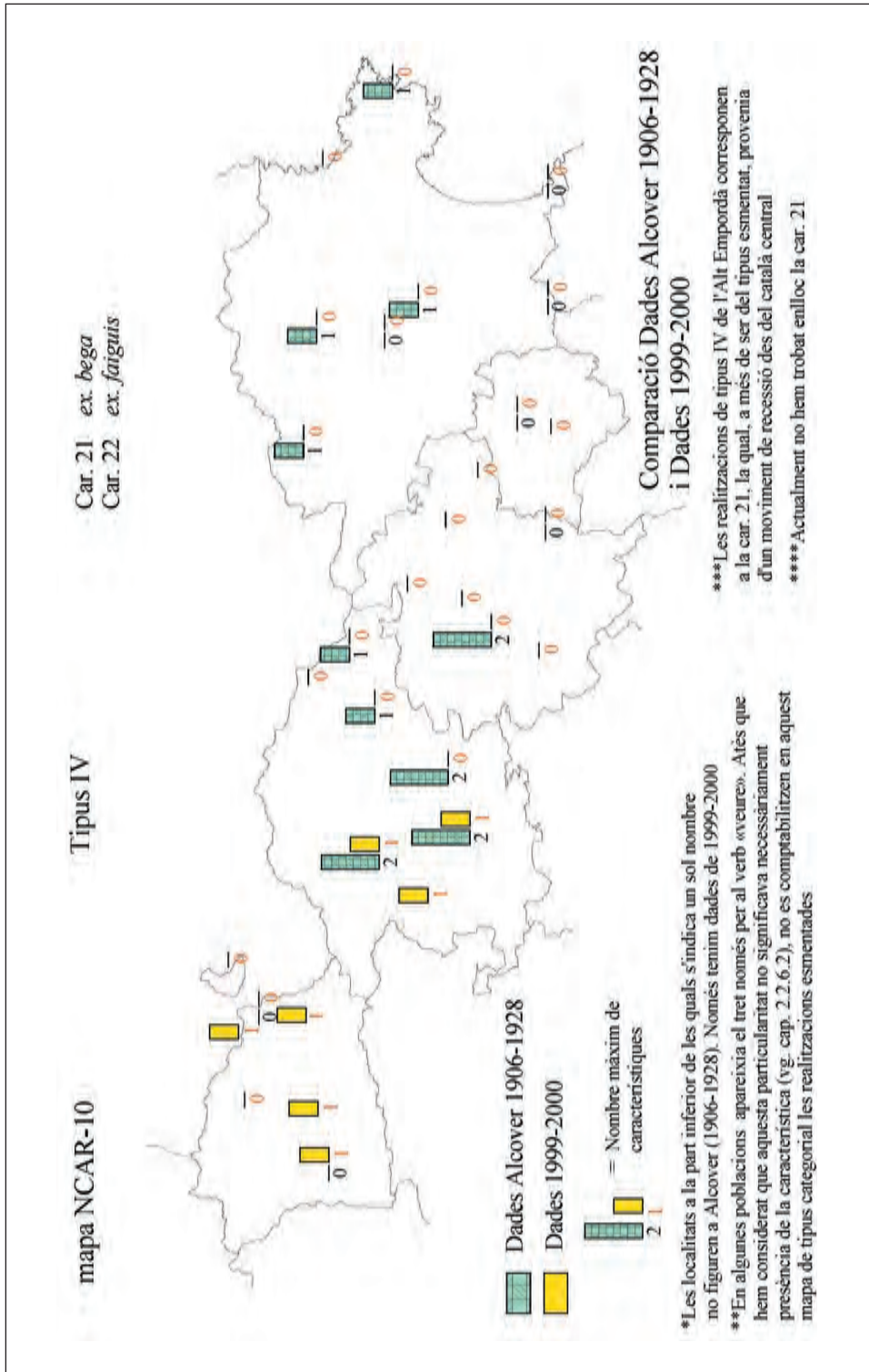

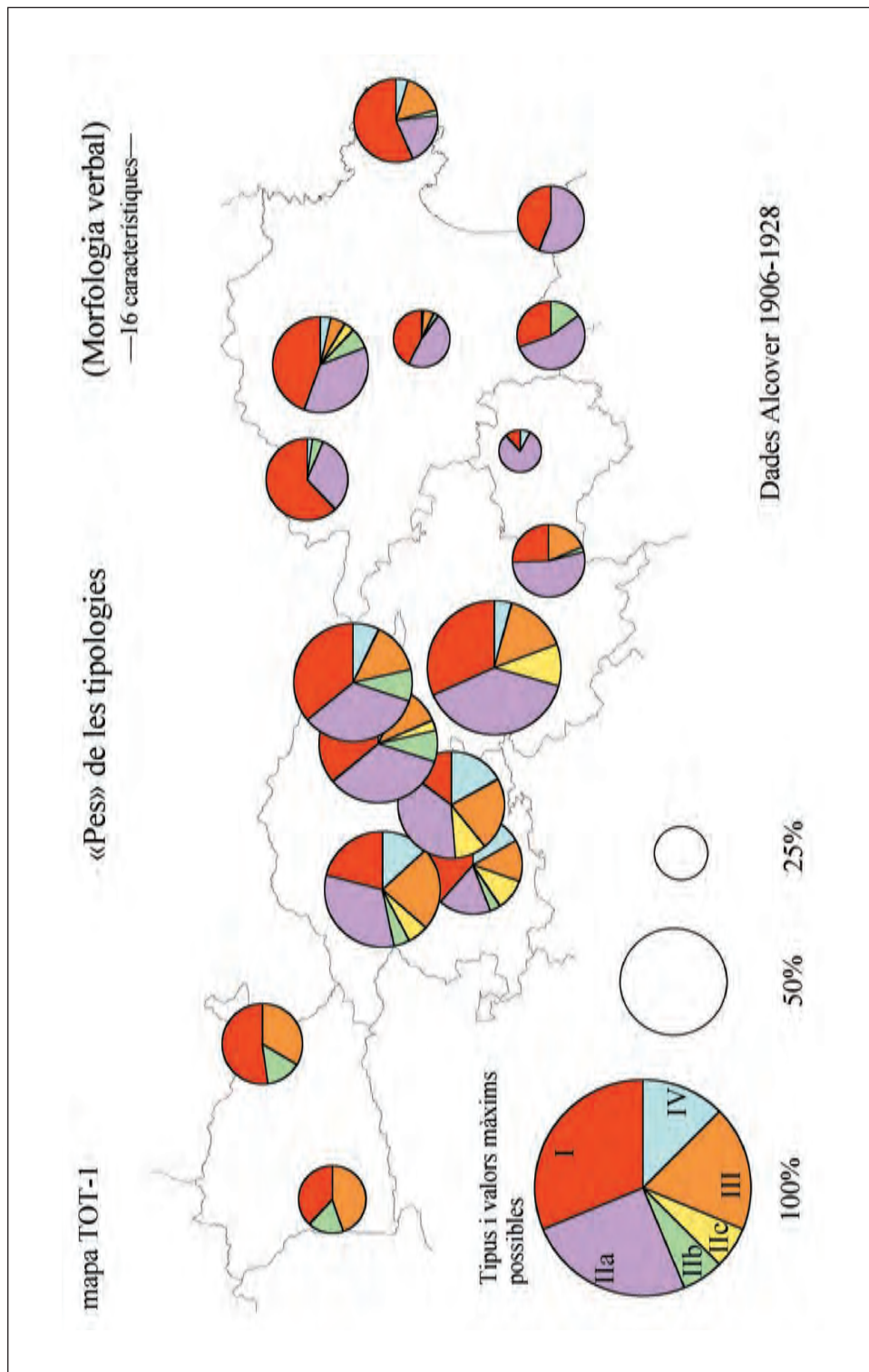

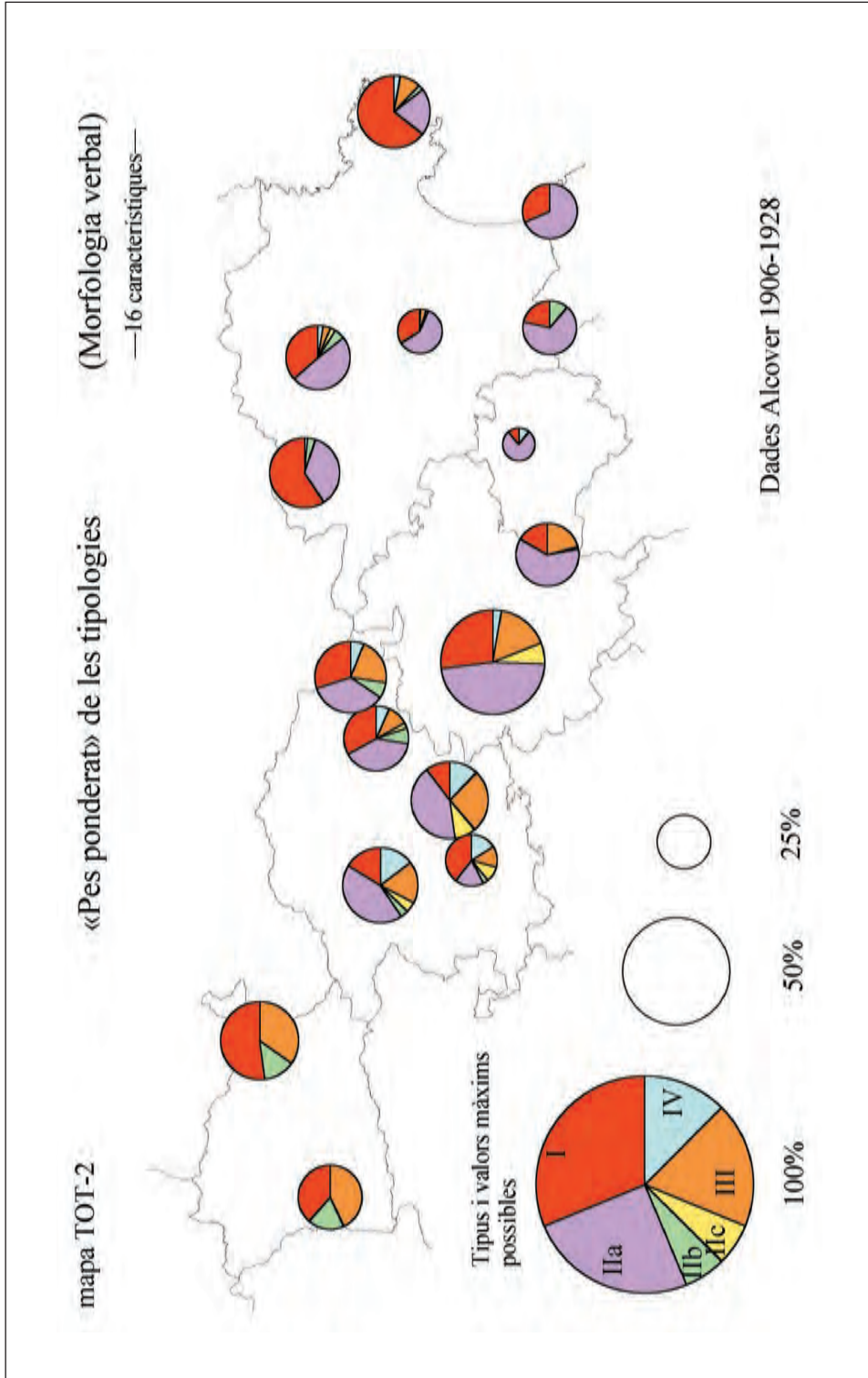

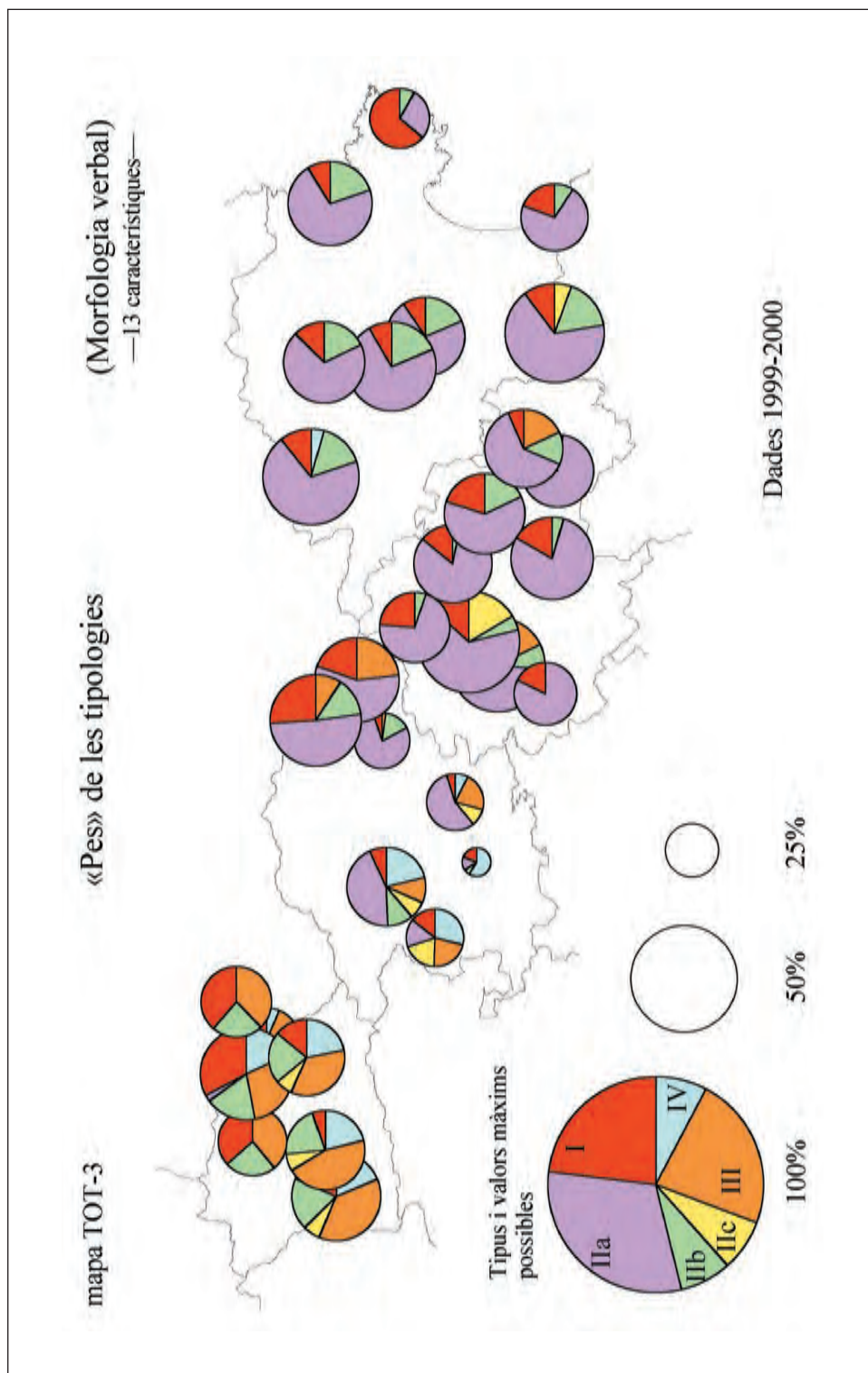

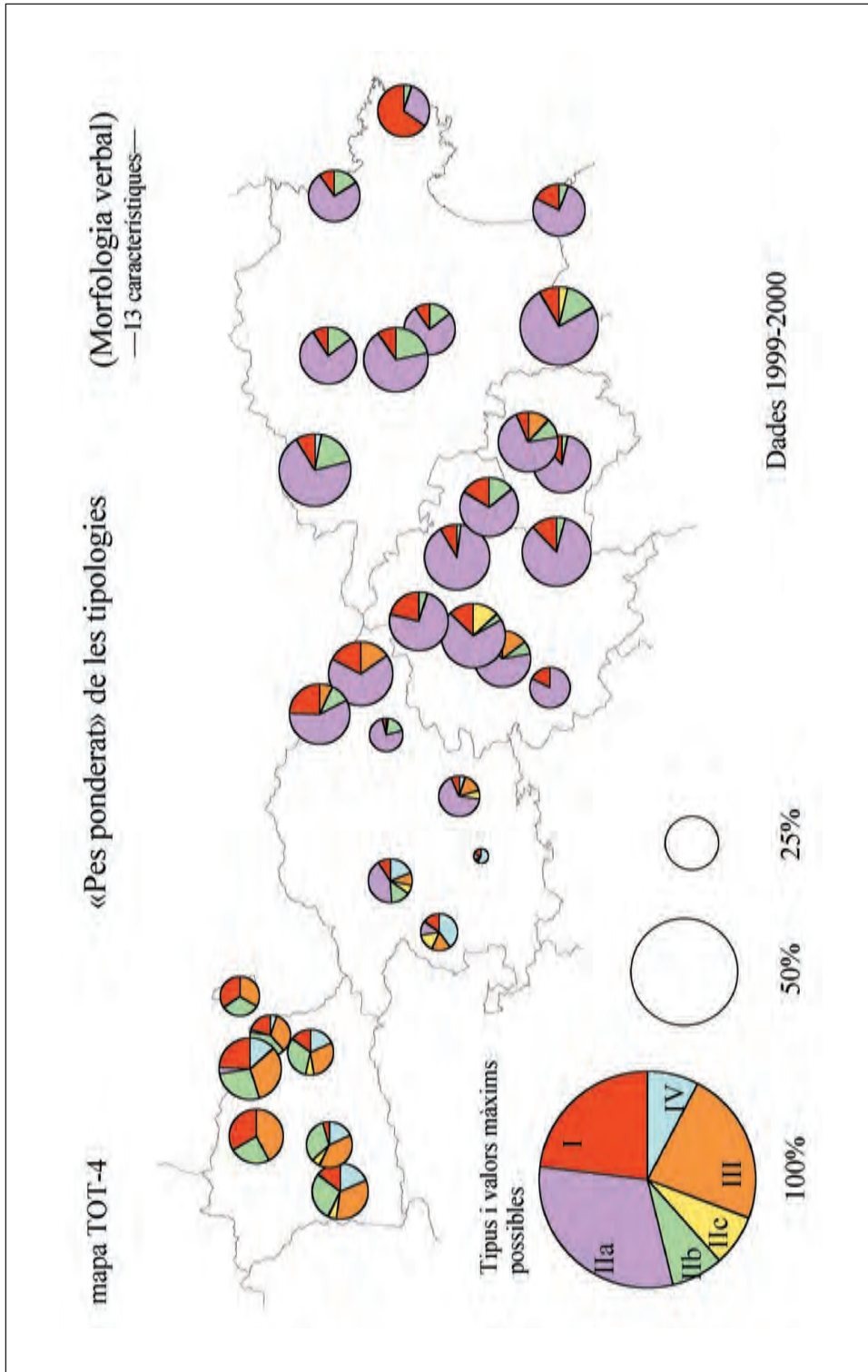

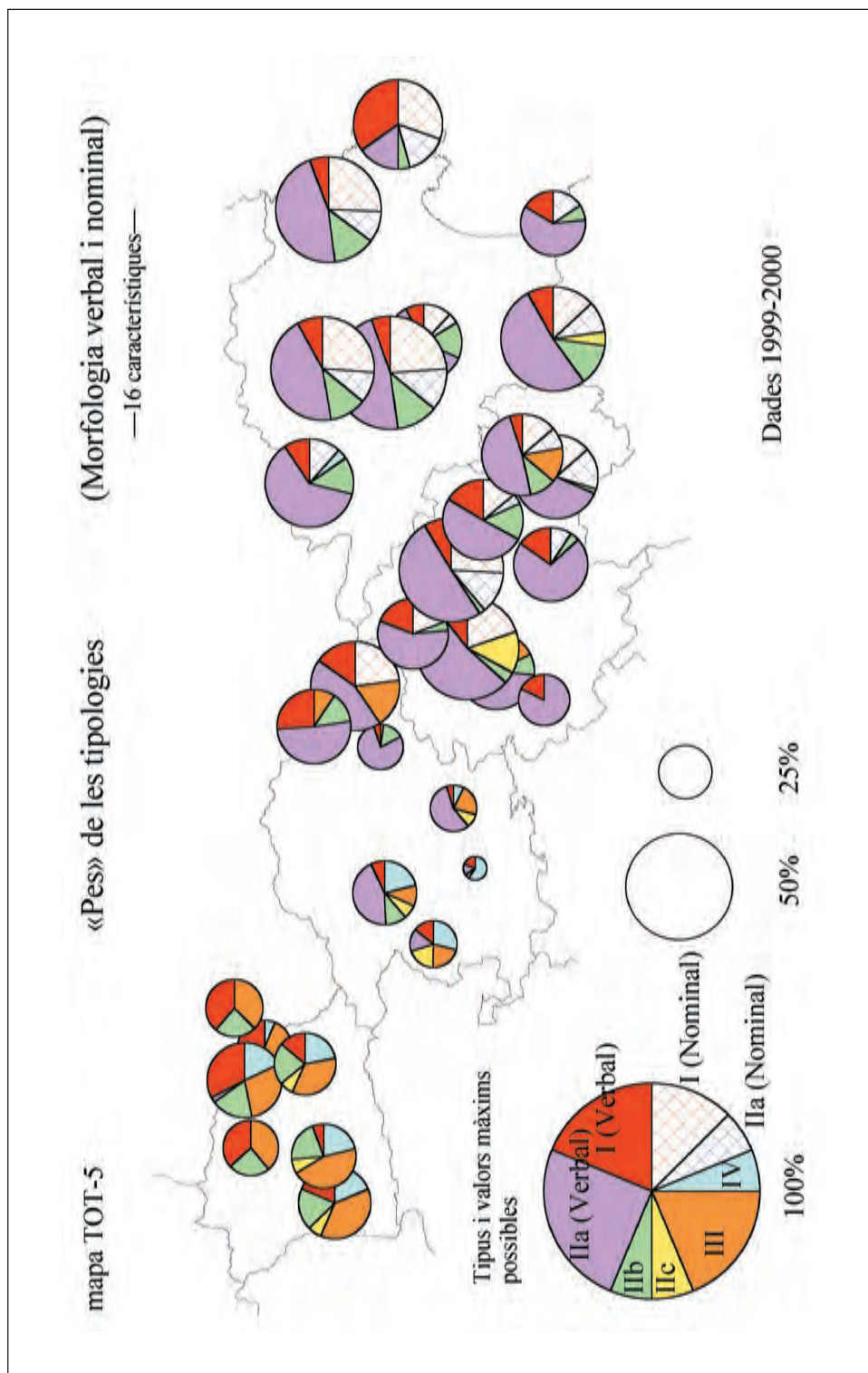

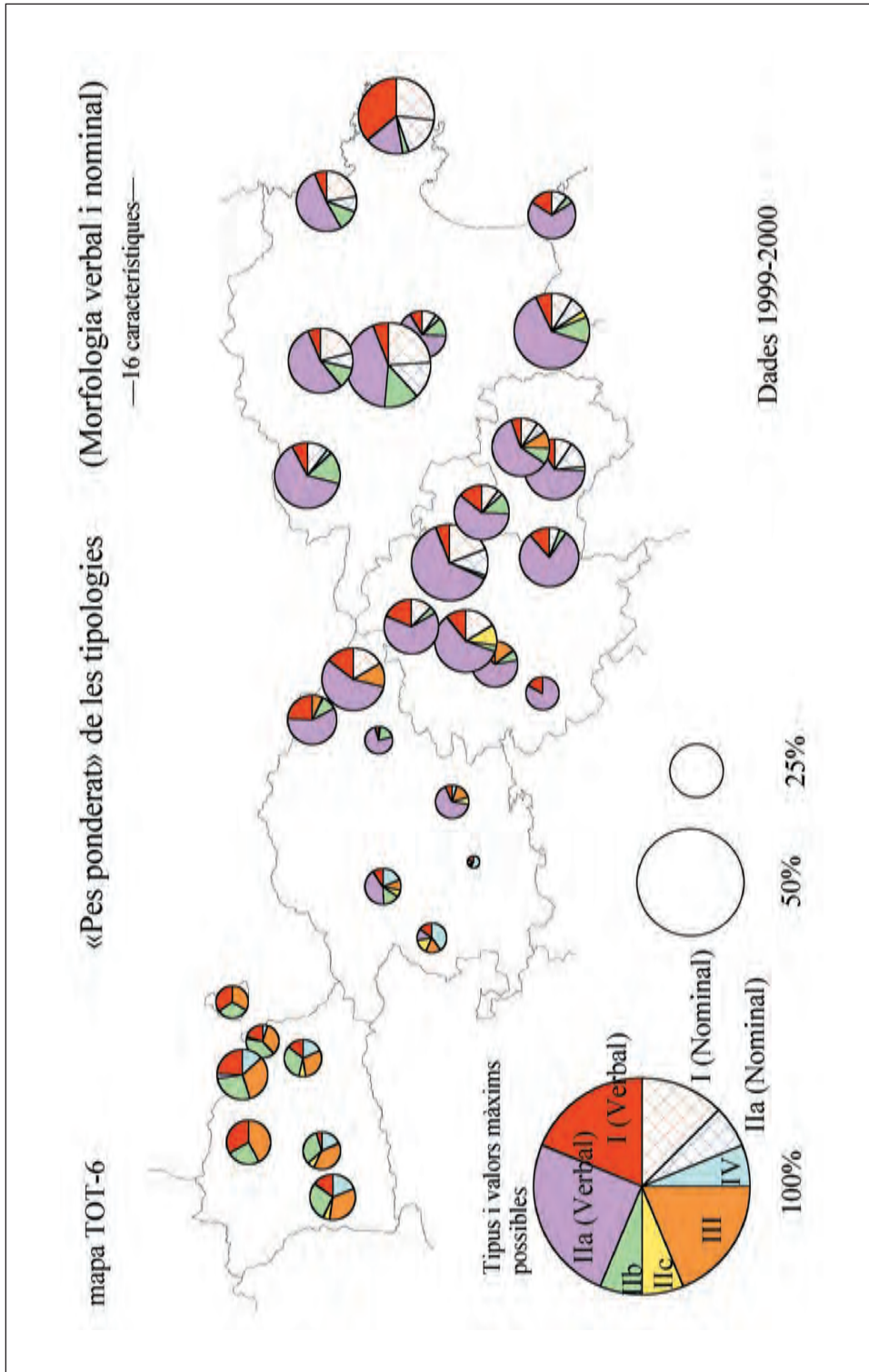

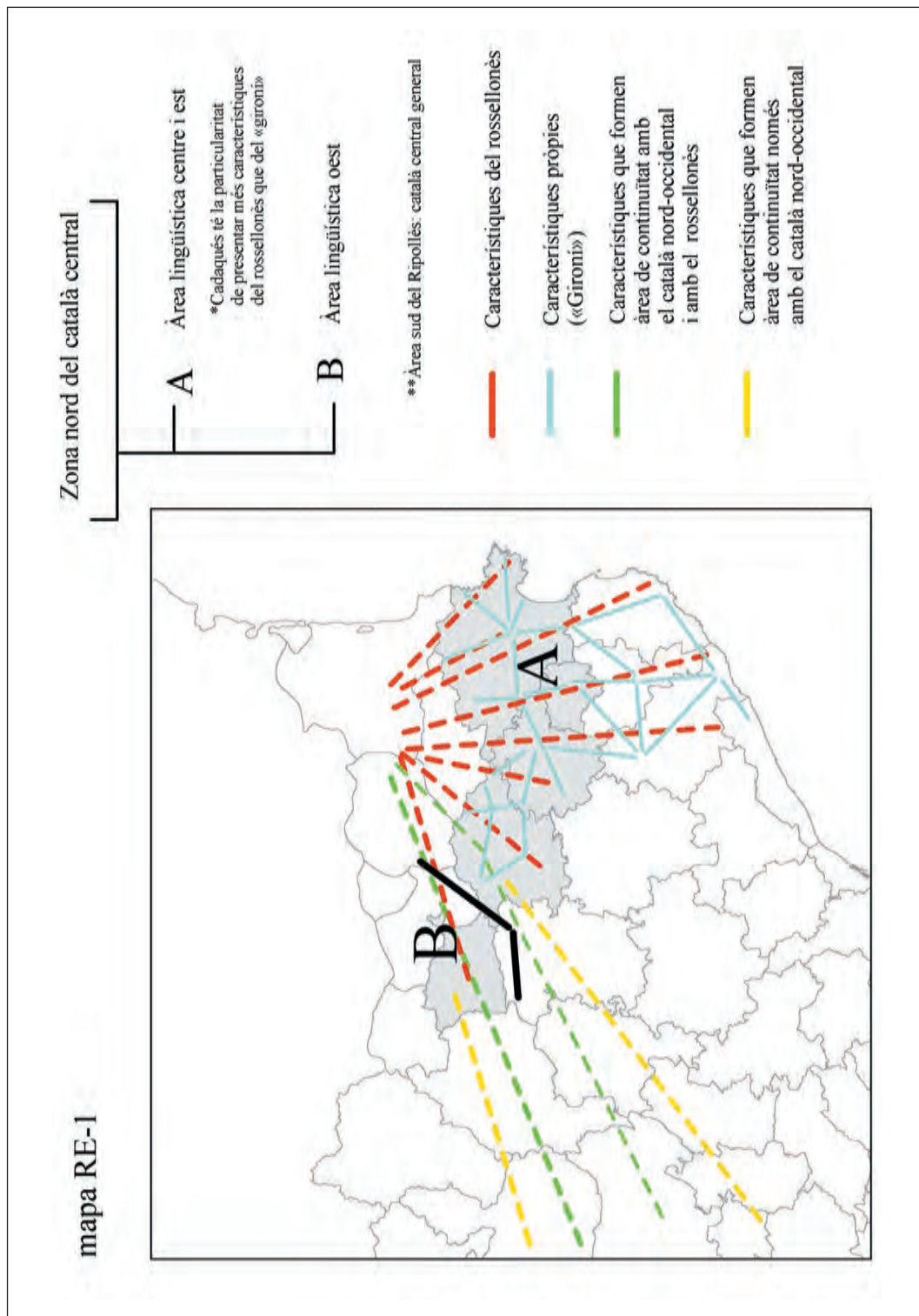

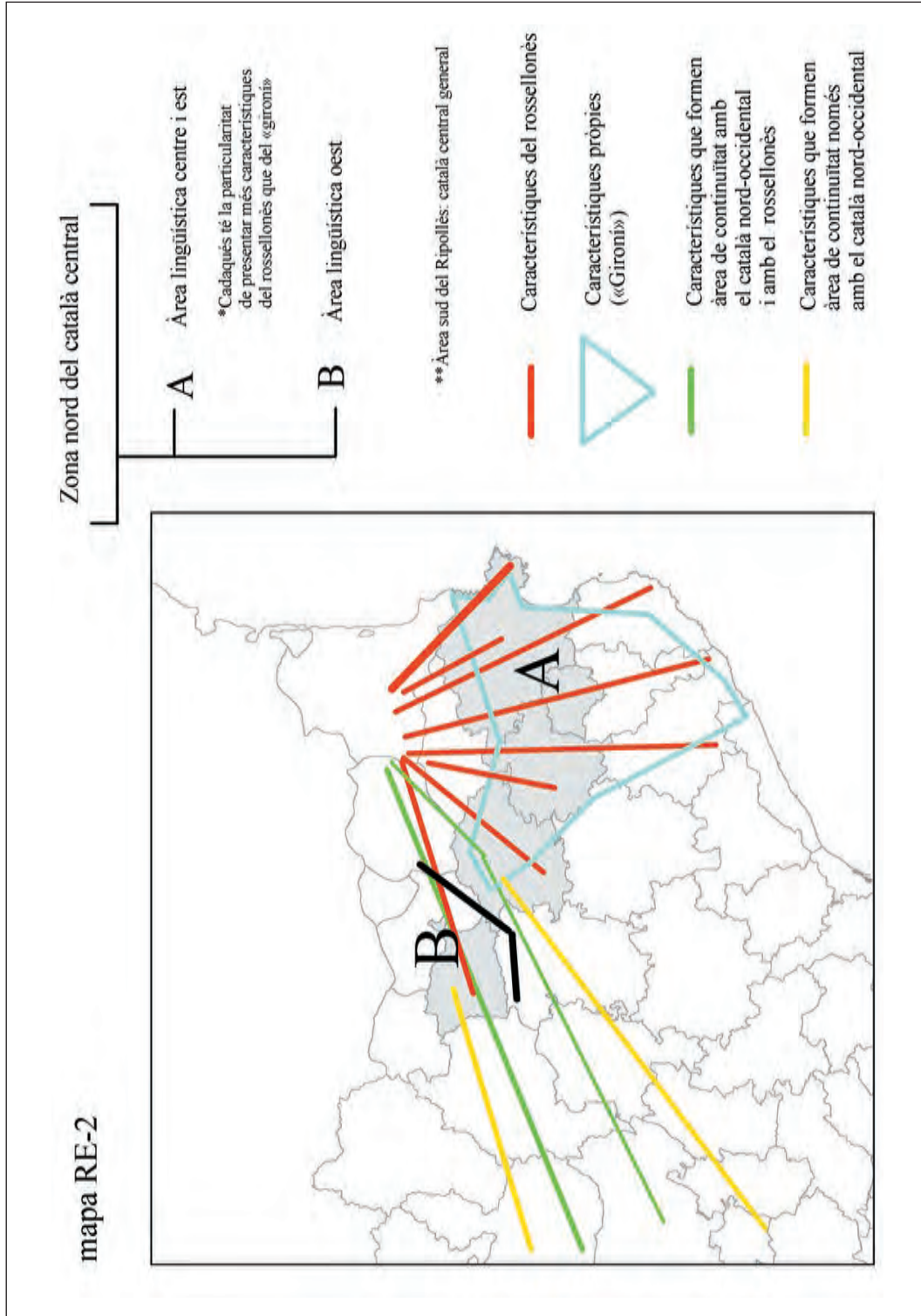

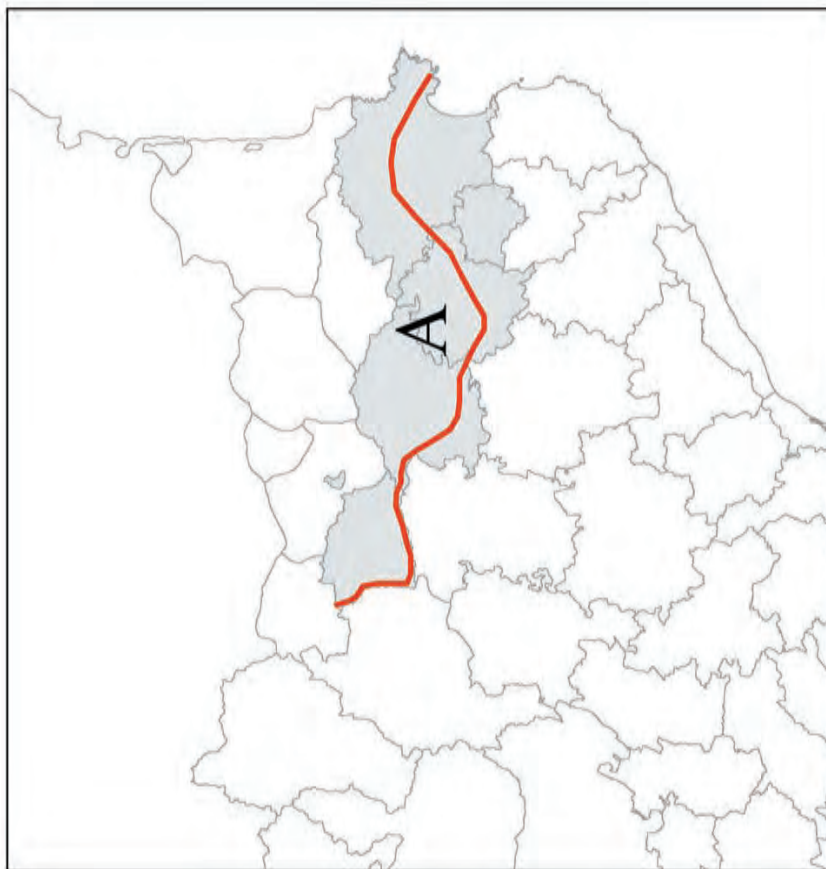

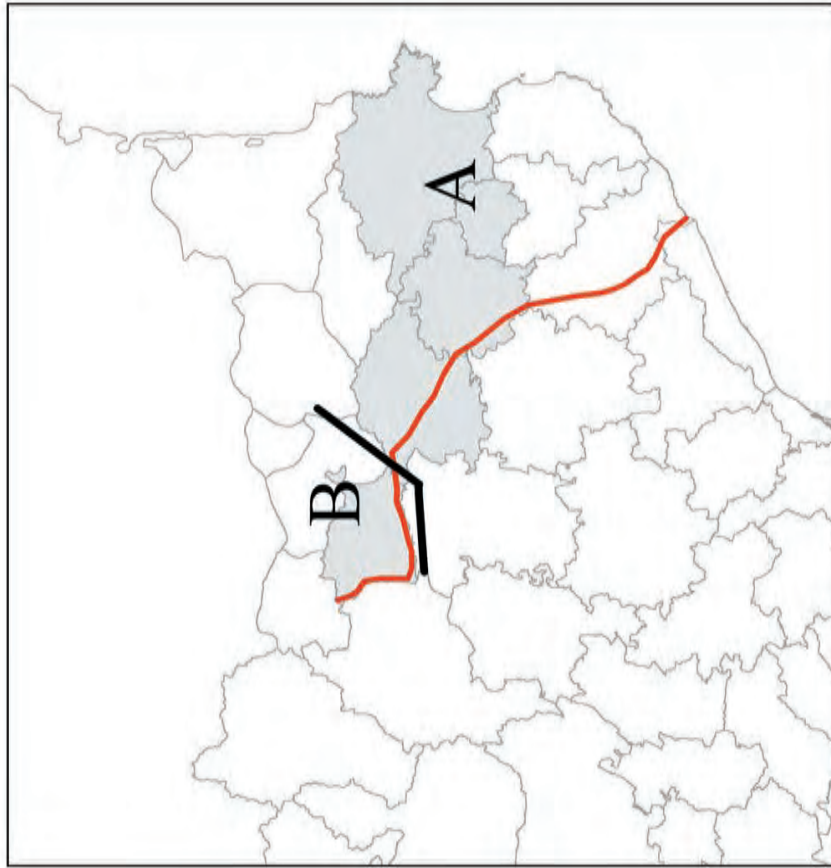

Àrees lingüístiques de la
zona nord del català central:
model actual

mapa RE-3

mapa RE-4

Àrees lingüístiques de la
zona nord del català central:
model proposat

4. Conclusions generals

4.1. DIFERENCIACIÓ LINGÜÍSTICA. ÀREES DIALECTALS

Al nord del català central, hem trobat un conjunt de vint-i-dues característiques de morfologia verbal o nominal que hi han estat presents durant el segle xx i que no es trobaven a la varietat més general del català central (cal especificar, però, que dues no arriben pròpiament a la categoria de característiques, sinó que les realitzacions corresponents han resultat ser variacions esporàdiques). Actualment, d'aquell nombre en queden setze.

Aquestes característiques són de tipologia espacial o distribucional diferent:

a) Algunes formaven àrea de continuïtat només amb el rossellonès (vuit als inicis del segle xx i cinc actualment).

b) N'hi havia que eren autònomes d'altres dialectes; en aquest cas, no hi ha hagut variació numèrica al llarg del segle: cinc, a l'àrea centre i est; una, a l'àrea centre; i, finalment, una altra que, per bé que amb orígens independents a l'àrea centre i est, d'una banda, i a l'àrea oest, de l'altra, actualment abraça, de fet, tot l'eix horitzontal.

c) Constituïen un tercer bloc aquelles que formaven àrea de continuïtat tant amb el català nord-occidental com amb el rossellonès (tres als inicis del segle xx i també avui dia, tot i que una es troba en un estat pràcticament residual).

d) Finalment, tenim aquelles que formaven àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental (dues als inicis del segle xx, de les quals en resta una actualment).

Dues de les característiques —una del grup *c* i una del grup *d*— provenien també d'un moviment de recessió des de la resta del català central.

En aquest espai nord del català central queden definides dues àrees lingüístiques, una de les quals (la del centre i est) constitueix d'una manera marcada un subdialecte del català central. Tot i que aquestes àrees presenten trets del rossellonès —fins al límit sud de cadascuna—, no són ben bé homologables a causa, sobretot, del fet que l'àrea que ocupa la part centre i est gaudeix del privilegi de tenir també trets lingüístics propis rellevants. En el cas de la morfologia verbal i nominal, objecte del nostre estudi, aquests trets lingüístics propis superen en pes els provinents del rossellonès i durant el segle xx s'han mantingut fermes tant pel que fa a la superfície com pel que fa al grau de realització.

Les coincidències que presenten ambdues àrees, quant als trets de transició al rossellonès, s'han de considerar «derivades» i no constitutives: és a dir, s'expliquen pel fet que totes dues zones s'interrelacionen amb el dialecte rossellonès, però cal dir que ho fan de manera independent. Així, no es

tractarà d'una àrea amb matisos diferents a banda i banda (A_1 i A_2), sinó de dues àrees constitutivament diferents (A i B), amb coincidències de tipus derivat.

Formen l'àrea lingüística centre i est les comarques de l'Alt Empordà, la Garrotxa, el Pla de l'Estany, el Ripollès (per a aquesta comarca, però, vg. *infra*) i, segons les dades dels inicis del segle xx, també el Baix Empordà, el Gironès i la Selva. És a dir, d'una manera molt aproximada, els límits del bisbat de Girona. (Un treball que tenim en curs sobre les tres darreres comarques i el nord del Maresme —que als inicis del segle xx a vegades s'aplegava amb aquelles (cosa explicable per tal com aquesta part de la comarca indicada també pertany al bisbat esmentat)— pot precisar fins a quin punt s'hi manifesten encara formes coincidents amb la resta de l'àrea.)

A la part oriental i central, que acabem de delimitar, hi ha simbiosi de trets: d'una banda, els autòctons (que podríem qualificar més específicament de «gironins») i, de l'altra, els de transició cap al rossellonès. Aquests dos grups de característiques no es troben, però, en subàrees delimitades, sinó que poden compartir tot el territori. Es poden localitzar alguns trets del rossellonès fins al límit sud de l'àrea, situat de manera que inclou dins d'aquesta la comarca de la Selva —i, en algun cas, el nord del Maresme.

La quantificació comparada d'ambdós tipus de trets (els rossellonesos i els de tipus gironí) a l'àrea centre i est és, pel que fa a les dades examinades, clarament favorable als de tipus gironí. Actualment, només se n'exceptua Cadaqués, població que és l'única que exhibeix un grau major de trets del rossellonès que no pas dels exclusius de l'àrea gironina.

Als inicis del segle xx —i limitant-nos ara necessàriament a la morfologia verbal—, aquesta particularitat de Cadaqués era compartida també per Maçanet de Cabrenys. Aleshores, les poblacions del nord-est del Ripollès tenien aquests dos components en una proporció igualada. La resta de poblacions d'aquest espai centre i est, però, es decantaven per les característiques gironines. (També hi ha l'excepció de Ripoll, localitat on els trets de tipus gironí es trobaven en estat molt recessiu, cosa que sembla ser l'explicació del major percentatge dels de tipus rossellonès —d'altra banda, també aquests darrers s'hi localitzaven en un grau baix.)

L'àrea lingüística oest estaria formada per la Baixa Cerdanya, que, pel que fa als trets analitzats en aquest estudi, s'ha mostrat tothora solidària amb l'Alta Cerdanya (cal advertir que les dades de què hem disposat per a l'Alta Cerdanya són només les corresponents als inicis del segle xx).

Com a diferències lingüístiques respecte a la resta del català central, la Cerdanya tindria les que comparteix amb el rossellonès i les que es poden explicar —o es veuen reforçades— pel seu veïnatge amb el català nord-occidental. En pot presentar també algunes de pròpies; però, pel que fa a la morfologia verbal i nominal —objecte de l'estudi present—, han estat escasses. La seva especificitat, doncs, és sobretot de tipus transicional.

A la part sud i occidental del Ripollès, tot i haver-hi alguns dels trets més específicament «gironins» de l'àrea centre i est, aquests hi tenen actualment en conjunt un pes molt baix, de manera que sembla més adequat considerar que es tracta, bàsicament, d'un sector en el qual predomina la varietat més comuna del català central (varietat que, ja als inicis del segle xx, s'apreciava que empenyia amb força des del sud).

També el Ripollès té alguns trets de transició cap al català nord-occidental, però de manera independent de la Cerdanya. Entre aquesta darrera comarca i el Ripollès no hi constatem flux lingüístic, malgrat que es tracta de dues comarques contigües.

4.2. ASPECTES DE DESCRIPCIÓ LINGÜÍSTICA DEL CATALÀ

El nostre estudi, en el tractament que ha realitzat de manera particularitzada de cadascuna de les característiques de morfologia verbal i de morfologia nominal, creiem que fa algunes aportacions a la descripció lingüística del català:

a) A la nostra zona, el segment final [k] que apareix en les formes del tipus *càntoc* (car. 12) és —almenys actualment— epítesi i no marca de persona-nombre com algunes aportacions recents havien suggerit —basant-se en la comparació amb formes com *prenc*, *bec* (de la subclasse verbal [II, +ext.]) i atès que prèviament havien atorgat ja el valor morfemàtic indicat a la [k] d'aquestes darreres formes.

El caràcter d'epítesi de la [k] de les formes del tipus *càntoc* es fa clarament palès si fem atenció al fet que hi ha hagut substitució al llarg del segle xx de [k] per [t], element aquest darrer que en cap cas pot fer referència a marca de persona-nombre (s'esdevé que [k] s'ha mantingut a la subclasse verbal [II, +ext.]).

b) Per al rossellonès (i per a la prolongació del tret dins de la nostra zona), quedarien assignats a la classe verbal III els verbs amb vocal temàtica /i/ als diversos temps verbals excepte a l'infinitiu (ex. *fúger* ~ *fugim*, *córrer* ~ *corrim*). Així, s'oferiria a aquesta classe la possibilitat de no exhibir vocal temàtica a l'infinitiu (de la mateixa manera que s'esdevé a la classe verbal II).

c) La correlació entre l'existència de la forma *soms* (4 PI 'ser') i la de la forma *som* (1PI 'ser') ja va ser posada en relleu per Comas (1970). Amb l'aparició d'aquella —que podem interpretar com a *som* (1 PI) + /z/ [+plu]— s'aconseguia diferenciar les primeres persones singular i plural del present d'indicatiu del verb *ser* quan aquestes haurien hagut de coincidir en la forma *som*. El nostre estudi corroboraria aquesta apreciació, ja que a les comarques on es manifesta *soms* a 4 PI hi havia *som* a 1 PI als inicis del segle xx.

D'altra banda, raons de distribució geogràfica i de gradació en la manifestació de la característica indicarien que és l'analogia establerta amb *soms* (4 PI 'ser') l'origen d'altres formes actuals amb /z/ a les persones 4, 5 de diversos temps del mateix verb *ser* o d'altres verbs, entre els quals els de les classes verbals principals (ex. *fóssims*, *cantàvem*). (Comas (1970), per la seva part, havia ja assenyalat la dependència de *sous* respecte a *soms*.)

d) Si les dades d'Alcover (1906-1928) fossin estrictament fidels a la realitat del seu temps, tindriem documentat, per a la nostra zona i alguns sectors contigus, que el canvi de morf de m-t del present de subjuntiu [ə] (que, convencionalment, hem assignat a /a/) cap a /i/ tingué com a últim estadi la primera persona del singular en els darrers verbs en què aquest canvi s'efectuà al català central (és a dir, aquells de la subclasse verbal [II, +ext.] i alguns altres d'irregulars o bé amb final d'arrel *-esc*, *-isc* en aquest temps verbal).

e) Les formes de la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu pertanyents al subgrup de verbs en [-w] de la subclasse [II, +ext.], que apareixen amb extensió velar a la nostra zona (ex. *creguem*), en el cas de l'àrea centre i est vindrien a substituir les formes del tipus *crevem* (car. 14) per tal d'aminorar la distància lingüística respecte a la varietat més comuna del català central; s'haurien valgut de l'analogia amb les persones corresponents del present de subjuntiu ja existents en el propi paradigma.

f) A la Cerdanya, el tret fonològic que diferencia les vocals /e/ ~ /ɛ/ distingeix la categoria mode a les persones primera i segona del plural del present. Així, per a tots els verbs de les classes verbals I i II, al mode indicatiu la vocal temàtica de les persones esmentades és /é/ i la de les mateixes persones del mode subjuntiu és /é/.

g) Hem aplicat, a tots els verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] que presenten a la nostra zona /b/ no etimològica a l'imperfet d'indicatiu i a altres temps verbals, la hipòtesi que havia donat Fouché (1924a) per explicar les formes del tipus (*com*)*plavem*, (*com*)*plavies* del rossellonès (únic verb que allà mostrava aquest tret), la qual es pot considerar que Saroïhandy (1904-1906) havia ja apuntat per a aquest i d'altres verbs.

Així, la /b/ que apareix en les formes d'Imp. Ind. del tipus *crevies* (car. 14) hauria sorgit de manera paral·lela a la de la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu (ens referim a formes com *crevem* i *creveu*, encara vigents). El fet d'existir les formes d'1 PI sense extensió velar (ex. *creui*, *caui* o bé les medievals *creu*, *cau*) —a més a més de les de 2, 3, 6 del mateix temps també amb final d'arrel /w/— hauria propiciat que /w/ s'imposés a tot el paradigma del PI i a altres temps verbals. I, d'aquí, el pas /w/ > /b/, de bon rendiment fonològic en català, explicaria les formes actuals amb /b/ a la nostra zona. (Al rossellonès tot aquest procés hauria estat menys declarat, de manera que hi trobem algunes formes en /w/ i només sistemàticament /b/ per al verb (*com*)*plavem*; allà, doncs, l'impuls analògic i fonològic no hi ha arribat a adquirir la categoria de característica lingüística.)

h) Hem coincidit amb Pi (1993) en la constatació que l'epèntesi posterior al morf /r/ d'infinitiu en els verbs del tipus *conèixer* es manifesta, si prenem en consideració el context fonològic final d'arrel, seguint la gradació de més a menys següent: /ʃ/ > nasal (/m/ o /n/) > /rr/. (Hi podem afegir un comportament de /ʒ/ força similar al de /ʃ/ als sectors on encara es pot trobar un infinitiu rizotònic amb aquell context final d'arrel (*fúger*).) Pel que fa al context de fricativa alveolar /s/, hem pogut disposar en la nostra investigació només de dades per a *vèncer* —verb, d'altra banda, poc usual—, el qual s'ha situat en una posició inferior a la dels verbs amb /ʃ/ final d'arrel, força similar o lleugerament superior a la dels verbs amb context nasal (/m/ o /n/) final d'arrel *témer* o *plànyer* i més destacada respecte a *empènyer*. En l'estudi de Pi a què hem fet referència, es va poder tenir en compte tant *vèncer* com *convèncer*, cosa que permet situar el context de fricativa alveolar /s/ en una posició intermèdia més centralitzada entre els contextos /ʃ/ i nasal (/m/ o /n/).

D'altra banda, les nostres dades confirmen també que la presència de ròtica a l'arrel augmenta els casos d'emudiment del morf /r/ d'infinitiu en aquests verbs: d'una manera més important, quan es tracta de vibrant —en grau màxim quan aquesta ocupa la posició final d'arrel— que quan es tracta de bategant.

En el nostre estudi, les gradacions indicades s'han manifestat en la major o menor extensió geogràfica de la característica.

5. Bibliografia

- ADAM AULINAS, Montserrat (2002a). «La isoglossa /i/ del present d'indicatiu: de l'any 1906 al 2000». A: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, XLIV - Miscel·lània Giuseppe Tavani*. Vol. 3. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 271-288.
- (2002b). *El català septentrional de transició: nova visió des de la morfologia*. Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia. [Tesi de doctorat]
- (2003). «*Quan caviem tu rivies: una /b/ no etimològica en el subgrup [-w] de la classe verbal II*». A: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, XLVII - Miscel·lània Joan Veny*. Vol. 3. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 261-290.
- (2004a). «L'extensió velar a les persones 4, 5 del present d'indicatiu al nord-est del català central». *Journal of Catalan Studies*, núm. 7. [En línia] <<http://www.uoc.edu/jocs/7/articulos/adam/index.html>> [consulta: 10.10.2005]
- (2004b). «Els infinitius del tipus *néix(e)re* i la seva àrea geogràfica». *Sintagma*, núm. 16, p. 43-76.
- (2005). «Els trets rossellonesos de l'Alt Empordà i la seva evolució al llarg del segle xx —morfologia verbal i nominal». A: LUNA-BATLLE, Xavier [ed.]. *Actes del Col·loqui «L'Albera i el patrimoni en l'espai transfronterer»*. Figueres: Consell Comarcal de l'Alt Empordà, p. 201-220.
- (2006). «Característiques de morfologia verbal rossellonesa al sud dels Pirineus i el seu correlat en occità». A: *Zeitschrift für Katalanistik*. Vol. 19, p. 119-152
- (En premsa). «Les formes de la primera persona del present d'indicatiu *càntoc* i *càntot*». A: *Actes del 13è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes - Girona, setembre 2003*. Universitat de Girona.
- ALC: *Atlas Lingüístic de Catalunya* (1923-1964). Barcelona. 8 v.
- ALCOVER, Antoni M. (1902). «Varietats dialectals que presenta'l català. ¿S'han d'esvaïr, reduintles a la uniformitat? ¿Hem de centralisar la llengua?». *BDLC*, vol. I, p. 149-158.
- (1906-1928). [Materials recollits sobre flexió verbal. Vg. Moll (1929-1932) i Perea (1999b)]
- (1907). «Dietari de l'escursió filològica feta amb el Dr. Schädel dins el domini català, de 31 de juliol a 13 de setembre de 1906». *BDLC*, vol. III (1906-1907) [plec núm. 8, gener-agost 1907], p. 257-367.
- (1909). «Una mica de dialectologia». *BDLC*, vol. IV (1908-1909) [plec núm. 9, desembre-juliol 1909], p. 194-303.
- (1918). «Eixida filològica». *BDLC*, vol. X (1918-1919) [plec núm. 5, maig 1918], p. 65-76.

- ALCOVER, Antoni M. (1919). «Dialectes catalans i llur estensió i característiques principals». BDLc, vol. x (1918-1919) [plec núm. 13, novembre-desembre 1919], p. 519-522.
- (1922). «Dietari de l'Eixida Filològica per tot Catalunya i el Reyne de València de dia 26 de juny fins a 23 de novembre de 1921», BDLc, vol. xii (1921-1922) [plec núm. 5, gener-juny 1922], p. 145-335.
- (Introducció): «Introducció a l'enquesta de la conjugació catalana». A: PEREA, M. Pilar (1999b), p. LXI-CVIII.
- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (1926). «Introducció». A: DCVB. Vol. 1, fascicle 1, p. I-LXXI. [vg. DCVB]
- ALDC: Joan Veny; Lúdia Pons i Grieria. *Atlas Lingüístic del Domini Català*. Vol. 1 (2001), vol. 2 (2003). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- ALIBÈRT, LOÏS (1976). *Gramatica occitana*. 2a ed. Montpeller: Centre d'Estudis Occitans.
- ALLIÈRES, Jacques (1971). *Le verbe*. A: SÉGUY, Jean. *Atlas linguistique de la Gascogne*. Vol. v, 2 fascicles. Paris: Centre National de la Recherche Scientifique.
- ALPI: *Atlas Lingüístico de la Península Ibérica* (1962). Vol. 1: *Fonética*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- ALPO: Henri Guiter [dir.]. *Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales* (1966). Paris: Centre National de la Recherche Scientifique.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1951). *Gramática històrica catalana*. Barcelona: Noguer. [vg. també Badia i Margarit 1981]
- (1962). *Gramática catalana*. Madrid: Gredos.
- (1981) *Gramàtica històrica catalana*. València: Tres i Quatre. [Traducció catalana de l'obra de 1951]
- (1999). *Les Regles de esquivar vocables i la «qüestió de la llengua»*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BARNILS, P. (1919). «Dialectes catalans». BDC, vol. vii, p. 1-10.
- BDC: *Butlletí de Dialectologia Catalana*. Barcelona.
- BDLC: *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*. Palma de Mallorca.
- BLASCO FERRER, Eduard (1985). «Les desinències de la primera persona del present d'indicatiu en català i en occità — estudi diacrònic de morfosintaxi galloromànica». A: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, X - Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*. Vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 37-79.
- BONET, Eulàlia; LLORET, Maria-Rosa (1998). *Fonologia catalana*. Barcelona: Ariel.
- CARDÚS, Maria (1983). «Sobre la pèrdua de la -s final a la Garrotxa». A: *Miscel·lània Aramon i Serra*. Vol. xxv. Barcelona: Curial, p. 39-42.
- CASALS, Daniel; ESTANY, Pietat (1997). «Observacions al voltant del parlar d'Olot». *La comarca d'Olot*, núm. 917, p. 66-71.
- CLUA JULVE, Esteve (2000). «Distància lingüística i classificació de varietats dialectals». *Caplletra*, núm. 26 (primavera 1999), p. 11-26.
- COMAS CAUSSA, Josep (1970). «Caracterització del parlar de Pau (Alt Empordà)». Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres. [Tesi de llicenciatura]
- COROMINES, Joan (1953). «Algunes lleis fonètiques catalanes no observades fins ara». A: *Estudis Romànics* (1951-1952). Vol. iii, p. 201-230.
- (1954). *El que s'ha de saber de la llengua catalana*. Palma de Mallorca: Moll.
- (1958). «El factor lingüístic». A: SOLÉ I SABARÍS, Lluís [dir.]. *Geografia de Catalunya*. Vol. i, cap. «Llengua i dret». Barcelona: Aedos, p. 636-637.

- (1971). *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor.
- (1976). «Les homilies d'Organyà. Edició crítica millorada i anotada». A: *Entre dos llenguatges*. Vol. I. Barcelona: Curial, p. 127-153.
- COSTA I COSTA, Jordi Joaquim (1976). «Un exemple d'interdépendance de faits démographiques et linguistiques en Roussillon». A: VÀRVARO, A. [ed.]. *XIV Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza, Napoli, 1974 - Atti*. Vol. II. Nàpols: Macchiaroli; Amsterdam: Benjamins, p. 341-358.
- (1977). «Del canvi de *o* tancada tònica en *u* al català del Nord». *Revue de Linguistique Romane*, núm. XLI, p. 293-301.
- (1978). «Evolució de la (ó) en el Vallespir i regions veïnes des de la segona meitat del segle XIX». A: *Ila Assembla d'estudis sobre el comtat de Besalú, 1973 - Actes*. Olot: Aubert Impressor, p. 49-51.
- (1983). «Aproximació lingüística al català de la Cerdanya». A: *1r Congrés Internacional d'Història de Puigcerdà, 1977 - Actes*. Puigcerdà: Institut d'Estudis Ceretans, p. 207-217.
- (1984). «L'indice général d'identité au service de la synchronie et de la diachronie (exemples d'applications à l'Atlas Sacaze et à l'Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales)». A: GOEBL, H. [ed.]. *Dialectology*. Bochum: Studienverlag Dr. N. Brockmeyer, p. 82-97.
- (1986). *Atlas Linguistique «Sacaze» des confins catalano-languedociens*. Sant Esteve del Monestir: P. Societè des professeurs de catalan.
- (1987). «Subjuntius presents en *-i*, *a* i *-ia*, al català septentrional, un segle enrera». A: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, XIV - Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*. Vol. 6. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 189-201.
- DCVB: *Diccionari català-valencià-balear* (1926-1962). [El 1r fascicle solt és de 1926. El 1r volum complet, de 1930]. 10 vol. Palma de Mallorca: Imprenta de Mn. Alcover: Gràfiques Miramar [segons els volums] [2a ed. del vol. 1 (1968). Palma de Mallorca: Moll]
- DECat: *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (1980-1991). Barcelona: Curial: «la Caixa». 9 vol.
- DECESARIS, Janet Ann (1986). «Les divisions dialectals del català». A: *Actes del VII Colloqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes - Tarragona/Salou, 1985*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 679-701.
- (1988). «The second conjugation in catalan revisited». A: STACZEK, John [ed.] *On Spanish, Portuguese and Catalan Linguistics*. Washington: Georgetown University Press, p. 74-82.
- DOMÈNECH I MONER, Joan (1987). *Beget i la seva rogalia*. Barcelona: Agpograf.
- ESCUADERO, Jean Paul (2000). «Le catalan septentrional, un dialecte partagé entre deux désinences: *Parli/firmo* (je parle / je signe)». *Revue d'Études Catalanes*, núm. 3, p. 199-213.
- FABRA, Pompeu (1891). *Ensayo de gramática de catalán moderno*. Barcelona: Est. y Llib. L'Avenç de Massó y Casas. [Vg. també Fabra 1993]
- (1898). *Contribució a la gramática de la llengua catalana*. Barcelona: Tipografia L'Avenç. [Vg. també Fabra 1993]
- (1912). *Gramática de la lengua catalana*. Barcelona: Tipografia L'Avenç: Massó, Casas & C^a. [Vg. també Fabra 1982]
- (1982). *Gramática de la lengua catalana*. Barcelona. Aqua. [Edició facsímil de l'obra de 1912]
- (1993). *Ensayo de gramática de catalán moderno. Contribució a la gramática de la llengua catalana*. Barcelona: Alta Fulla. [Edició facsímil a cura de Sebastià Bonet de les obres de 1891 i 1898]
- FÀBREGAS I BARRI, Esteve; REBOLLO I TIBAU, Carme (1989). «El parlar de Lloret». A: *La cultura tradicional i el parlar de Lloret*. Lloret de Mar: Cercle «Alba de Prima», p. 231-271.

- FIGUERA I ABADAL, Manel (1998). «El parlar de Cerdanya. Característiques gramaticals i aspectes lèxics més importants». *Ceretania* [Puigcerdà], núm. 2, p. 203-226.
- FOUCHÉ, Pierre (1924a). *Morphologie historique du roussillonnais*. Tolosa de Llenguadoc: Imprimerie et Librairie Édouard Privat. [Vg. també Fouché 1980a]
- (1924b): *Phonétique historique du roussillonnais*. Tolosa de Llenguadoc: Imprimerie et Librairie Édouard Privat. [Vg. també Fouché 1980b]
- (1980a). *Morphologie historique du roussillonnais*. Ginebra: Slatkine Reprints. [Edició facsímil de l'obra de 1924a]
- (1980b): *Phonétique historique du roussillonnais*. Ginebra: Slatkine Reprints. [Edició facsímil de l'obra de 1924b]
- FRIES, Charles C.; PIKE, Kenneth L. (1949). «Coexistent phonemic systems». *Language*, núm. 25, p. 29-50. [Citem per la reimpressió de 1964. Nova York: Kraus Reprint Corporation]
- GEC: *Gran enciclopèdia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Vol. 4 (1973): mapa «Català. Dominis dialectals», p. 635, s. v. «català»; vol. 8 (1975): mapa «bisbat de Girona», p. 121, s. v. «Girona, bisbat de».
- GELADA, Geroni (1906). «Particularitats idiomàtiques d'Olot», BDLC, vol. III (1906-1907) [plec núm. 4, juny 1906], p. 91-94.
- GODOY I TOMÀS, Lourdes; COMAS I PUJOL, M. Teresa (1989). «La parla de Tapis». *El Pedrís* [suplement del *Setmanari de l'Alt Empordà*], núm. 26, p. 3-5.
- GOEBL, Hans (1976). «La dialectométrie appliquée à l'A.L.F. (Normandie)». A: VARVARO, A. [ed.]. *XIV Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza, Napoli, 1974 - Atti*. Vol. II. Nàpols: Macchiaroli; Amsterdam: Benjamins, p. 165-195.
- (1981). «La méthode des interpoints appliquée à l'A.I.S. (essai de dialectométrie)». A: *Mélanges de Philologie et Toponymie Romanes offerts à Henri Guiter*. Perpinyà: Imprimerie Catalane Maison Comet, p. 137-172.
- GRANDÍA, Marián (1901). *Gramática etimológica catalana*. Escola Tip. y Llibreria salesiana.
- GRIERA, Antoni (1920). «El català oriental». BDC, núm. VIII, p. 1-34.
- (1930). «Característiques del català de Girona». BDC, núm. XVIII, p. 427-429.
- GRÖBER, Gustav [ed.] (1904-1906) *Grundriss der Romanischen Philologie*. 2a ed. Estrasburg: Karl J. Trübner. [Inclou el cap. *Das Catalanische*, d'A. Morel-Fatio i J. Saroihandy]
- GUITER, Enric (1972). «Els límits lingüístics». *Miscellania Barcinonensia*, vol. XXXI, p. 7-53.
- (1979). «Panorama geolingüístic des de Besalú». A: *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca - 1978*. Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i comarca, p. 37-48.
- (1984). «El català del nord». A: *Miscel·lània Sanchis Guarner*. Vol. I. València: Publicacions de la Universitat de València, p. 149-158.
- GULSOY, Joseph (1993). *Estudis de Gramàtica Històrica*. València: Institut Universitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- HUDLETT, Albert (1989). *Morphologie verbale dans les parlers du Pays de Bitche (Moselle germanophone)*. *Essai de représentation graphique automatique de la dynamique des variations géolinguistiques*. Berna: Peter Lang.
- JUANOLA I BENET, Miquel (1958-1959). *Elenc de paraules, girs i locucions pròpies d'Olot i la seva comarca*. Vol. 1: 1958; vol. 2: 1959. Olot: Impremta Aubert.
- JULIÀ I MUNÉ, Joan (1986). «Algunes notes sobre el parlar de Cornellà de Terri». A: *Cornellà de Terri —Pregons i estudis*. Cornellà del Terri: Ajuntament de Cornellà del Terri, p. 129-139.

- KILANI-SCHOCH, Marianne (1988). *Introduction à la morphologie naturelle*. Berna: Peter Lang.
- LABOV, William (1966). «The isolation of contextual styles». A: LABOV, William. *The social stratification of English in New York City*. Washington: Center for Applied Linguistics, p. 90-135.
- LLEÓ, Conxita (1986). «Algunes solucions dialectals de l'anivellament morfofonològic verbal». A: *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes - 1985*. Barcelona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 495-509.
- LLORET, Maria-Rosa (2002). «Canvi lingüístic i variació fònica». A: CANO, M. A.; MARTINES, J.; MARTINES, V.; PONSODA, J. J. [ed.]. *Les claus del canvi lingüístic*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, p. 331-364.
- LLORET, Maria-Rosa; VIAPLANA, Joaquim (1996). «Els clítics pronominals singulars del català oriental: una aproximació interdialectal». A: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*. Vol. xxxii. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 273-309.
- (1997). «Variació, fonologia i morfologia». A: LLORET, M. R.; BOIX, E.; LORENTE, M.; PAYRATÓ, LL.; PEREA, M. P. [ed.]. *Anàlisi de la variació lingüística*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana; PPU, p. 93-120.
- LUNA I BATLLE, Xavier (1982). «El vocalisme del català a la zona de transició central-septentrional (Alt Empordà)». Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Lletres, Secció de Filologia Hispànica (Català). [Tesi de llicenciatura]
- MALKIEL, Yacob (1974). «New Problems in Romance Interfixation (I). The Velar Insert in the Present Tense (with an Excursus on *-zer/-zir* Verbs)». *Romance Philology*, vol. xxvii (3), p. 304-355.
- MARTÍ I CASTELL, Joan (1970). *Contribució a l'estudi del dialecte occidental*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- MASCARÓ, Joan (1983). *La fonologia catalana i el cicle fonològic*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- (1986). *Morfologia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- MASCARÓ, Joan; RAFEL, Joaquim (1990). *Diccionari català invers amb informació morfològica*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MAYERTHALER, Willi (1987). «System-independent morphological naturalness». A: DRESSLER, Wolfgang U. [ed.]. *Leitmotifs in natural morphology*. Amsterdam: John Benjamins, p. 25-58.
- (1988). *Morphological Naturalness*. Ann Arbor: Karoma.
- MENÉNDEZ PIDAL, R. (1941). *Manual de gramàtica històrica espanyola*. 6a ed., corregida i augmentada. Madrid: Espasa-Calpe.
- MILÀ I FONTANALS, Manuel (1861). *De los trovadores en España. Estudio de lengua y poesía provenzal*. Barcelona: Libreria de Joaquin Verdager.
- (1875 [1890]). «Estudios de lengua catalana». A: *Obras Completas*. Tom III. Barcelona: Librería de Álvaro Verdager, p. 507-544. [Al pròleg dels «Estudios de lengua catalana», que s'inclouen al tom III, s'indica l'any 1875; l'any d'edició del tom esmentat és 1890]
- MIRET I SANS, Joaquim (1906). *El més antig text literari escrit en català precedit per una colecció de documents dels segles XIè, XIIè i XIIIè*. Barcelona: Tip. L'Avenç.
- MOLL, Francesc de Borja (1929-1932). «La flexió verbal en els dialectes catalans». A: *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*. Vol. II (1929), p. 73-184 [1-112]; vol. III (1930), p. 73-168 [1-96]; vol. IV (1931), p. 9-104 [1-96]; vol. V (1932), p. 9-72 [1-64].
- (1952). *Gramàtica històrica catalana*. Madrid: Gredos. [Vg. també Moll 1991]

- MOLL, Francesc de Borja (1991). *Gramàtica històrica catalana*. València: Universitat de València. [Traducció catalana de l'obra de 1952]
- MONTURIOL, Joaquim i DOMÍNGUEZ, Eloi (2001). *El parlar de la Garrotxa*. Olot: Ràdio Olot.
- PAYRATÓ, Lluís (1998). «Variació funcional, llengua oral i registres». A: *Oralment. Estudis de variació funcional*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 9-33.
- PEREA I SABATER, Maria Pilar (1997). «Irregularitat i flexió verbal». A: *Zeitschrift für Katalanistik*. Vol. 10, p. 65-79.
- (1999a). *Complements a «La flexió verbal en els dialectes catalans»*. *Dotze quaderns de camp d'Antoni M. Alcover*. Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1999b). *Compleció i ordenació de «La flexió verbal en els dialectes catalans» d'A. M. Alcover i F. de B. Moll*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2001). «La metodologia de l'enquesta dialectal d'A. M. Alcover i de F. de B. Moll aplicada a *La flexió verbal en els dialectes catalans*». A: *Zeitschrift für Katalanistik*. Vol. 14, p. 98-127.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel (1996). «Analogia i canvi morfològic: a propòsit de les formes verbals verbalitzades». *Caplletra*, núm. 19 (tardor 1995), p. 279-305.
- (1998). *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*. València: Universitat de València.
- PI I MALLARACH, Josep (1991). «L'enclisi i els infinitius de la segona conjugació: una anàlisi de la variació fonètica». Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana; biblioteca UAB. [Treball de recerca de tercer cicle]
- (1993). «La variació fonètica del morfema d'infinitiu de la segona conjugació». A: FERRANDO, Antoni; HAUF, Albert G. [ed.]. *Miscel·lània Joan Fuster*. Vol. VII. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, AILLC; València: Universitat de València, p. 393-412.
- POLANCO ROIG, Lluís B. (1992). «Llengua i dialecte: una aplicació dialectomètrica a la llengua catalana». A: FERRANDO, Antoni [ed.]. *Miscel·lània Sanchis Guarner*. Vol. III. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; València: Universitat de València, p. 5-28.
- PONS I GRIERA, Lúdia (1992). *Iodització i apitxament al Vallès. Interpretació sociolingüística i psicolingüística dels canvis fonètics*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- PRATS, Modest (1983). «Pròleg». A: SALA, Ernesta. *El parlar de Cadaqués*. Girona: Diputació de Girona, p. 11-14.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim [dir.] (1996). *Diccionari de freqüències. 1. Llengua no literària*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RECASENS I VIVES, Daniel (1985). *Estudi lingüístic sobre la parla del Camp de Tarragona*. Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1991). *Fonètica descriptiva del català. Assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle XX*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1993). *Fonètica i fonologia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- REIXAC, Baldiri (1749). *Instruccions per la ensenyança de minyons*. Girona: Anton Oliva [Edició prínceps del que actualment és el tom I de l'obra. Biblioteca de Catalunya]
- (1981). *Instruccions per a l'ensenyança de minyons. Tom II*. Girona: Col·legi Universitari de Girona. [Edició a cura de Salomó Marquès i Albert Rossich del tom II de l'obra, inèdit fins aleshores]
- (1992). *Instruccions per a l'ensenyança de minyons*. Toms I i II. Vic: Eumo. [Edició a cura de Sadurní Martí i Francesc Feliu dels dos toms de l'obra (vg. Reixac 1749 i 1981)]

- ROCA-PONS, Josep (1968). «Morfologia verbal catalana». A: *Estudis Romànics*. Vol. XII (1963-1968). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 227-254.
- (1976). «Les formes subjacents i la morfologia catalana». A: *Actes del Tercer Colloqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes – 1973*. Oxford: The Dolphin Book Co. Ltd., p. 173-199.
- RONJAT, Jules (1930-1941). *Grammaire istorique des parlers provençaux modernes*. Montpeller: Société des langues romanes. 4 toms. [Vg. també Ronjat 1980]
- (1980). *Grammaire historique des parlers provençaux modernes*. Ginebra: Slatkine Reprints; Marsella: Laffitte Reprints. [Edició facsímil de l'obra de 1930-1941]
- RUYRA, Joaquim (1949). «El parlar de Blanes». A: *Obres Completes*. Vol. 10. Barcelona: Selecta, p. 809-817.
- SALA, Ernesta (1983). *El parlar de Cadaqués*. Girona: Diputació de Girona.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1950). *Gramàtica valenciana*. València: Torre. [Vg. també Sanchis Guarnier 1993]
- (1956). «Factores históricos de los dialectos catalanes». A: *Estudios dedicados a Menéndez Pidal*. Tom VI. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, p. 151-186.
- (1980). *Aproximació a la història de la llengua catalana – creixença i esplendor*. Barcelona: Salvat.
- (1993). *Gramàtica valenciana*. Barcelona: Alta Fulla. [Edició facsímil a cura d'Antoni Ferrando de l'obra de 1950]
- SARDÀ, sor Anna; GUITER, Enric (1975). «“L'Atlas Lingüístic de Catalunya” i la fragmentació del català». *Miscellania Barcinonensia*, vol. XL, 93-112.
- SAROÏHANDY, J. (1904-1906): [Vg. Gröber 1904-1906]
- ULLASTRA, Josep (1980). *Grammatica cathalána*. Barcelona: Biblograf. [Edició a cura de Montserrat Anguera]
- VENY CLAR, Joan (1962). «Notes phonétiques sur le parler de Campos (Majorque)». *Boletim de Filologia* [Lisboa: Centro de Estudos Filológicos], vol. xx.
- (1973). «El català central», A: *Gran enciclopèdia catalana*, vol. 4, p. 636, s. v. *català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- (1978). *Els parlars*. Barcelona: Dopesa. [Vg. també Veny 1980, 1982 i 1998]
- (1980). *Els parlars: Síntesi de dialectologia catalana*. 2a ed. Barcelona: Dopesa. [2a edició de l'obra de 1978]
- (1982). *Els parlars catalans: Síntesi de dialectologia*. 3a ed., «corregida i augmentada». Palma de Mallorca: Moll. [3a edició de l'obra de 1978]
- (1986). *Introducció a la dialectologia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- (1992). «Fronteras y áreas dialectales». A: *Nazioarteko Dialektologia Biltzarra. Agiriak*. Bilbao: Iker 7, Euskaltzaindia, p. 197-245.
- (1998). *Els parlars catalans: Síntesi de dialectologia*. 12a ed., «revisada i augmentada». Palma de Mallorca: Moll. [12a edició de l'obra de 1978]
- (2001): «Diatopia i llengua estàndard». A: *Llengua històrica i llengua estàndard*. València: Publicacions de la Universitat de València, p. 119-171.
- VENY, Joan; PONS I GRIERA, Lúdia (1998). *Atles lingüístic del domini català. Etnotextos del català oriental*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- VIAPLANA, Joaquim (1980). «Algunes consideracions sobre les formes pronominals clíiques del barceloní». A: *Anuario de Filología*, núm. 6. Barcelona: Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, p. 459-483.

- VIAPLANA, Joaquim (1984). «La flexió verbal regular del valencià». A: CASANOVA, Emili [ed.]. *Estudis en memòria del professor Manuel Sanchis Guarner: Estudis de llengua i literatura catalanes*. Vol. I. València: Universitat de València, p. 391-407. [Vg. també Viaplana 1992]
- (1991). «Sobre la flexió nominal en català». A: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, XXIII - Miscel·lània Jordi Carbonell*. Vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 235-264.
- (1992). «La flexió verbal regular del valencià». A: FERRANDO, Antoni [ed.]. *Miscel·lània Sanchis Guarner*. Vol. III. València: Universitat de València, Departament de Filologia Catalana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 381-423. [Revisió i reedició de l'article de 1984]
- (1996a). «Els verbs regulars de la primera conjugació en el català nord-occidental: una descripció comparativa». A: *Estudis de lingüística i filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit*. Vol. III. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 311-339.
- (1996b). «Sobre la irregularitat verbal». *Caplletra*, núm. 19 (tardor 1995), p. 333-348.
- (1999). *Entre la dialectologia i la lingüística*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- VILÀ I COMAJOAN, Carme (1989). *El parlar de la Plana de Vic*. Manresa: Caixa d'Estalvis de Manresa.
- VILADOMAT CAPDEVILA, Joaquina (1959). «La Cerdaña (Estudio lingüístico)». Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres, Secció de Romàniques. [Tesi de llicenciatura]
- VOLART, R. (1914). «Veus del català de Cerdanya». *BDC*, vol. II, p. 50-57.
- WHEELER, Max W. (1979). *Phonology of Catalan*. Oxford: Basil Blackwell.
- (1984). «La conjugació valenciana: geografia, diacronia i psicologia». A: CASANOVA, Emili [ed.]. *Estudis en memòria del professor Manuel Sanchis Guarner: Estudis de llengua i literatura catalanes*. Vol. I. València: Universitat de València, p. 409-419.
- (1985). «Sincretismo entre categorías modales y cambio desinencial en el verbo románico». A: *Actes du XVIIème Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes, Aix-en-Provence, 1983*. Vol. 2. Aix-en-Provence: Université de Provence, p. 449-460.
- (1993). «Changing inflection: verbs in North West Catalan». A: MACKENZIE, D. i MICHAEL, I. [ed.]. *Hispanic linguistic studies in honour of F. W. Hodcroft*. Llangrannog: Dolphin, p. 171-206.
- (2002). «Flexió verbal irregular i verbs defectius». A: SOLÀ, Joan; LLORET, M.-R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [ed.]. *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 1. Barcelona: Empúries, p. 647-729.
- WURZEL, Wolfgang U. (1987). «System-dependent morphological naturalness in inflection». A: DRESSLER, Wolfgang U. [ed.]. *Leitmotifs in natural morphology*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, p. 59-96.
- XANDRI PICH, José (1917). *La Cerdaña. Estudio geográfico-histórico-lingüístico*. Madrid: Imp. del Asilo de Huérfanos del S. C. de Jesús.
- XURIGUERA, Joan Baptista (1989). *Els verbs catalans conjugats*. 23a ed. Barcelona: Claret.

Annexos

ANNEX I. TAULES AMB ELS VALORS NUMÈRICS DELS MAPES GLOBAIS I DELS MAPES TOTALITZADORS

CARACTERÍSTICA I											
		GA-1a N=8 G	%	% pond.	GA-1b N=12 G	%	% pond.	GB-1a N=10 G	%	% pond.	
1(14)	Puigcerdà	7	100,00	100,00	9	0,00	0,00	10	50,00	0,00	25,00
2(18)	Martinet	6	100,00	91,67	9	0,00	0,00	10	100,00	0,00	50,00
3	Bellver de Cerdanya							10	10,00		5,00
4	Meranges							10	100,00		75,00
5	Guis de Cerdanya							10	100,00		50,00
6	Fontanals de Cerdanya							10	0,00		0,00
7	Llívia							10	100,00		50,00
8(24)	Ripoll	7	100,00	50,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn							10	0,00		0,00
10(22)	Ribes de Freser	7	100,00	50,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	7	100,00	50,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	7	100,00	50,00	11	36,36	18,18	10	0,00	18,18	0,00
13(19)	Rocabruna	7	100,00	50,00	11	36,36	18,18	10	0,00	18,18	0,00
14	Espinavell							10	0,00		0,00
15(25)	Olot	7	100,00	50,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts							10	0,00		0,00
17	Oix							10	0,00		0,00
18	Tortellà							10	0,00		0,00
19	Besalú							10	0,00		0,00
20	la Vall d'en Bas							10	0,00		0,00
21(31)	Mieres	7	0,00	0,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figuères	7	0,00	0,00	11	9,09	9,09	10	0,00	9,09	0,00
23	Llers							10	0,00		0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	7	100,00	78,57	11	27,27	18,18	10	0,00	18,18	0,00
25(17)	Capmany	7	100,00	64,29	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
26	Llançà							10	0,00		0,00
27(20)	Cadaqués	7	100,00	92,86	11	0,00	0,00	10	100,00	0,00	90,00
28(32)	l'Escala	7	0,00	0,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	7	0,00	0,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00
30	Banyoles							10	0,00		0,00
31(29)	Crespià	7	0,00	0,00	11	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00

N = nombre de verbs —o de lexemes en relació amb la morfologia nominal— examinats

G = nombre de verbs —o de lexemes en relació amb la morfologia nominal— per als quals hi haguéu resposta en aquella població

CARACTERÍSTICA 1 (continuació)													
		GMA-1			GMB-1								
		N=8	[i]	[ik]	[uk]	[ut]	[u]	N=10	[i]	[ik]	[uk]	[ut]	[u]
		G	%	%	%	%	%	G	%	%	%	%	%
1(14)	Puigcerdà	7	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10	50,00	0,00	0,00	0,00	100,00
2(18)	Martinet	6	100,00	0,00	0,00	0,00	16,67	10	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00
3	Bellver de Cerdanya							10	10,00	0,00	0,00	0,00	100,00
4	Meranges							10	100,00	0,00	0,00	0,00	40,00
5	Guils de Cerdanya							10	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00
6	Fontanals de Cerdanya							10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
7	Llivia							10	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00
8(24)	Ripoll	7	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
9	Gombrèn							10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
10(22)	Ribes de Freser	7	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	7	100,00	85,71	85,71	0,00	100,00	10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
12(21)	Camprodon	7	100,00	42,86	28,57	0,00	100,00	10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
13(19)	Rocabruna	7	100,00	42,86	28,57	0,00	100,00	10	0,00	0,00	10,00	0,00	100,00
14	Espinavell							10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
15(25)	Olot	7	14,29	85,71	71,43	0,00	57,14	10	0,00	0,00	60,00	0,00	100,00
16	Sant Joan les Fonts							10	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00
17	Oix							10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
18	Tortellà							10	0,00	0,00	90,00	70,00	100,00
19	Besalú							10	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
20	la Vall d'en Bas							10	0,00	0,00	10,00	30,00	100,00
21(31)	Mieres	7	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00	90,00	100,00
22(27)	Figueres	7	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	10	0,00	0,00	40,00	0,00	100,00
23	Llers							10	0,00	0,00	10,00	90,00	100,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	7	85,71	14,29	28,57	0,00	14,29	10	0,00	0,00	100,00	0,00	100,00
25(17)	Capmany	7	71,43	71,43	57,14	14,29	42,86	10	0,00	0,00	40,00	0,00	100,00
26	Llança							10	0,00	0,00	60,00	80,00	100,00
27(20)	Cadaqués	7	100,00	0,00	0,00	0,00	14,29	10	100,00	0,00	0,00	0,00	20,00
28(32)	l'Escala	7	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	10	0,00	0,00	0,00	100,00	50,00
29(30)	Saus	7	0,00	0,00	85,71	85,71	28,57	10	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00
30	Banyoles							10	0,00	0,00	0,00	40,00	100,00
31(29)	Crespià	7	0,00	0,00	85,71	0,00	100,00	10	0,00	0,00	0,00	10,00	100,00

CARACTERÍSTICA 2											
		GA-2a				GA-2b				GB-2a	
		N=6				N=12				N=6	
		G	%	% pond.	%	G	% pond.	%	% pond.	G	% pond.
1(14)	Puigcerdà	5	80,00	70,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	33,33
2(18)	Martinet	4	75,00	75,00	11	11	9,09	4,55	4,55	6	0,00
3	Bellver de Cerdanya									6	16,67
4	Meranges									6	50,00
5	Guils de Cerdanya									6	66,67
6	Fontanals de Cerdanya									6	50,00
7	Llívia									6	50,00
8(24)	Ripoll	5	80,00	50,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	33,33
9	Gombrèn									6	50,00
10(22)	Ribes de Freser	5	80,00	40,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	33,33
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	6	16,67	8,33	11	11	0,00	0,00	0,00	6	16,67
12(21)	Camprodon	5	100,00	50,00	11	11	90,91	45,45	45,45	6	16,67
13(19)	Rocabruna	5	100,00	50,00	11	11	90,91	45,45	45,45	6	100,00
14	Espinavell									6	100,00
15(25)	Olot	5	100,00	50,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	66,67
16	Sant Joan les Fonts									6	66,67
17	Oix									6	100,00
18	Tortellà									6	66,67
19	Besalú									6	83,33
20	la Vall d'en Bas									6	66,67
21(31)	Mieres	5	20,00	10,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	83,33
22(27)	Figueres	5	20,00	10,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	16,67
23	Llers									6	16,67
24(16)	Maçanet de Cabrenys	5	100,00	50,00	11	11	90,91	45,45	45,45	6	33,33
25(17)	Capmany	6	100,00	50,00	11	11	72,73	36,36	36,36	6	33,33
26	Llançà									6	16,67
27(20)	Cadaqués	6	100,00	100,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	100,00
28(32)	l'Escala	5	100,00	60,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	50,00
29(30)	Saus	5	40,00	20,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	33,33
30	Banyoles									6	83,33
31(29)	Crespià	5	20,00	10,00	11	11	0,00	0,00	0,00	6	16,67

CARACTERÍSTICA 3											
	GA-3a				GA-3b				GA-3c		
	N=8				N=7				N=5		
	G	%	% pond.	%	G	%	% pond.	%	G	%	% pond.
1(14)	7	28,57	28,57	33,33	6	33,33	33,33	0,00	5	0,00	0,00
2(18)	7	14,29	14,29	16,67	6	16,67	16,67	0,00	5	0,00	0,00
3											
4											
5											
6											
7											
8(24)	6	0,00	0,00	0,00	5	0,00	0,00	0,00	5	0,00	0,00
9											
10(22)	7	0,00	0,00	0,00	6	0,00	0,00	0,00	5	0,00	0,00
11(23)	7	0,00	0,00	0,00	6	0,00	0,00	0,00	5	20,00	20,00
12(21)	7	14,29	7,14	16,67	6	16,67	8,33	8,33	5	0,00	0,00
13(19)	7	14,29	7,14	16,67	6	16,67	8,33	8,33	5	0,00	0,00
14											
15(25)	7	14,29	7,14	16,67	6	16,67	8,33	8,33	5	0,00	0,00
16											
17											
18											
19											
20											
21(31)	6	16,67	16,67	20,00	5	20,00	20,00	20,00	5	0,00	0,00
22(27)	6	33,33	25,00	20,00	5	20,00	20,00	20,00	5	60,00	40,00
23											
24(16)	6	50,00	50,00	40,00	5	40,00	40,00	40,00	5	60,00	60,00
25(17)	7	14,29	7,14	16,67	6	16,67	8,33	8,33	5	40,00	40,00
26											
27(20)	6	50,00	50,00	40,00	5	40,00	40,00	40,00	5	100,00	100,00
28(32)	6	16,67	16,67	20,00	5	20,00	20,00	20,00	5	100,00	90,00
29(30)	7	14,29	14,29	0,00	6	0,00	0,00	0,00	5	100,00	100,00
30											
31(29)	6	16,67	16,67	20,00	5	20,00	20,00	20,00	5	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 3 (continuació)										
		GB-3a N=8	%	% pond.	GB-3b N=7	%	% pond.	GB-3c N=5	%	% pond.
1(14)	Puigcerdà	7	14,29	7,14	6	16,67	8,33	5	0,00	0,00
2(18)	Martinet	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
4	Meranges	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
5	Guils de Cerdanya	7	14,29	7,14	6	16,67	8,33	5	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya	7	14,29	7,14	6	16,67	8,33	5	0,00	0,00
7	Llivia	7	14,29	7,14	6	16,67	8,33	5	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
9	Gombrèn	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
14	Espinavell	7	42,86	21,43	6	33,33	16,67	5	100,00	50,00
15(25)	Olot	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	7	14,29	7,14	6	0,00	0,00	5	20,00	10,00
17	Oix	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
18	Tortellà	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
19	Besalú	7	14,29	7,14	6	0,00	0,00	5	20,00	10,00
20	la Vall d'en Bas	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
21(31)	Mieres	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
22(27)	Figueres	7	28,57	21,43	6	16,67	16,67	5	100,00	60,00
23	Llers	7	28,57	28,57	6	16,67	16,67	5	100,00	100,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	7	28,57	21,43	6	16,67	8,33	5	100,00	70,00
25(17)	Capmany	7	28,57	14,29	6	16,67	8,33	5	100,00	80,00
26	Llançà	7	28,57	21,43	6	16,67	8,33	5	100,00	80,00
27(20)	Cadaqués	7	28,57	28,57	6	16,67	16,67	5	100,00	100,00
28(32)	l'Escala	7	28,57	21,43	6	16,67	8,33	5	100,00	90,00
29(30)	Saus	7	28,57	14,29	6	16,67	8,33	5	100,00	70,00
30	Banyoles	7	0,00	0,00	6	0,00	0,00	5	0,00	0,00
31(29)	Crespià	7	14,29	7,14	6	16,67	8,33	5	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 4					
		GA-4			
		N=1		%	% pond.
		G			
1(14)	Puigcerdà	1	100,00	100,00	100,00
2(18)	Martinet	1	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	1	100,00	100,00	50,00
10(22)	Ribes de Freser	1	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	1	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	1	100,00	100,00	50,00
13(19)	Rocabruna	1	100,00	100,00	50,00
15(25)	Olot	1	100,00	100,00	100,00
21(31)	Mieres	1	100,00	100,00	50,00
22(27)	Figueres	1	100,00	100,00	50,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	1	100,00	100,00	100,00
25(17)	Capmany	1	100,00	100,00	50,00
27(20)	Cadaqués	1	100,00	100,00	100,00
28(32)	l'Escala	1	100,00	100,00	50,00
29(30)	Saus	1	100,00	100,00	50,00
31(29)	Crespià	1	0,00	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 5					
		GA-5			
		N=4			
		G	%	%	% pond.
1(14)	Puigcerdà	3	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	3	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	4	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	4	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	4	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	4	0,00	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	4	0,00	0,00	0,00
15(25)	Olot	4	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	4	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figueres	4	25,00	25,00	25,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	4	25,00	25,00	25,00
25(17)	Capmany	4	0,00	0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	4	0,00	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	4	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	4	0,00	0,00	0,00
31(29)	Crespià	4	0,00	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 8													
		GB-8a				GB-8b					GBB-8		
		N=3	%	% pond.	N=3	%	% pond.	N=3	%	% pond.	N=3	%	%
		G			G			G		G			
1(14)	Puigcerdà	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
2(18)	Martinet	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
4	Meranges	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
5	Guils de Cerdanya	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
7	Llívia	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
9	Gombrèn	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	3	100,00	50,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	100,00
14	Espinavell	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
15(25)	Olot	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	3	100,00	50,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	100,00
17	Oix	3	66,67	33,33	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	66,67
18	Tortellà	3	100,00	66,67	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	66,67	100,00
19	Besalú	3	66,67	33,33	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	66,67	0,00
20	la Vall d'en Bas	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
21(31)	Mieres	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
22(27)	Figueres	3	66,67	33,33	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	33,33	33,33
23	Llers	3	100,00	50,00	3	100,00	83,33	3	100,00	83,33	3	33,33	100,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
25(17)	Capmany	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	100,00	100,00
26	Llançà	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	33,33	100,00
27(20)	Cadaqués	3	100,00	100,00	3	100,00	100,00	3	100,00	100,00	3	100,00	100,00
28(32)	l'Escala	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00	3	0,00	0,00
29(30)	Saus	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	100,00	0,00
30	Banyoles	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	66,67	33,33	3	100,00	0,00
31(29)	Crespià	3	66,67	33,33	3	100,00	50,00	3	100,00	50,00	3	66,67	100,00

CARACTERÍSTICA 9					
		GB-9			
		N= 3			
		G	%	%	% pond.
1(14)	Puigcerdà	3	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	3	0,00	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya	3	0,00	0,00	0,00
4	Meranges	3	0,00	0,00	0,00
5	GUILS de Cerdanya	3	0,00	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya	3	0,00	0,00	0,00
7	Llivia	3	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	3	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn	3	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	3	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	3	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	3	0,00	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	3	100,00	50,00	50,00
14	Espinavell	3	0,00	0,00	0,00
15(25)	Olot	3	0,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	3	100,00	50,00	50,00
17	Oix	3	66,67	33,33	33,33
18	Tortellà	3	100,00	50,00	50,00
19	Besalú	3	0,00	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas	3	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	3	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figueres	3	33,33	16,67	16,67
23	Llers	3	100,00	83,33	83,33
24(16)	Maçanet de Cabrenys	3	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	3	100,00	50,00	50,00
26	Llançà	3	100,00	50,00	50,00
27(20)	Cadaqués	3	100,00	50,00	50,00
28(32)	l'Escaleta	3	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	3	0,00	0,00	0,00
30	Banyoles	3	0,00	0,00	0,00
31(29)	Crespià	3	0,00	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 11

	GA-11a N=1 G	%	GA-11b N=6		GB-11a N=1 G		GB-11b N=6 G		%	% pond.
			%	% pond.	%	% pond.	%	% pond.		
1(14)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
2(18)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
3					1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
4					1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
5					1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
6					1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
7					1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
8(24)	1	100,00	50,00	33,33	1	16,67	6	0,00	0,00	0,00
9					1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
10(22)	1	100,00	100,00	50,00	1	50,00	6	50,00	16,67	8,33
11(23)	1	100,00	100,00	33,33	1	33,33	6	100,00	66,67	50,00
12(21)	1	100,00	50,00	50,00	1	25,00	6	50,00	66,67	41,67
13(19)	1	100,00	50,00	50,00	1	25,00	6	100,00	66,67	41,67
14					1	0,00	6	50,00	33,33	16,67
15(25)	1	100,00	100,00	16,67	1	16,67	6	50,00	50,00	25,00
16					1	0,00	6	50,00	50,00	25,00
17					1	0,00	6	100,00	66,67	41,67
18					1	0,00	6	100,00	66,67	41,67
19					1	0,00	6	50,00	50,00	25,00
20					1	0,00	6	50,00	100,00	58,33
21(31)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	100,00	66,67	66,67
22(27)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	50,00	33,33	16,67
23					1	0,00	6	50,00	33,33	16,67
24(16)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	100,00	33,33	33,33
25(17)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	100,00	33,33	25,00
26					1	0,00	6	50,00	33,33	16,67
27(20)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
28(32)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	0,00	0,00	0,00
29(30)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	100,00	66,67	50,00
30					1	0,00	6	100,00	66,67	58,33
31(29)	1	0,00	0,00	0,00	1	0,00	6	100,00	100,00	58,33

CARACTERÍSTICA 12													
		GA-12a		GA-12b		GB-12a		GB-12b					
		N=8		N=8		N=10		N=10					
		G	%	G	% pond.	G	%	G	% pond.	G	%	% pond.	%
1(14)	Puigcerdà	7	0,00	7	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	6	0,00	6	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
4	Meranges					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
5	Gulfs de Cerdanya					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
7	Llivia					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	7	0,00	7	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	7	0,00	7	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	7	85,71	7	42,86	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	7	42,86	7	21,43	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	7	42,86	7	21,43	10	0,00	10	10,00	10	5,00	0,00	0,00
14	Espinavell					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
15(25)	Olot	7	85,71	7	64,29	10	0,00	10	60,00	10	30,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	50,00
17	Oix					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
18	Tortellà					10	90,00	10	90,00	10	50,00	0,00	40,00
19	Besalú					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas					10	10,00	10	10,00	10	5,00	0,00	15,00
21(31)	Mieres	7	100,00	7	100,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	45,00
22(27)	Figueres	7	0,00	7	0,00	10	40,00	10	40,00	10	20,00	0,00	0,00
23	Llers					10	10,00	10	10,00	10	5,00	0,00	45,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	7	28,57	7	21,43	10	0,00	10	100,00	10	50,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	7	71,43	7	50,00	10	14,29	10	40,00	10	20,00	0,00	0,00
26	Llança					10	60,00	10	60,00	10	30,00	0,00	40,00
27(20)	Cadaqués	7	0,00	7	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	7	100,00	7	100,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	75,00
29(30)	Saus	7	85,71	7	78,57	10	85,71	10	0,00	10	0,00	0,00	50,00
30	Banyoles					10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	20,00
31(29)	Crespià	7	85,71	7	42,86	10	0,00	10	0,00	10	0,00	0,00	5,00

CARACTERÍSTICA 12 (continuació)												
	GCA-12a					GCA-12b				GMCA-12		
	N=8					N=8				N=8		
	G	%	% pond.	%	%	G	%	% pond.	%	G	%	%
36 Am	7	100,00	100,00	85,71	85,71	7	100,00	85,71	85,71	7	100,00	85,71
37 Gi	7	100,00	100,00	0,00	0,00	7	100,00	0,00	0,00	7	100,00	0,00
40 Bi	7	71,43	71,43	100,00	92,86	7	100,00	92,86	71,43	7	71,43	100,00
42 SH	7	0,00	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00
43 Ar	7	0,00	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00
44 SF	7	100,00	50,00	100,00	50,00	7	100,00	50,00	50,00	7	100,00	100,00
46 To	7	14,29	7,14	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	14,29	0,00
48 Llo	7	71,43	35,71	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	71,43	0,00
49 Bla	7	14,29	14,29	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	14,29	0,00
50 Pi	7	14,29	14,29	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	14,29	0,00
51 CM	7	0,00	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00
53 Ca	7	42,86	42,86	0,00	0,00	7	0,00	0,00	42,86	7	42,86	0,00

CARACTERÍSTICA 13													
		GA-13a		GA-13b		GB-13a		GB-13b					
		N=4	G	N=2	G	N=5	G	N=5	G				
		%	% pond.	%	% pond.	%	% pond.	%	% pond.	%	% pond.	%	% pond.
1(14)	Puigcerdà	4	0,00	1	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
2(18)	Martinet	3	0,00	0	—	5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
3	Bellver de Cerdanya					5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
4	Meranges					5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
5	Gulís de Cerdanya					5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
6	Fontanals de Cerdanya					5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
7	Llívia					5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
8(24)	Ripoll	3	0,00	1	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	20,00
9	Gombrèn					5	40,00	5	20,00	5	0,00	5	0,00
10(22)	Ribes de Freser	3	100,00	1	0,00	5	80,00	5	40,00	5	0,00	5	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	3	0,00	2	50,00	5	20,00	5	10,00	4	0,00	4	0,00
12(21)	Campredon	3	66,67	0	—	5	60,00	5	30,00	4	0,00	4	0,00
13(19)	Rocabruna	3	66,67	0	—	5	80,00	5	60,00	4	0,00	4	0,00
14	Espinavell					5	80,00	5	60,00	5	0,00	5	0,00
15(25)	Olot	3	100,00	1	100,00	5	100,00	5	100,00	5	60,00	5	50,00
16	Sant Joan les Fonts					5	100,00	5	70,00	4	100,00	4	62,50
17	Oix					5	100,00	5	60,00	5	20,00	5	10,00
18	Tortellà					5	100,00	5	100,00	3	100,00	3	66,67
19	Besalú					5	100,00	5	100,00	3	100,00	3	83,33
20	la Vall d'en Bas					5	80,00	5	40,00	5	40,00	5	40,00
21(31)	Mieres	4	100,00	2	100,00	5	100,00	5	100,00	4	100,00	4	100,00
22(27)	Figueres	3	100,00	2	50,00	5	100,00	5	60,00	5	80,00	5	50,00
23	Llers					5	100,00	5	70,00	3	100,00	3	50,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	4	75,00	2	0,00	5	100,00	5	60,00	4	0,00	4	0,00
25(17)	Capmany	3	100,00	2	0,00	5	100,00	5	70,00	5	20,00	5	10,00
26	Llançà					5	80,00	5	60,00	5	40,00	5	20,00
27(20)	Cadaqués	4	50,00	1	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00	5	0,00
28(32)	l'Escala	4	100,00	1	100,00	5	100,00	5	100,00	5	100,00	5	100,00
29(30)	Saus	4	100,00	2	100,00	5	100,00	5	100,00	5	100,00	5	100,00
30	Banyoles					5	100,00	5	70,00	5	100,00	5	100,00
31(29)	Crespà	3	100,00	1	100,00	5	80,00	5	50,00	5	100,00	5	70,00

— (El guió significa «sense dades, tot i que es féu enquesta a la localitat»)

CARACTERÍSTICA 13 (continuació)									
		GCA-13a				GCA-13b			
		N=4				N=4			
		G	%	% pond.	%	G	%	% pond.	% pond.
36 Am	Amer	4	100,00	100,00	100,00	2	100,00	100,00	100,00
37 Gi	Girona	4	100,00	100,00	100,00	2	100,00	100,00	75,00
40 Bi	la Bisbal	4	100,00	100,00	100,00	1	100,00	100,00	100,00
42 SH	Sant Hilari Sacalm	3	33,33	16,67	16,67	0	—	—	—
43 Ar	Arbúcies	3	0,00	0,00	0,00	1	0,00	0,00	0,00
44 SF	Sant Feliu de Guíxols	4	100,00	100,00	100,00	2	100,00	100,00	100,00
46 To	Tossa de Mar	3	0,00	0,00	0,00	2	0,00	0,00	0,00
48 Llo	Lloret de Mar	3	66,67	33,33	33,33	2	0,00	0,00	0,00
49 Bla	Blanes	3	33,33	16,67	16,67	2	0,00	0,00	0,00
50 Pi	Pineda de Mar	4	25,00	25,00	25,00	2	0,00	0,00	0,00
51 CM	Caldes de Malavella	4	100,00	50,00	50,00	0	—	—	—
53 Ca	Canet de Mar	4	0,00	0,00	0,00	1	0,00	0,00	0,00

— (El guió significa «sense dades, tot i que es féu enquesta a la localitat»)

CARACTERÍSTICA 14													
	GA-14a		GA-14b		GA-14c		GA-14d		GA-14e				
	N=9	%	N=9	%	N=9	%	N=9	%	N=9	%			
	G	% pond.	G	% pond.	G	% pond.	G	% pond.	G	% pond.	G	% pond.	% pond.
1(14)	Puigcerdà	6	0,00	6	0,00	8	0,00	7	0,00	7	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	7	0,00	7	0,00	9	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	8	12,50	8	25,00	9	0,00	9	0,00	8	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	8	62,50	8	75,00	9	0,00	9	0,00	8	0,00	0,00	25,00
11(23)	Sant Joan de les A.	8	50,00	8	100,00	9	22,22	9	44,44	8	22,22	22,22	12,50
12(21)	Camprodon	8	100,00	8	87,50	9	33,33	9	16,67	8	0,00	0,00	50,00
13(19)	Rocabruna	8	100,00	8	87,50	9	33,33	9	16,67	8	0,00	0,00	50,00
15(25)	Olot	8	75,00	8	100,00	9	44,44	9	22,22	8	33,33	16,67	6,25
21(31)	Mieres	8	75,00	8	87,50	9	11,11	9	5,56	8	0,00	0,00	6,25
22(27)	Figueres	8	100,00	8	100,00	9	44,44	9	22,22	8	33,33	16,67	50,00
24(16)	Maçanet de C.	8	87,50	8	87,50	9	33,33	9	22,22	8	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	8	75,00	8	87,50	9	33,33	9	16,67	8	33,33	16,67	25,00
27(20)	Cadaqués	8	62,50	8	75,00	9	22,22	9	16,67	8	11,11	11,11	37,50
28(32)	l'Escala	8	75,00	8	75,00	9	55,56	9	27,78	8	55,56	27,78	18,75
29(30)	Saus	8	87,50	8	87,50	9	22,22	9	11,11	8	11,11	5,56	6,25
31(29)	Crespíà	8	12,50	8	62,50	9	0,00	9	0,00	8	0,00	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 14 (continuació)

	GB-14a		GB-14b		GB-14c		GB-14d		GB-14e			
	N=9	G	%	% pond.	N=9	G	%	% pond.	N=9	G	%	% pond.
1(14)	9	0,00	12,50	6,25	9	0,00	0,00	8	0,00	9	0,00	0,00
2(18)	8	0,00	0,00	0,00	8	0,00	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00
3	8	0,00	0,00	0,00	8	0,00	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00
4	8	0,00	0,00	0,00	8	0,00	0,00	7	0,00	7	0,00	0,00
5	7	0,00	12,50	12,50	8	0,00	0,00	8	0,00	7	0,00	0,00
6	7	0,00	0,00	0,00	7	0,00	0,00	7	0,00	7	0,00	0,00
7	8	0,00	0,00	0,00	8	0,00	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00
8(24)	8	37,50	18,75	12,50	8	25,00	7,14	8	12,50	8	12,50	6,25
9	7	0,00	0,00	14,29	7	0,00	0,00	7	0,00	7	0,00	0,00
10(22)	8	25,00	12,50	18,75	8	25,00	12,50	8	0,00	8	0,00	6,25
11(23)	7	71,43	35,71	50,00	7	71,43	28,57	7	0,00	7	0,00	0,00
12(21)	8	62,50	37,50	68,75	8	37,50	18,75	8	12,50	8	0,00	0,00
13(19)	9	88,89	77,78	94,44	9	100,00	27,78	9	11,11	8	0,00	0,00
14	8	100,00	62,50	100,00	8	100,00	25,00	8	12,50	8	12,50	6,25
15(25)	8	75,00	56,25	81,25	8	87,50	31,25	8	12,50	8	0,00	0,00
16	7	100,00	78,57	100,00	7	57,14	28,57	7	0,00	7	28,57	14,29
17	9	88,89	77,78	100,00	8	75,00	37,50	9	0,00	8	0,00	0,00
18	7	100,00	92,86	100,00	7	57,14	28,57	7	0,00	7	0,00	0,00
19	8	37,50	18,75	93,75	8	50,00	25,00	8	0,00	8	0,00	0,00
20	9	88,89	77,78	94,44	7	71,43	35,71	9	0,00	7	0,00	0,00
21(31)	9	77,78	50,00	100,00	9	33,33	22,22	9	0,00	8	12,50	6,25
22(27)	8	50,00	25,00	100,00	7	28,57	14,29	7	0,00	7	0,00	0,00
23	9	33,33	16,67	100,00	9	11,11	5,56	9	11,11	9	5,56	0,00
24(16)	9	22,22	11,11	94,44	9	0,00	0,00	9	0,00	9	0,00	0,00
25(17)	8	50,00	25,00	68,75	8	25,00	12,50	8	0,00	7	14,29	7,14
26	7	85,71	42,86	78,57	7	0,00	0,00	7	14,29	7	14,29	7,14
27(20)	7	85,71	71,43	93,75	8	37,50	25,00	8	25,00	8	50,00	25,00
28(32)	8	87,50	50,00	62,50	8	37,50	18,75	8	0,00	8	0,00	0,00
29(30)	8	62,50	31,25	100,00	8	37,50	18,75	8	0,00	8	25,00	12,50
30	9	88,89	83,33	100,00	9	66,67	38,89	9	22,22	9	11,11	5,56
31(29)	8	75,00	56,25	100,00	8	75,00	37,50	8	0,00	8	12,50	6,25

CARACTERÍSTICA 14 (continuació)									
		GCA-14a						GCA-14b	
		N=9						N=9	
		G	%	% pond.	%	% pond.	G	%	% pond.
36 Am	Amer	8	50,00	25,00	8	100,00	8	100,00	68,75
37 Gi	Girona	8	0,00	0,00	8	75,00	8	75,00	43,75
40 Bi	la Bisbal	8	87,50	56,25	8	100,00	8	100,00	81,25
42 SH	Sant Hilari Sacalm	8	12,50	6,25	8	25,00	8	25,00	25,00
43 Ar	Arbúcies	8	0,00	0,00	8	25,00	8	25,00	25,00
44 SF	Sant Feliu de Guíxols	8	0,00	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00
46 To	Tossa de Mar	8	0,00	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00
48 Llo	Lloret de Mar	7	0,00	0,00	7	0,00	7	0,00	0,00
49 Bla	Blanes	7	0,00	0,00	7	0,00	7	0,00	0,00
50 Pi	Pineda de Mar	8	0,00	0,00	8	12,50	8	12,50	12,50
51 CM	Caldes de Malavella	8	50,00	37,50	8	100,00	8	100,00	100,00
53 Ca	Canet de Mar	8	0,00	0,00	8	0,00	8	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 15											
		GB-15a	%	% pond.	GB-15b	%	% pond.	GB-15c	%	% pond.	
		N=4			N=3			N=7			
		G			G			G			
1(14)	Puigcerdà	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
4	Meranges	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
5	GUILS DE CERDANYA	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
7	Llívia	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
14	Espinavell	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
15(25)	Olot	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
17	Oix	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
18	Tortellà	4	100,00	62,50	3	33,33	16,67	7	71,43	42,86	42,86
19	Besalú	4	25,00	12,50	3	33,33	16,67	7	28,57	14,29	14,29
20	la Vall d'en Bas	4	0,00	0,00	3	0,00	0,00	7	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	4	50,00	25,00	3	33,33	16,67	7	42,86	21,43	21,43
22(27)	Figueres	4	25,00	12,50	3	0,00	0,00	7	14,29	7,14	7,14
23	Llers	4	100,00	87,50	3	66,67	33,33	7	85,71	64,29	64,29
24(16)	Maçanet de Cabrenys	4	75,00	50,00	3	33,33	16,67	7	57,14	35,71	35,71
25(17)	Capmany	4	75,00	37,50	3	33,33	16,67	7	71,43	35,71	35,71
26	Llança	4	75,00	37,50	3	33,33	16,67	7	57,14	28,57	28,57
27(20)	Cadaqués	4	100,00	100,00	3	66,67	33,33	7	100,00	78,57	78,57
28(32)	l'Escala	4	75,00	37,50	3	0,00	0,00	7	42,86	21,43	21,43
29(30)	Saus	4	75,00	37,50	3	0,00	0,00	7	42,86	21,43	21,43
30	Banyoles	4	100,00	62,50	3	33,33	16,67	7	71,43	42,86	42,86
31(29)	Crespià	4	50,00	25,00	3	33,33	16,67	7	42,86	21,43	21,43

CARACTERÍSTICA 16													
		GA-16a		GA-16b		GB-16a		GB-16b					
		N=9		N=3		N=9		N=3					
		G	%	G	% pond.	G	%	G	% pond.	G	%	% pond.	%
1(14)	Puigcerdà	6	83,33	3	100,00	8	100,00	3	93,75	3	100,00	100,00	100,00
2(18)	Martinet	7	85,71	3	33,33	8	100,00	3	93,75	3	100,00	83,33	83,33
3	Bellver de Cerdanya					8	100,00	3	87,50	3	100,00	83,33	83,33
4	Meranges					7	100,00	3	78,57	3	100,00	83,33	83,33
5	Guls de Cerdanya					7	100,00	3	100,00	3	66,67	50,00	50,00
6	Fontanals de Cerdanya					7	100,00	3	85,71	3	100,00	50,00	50,00
7	Llivia					8	100,00	3	75,00	3	100,00	83,33	83,33
8(24)	Ripoll	8	25,00	3	0,00	8	12,50	3	6,25	3	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn					7	0,00	3	0,00	3	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	8	37,50	3	0,00	8	50,00	3	37,50	3	33,33	16,67	16,67
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	8	0,00	3	0,00	7	0,00	3	0,00	3	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	8	75,00	3	33,33	8	50,00	3	37,50	3	33,33	16,67	16,67
13(19)	Rocabruna	8	75,00	3	33,33	9	0,00	3	0,00	3	33,33	16,67	16,67
14	Espinavell					8	75,00	3	37,50	3	33,33	16,67	16,67
15(25)	Olot	8	0,00	3	0,00	8	50,00	3	25,00	3	33,33	16,67	16,67
16	Sant Joan les Fonts					7	28,57	3	14,29	3	0,00	0,00	0,00
17	Oix					9	22,22	3	16,67	3	0,00	0,00	0,00
18	Tortellà					7	14,29	3	7,14	3	0,00	0,00	0,00
19	Besalú					8	87,50	3	50,00	3	33,33	16,67	16,67
20	la Vall d'en Bas					9	0,00	3	0,00	3	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	8	12,50	3	0,00	9	22,22	3	16,67	3	33,33	16,67	16,67
22(27)	Figueres	8	12,50	3	33,33	8	87,50	3	43,75	3	100,00	50,00	50,00
23	Llers					9	100,00	3	83,33	3	66,67	50,00	50,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	8	25,00	3	0,00	9	88,89	3	77,78	3	100,00	50,00	50,00
25(17)	Capmany	8	50,00	3	33,33	8	87,50	3	50,00	3	100,00	50,00	50,00
26	Llançà					7	100,00	3	50,00	3	33,33	16,67	16,67
27(20)	Cadaqués	8	12,50	3	0,00	7	28,57	3	14,29	3	0,00	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	8	0,00	3	33,33	8	37,50	3	18,75	3	33,33	16,67	16,67
29(30)	Saus	8	75,00	3	0,00	8	100,00	3	62,50	3	100,00	50,00	50,00
30	Banyoles					9	11,11	3	11,11	3	0,00	0,00	0,00
31(29)	Crespià	8	0,00	3	0,00	8	62,50	3	37,50	3	33,33	16,67	16,67

CARACTERÍSTICA 16 (continuació)

		GMA-16a		/g/ %	/b/ %	cat. central %	GMB-16a		/g/ %	/b/ %	cat. central %	GMA-16b		/g/ %	/b/ %	cat. central %
		N=9	G				N=9					N=9				
1(14)	Puigcerdà	6		83,33	0,00	16,67	8		100,00	0,00	12,50	5		100,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	7		85,71	0,00	14,00	8		100,00	0,00	12,50	7		28,57	0,00	71,43
3	Bellver de Cerdanya						8		100,00	0,00	25,00					
4	Meranges						7		100,00	0,00	14,29					
5	Guils de Cerdanya						7		100,00	0,00	0,00					
6	Fontanals de C.						7		100,00	0,00	0,00					
7	Llivia						8		100,00	0,00	50,00					
8(24)	Ripoll	8		25,00	12,50	87,50	8		12,50	37,50	100,00	8		12,50	0,00	87,50
9	Gombrèn						7		0,00	0,00	100,00					
10(22)	Ribes de Freser	8		37,50	62,50	100,00	8		50,00	25,00	75,00	8		75,00	50,00	100,00
11(23)	Sant Joan de les A.	8		0,00	50,00	100,00	7		0,00	71,43	100,00	8		12,50	50,00	62,50
12(21)	Camprodon	8		75,00	100,00	87,50	8		50,00	62,50	62,50	8		87,50	87,50	75,00
13(19)	Rocabruna	8		75,00	100,00	87,50	9		0,00	88,89	22,22	8		87,50	87,50	75,00
14	Espinavell						8		75,00	100,00	0,00					
15(25)	Olot	8		0,00	75,00	25,00	8		50,00	75,00	37,50	8		37,50	100,00	12,50
16	Sant Joan les Fonts						7		28,57	100,00	28,57					
17	Oix						9		22,22	88,89	11,11					
18	Tortellà						7		14,29	100,00	0,00					
19	Besalú						8		87,50	37,50	87,50					
20	la Vall d'en Bas						9		0,00	88,89	11,11					
21(31)	Mieres	8		12,50	75,00	75,00	9		22,22	77,78	44,44	8		62,50	50,00	50,00
22(27)	Figueres	8		12,50	100,00	50,00	8		87,50	50,00	50,00	8		62,50	87,50	37,50
23	Llers						9		100,00	33,33	0,00					
24(16)	Maçanet de C.	8		25,00	87,50	0,00	9		88,89	22,22	22,22	8		75,00	37,50	25,00
25(17)	Capmany	8		50,00	75,00	25,00	8		87,50	50,00	50,00	8		50,00	87,50	37,50
26	Llança						7		100,00	85,71	42,86					
27(20)	Cadaqués	8		12,50	62,50	25,00	7		28,57	85,71	42,86	8		12,50	62,50	25,00
28(32)	l'Esca	8		0,00	75,00	37,50	8		37,50	87,50	75,00	8		25,00	75,00	25,00
29(30)	Saus	8		75,00	87,50	0,00	8		100,00	62,50	12,50	8		62,50	50,00	25,00
30	Banyoles						9		11,11	88,89	0,00					
31(29)	Crespià	8		0,00	12,50	87,50	8		62,50	75,00	12,50	8		12,50	0,00	87,50

CARACTERÍSTICA 16 (continuació)																					
	GCA-16		%		% pond.	GMCA-16a		/g/		/b/		cat. central		GMCA-16b		/g/		/b/		cat. central	
	N=9	G				N=9	G		%	%	%	%	%	N=9	G		%	%	%	%	%
36 Am	8	8	87,50	56,25	8	8	87,50	50,00	87,50	50,00	50,00	50,00	8	8	75,00	37,50	87,50	37,50	87,50	87,50	87,50
37 Gi	8	8	75,00	43,75	8	8	75,00	0,00	75,00	0,00	75,00	75,00	8	8	75,00	0,00	75,00	0,00	75,00	87,50	87,50
40 Bi	8	8	75,00	43,75	8	8	75,00	87,50	75,00	87,50	25,00	75,00	8	8	37,50	50,00	37,50	50,00	75,00	75,00	75,00
42 SH	8	8	0,00	0,00	8	8	0,00	12,50	0,00	12,50	100,00	100,00	8	8	12,50	12,50	12,50	12,50	100,00	100,00	100,00
43 Ar	8	8	50,00	37,50	8	8	50,00	0,00	50,00	0,00	75,00	75,00	8	8	12,50	0,00	12,50	0,00	87,50	87,50	87,50
44 SF	8	8	0,00	0,00	8	8	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	8	8	12,50	0,00	12,50	0,00	100,00	100,00	100,00
46 To	8	8	12,50	12,50	8	8	12,50	0,00	12,50	0,00	87,50	87,50	8	8	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	100,00
48 Llo	7	7	14,29	7,14	7	7	14,29	0,00	14,29	0,00	100,00	100,00	7	7	14,29	0,00	14,29	0,00	100,00	100,00	100,00
49 Bl	7	7	0,00	0,00	7	7	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	7	7	28,57	0,00	28,57	0,00	85,71	85,71	85,71
50 Pi	8	8	0,00	0,00	8	8	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	8	8	25,00	0,00	25,00	0,00	100,00	100,00	100,00
51 CM	8	8	37,50	25,00	8	8	37,50	50,00	37,50	50,00	62,50	62,50	8	8	12,50	37,50	12,50	37,50	75,00	75,00	75,00
53 Ca	8	8	0,00	0,00	8	8	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	8	8	12,50	12,50	12,50	12,50	87,50	87,50	87,50

CARACTERÍSTICA 17										
		GA-17						GB-17		
		N=4		%	% pond.			N=4		
		G						G	%	
									% pond.	
1(14)	Puigcerdà	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
2(18)	Martinet	4		0,00	0,00			3	33,33	16,67
3	Bellver de Cerdanya							3	33,33	16,67
4	Meranges							3	0,00	0,00
5	Guils de Cerdanya							3	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya							3	33,33	16,67
7	Llívia							3	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	4		75,00	37,50			3	0,00	0,00
9	Gombrèn							3	66,67	33,33
10(22)	Ribes de Freser	4		50,00	25,00			3	33,33	16,67
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	4		75,00	50,00			3	33,33	16,67
12(21)	Camprodon	4		25,00	12,50			3	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
14	Espinavell							3	0,00	0,00
15(25)	Olot	4		100,00	50,00			3	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts							3	100,00	50,00
17	Oix							3	0,00	0,00
18	Tortellà							3	0,00	0,00
19	Besalú							3	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas							3	0,00	0,00
21(31)	Mieres	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
22(27)	Figueres	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
23	Llers							3	0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
25(17)	Capmany	4		25,00	12,50			3	0,00	0,00
26	Llançà							3	0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00
29(30)	Saus	4		0,00	0,00			3	33,33	16,67
30	Banyoles							3	0,00	0,00
31(29)	Crespià	4		0,00	0,00			3	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 18									
		GA-18 N=11 G	%	% pond.	GB-18 N=13 G	%	% pond.		
1(14)	Puigcerdà	10	100,00	100,00	13	0,00	0,00		0,00
2(18)	Martinet	10	100,00	100,00	13	61,54	30,77		
3	Bellver de Cerdanya				13	15,38	7,69		
4	Meranges				13	0,00	0,00		
5	Guils de Cerdanya				13	0,00	0,00		
6	Fontanals de Cerdanya				13	0,00	0,00		
7	Llívia				13	0,00	0,00		
8(24)	Ripoll	10	0,00	0,00	13	0,00	0,00		
9	Gombrèn				13	0,00	0,00		
10(22)	Ribes de Freser	10	100,00	50,00	13	0,00	0,00		
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	10	100,00	100,00	13	0,00	0,00		
12(21)	Camprodon	10	100,00	50,00	13	7,69	3,85		
13(19)	Rocabruna	10	100,00	100,00	13	92,31	46,15		
14	Espinavell				13	0,00	0,00		
15(25)	Olot	10	100,00	100,00	13	100,00	50,00		
16	Sant Joan les Fonts				13	0,00	0,00		
17	Oix				13	0,00	0,00		
18	Tortellà				13	0,00	0,00		
19	Besalú				13	0,00	0,00		
20	la Vall d'en Bas				13	0,00	0,00		
21(31)	Mieres	10	100,00	95,00	13	0,00	0,00		
22(27)	Figueres	10	0,00	0,00	13	0,00	0,00		
23	Llers				13	0,00	0,00		
24(16)	Maçanet de Cabrenys	10	0,00	0,00	13	0,00	0,00		
25(17)	Capmany	10	10,00	5,00	13	0,00	0,00		
26	Llançà				13	0,00	0,00		
27(20)	Cadaqués	10	100,00	50,00	13	0,00	0,00		
28(32)	l'Escala	10	0,00	0,00	13	0,00	0,00		
29(30)	Saus	10	0,00	0,00	13	0,00	0,00		
30	Banyoles				13	0,00	0,00		
31(29)	Crespià	10	0,00	0,00	13	84,62	42,31		

CARACTERÍSTICA 19

		GA-19a			GA-19b			GB-19a			GB-19b		
		N=21	G		N=21	G		N=5	G		N=5	G	
		%	% pond.		%	% pond.		%	% pond.		%	% pond.	%
1(14)	Puigcerdà	11	0,00	0,00	12	0,00	0,00	5	60,00	30,00	5	40,00	20,00
2(18)	Martinet	13	23,08	30,77	13	15,38	30,77	5	40,00	20,00	5	20,00	10,00
3	Bellver de Cerdanya							5	100,00	50,00	5	0,00	0,00
4	Meranges							5	60,00	50,00	5	100,00	70,00
5	Guls de Cerdanya							5	60,00	30,00	5	60,00	30,00
6	Fontanals de Cerdanya							5	60,00	30,00	5	40,00	20,00
7	Llívia							5	60,00	30,00	5	60,00	30,00
8(24)	Ripoll	13	0,00	0,00	15	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
9	Gombrèn							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	15	0,00	0,00	18	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	20	0,00	0,00	20	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	16	0,00	0,00	20	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	16	0,00	0,00	20	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
14	Espinavell							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
15(25)	Olot	16	0,00	0,00	19	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
17	Oix							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
18	Tortellà							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
19	Besalú							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
21(31)	Mieres	18	0,00	0,00	19	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
22(27)	Figueres	14	0,00	0,00	17	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
23	Llers							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	14	0,00	0,00	17	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
25(17)	Capmany	15	0,00	0,00	19	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
26	Llançà							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	14	0,00	0,00	16	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
28(32)	l'Escaia	17	0,00	0,00	18	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
29(30)	Saus	16	0,00	0,00	18	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
30	Banyoles							5	0,00	0,00	2	0,00	0,00
31(29)	Crespà	15	0,00	0,00	19	0,00	0,00	5	0,00	0,00	2	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 20									
		GA-20				GB-20			
		N=4				N=4			
		G	%	% pond.	G	%	% pond.	%	% pond.
1(14)	Puigcerdà	4	100,00	100,00	4	100,00	100,00	100,00	50,00
2(18)	Martinet	4	100,00	87,50	4	100,00	87,50	100,00	62,50
3	Bellver de Cerdanya				4	100,00		100,00	50,00
4	Meranges				4	100,00		100,00	87,50
5	Guils de Cerdanya				4	100,00		100,00	87,50
6	Fontanals de Cerdanya				4	100,00		100,00	50,00
7	Llívia				4	100,00		100,00	50,00
8(24)	Ripoll	4	100,00	50,00	4	0,00	50,00	0,00	0,00
9	Gombrèn				4	75,00		75,00	37,50
10(22)	Ribes de Freser	4	100,00	50,00	4	50,00	50,00	50,00	25,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	4	75,00	50,00	4	75,00	50,00	75,00	37,50
12(21)	Camprodon	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	4	25,00	12,50	4	25,00	12,50	25,00	12,50
14	Espinavell				4	50,00		50,00	25,00
15(25)	Olot	4	50,00	25,00	4	0,00	25,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts				4	0,00		0,00	0,00
17	Oix				4	0,00		0,00	0,00
18	Tortellà				4	0,00		0,00	0,00
19	Besalú				4	0,00		0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas				4	0,00		0,00	0,00
21(31)	Mieres	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figueres	4	25,00	12,50	4	0,00	12,50	0,00	0,00
23	Llers				4	0,00		0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	4	25,00	12,50	4	0,00	12,50	0,00	0,00
26	Llançà				4	0,00		0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00
30	Banyoles				4	0,00		0,00	0,00
31(29)	Crespià	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	0,00	0,00

CARACTERÍSTICA 21					
		GA-21			
		N=25		%	% pond.
		G			
1(14)	Puigcerdà	22	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	22	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	23	21,74	10,87	
10(22)	Ribes de Freser	24	12,50	6,25	
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	24	33,33	18,75	
12(21)	Camprodon	24	37,50	18,75	
13(19)	Rocabruna	24	37,50	18,75	
15(25)	Olot	24	16,67	8,33	
21(31)	Mieres	23	0,00	0,00	
22(27)	Figueres	23	4,35	2,17	
24(16)	Maçanet de Cabrenys	23	13,04	6,52	
25(17)	Capmany	24	25,00	12,50	
27(20)	Cadaqués	23	4,35	2,17	
28(32)	l'Escaleta	23	0,00	0,00	
29(30)	Saus	23	0,00	0,00	
31(29)	Crespà	22	0,00	0,00	

CARACTERÍSTICA 22									
		GA-22				GB-22			
		N=4				N=4			
		G	%	% pond.	G	%	% pond.	G	%
1(14)	Puigcerdà	4	0,00	0,00	4	25,00	12,50	4	25,00
2(18)	Martinet	4	0,00	0,00	4	100,00	62,50	4	100,00
3	Beller de Cerdanya				4	100,00	50,00	4	100,00
4	Meranges				4	0,00	0,00	4	0,00
5	Guils de Cerdanya				4	100,00	50,00	4	100,00
6	Fontanals de Cerdanya				4	100,00	50,00	4	100,00
7	Llívia				4	0,00	0,00	4	0,00
8(24)	Ripoll	4	100,00	50,00	4	100,00	50,00	4	100,00
9	Gombrèn				4	100,00	87,50	4	100,00
10(22)	Ribes de Freser	4	100,00	75,00	4	100,00	50,00	4	100,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	4	100,00	50,00	4	25,00	12,50	4	25,00
12(21)	Camprodon	4	25,00	12,50	4	0,00	0,00	4	0,00
13(19)	Rocabruna	4	25,00	12,50	4	0,00	0,00	4	0,00
14	Espinavell				4	0,00	0,00	4	0,00
15(25)	Olot	4	25,00	12,50	4	0,00	0,00	4	0,00
16	Sant Joan les Fonts				4	0,00	0,00	4	0,00
17	Oix				4	0,00	0,00	4	0,00
18	Tortellà				4	0,00	0,00	4	0,00
19	Besalú				4	0,00	0,00	4	0,00
20	la Vall d'en Bas				4	0,00	0,00	4	0,00
21(31)	Mieres	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	4	0,00
22(27)	Figueres	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	4	0,00
23	Llers				4	0,00	0,00	4	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	4	0,00	0,00	4	25,00	12,50	4	25,00
25(17)	Capmany	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	4	0,00
26	Llançà				4	0,00	0,00	4	0,00
27(20)	Cadaqués	4	25,00	12,50	4	0,00	0,00	4	0,00
28(32)	l'Escala	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	4	0,00
29(30)	Saus	4	0,00	0,00	4	0,00	0,00	4	0,00
30	Banyoles				4	0,00	0,00	4	0,00
31(29)	Crespià	4	25,00	25,00	4	0,00	0,00	4	0,00

MAPES TOT-1 i TOT-2 (DADES ALCOVER 1906-1928)					
		<i>tipus 1 car.: 1, 2, 3, 4, 5</i>	<i>mitjana dels % de realització de les car. de tipus 1</i>	<i>tipus 1 (coexistència)</i>	<i>mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus 1</i>
1(14)	Puigcerdà	308,57	61,71	298,57	59,71
2(18)	Martinet	189,29	37,86	180,95	36,19
8(24)	Ripoll	280,00	56,00	150,00	30,00
10(22)	Ribes de Freser	180,00	36,00	90,00	18,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	116,67	23,33	58,33	11,67
12(21)	Camprodon	314,29	62,86	157,14	31,43
13(19)	Rocabruna	314,29	62,86	157,14	31,43
15(25)	Olot	314,29	62,86	207,14	41,43
21(31)	Mieres	136,67	27,33	76,67	15,33
22(27)	Figueres	178,33	35,67	110,00	22,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	375,00	75,00	303,57	60,71
25(17)	Capmany	314,29	62,86	171,43	34,29
27(20)	Cadaqués	350,00	70,00	342,86	68,57
28(32)	l'Escala	216,67	43,33	126,67	25,33
29(30)	Saus	154,29	30,86	84,29	16,86
31(29)	Crespí	36,67	7,33	26,67	5,33
valor màxim		500,00	100,00	500,00	100,00

MAPES TOT-1 I TOT-2 (DADES ALCOVER 1906-1928) (continuació)					
		tipus <i>IIa</i> car.: 11, 12, 13, 14	mitjana dels % de realització de les car. de tipus <i>IIa</i>	tipus <i>IIa</i> (coexistència)	mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus <i>IIa</i>
1(14)	Puigcerdà	0,00	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	0,00	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	125,00	31,25	68,75	17,19
10(22)	Ribes de Freser	275,00	68,75	237,50	59,38
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	285,71	71,43	236,61	59,15
12(21)	Camprodon	297,03	74,26	186,01	46,50
13(19)	Rocabruna	297,03	74,26	186,01	46,50
15(25)	Olot	385,71	96,43	364,29	91,07
21(31)	Mieres	287,50	71,88	281,25	70,31
22(27)	Figueres	200,00	50,00	193,75	48,44
24(16)	Maçanet de Cabrenys	191,07	47,77	183,93	45,98
25(17)	Capmany	258,93	64,73	231,25	57,81
27(20)	Cadaqués	125,00	31,25	112,50	28,13
28(32)	l'Escala	275,00	68,75	275,00	68,75
29(30)	Saus	273,21	68,30	266,07	66,52
31(29)	Crespià	248,21	62,05	186,61	46,65
valor màxim		400,00	100,00	400,00	100,00

MAPES TOT-1 i TOT-2 (DADES ALCOVER 1906-1928) (continuació)						
		tipus nb car. 16	tipus nb (coexistència)	tipus pc car. 17	tipus pc (coexistència)	
		% de realització de la car. de tipus nb	% ponderat de realització de la car. de tipus nb	% de realització de la car. de tipus pc	% ponderat de realització de la car. de tipus pc	
1(14)	Puigcerdà	83,33	75,00	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	85,71	85,71	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	25,00	12,50	75,00	37,50	37,50
10(22)	Ribes de Freser	37,50	18,75	50,00	25,00	25,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	0,00	0,00	75,00	50,00	50,00
12(21)	Camprodon	75,00	37,50	25,00	12,50	12,50
13(19)	Rocabruna	75,00	37,50	0,00	0,00	0,00
15(25)	Olot	0,00	0,00	100,00	50,00	50,00
21(31)	Mieres	12,50	6,25	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figueres	12,50	6,25	0,00	0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	25,00	18,75	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	50,00	25,00	25,00	12,50	12,50
27(20)	Cadaqués	12,50	12,50	0,00	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	75,00	43,75	0,00	0,00	0,00
31(29)	Crespià	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
valor màxim		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

MAPES TOT-1 I TOT-2 (DADES ALCOVER 1906-1928) (continuació)					
		tipus III car.: 18, 19, 20	mitjana dels % de realització de les car. de tipus III	tipus III (coexistència)	mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus III
1(14)	Puigcerdà	200,00	66,67	200,00	66,67
2(18)	Martinet	223,08	74,36	202,88	67,63
8(24)	Ripoll	100,00	33,33	50,00	16,67
10(22)	Ribes de Freser	200,00	66,67	100,00	33,33
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	175,00	58,33	150,00	50,00
12(21)	Camprodon	100,00	33,33	50,00	16,67
13(19)	Rocabruna	125,00	41,67	112,50	37,50
15(25)	Olot	150,00	50,00	125,00	41,67
21(31)	Mieres	100,00	33,33	95,00	31,67
22(27)	Figueres	25,00	8,33	12,50	4,17
24(16)	Maçanet de Cabrenys	0,00	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	35,00	11,67	17,50	5,83
27(20)	Cadaqués	100,00	33,33	50,00	16,67
28(32)	l'Escala	0,00	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	0,00	0,00	0,00	0,00
31(29)	Crespià	0,00	0,00	0,00	0,00
valor màxim		300,00	100,00	300,00	100,00

MAPES TOT-1 i TOT-2 (DADES ALCOVER 1906-1928) (continuació)							
	tipus IV car.: 21, 22	mijana dels % de realització de les car. de tipus IV	mijana dels % de realització de les car. de tipus IV	tipus IV (coexistència)	mijana dels % ponderats de realització de les car. de tipus IV	suma dels % de totes les tipologies	suma dels % ponderats de totes les tipologies
1(14)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	591,90	573,57
2(18)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	498,08	469,55
8(24)	121,74	60,87	60,87	60,87	30,43	726,74	379,62
10(22)	112,50	56,25	56,25	81,25	40,63	855,00	552,50
11(23)	133,33	66,67	66,67	68,75	34,38	785,71	563,69
12(21)	62,50	31,25	31,25	31,25	15,63	873,81	474,41
13(19)	62,50	31,25	31,25	31,25	15,63	873,81	524,41
15(25)	41,67	20,83	20,83	20,83	10,42	991,66	767,27
21(31)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	536,67	459,17
22(27)	4,35	2,17	2,17	2,17	1,09	420,18	324,67
24(16)	13,04	6,52	6,52	6,52	3,26	604,11	512,77
25(17)	25,00	12,50	12,50	12,50	6,25	708,22	470,18
27(20)	29,35	14,67	14,67	14,67	7,34	616,85	532,53
28(32)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	491,67	401,67
29(30)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	502,50	394,11
31(29)	25,00	12,50	12,50	25,00	12,50	309,88	238,28
valor màxim	200,00	100,00	100,00	200,00	100,00	1600,00	1600,00

MAPES TOT-3 A TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000)					
		<i>tipus I car.: 1, 2, 3</i>	<i>tipus I (coexistència)</i>	<i>tipus I (coexistència)</i>	<i>mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus I</i>
		<i>suma dels % de realització de les car. de tipus I</i>	<i>mitjana dels % de realització de les car. de tipus I</i>	<i>suma dels % ponderats de realització de les car. de tipus I</i>	<i>mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus I</i>
1(14)	Puigcerdà	97,62	32,54	48,81	16,27
2(18)	Martinet	100,00	33,33	50,00	16,67
3	Bellver de Cerdanya	26,67	8,89	13,33	4,44
4	Meranges	150,00	50,00	108,33	36,11
5	GUILS DE CERDANYA	180,95	60,32	90,48	30,16
6	Fontanals de Cerdanya	64,29	21,43	40,48	13,49
7	Llivia	164,29	54,76	82,14	27,38
8(24)	Ripoll	33,33	11,11	16,67	5,56
9	Gombrèn	50,00	16,67	33,33	11,11
10(22)	Ribes de Freser	33,33	11,11	25,00	8,33
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	16,67	5,56	16,67	5,56
12(21)	Camprodon	16,67	5,56	8,33	2,78
13(19)	Rocabruna	100,00	33,33	66,67	22,22
14	Espinavell	142,86	47,62	88,10	29,37
15(25)	Olot	66,67	22,22	41,67	13,89
16	Sant Joan les Fonts	80,95	26,98	48,81	16,27
17	Oix	100,00	33,33	75,00	25,00
18	Tortellà	66,67	22,22	33,33	11,11
19	Besalú	97,62	32,54	57,14	19,05
20	la Vall d'en Bas	66,67	22,22	41,67	13,89
21(31)	Mieres	83,33	27,78	50,00	16,67
22(27)	Figueres	45,24	15,08	29,76	9,92
23	Llers	45,24	15,08	36,90	12,30
24(16)	Maçanet de Cabrenys	61,90	20,63	38,10	12,70
25(17)	Capmany	61,90	20,63	30,95	10,32
26	Llança	45,24	15,08	29,76	9,92
27(20)	Cadaqués	228,57	76,19	201,90	67,30
28(32)	l'Escalà	78,57	26,19	54,76	18,25
29(30)	Saus	61,90	20,63	39,29	13,10
30	Banyoles	83,33	27,78	41,67	13,89
31(29)	Crespià	30,95	10,32	23,81	7,94
valor màxim		300,00	100,00	300,00	100,00

MAPES TOT-3 A TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000) (continuació)						
		tipus IIa car.: 11, 12, 13, 14	mitjana dels % de realització de les car. de tipus IIa	tipus IIa (coexistència)	mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus IIa	tipus IIa
		suma dels % de realització de les car. de tipus IIa	de les car. de tipus IIa	suma dels % ponderats de realització de les car. de tipus IIa	de les car. de tipus IIa	mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus IIa
1(14)	Puigcerdà	12,50	3,13	6,25	1,56	1,56
2(18)	Martinet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	Meranges	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	GUILS DE CERDANYA	12,50	3,13	12,50	3,13	3,13
6	Fontanals de Cerdanya	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	Llivia	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	25,00	6,25	12,50	3,13	3,13
9	Gombrèn	54,29	13,57	27,14	6,79	6,79
10(22)	Ribes de Freser	205,00	51,25	108,75	27,19	27,19
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	191,43	47,86	160,00	40,00	40,00
12(21)	Camprodon	260,00	65,00	148,75	37,19	37,19
13(19)	Rocabruna	290,00	72,50	259,44	64,86	64,86
14	Espinavell	280,00	70,00	210,00	52,50	52,50
15(25)	Olot	347,50	86,88	221,25	55,31	55,31
16	Sant Joan les Fonts	400,00	100,00	270,00	67,50	67,50
17	Oix	300,00	75,00	260,00	65,00	65,00
18	Tortellà	390,00	97,50	350,00	87,50	87,50
19	Besalú	300,00	75,00	243,75	60,94	60,94
20	la Vall d'en Bas	310,00	77,50	199,44	49,86	49,86
21(31)	Mieres	390,00	97,50	345,00	86,25	86,25
22(27)	Figueres	340,00	85,00	230,00	57,50	57,50
23	Llers	390,00	97,50	265,00	66,25	66,25
24(16)	Maçanet de Cabrenys	400,00	100,00	304,44	76,11	76,11
25(17)	Capmany	340,00	85,00	258,75	64,69	64,69
26	Llançà	360,00	90,00	228,57	57,14	57,14
27(20)	Cadaqués	100,00	25,00	93,75	23,44	23,44
28(32)	l'Escala	287,50	71,88	237,50	59,38	59,38
29(30)	Saus	400,00	100,00	350,00	87,50	87,50
30	Banyoles	340,00	85,00	290,00	72,50	72,50
31(29)	Crespià	290,00	72,50	255,00	63,75	63,75
valor màxim		400,00	100,00	400,00	100,00	100,00

MAPES TOT-3 A TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000) (continuació)					
		tipus nb car. 16	tipus nb (coexistència)	tipus nc car. 17	tipus nc (coexistència)
		% de realització de la car. de tipus nb	% ponderat de realització de la car. de tipus nb	% de realització de la car. de tipus nc	% ponderat de realització de la car. de tipus nc
1(14)	Puigcerdà	100,00	93,75	0,00	0,00
2(18)	Martinet	100,00	93,75	33,33	16,67
3	Bellver de Cerdanya	100,00	87,50	33,33	16,67
4	Meranges	100,00	78,57	0,00	0,00
5	GUILS DE CERDANYA	100,00	100,00	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya	100,00	85,71	33,33	16,67
7	Llivia	100,00	75,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	12,50	6,25	0,00	0,00
9	Gombrèn	0,00	0,00	66,67	33,33
10(22)	Ribes de Freser	50,00	37,50	33,33	16,67
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	0,00	0,00	33,33	16,67
12(21)	Camprodon	50,00	37,50	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Espinavell	75,00	37,50	0,00	0,00
15(25)	Olot	50,00	25,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	28,57	14,29	100,00	50,00
17	Oix	22,22	16,67	0,00	0,00
18	Tortellà	14,29	7,14	0,00	0,00
19	Besalú	87,50	50,00	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas	0,00	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	22,22	16,67	0,00	0,00
22(27)	Figueres	87,50	43,75	0,00	0,00
23	Llers	100,00	83,33	0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	88,89	77,78	0,00	0,00
25(17)	Capmany	87,50	50,00	0,00	0,00
26	Llançà	100,00	50,00	0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	28,57	14,29	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	37,50	18,75	0,00	0,00
29(30)	Saus	100,00	62,50	33,33	16,67
30	Banyoles	11,11	11,11	0,00	0,00
31(29)	Crespià	62,50	37,50	0,00	0,00
valor màxim		100,00	100,00	100,00	100,00

MAPES TOT-3 a TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000) (continuació)					
		tipus III car.: 18, 19, 20	mitjana dels % de realització de les car. de tipus III	tipus III (coexistència)	mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus III
1(14)	Puigcerdà	160,00	53,33	80,00	26,67
2(18)	Martinet	201,54	67,18	113,27	37,76
3	Bellver de Cerdanya	215,38	71,79	107,69	35,90
4	Meranges	160,00	53,33	137,50	45,83
5	GUILS DE CERDANYA	160,00	53,33	117,50	39,17
6	Fontanals de Cerdanya	160,00	53,33	80,00	26,67
7	Llivia	160,00	53,33	80,00	26,67
8(24)	Ripoll	0,00	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn	75,00	25,00	37,50	12,50
10(22)	Ribes de Freser	50,00	16,67	25,00	8,33
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	75,00	25,00	37,50	12,50
12(21)	Camprodon	7,69	2,56	3,85	1,28
13(19)	Rocabruna	117,31	39,10	58,65	19,55
14	Espinavell	50,00	16,67	25,00	8,33
15(25)	Olot	100,00	33,33	50,00	16,67
16	Sant Joan les Fonts	0,00	0,00	0,00	0,00
17	Oix	0,00	0,00	0,00	0,00
18	Tortellà	0,00	0,00	0,00	0,00
19	Besalú	0,00	0,00	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas	0,00	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	0,00	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figueres	0,00	0,00	0,00	0,00
23	Llers	0,00	0,00	0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	0,00	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	0,00	0,00	0,00	0,00
26	Llançà	0,00	0,00	0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	0,00	0,00	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	0,00	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	0,00	0,00	0,00	0,00
30	Banyoles	0,00	0,00	0,00	0,00
31(29)	Crespià	84,62	28,21	42,31	14,10
valor màxim		300,00	100,00	300,00	100,00

MAPES TOT-3 A TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000) (continuació)			
		<i>tipus IV car. 22</i>	<i>tipus IV (coexistència)</i>
		<i>% de realització de la car. de tipus IV</i>	<i>% ponderat de realització de la car. de tipus IV</i>
1(14)	Puigcerdà	25,00	12,50
2(18)	Martinet	100,00	62,50
3	Bellver de Cerdanya	100,00	50,00
4	Meranges	0,00	0,00
5	Guils de Cerdanya	100,00	50,00
6	Fontanals de Cerdanya	100,00	50,00
7	Llívia	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	100,00	50,00
9	Gombrèn	100,00	87,50
10(22)	Ribes de Freser	100,00	50,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	25,00	12,50
12(21)	Camprodon	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	0,00	0,00
14	Espinavell	0,00	0,00
15(25)	Olot	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	0,00	0,00
17	Oix	0,00	0,00
18	Tortellà	0,00	0,00
19	Besalú	0,00	0,00
20	la Vall d'en Bas	0,00	0,00
21(31)	Mieres	0,00	0,00
22(27)	Figueres	0,00	0,00
23	Llers	0,00	0,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	25,00	12,50
25(17)	Capmany	0,00	0,00
26	Llançà	0,00	0,00
27(20)	Cadaqués	0,00	0,00
28(32)	l'Escala	0,00	0,00
29(30)	Saus	0,00	0,00
30	Banyoles	0,00	0,00
31(29)	Crespià	0,00	0,00
valor màxim		100,00	100,00

MAPES TOT-3 A TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000) (continuació)					
		tipus I (m. nom.) car.: 8, 9	mitjana dels % de realització de les car. de tipus I (m. nom.)	tipus I (m. nom.) (coexistència)	mitjana dels % ponderats de realització de les car. de tipus I (m. nom.)
1(14)	Puigcerdà	0,00	0,00	0,00	0,00
2(18)	Martinet	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Bellver de Cerdanya	0,00	0,00	0,00	0,00
4	Meranges	0,00	0,00	0,00	0,00
5	GUILS de Cerdanya	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Fontanals de Cerdanya	0,00	0,00	0,00	0,00
7	Llivia	0,00	0,00	0,00	0,00
8(24)	Ripoll	0,00	0,00	0,00	0,00
9	Gombrèn	0,00	0,00	0,00	0,00
10(22)	Ribes de Freser	0,00	0,00	0,00	0,00
11(23)	Sant Joan de les Abadesses	0,00	0,00	0,00	0,00
12(21)	Camprodon	0,00	0,00	0,00	0,00
13(19)	Rocabruna	150,00	75,00	75,00	37,50
14	Espinavell	0,00	0,00	0,00	0,00
15(25)	Olot	0,00	0,00	0,00	0,00
16	Sant Joan les Fonts	150,00	75,00	75,00	37,50
17	Oix	100,00	50,00	50,00	25,00
18	Tortellà	200,00	100,00	108,33	54,17
19	Besalú	83,33	41,67	41,67	20,83
20	la Vall d'en Bas	0,00	0,00	0,00	0,00
21(31)	Mieres	0,00	0,00	0,00	0,00
22(27)	Figueres	66,67	33,33	33,33	16,67
23	Llers	200,00	100,00	150,00	75,00
24(16)	Maçanet de Cabrenys	0,00	0,00	0,00	0,00
25(17)	Capmany	200,00	100,00	100,00	50,00
26	Llança	200,00	100,00	100,00	50,00
27(20)	Cadaqués	200,00	100,00	150,00	75,00
28(32)	l'Escala	0,00	0,00	0,00	0,00
29(30)	Saus	100,00	50,00	50,00	25,00
30	Banyoles	83,33	41,67	41,67	20,83
31(29)	Crespià	83,33	41,67	41,67	20,83
valor màxim		200,00	100,00	200,00	100,00

MAPES TOT-3 A TOT-6 (DADES ACTUALS 1999-2000) (continuació)							
	tipus Iia (m. nom.) car. 15	tipus Iia (m. nom.) (coexistència)	tipus Iia (m. nom.) % ponderat de realització de la car. de tipus Iia (m. nom.)	suma dels % de totes les tipologies (morfologia verbal)	suma dels % ponderats de totes les tipologies (morfologia verbal)	suma dels % de totes les tipologies (morfologia verbal i nominal)	suma dels % ponderats de totes les tipologies (morfologia verbal i nominal)
1(14)	0,00	0,00	0,00	395,12	241,31	395,12	241,31
2(18)	0,00	0,00	0,00	534,87	336,19	534,87	336,19
3	0,00	0,00	0,00	475,38	275,20	475,38	275,20
4	0,00	0,00	0,00	410,00	324,40	410,00	324,40
5	0,00	0,00	0,00	553,45	370,48	553,45	370,48
6	0,00	0,00	0,00	457,62	272,86	457,62	272,86
7	0,00	0,00	0,00	424,29	237,14	424,29	237,14
8(24)	0,00	0,00	0,00	170,83	85,42	170,83	85,42
9	0,00	0,00	0,00	345,95	218,81	345,95	218,81
10(22)	0,00	0,00	0,00	471,67	262,92	471,67	262,92
11(23)	0,00	0,00	0,00	341,43	243,33	341,43	243,33
12(21)	0,00	0,00	0,00	334,36	198,43	334,36	198,43
13(19)	0,00	0,00	0,00	507,31	384,76	507,31	384,76
14	0,00	0,00	0,00	547,86	360,60	547,86	360,60
15(25)	0,00	0,00	0,00	564,17	337,92	564,17	337,92
16	0,00	0,00	0,00	609,52	383,10	609,52	383,10
17	0,00	0,00	0,00	422,22	351,67	422,22	351,67
18	100,00	62,50	62,50	470,95	390,48	470,95	390,48
19	25,00	12,50	12,50	485,12	350,89	485,12	350,89
20	0,00	0,00	0,00	376,67	241,11	376,67	241,11
21(31)	50,00	25,00	25,00	495,56	411,67	495,56	411,67
22(27)	25,00	12,50	12,50	472,74	303,51	472,74	303,51
23	100,00	87,50	87,50	535,24	385,24	535,24	385,24
24(16)	75,00	50,00	50,00	575,79	432,82	575,79	432,82
25(17)	75,00	37,50	37,50	489,40	339,70	489,40	339,70
26	75,00	37,50	37,50	505,24	308,33	505,24	308,33
27(20)	100,00	100,00	100,00	357,14	309,94	357,14	309,94
28(32)	75,00	37,50	37,50	403,57	311,01	403,57	311,01
29(30)	75,00	37,50	37,50	595,23	468,46	595,23	468,46
30	100,00	62,50	62,50	434,44	342,78	434,44	342,78
31(29)	50,00	25,00	25,00	468,07	358,62	468,07	358,62
valor màxim	100,00	100,00	100,00	1300,00	1300,00	1300,00	1300,00

ANNEX II. FORMES VERBALS O NOMINALS ESTUDIADAES PER A CADA CARACTERÍSTICA

S'indiquen aquí les formes verbals o nominals incloses al qüestionari corresponent al «treball experimental» (1999-2000), el qual havia de donar compte de l'estat actual a la zona objecte d'estudi de cadascuna de les vint-i-dues característiques seleccionades (vg. cap. 2.1.1.6 i cap. 2.1.2.4).

Per a la selecció de les formes s'aplicaren les pautes de planificació del qüestionari a què ja hem fet referència (vg. cap. 2.1.1.7 i cap. 2.1.2.5). Quant a la morfologia verbal, ja s'ha assenyalat que es va procurar escollir verbs que eren presents al corpus d'Alcover (1906-1928), per tal de facilitar la comparació diacrònica (vg. cap. 2.1.1.7, en el qual es detalla, d'altra banda, els casos en què es va considerar convenient incorporar-hi l'estudi de nous verbs).

CAR. 1

Morf p-n = /i/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *canti*)

Les formes verbals que vam incloure al qüestionari són les que corresponen a les pautes 1, 3 i 4 (vg. cap. 2.1.1.7). En total van ser vint-i-nou. Es tracta d'1 PI (i, per al verb *ser*, d'1 Imp. Ind.).

a) Pauta 1:

a1) Verbs model: *cantar*; *batre/perdre*; *beure*; *dormir*; *partir*.

a2) Altres verbs de les classes principals i de les subclasses continguts a Alcover (1906-1928): *rebre*; *coure*, *entendre*; *morir*; *llegir*. Amb l'addició de *menjar* i *pensar*.

b) Pauta 3 (per a les especificitats que la característica manifestava en els verbs de la subclasse [II, +ext.]):

b1) Tots els verbs de la subclasse [II, +ext.] (subgrup [-w]): *caure*, *cloure*, *comploure*, *creure*, *jeure*, *riure*, *seure*, *treure*; *deure*, *moure*. (Per a *beure* i *coure*, vg. a.)

b2) Els verbs següents, també de la subclasse [II, +ext.]: *conèixer*, *dir*, *dur*, *poder*, *valer*. (Per a *entendre* —que també preveia la pauta 3—, vg. a2.)

c) Pauta 4:

c1) El cas aïllat d'1 Imp. Ind. del verb *ser* (per tal com, segons Alcover (1906-1928), el tret apareixia per a aquesta forma verbal a Olot).

CAR. 2

Morf m-t = /a/ a la segona persona del singular del present d'indicatiu de les classes verbals II i III
(ex. *bates, dormes*)

Les formes verbals que contenia el qüestionari pel que fa a aquesta característica són les que corresponen a les pautes 1 i 3 (vg. cap. 2.1.1.7). El nombre va ser de vint-i-tres. Es tracta de 2 PI.

a) Pauta 1:

a1) Verbs model (per a aquesta característica no s'esqueia l'anàlisi de les classes verbals I ni [III, +ext.]): *batre/perdre; beure; dormir*.

a2) Altres verbs de les classes verbals assenyalades al punt a1 i continguts al corpus d'Alcover (1906-1928): *rebre; coure, entendre; morir*.

A la pauta general, s'hi va afegir *prometre* per augmentar el corpus, reduït a causa de la no-inclusió de verbs de les classes verbals I i [III, +ext.].

b) Pauta 3 (per a les especificitats que la característica manifestava en el cas dels verbs de la subclasse [II, +ext.]):

b1) Tots els verbs de la subclasse [II, +ext.] (subgrup [-w]): *caure, cloure, complaure, creure, jeure, riure, seure, treure; deure, moure*. (Per a *beure* i *coure*, vg. a.)

b2) Els quatre verbs següents també de la subclasse verbal [II, +ext.]: *dir, dur, poder, valer*. (En aquest cas —a diferència del que marcava la pauta—, no s'hi va incloure *conèixer* perquè, en tenir l'arrel acabada en sibilant, no s'esqueia la característica.) (Pel que fa al verb *entendre* —que també preveia la pauta 3— vg. a2.)

CAR. 3

Manca de vocal temàtica a l'infinitiu i vocal temàtica /i/ a la resta de temps verbals (ex. *fúger ~ fugim*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a la pauta 5 (vg. cap. 2.1.1.7). El nombre de formes verbals incloses al qüestionari per a l'estudi d'aquesta característica és de quaranta-tres.

Pauta 5:

a) Els únics verbs per als quals les dades d'Alcover (1906-1928) indicaven l'existència de la característica a la zona objecte d'estudi: *cosir, eixir, fugir, córrer*.

Per als tres primers es demanà l'infinitiu i, per a *córrer*, 4, 5 PI; 2 Imp. Ind.; 2 FI; 2 Co.; 4, 5 PS; 2 IS; Infin.; Ger. i Part.

b) Alguns altres verbs que presentaven la característica al rossellonès (assenyalats per Alcover (1906-1928) o bé per Fouché (1924a, p. 120-121)): *bullir, collir, munyir, tenyir*. Es va incloure al qües-

tionari l'infinitiu d'aquests verbs. (La resta de verbs eren, en general, poc usuals: *cruixir*, *grunyir*, *junyir*, *retrunyir*. Tampoc no vam demanar *embrutir* ni *sàller* 'sortir'.)

Amb caràcter més marginal o complementari (vg. cap. 2.2.1.1.3 (§0 d)), es va demanar:

— (a) *parèixer*, *conèixer*, *créixer*, *merèixer*, *néixer*, *plànyer* (infinitiu, 4 PI i participi per a tots aquests verbs).

— *entendre* (4, 5 PI), *dependre* (4 PI), *prendre* (4 PI).

D'altra banda, cal dir que hem disposat així mateix de les dades de l'infinitiu de *péixer* i de *tòrcer*, provinents de les preguntes corresponents a la car. 13. (Només en cas de respondre l'infinitiu amb la vocal temàtica /í/, es demanava, per a aquests darrers verbs, 4 PI o bé el participi.)

CAR. 4

Manca d'extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *ser* (= *som*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a la pauta 4 (vg. cap. 2.1.1.7). S'ha demanat, en aquest cas, una sola forma verbal: 1 PI del verb *ser*.

CAR. 5

Epítesi [ə] a l'infinitiu de verbs monosíl·labs (ex. *dire*)

Es va seguir la pauta 5 de planificació del qüestionari (vg. cap. 2.1.1.7).

Es van demanar un total de quatre formes verbals infinitives.

Pauta 5:

a) Els verbs que havien estat assenyalats amb la característica per a la zona objecte d'estudi —ja fos a Alcover (1906-1928) o bé en altra bibliografia (vg. cap. 2.2.1.1.5 (§ I.A))—: *dir*, *fer*.

b) Altres verbs per als quals es trobava la característica al rossellonès: *dur*, *ser*.

CAR. 6

Final d'arrel lèxica en /w/ per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]
(ex. *cauem*, *seuies*)

Malgrat que era una característica molt residual, el fet que coincidissin les formes verbals en què podia aparèixer amb les corresponents a les car. 14 i 16 —les quals tenien una vigència notable— ha facilitat que poguéssim investigar àmpliament la característica.

S'hi ha aplicat la pauta 2 de planificació del qüestionari (vg. cap. 2.1.1.7). El nombre total de formes verbals demanades és de setanta-dos.

Concretament, s'han investigat, per als verbs que es detalla a continuació, els temps i persones següents: 4, 5 PI; 2 Imp. Ind. (com a representatiu de totes les persones); 2 PS (com a representatiu d'1, 2, 3, 6 PS); gerundi; 4, 5 PS; 2 IS (com a representatiu de totes les persones).

Els verbs són els del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.], excepció feta de *cloure*, *coure* i *moure*, ja que quan la /ɔ/ de l'arrel havia d'ocupar una síl·laba àtona no era fonèticament possible que s'hi manifestés la característica. Tenim, doncs: *caure*, *creure*, *complaure*, *jeure*, *riure*, *seure*, *treure*; *beure*, *deure*.

CAR. 7

Pèrdua de /n/ final dels lexemes nominals o adjectivals oxítons en la flexió de plural (ex. *cançons*)

Es van incloure vuit mots al qüestionari per avaluar aquesta característica (vg. cap. 2.1.2.5): *bo*, *camí*, *cançó*, *cosí*, *pa*, *ple* (adjectiu), *raó*, *sabó*.

CAR. 8

Final de lexema en /w/ per als possessius *meu/a*, *teu/a*, *seu/a*

Van ser sis les formes que el qüestionari va preveure per a aquesta característica (vg. cap. 2.1.2.5). Es tracta dels possessius *meu*, *teu*, *seu* en la flexió femenina singular i en les posicions següents:

- com a especificadors nominals (concretament del mot *camisa*).
- com a atributs nominals.

CAR. 9

No addició del morf /a/_[+fem.] per als possessius *meu*, *teu*, *seu* en posició d'especificadors de noms femenins (ex. la *meu* camisa)

El qüestionari va preveure tres preguntes per a aquesta característica (vg. cap. 2.1.2.5): els possessius *meu*, *teu*, *seu* en la flexió femenina singular i en la posició d'especificadors nominals (concretament davant del substantiu *camisa*).

CAR. 10

Morf p-n = /o/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]) (ex. *cou* + o, *cau* + o)

Les formes verbals incloses al qüestionari són les que corresponen a la pauta 2 (vg. cap. 2.1.1.7). Concretament, es demanà 1 PI per a dotze verbs.

Pauta 2:

Tots els verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] (subgrup [-w]): *caure*, *cloure*, *complaure*, *coure*, *creure*, *jeure*, *riure*, *seure*, *treure*; *beure*, *deure*, *moure*.

CAR. 11

Addició de /z/ al morf /m/ de la primera persona del plural del present d'indicatiu del verb *ser* (i difusió a altres persones, temps i verbs) (ex. *soms*)

A l'hora de l'elaboració del qüestionari, es va aplicar la pauta 4 (referida al verb *ser*) (vg. cap. 2.1.1.7). Durant el treball de camp es va ampliar el nombre de preguntes (vg. *infra*). Així, les preguntes inicialment previstes eren sis; però per a algunes localitats el nombre ha resultat ser de deu.

Pauta 4:

La bibliografia de què partírem abans de confeccionar el qüestionari només havia detectat la característica per a 4, 5 PI i 4 IS del verb *ser* (i per a 4 Imp. Ind del mateix verb a l'àrea contigua). No obstant això, vam voler preveure el possible desplegament de la característica als temps i persones propers. Així, vam incloure al qüestionari les persones 4, 5 PI, 4, 5 Imp. Ind. i 4, 5 IS del verb *ser*. Eren, doncs, sis les preguntes inicialment previstes.

Quan realitzàvem les enquestes a Camprodon (nord-est del Ripollès), ens adonàrem que allà, enmig de la parla espontània de l'informant, sorgia aquesta /z/ per a verbs altres que *ser*. A partir d'aleshores s'incorporaren també al qüestionari les formes verbals següents del verb *cantar*: 4 Imp. Ind., 4 FI, 4 Co. i 4 IS.²⁴¹ I, a més a més, continuàrem anotant totes les emissions d'aquest tipus que apareixien dins de la parla espontània (vg. la nota 120 per a la relació de localitats en què es formularen les preguntes relatives al verb *cantar*). (Cal assenyalar, d'altra banda, que el qüestionari ja incloïa 4, 5 PI i 4, 5 PS de *cantar*, *batre*, *perdre* i *dormir* —vg. *infra* car. 16 i 19.)

CAR. 12

Epítesi [k]/[t] a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *càntoc*, *càntot*)

Les formes verbals que vam incloure al qüestionari són les que corresponen a les pautes 1, 3 i 4 (vg. cap. 2.1.1.7). En total van ser vint-i-nou. Es tracta d'1 PI (i, per a un verb concret (*ser*), d'1 Imp. Ind.).

a) Pauta 1:

a1) Verbs model: *cantar*; *batre/perdre*; *beure*; *dormir*; *partir*.

a2) Altres verbs de les classes principals i de les subclasses continguts a Alcover (1906-1928): *rebre*; *coure*, *entendre*; *morir*; *llegir*. Amb l'addició de *menjar* i *pensar*.

b) Pauta 3:

(Es va incloure aquesta pauta perquè, segons les dades d'Alcover (1906-1928), hi havia en algun sector de la zona objecte d'estudi per a alguns verbs de la subclasse [II, + ext.] formes amb morf de p-n = /i/ o bé un presumible morf /o/ (per a aquest darrer, vg. cap. 2.2.2.1.1 [car. 10]). Així, doncs, hi havia possibilitat que s'hi manifestés la característica.)

241. No vam incloure al qüestionari, en canvi, 4, 5 de FI i de Co. del verb *ser* —formes verbals per a les quals l'estudi recent de Monturiol i Domínguez (2001) ha assenyalat també la característica.

b1) Tots els verbs de la subclasse [II, +ext.] (subgrup [-w]): *caure, cloure, complaure, creure, jeure, riure, seure, treure; deure, moure*. (Per a *beure* i *coure*, vg. a.)

b2) Els verbs següents, també de la subclasse [II, +ext.]: *conèixer, dir, dur, poder, valer*. (Per a *entendre* —que també preveia la pauta 3—, vg. a2.)

c) Pauta 4:

c1) El cas aïllat d'1 Imp. Ind. del verb *ser* (per tal com, segons Alcover (1906-1928), el tret apareixia per a aquesta forma verbal a Olot).

CAR. 13

Epèntesi posterior al morf /r/ d'infinitiu (en comptes d'epèntesi anterior) (ex. *conèix(e)re, plàny(e)re*)

Per a aquesta característica, en tractar-se d'un grup de verbs completament definit (vg. cap. 2.1.1.7), es va seguir la pauta 2 de planificació del qüestionari. En total es van demanar vint formes verbals corresponents a l'infinitiu.

Pauta 2:

a) Verbs de la classe II amb infinitius en *-er*:

— arrel acabada en /ʃ/: *aparèixer, conèixer, créixer, merèixer, néixer, péixer*.

— arrel acabada en /ɲ/: *empènyer, estrènyer, plànyer*.

— arrel acabada en /m/: *esprémer, témer*.

— arrel acabada en /s/: *ésser, tòrcer, vèncer*.

— arrel acabada en /rr/: *córrer, socórrer*.

b) Verbs de la classe III amb infinitius en *-er*. S'hi indiquen els que, segons Alcover (1906-1928), presentaven formes rizotòniques en alguna localitat de la nostra zona (vg. cap. 2.2.1.1.3 (car. 3)):

— arrel acabada en /ʒ/, /ʃ/: *fúger* 'fugir', *íxer* 'eixir'.

— arrel acabada en /z/: *cúser* 'cosir'.

D'altra banda, cal assenyalar que, per raó de la car. 3, també tenim dades per a *múnyer* 'munyir'.

CAR. 14

Final d'arrel lèxica en /b/ no etimològica per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. *crevem, crevies*)

Es va seguir la pauta 2 de planificació del qüestionari (vg. cap. 2.1.1.7). El nombre de formes verbals que es van demanar va ser de setanta.

Concretament, el qüestionari incloïa les formes verbals de 4, 5 PI, 2 Imp. Ind. (com a representatiu de l'Imp. Ind.), 4, 5 PS, 2 IS (com a representatiu de l'IS) i gerundi corresponents als verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.], amb l'excepció d'aquells que tenien /b/ final d'arrel procedent de -b-, -v- etimològiques. Els verbs van ser, doncs: *caure, cloure, complaure, coure, creure, jeure, riure, seure, treure*. A aquests verbs, s'hi va afegir *córrer*.

CAR. 15

Final de lexema en /w/ als diversos adjectius oxítons amb masculins fonètics acabats en [w]
(ex. *blau/a*, *viu/a*)

Per a aquesta característica, el qüestionari va preveure set mots: *blau*, *nou*, *tou*, *viu*; *esclau*, *imaginatiu*, *negatiu* (vg. cap. 2.1.2.5).

Com a complement per conèixer si la natura d'aquesta característica era estrictament fonològica, s'hi va incloure:

- *cantava* (1a i 3a pers.), *cantaves*, *portava* (1a pers.).
- *anxova*, *bava*, *cavall*, *cova*, *fava*, *geniva*, *oliva*, *prova*, *saliva*.

CAR. 16

Extensió velar a la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu dels verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. *creguem*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a la pauta 3 (vg. cap. 2.1.1.7). El nombre d'aquestes formes va ser de cent set.

Pauta 3:

Concretament, 4 i 5 PI:

a) De tots els verbs de la subclasse [II, +ext.] (subgrup [-w]): *caure*, *cloure*, *complaure*, *coure*, *creure*, *jeure*, *riure*, *seure*, *treure*; *beure*, *deure*, *moure*.

b) Dels verbs següents, també de la subclasse [II, +ext.]: *conèixer*, *dir*, *dur*, *entendre*, *poder*, *valer*.

A més a més també es demanà aquestes formes verbals per al verb *ser*.

Tot i que la característica es trobava d'una manera completament ocasional a l'Imp. Ind., el fet que, per a la car. 14, haguéssim d'estudiar aquest temps verbal, ens permeté disposar d'informació per a l'Imp. Ind. dels verbs del subgrup [-w] de la subclasse [II, +ext.] (concretament es demanà 2 Imp. Ind.). Vam afegir-hi també les formes de 2 Imp. Ind. dels verbs de *b*, així com del verb *ser*.

També es van incloure al qüestionari 4, 5 del present de subjuntiu de tots els verbs esmentats amb la finalitat de poder comparar el timbre de la vocal temàtica d'aquestes persones amb el que apareixia a 4, 5 del present d'indicatiu. S'hi incorporaren, amb la mateixa finalitat, 4, 5 PI i 4, 5 PS dels verbs model de les classes verbals I i II (*cantar*; *batre/perdre*).

CAR. 17

Extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* (ex. *faic*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a la pauta 4 (vg. cap. 2.1.1.7). El total de formes analitzades ha estat de quatre.

Es tracta d'1 PI dels verbs *anar, fer, haver i veure*. El context per a *anar, fer i veure* era abans de pausa —de manera que no es demanà *vaig* (auxiliar). Per a *haver*, el qüestionari inclogué la forma auxiliar; concretament el seu ús en el perfet d'indicatiu («[...] Jo també avui he vingut a les vuit») —i no en la perífrasi d'obligació *haig de*.

CAR. 18

Morf m-t = /sa/ a l'imperfet de subjuntiu (ex. *cantesses*)

Les formes verbals que el qüestionari preveia per a aquesta característica són les que corresponen a la pauta 1 (vg. cap. 2.1.1.7). Es va demanar 2 IS (com a forma representativa de tot l'IS). El nombre de formes verbals estudiades ha estat de tretze.

Pauta 1:

a) Verbs model: *cantar; batre/perdre; creure*;²⁴² *dormir; partir*.

b) Altres verbs de les classes principals i de les subclasses continguts a Alcover (1906-1928): *rebre; coure, entendre; morir; llegir*. Amb l'addició de *menjar i pensar*.

(En el cas d'aquesta característica, disposem d'informació addicional ja que el qüestionari s'esqueia que incloïa també algunes formes d'imperfet de subjuntiu per tal d'avaluar altres característiques: 2 IS del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (vg. car. 6 i 14); 2 IS d'alguns altres verbs de la classe verbal III (vg. car. 19); 4, 5 IS del verb *ser* (vg. car. 11).)

CAR. 19

Extensió velar a l'imperfet de subjuntiu i a la primera i la segona persona del plural del present de subjuntiu dels verbs de la classe verbal III (ex. *dormiguessis, dormiguem*)

Vam considerar que calia aplicar aquí la pauta 3 de planificació del qüestionari ja que alguns verbs de la classe verbal en què es manifestava la característica la presentaven i altres no (vg. cap. 2.1.1.7). El nombre de formes verbals que es van incloure al qüestionari fou de vint-i-sis (corresponents a vuit verbs).

Pauta 3:

Per a aquesta característica, concretament, ha resultat la selecció de formes verbals que aquí es detalla.²⁴³

dormir: 4, 5 PI; 4, 5 PS; 2 IS; gerundi.

sortir: 4, 5 PI; 4, 5 PS; 2 IS; gerundi.

partir: 4 PI; 4 PS; 2 IS; gerundi.

llegir: 4 PI; 4 PS; 2 IS; gerundi.

morir: 4 PS; 2 IS; gerundi.

242. Per a aquesta característica es va demanar, excepcionalment, *creure* en comptes de *beure*.

243. Cal assenyalar, però, que 4 PS i Ger. dels verbs *llegir, morir i partir* només es demanà als informants de la Cerdanya (vg. nota 220).

collir: 4 PI.
cosir: 4 PI.
sentir: 4 PI.

CAR. 20

Final d'arrel lèxica en /j/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure* (ex. *fai*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a la pauta 4 (vg. cap. 2.1.1.7). El total de formes analitzades ha estat de quatre.

Es tracta d'1 PI dels verbs *anar*, *fer*, *haver* i *veure*. El context per a *anar*, *fer* i *veure* era abans de pausa; no es demanà, doncs, *vaig* (auxiliar). Per a *haver*, el qüestionari inclogué la forma auxiliar; més concretament, l'ús del verb en el perfet d'indicatiu («[...] Jo també avui he vingut a les vuit») i no, en canvi, en la perífrasi d'obligació *haig de*.

CAR. 21

Morf m-t = /a/ al present de subjuntiu en verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] i alguns altres (ex. *bega*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a les pautes 3 i 4 (vg. cap. 2.1.1.7) —la primera de les quals per donar compte de la manifestació de la característica a la subclasse verbal [II, +ext.] i, la segona, per a altres verbs concrets. El nombre d'aquestes formes verbals va ser de cinquanta.

Per a cada verb, vam demanar tant la primera persona del singular del PS (que és la forma en la qual la bibliografia anterior havia localitzat la característica) com la segona persona del singular del mateix temps (que vam triar com a representativa de la resta de persones).

a) Pauta 3:

a1) Tots els verbs de la subclasse [II, +ext.] (subgrup [-w]): *caure*, *cloure*, *complaure*, *coure*, *creure*, *jeure*, *riure*, *seure*, *treure*; *beure*, *deure*, *moure*.

a2) Els verbs següents, també de la subclasse [II, +ext.]: *conèixer*, *dir*, *dur*, *entendre*, *poder*, *valer*.

b) Pauta 4:

b1) Els verbs que, segons Alcover (1906-1928), presentaven en algun cas a la nostra zona formes amb *esc-*, *isc-* final d'arrel (les formes examinades van ser, concretament, les d'1 PS): *eixir*, *merèixer*.²⁴⁴

b2) Els verbs irregulars següents: *anar*, *estar*, *fer*, *haver*, *ser*.

244. La pauta 4 demanava incloure al qüestionari tots els verbs en què la característica s'havia manifestat. En aquest sentit, cal dir que faltaria incorporar-hi (*a*)*parèixer*. D'altra banda, a la llum de les dades dels verbs que mancaven publicar a Moll (1929-1932) —i que han aparegut a Perea (1999b)—, per ser exhaustius calia haver-hi introduït també *tenir*, *veure*, *viure* i *voler*.

CAR. 22

Extensió velar a les persones 1, 2, 3, 6 del present de subjuntiu dels verbs *anar*, *fer*,
haver i *veure* (ex. *faiguis*)

Les formes verbals que es van incloure al qüestionari són les que corresponen a la pauta 4 (vg. cap. 2.1.1.7). El total de formes analitzades ha estat de quatre. Es demanà 2 PS (com a representatiu de tot el temps verbal) d' *anar*, *fer*, *haver* i *veure*.

ANNEX III. DADES DE FILIACIÓ DELS INFORMANTS (1999-2000)

Codis

a) Estudis

- b batxillerat
- c comerç o similar
- d diplomatura o similar
- p primaris
- f formació professional o similar
- s llicenciatura o similar

b) Professió

- a administratiu -va
- au auxiliar administratiu -va
- b botiguer -a (també s'ha indicat com a: comerciant)
- bo bosquerol
- c constructor (també s'ha indicat com a: contractista)
- cr carter rural
- d dependenta de botiga
- e empleat públic (tasques rurals i carreteres)
- f ferrer
- fu fuster
- g gerent
- i indústria (empleat)
- id industrial
- in interiorista
- j jubilat
- m mestressa de casa
- ma massatgista

mc	mecànic
me	metallúrgic -a
mj	majorista
mo	modista
p	pagesia (també s'ha indicat com a: pagès, agricultor)
pe	pescador
pi	pintor -a artístic -a
pt	paleta
r	restaurador -a (també s'ha indicat com a: hostaleria)
rt	restauració/hostaleria (empleat)
s	serradora (empleat)
sa	sastressa
t	tèxtil (treballador)
tp	transports (empleat)
tr	transportista

c) Sexe

d	dona
h	home

Població de naixement dels pares

Quan, en la informació relativa a la població de naixement del pare o de la mare, no s'hi indica comarca, es tracta de la mateixa comarca de la població de l'informant.

Observacions

Els parèntesis serveixen en la llista següent tant per indicar la comarca a la qual pertany un municipi —en el cas que calgui aportar aquesta informació— com per assenyalar que ens referim a un nucli concret d'aquell municipi. Per distingir convenientment aquestes dues possibilitats, quan es tracta de la comarca precedim la informació amb l'abreviació «com.».

Informant núm. 1a

Població: Puigcerdà.

Comarca: Baixa Cerdanya.

Any de naixement: 1941.

Població de naixement del pare: Puigcerdà.

Població de naixement de la mare: la Seu d'Urgell (com.: Alt Urgell).*

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: mo.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 12-08-1999.

Observacions: *La mare va anar a viure a Puigcerdà als 12 anys.

Informant núm. 1b

Població: Puigcerdà (Age).

Comarca: Baixa Cerdanya.

Any de naixement: 1943.

Població de naixement del pare: Bescaran (com.: Alt Urgell).

Població de naixement de la mare: Puigcerdà (Age).

Anys que ha viscut fora de la població: 2.

Població de fora on ha viscut: Barcelona.*

Estudis: b.

Cursos de català: —

Professió: p.

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 17-08-1999.

Observacions: *Cal assenyalar també que va fer estudis

fins als deu anys a Puigcerdà i dels onze als quinze anys a la Guingueta d'Ix (com.: Alta Cerdanya).

Informant núm. 1c

Població: Puigcerdà.
Comarca: Baixa Cerdanya.
Any de naixement: 1947.
Població de naixement del pare: Puigcerdà.
Població de naixement de la mare: Bellver de Cerdanya.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: c.
Cursos de català: 2.
Professió: m/b.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 12-08-1999.

Informant núm. 2a

Població: Montellà i Martinet (Martinet).
Comarca: Baixa Cerdanya.
Any de naixement: 1949.
Població de naixement del pare: Montellà i Martinet (Estana).
Població de naixement de la mare: Montellà i Martinet (Martinet).
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: s.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 05-09-1999.

Informant núm. 2b

Població: Montellà i Martinet (Martinet).
Comarca: Baixa Cerdanya.
Any de naixement: 1940.
Població de naixement del pare: Cava (el Querforadat) (com.: Alt Urgell).
Població de naixement de la mare: Cava (el Querforadat) (com.: Alt Urgell).
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: b.
Cursos de català: —
Professió: f.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 05-09-1999.
Observacions: *El Querforadat es troba prop de Martinet (com.: Baixa Cerdanya), malgrat ser oficialment de l'Alt Urgell.

Informant núm. 2c

Població: Montellà i Martinet (Martinet).

Comarca: Baixa Cerdanya.
Any de naixement: 1942.
Població de naixement del pare: Montellà i Martinet (Martinet).
Població de naixement de la mare: Montellà i Martinet (Martinet).
Anys que ha viscut fora de la població: 14.
Població de fora on ha viscut: *
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: rt.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 26-01-2000.
Observacions: *Deu anys a Barcelona, dos a Puigcerdà i dos a la Seu d'Urgell.

Informant núm. 3a

Població: Bellver de Cerdanya.*
Comarca: Baixa Cerdanya.
Any de naixement: 1947.
Població de naixement del pare: Castellar de n'Hug (com.: Berguedà).
Població de naixement de la mare: Bellver de Cerdanya (Éller).
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: rt.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 19-01-2000.
Observacions: *Va néixer al nucli de Pedra —pertanyent a Bellver de Cerdanya.

Informant núm. 3b

Població: Bellver de Cerdanya.
Comarca: Baixa Cerdanya.
Any de naixement: 1941.
Població de naixement del pare: Bellver de Cerdanya (Pi).
Població de naixement de la mare: Bellver de Cerdanya (Éller).
Anys que ha viscut fora de la població: 33.
Població de fora on ha viscut: Isòvol (All).
Estudis: c.
Cursos de català: —
Professió: p.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 19-01-2000.
Observacions: *Va residir set anys més a Puigcerdà durant el curs escolar.

Informant núm. 3c

Població: Bellver de Cerdanya.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Bellver de Cerdanya (Pi).
 Població de naixement de la mare: Bellver de Cerdanya (Pi).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 19-01-2000.

Informant núm. 4a

Població: Meranges.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1944.
 Població de naixement del pare: Meranges.
 Població de naixement de la mare: Meranges.
 Anys que ha viscut fora de la població: 4.
 Població de fora on ha viscut: Lleida.*
 Estudis: b.
 Cursos de català: —
 Professió: e (fa anys s'havia dedicat a «p»)
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 11-10-1999.
 Observacions: *De l'edat de quinze a dinou anys.

Informant núm. 4b

Població: Meranges (Girul).
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1947.
 Població de naixement del pare: Meranges (Girul).
 Població de naixement de la mare: Meranges (Girul).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 11-10-1999.

Informant núm. 4c

Població: Meranges (Girul).
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1950.
 Població de naixement del pare: Meranges.
 Població de naixement de la mare: Lles de Cerdanya (Arànsers).
 Anys que ha viscut fora de la població: 2.

Població de fora on ha viscut: Mollerussa.*

Estudis: f.
 Cursos de català: —
 Professió: r (abans «p»)
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 1-10-1999.
 Observacions: *Dels quinze als disset anys.

Informant núm. 5a

Població: Guils de Cerdanya.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1941.
 Població de naixement del pare: Guils de Cerdanya.
 Població de naixement de la mare: Guils de Cerdanya.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 16-09-1999.

Informant núm. 5b

Població: Guils de Cerdanya.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1945.
 Població de naixement del pare: Guils de Cerdanya.
 Població de naixement de la mare: Guils de Cerdanya.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 16-09-1999.

Informant núm. 5c

Població: Guils de Cerdanya.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1944.
 Població de naixement del pare: Guils de Cerdanya.
 Població de naixement de la mare: Guils de Cerdanya.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 26-01-2000.

Informant núm. 6a

Població: Fontanals de Cerdanya (Queixans).
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1946.

Població de naixement del pare: Puigcerdà (Age).
 Població de naixement de la mare: Fontanals de Cerdanya (Queixans).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: au.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 16-03-2000.

Informant núm. 6b

Població: Fontanals de Cerdanya (el Vilar d'Urtx).
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1941.
 Població de naixement del pare: Vallsabollera (com.: Alta Cerdanya).^{*}
 Població de naixement de la mare: Fontanals de Cerdanya (el Vilar d'Urtx).
 Anys que ha viscut fora de la població: 3
 Població de fora on ha viscut: Barcelona.^{**}
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 07-12-1999.
 Observacions: ^{*}El seu pare va anar al Vilar d'Urtx de petit. ^{**}La informant va viure a Barcelona dels quinze als disset anys.

Informant núm. 6c

Població: Fontanals de Cerdanya (Escadarcs).
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1947.
 Població de naixement del pare: Montellà i Martinet (Montellà).
 Població de naixement de la mare: Fontanals de Cerdanya (Urtx).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: b.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 31-08-1999.

Informant núm. 7a

Població: Ll via.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1947.
 Població de naixement del pare: Ll via.
 Població de naixement de la mare: Ll via.^{*}
 Anys que ha viscut fora de la població: 5.

Població de fora on ha viscut: Girona.^{**}
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 26-08-1999.
 Observacions: ^{*}La seva mare va viure deu anys a Barcelona (quan era de mitjana edat). ^{**}La informant visqué a Girona des dels cinc fins als deu anys.

Informant núm. 7b

Població: Ll via.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Ll via.
 Població de naixement de la mare: Fontanals de Cerdanya (Queixans).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: b.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 26-08-1999.

Informant núm. 7c

Població: Ll via.
 Comarca: Baixa Cerdanya.
 Any de naixement: 1945.
 Població de naixement del pare: Ll via.
 Població de naixement de la mare: Ll via.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 26-08-1999.

Informant núm. 8a

Població: Ripoll.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Ripoll.
 Població de naixement de la mare: Sora (com.: Osona).^{*}
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c.
 Cursos de català: 1.
 Professió: me.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 27-09-1999.
 Observacions: ^{*}La seva mare va viure a Torelló (com.: Osona) des de l'edat de tres anys fins que es va casar.

Informant núm. 8b

Població: Ripoll.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Borredà (com.: Berguedà).
 Població de naixement de la mare: les Llosses (la Farga de Bebié).
 Anys que ha viscut fora de la població: 5.
 Població de fora on ha viscut: Barcelona.
 Estudis: b.
 Cursos de català: 1.
 Professió: b.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 24-09-1999.

Informant núm. 8c

Població: Ripoll.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Sant Quirze de Besora (com.: Osona).
 Població de naixement de la mare: Ogassa (Surroca de Baix).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: me.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 25-09-1999.

Informant núm. 9a

Població: Gombren.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Gombren.
 Població de naixement de la mare: Campdevànol (Sant Llorenç).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: t.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 18-10-1999.

Informant núm. 9b

Població: Gombren.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1949.
 Població de naixement del pare: Gombren.
 Població de naixement de la mare: Gombren.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: pt.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 19-12-1999.

Informant núm. 9c

Població: Gombren.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Gombren.
 Població de naixement de la mare: Gombren.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 24-10-1999.

Informant núm. 10a

Població: Ribes de Freser.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1942.
 Població de naixement del pare: Queralbs.
 Població de naixement de la mare: Ribes de Freser.
 Anys que ha viscut fora de la població: *
 Estudis: d.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 28-10-1999.
 Observacions: *De petita es desplaçava diàriament a estudiar a Vic. Durant tres anys va viatjar a Barcelona cada dia per raó d'estudis. I tres estius va anar a estudiar a França.

Informant núm. 10b

Població: Ribes de Freser.
 Comarca: Ripollès.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Toses (Nevà).
 Població de naixement de la mare: Ribes de Freser.
 Anys que ha viscut fora de la població: 3.
 Població de fora on ha viscut: *
 Estudis: d.
 Cursos de català: —
 Professió: i.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 20-10-1999.

Observacions: *Dos anys a Figueres (als deu anys) i un any a Terrassa (als disset anys).

Informant núm. 10c

Població: Ribes de Freser.
Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1946.
Població de naixement del pare: la Pobla de Lillet (com.: Berguedà).
Població de naixement de la mare: Ribes de Freser.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: i.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 18-12-1999.

Informant núm. 11a

Població: Sant Joan de les Abadesses.*
Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1947.
Població de naixement del pare: Sant Joan de les Abadesses.
Població de naixement de la mare: Sant Joan de les Abadesses.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: i.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 30-03-2000.
Observacions: *Va néixer en una masia.

Informant núm. 11b

Població: Sant Joan de les Abadesses (la Colònia Llaudet).
Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1948.
Població de naixement del pare: Sant Joan de les Abadesses (la Colònia Llaudet).
Població de naixement de la mare: Sant Joan de les Abadesses.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: t.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 03-04-2000.

Informant núm. 11c

Població: Sant Joan de les Abadesses.

Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1946.
Població de naixement del pare: Sant Joan de les Abadesses.
Població de naixement de la mare: Vilallonga de Ter.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: mc.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 04-04-2000.

Informant núm. 12a

Població: Camprodon.
Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1945.
Població de naixement del pare: Setcases.
Població de naixement de la mare: Setcases.
Anys que ha viscut fora de la població: 3.
Població de fora on ha viscut: Badalona.*
Estudis: c.
Cursos de català: —
Professió: m.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 03-02-2000.
Observacions: *De l'edat de dos a cinc anys.

Informant núm. 12b

Població: Camprodon.
Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1949.
Població de naixement del pare: Vilallonga de Ter.
Població de naixement de la mare: Vilallonga de Ter (Abella).
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: c.
Cursos de català: 1.
Professió: b.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 22-01-2000.

Informant núm. 12c

Població: Camprodon.
Comarca: Ripollès.
Any de naixement: 1940.
Població de naixement del pare: —
Població de naixement de la mare: Camprodon.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: m.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 24-01-2000.

Informant núm. 13a

Població: Rocabruna.*

Comarca: Ripollès.

Any de naixement: 1934.

Població de naixement del pare: Rocabruna.

Població de naixement de la mare: Rocabruna.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: j (abans «tr»).

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 24-01-2000.

Observacions: *Vg. les notes 29 i 30 (cap. 1.6.1).

Informant núm. 13b

Població: Rocabruna.*

Comarca: Ripollès.

Any de naixement: 1929.

Població de naixement del pare: Rocabruna.

Població de naixement de la mare: Rocabruna.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: pt.

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 24-01-2000.

Observacions: *Vg. les notes 29 i 30 (cap. 1.6.1).

Informant núm. 13c

Població: Rocabruna.*

Comarca: Ripollès.

Any de naixement: 1934.

Població de naixement del pare: Rocabruna.

Població de naixement de la mare: Beget.

Anys que ha viscut fora de la població: 1.

Població de fora on ha viscut:**

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: cr.

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 24-01-2000.

Observacions: *Ara viu a Camprodon i va cada dia a Rocabruna. (Quant a Rocabruna, vg. les notes 29 i 30 al cap. 1.6.1.) **Va fer el servei militar setze mesos a Barcelona.

Informant núm. 14a

Població: Molló (Espinavell).*

Comarca: Ripollès.

Any de naixement: 1939.

Població de naixement del pare: Molló (Espinavell).

Població de naixement de la mare: Camprodon (Freixenet).

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: p.

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 29-10-1999.

Observacions: *Va néixer a Molló (nucli). Quan tenia un any va anar al nucli d'Espinavell —pertanyent al municipi de Molló.

Informant núm. 14b

Població: Molló (Espinavell).

Comarca: Ripollès.

Any de naixement: 1946.

Població de naixement del pare: Molló (Espinavell).

Població de naixement de la mare: Molló (Espinavell).

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: p.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 05-11-1999.

Informant núm. 14c

Població: Molló (Espinavell).

Comarca: Ripollès.

Any de naixement: 1949.

Població de naixement del pare: Molló (Espinavell).

Població de naixement de la mare: Molló (Espinavell).

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: pt.

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 23-10-1999.

Informant núm. 15a

Població: Olot.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1948.

Població de naixement del pare: Olot (masia).

Població de naixement de la mare: Olot (masia).

Anys que ha viscut fora de la població: 3.

Població de fora on ha viscut: Terrassa.*

Estudis: b.

Cursos de català: 1.

Professió: a.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 17-03-2000.
 Observacions: *De l'edat d'onze a catorze anys.

Informant núm. 15b

Població: Olot.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Olot.
 Població de naixement de la mare: Olot.
 Anys que ha viscut fora de la població: 8.
 Població de fora on ha viscut: *
 Edat en què va anar a viure a fora: 16.
 Estudis: s.
 Cursos de català: —
 Professió: g.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 17-03-2000.
 Observacions: *Ha viscut cinc anys a Barcelona i tres a Sabadell.

Informant núm. 15c

Població: Olot.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1949.
 Població de naixement del pare: Perpinyà (circumstancialment).
 Població de naixement de la mare: Olot.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c, f.
 Cursos de català: —
 Professió: b.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 06-04-2000.
 Observacions: *La família del pare era d'Olot.

Informant núm. 16a

Població: Sant Joan les Fonts.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Palma de Mallorca.
 Població de naixement de la mare: Sant Joan les Fonts.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 03-07-2000.

Informant núm. 16b

Població: Sant Joan les Fonts.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1944.
 Població de naixement del pare: Tortellà.
 Població de naixement de la mare: Sant Joan les Fonts (Begudà).
 Anys que ha viscut fora de la població: *
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: a.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 12-06-2000.
 Observacions: *Durant quatre anys es desplaçava diàriament a Olot per raó d'estudis.

Informant núm. 16c

Població: Sant Joan les Fonts.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1941.
 Població de naixement del pare: Sant Joan les Fonts.
 Població de naixement de la mare: Sant Joan les Fonts.
 Anys que ha viscut fora de la població: *
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: a.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 12-06-2000.
 Observacions: *Durant tres anys es desplaçava diàriament a Olot per raó d'estudis.

Informant núm. 17a

Població: Montagut i Oix (Oix).
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1937.
 Població de naixement del pare: la Vall de Bianya (la Vall del Bac).
 Població de naixement de la mare: Montagut i Oix (Oix).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 07-01-2000.

Informant núm. 17b

Població: Montagut i Oix (Oix).
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1940.

Població de naixement del pare: la Vall de Bianya (la Vall del Bac).

Població de naixement de la mare: Montagut i Oix (Oix).

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: p/m.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 07-01-2000.

Informant núm. 17c

Població: Montagut i Oix (Oix).

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1938.

Població de naixement del pare: Montagut i Oix (Sant Miquel de Pera).

Població de naixement de la mare: Montagut i Oix (Oix).

Anys que ha viscut fora de la població: 5.

Població de fora on ha viscut: Castellfollit de la Roca.

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: p/m.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 07-01-2000.

Informant núm. 18a

Població: Tortellà.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1948.

Població de naixement del pare: Tortellà.

Població de naixement de la mare: Tortellà.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: c.

Cursos de català: —

Professió: b.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 25-05-2000.

Informant núm. 18b

Població: Tortellà.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1940.

Població de naixement del pare: Tortellà.

Població de naixement de la mare: Tortellà.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: m.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 30-05-2000.

Informant núm. 18c

Població: Tortellà.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1943.

Població de naixement del pare: Tortellà.

Població de naixement de la mare: Argelaguer.

Anys que ha viscut fora de la població: 3.

Població de fora on ha viscut: *

Estudis: c.

Cursos de català: —

Professió: p/bo.**

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 25-05-2000.

Observacions: *Dos anys a Olot per raó d'estudis i un any a Figueres quan feia el servei militar.
**Aquestes dues activitats són al que es dedicava fins fa poc.

Informant núm. 19a

Població: Besalú.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1941.

Població de naixement del pare: Setcases (com.: Ripollès).

Població de naixement de la mare: Besalú.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: b.

Cursos de català: —

Professió: b.

Sexe: h.

Data de l'entrevista: 21-01-2000.

Informant núm. 19b

Població: Besalú.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1948.

Població de naixement del pare: Besalú.

Població de naixement de la mare: Beuda.

Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: m.

Sexe: d.

Data de l'entrevista: 21-01-2000.

Informant núm. 19c

Població: Besalú.

Comarca: Garrotxa.

Any de naixement: 1947.
 Població de naixement del pare: Besalú.
 Població de naixement de la mare: Besalú.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c.
 Cursos de català: 1.
 Professi6: b.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 21-01-2000.

Informant núm. 20a

Població: la Vall d'en Bas.*
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: la Vall d'en Bas (Sant Privat d'en Bas —en una masia).
 Població de naixement de la mare: la Vall d'en Bas (Sant Privat d'en Bas —en una masia).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professi6: b.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 01-06-2000.
 Observacions: *Viu al nucli de Sant Esteve d'en Bas, però va néixer al nucli de Sant Privat d'en Bas.

Informant núm. 20b

Població: la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas).
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1942.
 Població de naixement del pare: la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas).
 Població de naixement de la mare: la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: 2.
 Professi6: fu.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 01-06-2000.

Informant núm. 20c

Població: la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas).
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1947.
 Població de naixement del pare: la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas).
 Població de naixement de la mare: la Vall d'en Bas (Sant Esteve d'en Bas).
 Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: c.
 Cursos de català: 1.
 Professi6: a.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 01-06-2000.

Informant núm. 21a

Població: Mieres.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1947.
 Població de naixement del pare: Mieres.
 Població de naixement de la mare: Sant Miquel de Campmajor (com.: Pla de l'Estany).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professi6: c.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 11-03-2000.

Informant núm. 21b

Població: Mieres.
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Mieres.
 Població de naixement de la mare: Sant Ferriol (el Torn).
 Anys que ha viscut fora de la població: 3.
 Població de fora on ha viscut: Girona.*
 Estudis: f.
 Cursos de català: —
 Professi6: fu.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 11-03-2000.
 Observacions: *De l'edat de quinze a divuit anys.

Informant núm. 21c

Població: Mieres.*
 Comarca: Garrotxa.
 Any de naixement: 1944.
 Població de naixement del pare: Mieres.
 Població de naixement de la mare: les Planes d'Hostoles (les Encies).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professi6: m/t.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 17-04-2000.
 Observacions: *Va néixer en una masia.

Informant núm. 22a

Població: Figueres (Vilatenim).
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1945.
 Població de naixement del pare: Vilatenim.
 Població de naixement de la mare: Llers (els Hostalets).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: mj.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 22-06-2000.

Informant núm. 22b

Població: Figueres.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Figueres.
 Població de naixement de la mare: Figueres.
 Anys que ha viscut fora de la població: *
 Estudis: d.
 Cursos de català: —
 Professió: in.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 23-05-2000.
 Observacions: *Durant tretze anys es va desplaçar regularment en tren a Barcelona per raó d'estudis.

Informant núm. 22c

Població: Figueres.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Figueres.
 Població de naixement de la mare: Ribes de Freser (Bruguera) (com.: Ripollès).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c, f.
 Cursos de català: —
 Professió: mo.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 08-06-2000.

Informant núm. 23a

Població: Llers.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Llers.
 Població de naixement de la mare: Llers.
 Anys que ha viscut fora de la població: 1.
 Població de fora on ha viscut: *
 Estudis: p.

Cursos de català: —

Professió: e.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 28-04-2000.
 Observacions: *Per raó del servei militar, un any a l' frica i tres mesos a Cadis.

Informant núm. 23b

Població: Llers (els Hostalets).
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1939.
 Població de naixement del pare: Llers (els Hostalets).
 Població de naixement de la mare: Cistella.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: c.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 28-04-2000.

Informant núm. 23c

Població: Llers (el Poblenou).
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1949.
 Població de naixement del pare: Riumors.
 Població de naixement de la mare: Llers.
 Anys que ha viscut fora de la població: *
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 18-04-2000.
 Observacions: *Durant dotze anys es va desplaçar un dia a la setmana a Barcelona. Ara es desplaça diàriament a Girona.

Informant núm. 24a

Població: Maçanet de Cabrenys.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1941.
 Població de naixement del pare: Mieres (Garrotxa).
 Població de naixement de la mare: Mieres (Garrotxa).
 Anys que ha viscut fora de la població: 7.
 Població de fora on ha viscut: *
 Estudis: d.
 Cursos de català: 1.
 Professió: g.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 17-02-2000.
 Observacions: *Ha viscut cinc anys a Barcelona i dos a Figueres.

Informant núm. 24b

Població: Maçanet de Cabrenys.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1941.
 Població de naixement del pare: Maçanet de Cabrenys.
 Població de naixement de la mare: Albanyà.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: pt.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 17-02-2000.

Informant núm. 24c

Població: Maçanet de Cabrenys.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Maçanet de Cabrenys.
 Població de naixement de la mare: Maçanet de Cabrenys.
 Anys que ha viscut fora de la població: 5.
 Població de fora on ha viscut: el Pertús.*
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 17-02-2000.
 Observacions: *De l'edat de divuit a vint-i-tres anys.

Informant núm. 25a

Població: Capmany.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1948.
 Població de naixement del pare: Capmany.
 Població de naixement de la mare: Capmany.
 Anys que ha viscut fora de la població:*
 Estudis: b.
 Cursos de català: —
 Professió: m/pi.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 03-03-2000.
 Observacions: *Havia passat dotze estius a Girona i cinc estius a Barcelona.

Informant núm. 25b

Població: Capmany.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Capmany.
 Població de naixement de la mare: Agullana.

Anys que ha viscut fora de la població:*

Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: tp.**
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 03-03-2000.
 Observacions: *Havia treballat a Sant Genís de Fontanes (com.: Rosselló), però tornava a dormir a casa. **Abans «p».

Informant núm. 25c

Població: Capmany.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Capmany.
 Població de naixement de la mare: Roses.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 03-03-2000.

Informant núm. 26a

Població: Llança.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1949.
 Població de naixement del pare: Llança.
 Població de naixement de la mare: Llança.
 Anys que ha viscut fora de la població: 1.
 Població de fora on ha viscut:*

Informant núm. 26b

Població: Llança.
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Torroella de Montgrí (l'Estartit) (com.: Baix Empordà).
 Població de naixement de la mare: Roses.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.

Sexe: d.
Data de l'entrevista: 05-05-2000.

Informant núm. 26c

Població: Llança.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1940.
Població de naixement del pare: Llança.
Població de naixement de la mare: Vilademuls (Vilamarí) (com.: Pla de l'Estany).
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: m/r.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 05-05-2000.

Informant núm. 27a

Població: Cadaqués.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1944.
Població de naixement del pare: Cadaqués.
Població de naixement de la mare: Cadaqués.
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: r.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 07-06-2000.

Informant núm. 27b

Població: Cadaqués.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1948.
Població de naixement del pare: Cadaqués.
Població de naixement de la mare: Cadaqués.
Anys que ha viscut fora de la població: 12.
Població de fora on ha viscut: *
Estudis: b.
Cursos de català: 1.
Professió: c.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 07-06-2000.
Observacions: *Tres anys prop de Mieres (amb motiu d'estudis) i nou anys a Barcelona (treballant).

Informant núm. 27c

Població: Cadaqués.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1944.
Població de naixement del pare: Cadaqués.

Població de naixement de la mare: Cadaqués.
Anys que ha viscut fora de la població: 2.
Població de fora on ha viscut: *
Estudis: p.
Cursos de català: —
Professió: fu.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 17-06-2000.
Observacions: *Va realitzar el servei militar a Ferrol.

Informant núm. 28a

Població: l'Escala.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1949.
Població de naixement del pare: l'Escala.
Població de naixement de la mare: l'Escala.
Anys que ha viscut fora de la població: 3.
Població de fora on ha viscut: Barcelona.*
Estudis: f.
Cursos de català: —
Professió: mo.
Sexe: d.
Data de l'entrevista: 05-06-2000.
Observacions: *Per raó d'estudis.

Informant núm. 28b

Població: l'Escala.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1948.
Població de naixement del pare: Viladamat.
Població de naixement de la mare: l'Escala.
Anys que ha viscut fora de la població: 4.
Població de fora on ha viscut: Mallorca.*
Estudis: p.**
Cursos de català: —
Professió: b.
Sexe: h.
Data de l'entrevista: 05-06-2000.
Observacions: *Hi va viure de l'edat de vint-i-tres a vint-i-set anys. **Ha estudiat també dos cursos d'anglès i de francès.

Informant núm. 28c

Població: l'Escala.
Comarca: Alt Empordà.
Any de naixement: 1948.
Població de naixement del pare: l'Escala.
Població de naixement de la mare: Sant Joan de Mollet (com.: Gironès).
Anys que ha viscut fora de la població: —
Estudis: p.

Cursos de català: —
 Professió: fu.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 05-06-2000.

Informant núm. 29a

Població: Saus (Camallera).
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1940.
 Població de naixement del pare: Bàscara (Orriols).
 Població de naixement de la mare: Cassà de la Selva
 (com.: Gironès).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: m.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 24-02-2000.

Informant núm. 29b

Població: Saus (Llampaies).
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1942.
 Població de naixement del pare: Saus (Camallera).
 Població de naixement de la mare: Saus (Llampaies).
 Anys que ha viscut fora de la població: 8.
 Població de fora on ha viscut: Girona.*
 Estudis: b.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 24-02-2000.
 Observacions: *Hi va viure de l'edat de nou a disset
 anys.

Informant núm. 29c

Població: Saus.*
 Comarca: Alt Empordà.
 Any de naixement: 1941.
 Població de naixement del pare: Vilademuls (com.:
 Pla de l'Estany).
 Població de naixement de la mare: Vilaür.
 Anys que ha viscut fora de la població:**
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: mc.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 24-02-2000.
 Observacions: *Va néixer al nucli de Saus i viu al nu-
 cli de Camallera. **Treballa a Girona i s'hi des-
 plaça cada dia.

Informant núm. 30a

Població: Banyoles.*
 Comarca: Pla de l'Estany.
 Any de naixement: 1940.
 Població de naixement del pare: Sant Jaume de Llier-
 ca (com.: Garrotxa).
 Població de naixement de la mare: Banyoles.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: d.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 16-04-2000.
 Observacions: *Va néixer a Porqueres (Mata) —el
 nucli de Mata és contigu a Banyoles. Viu a Banyo-
 les des dels dos anys.

Informant núm. 30b

Població: Banyoles.
 Comarca: Pla de l'Estany.
 Any de naixement: 1942.
 Població de naixement del pare: Maià de Montcal
 (com.: Garrotxa).
 Població de naixement de la mare: Palol de Revardit.
 Anys que ha viscut fora de la població:*
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: ma.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 06-04-2000.
 Observacions: *Va treballar a Figueres deu anys, però
 feia diàriament el viatge d'anada i tornada.

Informant núm. 30c

Població: Banyoles.*
 Comarca: Pla de l'Estany.
 Any de naixement: 1946.
 Població de naixement del pare: Banyoles.
 Població de naixement de la mare: Banyoles.
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: sa.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 30-05-2000.
 Observacions: *Ara viu a Porqueres (Mata) —el nucli
 de Mata és contigu a Banyoles.

Informant núm. 31a

Població: Crespià.
 Comarca: Pla de l'Estany.

Any de naixement: 1944.
 Població de naixement del pare: Crespià.
 Població de naixement de la mare: Crespià.
 Anys que ha viscut fora de la població: 17.
 Població de fora on ha viscut:*
 Estudis: s
 Cursos de català: —
 Professió: mc.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 10-03-2000.
 Observacions: *Cinc anys a Girona i dotze anys a Olot.

Informant núm. 31b

Població: Crespià.
 Comarca: Pla de l'Estany.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Crespià.
 Població de naixement de la mare: Esponellà.
 Anys que ha viscut fora de la població: —

Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: p.
 Sexe: d.
 Data de l'entrevista: 11-02-2000.

Informant núm. 31c

Població: Crespià.
 Comarca: Pla de l'Estany.
 Any de naixement: 1943.
 Població de naixement del pare: Crespià.
 Població de naixement de la mare: Mai  de Montcal
 (com.: Garrotxa).
 Anys que ha viscut fora de la població: —
 Estudis: p.
 Cursos de català: —
 Professió: pt.
 Sexe: h.
 Data de l'entrevista: 11-2-2000.

Nota:

Disposem també d'una entrevista adicional realitzada a Figueres —la qual no queda reflectida en el treball present per les raons exposades al cap. 1.6.2 (nota 32). D'altra banda, hem fet ja referència a la realització de quatre enquestes pilot prèvies (corresponents a Mieres, Oix, Guils de Cerdanya i Beget) —vg. cap. 1.6.2 i 1.6.4—; les dades de filiació d'aquests informants no han estat recollides a la llista anterior. El nom de tots cinc informants es fa constar a la llista d'agraïments inicial.

Índex de característiques

Núm.	Característica	Capítol	Tipus	Pàgina
1.	Morf p-n = /i/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. <i>canti</i>)	2.2.1.1.1	I	87
2.	Morf m-t = /a/ a la segona persona del singular del present d'indicatiu de les classes verbals II i III (ex. <i>bates, dormes</i>)	2.2.1.1.2	I	102
3.	Manca de vocal temàtica a l'infinitiu i vocal temàtica /i/ a la resta de temps verbals (ex. <i>fúger ~ fugim</i>)	2.2.1.1.3	I	112
4.	Manca d'extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb <i>ser</i> (= <i>som</i>)	2.2.1.1.4	I	128
5.	Epítesi [ə] a l'infinitiu de verbs monosíl·labs (ex. <i>dire</i>)	2.2.1.1.5	I	134
6.	Final d'arrel lèxica en /w/ per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. <i>cauem, seuïes</i>)	2.2.1.1.6	I	140
7.	Pèrdua de /n/ final dels lexemes nominals o adjectivals oxítons en la flexió de plural (ex. <i>cançons</i>)	2.2.1.2.1	I	146
8.	Final de lexema en /w/ per als possessius <i>meu/a, teu/a, seu/a</i>	2.2.1.2.2	I	150
9.	No addició del morf /a/ _[+fem] per als possessius <i>meu, teu, seu</i> en posició d'especificadors de noms femenins (ex. la <i>meu</i> camisa)	2.2.1.2.3	I	160
10.	Morf p-n = /o/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.]) (ex. <i>cou + o, cau + o</i>)	2.2.2.1.1	IIa	168
11.	Addició de /z/ al morf /m/ de la primera persona del plural del present d'indicatiu del verb <i>ser</i> (i difusió a altres persones, temps i verbs) (ex. <i>soms</i>)	2.2.2.1.2	IIa	172
12.	Epítesi [k]/[t] a la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. <i>càntoc, càntot</i>)	2.2.2.1.3	IIa	186
13.	Epèntesi posterior al morf /r/ d'infinitiu (en comptes d'epèntesi anterior) (ex. <i>conèix(e)re, plàny(e)re</i>)	2.2.2.1.4	IIa	208

<i>Núm.</i>	<i>Característica</i>	<i>Capítol</i>	<i>Tipus</i>	<i>Pàgina</i>
14.	Final d'arrel lèxica en /b/ no etimològica per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. <i>crevem, crevies</i>)	2.2.2.1.5	IIa	230
15.	Final de lexema en /w/ als diversos adjectius oxítons amb masculins fonètics acabats en [w] (ex. <i>blau/a, viu/a</i>)	2.2.2.2.1	IIa	254
16.	Extensió velar a la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu dels verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] (ex. <i>creguem</i>)	2.2.3.1	IIb	266
17.	Extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs <i>anar, fer, haver</i> i <i>veure</i> (ex. <i>faic</i>)	2.2.4.1	IIc	294
18.	Morf m-t = /sa/ a l'imperfet de subjuntiu (ex. <i>cantesses</i>)	2.2.5.1	III	302
19.	Extensió velar a l'imperfet de subjuntiu i a la primera i la segona persona del plural del present de subjuntiu dels verbs de la classe verbal III (ex. <i>dormiguessis, dormiguem</i>)	2.2.5.2	III	310
20.	Final d'arrel lèxica en /j/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs <i>anar, fer, haver</i> i <i>veure</i> (ex. <i>fai</i>)	2.2.5.3	III	320
21.	Morf m-t = /a/ al present de subjuntiu (en verbs de la subclasse verbal [II, +ext.] i alguns altres) (ex. <i>bega</i>)	2.2.6.1	IV	328
22.	Extensió velar a les persones 1, 2, 3, 6 del present de subjuntiu dels verbs <i>anar, fer, haver</i> i <i>veure</i> (ex. <i>faiguís</i>)	2.2.6.2	IV	336

Índex general

TAULA	7
PRÒLEG	9
PREFACI	11
AGRAÏMENTS	13
ABREVIACIONS	19
1. INTRODUCCIÓ	21
1.1. Objectius	21
1.2. El concepte de «català septentrional de transició» dins de la història de la classificació dialectal catalana	22
1.2.1. L'adscripció de la zona al rossellonès (Alcover, 1919)	22
1.2.2. Comparació de la proposta de divisió dialectal d'Alcover (1919) amb les anteriors i les coetànies	23
1.2.3. Els retocs que el mateix Alcover fa el 1926 a la seva proposta de 1919. Pervivència d'aquest model després de la guerra	25
1.2.4. L'àrea rep el nom de «català septentrional de transició» i se n'inicia la descripció	27
1.2.5. Necessitat d'aprofundiment en la delimitació de l'àrea i en la seva distribució interna	29
1.2.6. La dialectometria	32
1.3. Zona objecte d'estudi	38
1.4. Estructura de la investigació	39
1.5. Treball bibliogràfic	39
1.6. Treball experimental	39
1.6.1. Localitats investigades	39
1.6.2. Població estudiada	46
1.6.3. Nivell d'acceptació de l'entrevista	47
1.6.4. Desenvolupament de l'entrevista. Situacions comunicatives	47
1.7. Aproximació qualitativa i quantitativa. Presentació dels resultats	50
1.8. Implementació computacional	54
2. ESTUDI DESCRIPTIU	55
2.1. Aspectes generals i metodològics	55
2.1.1. Morfologia verbal	55
2.1.1.1. Abast lingüístic	55

2.1.1.2.	Segmentació morfològica	56
2.1.1.3.	Classes i subclasses verbals	56
2.1.1.4.	Treball bibliogràfic previ. Possibilitat d'estudi diacrònic	58
2.1.1.5.	Característiques examinades desestimades	61
2.1.1.6.	Característiques seleccionades per la seva potencialitat distintiva	63
2.1.1.7.	Pautes de planificació del qüestionari	80
2.1.2.	Morfologia nominal	82
2.1.2.1.	Abast lingüístic	82
2.1.2.2.	Treball bibliogràfic previ	82
2.1.2.3.	Característiques examinades desestimades	83
2.1.2.4.	Característiques seleccionades per la seva potencialitat distintiva	85
2.1.2.5.	Pautes de planificació del qüestionari	85
2.2.	Estudi particular de cadascuna de les característiques	87
2.2.1.	Tipus I: Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès	87
2.2.1.1.	Morfologia verbal	87
2.2.1.1.1.	Morf p-n = /i/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (car. 1) (ex. <i>canti</i>)	87
2.2.1.1.2.	Morf m-t = /a/ a la segona persona del singular del present d'indicatiu de les classes verbals II i III (car. 2) (ex. <i>bates, dormes</i>)	102
2.2.1.1.3.	Manca de vocal temàtica a l'infinitiu i vocal temàtica /i/ a la resta de temps verbals (car. 3) (ex. <i>fúger ~ fugim</i>)	112
2.2.1.1.4.	Manca d'extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb <i>ser</i> (car. 4) (<i>som</i>)	128
2.2.1.1.5.	Epítesi [ə] a l'infinitiu de verbs monosíl·labs (car. 5) (ex. <i>dire</i>)	134
2.2.1.1.6.	Final d'arrel lèxica en /w/ per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (car. 6) (ex. <i>cauem, seuies</i>)	140
2.2.1.2.	Morfologia nominal	146
2.2.1.2.1.	Pèrdua de /n/ final dels lexemes nominals o adjectivals oxítons en la flexió de plural (car. 7) (ex. <i>cançons</i>)	146
2.2.1.2.2.	Final de lexema en /w/ per als possessius <i>meu/a, teu/a, seu/a</i> (car. 8)	150
2.2.1.2.3.	No addició del morf /a/ _[+fem] per als possessius <i>meu, teu, seu</i> en posició d'especificadors de noms femenins (car. 9) (ex. la <i>meu</i> camisa)	160
2.2.2.	Tipus IIa: Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi (àrea centre i est)	168
2.2.2.1.	Morfologia verbal	168
2.2.2.1.1.	Morf p-n = /o/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu (per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (car. 10) (ex. <i>cou + o, cau+ o</i>)	168
2.2.2.1.2.	Addició de /z/ al morf /m/ de la primera persona del plural del present d'indicatiu del verb <i>ser</i> (i difusió a altres persones, temps i verbs) (car. 11) (ex. <i>soms</i>)	172
2.2.2.1.3.	Epítesi [k]/[t] a la primera persona del singular del present d'indicatiu (car. 12) (ex. <i>càntoc, càntot</i>)	186
2.2.2.1.4.	Epèntesi posterior al morf /t/ d'infinitiu (en comptes d'epèntesi anterior) (car. 13) (ex. <i>conèix(e)re, plàny(e)re</i>)	208
2.2.2.1.5.	Final d'arrel lèxica en /b/ no etimològica per a verbs del subgrup [-w] de la subclasse verbal [II, +ext.] (car. 14) (ex. <i>crevem, crevies</i>)	230
2.2.2.2.	Morfologia nominal	254
2.2.2.2.1.	Final de lexema en /w/ als diversos adjectius oxítons amb masculins fonètics acabats en [w] (car. 15) (ex. <i>blau/a, viu/a</i>)	254

2.2.3.	Tipus <i>11b</i> : Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi (tot l'eix horitzontal)	266
2.2.3.1.	Extensió velar a la primera i la segona persona del plural del present d'indicatiu dels verbs de la subclasse verbal [<i>11</i> , +ext.] (car. 16) (ex. <i>creguem</i>)	266
2.2.4.	Tipus <i>11c</i> : Característiques pròpies de la zona objecte d'estudi (àrea centre)	294
2.2.4.1.	Extensió velar a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs <i>anar, fer, haver</i> i <i>veure</i> (car. 17) (ex. <i>faic</i>)	294
2.2.5.	Tipus <i>111</i> : Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès	302
2.2.5.1.	Morf m-t = /sa/ a l'imperfet de subjuntiu (car. 18) (ex. <i>cantesses</i>)	302
2.2.5.2.	Extensió velar a l'imperfet de subjuntiu i a la primera i la segona persona del plural del present de subjuntiu dels verbs de la classe verbal <i>111</i> (car. 19) (ex. <i>dormiguessis, dormiguem</i>)	310
2.2.5.3.	Final d'arrel lèxica en /j/ a la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs <i>anar, fer, haver</i> i <i>veure</i> (car. 20) (ex. <i>faí</i>)	320
2.2.6.	Tipus <i>11v</i> : Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental	328
2.2.6.1.	Morf m-t = /a/ al present de subjuntiu (en verbs de la subclasse verbal [<i>11</i> , +ext.] i alguns altres) (car. 21) (ex. <i>bega</i>)	328
2.2.6.2.	Extensió velar a les persones 1, 2, 3, 6 del present de subjuntiu dels verbs <i>anar, fer, haver</i> i <i>veure</i> (car. 22) (ex. <i>faiguís</i>)	336
3.	RECAPITULACIÓ I INTERPRETACIÓ CONJUNTA	345
3.1.	Agrupació tipològica de les diferents característiques	345
3.2.	Descripció conjunta de les característiques de cada tipologia	347
3.2.1.	Tipus <i>1</i> : Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el rossellonès	347
3.2.2.	Tipus <i>11a</i> : Característiques pròpies de la zona (àrea centre i est)	349
3.2.3.	Tipus <i>11b</i> : Característiques pròpies de la zona (tot l'eix horitzontal)	351
3.2.4.	Tipus <i>11c</i> : Característiques pròpies de la zona (àrea centre)	352
3.2.5.	Tipus <i>111</i> : Característiques que formen àrea de continuïtat amb el català nord-occidental i amb el rossellonès	353
3.2.6.	Tipus <i>11v</i> : Característiques que formen àrea de continuïtat només amb el català nord-occidental	355
3.3.	Àrees lingüístiques	356
3.4.	Zones del rossellonès frontereres	361
3.5.	Documentació cartogràfica del capítol 3	361
4.	CONCLUSIONS GENERALS	421
4.1.	Diferenciació lingüística. Àrees dialectals	421
4.2.	Aspectes de descripció lingüística del català	423
5.	BIBLIOGRAFIA	425
ANNEXOS		433
I.	Taules amb els valors numèrics dels mapes globals i dels mapes totalitzadors	434
II.	Formes verbals o nominals estudiades per a cada característica	473
III.	Dades de filiació dels informants (1999-2000)	483
ÍNDIX DE CARACTERÍSTIQUES		499
ÍNDIX GENERAL		501

IECentanys19072007

ISBN 84-7283-888-9

9 788472 838888